

Джеймс Джойс

Улісс

Частина I

Епізод 1

Статечний{1}, огрядний Красень Мулліган вийшов сходами на горішній майданчик вежі. В руках у нього була мисочка з мильною піною, а на ній лежали навхрест люстерко і бритва. Його жовтий, не підперезаний халат злегка надувався позаду від подихів ранкового вітерця. Він підніс догори мисочку і загугнявив{2}:

– Introibo ad altare Dei[1].

Спинившись, зазирнув униз у темний колодязь із гвинтовими сходами і погукав грубим голосом:

– Виходь же, Кінчику! Виходь, богобоязливий єзуїте!

Урочисто він рушив до круглої гарматної платформи і ступив на неї. Потім озирнувся навколо і поважно тричі благословив вежу, весь навколишній обшир і гори, що прокидалися від сну. Тоді, угледівши Стівена Дедала, нахилився до нього і став швидко хрестити повітря, харчачи і хитаючи головою. Стівен Дедал, невдоволений та заспаний, сперся ліктями на верхній східець і холодно дивився на довге коняче обличчя, що, благословляючи його, хиталося і харчало, на білявий без тонзури чуб, наче пофарбований під колір світлого дуба.

Красень Мулліган зазирнув під люстерко і зразу ж прикрив ним мисочку.

– Марш у казарму! – скомандував він.

І додав голосом пастора:

– Тому що се, любі мої, є достеменна христіна, тіло і душа, і кров, і все інше. Музику, прошу, повільніше. Заплющте очі, панове. Хвилинку. Щось там не так із білими кров'яними тільцями. Всім помовчати.

Він позирнув скося вгору і заклично засвистів тривалим свистом, тоді завмер, пильно дослухаючись, а його рівні білі зуби яскріли золотими блискітками. Златоуст. І в тиші на відповідь йому пролунали два пронизливі свистки.

– Дякую, друзяко, – зразу ж озвався він. – Все вийшло, як треба. Вимикай струм.

Він скочив із платформи й поважно подивився на свого глядача, збираючи біля ніг складки широкого халата. Пухке затінене обличчя і масивне овальне підборіддя робили його схожим на середньовічного прелата{3} – з тих, що опікуються мистецтвами. Губи його вигнулися в задоволеній усмішці.

– Смішна штуковина, – сказав він весело. – Твоє нісенітне прізвище, наче у давнього грека.

Грайливим жестом тицьнув у того пальцем і, посміюючись, пішов до парапету. Стівен Дедал піднявся зі сходів на майданчик і стомлено рушив слідом за ним, та не дійшов – сів на край платформи і став спостерігати, як той прилаштовує на парпеті люстерко, намочує в піні помазок і намилює щоки та шию.

А Красень Мулліган вів своєї веселим голосом.

– Моє ім'я теж нісенітне – Малакай М'улліган, два дактилі. Але звучить воно як еллінське, хіба ні? Щось стрімке і веселе, як біг красеня бика. Нам із тобою конче треба побувати в Атенах. Поїдеш, якщо я вимантачу в тітоньки двадцять фунтів?

Він поклав помазок і захоплено вигукнув:

– Та хіба він поїде? Кволий езуїт.

І урвавши свою мову, став старанно голитися.

– Послухай-но, Муллігане, – стиха промовив Стівен.

– Слухаю, мій любий друже?

– Чи довго ще Гейнс житиме в цій нашій вежі?

Красень Мулліган повернув голову, показуючи над правим плечем свіжовиголену щоку.

– Господи, до чого занудний тип, правда? – озвався він імпульсивно. – Природний занудний сакс. Він вважає, що ти не джентльмен. Господи, до чого вони кляті, ці англійці! У кожного повна кишень грошей і нестравлення шлунку. Він, куди твоє діло, з Оксфорда! А до твого відома, Дедале, справжнє оксфордське мислення саме у тебе. Він не може тебе розчолопати. Та найкраще ймення для тебе придумав я: Кінчик, – гостряк, кінець ножа.

Він старанно голив підборіддя.

– Цілу ніч Гейнс марив про якусь чорну пантеру, – сказав Стівен. – Де тут у нього рушниця?

– Хлопець зсунувся з глузду, – завважив Мулліган. – А ти, мабуть, нажахався?

– Авжеж, – відповів Стівен, запалюючись пережитим страхом. – Лежати тут у темряві поряд із незнайомцем, який стогне і марить, що треба застрелити чорну пантеру. Ти рятував потопельників{4}. А от я не герой. Якщо він залишиться, мене тут не буде.

Красень Мулліган насуплено розглядав бритву, вкриту мильною піною. Тоді скочив з підвищення і став квапливо порпатися в кишнях штанів.

– Щез! – зрештою буркнув він.

Підступивши до платформи, він застромив руку в Стівенову верхню кишеню і сказав:

– Дозвольте нам позичити ваш носовик, щоб витерти мою бритву.

Стівен не заперечував, і Мулліган витягнув та й розгорнув, тримаючи за ріжок, зіжмакану несвіжу носову хустку. Він ретельно витер лезо. По тому, розглядаючи хустку, сказав:

– Ось носовик барда. Він додає нової барви в кольори нашої ірландської поезії, сопливо-зеленої. Здається, можна відчути її на смак, хіба ні?

Він знову став на приступку парапету й обвів поглядом затоку. Його русявий, під колір світлого дуба, чуб ледь ворушився від подиху вітерця.

– Господи! – озвався він стиха. – Адже море саме таке, як його влучно назвав Алджі: лагідна сива мати. Хіба ні? Сопливо-зелене море. Мошонко-підтягуюче море. Епі ойнопа понтон[2]{5}. Греки це греки, Дедале. Треба мені тебе просвітити. Слід тобі прочитати їх в оригіналі. Талатта! Талатта[3]{6}! Наша велика лагідна мати{7}. Ось підійди поглянь.

Стівен підвівся й підійшов до парапету. Сперся на нього і подивився вниз на воду і на пакетбот, що виходив з гавані Кінгстауна.

– Наша могутня мати, – сказав Красень Мулліган.

Він ураз одвів свій зосереджений погляд від моря і допитливо подивився в очі Стівенові.

– Моя тітка вважає, що ти вбив свою матір, – сказав він. – І тому вона не хоче, щоб я з тобою знався будь-яким чином.

– Хтось її та вбив, – похмуро відмовив Стівен{8}.

– Невже ти, бісової віри Кінчику, не міг стати навколішки, коли просить твоя умируща мати? – дорікнув Красень Мулліган. – Я теж гіперборець{9}, такий самий, як і ти. Та подумати тільки: твоя мати, конаючи, благає тебе стати навколішки{10} і помолитися за неї. А ти відмовляєшся. От же є в тобі щось лиховісне...

Він урвав мову і ще раз злегка намилив іншу щоку. Губи його вигнулися у поблажливій посмішці.

– Але який чудовий лицедій, – промимрив він сам до себе. – Кінчик – найчудовіший з усіх лицедіїв.

Він голився зосереджено й мовчки, водячи бритву розміреними обережними рухами.

А Стівен, поставивши лікоть на нерівний граніт парапету, підпер долонею чоло і дивився на обстріпані лискучі краї рукава свого чорного піджака. Його серце щеміло від болю, який, проте, не був болем любови. Безмовна, вона була з'явилася йому вві сні після смерти, її змарніле тіло в просторому брунатному погребному вбранні пахтіло воском і палісандровим деревом, а коли вона, німотно йому докоряючи, схилилася над ним, то дихнула на нього вологим подихом могильної ями. З-поза потертої манжети він бачив море, яке поруч славив, називаючи великою ласкавою матір'ю, угодований голос. Кільце затоки й обрію заповнила зеленкувата рідина. Вазу білої порцеляни коло її смертельної постелі заповнювала зелена густа жовч, що вивергалася з її гнилої печінки в блювотних нападах, супроводжуваних гучними стогонами.

Красень Мулліган знову витер бритву.

– Ох, бідолашний ти трудівнику, – співчутливо промовив він. – Треба подарувати тобі якусь сорочину та кілька носовичків. А як ті штанці, що ми купили на руках?

– Наче якраз, – відповів Стівен.

Красень Мулліган підчистив видолинок під спідньою губою.

– Ну просто сміховина, – сказав він задоволено. – Сказати точніше – на чиїхось ногах. Один Господь знає, який заразний урка їх носив. У мене є чудова пара сірих із тонкою смужкою. Виглядатимеш ти в них – ляля. Я не жартую, Кінчику. Коли ти вберешся пристойно, на тебе задивлятимуться.

– Дякую, – відмовив Стівен. – Якщо вони сірі, носити їх я не можу{11}.

– Він, бач, не може їх носити, – сказав Красень Мулліган своєму відображенню в люстерку. – Етикет це етикет. Він убив свою матір, а от носити сірі штани – то нізачо.

Дбайливо склав свою бритву і пучками пальців помацав гладенько виголену шкіру обличчя.

Стівен перевів свій погляд із моря на пухке обличчя з синьо-вибляклими очима, що бігали.

– Той хлопець, з яким я сидів учора в «Кораблі», – сказав Красень Мулліган, – він вважає, що у тебе п.п.н. Працює в дурдомі з Коннолі Норманом. Прогресуючий параліч з недоумкуватістю.

Він махнув люстерком, описавши півколо, і послав цю звістку в широкий світ на сонячних променях, які вже грали на морі. Його вигнуті поголені губи сміялися разом із кінчиками білих блискучих зубів. Усе його дуже, міцно збите тіло трусилося од сміху.

– Поглянь-но на себе, – сказав він, – заклятий поете.

Стівен нахилився і поглянув у простягнуте люстерко з кривою тріщиною: чуб стирчить. Отак бачить мене він, і бачать інші{12}. Хто вибрав для мене це обличчя? Собачий писок, щоб вишкрібати з нього паразитів. І воно ж мене ще й питає.

– Я його поцупив із кімнати нашої служниці, – пояснив Красень Мулліган. – Воно якраз для неї. Моя тітонька завжди наймає негарних для Малахія. Не введи у спокусу. І звати її ж бо Урсула{13}.

І знову засміявшись, він забрав з очей Стівена люстерко, в яке той пильно вдивлявся.

– Лють Калібана{14}, який не побачив у люстерку свого відображення, – зауважив він. – От якби Оскар Вайлд дожив і побачив тебе!

Стівен відступив і, показуючи на люстерко, сказав з гіркотою:

– Оце і є символ ірландського мистецтва. Тріснуте люстерко{15} служниці.

Красень Мулліган рвучко схопив Стівена під руку і повів навколо майданчика, а бритва та люстерко бряжчали в його кишені, куди він їх поклав.

– Негарно так тебе дражнити, Кінчику, правда ж? – мовив він лагідно. – Бог відає, у тебе більше клею в голові, ніж у будь-кого з них.

Знову позадкував. Він боїться мого митецького ланцета так само, як я його леза, лікарського. Холодної криці пера.

– Тріснуте люстерко служниці. Скажи ж бо це нашому гостю, оксфордському мудрагелю, і хай розколеться на гінею. Грошей у нього по саму зав'язку, і він, бач, вважає, що ти не джентльмен. Його татусь, не бійсь, загріб тисячі, продаючи африканським

тубільцям проносе, або ще на якихось оборудках. Повір мені, Кінчику, якби ми з тобою взяли за це діло гуртом, то спромоглися б дещо зробити для нашого острова. Ми б його еллінізували{16}.

Рука Кренлі{17}. Його рука.

– І подумати тільки, тобі доводиться просити милостиню у цієї свиноти. Лише я один знаю, яка ти людина. Чом ти мені так не довіряєш? Щось затаїв у душі? Може, це від Гейнса? Хай він скаже хоч півслова, я зразу гукну Сеймура, і ми дамо йому такого гарту, якого не дісталосся Клайву Кемпторпу.

Ревисе грошовитих молодиків у помешканні Клайва Кемпторпа. Блідолиці: вони беруться за боки, знемагаючи від реготу, хапаються один за одного. Ой, не можу! Обрі, сповісти її делікатно! З пацьорками покрайної сорочки, які метляються в повітрі, він плигає навколо столу, штани у нього спустилися до самого долу, а за ним ганяється з кравецькими ножицями Ейдс із коледжу Магдалини. Писок переляканого теляти, позолочений джемом. Не треба здирати з мене штани! Годі вам казиритися!{18}

Крики з відчиненого вікна лякають вечірню тишу в дворі коледжу. Глухий садівник у фартуху, достеменний Метью Арнольд із лиця, стриже темний газон косаркою, пильно стежачи, як танцюють гуртом скошені травинки.

Тільки нам... нове язичництво... омфал[4]{19}.

– Та хай залишається, – сказав Стівен. – Нічого лихого в ньому немає – ото хіба що вночі.

– То в чім тоді річ? – нетерпляче доскіпувався Мулліган. – Вихаркай із нутра! Я ж бо цілком відверто з тобою. Щось ти там затаїв у душі проти мене?

Вони зупинилися, задивившись туди, де тупий носяра мису Брей-Гед спочивав на воді, мов морда заснулого кита. Стівен обережно вивільнив руку.

– Ти справді хочеш, щоб я сказав тобі? – запитав він.

– Авжеж! Що там таке? – не відступався Мулліган. – Бо я нічогісінько не пригадую.

Кажучи це, він пильно дивився в обличчя Стівенові. Легіт пройшовся по його обличчю, лагідно куйовдячи йому світлу непричесану чуприну й роздмухуючи срібні цяточки стурбованости в очах.

Стівен, бридячись власним голосом, видавив:

– Чи ти пригадуєш той перший день, коли я прийшов до тебе додому, якраз після матеріної смерти?

Красень Мулліган умить набурмосився й заторохтів скоромовкою:

– Що-що? Де? Ну нічогісінько не згадаю! В пам'яті у мене самі лишень ідеї та відчуття. То й що? Що там такого бозна-чого скоїлося?

– Ти готував чай, – провадив Стівен, – а я вийшов до кухні – принести ще окропу. Із вітальні вийшли твоя мати й хтось із гостей. Вона спитала, хто то прийшов до тебе.

– Ну? – вимогливо нукнув Мулліган. – І що ж я сказав? Убий – не згадаю!

– Ось що ти сказав, – відчикрижив Стівен: – «О, та це просто Дедал, у якого мати здохла, мов скотина!»

Красень Мулліган спаленів, від чого здався молодшим і привабливішим.

– Я таке бовкнув? – перепитав він. – Ну то й що? Що кривдного у цих словах?

І нервовим посмиком струснув збентеження з себе.

– І що ж воно таке смерть? – поспитав він. – Твоєї матері, чи твоя, чи й, скажімо, моя смерть? Ти бачив тільки смерть твоєї матері. А я набачився, як що день Божий вони спускають дух і в Скорботній Матері, і в Ричмонді та як їх потім кришать на тельбушки-потрошки в анатомічці. Оце й називається скотство, коли здихаєш скотина скотиною, тільки це, а більш – нічого. Просто все воно пuste-пустісіньке. Ось ти не зволив упасти на колінця й помолитись за свою матінку, як вона на смертельній постелі тебе просила. І чого б то? А того, що в тобі пульсує отой клятий єзуїтський струмінь, тільки впорснуто його тобі не так, як слід. А для мене все це – чистісіньке знущання і скотство. От не функціонують лобні частки її мозку. Вона називає лікаря «сер Пітер Тізол{20}» і хапається нарвати жовтецю на своїй ковдрі. То ти вже потурай їй, бо все ось-ось і скінчиться. Ти сам перекреслив останнє її передсмертне бажання і все-таки дмешся на мене, бо я, бач, не поскиглив, мов найманий голосільник-німак від Лалуєта. Безглуздя! Припустімо, я й справді так висловився тоді. Але я зовсім не хотів спаплюжити пам'ять по твоїй матері.

Отак розбалакавшись, він осмілів. А Стівен, аби захистити розверсті рани, пороблені йому в серці тими Муллігановими словами, зронив вельми холодно:

– Я думаю не про кривду, завдану моїй матері.

– А про що ж тоді? – поцікавився Красень Мулліган.

– Про кривду, завдану мені, – відказав Стівен.

Красень Мулліган аж обкрутнувся на п'ятах.

– От неможлива людина! – вигукнув він.

І шпарко закрокував геть, огинаючи парапет. Стівен лишився на місці, задивившись на тихе плесо затоки в напрямку мису. Ось море й мис затягло серпанком. В очах пульсувала кров, затуманюючи Стівенові зір, і він відчував, як пашать щоки.

Хтось на весь голос загукав із вежі:

– Муллігане! Ви там, нагорі?

– Я вже йду, – відгукнувся Красень Мулліган.

А тоді ще обернувся до Стівена й сказав:

– Он глянь на море. Що йому до всіх кривд? Зацурай Лойолу{21}, Кінчику, та рухайся вниз, до нас. Наш сакс уже бажає свого ранкового бекону.

Голова його затрималася на мить над східцями, якраз на рівні з дахом.

– І не кисни цілий день у цій зажурі, – ще порадив він. – Я такий розсмиканий. Начхай на ті скорботні думи.

Голова його щезла, але голос, хоч скільки опускався, знай бумкав, вибухаючи зі сходового отвору:

Не озирайтесь, киньте думи

Все про любови таїну,

Бо ж Фергус колісниці має[5]...

Тіні лісів безшелесно пропливали крізь мирний ранковий супокій, від сходів до моря – туди, куди він задивився. Біля берега й далі гладеньке плесо біліло слідами взутих у світло легких квапливих ніг. Білі груди моря млистого. Попарні сплети наголосів. Рука, торкаючи струни арфи, породжує сплети акордів. Білопінних поєднаних слів мерехтіння в припливі імлавному.

Хмара поволі наповзала на сонце, тінню затоку в темнішу зелень занурюючи. Вона лежала за спиною в нього, чаша гірких вод. Фергусова пісня. Я співав її самотою в домі, притлумлюючи довгі темні акорди. Двері до неї були відчинені, вона хотіла слухати мій спів. Безмовно, шанобливо і з болем у серці, я підступив до її ложа. Вона плакала на своєму злиденному ліжку. Над цими словами, Стівене: про гірку таємницю любови.

А де тепер?

Її секретниці: в замкненій шухляді старі пір'ясті віяла, напахчені мускусом блокнотики з китичками для запису черги партнерів на танцях, бурштинове намисто. Змалечку на вікні у неї на осонні висіла клітка з пташкою. Вона ходила на різдвяні вистави пантоміми «Лютий турок» за участю старого Ройса і разом з усіма сміялася, коли він співав:

Радий я, що народився

Невидимим невидимцем!

От так я!

Примарні радощі, складені стосами, напахчені мускусом.

Не озирайтесь, киньте думи {23} ...

Складені стосами в пам'яті природи{24} разом із її іграшками. Його пам'ять обтяжена сумними спогадами. Її склянка води з крану в кухні, коли вона збиралася йти причащатися. Яблуко з вирізаним осердям, начинене брунатним цукром-сирцем, печеться для неї на поличці в каміні, а надворі темний осінній вечір. Її гарні нігті закрявавлені від роздушених вошей із дитячих сорочок.

Уві сні привиділася вона йому безмовна, її висхле тіло в просторих погребних шатах пахтіло воском і червоною деревиною, в її подиху, коли вона схилилася над ним, нечутно вимовляючи якісь потаємні слова, вчувався вогкий дух могильної ями.

Її осклілі очі вдивлялися з-за порога смерті, щоб уразити й пригнобити мою душу. Саме на мене. Примарна свічка висвічує її передсмертні муки. Примарне світло падає на спотворене судомою обличчя. Хрипіння умирущої жахає, всі стали навколішки і моляться. Її погляд на мені, хоче мене вразити в саме серце. *Liliata rutilantium te confessorum turma circumdet: iubilantium te virginum chorus excipiat*[6].

– Вампір! Трупожер{25}!

– Ні, мамо. Не займай мене і дай мені жити.

– Агов, Кінчику!

Співучий голос Красеня Муллігана долинув із долу вежі. Потім пролунав ближче, зі сходів. Стівен, усе ще з тремтінням слухаючи поклик своєї душі, відчув теплий промінь сонячного світла, і в повітрі позаду дружні слова.

– Дедале, ходи-но до хати, любий хлопчику. Сніданок на столі. Гейнс вибачається за те, що будив нас уночі. Все гаразд.

– Іду, – озвався Стівен, повертаючись.

– То йди ж, ради Христа, – спонукав Красень Мулліган. – Заради мене і заради всіх нас.

Його голова щезла і знову вигулькнула.

– Я йому розповів про твій символ ірландського мистецтва. Він каже, що дуже влучно. Натякни, хай би розщедрився на фунт, га? Тобто на гінею.

– Сьогодні у мене зарплата, – сказав Стівен.

– У шкільній конторі? – запитав Мулліган. – І скільки дадуть? Чотири фунти? Позич нам один.

– Ну, якщо хочеш, – погодився Стівен.

– Чотири золоті соверени! – захоплено вигукнув Красень Мулліган. – Ото вже погуляємо, набражимося так, що всі друїди будуть дивом дивуватися. Чотири потужні соверени.

Він підняв догори руки і потупотів униз кам'яними сходами, фальшиво виспівуючи з лондонсько-кокнійською вимовою:

Ото гульнемо, та-на-на.

Як вип'єм пива та вина

До dna

В день коронації!

Ото гульнемо, та-на-на,

В день коронації!

Промені сонця вигравали над морем. Забута нікелева мисочка для гоління блищала на парапеті. Чому я маю її забирати? Може, залишити її тут до вечора, на знак забутої дружби?

Він підступив до мисочки, потримав хвилину в руках, відчуваючи її прохолоду, вдихаючи запах клейкої піни, в якій стирчав помазок. Саме так я носив тоді у Клонгоусі курильницю. Тепер я вже інший, а проте той самий. Знову служба. Прислужник слуги{26}.

У похмурій склепінчастій житловій кімнаті вежі постать Красеня Муллігана у халаті шастала біля печі, то затуляючи, то відкриваючи її жовті спалахи. З високих вікон на вимощену плитами підлогу падали два стовпи блілого денного світла; і, заходячи в них, плавали, перекидаючись, клуби диму від вугілля та паленого жиру.

– Ми можемо учадіти, – озвався Красень Мулліган. – Гейнсе, відчиніть-но, прошу, оті двері.

Стівен поставив мисочку для гоління на шафку. Довготелесий хлопець, що сидів на підвісній койці, пішов до порога і відчинив внутрішні двері.

– Ключ у вас є? – пролунав голос.

– Він у Дедала, – відповів Красень Мулліган. – Ой гину, я задихаюся. – І, не відводячи погляду від печі, заволав:

– Кінчику!

– Він у дверях, – відгукнувся, підходячи, Стівен.

Ключ заскрипів, повертаючися двічі, масивні двері розчинилися навстіж, і в кімнату ринули сподівані світло і свіже повітря. Гейнс стояв на порозі, визираючи надвір. Стівен підсунув до столу свою валізу, поставлену сторч, і сів, чекаючи. Красень Мулліган кинув смаженю на таріль біля себе. Тоді поніс таріль і великий чайник на стіл, гупнув ними, ставлячи, й зітхнув полегшено.

– Я тану, – мовив він, – як сказала свічка, коли... Та годі. Далі про це ані слова. Кінчику, прокинься. Хліб, масло, мед. Гейнсе, просимо. Харч на столі. Благослови нас, о Господи, і ці твої дари. А де цукор? Отуди к бісу! Немає ж молока!

Стівен приніс із шафки булку, горнятко з медом і масло. Красень Мулліган сів і враз скипів з раптової досади.

– Хіба це не чортзна-що? – вигукнув він. – Я ж їй сказав прийти зразу після восьмої.

– Чай можна і без молока, – обізвався Стівен. – У шафці є лимон.

– Іди ти, знаєш куди, зі своїми паризькими забаганками, – одрізав Красень Мулліган. – Я хочу нашого молока з Сендікоува.

Гейнс підійшов від порога і спокійно повідомив:

– Вона вже йде з молоком.

– Хай Бог благословить вас, – вигукнув Красень Мулліган, скочивши із стільця. – Сідайте. Наливайте чай. Цукор у кульку. І мені вже набридло морочитися з цією клятою яєшнею.

Він розшматував смаженю на тарелі й розкидав шматки по тарілках, проголошуючи:

– In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti[7].

Гейнс сів і заходився розливати чай.

– Кладу кожному по дві грудки, – повідомив він. – Знаєте, Муллігане, чай ви робите дуже міцний. Правда ж?

Красень Мулліган, батуючи булку на великі скиби, запищав улесливим баб'ячим голосом:

– Коли я роблю чай, то це таки чай, як казала стара матінка Гроган{27}. А коли відливаю воду, то це таки вода.

– Та ні, це таки чай, – запевнив Гейнс.

Красень Мулліган, батуючи булку, продовжив тим самим пискучим голосом:

– Отак я роблю, місіс Кагілл, – каже вона. А місіс Кагілл на те їй відказує: Добре, пані. Але боронь Боже, щоб ви робили і те, й те в одну посудину.

Кожному з присутніх за столом він простягнув на кінці ножа товсту скибку.

– Це ж народна творчість, – сказав він дуже поважно. – Якраз для вашої книжки, Гейнсе. П'ять рядків тексту і десять сторінок коментарів щодо фольклору та рибоподібних богів Дандрама. Видано віщими сестрами в рік великого буревію{28}.

Він повернувся до Стівена і, підвівши брови, запитав тоном людини, спантеличеної складним питанням:

– Чи не можете нагадати мені, колего, де саме згадується посудина матінки Гроган для чаю і води, в «Мабіногоні» чи в «Упанішадах»{29}?

– Сумніваюся, що там чи там, – серйозно відповів Стівен.

– Та невже? – запитав Красень Мулліган таким самим тоном. – А на якій підставі, якщо ваша ласка?

– Я гадаю, – відповів Стівен, жуючи, – її не згадано ні в «Мабіногоні», ні в будь-яких інших джерелах. Матінка Гроган, можна вважати, родичка Мері Енн.

Красень Мулліган радісно засяяв.

– Пречудово, – сказав він манірно солоденьким голоском, виставляючи напоказ свої білі зуби й задоволено мружачи очі. – Ви такої думки? Просто пречудово.

Потім, ураз суворо насупившись, він знову заходився щосили батувати скибки й заголосив хрипким голосом:

Бо ж Мері Енн старенька

Начха на витребеньки:

Спідницю задер...

Потім, набравши повен рот яєчні, лише жував і мурчав.

На порозі, затуливши світло, постала новоприбула постать.

– Молоко, сер.

– Заходьте, пані, – озвався Мулліган. – Кінчику, дістань кухля.

Старенька жінка зайшла і спинилася поруч із Стівеном.

– Гарний сьогодні ранок, – сказала вона. – Слава Богу.

– Кому? – запитав Мулліган, позирнувши на неї. – А так, авжеж.

Стівен потягнувся до шапки позаду й дістав звідтіля кухоль на молоко.

– Наші остров'яни, – зауважив, ніби між іншим, Мулліган Гейнсові, – часто споминають збирача крайньої плоти{30}.

– Скільки, сер? – запитала старенька.

– Кварту, – відповів Стівен.

Він спостерігав, як вона наливає в мірку, а звідти в кухоль густе біле молоко, не своє власне. Старі зморхлі груди. Потім налила ще одну мірку й ще трохи, з походом. Прадавня і потаємна, вона з'явилася з ранкового світу, можливо, як вісниця. Виливаючи молоко в кухоль, вона його вихваляла. Рано вранці на зеленому лузі вона присіла була біля терплячої корови, відьма на мухоморі, її зморщені пальці вправно стали видоювати повне коров'яче вим'я. Весь гурт корів, шовковистих і в росі, стрічав її привітним муканням. Шовковиста корівка і бідолашна бабуня{31} – так її називали здавна. Бездомна старчиха, найнижчий різновид безсмертних, що прислужується своєму завойовнику і своєму розвеселому ошуканцеві, зраджена обома, провісниця таємниці ранку. Служити їй? Чи засуджувати її? Він не знав, проте вважав принизливим для себе шукати її приятні.

– Воно й справді чудове, пані, – схвалив молоко Красень Мулліган, наливаючи його в чашки.

– А ви скуштуйте, сер, – запропонувала вона.

На її прохання він сьорбнув.

– От якби ми могли споживати такі здорові продукти, як цей, – проголосив він гучно, – у нашій країні не було б стільки гнилих зубів і гнилих нутроців. Бо живемо на болотах, їмо дешевий харч, а вулиці вимощені брудом, кінським гноєм і плювками сухотників.

– А ви, сер, студент медицини?

– Так, пані.

Стівен сидів мовчки, зневажливо слухав. Звернений до неї гучний голос сповнює її пошаною до свого костоправа, цілителя; я ж для неї ніщо. Голос того, хто відпустить її гріхи, помагає миром її мертве тіло, крім її жіночих нечистих частин, створених з чоловічого тіла не за подобою Божою, а на поживу змію. І гучний голос, чуючи який, вона замовкає, і слухає, не розуміючи, кліпаючи очима.

– Ви розумієте, що він каже? – звернувся до неї Стівен.

– Це ви французькою, сер? – запитала старенька Гейнса.

Гейнс озвався до неї ще довшою фразою, без запинки.

– Ірландською, – пояснив Красень Мулліган. – А ви гельську розумієте?

– Я так і думала, що це ірландська, – за її звучанням. А ви, мабуть, із заходу{32}, сер?

– Я англієць, – відповів Гейнс.

– Він англієць, – підтвердив Красень Мулліган, – і він вважає, що ми в Ірландії повинні розмовляти ірландською мовою.

– Авжеж, повинні, – погодилася старенька, – мені самій соромно, що я не вмю по-нашому. Знаючі люди кажуть, що мова велика.

– Велика це не те слово, – зауважив Красень Мулліган. – Вона вся пречудова. Налий нам іще чайку, Кінчику. Пані, може, ви теж вип'єте чашечку?

– Ні, дякую, сер, – відповіла старенька, чіпляючи на руку дужку бідона і збираючись іти.

Гейнс запитав її:

– У вас є розрахунки? Муллігане, мабуть, треба заплатити, правда ж?

Стівен знову налив повні чашки.

– Розрахунки, сер? – перепитала вона невпевнено. – То це так: сім днів щоранку по пінті за два пенси, значить, два на сім буде шилінг і два пенси, та ці три дні щоранку по кварти за чотири пенси буде три кварта, тобто шилінг, та ще той шилінг, і буде два, всього два і два, сер.

Красень Мулліган зітхнув і, поклавши в рот окраєць, густо намащений маслом з обох боків, простягнув ноги і став копатися в кишенях штанів.

– Борги платити слід із привітним виразом обличчя, – сказав, усміхаючись, Гейнс.

Стівен наповнив третю чашку, і ложечка чаю трохи забарвила густе жирне молоко. Красень Мулліган видобув флорин, покрутив його в пальцях і вигукнув:

– Ну й диво!

Він посунув його по столу до старенької, оголошуючи:

– Щастя моє, нічого більше не проси. Що маю я, то все тобі віддав.

Стівен поклав монету в її невимогливу руку.

– За нами два пенси, – нагадав він.

– Нічого, сер, устигнеться, – сказала вона, беручи монету. – Ще встигнеться. Доброго дня вам, сер.

Вона зробила реверанс і вийшла, а Красень Мулліган промовляв їй услід ніжні слова:

Серденько, мав би я більше –

Більше б до ніг тобі склав{33}.

Він обернувся до Стівена і сказав:

– Без жартів, Дедале. У мене порожньо в кишені. Збігай у ту свою шкільну контору і принеси нам хоч трохи грошей. Сьогодні бардам належить пити й гуляти. Ірландія чекає{34}, що цього дня кожен виконає свій обов'язок.

– До речі, – озвався Гейнс, підводячись, – я згадав, що сьогодні маю відвідати вашу Національну бібліотеку.

– Спочатку поплаваємо, – застеріг Красень Мулліган.

Він обернувся до Стівена й запитав його поштивим тоном:

– Чи не сьогодні саме той день, Кінчику, коли ти раз на місяць миєшся?

І пояснив Гейнсові:

– Цей нечистий бард узяв собі за правило митися щомісячно один раз.

– Вся Ірландія обмивається Гольфстрімом, – зауважив Стівен, поливаючи скибку цівкою меду.

Гейнс звернувся до Стівена з кутка, де пов'язував під відкритий комірець своєї теніски нашійну хустку. Він сказав:

– Я хочу зібрати ваші вислови, якщо ви дозволите.

Сказано мені. Вони миються, купаються і відшкрібаються. Докори сумління. Совість. А пляма лишається.

– Дуже влучний той ваш про тріснуте люстерко служниці як символ ірландського мистецтва.

Красень Мулліган штовхнув Стівена ногою під столом і мовив підвищеним тоном:

– Пождіть, Гейнсе, от ви ще почувете, що він каже про Гамлета.

– Так, справді хочу, – запевнив Гейнс, звертаючися до Стівена. – Я саме думав про це, коли прийшло те старе Боже створіння.

– А гроші мені з цього будуть? – запитав Стівен.

Гейнс засміявся і, знімаючи свого м'якого сірого капелюха з гачка, на якому висіла

койка, відповів:

– Сказати чесно, не знаю.

Звільна він рушив до дверей. Красень Мулліган перехилився до Стівена і засичав із грубим запалом:

– Знову ти лізеш не в своє діло. Навіщо ти йому таке кажеш?

– Ну й що? – відказав Стівен. – Нам же треба розжитися на гроші. У кого? У молочниці чи в нього. Хочеш, кинемо жеребок.

– Я стільки наговорив йому про тебе, – вів своєї Красень Мулліган, – а ти приходиш і ну хизуватися, пускаючи свої ехидні кпини і демонструючи зразки пласких езуїтських дотепів.

– По-моєму, немає чого сподіватися – хоч від нього, хоч від неї, – сказав Стівен.

Красень Мулліган зітхнув трагічно і поклав руку йому на плече.

– Тільки від мене, Кінчику, – запевнив він.

І, враз змінивши тон, додав:

– Сказати щирю правду, я вважаю – ти маєш слушність. До біса все інше, чим вони славляться. Чом ти не забиваєш їм баків так, як я? Під три чорти їх усіх. Нумо тікати з цього закамарка.

Він підвівся, поважно розв'язав пояс, скинув халат і мовив приречено:

– І зняли з Муллігана його одяг...

Тоді спорожнив кишені й виклав усе на стіл.

– Ось твій шмаркальник, – сказав він Стівенові.

І надягаючи жорсткий комірець та неслухняну краватку, він звертався до них, докоряючи їм, а також і ланцюжкові годинника, який метлявся туди-сюди. Його руки поринули в глибини валізи і порпалися там, а він вимагав чистої носової хусточки. Докори сумління. Господи, ми просто зобов'язані причепуритися. Я хочу рукавички вишневого кольору й зелені черевики. Суперечність. Я сам собі суперечу? Нічого не вдієш, значить, я сам собі суперечу. Мінливий Малахій. Його красномовні руки викинули щось чорне, м'яке.

– А ось твій капелюх за модою Латинського кварталу, – сказав він.

Стівен спіймав його і надягнув на голову. Гейнс погукав їх із порога:

– Товариство, ви вже йдете?

– Я готовий, – озвався Красень Мулліган, рушаючи до дверей. – Ходімо, Кінчику. Ти вже, мабуть, доїв усе, що лишалося на столі.

Він вийшов, упокорившись своїй долі, поважною ходою, з поважними словами на вустах і виголосив з майже справдешнім сумом:

– Він з дому вийшов і Масничку здибав.

Стівен узяв свій ясеневий ціпок, притулений біля порога, і вийшов слідом за ними.

Вони рушили вниз крутими сходами, а він притягнув важкі залізні двері й замкнув їх. Здоровезного ключа поклав у внутрішню кишеню.

Внизу Красень Мулліган запитав:

– А ключа ти взяв?

– Так, він у мене, – відповів Стівен і рушив попереду.

Він ішов перший. Чув, як позаду Красень Мулліган збиває своїм важким купальним рушником вершечки папороті чи трав.

– Навколішки, сер! Як ви смієте, сер!

Гейнс запитав:

– А ви оренду за цю вежу платите?

– Дванадцять фунтів, – відповів Красень Мулліган.

– Воєнному міністрові, – докинув Стівен через плече.

Вони спинилися, бо Гейнс розглядав вежу. Зрештою він мовив:

– Узимку вона, гадаю, справляє гнітюче враження. То як ви її називаєте, Мартелло?

– Спорудили їх за розпорядженням Біллі Піта{35}, – пояснив Красень Мулліган, – коли з моря могли напасти французи. Але наша – це омфал.

– А які у вас ідеї щодо Гамлета? – запитав Гейнс Стівена.

– Ні, ні! – з болем у голосі вигукнув Красень Мулліган. – Я ж не Тома Аквінський, який навів п'ятдесят п'ять доказів на підтвердження свого постулату. Спочатку мені треба вихилити кілька куклів.

Він повернувся до Стівена і запитав, обсмикуючи краї свого лимонного жилета:

– Адже тобі, Кінчику, для цього треба не менше трьох, правда?

– Чекаю такої нагоди вже давно, – спроквола відповів Стівен. – Можу почекати ще трохи.

– Ви розпалюєте мою цікавість, – заявив приязним тоном Гейнс. – Це що, якийсь парадокс?

– Та ні! – вигукнув Красень Мулліган. – Ми вже переросли Вайльда і парадокси. Це дуже просто. Він доводить алгебраїчним способом, що онук Гамлета став дідом Шекспіра і що він сам – привид свого батька.

– Що-що? – перепитав Гейнс і показав на Стівена. – Він сам?

Красень Мулліган накинув рушник собі на шию, наче епитрахиль, і, знемагаючи зо сміху, прошепотів на вухо Стівену:

– О, тінь батька Кінчика! Яфет у пошуках свого батька{36}!

– Зранку ми завжди стомлені, – пояснив Гейнсові Стівен. – І розповісти усе це – довге діло.

Красень Мулліган, він знову рушив уперед, випростав догори руки.

– Священний кухоль, лиш він один може відкрити уста Дедалові, – оголосив він.

– Я хочу сказати, – розпочав Гейнс, пояснюючи Стівенові, коли вони йшли слідом за Мулліганом, – що ця вежа і ці скелі нагадують мені чимось Ельсинор, «кручу, що лячним верхів'ям звисає понад хвилями морськими»{37}, хіба ні?

Красень Мулліган враз обернувся на мить до Стівена, але не сказав ні слова. В одну цю ясну безмовну мить Стівен побачив себе в своєму дешевому запилушеному жалобному одязі серед їхнього гарного вбрання.

– Це дивовижна історія, – озвався Гейнс, знову їх зупиняючи.

Очі світлі як море, освіжене вітром, світліші, тверді й сторожкі. Правитель морів, він дивився на південь через порожній простір затоки, за якою лиш удалині на тлі ясного неба виднів блідий димок пакетбота, та біля банки Маглінс лавірував вітрильник.

– Я десь читав цікаве богословське тлумачення, – сказав він, наморщивши лоба. – Щодо ідеї Батька і Сина. Син прагне примиритися з Батьком.

Красень Мулліган відразу оскалився блаженною усмішкою. Він подивився на них, радісно роззявивши свого гарного рота, а його очі, враз позбувшись виразу здорового глузду, моргали з безтямною втіхою. Він похитав головою, наче лялька, струшуючи широкими крисами свого капелюха-панамми, і заспівав веселенько-блазенським голосом:

Я – найдивніший на світі хлопак:

Мав матір-жидівку, а татом став птах.

Із Йосипом-теслею жить неохота,

То учнів зібрав і гайда на Голготу.

Тут він застерезливо підняв палець:

Хто ж бовкне: не Бог я, для того сліпця

Не наколочу я з водички винця;

Хай воду той п'є і довіку жадає,

Щоб стала вином знов водиченька тая.

Буцімто прощаючись, він швидко посіпав Стівенів ясеновий ціпок і побіг до краю урвища, махаючи руками, як плавцями чи крильми, наче збирався злетіти, і співаючи

далі:

Прощай – запиши ці слова із словес,

Грицькові-Стецькові звісти: я воскрес!

Злечу я на небо – і плоть не завадить.

Злітаю! Прощайте, друзяки, прощайте! {38}

Пританцьовуючи перед ними, він прямував до сорокафутової кручі, вимахував крилоподібними руками, легко підстрибував, і його капелюх, схожий на головний убір Меркурія, дрижав на свіжому вітрі, що доносив до них його пронизливі вигуки, схожі на крики птахів.

Гейнс, який ішов поряд із Стівеном, посміювався на те стримано, а тоді сказав:

– Я вважаю, нам не слід сміятися. Блюзнить він трохи занадто. Сам я, так би мовити, не належу до віруючих. А проте його веселощі певним чином згладжують дошкульність цих дотепів, правда ж? І як він назвав цю річ? «Йосип-тєсля»?

– «Балада про Ісуса-жартуна», – відповів Стівен.

– Ага, – здивувався Гейнс, – то ви вже її чули?

– Тричі на день після їди, – сухо відповів Стівен.

– Але ж ви не віруючий, правда? – допитувався Гейнс. – Тобто, віруючий у вузькому значенні цього слова? Творення з нічого, і чудеса, і Бог як особа.

– Мені здається, – сказав Стівен, – це слово має одне-єдине значення.

Гейнс зупинився і видобув гладенький срібний портсигар; на покришці його яскрів зелений камінець. Натиснув на нього великим пальцем і, розкривши портсигар, простягнув Стівену.

Стівен подякував і взяв цигарку.

Гейнс узяв і собі й закрив портсигар. Поклав його назад у бічну кишеню і витягнув із кишені жилета нікелеву трутову запальничку, розкрив її таким самим робом, і, припаливши свою цигарку, простяг вогник, прикриваючи долонею, Стівенові.

– Так, звичайно, – продовжив він, коли вони рушили далі, – ви або вірите, або ні, правда? Особисто я не спромігся перетравити ідею Бога як особи. Гадаю, ви її не обстоюєте?

– Ви бачите в мені, – відповів Стівен з похмурим невдоволеним виразом, – приклад жахливого вільнодумства.

Він ішов, чекаючи репліки співрозмовника, тягнучи за собою збоку ясеневий ціпок. Його гостряк легко ковзав по стежці, повискуючи біля ніг. Мій товариш, він за мною, гукає Стііііііііі-вен. Хвиляста лінія уздовж стежки. Вони йтимуть нею ввечері, повертаючися смерком. Йому потрібен ключ. Ключ мій, за помешкання плачу я. Але ж я

ім його солоний хліб, не свій[8]. Віддай йому і ключ. І все. Він його попросить. Видно було по очах.

– Зрештою... – розпочав Гейнс.

Стівен повернувся до нього і побачив, що холодний погляд, який зміряв його, зовсім не ворожий.

– Зрештою, гадаю, ви спроможні звільнити себе. Мені здається, ви сам собі пан.

– Я слуга двох панів, – заявив Стівен, – англійського та італійського.

– Італійського? – перепитав Гейнс.

Причинна королева, стара і ревнива. Ану, навколішки переді мною...

– А є й третій, – додав Стівен. – Це той, хто дає мені сяку-таку роботу.

– Італійського? – повторив Гейнс. – Кого ви маєте на увазі?

– Британської імперії, – пояснив Стівен, паленіючи, – і святої Римської католицької апостольської церкви.

Гейнс зняв крихти тютюну, що пристали до спідньої губи, і заговорив.

– Усе це я добре розумію, – сказав він спокійно. – Мабуть, я б сказав, ірландець має думати саме так. Ми в Англії усвідомлюємо, що повелися з вами негарно. Але, мабуть, завинила в цьому історія.

Горді, сповнені потужної сили титули прозвучали в пам'яті Стівена, наче переможний гук мідних дзвонів: et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam[9]: – поступове творення і переміна обрядів та догматів, як і його власних добірних думок; це те, що творить зірки. Апостольський символ у месі папи Марцеллія{39}, голоси зливаються до купи в єдиному гучному пориві ствердження, а під їхні співи невсипущий ангел войовничої церкви роззброював її ересіархів і гнав їх геть. Юрми ересей кинулися тікати світ за очі, митри у них скособочилися: Фотій і гурт насмішників, серед котрих і Мулліган, Арій, що довіку воював з єдиносутністю Сина й Отця, Валентин, який відринув земне тіло Христа, і хитромудрий африканський ересіарх Савеллій, який твердив, що Отець був Своїм власним Сином{40}. Слова, які Мулліган щойно для сміху проказав перед чужинцем. Дурний сміх. Тих, що тчуть вітер{41}, їх усіх, напевно, чекає порожнеча: переляканих їх обеззброять і розженуть бойові лави ангелів церкви, військо архистратига Михаїла, яке в скрутну хвилину завжди стає, зі списками й щитами, на її захист.

Чудово сказано! Тривалі оплески. Zut! Nom de Dieu[10]!

– Само собою, я британець, – продовжував Гейнсів голос, – і міркую відповідно до цього. І я не хочу стати свідком того, як моя країна попаде в руки німецьких євреїв. Боюся, що зараз саме це є нашою національною проблемою.

На краю скелі стояли, спостерігаючи, двоє – купець і човняр.

– Прямує до Буллока.

Човняр якось несхвально кивнув головою, вказуючи на північний бік затоки.

– Там глибина буде сажнів п'ять{42}, – сказав він. – От у тих місцях він і впливе, коли о першій розпочнеться приплив. Сьогодні дев'ятий день.

Шукають потопельника. Вітрильник кружляє по пустельній затоці, чекаючи, доки впливе розбухлий лантух і поверне до сонця своє одутле, вибілене сіллю обличчя. Я тут.

Покрученою стежкою вони зійшли до води. На березі бухти, на камені, стояв Красень Мулліган: уже без піджака, в сорочці, його відкріплену краватку вітер завіяв через плече. А біля його ніг, у густій глибочині морської води, юнак повільно водив пожаб'ячому зеленими ногами, тримаючися за прискалок.

– Де твій брат, Малахію? З тобою?

– Ні, він у Вестміті. У Беннонів.

– І досі там? Беннон прислав мені листівку. Каже, познайомився з юнкою. Називає її фотодівчинка.

– Чи не клацнув її, га? З короткою витримкою.

Красень Мулліган сів розв'язати шнурки черевиків. З-за прискалка впливло червоне задихане обличчя літнього чоловіка. Він виліз, ступаючи по каменях, вода блищала на його лисині і на торочці сивого волосся, вода стікала з грудей і з черева, струменіла з чорних обвислих трусів.

Красень Мулліган відсунувся, пропускаючи його, і, позирнувши на Гейнса та Стівена, побожно перехрестив нігтем великого пальця собі чоло, уста й груди.

– Сеймур уже повернувся. Він у місті, – сказав юнак, знову хапаючися за прискалок.
– Кидає медицину і йде до війська.

– Та ти що! – здивувався Красень Мулліган.

– Наступного тижня в казарму. Ти знаєш ту руду дівчину з Карлайла, Ділі?

– Знаю.

– Цілувалася з ним учора ввечері на пірсі. У батька грошей кури не клюють.

– Вона, мабуть, уже теє?

– Запитай краще Сеймура.

– Сеймур – офіцер-кровопускач, – зазначив Красень Мулліган.

Стягаючи штани, він кивнув сам до себе, випростався й виголосив заяложену сентенцію:

– Руді жінки блудливі як кози.

Він урвав свою мову, стривожено мацаючи свій бік під сорочкою, яку роздув вітер.

– Моє дванадцяте ребро щезло! – зарепетував він. – Я вже Uebermensch[11]{43}. Ми удвох із беззубим Кінчиком супермени.

Він вивільнився з сорочки й кинув її позад себе, на купу одягу.

– Ти заходиш у воду тут, Малахію?

– Так. Посунься в ліжку.

Юнак відштовхнувся назад і двома джкими вправними вимахами руки вплив на середину малої бухти. Гейнс, курячи, сів на камінь.

– А ви не хочете? – запитав Красень Мулліган.

– Згодом, – відповів Гейнс. – Не зразу після сніданку.

Стівен зрушив з місця.

– Ну, я пішов, Муллігане, – сказав він.

– Дай же той ключ, Кінчику, – нагадав Красень Мулліган, – приважити мою сорочину.

Стівен вручив йому ключ. Красень Мулліган поклав його на купу одягу.

– І два пенси, – додав він, – на пінту. Кинь туди.

Стівен кинув монету на м'яку купу. Одягаються, роздягаються. Красень Мулліган випростався, склав до купи долоні й урочисто проголосив:

– Той, хто краде у бідного, позичає Господу{44}. Так казав Заратустра.

Його гладке тіло поринуло у воду бухти.

– До зустрічі, – сказав Гейнс, обернувшись до Стівена, що рушив угору стежкою, і посміхаючися з того, які шалені ці ірландці.

Рогів бика, копит коня й усмішки сакса{45}.

– У «Кораблі», – крикнув Красень Мулліган. – О пів на першу.

– Гарзд, – озвався Стівен.

Він ішов стежкою, що круто звивалася вгору.

Liliata rutilantium.

Turma circumdet.

Iubilantium te virginum.

Сивий німб священика в закутку, де він усамітнися, щоб одягнутися не привселюдно. Тут сьогодні я не ночуватиму. І додому не можу піти.

Чийсь голос, мелодійний, тягучий, погукав його з моря. Повертаючи за виступ скелі, він помахав рукою. Голос погукав знову. Лискуча брунатна голова, тюленьча, ген далі, за бухтою, кругла.

Загарбник.

Епізод 2

– Кокрейне, скажи ти. Яке місто його покликало{46}?

– Тарент, сер.

– Добре. Ну?

– Була битва, сер.

– Добре. Де саме?

Хлопець порожнім поглядом утупився в порожній простір вікна.

Байки, задумані дочками пам'яті. А проте якось і не схоже, щоб їх створила пам'ять. Тоді ця фраза, котру сказано зопалу, це лопотіння Блейкових крил{47} надміру. Я чую, як розпадається весь простір, як трощиться скло і кришаться стіни, а час палахкотить буряковим полум'ям. То що ж нам залишається?

– Я забув де, сер. 279 року до нашої ери.

– Під Аскулумом, – підказав Стівен, піддивившись назву й дату в підручнику, який побував у бувальцях.

– Так, сер. І він сказав: Іще одна така перемога, і нам кінець.

Оцю фразу світ таки запам'ятав. Спочинок для недалекого розуму. Стоячи на горбі й споглядаючи рівнину, всіяну мертвими тілами, генерал, спираючись на спис, каже своїм офіцерам. Будь-який генерал своїм офіцерам. А ті слухають.

– Тепер ти, Армстронгу, – звернувся до іншого хлопця Стівен. – Який був кінець Пірра?

– Кінець Пірра, сер?

– Я знаю, сер. Запитайте мене, сер, – озвався Комін.

– Постривай. Скажи ти, Армстронгу. Ти знаєш що-небудь про Пірра?

В Армстронговому ранці зручно лежав кульок із фігами. Час від часу він крутив між долонями фігу і нишком клав її в рот. До губи пристали кришки. У хлопця підсолоджений подих. Заможні батьки, пишаються, що їхній старший син у флоті. Вайко-роуд, Далкі.

– Пірр, сер? Пірр – це пірс.

Усі засміялися. Невеселим пронизливим злостивим сміхом. Армстронг озирнув клас, у профіль дурнувата усмішка. Ще мить – і вони заребочуть, знаючи, що я їх не зможу втримати в руках і що їхні татусі сплатили за навчання.

– Ну то скажи мені, – звернувся до хлопця Стівен, торкаючи його плече книжкою, – що таке пірс.

– Пірс, сер, – почав Армстронг, – це така штука над хвилями. Щось наче міст. Кінгстаунський пірс, сер.

Дехто засміявся знову: невесело, проте багатозначно. Двоє на задній парті почали перешіптуватися. Так. Вони знають: хто не пізнав, той ніколи не був невинний. Усі. Заздрісно він дивився на їхні обличчя. Едіт, Етель, Герті, Лілі. І подібні до них: їхній подих теж підсолоджений чаєм із варенням, їхні браслети бряжчать, коли вони заводяться одна з одною.

– Кінгстаунський пірс, – промовив Стівен. – Так, несправний міст.

Ці слова насторожили їхній погляд.

– Тобто як, сер? – запитав Комін. – Адже міст буває через річку.

Для Гейнса в його записник. А їм цього не поясниш. Увечері в запалі п'ятики і балачок простромити блискучий обладунок його мостивого розуму. І що ж тоді? Блазень при дворі свого володаря, наблизений та нешанований, домігся милостивої панської ласки. Чому всі вони пішли цією стежкою? Не зовсім тому, що чекали добра і привіту. Бо для них теж історія була просто байкою, однією з тих, які вони часто чули, а їхня країна – чимсь на взір ломбарду.

Хіба Пірр не загинув ув Аргосі від руки старої баби{48}, а Юлія Цезаря хіба не закололи кинджалом? Їх уже не можна забути. Час посвідчив їхнє існування, і, скуті ним, вони опинилися там, де досі купчилися видалені їхньою появою незліченні можливості. Але чи були ті можливості дійсні, якщо вони так і не здійснилися? Чи вони були можливі тільки тоді, коли відбулися? Вітру ткач, ткачи його, ткачи!

– Розкажіть нам що-небудь, сер.

– Так, будь ласка, сер, про привидів.

– На чому ми закінчили тут? – запитав Стівен, розгортаючи іншу книжку.

– Спины свій плач{49}, – підказав Комін.

– То читай далі, Толботе.

– А історія, сер?

– Потім, – відповів Стівен. – Читай далі, Толботе.

Смаглявий хлопець розгорнув книжку і зручно прилаштував її за своїм ранцем. Вірш він декламував із паузами й раз по раз піддивлявся у книжці:

Спины свій плач, пастуше, зупини свій плач,

Бо ж Лікідас, твій смуток, не помер,

Спустився просто до підводних він палат...

Якщо так, тоді це має бути рухом, здійсненням можливого, що є можливим за своєю власною суттю. Арістотелева фраза, яка виникла під акомпанемент монотонної декламації вірша, повела в студійну тишу бібліотеки Святої Женев'єви, де він кожнісінького вечора сидів і читав у захистку, недоступному для гріховних спокус

Парижа. Поруч із ним тендітний сіамень прів над підручником стратегії. Навколо мене і ті, чиї голови насичені знаннями, і ті, хто свої ще насичують, сидять, як пришиті, під лампами, і їхні мацаки поволі ворущаться; а в темряві мого розуму підземна почвара лінощів, млява, що боїться світла, злегка вигинає свій укритий лускою драконоподібний хвіст. Думка це думка про думку. Супокійна ясність. Душа це, в певному розумінні, все, що існує: душа це форма форм{50}. Супокій настає раптово, він просторий і променистий: форма форм.

Толбот повторив:

Та волею того, хто йшов по водах...

Та волею...

– Перегорни сторінку, – стиха звелів Стівен. – Я нічого не бачу.

– Що, сер? – запитав, не розуміючи, Толбот і нахилився вперед.

Його рука перегорнула сторінку. Він одхилився і, «пригадавши», декламував вірш далі. Про того, хто йшов по водах. Також і тут лежить його тінь на цих боязких серцях і на серцях тих, що не вірять у святощі, і на їхніх устах і на моїх. Лежить і на уїдливих поглядах тих, хто показав йому монету, що мала піти на податок для кесаря. Кесареве кесареві, а Богові Боже. Довгий погляд темних очей, загадкове речення, яке безнастанно ткатимуть на кроснах церкви. Атож.

Загадками засипай!

Нень дав зерня: засівай!

Толбот закрив книжку і сховав у ранець.

– Докінчив? – запитав Стівен.

– Так, сер. О десятій хокей, сер.

– Короткий день, сер. Четвер.

– Хто відгадає загадку? – запитав Стівен.

Вони вкладали книжки, збирали олівці, шелестіли сторінками. Гуртуючись, затягували ремені на ранцях і зацібали пряжки. І всі весело заторохтіли:

– Загадку, сер? Дозвольте я, сер.

– От я, сер.

– Важку, сер.

– Ось таку, – сказав Стівен:

Півень кукуріку! {51}

Небо в синім вінку.

Дзвони на небесі

Б'ють одинадцять усі.

Пора вже вознестися

Вбогій оцій душі.

– Що це таке?

– Що, сер?

– Ще раз, сер. Ми не розчули.

Послухавши повторно, вони широко розплющили очі. Хвилину мовчали, потім озвався Кокрейн:

– Що це таке, сер? Ми здаємося.

У Стівена дерло в горлі; кашлянувши, він пояснив:

– Це лис ховає під кущем свою упокоєну бабусю.

Він підвівся і зайшовся нервовим сміхом, на відповідь пролунали збентежені вигуки учнів.

У двері класу постукали палицею, і з коридору почувся голос:

– Хокей!

Гурт став розходитися, хлопці протискалися з-за парт, перескакували через них. Скоро клас спорожнів, і в шкільній підсобці заторохтіли ключки, загупали черевики й залунали голоси.

У класі залишився сам Сарджент; він підступив до столу, тримаючи в руці розгорнутий зошит. Його закошлана чуприна та худа шия свідчили про явну його нетямущість, а ще й благальний погляд його підсліпуватих очей крізь запітнілі окуляри. На щоці у нього, жовтявій, безкровній, була чорнильна ляпка, що формою скидалася на фінік, свіжа і вогка, як слід слимака.

Він простягнув зошит. У першому рядку виведено заголовок: Задачі. Нижче рядки заповнено нахиленими цифрами, а внизу незграбний підпис із закарлючками й чорнильна ляпка. Сирил Сарджент: власноруч і його печатка.

– Містер Дізі загадав мені розв'язати їх наново геть усі, – сказав він, – і показати вам, сер.

Стівен помацав краї зошита. Не буде пуття.

– Тепер ти знаєш, як їх розв'язувати? – запитав.

– Задачі від одинадцятої до п'ятнадцятої, – відповів Сарджент. – Містер Дізі сказав, що треба було списати їх із дошки, сер.

– А сам тепер ти можеш їх зробити?

– Ні, сер.

Негарний і непутящий: худа шия, закошлана чуприна і чорнильна ляпка, слід слимака. Проте якась жінка його ж любила, носила на руках і тулила до серця. Якби не вона, то світ розтоптав би його на місиво, як слимака. Вона ж бо любила його ріденьку кволу кров, якою наділила сама ж, від своєї. Невже це справжня суть? Єдина правдива сила, що творить життя? Святий Колумбан{52} у своєму благочестивому запалі переступив через тіло своєї матері, яке лежало долі. Вона вже пішла з життя: тремтливий обрис гілки, обсмаленої вогнем, дух червоного дерева і сирій могили. Вона заступила його, не дала, щоб його розтоптали, і пішла, наче її й не було. Бідолашна душа пішла на небо, а на вересовому пустищі під зоряним мерехтінням лис із червоним хижим полиском свого хутра, з безжальним блиском в очах рив землю, дослухався, відкидав землю, дослухався, рив і рив.

Сидячи поряд із ним, Стівен розв'язував задачу. Він із допомогою алгебри висновує, що привид Шекспіра доводиться Гамлетові дідом. Сарджент дивився збоку крізь скошені окуляри. В підсобці торохтіли ключки; з поля долинали лункі удари по м'ячу і крики.

Літери і цифри рухалися по сторінці в поважному мавританському танці{53}, вбрані в маскарадні одіння, у химерних шапочках квадратів і кубів. Подайте руку, поверніться, поклоніться дамі: отак-о: пустотливі фантазії маврів. Пішли з цього світу також Аверроес і Мойсей Маймонід, мудреці, темні і своїм обличчям, і своїми мудрощами, чиї оманливі люстра показують незбагненну душу світу й темряву, яка сяє у світлі, але світло не спроможне її збагнути.

– Ну як, тепер ти розумієш? Зможеш сам розв'язати другу?

– Так, сер.

Невпевнено виводячи розгонистим почерком, Сарджент списав умову. Його рука, постійно чекаючи підказки, ретельно виписувала хитливі літери і цифри, а легкий рум'янець сорому похжавив його сіре обличчя. Amor matris[12]: родовий відмінок підмета і додатка. Вона вигодувала його своєю кволою кров'ю і зсілим молоком, ховаючи його пелюшки, щоб ніхто не побачив.

Я був такий, як і він, такі самі згорблені плечі, така ж незграбна постава. Моє дитинство стоїть, похнюпившись, поряд зі мною. Та не сягну його рукою я здаля, хоч раз, і не торкнуся, хай навіть злегка. Моє далеко, а його утаємничене, як погляд наших очей. Таємниці, безмовні, скам'янілі, ховаються в темних палатах обох наших сердець; таємниці, які стомилися тримати в собі тягар тиранства; тирані, які прагнуть, щоб їх позбавили влади.

Задачу розв'язано.

– Все дуже просто, – сказав, підводячися, Стівен.

– Так, сер. Дякую, – відповів Сарджент.

Він промокнув сторінку промокачкою й одніс зошит до своєї парти.

– То бери свою ключку і біжи до гурту, – сказав Стівен, рушаючи до дверей слідом за незграбним недолітком.

– Так, сер.

У коридорі почув – хлопця гукають із поля.

– Сардженте!

– То біжи, – підігнав його Стівен. – Містер Дізі тебе кличе.

Він зупинився на ґанку і дивився, як той незграба тупає на сяк-так облаштоване поле, де сперечаються сердиті голоси. Їх щойно розділили на дві команди, і містер Дізі повертався, переступаючи ногами у гетрах через вологі трави. Коли вчитель наблизився до будинку школи, його погукали голоси, що ніяк не могли дійти згоди. Він повернувся до них своїми сердитими сивими вусами.

– Що там іще? – крикнув він кілька разів, не чекаючи відповіді.

– Кокрейн і Геллідей попали в одну команду, сер, – крикнув йому Стівен.

– Будь ласка, почекайте в моєму кабінеті, доки я наведу там лад, – попросив містер Дізі.

І рішучим кроком він рушив назад через поле, сердито вигукуючи старечим голосом:

– У чому річ? Що там іще?

Їхні пронизливі голоси залящали навколо нього зусібіч; їхні постаті щільно його оточили; гаряче сонце знебарвлювало медовий колір його кепсько пофарбованого волосся.

У кабінеті стояв затхлий дух тютюнового диму вкупі з запахом шкіри потертих темножовтих крісел. Як і того першого дня, коли ми з ним тут домовлялися про мою роботу. Як було спочатку, так і зараз. У шафі виставлена колекція монет Стюарта{54}, ось він, скарб нашого болота: так він і буде довіку. І в коробці для ложок, вимощеній вицвілим пурпуровим плюшем, зручно вместилися дванадцять апостолів, які проповідували всім поганам: вік-віків.

Квапливі кроки по кам'яній підлозі ґанку і в коридорі. Роздмухуючи свої рідкі вуса, містер Дізі спинився біля столу.

– Передовсім наші дрібні фінансові розрахунки, – оголосив він.

З кишені свого сурдута він видобув капшук, перев'язаний ремінцем, відкрив його і витяг дві банкноти, одну зі склеєних половинок, і поклав їх акуратно на стіл.

– Два, – сказав він, зав'язуючи капшука ремінцем і ховаючи в кишеню.

А тепер у скарбницю, де зберігається його золотий запас. Стівенова рука нерішуче водила по купі мушель, які лежали в холодній кам'яній ступі: труборози і вампуми, каурі й леопардові мушлі; й ось ця, закручена, мов тюрбан еміра, і ця, що називається «гребінець святого Якова». Набуток старого прочанина, копійчаний скарб, порожні черепашки.

На м'який ворс скатертини впав соверен, блискучий, новенький.

– Три, – сказав містер Дізі, крутячи в руках свою скарбничку. – Дуже корисна річ.

Ось бачите. Тут для соверенів. Тут для шилінгів, шестипенсовиків, півкрон. А тут для крон. Бачите.

Він витрусив зі скарбнички дві крони і два шилінги.

– Три дванадцять, – підсумував він. – Гадаю, все точно.

– Дякую, сер, – відповів Стівен, сором'язливо збираючи гроші й поспіхом запихаючи їх жужмом у кишеню штанів.

– Немає за що, – озвався містер Дізі. – Ви їх заробили.

Рука Стівена, знову вільна, повернулася до порожніх мушель. Символи також краси і сили. Купа грошей у мене в кишені. Символи, забруднені жадобою і злиднями.

– Не треба їх так ховати, – порадив містер Дізі. – Ви їх десь випадково витягнете, і вони випадуть. То краще купіть ось таку річ. Побачите, вона дуже зручна.

Треба що-небудь відповісти.

– У мене вона часто буде порожня, – відмовив він.

Ті ж самі кімната й година, та сама мудрість: і я той самий. Тепер уже тричі. Тут на мені три зашморги. Та я можу їх умить розірвати, якщо схочу.

– Тому що ви не відкладаєте, – пояснив містер Дізі, піднявши вказівний палець. – Ви ще не знаєте, що таке гроші. Гроші – це сила, самі побачите, коли доживете до мого. Я ж бо знаю. Знаю. А що каже Шекспір із цього приводу? Збери грошей, скільки зможеш.

– Яго, – промурмотів Стівен.

Він підвів погляд від пустопорожніх мушлів до очей поважного принципала.

– Він знав, що таке гроші, – пояснив містер Дізі. – Він їх заробляв. Поет, але водночас і англієць. А знаєте, чим пишаться англійці? Знаєте, що саме англієць проголошує з великою гордістю?

Володар морів. Холодним, як море, поглядом озирає порожню затоку; так історично склалося: тут я і мої слова, з розумінням.

– Що над його імперією, – відповів Стівен, – ніколи не заходить сонце.

– Та ні! – вигукнув містер Дізі. – Це не англієць. Це сказав французький кельт{55}. – І він постукав своєю скарбничкою об ніготь великого пальця.

– Я вам скажу, – промовив він урочисто, – чим він найбільше пишається. Я живу на свій кошт.

От який молодець.

– Я живу на свій кошт. Зроду я не позичив ні в кого жодного шилінга. Ви можете сказати таке про себе? Я нікому нічого не винен. Можете?

Мулліганові – дев'ять фунтів, три пари шкарпеток, пару черевиків, краватки, Керренові –десять гіней, МакКеннові одну гінею, Фредові Раяну два шилінги, Темплеві два сніданки, Расселові одну гінею, Казинсові десять шилінгів, Бобові Рейнольдсу півгінеї, Кохлеру три гінеї, місіс МакКернан за пансіон, п'ять тижнів... Та купа грошей, що у мене, то дріб'язок.

– Саме зараз не можу, – відповів Стівен.

Містер Дізі засміявся із щирою втіхою, ховаючи свою скарбничку.

– Я знав, що не можете, – сказав він весело. – Та згодом колись ви зрозумієте, що так треба. Ми народ поблажливий, проте доводиться бути й справедливими.

– Я боюся таких багатозначних слів, – відмовив Стівен, – бо для нас вони небезпечні.

Хвилину містер Дізі насуплено вдивлявся в портрет над каміном, зображення особи з величною поставою, вбраною в картату шотландську спідницю, – Альберта Едварда, принца Уельського.

– Ви вважаєте мене заплішеним консерватором, зятим торі, – озвався його замислений голос. – З часів О'Коннелла я бачив три покоління. Я пам'ятаю голод. А чи знаєте ви, що ложі оранжистів виступали за скасування унії ще за двадцять років до того, як за це почав агітувати О'Коннелл і достойники вашої церкви затаврували його як демагога? Ви, фенії, схильні забувати деякі речі{56}.

Яка глибока, побожна і вічна пам'ять. Діамантова ложа в Армі, преславному місті, з повішеними папістами. Зборище озброєних плантаторів у масках, хрипкі голоси. Чорна північ і щиро протестантська Біблія. Припишкніть, стрижені{57}.

Стівен спромігся лиш на жест.

– Серед моїх предків були й бунтарі, – заявив містер Дізі. – По материнській лінії. Але по батьківській лінії мій предок – сер Джон Блеквуд{58}, а він голосував за унію. Ми всі ірландці, всі з королівського поріддя{59}.

– Та ба, – зауважив Стівен.

– Per vias rectas[13] – твердо проголосив містер Дізі і пояснив: – Такий був девіз на гербі його титулизованого роду. Він був за унію і, щоб проголосувати за неї, узув свої ботфорти і з Адса, що в графстві Даун, помчав верхи до Дубліна.

Цок-і-цок, цок-цок.

На Дублін дорога бита.

Старосвітський сквайр скаче верхи в лискучих ботфортах. Чудовий день, сер Джон. Чудовий день, ваша честь... День... День... Два ботфорти звисають, тюпають у Дублін. Цок-і-цок, цок-цок, цок-і-цок..

– До речі, я згадав ось яку річ, – сказав містер Дізі. – Ви, містере Дедале, можете зробити мені послугу, маючи знайомих літераторів. Я тут написав листа в газету. Посидьте хвилинку, поки я додрукую закінчення.

Він пішов до письмового столу біля вікна, двічі відсунув стілець і прочитав кілька слів із аркуша в друкарській машинці.

– Сядьте. Я прошу пробачення, – сказав він через плече. – ...вимоги здорового глузду..

Хвилинку.

Він вдивлявся з-під кошлатих брів у рукописний текст біля свого ліктя, і, мурмочучи, раз по раз натискав на тугі клавіші машинки повільно, часом пихкаючи, коли доводилося крутити назад прокрутку, щоб виправити помилку.

Стівен тихо сів у монаршій присутності. На стінах вишикувався почесний ряд обрамлених зображень слухняних коней із задерними головами, які вже давно пішли в небуття: Опір лорда Гастінгса, Стріляний герцоґа Вестмінстерського, Цейлон герцоґа Бофортського, 1866 року взяв Паризький приз. На них сиділи легенькі вершники, напружено чекаючи сигналу. Він стежив за їхнім бігом, поставивши на кольори королівського прапора, і його вигуки зливалися з вигуками глядачів, які вже давно пішли в небуття.

– Крапка, – скомандував містер Дізі клавішам. – Проте негайне обговорення цієї важливої справи...

Куди Кренлі привів мене, щоб загриб купу грошей, вишукуючи можливих переможців, лазячи поміж заляпаних грязюкою станків, де підковують коней, букмекерів, які горлали щодуху за своїми стойками, та запахів харчівні, місячи багнуку. На Бунтівного Красеня – рівні ставки, на інших коней – десять до одного. Повз азартних гравців і шулерів ми поспішали слідом за кіньми, за картузами та куртками і повз м'ясолику даму, різникову любку, яка жадібно висмоктувала дольку помаранча.

З поля долинули пронизливі крики і сюрчок судді.

Ще один гол. Я серед них, борюкаюся разом із ними, змагаюся в турнірі за життя (за місце під сонцем). Ви маєте на увазі того матусиноного синка, у якого вигляд такий, наче у нього трохи негаразд із кендюхом? Турніри. Час б'є рикошетом, б'є раз за разом. Турніри, багнука і ревище битв, захолола передсмертна блювотина вбитих, зойк списів, на які настромились закривавлені людські кишки.

– Ну все, – промовив, підводячись, містер Дізі.

Він підступив до столу, скріплюючи аркуші надрукованого тексту. Стівен підвівся.

– Суть цієї справи я виклав дуже стисло, – пояснив містер Дізі. – Йдеться про ящур. Ось прогляньте-но, як я написав. Тут не може бути ніяких сумнівів.

Дозвольте мені втрутитися в сторінки вашої шановної праці. Ця доктрина необмеженої свободи підприємництва, яка так часто в нашій історії... Ось наша торгівля скотом. Те ж саме сталося з усіма нашими давніми промислами. Ліверпульська шатія, яка зірвала задум створити порт{60} у Галвеї. Вибухова ситуація в Європі. Перевіз зерна через вузькі місця протоки. Незворушність департаменту сільського господарства. Можна вдатися і до класичних алюзій. Касандра. Від жінки, що не вирізнялася чеснотою{61}. Перейти до суті справи.

– Я все сказав прямо, правда ж? – запитав містер Дізі Стівена, що пробігав очима написане.

Лікувати ящур. Відомий як препарат Коха. Сироватка і вірус. Відсоток вакцинованих коней. Коров'яча чума. Імператорські стайні в Мюрцтегу в нижній Австрії. Дипломовані ветеринари. Містер Генрі Блеквуд Прайс. З ласкавої згоди чесно перевірити наслідки. Веління здорового глузду. Вкрай важливе питання. Взяти бика за роги і в буквальному значенні. Дякую за те, що люб'язно дозволили опублікувати.

– Я хочу, щоб цей лист надрукували й прочитали, – зазначив містер Дізі. – От побачите: коли знову спалахне епідемія, вони накладуть ембарго на ірландський скот. А хворобу можна вилікувати. Її лікують. Мій кузен, Блеквуд Прайс, пише мені, що в

Австрії тамтешні ветеринари постійно борються з цією хворобою і вміють її долати. Вони згодні приїхати сюди. Я намагаюся вийти на впливових людей у департаменті. Тепер хочу звернутися до громадськості через пресу. Хоч куди кинь, скрізь суцільні перепони... скрізь інтриги... закулісні підступи... скрізь...

Він підняв указівний палець і, перш ніж продовжити свою промову, помахав ним застерезливо за старечим звичаєм.

– Запам'ятайте мої слова, містере Дедале, – сказав він. – Англія опинилася в полоні у євреїв. Вони на всіх найвищих посадах: володіють фінансами, пресою. І це свідчить про занепад нації. Скрізь, де вони скупчуються, там вони глушать життєву силу нації. Я не раз пересвідчився в цьому за останні роки. Та це ж і сліпий бачить, що єврейські торговці вже взялися робити свою руїницьку справу. Споконвічна Англія гине.

Містер Дізі враз відступив на крок, на нього впав промінь сонця, і його очі заяскріли синім кольором. Він озирнувся навколо і знову подивився на Стівена.

– Гине, – повторив він, – а, може, вже й загинула.

Із краю в край цей крик повій {62}

Тче саван Англії старій.

Очі його широко розплющилися, прозираючи твердим поглядом видіння майбутнього крізь сонячний промінь, у якому він стояв.

– Але ж кожен торговівець прагне купити дешево і продати дорого, – зауважив Стівен, – чи то єврей, чи не єврей, хіба ні?

– Вони согрішили супроти світла, – проголосив містер Дізі. – І ви можете побачити темряву в їхніх очах. І саме тому вони блукають по цій землі, як неприкаяні.

На сходах паризької біржі золотошкірі чоловіки показують курс на пальцях, прикрашених коштовними перснями. Гелгіт гусячий. Галасливі, нечепурні, юрмилися вони біля свого храму, і в їхніх головах під недоладними шовковими циліндрами замислювалися хитрі оборудки. Запозичене в них усе – їхні одіж, мова, жести. Млявий погляд цього волоокого люду не пов'язувався з манерою балакати, жести жваві, але не войовничі, хоч вони й знали, що ставлення до них вороже, і знали, що їхні зусилля марні. Назбирувати багатство – то марна річ. Із часом воно все розвіється на порох. Багатство, сховане при дорозі, – його розкрадуть, і піде воно бозна куди. Їхні очі знали роки мандрів і знали, смиренні, про безчестя їхньої плоті.

– А хто ні? – запитав Стівен.

– Що ви маєте на увазі? – запитав у свою чергу містер Дізі.

Він ступив крок і став біля столу. Його рот спантеличено перекривився. То це і є мудрість старості? Він чекає, щоб я йому пояснив.

– Історія, – відмовив Стівен, – це нічне страхіття{63}, з якого я силкуюся прокинутись.

На полі знову зарепетували хлопці. Ось пролунав і сюрчок – гол. А що, коли це страхіття візьме та й заб'є тобі гол відплатний?

– Дороги Господа для нас незбагненні, – сказав містер Дізі. – Вся історія рухається до однієї великої мети – явити Бога.

Стівен показав пальцем у вікно і промовив:

– Ось він, Бог.

Ура! Ага! Давай-давай!

– Тобто? – не зрозумів містер Дізі.

– Крики на вулиці{64}, – пояснив Стівен, знизавши плечима.

Містер Дізі опустил погляд і хвилину стискав двома пальцями свій ніс. Потім підвів очі й відпустив ніс.

– Я щасливіший вас, – мовив він. – Ми припустилися багатьох помилок, скоїли чимало гріхів. Гріх у цей світ принесла жінка. Через жінку, яка знехтувала приписи доброчесности, через Єлену, зрадливу дружину Менелая, греки воювали з троянцями аж десять років. Уперше привела чужинців на наш берег жінка, віроломна дружина МакМурровга і її коханець О'Рурк, принц Брефнійський{65}. Та й Парнелла{66} занастила жінка. Багато помилок, багато прорахунків, крім одного єдиного гріха. На схилі літ своїх я все ще стою на полі бою. І за правду я буду боротися до останнього подиху.

Бо Ольстер на бій іде,

Й за Ольстером правда будé.

Стівен підняв руку з аркушами листа.

– То що ж, сер... – почав він.

– На мою думку, – урвав його містер Дізі, – тут у нас ви не затримаєтеся надовго. Гадаю, ви не вродились учителем. Хоч, може, я й помиляюся.

– Я швидше учень, – відповів на те Стівен.

А чого ще ти міг би навчитися тут?

Містер Дізі похитав головою.

– Хто знає? – сказав він із сумнівом. – Учень має бути покiрним. Але життя, воно великий учитель.

Стівен знову зашелестів аркушами.

– Що ж до цього... – почав він.

– Авжеж, – урвав його містер Дізі. – Маєте два примірники. Постарайтеся, щоб їх

надрукували негайно.

Телеграф, Айриш Гоумстед.

– Спробую, – відповів Стівен, – і повідомлю вас завтра. Я трохи знайомий із двома редакторами.

– От і чудово, – жваво погодився містер Дізі. – Учора ввечері я написав містерові Філду, Ч. П[14]. Сьогодні в готелі «Сіті Армс» відбуваються збори Асоціації скотопромисловців. Я попросив його ознайомити учасників із моїм листом. Добре, якби ви помістили його у ваші дві газети. А які?

– Івнінг Телеграф..

– От і чудово, – погодився містер Дізі. – Тож не будемо марнувати часу. Тепер мені треба відписати моєму родичу.

– До побачення, сер, – сказав Стівен, ховаючи в кишеню аркуші. – Дякую.

– Немає за що, – відповів містер Дізі, порпаючися в паперах на своєму столі. – Хоч я й старий, та мені подобається заводити з вами словесні баталії.

– До побачення, сер, – повторив Стівен, кланяючися його зігнутій спині.

Він вийшов на ґанок і рушив попід деревами доріжкою, посипаною ґравієм, а до нього долинали з поля гучні голоси і стукіт ключок. Він пройшов у ворота, обабіч на постаментах лежать леви – беззубі страховидла. Хай уже, посприяю йому в цій його кампанії. А Мулліган нагородить мене новим прізвиськом: бард-биколуб.

– Містере Дедале!

Біжить за мною. Невже з іще одним листом!

– Одну хвилинку.

– Так, сер, – одізвався Стівен, повертаючися до воріт.

Містер Дізі спинився, тяжко дихаючи і відсапуючись.

– Я тільки хотів сказати ось що, – пояснив він. – Запевняють, буцімто Ірландія може пишатися тим, що вона – єдина країна, де ніколи не переслідували євреїв. Ви це знаєте? Ні. А знаєте, чому?

Він невдоволено примружився від яскравого світла.

– І чому ж, сер? – запитав Стівен із посмішкою.

– А тому, що їх ніколи сюди не пускали{67}, – урочисто повідомив містер Дізі.

Він хрипко закашлявся від сміху, і з горла йому пирснув тягучий струмінь мокротиння. І зразу ж він рушив назад, кашляючи, сміючися, піднявши руки та вимахуючи ними.

– Їх ніколи сюди не пускали, – знову вигукнув він крізь сміх, крокуючи по ґравію доріжки ногами в гетрах. – Ось чому.

Крізь плетиво листя сонце сипало на його премудрі плечі золоті блискітки і монетки, що весело там танцювали.

Епізод 3

Неодмінна модальність видимого: принаймні її, якщо не дещо більше, прозирають мої очі. Признаки всіх речей я тут читаю, – морських мальків, морських водорослин, припливу й он того іржавого черевика. Сопливо-зелений, синьо-сріблястий, іржавий: кольорові ознаки. Межі прозорости. Але він додає: у тілах. Отож те, що тіла, він збагнув раніше, ніж що кольорові. Яким чином? Та, звичайно ж, тим, що торохнувся об них своєю головою. Треба бути обережнішим. Лисий він був і мільйонер, maestro di color che sanno[15]. Межа. Прозорости у. Чому у? Прозоре, непрозоре. Якщо можна просунути всі п'ять пальців, це ворота, якщо ж ні – це двері{68}. Заплющ же очі і дивись.

Стівен заплющив очі і слухав, як хрускають під його ногами крихкі водорослини і мушлі. То що ж, доводиться йти. І я іду, ступаючи крок за кроком. За дуже короткий час, дуже коротка відстань. П'ять, шість: це nacheinander[16]. Саме так, і в цьому полягає неодмінна модальність чутного. Розплющ же очі. Ні. О, Боже! Якщо я впаду з кручі, що височить над морем, то неодмінно впаду крізь nebeneinander[17]{69}. Я непогано орієнтуюся в темряві. Ясенова шпага висить при боці. Постукуй нею: так вони роблять. Мої ноги в його черевиках і в його ногавицях, nebeneinander. Звучить солідно: викуваний молотом Los Demiurgos[18]{70}. Чи не у вічність{71} іду я берегом Сендімаунта? Хрусь-хрясь-трісь-трісь. У південних морях це гроші. Домінус Дізі на них добре знається.

Чи прийдеш ти в Сендімаунт,

Маделен-кобилко?

Як бачите, тут є ритм. Я чую. Усічений тетраметр, ямби йдуть маршем. Ні, скачуть галопом: делен-кобилко.

Тепер розплющ очі. Розплющу. Але постривай хвилю. Чи не зникло все відтоді, як я їх заплющив? Що, коли я розплющу й опинюся назавжди в непрозорому мороку? Та ні! Очі бачать – я й побачу.

То дивися. Воно там увесь час і без тебе, і буде завжди, на віки віків, скільки стоятиме світ.

Вони, обережно ступаючи, зійшли сходами з тераси Ліхі, Frauenzimmer[19], і пішли схилом до берега, незграбно човгаючи ногами по засміченому піску. Як я, як Елджі, прагнули до нашої могутньої матері. Та, що під номером один, помахувала лурдно акушерською сумкою, друга тикала в пісок великим парасолем. Зробили собі вихідний день, подихати свіжим повітрям. Місіс Флоренс Маккейб, удовиця покійного Патка Маккейба з Брайд-стрит, за яким тужить безутішно. Одна з її посестер витягла мене на світ Божий, хоч я й репетував щосили. Творення з нічого. Що там у неї в сумці? Викидень із пуповиною, загорнений у руду шматину. Пуповини всіх нас тягнуться в минуле, водночас сповиваючи і скріплюючи всю плоть. Ось чому містики стають

ченцями{72}. Чи будете ви як боги{73}? Вдивляйся у свій пуп. Алло. Це говорить Кінчик. Сполучіть мене з Райгородом. Алеф, альфа: нуль, нуль, один{74}.

Дружина і підсобниця Адама Кадмона{75}: Гева, оголена Єва. Пупа у неї не було. Вдивляйся. Живіт чистенький, без жодних вад, випнутий, пружний, критий пергаментом, ні, купа білого борошна з пшениці{76} східної, безсмертної, родить від віку й до віку. Лоно гріха.

Я теж перебував там, у темряві гріховного лона, створений, але не народжений{77}. Ними, чоловіком із моїм голосом та моїми очима і привидом жінки з віддихом, що тхне могилою. Вони притискалися і розтискалися за велінням того, хто творить поєднання. З давніх давен Він побажав мене, і нині не може побажати, щоб мене не було ніколи. З ним лишається lex eterna[20]. То чи це і є та сама божественна сутність, в якій Отець і Син суть єдиносутні? Де ж бідолашний розумаха Арій, який міг би висловити свої резони з цього приводу? Все життя провоював він із трансмагніфікантноєврейськостукгрюксутністю. Невдатний ересіарх. Кінець свій він спіткав у грецькому нужнику{78}: евтаназія. В оздобленій самоцвітами митрі і з єпископською патерицею сидів на престолі, вдовець удової єпархії, задерши омофор, із непідтертим задом.

Навколо заграв вітерець, свіжий, кусючий. Ось і вони, хвилі. Білогриві морські коні, гризуть удила, мчать, осідлані вітром румаки.

Хоч би не забути про його лист до газет. А тоді? У «Корабель» о пів на першу. До речі, з грошима – не попускай собі віжок, наче юний вітрогон. Таки не треба.

Він пішов повільніше. Ось. Може, зайти до тітоньки Сари, чи ні? Голос мого єдиносутнього отця. Чи не стрічався тобі, часом, твій брат, художник Стівен? Ні? А чи він, часом, не у своєї тітоньки Саллі на Страсбург-террас? То що, невже не міг злетіти хоч трохи вище? А ще, а ще, а ще, Стівене, скажи нам, як там дядечко Сай? О, Боже милий у сльозах: із ким же це я поріднився! Хлопці качаються в сіні. Він же клацає на рахівниці та знай зазирає в чарку, а брат його грає на трубі. Вельмишановні гондольєри{79}. А косоокий Волтер іменує свого батька не інакше як сером. Сер. Так, сер. Ні, сер. І закапали сльози Ісусові. Та й не дивно, присягаюся Христом-Богом.

Я сіпаю деренчливий дзвінок на дверях їхнього будинку з зачиненими віконницями. Чекаю. Вони ж бояться, що це кредитор, дивляться у щілину.

– Це Стівен, сер.

– То впусти його. Впусти Стівена.

Засув відсовують, і Волтер мене вітає гостинно.

– А ми думали, що це хтось чужий.

На просторому ліжку дядечко Ричі{80}, на подушках і під ковдрою, виставляє над горбом колін свої дужі рамена. Груди чисті. Помився вище пояса.

– Здоров був, небоже.

Він знімає з колін дощечку, на якій підраховував свої витрати для містера Підрахуй і містера Швидкуй-денді, складає позови, протести, пише повістки Ducēs Tecum[21]. Над його лисою головою в рамці з мореного дуба Requiescat[22] Оскара Вайльда. Дас оманливий сигнал свистком, і Волтер повертається до кімнати.

– Слухаю, сер?

– Нашої домашньої для Ричі й Стівена, скажи матері. Де вона там?

– Купає Кріссі, сер.

Мала весь день товчеться у татусевому ліжку. Він же її так любить.

– Не треба, дядечку Ричі...

– Кажи на мене просто Ричі. К бісу твою зельтерську. Пити її – це ж ганьба. В'іскі!

– Дядечку Ричі, розумієте...

– Та сядь же ти, ради Бога. Бо я стусону тебе так, що ти ляжеш.

Волтер марно роззирається і не бачить стільця.

– Йому немає на що сісти, сер.

– Йому немає змоги вмотитися, дурню. Неси сюди наш чіпендейлівський стілець. Хочеш перекусити? Тут у нас тобі нема чого маніжитися. Може, добрий шмат бекону, підсмажений з оселедцем? Ти певен, що ні? Ну, тим краще. В хаті саме ані крихти, тільки пігулки від прострілу.

All'erta [23] {81} !

Він мугикає мелодію aria di sortita[24] Феррандо. Це най-най арія всієї опери, Стівене. Ось послухай.

Знову та ж сама мелодія, він її насвистує уміло, змінюючи тональність, час від часу видихаючи повітря, а п'ястуки відбивають ритм на прикритих ковдрою колінах.

Тепер вітер приємніший.

У домівках розлад, у моїй, у його, у всіх. У Клонгоузі ти розказував однокласникам – панським синкам, що в тебе один дядько суддя, а другий генерал. Цур їм, Стівене. Краса не там. І не в стоячому затоні бібліотеки Марша, де ти читав поживклі сторінки пророцтва абата Йоахима. Для кого? Стогорова юрба простолюду в соборі поряд. Ненависник людського роду тікав від нього, щоб сховатися в гущавині божевілля, його грива у місячному сяйві здіймалася, мов піна, а очі світилися, як зорі. Гуїгнгнгм із конячими ніздрями. Видовжені кінські обличчя. Темпл, Красень Мулліган, Кемпбел-Лис. Вилицюватий. Панотець, несамовитий декан, яка ураза? Ох! Descende, calve, ut ne nimium decalveris[25]. Віночок сивого волосся на його голові, над якою нависла анатема, я бачу, коли він, коли я спускаюся (descende) крутими сходами, стискаючи в руках дароносицю, а очі як у василиска. Злізай, лиса довбешко! Хор повторює луною загрозу, проголошену біля наріжного кута жертівника хрипкою латиною попками, які величаються у своїх стихарях при своїх тонзурах, помашені й вихолощені, поживлені такою поживною пшеницею, як лій на нирках.

А може, саме зараз поблизу священик підіймає дароносицю. Дзень-дзень! А за дві вулиці далі інший замикає її в дарохоронильниці. Дзень-дзінь! А ще інший у вівтарі Богородиці споживає причастя сам один. Дзень-дзень! Вниз, угору, вперед, назад. Високоповажний Оккам{82} міркував над цим, непереможний доктор. Туманного англійського ранку грайливі бісики полоскотали його розум. Опускаючи тіло Христове і стаючи навколішки, він чув, як другий дзвоник його дзвіночка зливається з першим дзвоником у нефі (він підносить угору свою гостію) і, підводячись, чув (тепер я підношу вгору свою), як обидва їхні дзвоники звучать дифтонгом.

Кузене Стівене, ви ніколи не станете святим. Острів святих{83}. Ви ж були таким святенником, що далі нікуди, хіба ні? Ви молилися Пресвятій Діві, щоб ніс не

червонів так дуже. Ви молилися дияволу, йдучи по Серпентайн-авеню, щоб повненька удовиця, яка простувала попереду, підняла ще вище поділ сукні, переступаючи калюжі. O si, certo[26]! Продай за це свою душу, продай за фарбовані ганчірки, в які завинулася ця жіночка. Розкажи мені ще, розкажи більше! На майданчику трамвая, що йде в Гаут, надворі дощ, а він горлає: голі жінки! Ну, що про це скажеш, га?

А власне, про що? Хіба їх вигадали для чогось іншого?

Читав же щовечора по дві сторінки із семи книжок, хіба ні? Я був юний. Ти кланявся самому собі в дзеркалі, щиро вважав, що заслуговуєш на оплески, бо такий ти чудовий хлопець. Слава заплішеному дурню! Слава! Ніхто не бачив – нікому не кажи. Збирався написати книжки і кожну з них назвати якоюсь літерою. А ви читали його «Ф»? Авжеж, але я вважаю, що «К» краща. Так, але «В» просто чудова. О, «В» без сумніву. Пам'ятаєш свої епіфанії на зелених овальних аркушах, глибокі-преглибокі, а на той випадок, коли ти помреш, копії послати в усі визначні бібліотеки світу, ну, і в Александрійську? Хтось мав би прочитати їх там через кілька тисяч років, наприкінці магаманвантари{84}. Так само, як Піко делла Мірандола{85}. Так, достеменно, як риба-кит. Коли читаєш сторінку за сторінкою цього дивного витвору, автор якого вже давно пішов у інший світ, відчуваєш, що ти заодно з тим, хто разом із тим спіткався з тим, що колись...

Ось уже він ступає не по крупному піску. Черевики знову топчуть вогкі хрумкі водорослини, скойки, слизьку рінь, що простягається купами й купами, уламки дерева, поточені шашелем, залишки Армади{86}. Болотяні калюжки в піску прагнули просочити підшви його черевиків і тхнули затхлим сопухом. Він обходив їх обережно. У мокрому піщаному місиві, загрузнувши по пояс, стирчала пивна пляшка. Вартовий: острів нестерпної спраги{87}. На самому березі поламани обручі; далі від води купа рибальських сіток, потемнілих, безнадійно заплутаних-переплутаних, ще далі задні двері, на яких крейдою виведено якісь кривулі, а вище мотузка білизняна з двома розіп'ятими на ній сорочками. Рінгсенд: вігвами засмаглих стерничих та шкіперів. Людські черепашки.

Він зупинився. Я вже минув доріжку до тітки Сари. То, значить, до неї не йду? Виходить, ні. Навколо нікого. Він повернув на північний захід і по твердішому там піску рушив до Голубника{88}.

– Qui vous a mis dans cette fichue position?

– C'est le pigeon, Joseph[27]{89}.

Патріс, коли прибув на відпустку з війська, хлебтав разом зі мною тепле молоко у барі Мак Магона. Син дикого гусака{90}, Кевіна Ігена Паризького. Мій батько був птахом, хлебтав lait chaud[28] рожевим молодим язичком, писок пухкий, як у трусика. Хлебчи, lapin[29]. Сподівається зірвати куш у gros lot[30]. Про жіночу натуру він читав у Мішле. Та хай пришле мені La vie de Jesus[31]. Лео Таксіля. Позичив якомусь знайомому.

– C'est tordant, vous savez. Mois, je suis socialiste. Je ne crois pas en l'existence de Dieu. Faut pas le dire à mon père.

– Il croit?

– Mon père, oui[32].

Schluss[33]. Хлепче.

Мій капелюх з латинського кварталу. Господи, адже одяг має відповідати нашому статусу. От мені треба брунатні рукавички. Ти ж навчався в університеті, правда? А що ти там, з бісового батька, вивчав? Ф.Х.П. Тобто фізику, хімію і природничі

науки. Ага! Обідав за гріш, сьорбав *moi en civet*[34], казани, як ото колись у Єгипті, повні м'яса{91}, поруч із візниками, що гучно ригали. Скажи-но недбалим тоном: коли я був у Парижі, знаєте, буль. Міш.{92}, то частенько це робив. Так, частенько зберігав закомпостований квиток, щоб засвідчити своє алібі на той випадок, коли б мене звинуватили в якомусь убивстві. Правочинність. Вночі сімнадцятого лютого 1904 року звинуваченого бачили два свідки. Це зробив хтось інший. Інший я. Капелюх, краватка, пальто, ніс. *Lui, c'est moi*[35]. Здається, тобі велося непогано.

Гордовито ступаючи. Кого ж ти наслідував, отак ступаючи? Забудь: злидень. Мати переказала гроші, вісім шилінгів, а служник захряснув двері пошти перед самим твоїм носом. Голодний, аж шкіра болить. *Encore deux minutes*[36]. Гляньте на годинник. Треба отримати. *Fermé*[37]. От собака! Взяти б дробовик та шарахнути, щоб його криваві клоччя розмазалися по стіні разом з його блискучими мідними гудзиками. Потім усі клоччя – пурррх! – і назад на місце. Не болить? Та ні, все гаразд. Потиснули руки. Ти зрозумів, до чого це я, зрозумів? Так, усе гаразд. Знову тиснули-потиснули. Та все, ну, все гаразд.

Ти ж начебто збирався творити чудеса? Місіонером у Європу за прикладом полум'яного Колумбана. Та Фіакр із Скотом{93} на небесах, сидючи на ослонах, розлягалися від гучнолатинного сміху так, що розплескали з кухлів те, що було в них налито: *Euge! Euge*[38]! Розмовляючи ламаною англійською мовою, сам пер свою валізу, носій три пенси, по слизькому причалу в Нью-гейвені. *Comment*[39]? Нівроку, привіз чимало цінних здобутків: *Le Tutu*[40], п'ять пошарпаних чисел *Pantalon Blanc et Culotte Rouge*[41], синя французька телеграма, показати для інтересу:

«Мати помирає повертайся додому батько».

Тітка вважає, що ти вбив свою матір. І тому вона не бажає.

Тож за здоров'я тітки Муллігана!

Чому? Я поясню:

Вона втручалась бездоганно

У Ганіган сім'ю{94}.

Несподівано його ноги пішли по піщаних улоговинах, у гордому ритмі уздовж південної стіни, складеної з валунів. Він дивився на них згорда, на сторчаки каменюк, що скидалися на черепи мамонтів. Золотом світиться море, пісок, світяться валуни. Тут і сонце, й стрункі деревця, і лимонні хатки.

Париж прокидається неохоче; його лимонні вулиці заливає сліпуче сонце. В повітрі витає вогкий дух вівсяних коржиків, жаб'ячо-зеленої полинівки, пахощі ладану від заутрені у поблиській церкві. Гульвіса встає з ліжка дружини коханця своєї дружини, уже на ногах домогосподарка, запнула хустинкою, і в руках у неї блюдо з оцтовою кислотою. У Родо Івонна з Мадленою наводять марафет на свої прив'ялі принади, трошачи золотими зубами *chaussons*[42], роти у них пожовкли від *pus de flan breton*[43]. А за вікном мелькають обличчя паризьких чоловіків, так добре обласкавлених пошуковувачів їхньої ласки, завитих конкістадорів.

Опівденна дрімота. Кевін Іген скручує начинені порохом цигарки, сьорбаючи своє

зелене питво, як Патріс своє біле; пальці в нього вимазані друкарською фарбою. Навколо нас любителі попоїсти завзято глитають наперчену квасолю. Un demi setier[44]! З блискучої кавоварки струменіє пара. Він показує на мене, і вона підходить. Il est irlandais. Hollandais? Non fromage. Deux irlandais, nous, Irlande, vous savez? Ah oui[45]! Вона думала, ти хочеш сиру hollandais, голландського. Пообідньої закуски, ти знаєш це слово? Пообідній. Я знав одного хлопця в Барселоні, чудного, з дивацтвами, то він називав сир своєю пообідньою закускою. Ну що ж, slainte[46]! Над мармуровими столами винний дух, до якого долучаються гучні утробні бурчання. Його дихання шириться над нашими тарілками, вимаганими підливою, виходячи з його уст, зеленуватих від полинівки. Про Ірландію, про далькассіів{95}, про сподівання, змовників і про теперішню позицію Артура Гріффіта. Аби впрягти мене в один із ним запряг, наших кримінальних дій, нашої спільної справи. Ти ж бо син свого батька. Я впізнаю голос. Його фланелева сорочка, прикрашена багряно червоними квітами, її іспанські китиці тремтять, чуючи його таємниці. Мсьє Дрюмон, славетний журналіст, так от ти знаєш, як цей Дрюмон назвав королеву Вікторію? Старою жовтозубою відьмою. Vieille ogresse із dents jaunes[47]. Мод Гонн, жінка дивовижної вроди, La Patrie[48], мсьє Мільвуа, Фелікс Фор, знаєш, як він помер? Ласолюби – вони є. Фрокен, bonne à tout faire[49], яка тре-мне голизну чоловікам у лазні в Упсалі. Moi faire, каже вона. Tous les messieurs[50]. Але не цьому чоловіку, кажу я. Вкрай соромітний звичай. Митися – справа приватна. Я не дозволив би брату, навіть рідному братові, розпуста – далі вже нікуди. Зелені очі, бачу вас. Абсент-полинівка, його я відчуваю. Розпусники.

Гніт горить смертоносним синім вогником між долонями і горить ясно. Спалахують розпушені волокна тютюну: наш куток осяяний полум'ям і їдким димом. Під його картузом ольстерського волонтера круті вилиці. Як утікав із в'язниці головний центр, ось достеменна версія. Перебрався нареченою, фата, флердоранж, і каретою в Малагайд. Саме так і втік, чесно. Про вождів, що пішли в небуття, про тих, кого зрадили, про відважні втечі. Вони перевдягалися, їх ловили, вони щезали, і вони вже не з нами.

Знехтуваний закоханець. У той час я був здоровий молодий селяк, можете повірити, принагідно покажу фотографію. Кажу чесно. Закоханий, щоб здобути її прихильність, він з полковником Річардом Берком, таном свого клану, пробрався до мурів Кленкервельської в'язниці і, притиснувшись до землі, побачив у тумані, як полум'я відплати рвонуло їх і висадило дощенту. Скалки скла і купа розтщеного каміння. У веселому місті Парижі ховається він, Іген Паризький, якого не розшукує ніхто, крім мене. Його денні квартири – це задрипана друкарня, три його забігайлівки та хата на Монмартрі, де він досипає короткі ночі, на вулиці Гутт-д'Ор, стіни якої прикрашені мухозасидженими фотографіями тих, кого вже немає на світі. Без любови, без рідної землі, без дружини. А вона живе-поживає собі в теплі та добрі без свого чоловіка-вигнанця, живе мадама на вулиці Жі-ле-Кер з канаркою і двома красенями квартирантами. Щічки як персик, смугаста спідниця, моторна, як дівчисько. Зневажений і безжурний. Скажи Петові, що ти мене бачив, добре? Я пробував був підшукати йому, бідоласі, роботу. Mon fils[51], солдат Франції. Я навчав його співати. Ой ви, хлопці-кілкеннійці – ревучі ножі! Знаєш цю давню пісню? Я навчив Патріса співати її. Давній Кілкенні: святий Каніс{96}, замок Стронгбоу на річці Норі. Співається так: Ой ви... І Неппер Тенді бере мене за руку{97}.

Ой ви, хлопці-

Кілкеннійці...

Слабенька худенька рука на моїй руці. Вони забули Кевіна Ігена, але він їх ні.
Пам'ятаю про тебе, о Сіоне.

Він підступив ближче до води, і черевики вгрузли у вогкий пісок. Його привітав свіжий подув пружного вітру, загравши на напружених, як струни, нервах; вітру, насиченого сонячними променями. Стривай-но, хіба я збирався брьохати аж до маяка Кіша? Він ураз спинився, і його ноги стали поринати у мокву. Вертайся.

Вертаючись, він озирнув берег до південного рогу, і ноги знову стали поринати в нові западини. А у вежі під склепіннями холодна кімната чекає. З вежі безнастанно рухаються промені світла, рухаються безнастанно і повільно, як грузнуть мої ноги; повзуть, спрямовуючись на сутінки по циферблату підлоги. Сині сутінки – то вечір, а темно-сині – це ніч. У темряві склепіння вони чекають, їхні відсунуті стільці з моєю валізою-обеліском навколо столу з неприбраними тарілками. Хто їх поміє? Ключ у нього. Я не спатиму там цієї ночі. За зачиненими дверима мовчазної вежі спочивають їхні сліпі тіла – мисливця на пантер та його пойнера. Гукнеш – відповіді не буде. Він вивільнив засмоктані моквою ноги і рушив назад понад дамбою з валунів. Усе бери й нічого не віддавай. Моя душа іде зі мною поряд, форма форм. На чатах на нічних край скель сріблясто-чорних я крокую і чую Ельсинора спокусливий приплив.

Приплив іде за мною слідом. Чудово можу його бачити звідціля. Тож повернися по Пулбег-роуд до тамтешнього пляжу. Він рушив угору схилом по слизьких водорослинах та через зарості осоки й сів на прискалок, устроївши свій ціпок у щілину між каменями.

На морській траві лежав роздутий труп собаки. Попереду планшир човна, що поринув у пісок. Un coche ensablé[52], так Луї Вейо{98} назвав прозу Ґотье. Ці піщані кучугури – то мова, яку приніс сюди приплив разом із вітром. А там купи каміння, що їх залишили колись давно вже мертві будівельники, там поробили собі нори ласки. Ховайте там золото. Спробуйте-но. У вас воно ж є. Піски і каміння. Тягар минулого. Цяцьки сера Лаута. Дивись мені, а то затоплю у вухо. Я лютий велетень, здорові валуни валяю і по них, як по кістках, ступаю. Фі-фай-фо-фут. Щось ірландцем пахне тут.

Цятка, бачу, більшає, то живий пес, мчить щодуху по піщаному березі. Боже, це він на мене? Шануй його свободу. Не станеш ані чиймсь паном, ані чиймсь рабом. У мене ціпок. Сиди, не рухайся. Ген там двоє, простують, брьохають до берега із хвиль припливу. Дві марії{99}. Надійно заховали його в очереті. Ку-ку. Я тебе бачу. Ні, пса. Він біжить назад, до них. Хто ж то?

Тут приставали до берега човни лохланнів{100}, прагнучи грабунку, їхні криваводзьобі прови низько поринали в прибії кольору розтопленого олива. А у вікінгів з Данії на грудях висіли топірці з блискучої криці, тоді коли Малахій повісив собі на шию золоту гривню{101}. У розпалі літа опівдні сюди приплив косяк китів{102} і опинився на мількому, пускаючи струмені й силкуючись вибратися на глибоке. І тоді з голодного міста юрба карликів у шкіряних куртках, мої краєни з шкуродерськими ножаками, прибігла та й ну краяти шматки зеленого жирного китового м'яса. Голод, чума і різанина. Їхня кров струменіє у мені, їхні пристрасті на мене хвилями. Я ходив серед них по замерзлій Ліффі, підмінений, поміж вогнищ, які плювалися смолою. Не розмовляв ні з ким, і ніхто зі мною.

Пес біг до нього з гавкотом, зупинився, побіг назад. Пес мого ворога. А я стояв нерухомо, блідий, зацькований. Terribilia medians[53]. Жовтавий камзол{103}, ловець удачі{104}, посміювався над моїм страхом. Невже тебе вабить оце – гавкіт їхніх оплесків? Самозванці: прожити їхні життя. Брат Брюса, Томас Фіцджеральд, шовковий лицар, Перкін Ворбек йоркської династії в біло-рожевих шовкових штанах, одноденне диво, і Лемберт Сімнел із почтом карлів і маркітанток, коронований кухарчук{105}. Усі діти вінценосного батька. Рай для самозванців, тоді і тепер. Він рятував тонучих, а ти лякаєшся, коли на тебе гавкне якийсь собацюра. Але двораки, що

глузували з Гвідо{106} Ор-сан-Мікеле, були у себе вдома. В домі... Не потрібна нам твоя середньовічна абракадабра. А ти б учинив так, як він? Поряд був би човен, рятівне коло. Natürlich[54], саме для тебе. Вчинив би чи ні? Той чоловік, який дев'ять днів тому втопився під урвищем, що біля Мейден-Рок. Оце зараз чекають, що він випливе. То скажи відверто. От я б хотів. Я б спробував. Плаваю я не дуже. Вода холоднувата. Коли я занурив обличчя в таз у Клонгоузі. Нічого не бачу! Хто там позаду? Тікай же, швидше, швидше! Ти бачиш, як швидко обступає зусібіч вода припливу, як швидко заливає піщані низини кольору лушпиння какаоового насіння? Коли б то я стояв на твердому ґрунті. Проте я хочу, щоб він жив своїм життям, а я – своїм. Потопельник. Його людські очі волають до мене з глибинного жаху його смерті. Я... Разом із ним у глибочінь... Врятувати її я б не зміг. Води: гірка смерть: пропав.

Жінка і чоловік. Я бачу її спіднички. Напевно ж, підтикала їх.

Їхній пес{107} гасав піщаним берегом, який дедалі затоплювали хвильки припливу, шастав, нюшачи все навколо. Наче шукав щось таке, що пропало в його минулому житті. І враз він помчав, мов заєць, вуха метлялися позаду, женучися за тінню чайки, що низько тут пролетіла. Пронизливий свист чоловіка насторожив його обвислі вуха. Він повернув і помчав назад, а коли наблизився, потюпав дрібними кроками. На червленому полі олень біжить, природного кольору, комолий. На краю отороченого шумом припливу він спинився, спершися на передні копита й нашорошивши вуха до моря. Підвів писок та й ну гавкати на гомінкі хвилі, на гурти моржів. А вони підповзали до його ніг, закручуючись і звиваючись, чимало здіймали запінений гребінь, кожна дев'ята, бурхали, розплескуючись, із далини, з далеких просторів, хвилі за хвилями.

Збирачі мушель. Вони зайшли у воду, нахилившись, занурили свої торби, витягли і вийшли на берег. Пес підбіг до них, гавкаючи, скочив на них передніми лапами, знову став на чотирьох, потім знову на них скочив, німотно, по-ведмежому, засвідчуючи їм свою відданість. Зрозумівши, що взаємності йому не дочекається, він подався слідом за ними на сухий пісок, і його язик звисав із захеканої пащі, ніби червоний клапоть. Плямистий його тулуб випередив їх, тюпаючи розміреною ходою, а тоді враз помчав телячим вистрибом. Попереду лежав труп собаки. Він спинився, нюхнув, обійшов навколо, свій брат, принюхався ближче, ще раз обійшов, швидко обнюхав за собачим звичаєм усю брудну шкуру мертвого пса. Собачий череп, собачий нюх, втупився додола, поспішає до однієї великої мети. Ох, бідолашний ти пес-трудяга. Тут лежить тіло бідолашного трудяги-пса.

– Дертий! Марш сюди, паршивцю.

Сердитий окрик змусив його покійно позадкувати до хазяїна, і той босою ногою відкинув його, зіщуленого, через купу піску. Він рушив ув обхід. Мене він не бачить. На краю дамби він потупцяв, затримався, понюхав каменюку, підняв задню ногу й пустив струмінь. Потюпав далі, задер ногу і швидко пирснув на каменюку, якої не обнюхав. Прості радощі злидарів. Потім його задні лапи стали розкидати пісок; потім передні – ну рити-копати. Щось він хоче поховати тут, свою бабусю. Він заглиблювався у пісок, рив-копав, зупинявся, до чогось дослухаючись, знову запально поглиблював яму гострими кігтями, та скоро охолов, леопард-дружок, пантера, плід перелюбу, живиться мерлятиною.

Після того, як він розбудив мене цієї ночі, той самий сон чи що то було? Постривай-но. Двері відчинені, заходь. Вулиця червоних ліхтарів. Згадай. Гарун-аль-Рашид. Я майже-майженько. Той чоловік повів мене, говорив. Я не боявся. Він ніс диню, підніс її мені до носа. Усміхнувся: пахне як фрукти з вершками. Це таке правило, сказав. Сюди. Заходь. Розстелено червоний килим. Побачиш, хто{108}.

Закинувши на плечі мішки, вони почвалали, червоношкірі єгиптяни-цигани{109}. Його посинілі ноги у підкачаних штанах тюпали по липкому піску, неголена шия туго замотана брунатним шарфом. Вона ступала слідом за ним жіночою ходою: бандит і його любаска. За спиною гойдається її здобуток. Її голі ноги обліплені піском і уламками

мушель. Обвітрене обличчя, і навколо мають пасма волосся. За володарем його помічниця, пропаще створіння, прямує в наш Рим. Коли ніч приховає вади її тіла, вона напинає брунатну шаль і кличе з підворіття, де собачий послід. Її кавалір частує двох своїх друзів із Дублінського стрілецького полку в «О'Лохліна», що в Блекпітсі. А вона ж бо, як то кажуть злодійською говіркою, розгуляй малина. Білина чортиці під її смердючими лахами. Провулок Фамбелі-лейн тієї ночі: дух шкіряного заводу.

Ручки білі, ружа-пастка,

Пелюсток цмачнюща річ...

Нумо скленчимось, любаско!

Дай в твою пірнути ніч {110} !

Безвідрадною втіхою{111} називає такі речі череватий Тома Аквінський, *frate roscospino*[55]. Адам безгрішний злягався, та не для плотської втіхи. Тож хай собі виспіває пелюсток цмачнющу річ. Мова анітрохи не гірша, ніж у нього. Балачка ченців, на поясах у них цокочуть чотки: злодійські слівця, у кишенях їхніх дзвякають зливки золота.

Проходять повз мене.

Зиркнули скоса на мій Гамлетів капелюх. А якби раптом я сидів тут голий? Та я ж не голий. Через піски{112} усього світу на захід прямують вони – у той край, де панує вечір, а за ними полум'яний меч сонця. Вона волочиться, плентається, плуганиться, тарабаниться, тарганить свою ношу. І приплив слідом за нею, на захід, тягне його місяць. У неї всередині припливи, міріади островів, кров не моя, ойнопа понтон. Виннобарвне море. Ось служниця місяця. Уві сні вологий знак будить її, каже: пора вставати. Шлюбна постіль, дитяча постіль, смертна постіль у примарному сяйві свічок. *Omnia caro ad te veniet*[56]{113}. Ось він летить, блідий вампір, його очі прозирають крізь бурю, його кажанячі крила кривавлять море, уста до її уст у поцілунку.

Ну от. То як, може, пришиємо цього хлопа? Де мій записник{114}. Уста до її поцілунку. Ні. Треба, щоб були двоє. Добре їх склеїти. Уста до її уст у поцілунку.

Його губи жадібно припадали до безтілесних губ повітря: уста до її лона. Лоно-оно-оно-но, а від лона до могили ми прямуємо все 'дно. Його уста розтулилися, та з них ані звука, лиш дихають: *ooiiaa*: планети падають одна за одною з гуркотом, кулясті, розжарені гуркочуть далідалідалі. Паперу. Паперові гроші – к бісу їх. Лист шановного Дізі. Оце воно. Дякую за можливість одірвати чистий клапоть. Повернувшись спиною до сонця, він нахилився до плаского каменя і став писати. Оце вже вдруге забув узяти в бібліотеці бланки замовлень.

Його тінь лежала на камені, над яким він схилювався, дописуючи. А чом вона не безкінечна, аж до найдальшої зірки? Темні вони там, сховані за цим світлом, темрява яскріє у сяйві, дельта Кассіопеї, світи. Моя особа сидить тут зі своїм ясеновим жезлом жерця-віщуна у позичених сандалях удень на березі мертвотно-сірого моря, а в бузковій темряві ночі, ніким не бачена, мандрує, керована веліннями незнаних зізд. Я кидаю від себе цю недалекосяжну тінь, особливі для кожного обриси фігури, і кличу її назад до себе. А будь вона нескінченна, чи була б вона моя, формою моєї форми?

Хто бачить мене тут? Хто де-небудь, коли-небудь прочитає те, що я оце написав? Знаки на білому полі. Десь комусь твоїм наймилозвучнішим голосом. Добрий єпископ Клойнський{115} видобув запону свого храму зі свого капелюха священнослужителя англiканської церкви: запону простору з кольоровими емблемами, померезаними на його крисах. Постривай-но. Кольорові на пласкому: атож, саме так. Пласке я бачу. Потім думаю про відстань, близько, далеко, пласке я бачу, на схід, назад. Ага, тепер розумію. Враз падає і закладає в стереоскопі. Клац – і готово. Мої слова здаються вам темними. Насправді ж темрява у наших душах, хіба ні? Милозвучніша. Наші душі, вражені гріхами нашими, горнуться до нас іще щільніше, так, як горнеться жінка до свого коханого – щільніше й щільніше.

Вона мені довіряє, рука у неї ніжна, очі з довгими віями. Але ж куди, скажіть на милість Богу, поведу я її за тією запоною? У неминучу модальність неминучого бачення. Вона, вона, вона. Хто ж вона така? Панна, яка у понеділок озирала вітрину книгарні Годжеса Фіггіса{116}, шукаючи якусь із тих алфавітних книжок, що їх ти збирався написати. Ти прикипів до неї очима. Парасоля звисала у неї з руки на плетеній петлі, настромленій на зап'ясток. Вона живе в Лісон-парку, терплячи свої незгоди і тішачись своїми забаганками; закохана в літературу. Не забувай нам баки, Стіві: просто повія. Закладаюся, на споді у неї цей дурнячий пояс, а жовті панчохи заштопані грубими вовняними нитками. Поговори про яблука в тісті, piuttosto[57]. Де твоя тям?

Торкни мене. Ніжний погляд очей. Ніжний ніжний ніжний дотик рук. Я тут самотній. О, торкни мене швидше, зараз. Що це за слово, яке знають усі чоловіки? Тихо я сиджу тут сам один. І сумую. Торкни ж бо, торкни мене.

Він простягнувся горілиць на гострих каменюках, засунувши в кишеню пописаний клопоть паперу та олівець і насунувши на очі капелюха. Саме так робить Кевін Іген, коли лягає покімарити у священний час, призначений для відпочинку. Et vidit Deus. Et erant valde bona[58]. Алло! Bonjour[59], я вас вітаю, як квітку в маю{117}. Лежачи у своєму затінку, він дивився на південний плин сонця крізь вії, що смикалися, мов пір'їни у хвості павича. Я тут увесь у цьому палахтінні. Година Пана, опівденний спочинок фавна. Серед змієподібних рослин, що сочаться смолою, плодів, з яких точиться молоко, де на жовтавих водах колихається широке листя лілей. Біль десь далеко.

Не озирайтесь, киньте думи...

Він тужливо поглянув на свої черевики з широкими носачами, недоноски Красеня nebeneinander. Полічив складки на пожолобленій шкірі взувачки, в якій чиясь чужа нога почувалася зручно. Нога, що ступала визначені літургією три кроки, нога, що мені осоружна. Але ж ти радів, коли тобі підійшов черевичок Естер Освальт, знайомої дівчини в Парижі. Hens, quel petit pied[60]! Щирий друг, братня душа: Вайльдове кохання, яке не зважувалося назвати себе{118}. Тепер він мене покине. А хто винен? Я такий, як є. Я такий, як є. Все або нічого{119}.

З озера Кок тече повноводий ручай, звиваючися широкими петлями і наповнюючи вщерть зелено-золоті, оторочені піском лагуни. Тож мій ціпок може попливти туди. Ну, почекаю. Ні, тече вбік, течія наражається на каменюки, вирус, і вбік. Та годі вже про це. Послухай-но: ось чотирислівна мова хвиль: сіісуу, грсс, рсіісс, уусс. Палкий подих вод звідти, де морські змії, здіблені коні та скелі. Вони хлюпотять у заглибинах скель: плесь, плюсь, плись: приплюснуті у бочках. І виснажившись, їхня мова змовкає. А вони шумлять, розпливаючися довкола, пирскаючи піною, що вибухає

так, неначе то розпукуються пелюстки квітів.

Стежачи за рухом припливу, він бачив, як вихиляються водорослини, поволі підводячись і мляво розправляючи руки, піднімаючи подоли спідниць, і погойдуючись у шепотливому плині прибулої води, простягають догори свої боязкі сріблясті пагони. День у день, ніч у ніч: підводяться разом з водою, а потім знову хиляться. Боже, вони стомилися: і чуючи шепіт припливного плину, вони зітхають. Святий Амвросій{120} чув це, чув зітханья листя і хвиль, які чекають і не можуть дочекатися, коли настане їхня година, *diebus ac noctibus iniurias patiens ingemiscit*[61]. Зібрані невідомо для чого, а потім невідомо чому розпущені, то нахиляються туди, то відхиляються сюди: ткацький верстат місяця. Він теж знеможений, як і вони, знемагає, мов оголена красуня у своїх осяйних палатах під ласими поглядами коханців, він-бо тягне вагу всіх вод.

Глибина там сажнів п'ять. Пірнув на сажнів п'ять, мабуть, твій батько. Сказали: о першій годині. Потопельника виявили. На Дублінській міліні саме пік припливу. Суне перед собою купи ріні, зграї риб, уламки черепашок. І тут із глибин виринає труп, аж білий від соли і, погойдуючись, рушає до берега, крок за кроком, скоком-боком. Ось він. Зачеши його швидше. І вже не схватися йому під гладінню морських вод. Він у нашій обладі. Отепер поволі.

Лантух трупних газів, з якого плющить смердюча гноївка. Зграйка верховодок, що ласували досхочу розм'яклою плоттю, притьмом вихоплюється крізь щілини його защебнутої ширіньки. Бог стає людиною стає рибою стає гускою стає купою пір'я{121}, яким напихають перину. Подихом мертвих дихаю я живий, ступаю по порохах мертвих, поглинаю тельбухи, просочені сечею всіх мертвих. Ось його тіло перекинули через облавок, і воно поширює сморід своєї зеленої могили, а його провалена, наче проказою, дірка носа хрипить, звертаючись до сонця.

Морське диво: карі очі від соли посиніли. Морська смерть, найлегша з усіх смертей, доступних для людини{122}. Старезний батько Океан{123}. *Prix de Paris*[62]: бережіться підробок. Перевірте, щоб без претензій. Задоволення ми отримали величезне.

Стривай. Я пити хочу. Нахмарилося{124}. Але ж хмар немає, правда? Гроза. І ось вона у всій своїй красі, горда блискавка розуму. *Lucifer, dico, qui nescit occasum*[63]. Ні. Мій капелюх і ціпок, і його, а чи мої, взувачки. Тепер куди? Та у вечірній край. Там вечір знайде себе сам.

Він узяв ціпок за держак, ширнув ним злегка, як шпагою, ніби граючись. Атож, вечір знайде себе в мені, знайде без мене. Кожний день доходить свого кінця. До речі, як там цей день наступного тижня? Вівторок буде найдовшим днем року. З новим роком, мамо, щастя прийде{125} швидким кроком, скоком, боком. До Лаун-Теннісона, шляхетного поета. *Già*[64]. До старої відьми з жовтими зубами. І до мсьє Дрюмона, благородного журналіста. *Già*. А мої зуби – далі вже нікуди. Цікаво, чому? Помацати. І цей хитається. Шкаралупи. Чи можна сходити до дантиста з цими грішми? І цей. Беззубий Кінчик, надлюдина. Цікаво, чому це так, або, може, тут криється якась причинна причина-притичина?

Моя хустинка. Він її кинув. Пригадую. А чи я підібрав її?

Його рука марно обшукувала кишені. Ні, не підібрав. Краще куплю нову.

Він дбайливо поклав на прискалок суху козу, виколупану з носа. Хай дивляться, кому цікаво.

Позаду. Здається, там хтось стоїть.

Він озирнувся через плече, поглянув назад. Високо несучи рангоути своїх трьох щогл,

із вітрилами на гітових салінга, у гавань проти течії безмовно плинучи додому, безмовний корабель.

Частина II

Епізод 4

Містеру Леопольду Блумові смакували нутрощі тварин і птахів. Він любив густий суп з гусячих потрухів, пупки, що відгонили горіхами, тушковане смалене серце, нарізану скибочками печінку, спряжену з хлібними кришками, смажену тріскову ікру. А над усе він любив смажені баранячі нирки, які залишали в роті тонкий, ледь відчутний запах сечі.

Нирки не сходили йому з думки, коли він тихенько сновигав по кухні, збираючи їй снідання на тацю з нерівним дном. У кухні було холодне світло й повітря, а надворі – тихий літній ранок. І йому закортіло чого-небудь перехопити.

Вугілля шаріло.

Ще одну скибку з маслом; три, чотири: досить. Вона не любила, щоб тарілка з верхом. Досить. Він повернувся, зняв з камінної полиці чайник і поставив його збоку біля вогню. Чайник стояв, похмурий гладкий коротун, виставивши носика. Скоро буде чай. Добре. Пересохло в роті.

Кішка напружено кружляла навколо ніжки стола, задерши вгору хвоста.

– Няв!

– О, і ти тут, мовив містер Блум, повертаючись од вогню.

Кішка на відповідь нявкнула і знову напружено подибала, нявкаючи, навколо ніжки. Точнісінько так вона дигає по моєму письмовому столі. Мурр. Почухай мені голову. Мурр.

Містер Блум цікаво й доброзичливо споглядав гнучку чорну звірину. Чистенька, гладка, лискуче хутро, біла плямка під ріпицею, зелені іскристі очі. Він нахилився до неї, сперши руки на коліна.

– Кицьки хочуть молока, – мовив він.

– Мрняв! – заволала кішка.

А їх називають дурними. Вони краще розуміють нашу мову, аніж ми їхню. Вона розуміє все, що їй треба. До того ж і мстива. Цікаво, який я їй здаюся. Заввишки з вежу? Ні, вона може на мене стрибнути.

– Киця боїться курчаток, – мовив він жартівливо. – Боїться ціпоньок. Зроду ще не бачив такої дурненької кицьки.

Жорстока. Від природи. Дивно, що миші ніколи не пишать. Їм наче подобається.

– Мрняв! – нявкнула кішка.

Вона бликнула своїми жадібними безсоромними очима і жалібно протягло нявкнула, показавши свої молочно-білі зуби. Він спостеріг, як звузилися від жадоби темні зіниці й очі стали наче зелені камінці. Потому він підійшов до полиці, взяв кухоль, який щойно наповнив Генлонів молочар, налив у блюдце тепло-пінявого молока і поставив повагом на підлогу.

– Мр-рав! – заволатала кішка, підбігаючи до блюдця.

Вона тричі ткнулася носом і лизнула молоко; він спостеріг, що її вуса блищать у напівсутінках, наче дротини. Чи правда, що коли їх обрізати, коти не можуть ловити мишей? Чому? Мабуть, вони світяться в темряві, кінчики. Або, може, правлять у темряві за мацаки.

Він слухав, як вона хлече. Яешню з шинкою, ні. У таку посуху немає добрих яєць. Потрібна чиста свіжа вода. Четвер; сьогодні баранячих нирок у Барклі навряд чи дістанеш. Засмажити на маслі, трохи перчиком потрусити. Краще свинячі нирки у Длугача. Поки закипить чайник. Вона хлєтала повільніше, потім начисто вилизала блюдце. Чому з них такі шорсткі язички? Щоб краще хлєтати, суцільно пористі. Вона нічого не з'їсть? Він озирнувся навколо. Ні.

Тихенько порипуючи черевиками, він побрався угору сходами в хол, спинився під дверима спочивальні. Може, вона схоче чогось смачного. Тоненькі скибочки хліба з маслом вона зранку любить. А проте хтозна; може, цього разу.

Він мовив тихо у порожньому холі:

– Я вискочу на хвилину. За мить вернуся, – і, почувши себе, додав:

– Може, купити тобі чогось на сніданок?

Сонний голос стиха мугикнув на відповідь:

– Мне.

Ні. Вона не хоче нічого. Потому він почув ще тихіше тепле важке зітхання; вона повернулася на ліжку, і поламани пружини задеренчали. Пора їх уже направити. Шкода. Аж з Гібралтару. Забула й те, що знала з іспанської. Цікаво, скільки дав за нього її батько. Старосвітські манери. О так, звичайно. Купив його на аукціоні у губернатора. Узяв за безцінь. Коли йдеться про купівлю, старому Твіді пальця в рот не клади. Атож, сер. Це було під Плевною. Я вислужився з солдатів, сер, і тим пишаюся. Проте йому вистачило кебети задля гендлю купити ті марки. Завбачливий був чоловік.

Рука його зняла капелюха, що висів на кілочку над товстосуконним пальтом з ініціалами і плащем, який він придбав у бюро знахідок. Марки; клейкі картинки. Мабуть, багато офіцерів знаються на цьому ділі. Авжеж знаються. Розмитий від поту напис на денці капелюха промовив йому безгучно: найвищого ґатунку Пластові капе... Він швиденько позирнув за шкіряну бинду. Білий папірець. Схований безпечно.

Ступивши через поріг, він застромив руку в кишеню штанів, шукаючи ключа. Немає. У тих штанях, що я скинув. Треба його забрати. Картопля{126} є. Шафа скрипить. Не варто її турбувати. Вона перевернулася уві сні. Він тихо-тихенько причинив за собою двері, так що стулка зайшла за поріг, ледача ляда. Буцімто зачинені. Нічого, перебуде, доки я вернуся.

Він подався на сонячний бік, обійшовши нещільно прикритий люк біля сімдесят п'ятого номера. Сонце замалим не сягало шпиля церкви святого Георга. Удень, мабуть, буде спека. А надто в чорному вбранні. Чорний колір править за провідника, рефлектора (чи то рефрактора?) тепла. Але ж не гоже з'явитись у тому світлому костюмі. Вирядився, наче на пікнік. Він ішов, раз по раз спроквола заплющуючи повіки, тішачися теплом. Хлібний фургон Боланда доправляє на лотках наш насущний, але вона віддає перевагу вчорашньому буханцю, пирогам з хрумкою гарячою скоринкою. Почуваєш себе молодим. Десь на сході, на світанку; вийти удосвіта, мандрувати навколо землі поперед сонця, випередити його на день. Так іти роками, не старіючи формально ні на день. Простувати понад берегом, чужим краєм, дійти до міської брами, там вартовий, теж старий вояка, з пишними вусами, як у старого Твіді, схилився на довгий спис. Блукати вулицями, де над вікнами понапинані тенти. Повз тебе обличчя в турбанах. Темні печери килимових крамниць, здоровань, лютий турок сидить по-турецькому і курить люльку зі скрученим цибухом. На вулицях волають торговці. Пити воду, засмачену солодким укропом, шербетом. Блукати цілісінький день. Може, стріну й одного-двох розбійників. Ну що ж, зустріню. Сонце схиляється до заходу. Між колонами тінь мечеті: мулли з сувоєм. Дрож дерев, сигнал, вечірній вітер. Я проходжу. Тьмяніє золоте небо. На порозі стоїть мати, дивиться. Гукає додому дітей незрозумілою мовою. Висока стіна; за нею бринькають струни. На нічному небі місяць, фіялковий, кольору нових підв'язок Моллі. Струни. Слухай. Дівчина грає на інструменті, як це він зветься: цимбали. Я йду далі.

А насправді, мабуть, зовсім інакше. На зразок того, що пишуть у книжках: слідом за сонцем. Променисте сонце на титульній сторінці. Він усміхнувся, тішачись. Артур Гріфіт сказав про заставку до передової статті у «Фрімені»: сонце гомрулу встає на північному заході з провулка, що за Ірландським банком. Він затримав задоволену усмішку. Типова манера Айкі: сонце гомрулу сходить на північному заході.

Він підійшов до Леррі О'Руркової корчми. Із заґратованого льоху ледь пахнуло портером. Крізь розчинені двері бару долинає дух імбирного пива, чайного листя, кришеного печива. Проте корчма вигідна: якраз біля кінцевої зупинки. От корчма М'Олі в нікудишньому місці. Звичайно, якщо по Північній окружній проведуть трамвай од скотного ринку до набережної, їй тоді ціни не складеш.

Лиса голова з-над фіранки. Хитрий старий лис. На оголошення його не підіб'єш ніяким робом. Але діло своє знає таки-так. Звичайно це він, мій хоробрий Леррі, стоїть без піджака, спершися на ящики з-під цукру, і дивиться, як убраний у фартух служник мис шваброю підлогу. Саймон Дедалус чудово його передражнює, примруживши очі. Ви знаєте, що я вам скажу? А що, містере О'Рурку? Знаєте що? Росіяни – вони такі слабкі, що японцям їх і на один зуб не стане.

Спинитися й озватися: може, сказати про похорон, Сердешний Дігнем, містере О'Рурку; не повелось йому, бідоласі.

Звернувши на вулицю Дорсет, він бадьоро привітався, гукнувши в двері:

– Добрий день, містере О'Рурку!

– Добридень вам.

– Чудова погода, сер.

– Ваша правда.

Де в них беруться гроші? Приїздить такий собі рудий офіціант з якогось там Лейтрима, мис посуд, і виливає недопитки у підвалі. А потім, не встигнеш огледітися, уже він багатий, як Адам Файндлейтер або Ден Телонс. Хоч конкурентів до біса. П'ють геть усі. Добра була б розвага: пройдіть через Дублін так, щоб обминути

шинки. Багато не заощадиш. Може, з пияків. Вкладеш три, а прибутку п'ять. А що хіба? Шилінг тут, шилінг там, зрештою і накапає. Може, на оптових замовленнях? Шахери-махери з комівоаяжерами. Владнай з хазяїном, а гроші пополам, га?

Скільки всього за місяць можна заробити на портері? Скажімо, десять бочок. Скажімо, він отримає десять відсотків. Ні, більше. Десять, п'ятнадцять. Він минув Святого Йосифа, народну школу. Галасують шибеники. Вікна одчинені. Свіже повітря відживляє пам'ять. Або пісенька. Абева гедеже коломене поросята уфеха цешаща юя. Чи вони хлопці? Так, Айніштерк, Айнішарк, Айнішбофін[65]. Мордуються. Мій. Гори Блум[66] {127}.

Він спинився перед Длугачевою вітриною, видивляючись на в'язки сосисок, ковбас, чорних і білих, п'ятдесят помножити на. Цифри зблідли у голові, не даючи здобутку: невдоволений, він полишив їх блякнути. Блискучі сосиски, напхані фаршем, живили його погляд, і він заспокоєно вдихав теплуваті духмяні пахощі смаженої свинячої крові.

З нирки точилася кров на таріль, помережану вербовими гілочками: остання. Він стояв біля прилавка за сусідською служницею. Чи вона її купить, вичитавши зі списку на клаптиковій паперу, який тримала у руці. Потріскалась: пральна сода. І півтора фунти сосисок Денні. Його очі спинилися на її міцних стегнах. Вудз його прізвище. Цікаво, що він витворює. Жінка підстаркувата. Свіжа кров. Кавалерам туди зась. Дужі руки. Гамселить килим на шворці. Вона добряче його гамселить, чортова дівка. Як за кожним разом погойдується й закручується її спідниця.

Різник з тхорячими очима склав сосиски, що їх відірвав од в'язки брудними пальцями, сосисково-рожевими. Добре м'ясо, наче з вигодованої у стійлі телиці.

Він узяв аркуш з купи накраяного паперу. Зразкова ферма в Кіннереті на березі Тиверіадського озера. Може правити за ідеальний зимовий санаторій. Мойсей Монтефіоре{128}. Так я й думав. Будинок ферми, навколо стіни, невиразні обриси корів, що пасуться. Він одставив далі аркуш: цікаво; приставив ближче, невиразні обриси корів, шелестить аркуш. Молода біла телиця. Ранками на скотному ринку скот реве у загородах, тавровані вівці, ляпають, падаючи, кізяки, скотарі у цвяхованих чоботях походжають по соломі, поляскують долонею ситі зади, оце гарна, у руках необдерті, з корою лозини. Він терпляче тримав навскоси аркуш, стримуючи себе і свої почуття, його слухняний безвільний погляд спочивав. Спідниця погойдувалась, закручуючися, раз, раз, раз.

Різник схопив два аркуші з купи, загорнув її чудові сосиски й скривив червону пику.

– Ну, люба міс, – сказав він.

Вона подала монету, сміливо усміхаючись, показуючи товстий зап'ясток.

– Дякую, міс. Шилінг три пенси решти. Що вам, прошу?

Містер Блум швидко показав. Наздогнати і йти позад неї, вона ж дрібцюватиме поволі, за її рухливими стегнами. Приємно подивитися зранку. Швидше-бо, клята душа. Куй залізо, поки гаряче. Вона спинилася на сонці за порогом крамниці й неквапно подалася праворуч. Він зітхнув: вони ніколи не розуміють. Потріскані від соди руки. Та ще й загрубілі нігті на ногах. Брунатні наплічники подерлися, захищають її подвійно. Образа від зневаги трохи його потішила. До того ж, констебль після варти обіймав її на Еклз-лейн. Люблять, щоб здоровий. Гарна сосиска. Ой, містере полісмене, я заблудилася.

– Три пенси, прошу.

Рука його взяла вогку м'яку залозу і поклала її в кишеню при боці. Потому вона

витагла з кишені штанів три монети й поклала їх на гумові колючки. Вони лежали, їх швидко полічили й одну по одній швидко вкинули в касу.

– Дякую, сер. Іншим разом.

Іскорка жадібного вогню з лисячих очей йому подякувала. За мить він одвів погляд. Ні, краще ні, іншим разом.

– Бувайте здорові, – сказав він, відходячи.

– Бувайте здорові, сер.

Нема й сліду. Зникла. То й нехай.

Він пішов назад по Дорсет-стрит, уважно читаючи. Агендат Нетаїм{129}; садівнича компанія. Закупити піщані обшири в турецького уряду й засадити евкالیптами. Дають чудову тіль, паливо й будівельний матеріал. Помаранчові гаї й неозорі баштани на північ од Яффи, Ви платите вісім марок, а вам засаджують дунам[67] землі олівами, помаранчами, мигдалем або цитронами. Оливи дешевші; помаранчі потребують штучного зрошення. Щороку вам посилають урожай. Ви будете зареєстровані як довічний власник у спілчанській книзі. Можете сплатити десять відразу, а решту доплачувати щорічними внесками. Блайттрештрассе 34, Берлін, В. 15.

Нічого не вийде. А проте, ідея непогана.

Він подивився на худобу, що невиразно маячила крізь срібне марево спеки. Припорошені сріблом оливи. Спокійні довгі дні: підтинання гілок, дозрівання. Оливки, мабуть, кладуть у банки? У мене кілька лишилося від Ендрюса. Моллі їх випльовувала. Тепер добрала смаку. Помаранчі в тоненькому папері запаковані в ящики. Цитрони теж. Цікаво, чи ще живий старий Цитрон з бульвару святого Кевіна. І Мастяньський зі старою лірою. Приємно ми тоді збавляли вечори. Моллі в Цитроновому плетену кріслі. Гарно тримати прохолодний восковий плід, тримати в руці, піднести до ніздрів і вдихнути пахощі. Отак, важкі, солодкі, п'янки пахощі. Одні й ті ж, рік за роком. Мойзел{130} казав мені, що за них і ціну дають добру. Садиба «Арбутус»; Плезантс-стрит; любі давні часи. Мають бути без жодної вади, він казав. Привозять з такої далечини: Іспанія, Гібралтар, Середземне море, Левант. Ящики виставлені в ряд на набережній Яффи, чолов'яга відмічає їх у книзі, вантажники в засмальцьованих грубих штанях їх переносять. Ось, як це його в біса звати, виходить з. Як ся? Не бачить. Людина, що з нею тільки шапкусшея, трохи дратує. Спиною він схожий на того норвезького капітана{131}. Цікаво, чи стріну я його сьогодні. Цистерна поливати вулиці. Щоб викликати дощ. І на небі, і на землі.

Хмара почала закривати сонце завоєм, поволі, завоєм. Сіра. Далеко.

Ні, не так. Гола земля, гола, безплідна. Вулканічне озеро, мертве море: нема риби, без водоростів, глибоко запало в землю. Ніякий вітер не підніме тих хвиль, сірих, металевих, отруйні затуманені води. Сірчаний дощ вони його назвали; міста рівнини; Содом, Гоморра, Едом. Усе мертві імена. Мертве море на мертвій землі, сірій і старій. Старій тепер. Вона породила найстарішу, найпершу расу. Скоцюрблена стара баба перейшла од Кессіди вулицю, затиснувши в руці шийку пляшки. Найстаріший народ. Помандрували геть по всьому світі, з полону в полон, розмножуючись, помираючи, народжуючись скрізь і всюди. А вона там лежить. Тепер вона більше вже не може родити. Мертва: старої баби: сіра запала манда світу.

Порожнеча.

Сивий жах обпік його тіло. Поклавши аркуш у кишеню, він повернув на Еклз-стрит, поспішаючи додому. Холодна олія поповзла у жилах, заморожуючи кров: старість покрила його тіло соляним панцирем. Ну, ось я вже й дома. Зранку в роті гідкий

присмак, лихі видіння. Не на ту ногу встав. Треба знову робити вправи за Сендоу{132}. На руках долілиць. Поцвілі цинамонові цегляні будинки. Восьмий номер ще й досі не винайнятий. Чому? Просяють лише двадцять вісім. Тауерс Беттерсбай, Норт, Мак-Артур: вікна вітальні заліплені оголошеннями. Наліпка на хворе око. Вдихнути легенький дух чаю, чад підгорілого, пах масла, що шкварчить на пательні. Бути коло її розкішного нагрітого в постелі тіла. Так, так.

Швидкий теплий промінь сонця вибіг з Берклі-роуд, прудко, в легеньких сандалях по яснійочому пішоході. Біжить, вона біжить мені назустріч, дівчина з золотавим волоссям, що має на вітрі.

У холі лежали два листи та листівка. Він нахилився і взяв. Місіс Меріон Блум. Серце відразу забилося повільніше. Чітка рука. Місіс Меріон.

– Полді!

Зайшовши в спочивальню, він напівзаплющив очі й попрямував крізь теплі жовті сутінки до її розкошної голови.

– Кому листи?

Він подивився на них. Маллінгар. Міллі.

– Один лист мені від Міллі, сказав він обережно, і листівка тобі. Й один лист тобі.

Він поклав її листівку й листа на саржеве покривало, там, де випиналися її коліна.

– Хочеш, я підніму штору?

Легенько посіпавши шворку, він підняв штору наполовину і помітив кутиком ока, як вона глянула на лист і сховала його під подушкою.

– Досить? – спитав він, повертаючись.

Вона читала листівку, спершися на лікоть.

– Вона одержала пакунок, – мовила вона.

Він почекав, доки вона відклала листівку й знову неквапно згорнулася калачиком, затишно зітхнувши.

– Швидше неси чай, – сказала вона. Я хочу пити.

– Чайник кипить, – відмовив він.

Але він затримався, щоб прибрати з стільця; її смугнаста нижня спідниця і складена жужмом брудна білизна, взяв усе в оберемок і поклав біля ніг на ліжко.

Коли він рушив сходами до кухні, вона гукнула:

– Полді!

– Що?

– Прошпар чайника.

Авжеж кипить: з носика струмінь пари. Він прошпарив і прополоскав чайника, всипав чотири повні ложки заварки, потому перекинув великий чайник і налив окропу. Заваривши чай, він зняв чайник, поставив пательню просто на присок і заходився

спостерігати, як грудочка масла ковзнула й почала танути. Коли він розгорнув нирку, кішка жадібно нявкнула. Перегодує її м'ясом, вона мишей ловити не схоче. Кажуть, коти не їдять свинини. Кошерне м'ясо. Ось тобі. Він кинув їй закривавлений папір і поклав нирку в киплячу масляну підливу. Перцю. Набрив його пучками з потрісканої яєчної підставки й посипав колом.

Потому, розірвавши свого листа, перебіг очима сторінку. Дякую; новий капелюшок; містер Коглін; пікнік на озері Оуел; молодий студент; дівчата-бережаночки{133} Блейзеса Бойлана.

Чай настоявся. Він наповнив свою власну чайну філіжанку з напівзакритим верхом, підробку під коронну дарбійську порцеляну, усміхаючись. Подарунок на день народження від миленької Міллі. Тоді їй було всього п'ять років. Ні, постривай: чотири. Я подарував їй бурштинового кольору намисто, яке вона побила. Кидав для неї у поштову скриньку складені аркушики брунатного паперу. Він усміхнувся, наливаючи чай.

О Міллі Блум, голубко мила.

Моє ти серце бідне вщент розбила.

Ти без гроша любиш мені стокрот,

Ніж Кейті Кег, віслук її й город[68].

Бідолашний старий професор Гудвіл. Старість не радість. Однак він був чемний стариган. Як він, бувало, по-старосвітському вклонявся Моллі, коли вона йшла зі сцени. А люстерко в циліндрі{134}. Того вечора, коли Міллі принесла його у вітальню. Подивіться-но, що я знайшла в циліндрі професора Гудвіла! Усі ми сміялися. Жіноча стать себе ще з пелюшок виказує. Вона була зухвале дівчисько.

Він наколов нирку виделкою і перекинув, тому поставив на тацю чайник. Коли він підняв тацю, пожолоблене дно бамкнуло, випроставшись. Чи все є? Хліб з маслом – чотири, цукор, ложка, вершки. Так. Він поніс тацю нагору, зачепивши великим пальцем ручку чайника.

Штовхнувши двері коліном, він заніс її й поставив на стільці біля ліжка.

– Як ти довго, сказала вона.

Спершись ліктем на подушку, вона підвелася так рвучко, що задеренчали пружини. Він спокійно подивився на її розкішні форми й між великі м'які груди, які випиналися з-під сорочки, наче вим'я кози. Дух її теплої тіла змішався з пахощами чаю, що вона наливала собі в чашку.

Клапоть розірваного конверта визирив з-під зім'ятої подушки. Вже виходячи, він спинився, щоб поправити покривало.

– Від кого лист? – спитав він.

Чітка рука. Меріон.

– Від Бойлана, – мовила вона. – Він прислав програму.

– Що ти співаєш?

– La ci darem[69] з Дж. С. Дойлом{135}, – сказала вона, – і «Давню люблю пісню кохання»{136}.

Її повні губи, сьорбаючи, всміхалися. Від того І ладану на другий день лишається затхлий дух. Наче від застоюної води з-під квітів.

– Може, трохи відчинити вікно?

Вона склала вдвоє скибочку хліба, укинула її в рот і спитала:

– Коли похорон?

– Здається об одинадцятій, – відповів він. – Я не бачив газети.

Зауваживши, що вона вказує пальцем, він узяв її брудні труси, які лежали на ліжку. Ні? Потому скручену сіру підв'язку, зав'язану на панчосі: пом'ята, лискуча п'ятка.

– Ні: оту книжку.

Друга панчоха. Нижня спідниця.

– Мабуть, упала, – сказала вона.

Він понишпорив тут і там. *Voglio e non vorrei*[70]. Чи вона правильно вимовляє: *voglio*? На ліжку нема. Мабуть, ізсунулася додолу. Він нахилився й підняв покривало. Книжка упала і сперлася розгорнена на бокастий нічний горщик жовтогарячого кольору.

– Покажи-но, – мовила вона. Я там зробила позначку. Хотіла спитати тебе одне слово.

Вона ковтнула чаю з філіжанки, тримаючи її за неручку, і, швиденько витерши кінчики пальців об ковдру, почала водити по рядках шпилькою, поки зрештою знайшла те слово.

– Мете кого? – спитав він.

– Ось, – сказала вона. – Що це означає?

Він низько нахилився й прочитав біля полірованого нігтя великого пальця.

– Метемпсихоз?

– Так. Хто він такий?

– Метемпсихоз, – повторив він, насупившись. – Це грецьке слово: з грецької. Воно означає переселення душ.

– Туди к бісу! – мовила вона. – Поясни по-людськи.

Він усміхнувся, подивившись скося на її глузливе око. Ті ж самі юні очі. Першого вечора після шарад. Долфінс Барн. Він перегорнув зашмульгані сторінки. «Рубі – гордощі рингу». Привіт. Ілюстрація. Лютий італієць з пугою. Напевне Рубі – гордощі долі голий. Хтось йому сердешному позичив простирадло. «Потвора Маффеї стримався й, вилаявшись, пошпував од себе свою жертву». Жорстокість за цим усім. Задурманені тварини. Трапедія у Генглера. Не витримав, одвів погляд. А публіка дивиться, вилупивши очі. Порви собі жили, а ми животи порвемо зо сміху. Цілими родинами. Викручують їм суглоби змалечку, от і виходить метемпсихоз. Що ми живемо по смерті. Наші душі. Коли людина помре, її душа. Дігнемова душа...

– Ти її дочитала? – спитав він.

– Так, – сказала вона. – В ній немає нічого непристойного. Невже вона увесь час кохала того першого?

– Я її ніколи не читав. Принести іншу?

– Так. Дістань ще одну Поля де Кока{137}. Гарне у нього ймення.

Вона налила собі ще чаю у філіжанку, стежачи збоку, як він ллється.

Треба продовжити ту книжку з бібліотеки на Кепел-стрит, а то вони напишуть Корні, моєму поручителеві. Перевтілення: ось воно як називається.

– Дехто вірить, – сказав він, – що ми житимемо в іншому тілі по смерті того, в якому ми жили досі. Вони називають це перевтіленням. Що всі ми жили колись на землі тисячі років тому або на якійсь іншій планеті. Вони кажуть, що ми це забули. Дехто каже, що пам'ятає своє минуле існування.

Вершки повільно закручувалися в чаї густими спіралями. Краще нагадати їй слово: метемпсихоз. Приклад був би кращий. Приклад?

Над ліжком «Купіль німфи». Доданий до великоднього числа «Фото біте»: справжній шедевр кольорової фотографії. Спочатку чай, а молоко потім. Трохи схожа на неї, коли волосся розпущене: тонша статура. Три з половиною шилінги я дав за рамку. Вона сказала, що над ліжком пасуватиме. Голі німфи; Греція; і, наприклад, усі люди, що жили тоді.

Він погортав сторінки.

– Метемпсихозом, – сказав він, – назвали це давні греки. Вони вірили, що можна перетворитися, скажімо, у тварину або в дерево. Так звані німфи, наприклад.

Її ложка перестала розмішувати цукор. Вона втупилася перед себе і принохалася, роздуюючи ніздрі.

– Смердить паленим, – мовила вона. – Ти нічого на вогні не залишив?

– Нирка! – нараз скрикнув він.

Він устроїв прожогом книжку у внутрішню кишеню і, вдарившись носком об поламаний комод, помчав туди, звідки йшов сморід, цибаючи сходами, наче потривожений бусол. Їдкий дим бухав сердитим струменем із одного боку пательні. Штрикнувши виделкою під нирку, він одідрав її і перекинув на другий бік. Трохи пригоріла. Він викинув її з пательні на тарілку й злив на неї рештки рудої підливи.

Тепер чашку чаю. Він сів, одкрояв від хлібини скибку й намастив маслом. Зішкрябав горіле й кинув кішці. Потому наколов шмат виделкою, поклав у рот і заходився по-знавецькому жувати смаковите м'яке м'ясо. Підсмажене якраз до міри. Ковтнути чаю. Далі він нарізав квадратними кавалочками хліб, умочив один у підливу і вкинув у рот. Що там писалося про молодого студента й пікнік? Він розіслав біля себе листа і поволі читав його, жуючи, вмокнувши ще один кавалок у підливу і підносячи його до рота.

Любенький татусику,

Дуже вдячна тобі за чудовий подарунок на мій день народження. Він мені страшенно до лиця. Всі кажуть, що в новому капелюшку я справжня красуня. Я одержала від мами чудову коробку цукерок і пишу. Вони чудові. Зараз я потроху опановую фотосправу. Містер Коглін мене зняв, і місіс надішле, коли проявимо. Вчора ми зробили добрий бізнес. Погожий день, і ми геть поморилися. У понеділок ми збираємося на озеро Оуел з декількома друзями на пікнік. Передай привіт мамі, а тебе міцно цілую й дякую. Я чую, як унизу грають на піаніно. У суботу в Гревіл-Армз має бути концерт. Тут є молодий студент, який приходить часом вечорами, на ймення Беннон, його кузени чи ще якісь родичі значні особи, він співає пісню Бойлана (я замалим не написала Блейзеса Бойлана) про тих дівчат-бережаночок. Передай йому, що миленька Міллі шле йому найкращі побажання. Пора закінчувати. З найглибшою любов'ю.

Твоя любляча донька

Міллі.

P.S. Вибач, що писала недбало, бо поспішаю. Бувай.

M.

П'ятнадцять учора. Дивний збіг, і число п'ятнадцяте. Перший день народження не вдома. Розлука. Пригадую той літній ранок, коли вона народилася, прибіг до місіс Торнтон на Дензіл-стрит і постукав у двері. Добряча стара. Багацько, мабуть, дітей допомогла привести на світ Божий. Вона відразу збагнула, що бідолашний малий Рубі не виживе. Що ж, сер, Бог милостивий. Вона збагнула відразу, якби він жив, йому було б зараз одинадцять років.

Він утупився невидючими очима на постскрипту. Вибач, що писала недбало. Поспішаю. Унизу на піаніно. Вилуплюється з лялечки. Посварився був з нею в «XL» кав'ярні за браслетку. Не хотіла ані тістечко їсти, ані розмовляти, ані дивитися. Зухвале дівчисько. Він повмочав інші шматочки хліба в підливу й заходився їсти кусник за кусником нирку. Дванадцять з половиною шилінгів на тиждень. Не багато. Проте могло їй випасти й гірше. Хористкою в мюзик-холі. Молодий студент. Він ковтнув охололого чаю, щоб запити снідання. Потому прочитав листа знову; двічі.

Дарма; вона вмів себе пильнувати. А якщо ні? Та нічого ж не сталося. Звичайно, могло б і статися. В усякому разі, почекай, доки станеться. Норовисте дівча. Її тоненькі ноги біжать угору сходами. Доля. Стає на порі. Марнослава; дуже.

Він усміхнувся до кухонного вікна стурбовано й ніжно. Колись я застукав її на вулиці – щипала собі щоки, аби вони почервоніли. Трохи анемічна. Пізно відлучили. На «Ерін'с Кінг{138}» того дня навкруг Кіша. Чортова стара посудина страшенно хиталася на хвилях. Анітрохи не злякалася. Її ясно-блакитний шарф майорів на вітрі разом з волоссям.

Чорні коси, стан гнучкий,

Розтривожились думки.

Дівчата-бережаночки. Розірваний конверт. Руки в кишенях штанів, у візника вільний день, гуляє виспівуючи. Друг родини. Розтрівожились, саме так вимовляє він. Освітлений мол, літній вечір, оркестр.

Ой дівчата-квіточки,

Бережаночки!

Міллі теж. Молоді поцілунки; перші. Давно, тепер минулося. Місіс Меріон. Читає зараз, лежачи, перебирає пасма кіс, усміхається, заплітає.

Легенький дроз поплинув уздовж хребта, дедалі дужчаючи. Буває, так. Попередити. Марно: нічого не вдію. Солодкі дівочі уста. Теж буває. Він відчув, як жаль заповнює його щерть. Марно тепер рушати. Уста ціловані, цілючи ціловані. Повні клейкі жіночі уста.

Краще їй бути там, де вона є зараз; далі від домівки. Нехай свого діла пильнує. Хотіла собаку, щоб бавити час. Можна було б туди поїхати. Серпнева відпустка, лише два з половиною шилінги туди й назад. Та чекати ще шість тижнів. Може, дістану кореспондентський квиток. Або через Мак'Коя.

Вилизавши шерсть, кішка вернулася до замазаного м'ясом паперу, нюхнула його і подалася до дверей. Вона озирнулася на нього, нявкнула. Хоче вийти. Чекатиме перед дверима, рано чи пізно вони відчиняться. Хай чекає. Неспокійна. Електрика, Відчуває грозу. До того ж умивалася спиною до вогню.

Шлунок був важкий, переповнений: потому кишки почали скорочуватися. Він устав, розстебнувши на штанях ґудзик. Кішка до нього нявкнула.

– Няв! – сказав він їй на відповідь. – Постривай-но, доки я зберуся.

Важко: день буде спекотливий. Йти нагору забагато труду.

Газета. Він любив читати, сидючи у вбиральні. Сподіваюся, ніяка лиха личина не почне туди добиватися, саме коли я.

У шухляді столу він знайшов старе число «Тіт-бітс». Склав його, затиснув під пахвою і одчинив двері. Кішка побігла вгору нечутними стрибками. Ага, хотіла податися в горішню кімнату, згорнутися клубочком на ліжку.

Прислухавшись, він почув її голос:

– Киць-киць. Іди-но сюди, кицю.

Він вийшов через кухню в сад: став і прислухався, що робиться в сусідському саду. Ані звуку. Мабуть, вішає сушитися білизну. Служниця гуляла в саду[71]. Гарний ранок.

Він нахилився, придивляючись до хирлявої м'яти, що росла біля муру. Зробити тут

альтанку. Вогняні боби. Дикий виноград. Треба добрива. Бідний ґрунт. Сірчаний шар. Усякий ґрунт такий, коли його не угноювати. Кухонні помії. Жирна глина, що воно таке? Кури в сусідському саду: їхній послід дуже добра додача. А найкраще коров'ячий кіз'як, особливо коли їх годувати макухою. Солома з гноєм. Найкращий засіб чистити жіночі лайкові рукавички. Бруд чистить. Попіл теж. Дати землі лад. В отому кутку посадити горох. Салата. Тоді завжди буде свіжа зелень. Одначе город має свої вади. Ота бджола чи зелена муха на Зелені свята в понеділок.

Він простував далі. До речі, де мій капелюх? Мабуть, повісив його назад на кілочок. Або залишив унизу. Дивно, але не пам'ятаю. На стояку в холі немає місця. Чотири парасольки, її плащ. Піднімав листи. У крамниці Драго задзвонив дзвоник. Дивно, що я саме думав тієї миті. Каштанове помащене брильянтином волосся над коміром. Щойно змив і зачесав. Чи матиму я вранці час покупатися? Тара-стрит. Утік касир тамтешньої театральної каси, кажуть, Джеме Стівенс. О'Браєн.

Низький голос у того Длугача. Агенда... як воно? Ну, люба міс. Ентузіаст.

Він одчинив ногою розхитані двері вбиральні. Треба обережно, щоб не забруднити штани, і на похорон. Зайшов, нахиливши голову, щоб не зачепитися за низький одвірок. Залишивши двері прочинені, він одстєбнув шлейки серед смороду затхлоного хлорного вапна і старого павутиння. Перш ніж сісти, визирнув у щілину на сусідські вікна. Король сидів у скарбниці. Нікого.

Присівши на помості, він розгорнув газету, гортаючи сторінки на оголених колінах. Що-небудь нове й легеньке. Не дуже поспішай. Стримайся хвилину. Перша премія. «Метчемів спритний хід». Написав містер Філіп Б'юфой, Плей-гоуерс клуб, Лондон. Авторіві сплачено з розрахунку по гінеї за шпальту. Три з половиною. Три фунти три. Три фунти тринадцять шилінгів і шість пенсів.

Спокійно прочитав він першу шпальту, відтак, поступаючись, але ще притримуючи, почав другу. Посередині, остаточно поступившись, він дав кишечнику випорожнитися вільно, продовжуючи сумирно, спроквола читати, учорашнього легкого закрепу як і не бувало. Либонь не надто товстим, геморой знову не розійдеться. Аж ні, оце саме воно. Ага. Ухх! Для тих, кого діймає закреп: одна пігулка святої кори. Чого в житті не буває. Воно його не розчулило й не зворушило, але написано було вправно. Тепер друкують усе. Дурна пора. Він читав далі, спокійно сидячи. Авжеж вправно. «Метчем часто думає про спритний хід, за допомогою якого він завоював смішливу чарівницю, що нині». Починається й закінчується у згоді з мораллю: «Рука в руку»{139}. Хвацько. Він знову перебіг очима прочитане і, відчуваючи спокійний тік рідини, доброзичливо позаздрив містерові Б'юфоеві, котрий це написав і котрому сплатили три фунти тринадцять шилінгів і шість пенсів.

Спромігся б на скетч. Написали містер і місіс Л. М. Блум. Вигадати оповідання на прикладі якої-небудь приказки, якої? Колись я пробував був записувати на вилозі, що вона казала, одягаючись. Не люблю вдягатися разом. Порізався, голячись. Кусала спідню губу, застібаючи спідницю. Занотовую час, 9.15. Чи Робертс тобі вже заплатив? 9.20. Як була вбрана Грета Конрой{140}? 9. 23. Якого біса я купила цей гребінець? 9.24. Роздуло живіт після тієї капусти. Порошинка на її лакованому черевикові.

Натирала вправно ранти об свою панчошу. Зранку після танців на благодійницькому балі, коли оркестр Мея грав танець годинників{141} Понкієллі. Пояснити, що то вранішні години, полудень, потім надходить вечір, потім нічні години. Чистила зуби. То було першого вечора. Похитувала головою. Клацали планки віяла. Чи той Бойлан багатий? Він має гроші. Чому? Я помітив, що в нього приємно пахло з рота, коли він танцював. Не треба наспівувати мелодію. Натякнути на це. Дивна музика того останнього вечора. Свічадо було в тіні. Вона швиденько потерла своє люстерко об вовняну кофту проти повних грудей, що колихалися. Зазирнула в нього. Миготіло в очах. Однаково нічого не видно.

Вечірні години, дівчата в сірих газових сукнях, Потому нічні години, в чорному, з кинджалами й вузькими масками. Поетична ідея: рожеве, потім золоте, потім сіре, потім чорне. Одначе правдива картина. День, потім ніч.

Він рвучко оддер половину призового оповідання, Потому швидко підтягнув штани, застебнув підтяжки й гудзики. Смикнув хисткі двері вбиральні і вийшов із сутінок на світло.

На яасному світлі, відчуваючи полегкість і прохолоду, він уважно оглянув свої чорні штани, колоші внизу, на колінах і ззаду. О котрій похорон? Треба подивитися в газеті.

Високо вгорі зарипіло й похмуро задеренчало, Дзвони церкви святого Георга. Вони вибивали години; гучне похмуре залізо.

Ой-йой! Ой-йой!

Ой-йой! Ой-йой!

Ой-йой! Ой-йой!

За чверть. Ось знову: за звуком долинає обертон. Терція.

Бідолаха Дігнем!

Епізод 5

Повз вантажні вози, що стояли на набережній сера Джона Роджерсона, простував містер Блум розміреним кроком: він минув Віндмілл-лейн, олійницю Ліска, поштово-телеграфну філію. Можна було дати й цю адресу. І притулок для моряків-перестарків. Він звернув із сповненої ранковими гуками набережної на Лайм-стрит. Біля котеджів Брейді стояв хлопець-сміттяр з відром наготові й кури в жовтий недопалок. Меншенька дівчинка із слідами екземи на лобі витріщалася на нього, байдуже притулившись до себе викривлений обруч. Сказати йому: не кури, а то не виростеш. Та нехай собі! Живеться йому аж ніяк не солодко! Чекає біля шинку, щоб забрати татуся додому. Ну ходімо вже, тату, там мама жде. Зараз тут порожньо: наплив розпочнеться пізніше. Він перейшов Таунсенд-стрит, проминув насуплений фасад Бетеля{142}. Ель, так: дім: Алеф, Бет. І похоронне бюро Ніколса. Об одинадцятій. Час іще є. Напевно ж цю справу накинув О'Нілові ніхто інший як Корні Келлегер. Співає з заплющеними очима. Корні. Я зустрів її в гайочку. У затишному куточку. Є де сісти на горбочку. Поліційна нишпорка. Все сказала – і як звати й де живе, а я їй свої трень-та-брень, треньки-бреньки, дзень-та-дзень. Та певно ж, саме він накинув. Поховайте його дешевою ціною там, де-самі-знаєте. З моїми трень-та-брень, трень-та-брень, трень-та-брень, трень-та-брень.

На Вестленд Роу він зупинився перед вітриною Белфастської та Східної компанії чаю і прочитав наліпки на фользі пакунків: добірна суміш, найвища якість, для щоденного вжитку. Зовсім тепло. Чай. Треба буде купити у Тома Кернана{143}. Але ж звертатися до нього на похороні незручно. Його очі знай собі читали, а він тим часом статечно зняв капелюха, вдихаючи пахощі брильянтину, і правою рукою повільно провів по чолі і по чубу. Жаркий нівроку ранок. Його очі з-під прижмурених повік розгледіли виступ на внутрішньому шкіряному паску капелюха. Саме тут. Права рука сягнула в наголовок. Пальці швидко намацали сховану за паском картку й переклали її в кишеньку жилета.

Так жарко. Права рука ще раз, іще повільніше провела там-таки: добірна суміш, із найкращих цейлонських сортів. Це ж Далекий Схід. Напевно, райська містина: всесвітній сад, широчезне латаття, на ньому ставай і пливи, кактуси, навколо килими квітів, ліани, яких називають зміїними деревами. Цікаво, чи так воно насправді. Сингали лежать, вигріваючись на сонечку, тішачися dolce far niente[72]. За цілий день палець об палець не вдарять. Шість місяців на рік вони сплять. Сваритися в таку спеку просто неможливо. Впливає клімат. Летаргія. Плоди безділля. В основному живить повітря. Азот. Теплиця в ботанічному саду. Чутливі рослини{144}. Водяні лілеї. Пелюстки такі ніжні, що. В повітрі сонна хвороба. Ступаєш по трояндових пелюстках. Спробуй-но наїдатися хляками та яловичим холодцем. Де був той чоловік, якого я бачив десь на картинці? Ага, на Мертвому морі, лежить на воді горілиць, читає книжку, тримаючи від сонця парасолю. Хоч би й хотів, не потонеш: така насичена сіллю. Тому що вага води, ні, вага тіла у воді дорівнює вазі... Чи то обсяг дорівнює вазі? Тут існує якийсь закон. У школі Венс викладав нам і при цьому клацав пальцями. За шкільною програмою. Клацав за програмою. Ось ми кажемо вага, а що таке вага насправді? Тридцять два фути за секунду, за секунду. Закон падіння тіл: за секунду, за секунду. Всі вони падають додолу. Земля. Вага це, власне, сила земного тяжіння.

Він повернувся і рушив повільною ходою через вулицю. Як вона ступала тоді з сосисками? Десь саме так. Простуючи, він витяг із бокової кишені складений «Фрімен», розгорнув його, скрутив по довжині трубкою і ляскав по штанині за кожним повільним кроком. Вигляд безтурботний: зазірнув знічев'я. За секунду, за секунду. За секунду, це означає – кожної секунди. Ступивши на хідник, він кинув гострий погляд у відчинені двері пошти. Скринька для екстрених листів. Кидайте сюди. Ні душі. Зайду.

Він простягнув свою картку крізь латунну решітку.

– Чи немає для мене листів? – запитав.

Поки поштарка шукала в скриньці, він роздивлявся плакат із закликом записуватися до війська: солдати всіх родів зброї на параді, і тримав кінець газетної трубки біля ніздрів, вдихаючи свіжий запах друкарської фарби. Мабуть, не відповіла. Останнього разу дозволив собі зайвого.

Поштарка простягнула крізь решітку його картку разом із листом. Він подякував і швидко глянув на конверт із адресою, надрукованою на машинці:

Генрі Квітові, есквайру

Поштове відділення Вестленд Роу

Дублін

Все ж таки відповіла. Картку з листом він засунув у бокову кишеньку і знову став

розглядати солдатів на параді. А де ж полк нашого рідного Твіді? Уже ветеран. Ось його полк: ведмежі шапки з плюмажем. Е, ні, він же гренадер. Гострі манжети. Ось вони: королівські дублінські стрільці. Мундири у них червоні. Дуже вабливі. Саме тому жінки до них липнуть. Однострій. Легше вербувати і муштрувати. Мод Гонн{145} написала листа, вимагаючи, щоб їм заборонили вигулюватися вечорами по О'Коннелл-стрит, це ж бо ганьба для столиці Ірландії. Про те ж саме волає і газета Гріфітса: армія всуціль заражена венеричними хворобами: імперія Венерія{146}! Емпіреї Гонореї! У них наче не всі дома, чи, може, їх зурочили. Струнко! Кроком руш! Раз-два! Три-чотири! На квартири, на квартири! Полк Його Величності. Проте він ніколи не надягає однострою ані пожежника, ані полісмена{147}. Вбрання масона – так.

Він вийшов із пошти легкою ходою і повернув праворуч. Говорили-балакали: наче можна щось змінити балаканиною. Рука його полізла в кишеню, вказівний палець просунувся під клапан конверта і розкрив його, сіпнувши кілька разів. Навряд чи жінки дуже зважають на такі речі. Пальці витягли аркуш із листом і зіжмакали в кишені конверт. Щось там пришпилено: може, фото. Волосся? Ні.

МакКой. Швидше його спекатися. Узявся тут на мою голову. Саме зараз, коли мені так.

– Привіт, Блуме. Куди це ви прямуєте?

– Привіт, МакКой. Та просто ходжу.

– Як почуваетесь?

– Непогано. А ви як?

– Більш-менш нічого, – відповів МакКой.

Угледівши чорний костюм і краватку, він запитав стиха з пошаною:

– А що там у вас... сподіваюся, нічого не сталося? Я бачу, що ви...

– Та ні, – відповів Блум. – Це, ви ж знаєте, бідолаха Дігнем. Сьогодні ховають.

– Авжеж, не повезло йому. Така біда. А о котрій годині?

Ні, це не фото. Може, якийсь значок.

– Об о... одинадцятій, – відказав Блум.

– Я спробую прийти, – сказав МакКой. – Об одинадцятій, ви кажете? Я довідався тільки вчора увечері. Хто мені сказав? Гологан. Ви ж знаєте Стрибунця{148}?

– Знаю.

Містер Блум дивився на той бік вулиці – там біля під'їзду готелю «Гросвенор» зупинилася бричка. Швейцар приніс валізу і поставив туди всередину. Жінка стояла, чекаючи, а він, чоловік чи брат, схожий на неї, шукав у кишенях дрібні гроші. Куртка моднячого фасону з круглим коміром, занадто тепла для такої погоди, видно, з грубої тканини. Стоїть із недбалим виглядом, застромивши руки в ці теперішні накладні кишені. Саме так, як та пихата жаба, коли ми дивилися гру в поло. Всі жінки задирають носа, аж доки ти виявиш, чого вони варті. З краси не пити роси. Набивають собі ціну. Достойна пані, і Брут, ми знаємо, достойний муж. Всього лиш раз ти її тес, і вона й перестане викаблучуватися.

– Я сидів із Бобом Дореном{149}, він саме знову загуляв, і з цим, як його в біса, Бентамом Лайонсом{150}. Ось ми тут і сиділи, осьдечки у Конвея.

Дорен, Лайонс у Конвея. Вона підняла до волосся руку в рукавичці. А тут заходить Стрибунець. Напідпитку. Відкинув назад голову і, вдивляючись удалину з-під приплюснених повік, бачив, як вилискує на сонці жовтогаряча шкіра. Сьогодні видимість чудова. Може тому, що висока вологість. Балакає про се й про те. Рука леді. З якого ж боку вона сяде?

– І він каже: Сумна новина про нашого бідолашного друзяку Педді! Про якого Педді? Це я питаю. Про бідолашку Педді Дігнема, це він каже.

Збираються за місто: може, у Бродстоун. Високі брунатні черевики з шнурками, що звисають. Гарна ніжка. Чого він дляється, шукаючи той гріш? А вона бачить, що я дивлюся. Їх тішить, що хтось іще поклав на них око. Хай буде ще один. Про всяк випадок.

– А в чому річ? Це я питаю. Що там із ним скоїлося? – питаю.

Гордовита: багата: панчохи шовкові.

– Атож, – сказав містер Блум.

Він відхилився трохи вбік від балакучої голови МакКоя. Зараз сідатиме.

– Що з ним скоїлося? – він перепитує. А те, що він помер, – каже він. І зразу ж, повірте, наливає собі. Хто, Педді Дігнем? Це кажу я. І я зразу не міг повірити у те, що почув. Ми ж із ним гуляли ще минулої п'ятниці чи, може, в четвер, сиділи у «Веселці». Так, каже він. Не стало його. Помер у понеділок, бідолаха.

Дивись! Дивись! Сяйнув шовк, панчохи білі, дорогі. Дивись!

Здоровецький вагон трамваю задзеленчав, проїжджаючи, і затулив.

Зникла. Тьху на тебе, голосистий кирпаню! Почуваєшся так, наче вихопили з-під самого носа. Рай і пері{151}. Завжди так буває. Саме коли хочеш побачити. Дівчина в під'їзді на Юстас-стрит. У понеділок це було, підтягувала панчошу. А її подруга затуляла демонстрацію. Esprit de corps[73]. Ну чого ти баньки вирячив?

– Так, так, – озвався містер Блум, сумно зітхнувши. – Ще один пішов від нас.

– Один із найкращих, – докинув МакКой.

Трамвай проїхав. А вони вже мчали до Окружного мосту, її рука в дорогій рукавичці на сталевому бильці. Блись-блись, яскріли блискітки на її капелюшку, блись-блись.

– Як там дружина? Сподіваюся, все гаразд? – запитав МакКой уже іншим тоном.

– Авжеж, – відповів містер Блум. – Дякую, пречудово.

Він знічев'я розгорнув скручену в рурку газету і знічев'я прочитав:

Що нам домівка наша,

Як нема чорносливу й м'яса?

Не те, далеко не те!

Помешкання гейби пусте.

– Моя половина щойно отримала запрошення виступити. Хоч іще й не підтвержене.

Знову йому, бач, кортить та валіза. Ну й нехай. Мені це не до шмиги.

Містер Блум неквапливо і приязно звернув на нього свої очі з важкими повіками.

– Моя дружина теж, – сказав він. – Вона співатиме двадцять п'ятого на урочистому концерті в Ольстер-холі у Белфасті.

– Справді? – запитав МакКой. – Радий це чути, друже. А хто вставив її виступ?

Місіс Меріон Блум. Вона ще не встала. Королева в спальні хліб із варенням. Без книжки. Зашмульгані фігурні карти, покладені в ряд по семеро уздовж стегна. Темна королева і світлий король. Кицьки чорний пухнастий клубок. Одірвана смужка конверта.

Давня

Солодка

Пісня

Кохання

Знову луна-а-є...

– Розумієте, це щось на взір гастрольної мандрівки, – став пояснювати містер Блум.
– Солодка пісня. Утворили комітет. Видатки й прибутки ділитимуть порівно.

МакКой кивнув, мацаючи щетину вусиків.

– Цікаво, – сказав він. – Добра новина.

Він ступив крок, щоб іти.

– Ну що ж, радий був бачити вас живим-здоровим, – сказав він. – Та ми ще з вами зустрінємось.

– Авжеж, – погодився містер Блум.

– Ще одна річ, – додав МакКой. – Чи не могли б ви вставити й моє прізвище у список присутніх на похороні? Я б і хотів піти, та, може, у мене й не вийде. У Сендікоуві утопився чоловік, і якщо тіло знайдуть, мені доведеться податися туди разом із слідчим. А ви просто впишіть моє прізвище, якщо мене не буде, добре?

– Я це зроблю, – запевнив містер Блум, рушаючи. – Все буде гаразд.

– От і добре, – жваво озвався МакКой. – Дякую, друже. Може, я ще й прийду. Тим часом, бувайте. Просто Ч. П. МакКой – цього буде досить.

– Зроблю неодмінно, – твердо пообіцяв містер Блум.

Хотів обвести мене навкруг пальця. Не вийшло. Не на того напав. Пошукай когось іншого. Що ж до валізи, я просто її уподобав. Шкіра. Металеві косинці, заклепані крайки, замок із запобіжником і подвійною заскочкою. Минулого року Боб Каулі позичив йому свою на час концерту, що мав відбутися на регаті у Віклоу й відтоді цю валізу – шукай вітра в полі.

Містер Блум чимчикував до Брансвік-стрит. Ішов посміхаючись. Моя половина щойно отримала. Пискляве сопрано в ластовинні. Кирпатий носик. По-своєму нічогенька: для невеликої балади. Та немає запалу. Ми з вами, хіба не знаєте? В одній купі. Лащить. Аж гидко. Невже він не чує різниці? Здається, він трохи теє. Таке мені не до шмиги. Я так і думав, що на Белфаст він кльоне. Сподіваюся, що справи з віспою там не погіршилися. А то, може, вона й не схоче знову робити щеплення. Ваша дружина і моя дружина.

А чи не стежить він, часом, за мною?

Містер Блум стояв на розі й роздивлявся різнобарвні плакати, оголошення на рекламній тумбі. Імбирний ель фірми Кантрел і Кокрейн (ароматизований). Літній розпродаж у Клері. Ні, пішов прямо. Бувай. Сьогодні Лія{152}: місіс Бендмен Палмер. Хотілося б ще раз побачити її в цій ролі. Вчора вона грала в Гамлеті. Чоловічу роль. А може він був жінка{153}. Чи не тому-то Офелія наклала на себе руки? Бідолашний тато! Як часто він розповідав про Кейт Бейтмен у цій ролі! Простояв цілісінький день біля театру Адельфі в Лондоні і таки втрапив. За рік до мого народження: у шістдесят п'ятому. А Рісторі у Відні. Як же вона називається? Ця річ Мозенталя. Чи не Рахіль? Ні. Завжди розповідав про ту сцену, в якій сліпий від старості Авраам упізнає голос і мацає його обличчя пальцями.

– Натанів голос! Голос його сина! Я чую голос Натана, який залишив свого батька помирати з горя та злиднів на моїх руках, залишив батьківський дім і залишив Бога батьків своїх.

Так, Леопольде, кожне з цих слів сповнене глибокого значення.

Бідолашний тато! Бідолаха! Добре, що я не пішов у кімнату й не побачив його обличчя. Того дня! Боже! Боже! Ет! Може, для нього так було краще.

Містер Блум повернув за ріг, де стоянка візників, шапини стояли, понуривши голови. Годі думати про це, не варто. Час уткнутися в шаньку з вівсом. І треба ж було здибати цього МакКоя.

Підійшов ближче і почув, як хрумтить золотавий овес, тихо хрупають зуби коней. Вони, волоокі, стежили за ним, а він проходив мимо, вдихаючи солодкуватий дух вівсяної кінської сечі. Їхне Ельдорадо. Бідолашні чотирикопитні! Байдуже їм до всього, нічого вони не знають, ні про що не дбають, їм аби увіпхнути свої довгі морди в шаньку з вівсом. А ті шаньки такі повні, що нема про що й говорити. Тож нагородвані вони і дах над головою мають. І вихолощені: чорне, наче ґумове, дрантя звисає між їхніх задніх ніг. Може, вони й щасливі такі, які є. Як подивився, такі ж вони гарні й симпатичні коники. А от коли заіржуть, то хоч вуха затуляй.

Він витягнув із кишені листа і вклав його в газету, яку тримав у руці. А раптом тут і вона назустріч! У провулку буде безпечніше.

Ось пройшов повз заклад, що правив візникам за притулок. Дивне життя у візників, завжди вони в русі, за будь-якої погоди, в усі боки, або рахують час, або в один кінець, і завжди за чужим велінням. Vogliu e non. Буває частую їх залюбки цигаркою. Товариські. Проїжджаючи повз вас, щось вигукують. Блум замуликав:

La ci darem la mano

La la lala la la...

Потім звернув на Камберленд-стрит і, пройшовши кілька кроків, зупинився під стіною станції. Ні душі. Склад лісоматеріалів Міда. Стоси колод. Руїни і хатини. Обережно переступив накреслені крейдою на асфальті класи, де лежав забутий камінець. Не попав у вищий клас. Біля складу сидів навпочіпки хлопчина, грав сам із собою в кульки, ляскав кульку великим пальцем. Смугаста мудра кішка, сфінкс, що моргає очима, стежила, сидячи на теплому підвіконні. Шкода їх турбувати. Магомет відрізав клапоть свого плаща, щоб її не розбудити. Розкрити його. Я теж грав у кульки, коли ходив у школу тієї старої дами. Вона любила резеду. Місіс Елліс. А містер? Він розпечатав конверта, не виймаючи з газети.

Квіточка. Либонь, воно. Жовта квіточка із сплюснутими пелюстками. Тож, видно, не розсердилася. Що ж вона там пише?

Любий Генрі!

Я отримала твого останнього листа і дуже тобі дякую. Мені шкода, що тобі не сподобався мій останній лист. Навіщо ти вклав марки? Я дуже сердита на тебе. Якби моя воля, то я б тебе покарала за це. Я назвала тебе вредним хлопчиськом, бо той інший світ мені ну зовсім не подобається. Будь ласка, поясни мені, що це слово означає насправді. То ти нещасливий у своєму домашньому житті, бідолашний вредний хлопчику? Хотілось би мені якось полегшити твою долю. Будь ласка, напиши, що ти думаєш про мене бідолаху. Я часто думаю про те, яке у тебе гарне ймення. Любий Генрі, коли ми вже з тобою зустрінемося? Ти навіть не уявляєш, як часто я про тебе думаю. Ще ніколи досі не тягнуло мене до чоловіка, як оце до тебе. Я так мучуся. Будь ласка, напиши мені довгого листа і розкажи ще багато чого. Май на увазі, якщо не напишеш, я тебе наб'ю. Тепер ти вже знаєш, що я тобі зроблю, вредний хлопчиську, якщо не напишеш. Ой, як я хочу зустрітися з тобою. Генрі, любий, зроби, як прошу тебе, а то мені урветься терпець. Тоді я скажу тобі все. А тим часом до побачення, мій вредний коханий. У мене сьогодні так болить голова і відразу ж відпиши твоїй знеможеній бажанням бачити тебе.

Марті

P.S. Неодмінно напиши мені, якими духами душиться твоя дружина. Я хочу знати.

Він зосереджено відокремив від листа пришпилену до нього квітку, прийняв, чи пахне, вже майже вивітрилось, і засунув у нагрудну кишеню. Їм вона подобається, бо її ніхто не почує. Або отруєний букет, щоб укоротити йому віку. Потім, спроквола рушивши далі, він перечитував листа, промовляючи упівголоса окремі слова. Тюльпани сердиті на тебе любий мій чоловічий цвіт покарає твій кактус якщо ти не будь ласка

покарай бідолашну незабудку як я хочу фіалки любий троянди коли ми скоро анемон зустрінемо всі вредний нічна стеблина дружина Мартині парфуми{154}. Прочитавши лист, він витяг його з газети і знову поклав у бічну кишеню.

Тихо зрадів він, і його уста відкрилися. В цьому листі співає вже іншої. Цікаво, чи сама писала? А удавала з себе ображену: я ж дівчина з порядної родини і вихована добродібно. Можна б зустрітися якось у неділю після служби. Дякую: не маю такого бажання. Звичайна любовна сварка. Потім кожне у свою шкаралупу. Як ми з Моллі, коли погиркаємось. Сигара заспокоює. Наркотик. Наступного разу крок далі. Вредний хлопчисько: наб'ю: звичайно ж, боїться таких слів. Брутальні, ну то й що? Треба пробувати. Раз за разом.

Мацаючи лист у кишені, витяг із нього шпильку. Просто шпилька, чи може? Кинув її додолу. Мабуть, із її одяжі: щось пришпилювала. Дивно, скільки у них в одязі шпильок. Троянд без шпичаків не буває.

І в голові йому загорлали незграйні дублінські голоси. Тієї ночі в Кумі дві дівки співали, обнявшись під дощем.

От у Мері біда – з трусів шпилька випадає.

Коли шпилька випадає, тоді й штука ця спадає.

Як її тримать!

Як її тримать!*

Шпильку? Штуку. Так болить голова. Мабуть, у неї гості. Або ж увесь день клацала на машинці. Перевтома очей розладнує нерви шлунку. Якими духами душиться твоя дружина. Ну як можна таке зрозуміти?

Як її тримать!

Марта, Мері. Десь я бачив цю картину, вже забув, чи старого майстра чи просто підробку. Він сидить у їхньому домі, розповідає. Таємне. Ті дві дівки з Кума теж слухали б залюбки.

Як її тримать!

Приємно почувашся увечері. Походив увесь день і досить. Тож спочинь: тихий приємк: а всі інші хай собі казяться. Забудь. Розкажи про мієця, де ти був, про

тамтешні звичаї. Інша, що зі жбаном на голові, кухторила вечерю: фрукти, оливки, чудова на смак прохолодна вода з колодязя, холодно-кам'яного, як отвір у стіні в Ештауні{155}. Коли наступного разу піду на перегони, треба буде взяти з собою паперовий стаканчик. Вона слухає, дивлячись на мене великими карими лагідними очима. Розкажуй же: ще і ще: геть усе. Потім зітхання: мовчанка. Довгий довгий довгий спочинок.

Проходячи попід залізничним мостом, він витяг конверта, швидко подер його на дрібні клапті й розкидав їх над бруківкою. Білі клаптики розвіялися, падаючи у вогкому повітрі: і всі попадали.

Г. Квіт. Так само можна порвати і чек на сто фунтів. Простий папірець. Лорд Айві якось прийшов ув Ірландський банк із чеком на семизначну суму, і йому тут-таки видали мільйон фунтів. От які гроші можна видобути з портеру. А його співбрат лорд Ардилон, кажуть, за день міняє сорочку аж чотири рази. Щоб, часом, не завелися воші чи ще які паразити. Мільйон фунтів, ану хвилинку. За пінту два пенси, за квартиру чотири пенси, за галон портеру вісім пенсів, та ні – за галон портеру шилінг і чотири пенси. Двадцять поділити на один і чотири: приблизно п'ятнадцять. Ні, точно, п'ятнадцять мільйонів барилець портеру.

Що я кажу? Не барилець, а галонів. Та однаково – близько мільйона барилець.

Поїзд, що прямував до вокзалу, прогуркотів, брязкаючи, над його головою, вагон за вагоном. У голові буцалися барильця: в них плюскався і пінився тьмяний портер. Ураз чопи з барилець вискочили, і ринув із них могутній тьмяний потік, розплився по намуленій рівнині, кружляючи, вируючи, утворюючи калабані, заповнені хмільним напоєм, несучи широколисті квітки його піни.

Він підійшов до відчинених задніх дверей церкви Всіх Святих. Зійшовши на ґанок, скинув капелюха, дістав із кишені візитну картку й застромив за капелюшну шкіряну стрічку. От досада! Міг же випробувати МакКоя щодо безплатного квитка в Муллінгар.

На дверях те ж саме оголошення, що й минулого разу. Проповідь високопреподобного Джона Конмі{156} Т.І.[74] про святого Пітера Клавера{157} та африканську місію. Врятуймо мільйони китайців. Цікаво, як вони пояснять це китайцям-язичникам. Ті воліли б унцію опію. Мешканці Піднебесної. Для них це гидотна ересь. За навернення Гладстона{158} молилися навіть тоді, коли він, умирущий, уже втрачав свідомість. Протестанти тим самим миром мазані. Навернути доктора Вільяма Дж. Волша, доктора богослів'я, в істинну віру. Їхній бог Будда лежить на боці в музеї. Підпер долонею щоку і спочиває. А йому курять ладан. Не так як Ессе Ното[75]. Терновий вінок і хрест. Цікава ідея: святий Патрик{159} і трилисник. Їдять паличками? Конмі: Мартін Каннінгем{160} його знає: вельми поважний вигляд. Шкода, що я не звернувся до нього, коли влаштовував Моллі у хор, а пішов до того отця Фарлі, що здавався дурником, хоча, виявляється, ні. Їх так навчають. Хто-хто, а він не зважиться помандрувати в Африку в окулярах із блакитними скельцями, щоб хрестити там негрів, заливаючись потом. А негри витріщалися б на нього, приваблені блиском скелець. Уявляю це видовище: сидять кружалом, роззявивши роти з товстелезними губами і захоплено слухають. Натюрморт. Хлебчуть, як кошеня молоко.

Його вабив запах холодних священних каменів. Вичовганими сходами він зійшов на ґанок, штовхнув обертові двері й тихо зайшов досередини.

Щось тут відбувається: зібралася якась громада. Шкода, що церква така порожня. Таке зручне місце, щоб стати поряд із гарненькою дівчиною. Хто мій ближній? Годинами слухати повільну музику. Та жінка на вечірній месі. На сьомому небі. Жінки стали навколішки біля своїх лав. На шиї у кожної ясно-червоні стьожки, опустили голови. Кілька уклакли перед олтарною огорожею. Панотець став їх обходити, мурмотів, тримаючи в руках цю річ. Зупинявся біля кожної, діставав причастя, струшував одну-дві краплі (то воно рідке?) і виваженим рухом клав їй у рот. Капелюшок і голова

схилилися нижче. Тепер наступна: старенька жіночка. Панотець нахилився покласти їй у рот, мурмочучи безперестану. Латина. Наступна. Заплющ очі, розкрий рота. Що? Corpus. Тобто тіло. Труп. Латиною – це добра вигадка. Зразу їх заворожує. Хоспіс для умираючих. Здається, вони його не жують; просто ковтають. Химерна ідея: їсти кавалки трупа – ось чому в дикунів така пристрасть до людоджерства.

Він стояв осторонь, дивився, як їхні сліпі маски вертаються одна за одною по проходу, шукають свої місця. Підступив до лавки й сів у кутку, поклавши на коліна капелюх та газету. Доводиться носити такі горщики. Кожен капелюх треба шити по формі голови його власника. Вони посідали навколо нього, тут і там, голови й досі похнюплені над ясночервоними стьожками, чекають, поки воно перетравиться в їхніх шлунках. Наче маца: теж хлібний виріб; хліб прісний, показний. А вигляд у них. Видно, що переповнені щастям. Льодяник. Ущерть. Недаремно воно називається хлібом янголів{161}. За цим ховається велика ідея: ти відчуваєш, що в тебе вселилося Царство Боже. Той, хто вперше отримав причастя. За пенні льодяників жменю. Після цього почувуються членами однієї сім'ї, що вони на одній ниві, що в усьому вони заодно. Авжеж. Я цього певен. Вже не такі самотні. Створили співдружність. Тоді виникає гарячкове бажання діяти. Скинути зайву енергію. Якщо ти віриш посправжньому, то так воно і є. Зцілення в Лурді, води забуття, ява Богоматері у Ноку{162}, кровоточиві статуї. Старий заснув біля сповідальні. Ось чому чути хропіння. Сліпа віра. Місце в майбутньому царстві мені забезпечено. Утишує всі болі. Розбудіть мене о цій годині наступного року.

Він побачив, як панотець одніс кудись туди чашу з причастям, ставши перед нею на хвилину навколішки, і при цьому з-під його мереживної сутани вистромилася велика сіра підметка. А що коли й у нього випала б там шпилька? Він не знав би, як тримати спідні. Позаду лисина. На спині літери І.Н.Ц.І.{163}? Ні: І.Х.С. Моллі пояснила мені, якось я її запитав. Істинно християнська святість. Чи то пак ні. Істинно християнський страдник, ось так. А ті інші? Іде небесне царство істини.

Зустрітися в неділю після служби. Не відмов на моє прохання. Прийди під вуаллю і з чорною сумочкою. У присмерку і проти світла. Вона могла б появитися тут із стьожкою на шиї і потайки робити свої справи. Це для них характерно. Цей хлоп, який став давати свідчення проти непереможних{164}, він щоранку, його звали Кері, ходив говіти. У цю саму церкву. Пітер Кері. Ні, це я сплутав його з Пітером Клейвером. Деніс Кері. Тільки уявити собі таке. Була у нього дружина і шестеро дітей. А він весь час лаштував це вбивство. Ці святенники, для них підходить саме це слово, вони видаються якимись верткими. Та й людськими діла їх теж назвати не можна. Та ні, її тут немає: квітка: ні, ні. До речі, чи пошматував я конверт? Так: під мостом.

Панотець сполоснув чашу; потім ураз вихилив рештки. Вино. Його пити аристократичніше, ніж те, що, скажімо, п'ють усі: портер Гіннеса чи якийсь безалкогольний напій: Вітлі, дублінське гірке на хмелю, або імбирний ель (ароматизований) Кантрелла і Кокрейна. Цього їм не дають: їм – показне вино: тільки воно. Слабенька втіха. Свята брехня, але правильно: інакше б усі п'янички посходилися і випрохували. Якесь дивна атмосфера в. Правильно. Цілком правильно.

Містер Блум озирнувся на хори. Музики не буде ніякої. Шкода. Цікаво, хто в них грає на органі. От старий Глінн, той умів примусити інструмент говорити, вібрато: кажуть, на Гардинер-стрит йому платили за рік п'ятдесят фунтів. Того дня голос у Моллі був на висоті, Stabat Mater[76]{165} Россіні. Спочатку проповідь отця Бернарда Воена{166}. Христос чи Пілат? Христос, але не мори нас цілий вечір. Публіка хотіла музики. Перестали човгати ногами. Було б чути, як упаде голка. Я сказав їй, хай спрямує голос у той куток. Атмосфера сповнилася чеканням, напруженим, люди підвели голови:

Quis est homo [77] !

Деякі речі у старовинній церковній музиці – вони просто чудові. Меркаданте: Семеро останніх слів{167}. Дванадцята меса Моцарта: у ній Gloria. Папи, що посідали престол за тих давніх часів, обожнювали музику, мистецтво, збирали статуї і всілякі картини. Палестрина теж може правити за приклад. Гарно їм жилося тоді. І здорові були, бо співи, розмірений спосіб життя, і готували лікери. Бенедиктин. Зелений шартрез. Проте набирати в хор кастратів це вже занадто. А які в них голоси? Мабуть, дивно їх чути після своїх власних дужих басів. Знавці. Гадаю, потім вони нічого не відчують. Якісь безжурні. Нічим не переймаються. Гладшають, а чом ні? Жеруть донесхочу, високі, довгоногі. Хто знає? Існує ще й такий спосіб.

Він побачив, як панотець нахилився і поцілував олтар, тоді окрутнувся і поблагословив усіх присутніх. Парафіяни перехрестилися і підвелися. Містер Блум озирнувся довкола і підвівся й собі, дивлячися понад капелюхами тих, що підвелися попереду. Підводяться, ясна річ, на знак пошани до Євангелія. Потім усі знову улякли навколішки, а він сів собі на лавку. Панотець зійшов із олтаря, тримаючи перед собою ту штуку, і став латиною перемовлятися із служкою. По тому він улякнун і став читати з картки:

– Господи, ти захисток наш і сила наша...

Містер Блум витягнув шию, силкуючись розчути слова. Англійською. Кидають їм кістку. Дещо я пригадую. Коли був на службі Божій востаннє? Слава у вишніх Богу і Непорочна Діва. Чоловік її Йосип. Петро і Павло. Цікавіше, коли ти розумієш, що тут діється і до чого воно. Ну просто досконало все злагоджено, іде як годинник. Сповідь. Хоче кожен. Тож я скажу вам по правді геть усе. Каяття. Прошу, покарайте мене. У їхніх руках могутня зброя. Могутніша, ніж у лікаря чи адвоката. Жінка ладна на все, аби тільки. А я тень-тень-тень. А ви бринь-бринь-бринь? Чому ж ви так? Погляньте на її перстень і зрозумієте, яка тут притичина. У ґалереї, де кожен шепіт лунає гучно, стіни мають вуха. Чоловік може несподівано довідатися. Господь пожартував для сміху. Тоді виходить на кін вона. Удавано кається. Картинно вибачається. Молиться біля олтаря. Богородице, радуйся, і дякую тобі, Свята Діво. Квіти, ладан, свічки, що спливають воском. Приховує збентеження. Спроба мавпувати Армію порятунку. На зборах виступить розкаяна повія. Як я знайшла Господа. Ці хитромудрі хлопці сидять, певно, у Римі, правують цією оборудкою і відповідно гребуть собі чималі гроші. Заповідаю нашому панотцеві тим часом на його власний розсуд. Відправи за упокій моєї душі публічно з відчиненими дверима. Чернечим обителям, чоловічим і жіночим. Священик дає свідчення у справі заповіту, оскарженого в суді графства Ферна. Його не зіб'єш із пантелику. Він ладен відповісти на будь-яке запитання. Свобода й піднесення нашої святої матері церкви. Батьки церкви: вони для цього придумали цілу теологічну систему.

Панотець молився:

– Михайле, святий наш архангеле, заступи нас у час знегоди. Будь нашим охоронцем від усього лихого і підступів диявола (покірно просимо Господа, хай упокорить лукавого) і ти, о, предводителю небесного воїнства, силою Божої помочі звергни Сатану в пекло і вкупі з ним інших нечестивих духів, які никають світами, жадаючи погибелі душ людських.

Панотець із служкою підвелися і вийшли. Службу закінчено. Жінки лишилися: подякувати Господу.

Пора забиратися звідси. Брат із довгою рукою. Підійде, простягне таріль. Плати за великодню службу.

Він підвівся. Овва. Що, невже ці два ґудзики на жилеті були розстебнені весь час? Жінки в захваті, коли трапляється щось подібне. Вони сердяться, коли ти не. Хіба не можна було сказати раніше? Ніколи тобі не скажуть. А от ми. Даруйте, міс, ось тут у вас (фф!) маленька (фф!) пушинка. Або на спідниці позаду розщербнувся гаплик. У сьайві місяця непевнім. Подобається їм, коли щось у тебе не до ладу. Добре, що тут, а не далі на південь. Він рушив до виходу, приховано защібаючи ґудзики, і вийшов з головних дверей на світло. Хвилину стояв, зажмурившись, біля холодної чаші з чорного мармуру, а перед ним і позаду дві жінки боязко вмочали пальці в мілку калюжку святої води. Трамваї: хура Прескоттової фарбарні: вдовиця в жалобі. Зауважив її, бо сам у жалобі. Він надягнув капелюха. Як там із часом? Чверть на. Ще трохи є. Встигну замовити лосьйон. А де ж саме? Ага, там, де й минулого разу. Свені на Лінкольн-плейс. Аптекарі рідко переїжджають. Їхні бутлі, зелені й золоті, такі важкі, що їх спробуй-но зрушити. Аптека Гамільтона Лонга, заснована в рік повені. Там недалеко цвинтар гугенотів. Коли-небудь треба буде зайти.

Він рушив на південь по Вестленд-роу. Але ж рецепт у інших штанях. А ще я залишив у них і ключ. Біда з цим похороном. Та ба: бідолаха покійник у цьому не винен. Коли я замовив ліки цього разу? Стривай-но. Пригадую, я розміняв соверен. Напевно, першого червня або другого. Та можна подивитися в журналі замовлень.

Аптекарь гортав назад сторінку за сторінкою. Здавалося, від нього пахло чимось піщаним, засушеним. Голий череп. І сам старий. Пошуки філософського каменя. Алхімік. Ліки бадьорять вас, а потім старять. Тоді летаргія. Чому? Реакція. Ціле життя за одну ніч. Твій характер поступово змінюється. Весь день серед трав, мастей, дезінфектантів. Усі ці алебастрові горщики. Ступка і товкач. Aq. Dist. Fol. Laur. Te Virid[78]. Навіть сам запах майже виліковує, наче коли подзвониш у двері до зубного лікаря. А наш медикус. Хай би краще полікував себе. Лікувальна кашка або емульсія. Той, хто перший назбирав трави, щоб зарадити своїй болячці, був відчайдух. Лікувальне зілля. З ним треба обережно. Тут його стільки, що можна заснути, як під хлороформом. Перевірити: синій лакмусовий папірець червоніє. Завелика доза опію. Снодійне. Приворот-зілля. Болетамувальний маковий сироп, шкідливий, коли кашель. Затискає пори і не пускає мокроти. Отрута – це єдині ліки. Рятунок, якого ти ніяк не сподівався. Подарунок мудрої природи.

– Тижнів зо два тому, сер?

– Так, – підтвердив містер Блум.

Він чекав біля прилавка. В ніс йому бив різкий запах ліків, а від губок та луфи йшов сухий дух порохні. Про свої немочі і болячки коротко не розкажеш.

– Мигдалева олія, бензойна тинктура, – пояснив містер Блум, – а ще настоянка з помаранчевого цвіту...

Від цього лосьйону її шкіра стає ніжна й біла як віск.

– І також білий віск, – додав він.

Відтіняє колір її чорних очей. Дивилася на мене, натягнувши простирadlo під самі очі, іспанські, нюхала себе, коли я тим часом уставляв запонки в манжети сорочки. Ці домашні засоби часто виявляються найкращими: полуниця для зубів, кропива і дощова вода; вимочена в сколотинах вівсянка. Живить шкіру. У одного з синів старої королеви – чи не в герцоґа Олбені? – була тільки одна шкіра{168}. Так, у Леопольда. А у нас їх три. Та ще бородавки, нарости, прищі. А тобі ще треба й парфумів. Якими духами твоя? Peau d'Espagne[79]. Той помаранчевий цвіт. Чисте ядрове мило. У воді така свіжість. Гарно пахне це мило. Ще є час помитися в лазні, вона тут за роґом. Хаммам. Турецька. Масаж. У пупку вже повно лепу. Краще коли б це зробила гарненька дівчина. Я також гадаю, що я. Так, я. Зроблю це в лазні. Дивно, що мені кортить.

Вода до води. Сполучати діло з утіхами. Шкода, що не встигну масаж. Потім цілий день ти свіжий. Похорон то справа невесела.

– Так, сер, – озвався аптекар. – Коштувало це два і дев'ять. Посуд ви принесли?

– Ні, – відповів містер Блум. – Приготуйте, коли ваша ласка. Я зайду наприкінці дня, а зараз візьму мило. Скільки воно?

– Чотири пенси, сер.

Містер Блум підніс брусок до носа і понюхав. Солодко пахло лимоном.

– Я візьму оцей, – сказав він. – Разом буде три і пенні.

– Так, сер, – підтвердив аптекар. – Ви можете заплатити за все разом, коли повернетесь.

– Гарзд, – погодився містер Блум.

Він вийшов з аптеки, тримаючи під пахвою скручену руркою газету, а в лівій руці мило в прохолодній обгортці.

І тут біля його пахви почулися голос і рука Бентама Лайонса, які сказали:

– Привіт, Блуме, що там пишуть? Це у вас сьогоднішня? Покажіть-но її на хвилинку.

Ти ба! Знову зголив собі вуса. Довга холодна верхня губа. Щоб видаватися молодшим. А виглядає придуркуватим. Він молодший за мене.

Пальці Бентама Лайонса, жовті, з нечищеними чорними нігтями, розгорнули рурку газети. Йому теж слід би помитися. Змити хоч верхній шар бруду. Доброго ранку! Чи ви вже помилися милом Пірса? На плечах лупа. Треба змащувати шкіру голови лікувальними олівами.

– Я хочу зважити шанси французького коника, що біжить сьогодні, – пояснив Бентам Лайонс. – Де він тут у бісового батька?

Він гортав скручені аркуші, зачіпаючи підборіддям стоячий комірець. Може викликати сикоз. Через тісний комірець випаде волосся. Краще віддати газету, і хай собі йде.

– Забирайте її, – сказав містер Блум.

– Аскот. Золотий кубок. Зачекайте, – мимрив Бентам Лайонс. – Хвилинку. Максимум другий.

– Я збирався її геть к бісу, – пояснив містер Блум.

Бентам Лайонс враз підвів на нього погляд і хитрувато посміхнувся.

– Тобто як саме? – різко запитав він.

– Я кажу, що можете її забрати, – відповів містер Блум. – Я вже зібрався кинути її геть к бісу.

Бентам Лайонс постояв хвилину, вагаючись, із тією самою посмішкою; тоді простягнув, повертаючи, містерові Блуму розгорнені аркуші газети.

– Ну все, ризикну, – сказав він. – Ось, дякую.

І швидким кроком рушив до рогу Конвею. Ну що ж. Боже поможи!

Містер Блум, посміхнувшись, склав до купи аркуші газети в прямокутник і поклав усередину брусок мила. Верзе чоловік бозна-що, не збагнеш. Грає на кінських перегонах. Останнім часом у нас це просто зараза. Посильні хлопчики ладні вкрасти, щоб поставити шість пенсів. Оголошують лотерею, приз – велика ніжна індичка. Обід на Різдво за три пенси. Джек Флемінг грав на присвоєні з каси гроші, потім дременує до Америки. Тепер у нього там готель. Такі ніколи не повертаються. Казани з м'ясом, якого було вдосталь у Єгипті.

Він бадьоро простував до мечеті з лазнями. Нагадує мечеть, з червоної цегли, мінарети. Бачу, в університеті сьогодні спортивні змагання. Подивився на афішу у формі підкови над ворітьми університетського парку: велосипедист зігнувся в три дуги. Нікудишня афіша. Треба було зробити круглу як колесо. А в ньому на спицях: вело, вело, вело, і посередині великими: університет. Отоді вона б відразу впадала в очі.

А ось і Горнбловєр стоїть біля входу. Треба з ним дружити: може пустити туди й задурно. Як ся маєте, містере Горнбловєре? Як ви ся маєте, сер?

Погода на диво чудова. От якби вона тривала така до кінця наших днів. Погода для крикету. Сидять собі під накриттям. Шість кидків і ще раз шість кидків. Аут. Гра у них тут не ладиться. У бетсмена нічого не вийшло. Капітан Буллер був ударив із лівого краю і розбив вікно в клубі на Кілдер-стрит. Такій команді грати хіба що на ярмарку в Доннібруку. Ось скуштуєте ви перцю{169}, як на поле вийде Мак. Спекота. Вона мине. Безнастанний потік життя – і в цім потоці погляд наш шукає те, що нам найлюбіше.

А тепер насолодимось купіллю: чиста, наповнена водою ванна, прохолодна емаль, приємний тепленький струмінь. Це тіло моє.

Він тішився наперед тим, що його бліде тіло, намащене запашним розм'якшеним милом і ніжно обмите, повністю порине оголене в лоно тепла. Бачив, як його тулуб і кінцівки зависли під пожмуреною поверхнею води і стали поволі підійматися вгору, лимонно-жовті: його пуп, брунька плоті; і бачив, як колихаються темні волоски його розкошланого заросту, гойдаються у струмені навколо обвислого батька тисяч{170}, навколо квітки, що гойдається мляво.

Епізод 6

Мартін Каннінгем перший устроїв голову з нап'ятим циліндром у скрипучу карету і, спритно вскочивши, сів. Містер Пауєр ступив слідом за ним, обережно зігнувши своє довготелесе тіло.

– Сідайте, Саймоне.

– Прошу, я за вами, – сказав містер Блум.

Містер Дедалус швиденько насадив циліндр і скочив у карету, мовивши:

– Гаразд, гаразд.

– Ну що, всі вже? – спитав Мартін Каннінгем. – Сідайте, Блуме.

Містер Блум зайшов і вмовстився на вільному місці. Він потягнув за собою дверцята, щоб вони причинилися щільно. Потім засунув руку в ремінну петлю і поважно визирнув у відчинене вікно карети на спущені штори авеню. Одну відхилено: якась стара визирає. Приплюснула до шибки носа. Дякує долі, що не її черга... Аж дивно, як вони мертвяками цікавляться. Радіють, що ми йдемо з цього світу адже, з'являючись, ми їм таких мук завдаємо. Мабуть, люблять це діло. Тишкуються по кутках. Тихо тупцяють у виступцях, аби він не прокинувся. Потому беруться до покійника. Споряджають його. Моллі з місіс Флемінг прибирають постіль{171}. Потягни трохи до себе. Наш саван. Навіть гадки не маєш, хто тебе мертвого торкатиметься. І скупають, і голову змиють. Мабуть, зрізають нігті й стрижуть. Щось кладуть у конверт на згадку. Все одно потім виросте. Нечиста робота.

Всі чекали. Ні пари з уст. Мабуть, виносять вінки. Я сиджу на чомусь твердому. Ага, це мило в задній кишені. Краще його виийняти. Почекаю нагоди.

Всі чекали. Аж ось попереду зарипіли колеса; потім ближче; потім копита зацокали. Сіпнуло. Карета зрушила з місця, порипуючи й погойдуючись. Позаду зацокали інші копита, заскрипіли колеса. За вікном попливли штори і номер дев'ять, молоток завинений у креп, двері прочинені. Їхали ступою.

Вони все ще чекали, їхні коліна підскакували, аж поки карета звернула і поїхала трамвайною лінією. Трайтонвіл-роуд. Швидше. Колеса застукотіли по брукові, у дверях несамовито забряжчали шибки.

– Кудю він нас везе? – спитав містер Пауер, визируючи на обидва боки.

– Через Айріштаун, – відповів Мартін Каннінгем. Рінгсенд. Брунсвік-стрит.

Містер Дедалус хитнув головою, дивлячись у вікно.

– Чудовий давній звичай{172}, – сказав він. – Приємно, що він ще існує.

Деякий час усі дивилися крізь вікна, як перехожі знімають шапки й капелюхи. Шана. Карета звернула з трамвайної лінії на рівнішу дорогу за Уотері-лейн. Містер Блум здивовано побачив юнака гнучкої статури, вбраного у жалобний стрій, капелюх з широкими крисами.

– Он ми проминули вашого приятеля, Дедалусе, – сказав він.

– Якого?

– Вашого сина і спадкоємця.

– Де він? – спитав містер Дедалус, перехиляючись через сидіння.

Карета, проїхавши повз розриті труби й насипи перекопаної дороги перед житловими будинками, нахилилася, повертаючи за ріг, знову звернула на трамвайну колію й покотилася далі, стукочучи колесами. Містер Дедалус ізнову відкинувся, питаючи:

– А цей поганець Мулліген теж був з ним? Його fidus Achates[80]{173}?

– Ні, – відповів містер Блум. – Він був сам.

– Мабуть, живе на околиці у своєї тітоньки Селлі, – сказав містер Дедалус, – Гулдінгівське поріддя, п'яний куций рахівник і Кріссі, таткова улюблена бурулька, мудра дитина, що знає свого батька.

Містер Блум усміхнувся безрадісно до Рінгсенд-роуд. Брати Уоллес, завод скляної тари. Доддерський міст.

Річі Гулдінг і правничий фах. Гулдінг, Колліс і Уорд, так він називає свою фірму. Від його жартів уже трохи цвіллю тхне. А був хлопець зух. У неділю вранці вальсував було на Стеймер-стрит з Ігнаціусом Галлахером{174}, нап'явши на голову два капелюшки своєї господині. Гуляє, бувало, по місту до самого світа. Мабуть, тепер починає взнаки даватися: отой його біль у спині. Дружина прасує йому спину. Думає, що вилікується пігулками. Всі вони з хлібної м'якушки. Відсотків шістсот зиску.

– Він з усяким непотребом знається, – бурчав містер Дедалус. – Той гаспидський Мулліген, з усього висновуючи, геть зіпсований запеклий негідник. Його ймення смердить на весь Дублін. Та з поміччю Всевишнього і його пресвятої матері я докладаю рук до цього діла і напишу коли-небудь такого листа його матері чи тітці, чи ким вона йому там доводиться, що їй очі рогом повилазять. Я доведу його до згуби, можете мені повірити.

Він підвищив голос, силкуючись перекричати торохкотіння коліс.

– Я не дозволю, щоб її племінник-виродок звів з пуття мого сина. Прикажчиків синок. Продавав тасьму у мого кузена Пітера Поля Максвайні{175}. Ні в якому разі.

Він змовк. Містер Блум перевів погляд з його сердитих вусів на лагідне обличчя містера Пауера і на очі Мартіна Каннінгема та його бороду, що поважно погойдувалася. Галасливий самодур. За сином світа не бачить. Він має слухність. Є що залишити після себе. От якби маленький Рубі вижив. Побачити, як він росте. Почути його голос у домі. Іде поруч Моллі в ітонському костюмчику[81]. Мій син. Я в його очах. Мабуть, дивне почуття. Від мене. Чистий випадок. Очевидячки, того ранку на Реймонд-террас, коли вона стояла біля вікна, дивлячись на пару собак, що робили це діло під стіною, годі грішити. А поліцейний сержант вищирив зуби. Вона була в тому кремовому халаті з діркою, яку ніяк не могла залатати. Давай побавимось, Полді. Боже милий, мені кортить до смерти. Як зароджується життя.

Потому завагітніла. Довелось відмовитись од Грейстоунського концерту. Мій син усередині. Я допоміг би йому вийти в люди. Допоміг би. Поставив би його на ноги. І німецької б навчився.

– Ми не запізнюємося? – спитав містер Пауер.

– На десять хвилин, – відповів Мартін Каннінгем, позирнувши на годинника.

Моллі. Міллі. Те ж саме, тільки водою розбавлене. Лається, як той хлопчисько. Юхтовий Юпітер! Боги й боженята! Проте любе дівча. Скоро буде жінка. Маллінгар. Любенький татусику. Молодий студент. Так, так: теж жінка. Життя. Життя.

Карета гойднулася туди й назад, їхні чотири тулуби хитнулись.

– Корні міг би дати нам просторіший повіз, – мовив містер Пауер.

– Міг би, – сказав містер Дедалус, та його косі очі не туди дивилися. – Розумієте мене?

Він заплющив ліве око. Мартін Каннінгем заходився вимітати з-під литок сухі крихти.

– Боже милостивий, що воно таке? Крихти?

– Хтось, мабуть, пікнік тут улаштовував, – сказав містер Пауер.

Усі попіднімали ноги й невдоволено оглянули цвілу з пообриваними ґудзиками шкіру

сидінь. Містер Дедалус зморщив носа, насуплено подивився вниз і сказав:

– Навряд, чи я дуже помиляюся. Як ви гадаєте, Мартіне?

– Я й сам так вважаю, – сказав Мартін Каннінгем.

Містер Блум знову опустил свою литку. Добре, що я скупався. Ноги, відчувається, зовсім чисті. От якби ще місіс Флемінг ці шкарпетки краще зацерувала.

Містер Дедалус покійно зітхнув.

– Зрештою, – мовив він, – це найприродніша річ у світі.

– Чи Том Кернан прийшов? – спитав Мартін Каннінгем, легенько покручуючи кінчик бороди.

– Так, – відповів містер Блум. Він позаду з Недом Лембертом і Гайнзом{176}.

– А сам Корні Келлегер? – спитав містер Пауер.

– На цвинтарі, – відповів Мартін Каннінгем.

– Зранку я стрів МакКоя, – мовив містер Блум. – Він сказав, що прийде, коли буде змога.

Карета враз спинилася.

– Що там таке?

– Ми стали.

– Де ми?

Містер Блум вистромив у вікно голову.

– Великий канал, – повідомив він.

Газовий завод. Кажуть, що лікує кашлюк. Міллі добре повелося – так і не захворіла. Бідолашні діти! Корчить їх так, що вони згинаються вдвоє і аж на лиці чорніють. Сором та й годі. Щодо хвороб, то вона відбулася порівняно легко. Тільки кір. Вариво з лляного сім'я. Епідемії скарлатини, інфлюенци. Реклама смерти. Не проминути цієї нагоди. Онде собачий притулок. Бідолашний старий Атос! Поводься добре з Атосом, Леопольде, це моє останнє бажання. Хай здійсниться твоя воля. Ми коримся їм, коли вони в могилі, Передсмертні закарлючки. Він узяв це до серця і сконав од туги. Спокійний пес. У старих людей собаки завжди спокійні.

На циліндр йому впала крапля дощу. Він сховав голову і побачив, як за мить покрилися крапками сірі плити. Навсібіч. Дивно. Наче крізь сито. Я так і думав, що піде дощ. Пригадую, у мене рипіли черевики.

– Погода змінюється, – мовив він спокійно.

– Шкода, що вона не потрималася, – озвався Мартін Каннінгем.

– Потрібний для села, – сказав містер Пауер. – Ось ізнову визирає сонце.

Містер Дедалус подивився на захмарене сонце крізь окуляри і кинув небесам німе прокляття.

– Погода непевна, як шлунок у дитини, – сказав він.

– Рушаймо.

Карета посунула на тугих колесах, і їхні тулуби легенько гойднулися. Мартін Каннінгем покрутив кінчик бороди.

– Том Кернан був учора ввечері просто розкішний, – сказав він. – А Педді Леонард{177} передражнявав його прямисінько в лице.

– Ну ж бо, Мартіне, скопіюйте його, – жваво мовив містер Пауер. – Ось послухайте, Саймоне, як він просторікує з приводу «Стриженого хлопця»{178} у виконанні Бена Долларда.

– Розкішний, – пишномовно сказав Мартін Каннінгем. – «Виконуючи цю просту баладу, Мартіне, він дає їй таке барвисте тлумачення, якого я ще ніколи не чував за все своє свідоме життя».

– Барвисте, – повторив, сміючись, містер Пауер. – Вельми він любить це слово. І ще ретроспективне аранжування.

– Ви читали промову Дена Доусона{179}? – спитав Мартін Каннінгем.

– Ні, – сказав містер Дедалус. – А де вона?

– У вранішній газеті.

Містер Блум витяг газету з внутрішньої кишені. Книжка, що я повинен для неї помінати.

– Ні, ні, – квапливо докинув містер Дедалус. – Згодом, будь ласка.

Погляд містера Блума помандрував краєм газети вниз, вивчаючи імена небіжчиків. Келлен, Коулмен, Дігнем, Фосет, Лоурі, Номен, Пік, який це Пік? чи це той, що був у Кросбі й Еллейна? ні, Секстон, Ербрайт. Друковані літери вмить вицвітають на висхлому ламкому папері. Спасибі Маленькій Квіточці{180}. Сумуємо за. На невимовний смуток його. У віці 88 років після тривалої важкої хвороби. Місячна панахида по Квінланові. Хай змилюється солодкий Ісус над його душею.

Вже місяць, як любий наш Генрі пішов

на той світ, в домівку свою,

залишив нещасну сім'ю,

їй тільки й утіхи, – що з ним вона стрінеться знов.

Я порвав конверт? Так. Де я дів її листа тому, як прочитав його у лазні? Він помацав кишеню жилета. Тут, усе гаразд. Любий Генрі. Доки мені стає терпіння.

Народна школа. Мідове подвір'я. Ризик. Тільки двоє лишилися. Куняють. Тлусті, як кліщі. Занадто неповороткі. Інші ганяють по місту з пасажирами. Годину тому я тут проходив. Візники попіднімали свої капелюхи.

Спина стрілочника випросталась ураз проти трамвайного роз'їзду біля вікна містера Блума. Невже не можна винайти якийсь автоматичний пристрій так, щоб колеса самі набагато зручніше? Але ж той чоловік залишиться тоді без роботи? Але ж тоді інший чоловік дістане роботу, виробляючи новий пристрій?

Антъентська концертна зала. Концерту немає. Чоловік у костюмі кольору буйволової шкури з креповим паском. Не дуже сумує. Неповна жалоба. Мабуть, жінчин родич.

Вони поминули непривітну катедру Святого Марка, під залізничним мостом, повз Театр Королеви: мовчки. Дошки з оголошеннями. Юджин Стреттон{181}. Місіс Бендмен Палмер. Чи зможу я піти сьогодні ввечері на «Лію»? Я сказав, що я. Або на «Кілларнейську лілею{182}»? Оперна трупа Елстера Граймза. Повна зміна програми. Вогкі яскраві афіші на наступний тиждень. «Бристольські забави{183}». Мартін Каннінгем міг би дістати контрамарку в Гейті. Доведеться поставити йому випивку разів зо два. Вийде одне на одне.

Він прийде вдень. Її пісні.

Плестоу. Меморіальний фонтан сера Філіпа Кремптона з його погруддям. Хто він був такий?

– Як ся маєте? – мовив Мартін Каннінгем, підносячи до чола долоню на знак привітання.

– Він нас не бачить, – сказав містер Пауер. – Так, бачить. Як ся маєте?

– Хто? – спитав містер Дедалус.

– Блейзес Бойлен, – відповів містер Пауер. – Он він вийшов свіжим повітрям подихати.

Саме ту мить я думав.

Містер Дедалус нахилився до вікна привітатися. З порогу «Червоного банку» майнув на відповідь білий диск солом'яного бриля: минули.

Містер Блум роздивлявся нігті на лівій руці, потім на правій. Нігті – так. А що в ньому вони вона бачить іще? Принада. Найгірший мужчина в Дубліні. З того й живе. Часом вони відчують, що за людина. Інстинкт. Але людину такого кшталту. Мої нігті. Я саме дивлюся на них: гарно підстрижені. А потім: подумати тільки. Тіло трохи м'якшає. Я помітив би це пригадуючи. Причина, гадаю, та, що шкіра не встигає скорочуватися, коли тіло спадає. Але форма залишається. Форма ще є й досі. Плечі. Рамена. Округлі. Увечері перед балом. Сорочка застряла між сідницями.

Він затиснув руки між колінами і, задоволений, обвів відсутнім поглядом їхні обличчя.

Містер Пауер спитав:

– Як справи з концертним турне, Блуме?

– О, дуже добре, – відповів містер Блум. – Я чую надзвичайно схвальні відгуки. Адже ідея чудова...

– А ви самі їдете?

– Та ні, – сказав містер Блум. – Річ у тім, що я маю поїхати в графство Клер в одній приватній справі. Вони, бачите, збираються виступати по головних містах. Якщо

зазнають збитків у одному, то надолужать в іншому.

– Атож, – сказав Мартін Каннінгем. – Мері Андерсон{184} зараз там.

– Маєте гарних артистів?

– Її імпресаріо Луїс Вернер, – відповів містер Блум. – О так, у нас будуть усі провідні. Дж. С. Дойл і, сподіваюся, Джон МакКормак{185} і. Словом, найкращі.

– І Мадам, – докинув, усміхаючись, містер Пауер. – Аж ніяк не остання.

Містер Блум розвів руками на знак увічливого протесту і знову їх затиснув. Сміт О'Браєн. Хтось поклав квіти. Жінка. Мабуть, день його смерти. Вітаю з днем. Об'їжджаючи статую Феррела{186}, карета безшумно зіткнула їхні розслаблені коліна.

Ки: убого вбраний старий край хідника пропонував свій товар, роззявивши рота: ки.

– Чотири шnurки за пені.

Цікаво, чому його викинули з адвокатської колегії. Мав власну контору на Г'юм-стрит. У тому ж самому будинку, що й тезко Моллі. Твіді, Уотерфордський присяжний повірений. Циліндр у нього ще з тих часів. Залишки колишньої доброзвичайності. Теж у жалобі. Пустився берега бідолаха! Як горох при дорозі: хто йде, той скубне. Не живе О'Келеген{187} тільки дні тре.

А Мадам. Двадцять на дванадцятю. Встала. Місіс Флемінг прийшла прибирати. Чеше коси, мугикає: *voglio e non vorrei*. Ні: *vorrei e non*[82]. Дивиться на кінчики волосся, чи не січеться. *Mi trema un poco il*[83]. Гарно виходить у неї оте те: ридячий тон. Дрізд. Слово «дрізд» – воно чудово це передає.

Його очі мимохідь озирнули гоже лице містера пера. Скроні сивіють. Мадам; усміхаючись. Я теж усміхнувся на відповідь. Усмішку можна по-різному тлумачити. Може, звичайна ввічливість. Гарна людина. Чи правда, що він утримує якусь жінку? Не дуже приємно для дружини. Проте кажуть, хто воно мені розповідав, що у них невинні стосунки. Така гра, бачиться, навряд чи довго тривала б. Так, це Крофтон{188} зустрів його якось увечері, він ніс їй фунт вирізки. Хто вона була? Офіціантка у Джурі? Чи, може, у «Мойрі»?

Вони проїхали під статуєю Визволителя{189} у широчезному плащі.

Мартін Каннінгем штовхнув ліктем містера Пауера.

– З коліна Рувимового, – сказав він.

Високий чорнобородий чоловік, спираючись на палицю, кульгав, повертаючи за ріг слонового будинку Елвері{190}; його покручена рука була закладена за спину долонею догори.

– У всій своїй первісній красі, – мовив містер Пауер.

Містер Дедалус подивився услід кульгавій фігурі й сказав тихим голосом:

– Бодай тобі дідько в'язи звернув!

Містер Пауер, знемагаючи від сміху, затулив од вікна лице, коли карета минала пам'ятник Греєві.

– Всі ми там були, – толерантно мовив Мартін Каннінгем.

І стрівся очима з містером Блумом. Погладивши бороду, він додав:

– Або майже всі.

Містер Блум ураз забалакав жвавим тоном, розглядаючи обличчя своїх подорожніх.

– Люди розповідають пречудовий анекдот про Рувима Дж. та його сина.

– Про човняра? – запитав містер Пауер.

– Атож. Правда ж пречудовий?

– Що за анекдот? – спитав містер Дедалус. – Я його не чув.

– Він зв'язався з однією дівчиною, – почав містер Блум, – і батько вирішив послати його на острів Мен, далі від спокуси, та коли вони удвох...

– Що? – спитав містер Дедалус. – Ота тютя з полив'яним носом?

– Атож, – підтвердив містер Блум, – ішли вони удвох до пароплава, і він вирішив утопити...

– Утопити Вараву{191}! – вигукнув містер Дедалус. – Їй-богу, хай би він його втопив!

Містер Пауер протягло чмихнув крізь затулені ніздрі.

– Ні, – сказав містер Блум, – син себе...

Мартін Каннінгем непоштиво урвав його мову.

– Рувим Дж. із сином простували набережною понад річкою до пароплава, що мав відпливати на острів Мен, і юний химерник нараз вирвався та й плигнув через парাপет просто в Ліффі.

– Мати божа! – скрикнув злякано містер Дедалус. – І втопився?

– Втопився! – вигукнув Мартін Каннінгем. – Де там! Один човняр його виловив, зачепивши гаком за матню, і привіз батькові на набережну. Ледь живого. Туди півміста збіглося.

– Так, – мовив містер Блум. – Але найсмішніше те...

– А Рувим Дж., – сказав Мартін Каннінгем, – дав човнярові флорин за те, що той порятував сина.

З-під руки містера Пауера долинуло приглушене зітхання.

– Таки дав, – підтвердив Мартін Каннінгем. – Як справжній герой. Срібний флорин.

– Правда ж чудово? – запитав жваво містер Блум.

– Передав один шилінг вісім пенсів, – сухо сказав містер Дедалус.

У кареті залунав тихий здавлений сміх містера Пауера.

Нельсонова колона.

– Вісім слив на пенні! Вісім на пенні!

– Приберімо-но краще серйознішого вигляду, – мовив Мартін Каннінгем.

Містер Дедалус зітхнув.

– Навряд чи бідолаха Педді образився б на нас за те, що ми трохи посміялися. Він сам чимало хороших анекдотів розповів.

– Прости мене, Господи! – сказав містер Пауер, витираючи пальцями вологі очі. – Бідолашний Педді! Аж ніяк не думав минулого тижня, бачачи його востаннє, – а він був при доброму здоров'ї, – що так скоро його проведжатиму. Пішов він од нас.

– Такої порядної людини тепер на світі не знайдеш, – мовив містер Дедалус. Нагло він помер.

– Розрив серця, – сказав Мартін Каннінгем.

Він сумно постукав по грудях.

Червоне лице: пашить, як головешка. Перепивав браги. Засіб, щоб ніс не червонів. Доп'єшся до такого, що він стане, як аделіт. Багацько грошей витратив, його фарбуючи.

Містер Пауер, поринувши в тужливу задуму, дивився на будинки, що вони їх минали.

– Помер наглою смертю, неборака, – сказав він.

– Найкраща смерть, – озвався містер Блум. – Вони витрищилися на нього.

– Без страждань, – пояснив він. – Раз і вже. Наче смерть уві сні.

Ніхто нічого не сказав.

Мертвий цей бік вулиці. Удень тут порожньо, агентства по продажу землі, готель, де заборонені міцні напої, залізничне бюро Фалконера, коледж урядовців, Гілл, католицький клуб, трудове товариство сліпих. Чому? Є якась причина. Сонце або вітер. Увечері теж. Парубоцтво та служниці. За сприянням покійного отця Метью{192}. Камінь на місці майбутнього пам'ятника Парнелові. Розрив. Серце.

Білі коні з білими трепітками на лобі вибігли скоком із-за Ротонди. Промайнула маленька труна. Ховають похапцем. Катафалк. Незаміжня. Чорні для заміжніх. Перісті для парубків. А черниці гніді коні молодці.

– Шкода, – сказав Мартін Каннінгем. – Дитина.

Обличчя карлика фіялкове і зморщене, як у маленького Руді. Тіло карлика, м'яке, як замазка, у сосновому ящику, оббитому білим. Платить допомогове похоронне товариство. Пенні на тиждень за шматок дерну. Наше. Любе. Маленя. Дитина. Ненароком. Помилка природи. Якщо здорове, то від матері. Якщо ні, від батька. Народите собі здоровішу.

– Бідолашне маля, – сказав містер Дедалус. – Одстраждалося.

Карета поїхала повільніше узвозом площею Ратленд-сквер. Дорога важка.

Могила чека. Хай торохтять. Кістки бідака{193}.

– У розквіті сил, – сказав Мартін Каннінгем.

– Але найстрашніше, – мовив містер Пауер, – коли людина накладає на себе руки.

Мартін Каннінгем витяг притьмом годинника, кахикнув і поклав його знову в кишеню.

– Для родичів це найбільша ганьба, – додав містер Пауер.

– Тимчасове потьмарення розуму, звичайно, – рішуче сказав Мартін Каннінгем. – Треба до таких людей милосердя мати.

– Кажуть, що на це здатний тільки боягуз, – озвався містер Дедалус.

– Не нам про це судити, – мовив містер Каннінгем.

Містер Блум хотів був щось сказати, але знову стулив губи. Великі очі Мартіна Каннінгема. Одвів погляд убік. Добряча людяна душа. Розумний. З обличчя схожий на Шекспіра. Завжди добре слово скаже. Тутешня людність не має жалю ані до них, ані до дітовбивць. Не дають ховати за християнським звичаєм. Колись, бувало, простромляли кілком серце в могилі. Наче воно й так не розбите. Та часом вони каються, коли вже пізно. Знаходять у річці, вчепився за очерет. Він глянув на мене. А жінка в нього страшенна п'яниця. Купує їй нову обставу в дім раз по раз, а вона чи не щосуботи закладає меблі під його ймення. Довела до такого життя, що й у пеклі гірше не буде. Та тут і святий не витримає. У понеділок зранку починай знову. Впрягайся у лямку. Мати Божа, ну й видовище було, мабуть, того вечора, коли Дедалус, казав мені, заходив. Упилася й пішла у Скоки з Мартіновою парасолькою:

Он яка okazія,

Я Перлина Азії,

Гейша{194}.

Він одвів погляд. Він зна. Могила чека.

День, коли йшло слідство. Пляшка з червоною наліпкою на столі. Номер у готелі, картини зі сценами полювання. Задуха була. Сонце крізь щілини жалюзі. Вуха слідчого, здорові й волохаті. Бутс виступав із свідченням. Спочатку думав, що він спить. Потім побачив наче жовті смужки на обличчі. Сповз із ліжка. Висновок: надмірна доза. Нещасливий випадок. Лист. Моєму синові Леопольдові.

Вже ніякого болю. Не прокинешся. Кістки бідака.

Карета швиденько покотилася до Блессінгтон-стрит. Дорога важка.

– Здається, помчали алюром, – сказав Мартін Каннінгем.

– Ще, чого доброго, перекине нас посеред дороги, – озвався містер Пауер.

– Сподіваюся, що ні, – сказав Мартін Каннінгем. – Завтра в Німеччині будуть великі перегони. Гордон Беннет{195}.

– Щира правда, – сказав містер Дедалус. – Цікаво було б подивитися.

Коли вони повернули на Берклі-стрит, шарманка біля басейну послала їм навздогін

скрипучу хвацьку пісеньку. Чи бачив хто-небудь Келлі{196}? Ка є два ел і.
Похоронний марш із «Саула»{197}. Він не кращий за старого Антоніо{198}. Покинув мене безгріш-ноніо. Пірует! Mater Misericordiae[84]. Еклз-стрит. Там мій дім.
Велика лікарня. Є відділ для невиліковно хворих. Дуже втішно. Шпиталь Божої Матері для вмираючих. Трупарня тут же внизу. Де померла стара місіс Райорден{199}. У жінок страшний вигляд. Її годувальна чашка, і пхають у рот ложку. Потім заставляють ліжку ширмою, щоб помирала. Приємний хлопчина, той студент, що перев'язував мене, коли бджола вкусила. Кажуть, він перейшов у пологовий будинок. З одної крайности в іншу.

Карета завершила на повній швидкості за рік; спинилася.

– Що там знову?

Поділений гурт клеймованої худоби сунув повз вікна, мукаючи, незграбно ступаючи розбитими копитами, поволі обмахуючи хвостами зашкарублі від гною, кістляві крупки. Збоку й поміж ними бігли рудаві вівці, бекаючи від страху.

– Емігранти, – сказав містер Пауер.

– Гей! – лунав голос погонича, пуга цьвохала скотину по боках. – Гей! Куди пішла!

Ага, сьогодні ж четвер. Завтра ріжуть скот. Сьогорічні телята. Кафф продав їх фунтів по двадцять сім за голову. Мабуть, до Ліверпуля. Ростбіф для старої Англії{200}. Скуповують усіх тлустих. А рештки пропадають: уся ця сировина, шкура, шерсть, роги. За рік це склало б великі гроші. Торгівля м'ясними залишками. Відходи різниць для чинбарень, на мило, маргарин. Цікаво, чи й досі гендлюють несвіжим м'ясом, скуповуючи його просто з поїзда в Клонсиллі.

Карета рушила крізь стадо.

– Не можу збагнути, чому муніципалітет не проведе трамвайної лінії від обори до пристані, – сказав містер Блум. – Можна було б перевозити худобу на платформах простісінько до пароплавів.

– Замість того, щоб загачувати вулиці, – додав Мартін Каннінгем. Ваша правда. Треба так і зробити.

– Атож, – сказав містер Блум, – а ще я часто думаю, що слід би завести муніципальні похоронні трамваї, знаєте, як у Мілані. Прокласти рейки до воріт цвинтаря і завести спеціальні трамваї, катафалк, карету і все таке інше. Ви мене розумієте!

– Це ви таке придумали, що й на голову не налазить, – озвався містер Дедалус. – Спальний вагон і вагон-ресторан.

– Сумна перспектива для Корні, – докинув містер Пауер.

– Чому? – запитав містер Блум, повертаючись до містера Дедалуса. – Адже це пристойніше, аніж гнатися вулицями в два ряди.

– Може, ви й маєте деяку слушність, – погодився містер Дедалус.

– До того ж, – озвався Мартін Каннінгем, – ми були б забезпечені від таких випадків, як той, коли катафалк перекинувся біля шинку Данфі і труна покотилася на брук.

– То був жах, – мовило шокване обличчя містера Пауера, – і мрець випав на дорогу. Жах!

– Перший прийшов до шинку Данфі, – сказав, кивнувши, містер Дедалус. – Кубок

Гордона Беннета.

– Слава тобі Господи! – побожно мовив Мартін Каннінгем.

Гах! Перекинувся. Труна хряснула на бруківку, Віко одлетіло. Педді Дігнем випав з труни і покотився задубілий у пилюку в завеликому для нього брунатному костюмі. Червоне лице: тепер сіре. Рот роззявився. Питає, що сталося. Правильно, що підв'язують щелепу. Страшно, коли роззявлений. До того ж нутрощі швидко розкладаються. Краще закрити всі отвори. Також і той. Воском. Відхідник розкривається. Запечатати все.

– Шинок Данфі, – оголосив містер Пауер, коли карета повернула праворуч.

Куток Данфі. Жалобні карети вишикувалися, топлять своє горе. Спочинок дорогою. Чудове місце для шинку. Сподіваюся, заїдемо сюди, вертаючи назад, щоб випити за його здоров'я. Гуртом утішитися. Еліксир життя.

А що, якби це й справді сталося. Чи потекла б кров, якби, скажімо, забиваючи труну, його штрикнули гвіздком? Може, потекла б, а може, й ні. Залежить від того, куди саме. Кровообіг припиняється. Проте з артерії, можливо, трохи плющатиме. Краще ховати їх у червоному: темно-червоному.

Мовчки їхали по Фібсборо-роуд, Повз них промчав порожній катафалк, вертаючися з цвинтаря: наче йому полегло.

Кросганський міст: Королівський канал.

Вода шугала з ревом крізь ворота шлюзів. Чоловік стояв серед стосів торфу на своїй баржі, що осідала. На стежці уздовж каналу коняка на ослабленій кодолі. На обклавку «Бугабу»{201}.

Їхні очі стежили за ним. Повільним, зарослим водяним путівцем він проплив на своєму плоту через Ірландію аж до моря, кодола тягла його повз очерети, над мулом, набитими грязюкою пляшками, собачим падлом. Атлон, Маллінгар, Мойвеллі, можна піти вздовж каналу пішки, щоб дістатися до Міллі. Або поїхати велосипедом. Узяти напрокат якусь старизну. На аукціоні у Рена продавався днями один, але жіночий. Розвивати водні шляхи. Улюблена справа Джеймса МакКенні{202} перевозити мене човном через річку. Дешевший транспорт. Не поспішаючи. Плавучі будиночки. На лоні природи. І катафалки. На небеса водою. Може, приїхати без попередження. Несподіваний гість, Лейксліп, Клонсілла. З одного шлюза в другий до самісінького Дубліна. З торфом, викопаним на болотах у глибині острова. Привіт. Він підняв свого брунатного солом'яного бриля, віддаючи шану Педді Дігнемові.

Вони проїхали повз будинок Браєна Бороїмхе{203}, Тепер близько.

– Цікаво, як поживає наш приятель Фогарті{204}, – сказав містер Пауер.

– Краще спитайте Тома Кернана, – відмовив містер Дедалус.

– А як він? – спитав Мартін Каннінгем. – Мабуть залишили його в сльозах.

– Хоч з очей пішов, – сказав містер Дедалус, – а в думках витає{205}.

Карета звернула ліворуч на Фінглас-роуд.

Праворуч майстерня надгробків. Останній шмат дороги. На невеличкому клаптикові землі скупчилися мовчазні постаті, білі, сумні, простягають тихі руки, уклакли в горі, вказують. Фрагменти фігур, вирізьблені. У білій мовчанці: волають. У найкращому виконанні. Тос. Г. Деннані, майстер надгробків і скульптор.

Минули.

Край пішоходу перед будинком Джіммі Гірі, сторожа цвинтаря, сидів старий волоцюга, буркочучи й витрушуючи пісок і камінці з свого величезного, рудого від куряви, порваного черевики. Кінець шляху земного.

Потому за вікном пішли один за одним похмурі сади; похмурі будинки.

Містер Пауер показав пальцем.

– Оце тут убили Чайлдза{206}, – сказав він. – Останній будинок.

– Атож, – підтвердив містер Дедалус. – Страшна історія. Сеймур Буш його вирятував. Убив рідного брата. Принаймні так кажуть.

– Обвинувачення не мало доказів, – сказав містер Пауер.

– Тільки непрямі, – мовив Мартін Каннінгем. – Це засада закону. Краще звільнити дев'яносто дев'ять винних, аніж засудити одного невинного{207}.

Вони подивилися. Садиба вбивці. Вона промайнула за вікном, похмура. Зачинені віконниці, безлюдний, порослий бур'яном сад. Зійшов маєток нанівець. Невинно засуджений. Убивство. Лице вбивці в зіницях убитого. Люди люблять про таке читати. У саду знайдено відрізану голову. Вбита була вбрана в... Як вона сконала. Останнє злочинство. Убійникова зброя. Душогубця й досі не спіймано. Речові докази. Шнурок черевики. Ексгумація тіла. Убійник не врятується від кари.

Тісно в цій кареті. Може, їй не сподобається, що я приїду без попередження. З жінками треба обережно. Спробуй-но застати їх в опущеному трико. Ніколи тобі не подарують. П'ятнадцять років.

В очах їм замиготіла висока огорожа цвинтаря. Темні тополі, подекуди білі постаті. Постаті частішають, білі фігури юрмляться серед дерев, білі постаті й уламки мовчки пропливають за вікнами, марно простягаючи руки.

Обід колеса черкнув об край пішохода: спинилися. Мартін Каннінгем вистромив руку і, крутнувши ручку, штовхнув дверцята коліном. Він вийшов з карети. Містер Пауер з містером Дедалусом вийшли слідом за ним.

Перекласти тепер теє мило. Рука містера Блума притьмом розстебнула задню кишеню і перенесла мило з папером, що приліпився, до внутрішньої кишені. Він вийшов з карети, знову поклавши в кишеню газету, котру й досі тримав у другій руці.

Бідний похорон: катафалк і три карети. Та то однаково. Почет, золоті вуздечки, реквієм, салют. Пишнота смерті. За останньою каретою стояв торговець біля свого візка з пиріжками й різними овочами. Пиріжки од Сімнела, позлипалися: пиріжки для мертвяків. Собачі галети. Хто їх їсть? Ті, що вертаються з похорону.

Він рушив за своїми супутниками. Містер Кернан і Нед Лемберт подалися слідом. Гейнз ішов за ними. Корні Келлегер спинився біля відкритого катафалка і взяв два вінки. Один він подав хлопцеві.

Де поділися ті, що везли ховати дитину?

З Фінглас-роуд виїхали запряжені коні, минули їх важкою ступою, тягнучи крізь похоронну тишу рипучу хуру, на якій лежала гранітна брила. Хурман, що йшов попереду, підняв капелюха.

Тепер труну. Хоч і мертвий, а дістався перед нами. Кінь на нього озирається, трепітка зсунулася на бік. Тьмяне око: хомут муляє шию, притискає судину абощо. Чи вони знають, що їм доводиться день у день сюди возити? Мабуть, ховають щодня по двадцять, по тридцять. А ще й Маунт Джером для протестантів. По всьому світі скрізь щохвилини похорони. Закопують їх возами, хутко. Тисячі щогодини. Забагато розвелось на світі.

З воріт вийшло двоє, що проводжали покійника: жінка й дівчина. Худолиця гарпія, до того ж така, що пальця в рот не клади, капелюшок зсунувся набік. Обличчя дівчинки заплакане, вимазане, тримає жінку за руку, дивиться на неї, чи треба плакати. Риб'яче обличчя, безкровне й безбарвне.

Носії взяли труну на плечі й понесли за ворота. Мертвий вантаж. Я теж відчув себе важчим, коли вийшов з купелі. Спершу мертвяк, потім мертвякові друзі. Корні Келлегер з хлопцем рушили слідом, несучи вінки. Хто це поряд з ними? Ага, шуряк.

Всі пішли за ними.

Мартін Каннінгем прошепотів:

– Я собі місця не знаходив, коли ви при Блумові завели мову про самогубців.

– Що? – прошепотів містер Пауер. – Як так?

– Його батько отруївся, – прошепотів Мартін Каннінгем. – Він держав у Еннісі «Готель королеви». Ви ж чули, як він казав, що виряджається до Клера. Роковини.

– Мати Божа! – прошепотів містер Пауер. – Уперше чую. Отруївся!

Він озирнувся на лице з темними задуманими очима, що йшло за ними до кардиналового мавзолею. Розмовляє.

– А він був застрахований? – запитав містер Блум.

– Здається, був, – відповів містер Кернан. – Але страховий поліс неодноразово заставлений. Мартін спробує влаштувати молодшого в Артейн{208}.

– Скільки ж у нього дітей залишилося?

– П'ятеро. Нед Лемберт спробує влаштувати одну дівчину до Тодда{209}.

– Сумна історія, – тихо мовив містер Блум. – П'ятеро малих діточок.

– Тяжка втрата для бідолашної дружини, – додав містер Кернан.

– І не кажіть, – підтвердив містер Блум. – Тепер вона як на світ народилася.

Він подивився на свої черевики, що їх помастив і почистив. Вона його пережила, втратила свого чоловіка. Для неї він мертвіший, аніж для мене. Хтось має пережити іншого. Кажуть розумні люди. Жінок у світі більше ніж чоловіків. Висловити їй своє співчуття. Ви зазнали страшною втрати. Сподіваюся, скоро підете слідом за ним. Тільки для індуських удів. Вона вийде заміж за іншого. За нього? Ні. А проте, хто знає? Залишатися вдовою вже не в звичаї, відколи померла стара королева. Везли на лафеті. Вікторія і Альберт. Роковини смерті відзначалися у Фрогморі{210}. Але зрештою вона таки почепила собі на капелюшок кілька фіалок. Марнослава до глибини душі. Усе заради тіні. Навіть не король, а лише чоловік. Основа для неї був син. Щось нове, якесь сподівання, не схоже на минуле, яке вона прагнула оживити, якого чекала. Воно ніколи не вертається. Комусь доводиться йти першому; самотній під землю; і вже більше не ляже в її тепле ліжко.

– Як ся маєте, Саймоне? – тихо спитав Нед Лемберт, потискаючи йому руку. – Не бачив вас бозна-відколи.

– Чудово. Що нового в преславному місті Коркові?

– Я побував там у Великодній понеділок, їздив на верхогони, – сказав Нед Лемберт. – Як завжди шість шилінгів вісім пенсів. Зупинявся у Діка Тойві.

– Як там Дік, добряча душа?

– Між ним і небом нічого не лишилося, – відповів Нед Лемберт.

– Святі святителі! – здивовано вигукнув, притишивши голос, містер Дедалус. – Дік Тойві лисий?

– Мартін хоче влаштувати пожертву для малечі, – сказав, показуючи вперед, Нед Лемберт. – По кілька шилінгів з душі. Щоб вони якось перебули, доки зі страховим полісом з'ясується.

– Авжеж, авжеж, – невпевнено мовив містер Дедалус. – Ото попереду його старший хлопець?

– Так, – сказав Нед Лемберт, – з жінчиним братом. Джон Генрі Ментон іде позаду. Він підписався на фунт.

– Певна річ, – сказав містер Дедалус. – Я не раз казав бідолашному Педді, щоб він тримався за ту роботу. У світі є люди гірші за Джона Генрі.

– А як він її втратив? – спитав Нед Лемберт. – Пив чи що?

– Багатьом добрим людям воно вадить, – сказав, зітхнувши містер Дедалус.

Вони спинилися біля дверей каплиці. Містер Блум стояв позаду хлопця з вінком, дивлячись на його гладенько причесане волосся і тонку з ямкою шию в новенькому комірці. Бідолашний хлопчина! Чи він був там, коли батько? Обоє неприємні. Прийти до тями в останню хвилину і востаннє впізнати. Все, що він міг зробити. Я винен три шилінги О'Грейді. Чи він би зрозумів? Носії занесли труну до каплиці. З якого кінця голова?

За хвилину він увійшов слідом за іншими, мружачись у напівтемряві. Труна стояла на марах перед олтарем, чотири високі жовті свічки по кутках. Завжди перед нами. Корні Келлегер, кладучи по вінку біля передніх кутків, подав хлопцеві знак стати навколішки. Всі поставали навколішки тут і там біля підставок для молитовників. Містер Блум стояв позаду, біля купелі, а коли всі заклакли, висмикнув непомітно з кишені складену газету і сперся на неї правим коліном. Він обережно поклав на ліве коліно свого чорного капелюха і, тримаючи його за криси, побожно схилив голову.

З дверей вийшов прислужник з мідним відром, чимсь наповненим. За ним вийшов священик у білому, однією рукою пригладжуючи епітрахиль, а другою притримуючи на жаб'ячому череві невеличку книжку. Хто читати митець? Я, сказав горобець.

Вони спинилися біля мар, і священик почав шпарко цвірінкати з книжки.

Отець Кофі[85]. Пам'ятав був, що схоже на труну. Dominamine[86]. Пика в нього нахабна. Керує виставою, м'язистий християнин{211}. Горе тому, хто погляне на нього зизим оком: священик. І ймення твоє буде Петро. Луснуть боки, як у вівці в конюшині, Дедалус каже, луснуть. Череву, як у отруєного щеняти. Смішні порівняння підбирає той хлопець. Гах: луснули боки.

– Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine[87].

Молитва латиною додає їм ваги. Реквієм. Крепові паски. Облямований чорним папір на листи. Запишуть на вічне поминання. Холодно тут. Потребує доброго харчу, сидючи тут увесь ранок у сутінках, нетерпляче чекаючи, заходьте, будь ласка. І очі в нього жаб'ячі. Чого це його так обдуло? Моллі обдуває після капусти. Може, тут таке повітря. Мабуть, повно газів. Напевне, тут до біса газів. Наприклад різники: вони схожі на сирі біфштекси. Хто пак мені розказував? Мервін Браун[212]. У склепах Вербурзького[213] абатства чудовий старий орган сто п'ятдесят років доводиться часом просвердлювати труни, щоб випустити й підпалити газу. Шугає з дірки: синім. Дихнеш раз, і по тобі.

Заболіло коліно. Ох. Так легше.

Священик вийняв з відра, що його тримав хлопець, палицю з потовщенням на кінці й струснув нею над труною. Потому пішов до протилежного краю і струснув ще раз. Потому вернувся назад і поклав її назад у відро. Який ти був до смерті. Це все зазначено: саме так він має робити.

– Et ne nos inducas in tentationem[88].

Прислужник на відповідь виспівував дискантом. Я часто думав, що краще наймати хлопців. Років до п'ятнадцяти, звичайно...

Гадаю, то свята вода. Витрушує сон. Набридла йому, мабуть, ця робота, трусити тією ґирлиґою над усіма мерцями, яких сюди привозять. Хай би побачив те, над чим трусить, воно йому не зашкодить. Щодень Божий свіжий крам: літні чоловіки, там баби, діти, жінки, що померли від пологів, бородаті чоловіки, лисі бізнесмени, дівчата, що померли від сухот, вузькогруді, як курчата. Увесь рік він промовляє над ними ті самі слова і кропить зверху водою: спіте. Тепер на Дігнеама.

– In paradisum[89].

Сказав, що він піде в рай чи вже в раю. Каже це над кожним. Нудне діло. Та треба ж йому щось говорити.

Священик загорнув книжку і вийшов, а за ним і прислужник. Корні Келлегер одчинив бічні двері, зайшли грабарі, взяли труну, винесли і поставили на свій візок. Корні Келлегер дав один вінок хлопцеві, а другий шурякові. Всі повиходили за ними крізь бічні двері на тихе сіре повітря. Містер Блум вийшов останній, склавши свою газету і знову засунувши її в кишеню. Він похмуро дивився собі під ноги, поки візок завернув ліворуч. Металеві колеса, пронизливо скрегогучи, трошили гравій, і важкі черевики простували за візком уздовж шерехи склепів.

Та-рі та-ра та-рі та-ра та-ру. Господи. Тут же не вільно співати.

– О'Коннелове коло, – сказав біля нього містер Дедалус.

Містер Пауер підвів свої лагідні очі на вершину високого обеліска.

– Він спочиває, – мовив він, – серед свого народу, старий О'Ден. Але серце його поховане в Римі[214]. Скільки розбитих сердець поховано тут, Саймоне!

– Її могила он там-о, Джеку, – сказав містер Дедалус. – Скоро мене покладуть побіч неї. Нехай Господь забере мене, коли на те буде його воля.

Не стримавшись, він почав тихенько плакати і злегка спотикався, ідучи. Містер Пауер узяв його під руку.

– Їй краще там, де вона тепер, – мовив він лагідно.

– Напевно краще, – відмовив, злегка схлипнувши, містер Дедалус. – Напевно вона на небесах, якщо є небеса.

Корні Келлегер ступив убік і пропустив уперед інших.

– Сумна подія, – ввічливо почав містер Кернан.

Містер Блум заплющив очі й двічі сумно кивнув головою.

– Інші надягають капелюхи, – сказав містер Кернан. – Гадаю, ми теж можемо. Ми з самого заду. Це кладовище підступне місце.

Вони покрили голови.

– Превелебний отець занадто швидко прочитав молитву, правда ж? – сказав докірливо містер Кернан.

Містер Блум мовчки кивнув, позирнувши в меткі налиті кров'ю очі. Потайні очі, потайні цікаві очі. Мабуть, масон – невпевнений. Знову поряд із ним. Ми з самого заду. В одному коші. Сподіваюся, він скаже щось інше.

Містер Кернан додав:

– Повинен сказати, що відправа ірландської церкви{215} на Маунт Джером простіша, промовистіша.

Містер Блум обережно погодився. Мова, звичайно, то річ осібна.

Містер Кернан сказав урочистим тоном:

– «Я є воскресіння й життя». Це сягає глибин людського серця.

– Атож, – сказав містер Блум.

Може, твого серця, але яке до того діло бідоласі, що лежить у дерев'яному кожусі розміром шість футів на два? Ніякого. Осередок любови. Розбите серце. Зрештою це помпа, щодня помпує тисячі галонів крові. Одного чудового дня воно затнеться, та і по тобі. Лежить їх тут сила-силенна: легені, серця, печінки. Старі та іржаві помпи: а то все бридня. Воскресіння й життя. Коли помреш, то вже мертвий. Або оця вигадка, Страшний суд. Викидають усіх із могил. Ходи сюди, Лазарю! А він ходив сюди й туди і втратив роботу. Вставай! Кінець світу! І вся громада починає шастати, шукаючи свої печінки, легені та інші нутроші. Спробуй-но розшукати усе своє добро цього ранку. Двадцять чотири унції пороху в черепі. Дванадцять грамів. Тройська міра. Корні Келлегер пішов поряд з ними в ногу.

– Все йде пречудово, – сказав він. – Га?

Він позирнув на них своїми липучими очима. Плечі полісмена. Зі своїм там-тара-рам там-тара-рам.

– Як і належить, – сказав містер Кернан.

– Що? Га? – озвався Корні Келлегер.

Містер Кернан його заспокоїв.

– Хто той чолов'яга, позаду з Томом Кернаном? – запитав Джон Генрі Ментон. – Я десь його бачив.

Нед Лемберт озирнувся.

– Блум, – сказав він. – Була така Меріон Твіді, власне, вона й нині є, сопрано. То це його дружина.

– О, пам'ятаю, – мовив Джон Генрі Ментон. – Давно я її не бачив. Гарна була жінка. Я танцював з нею, – постривайте, літ п'ятнадцять-сімнадцять тому в Мета Діллона, в Раундтауні. Струнка була, як хвоїнка.

Він озирнувся, вдивляючись поміж тих, що йшли позад нього.

– Хто він такий? – запитав він. – Що він робить? Він, часом, не торгував канцелярським приладдям? Пригадую, я посварився з ним одного вечора, коли ми грали в кеглі.

Нед Лемберт усміхнувся.

– Атож, – сказав він, – він працював комівояжером у фірмі «Мудрість Гелі». Возив промокальний папір.

– Боже милий! – мовив Джон Генрі Ментон. – З якого дива вона віддалася за цього пройду? Вона ж була, як вогонь.

– І досі така, – сказав Нед Лемберт. – Він збирає оголошення для газет.

Джон Генрі Ментон утупився перед себе великими очима.

Візок звернув у бічну алею. Огрядний чоловік, що стояв, чекаючи, на моріжку, зняв капелюха, віддаючи шану. Грабарі торкнули свої картузи.

– Джон О'Коннел, – сказав задоволено містер Пауер. – Він ніколи не забуває друзів.

Містер О'Коннел мовчки потиснув усім руки. Містер Дедалус мовив:

– Знову я до вас завітав.

– Любий мій Саймоне, – упівголоса відповів цвинтарний доглядач. – Я зовсім не хочу вас мати за клієнта.

Привітавши Неда Лемберта і Джона Генрі Ментона, він пішов поряд з Мартіном Каннінгемом, заклавши руки за спину і крутячи два ключі.

– Ви чули анекдот, – спитав їх він, – про Малкегі з Кума?

– Я не чув, – сказав Мартін Каннінгем.

Вони одноставно схилили свої циліндри, а Гайнз наставив вухо. Доглядач устроїв великі пальці у кільця золотого годинникового ланцюжка і заходився поважно розповідати слухачам, а на їхніх обличчях грала неухвалена усмішка.

– Кажуть, – мовив він, – що двоє пияків прителющилися одного туманного вечора розшукати могилу свого приятеля. Вони спитали, де тут є Малкегі з Кума, і їх спровадили до його могили. Поблукавши в тумані, вони таки знайшли могилу. Один насилу прочитав напис: Теренс Малкегі. Другий придивлявся до статуї Спасителя, що її вдова поставила на могилі.

Доглядач придивився до нагробку, повз який вони саме проходили. Потому він провадив:

– Придивившись до святої фігури, «Анітрохи на нього не схоже, – він каже. – Ніякий це в біса не Малкегі, – він каже, – не знаю, хто його таким вирізьбив».

Винагороджений усмішками, він одстав і забалакав з Корні Келлегером, прийняв від нього квитанції, гортаючи їх і проглядаючи на ходу.

– Все це зроблено з наміром, – пояснив Мартін Каннінгем Гайнзові.

– Знаю, – сказав Гайнз, – я це знаю.

– Щоб розважити людину, – сказав Мартін Каннінгем. – Зі щирої доброти: і ніякої в біса іншої спонуки.

Містер Блум захоплено оглядав статечну опасисту доглядачеву фігуру. Всі хочуть бути з ним у добрих стосунках. Добряча душа, Джон О'Коннел, чудова людина. Ключі; як реклама фірми Кейз[90] гарантуємо, що ніхто не вийде, жодних перепусток. Nabeat corpus[91]{216}. Треба після похорону примістити те оголошення. Чи я написав Болсбрідж на конверті, яким прикрив листа Марті, коли вона мене застукала? Сподіваюся, він не попаде у відділ безадресових листів. Гарно, коли поголишся. Сива щетина. Коли волосся сивіє{217} – і вдача стає дражлива, то перша ознака. Срібні нитки серед сивуватого волосся. Як то бути його дружиною. Дивно, як у нього вистачило сміливости зробити дівчині пропозицію. Виходь за мене, житимемо на цвинтарі. Привабити її такою перспективою. Спочатку, може, вона б і спокусилася. Зальоти смерті... Навколо панує нічний морок, і повсюди лежать мерці. Тіні могил, коли цвинтарі позіхають, і Деніел О'Коннел, напевно, потомок, хто це казав мені, що він був на диво плодючий і водночас щирий католик, наче здоровенний велетень у темряві. Мандрівний вогник. Могильний газ. Треба відвернути її думки, інакше вона не зможе зачати. Жінки надзвичайно вразливі. Присипляючи, розповісти їй про привидів. Чи тобі доводилося бачити привида? А я бачив. Темно було, хоч в око стрель. Дзиг'арі показували дванадцятку. Однак вони цілувалися б за милу душу, аби їх відповідно налаштувати. Повії на турецьких кладовищах. Замолоду можна навчити чого завгодно. Тут можна й молоденьку вдовицю стрінати. Чоловіки це полюбляють. Коханья серед надгробків. Ромео. Гостріша насолода. В осередковій смерті буває життя. Протилежності сходяться. Як то заздрісно бідолашним мерцям. Дух смажених біфштексів для голодних роздирає їм нутроці. Бажання подратувати людей. Міллі кортіло зробити це біля вікна. Хай там що, він має восьмеро дітей.

Багацько їх позакопували, відколи він тут, лежать навколо нього поле за полем. Святі поля. Більше місця, якби їх ховали навстоячки. Сидячи або навколішки не можна. Навстоячки{218}? Його голова ще чого доброго вигулькне з-під землі, коли буде зсув, рука вказує догори. Увесь ґрунт, мабуть, як стільник: довгасті чарунки. І дуже в нього тут охайно, підстрижена трава, бордюри. Його сад, майор Гембл{219} називає Маунт Джером. Так воно й є. Мають бути квіти сну. Китайські кладовища з велетенськими маками дають найкращий опій, казав мені Мастянський. Ботанічний сад осьде, близенько. Кров, напоюючи землю, дає нове життя. Та ж сама ідея у тих євреїв, що, кажуть, убили хлопчика-християнина. У кожної людини своя ціна. Добре збережений гладкий труп джентльмена епікурейця, неоціненний для садка. Продається дешево. За тіло Вільяма Білкінсона, ревізора й бухгалтера, який щойно переставився, три фунти тринадцять з половиною шилінгів. З подякою.

Гадаю, ґрунт був би аж масний, коли його угноїти трупами, кістки, м'ясо, цвяхи, склепи. Страшно. Зеленіють і рожевіють, розкладаючись. Швидко гниють у вогкому

ґрунті. Сухорляві старі довше. Потім як свічковий лій, як сир. Потім починають чорніти, плющить з них меляса. Потім висихають. Метелики мертва голова. Звичайно, клітини, чи як вони там зветься, живуть далі. Перетворюються. По суті, життя вічне. Нічим живитися, живиться собою.

Але на них, мабуть, заводиться до біса черв'яків. Мабуть, просто кишать у землі. Розтривожились думки. А вигляд у нього досить-таки бадьорий. Відчуває власну силу, бачачи, як інші лягають у могилу перед нього. Цікаво, як він дивиться на життя. Ще й анекдоти розповідає: щоб тепліше на серці було. Отой про зведення. Сперджен вирушив на небо о 4 г. ранку. 11 г. вечора (час зачиняти ворота). Ще не прибув. Петро. Мерцям теж, принаймні чоловікам, цікаво було б послухати анекдот, а жінкам довідатися, що тепер у моді. Соковита груша або жіночий пунш, гарячий, міцний і солодкий. Захищає від вогкості. Часом треба ж посміятися, то краще в такий спосіб. Грабарі у «Гамлеті». Виявляє глибоке знання людського серця. Не слід сміятися над покійними принаймні два роки. De mortuis nil nisi prius[92]. Спочатку хай скінчиться жалоба. Важко уявити його похорон. Скидається на анекдот. Кажуть, коли прочитаєш власний некролог, то довго житимеш. Наче друге дихання. Нова угода на життя.

– Скільки у вас завтра? – спитав доглядач.

– Двоє, – відповів Корні Келлегер. – Піводинадцятій і в одинадцять.

Доглядач поклав папери в кишеню. Візок зупинився. Гурт поділився надвоє, одні підійшли до ями з одного боку, інші з другого, обережно обходячи могили. Грабарі принесли труну і поставили головою на край, підклавши паси.

Ховаємо його. На Цезарів погреб ми прийшли. Його іди березневі чи червневі{220}. Він не відає, хто тут, йому байдуже.

Ну хто той довготелесий здоровило у макінтоші? Ну хто він, цікаво, такий? Ну, багато б я дав, аби дізнатися, хто він. Завжди хто-небудь з'явиться, що про нього не маєш ніякого уявлення. Людина може прожити все життя, самотня, як палець. Авжеж може. Одначе хтось має її прикидати землю, хоч викопати могилу вона може сама. Усім нам доводиться. Лише людина ховає своїх мерців. Ні, мурашки теж. Перше, що спадає на думку. Ховати мерця. Кажуть, що Робінзон Крузо й справді жив на світі. То значить П'ятниця його поховав. Якщо поміркувати, кожна п'ятниця ховає четвер.

Бідолашний Робінзоне Крузо,

Де ж це ділася твоя блуза {221} ?

Бідолашний Дігнем! Востаннє лежить на землі у своїй скрині. Коли подумаєш про них усіх, шкода стає, що стільки дерева нанівець сходить. Усе поточене. Можна було б зробити гарні мари зі спеціальною панеллю, щоб спустити мерця поковзом. Так, але, чого доброго, не схочуть, бо з них уже ховали інших. Люди страшенно вибагливі. Поховайте мене в рідній землі{222}. Жменька порошу зі святої землі. Тільки матір і мертвонароджену дитину ховають в одній труні. Розумію, навіщо це. Розумію. Щоб зберегти його якомога довше навіть у землі. Дім ірландця – це його труна{223}. Набальзамовані трупи у катакомбах, мумія, та ж сама ідея.

Містер Блум стояв далеко позаду, тримаючи в руці циліндр, і лічив непокриті голови. Дванадцять. Я тринадцятий. Ні. Тринадцятий чолові'яга у макінтоші. Число смерти.

Звідки він у дідька взявся? Його не було в каплиці, можу заприсягтися. Дурні забобони щодо тринадцяти.

У Неда Лемберта костюм з гарної м'якенької шерсті. Леліє пурпуром. У мене був схожий, коли ми жили на Ломбард-стрит Вест. Любив він колись прибиратися. Бувало, перевдягався тричі на день. Треба, щоб Месіас перелицював мій сірий костюм. Еге. Він же пофарбований. Хай би дружина я забув що він неодружений або хазяйка квартири випирала ті нитки.

Труна щезла з очей, пірнула у яму, опущена грабарями, що стояли, порозставлявши ноги на дерев'яних рамах. Вони повитягали паси; і всі з непокритими головами. Двадцять.

Мовчанка.

Якби ми всі враз перекинулися на когось іншого,

Десь удалині заревів осел. На дощ. Не такий він осел, щоб. Кажуть, ніколи не бачили мертвого. Соромляться смерти. Ховаються. Бідолашний тато теж відійшов.

Легенький лагідний вітрець овіяв їхні непокриті голови. Шепіт. Хлопець у головах могили тримав обома руками свій вінок, мовчки дивлячись у чорну роззявлену пащу. Містер Блум став за спиною огрядного доброго доглядача. Гарно пошитий сурдут, Зважує, мабуть, хто наступний. Авжеж, довгий спочинок. Уже нічого не відчуєш. Відчуваєш одну мить, Мабуть, з біса неприємно. Зразу й не повіриш. Мабуть, помилка; когось іншого. Запитайте в протилежному будинку... Зачекайте, я хотів, я ще не. Потім напівтемна камера смерти, їм потрібне світло. Шепочуться навколо. Погукати вам священика? Потім балакаєш казна-що, і думки плутаються. Мариш про все, що приховував протягом життя. Смертельні потуги. Його сон неприродний. Підніми нижнє повіко. Дивиться, чи загострився ніс, чи одвисла щелепа, чи пожовкли п'яти. Заберіть подушку, хай доходить долі{224}, однаково він приречений. Сатана на тій І картинці смерть грішника показує йому жінку. В самій сорочці поривається її обійняти. Останній акт «Лючії». «Невже тебе я більше не побачу?{225}» Бах! І переставився. Нарешті сконав. Люди трохи про тебе побалакають і забудуть. Не забудь за нього помолитися. Згадай його в своїх молитвах. Навіть Парнелл. День плюща відмирає{226}. За ним і вони: падають у яму один по одному.

Тепер ми молимося за упокій душі. Сподіваємося, ви гараздуйте і до пекла не простуєте. Приємна зміна підсоння. З життєвого вогню та в полум'я чистилища.

Чи він коли думає про яму, що його самого чекає? Кажуть, це буває тоді, коли здригаєшся на сонці. Хтось її переступає. Ваш вихід. Біля тебе. Моя он там, до Фінгласа, купив місце. Мама, бідолашна мама і маленький Руді.

Грабарі побрали свої лопати й почали кидати важкі грудки глини на труну. Містер Блум одвернувся. А якщо він і досі живий? Ну й ну! Ото був би жах, хай йому лихо! Ні, ні: він, звичайно, мертвий. Звичайно, він мертвий. В понеділок умер. Хай би видали закон, щоб для певности простромлювали серце, або електричний дзвоник або телефон у труні і душник з парусовим клапаном. Сигнал біди. Три дні. Задовго для мерців улітку. Краще вже спекатися відразу, як пересвідчишся, що ні.

Глина падала глухіше. Почнуть забувати. Як з очей, так і з думки.

Доглядач одійшов кілька кроків і нап'яв циліндра. Досить з нього. Усі один по одному набиралися духу, покривали голови. Містер Блум надягнув циліндра і побачив, що статечна фігура уміло петляє, вибираючися з лабіринту могил. Спокійно, впевнено він перейшов поля скорботи.

Гайнз щось занотовував у своєму записникові, Ага, прізвища. Але він знає всіх. Ні:

прямує до мене.

– Я записую присутніх, – сказав Гайнз упівголоса. – Як вас звати? Я призабув.

– Л, – відмовив містер Блум. – Леопольд. Запишіть і МакКоя. Він мене просив.

– Чарлі, – сказав, записуючи Гайнз. – Я знаю. Він колись працював у «Фрімені».

Атож, працював там, до того, як улаштувався в трупарні Луїса Берна. Добра ідея для лікарів робити розтин. Вишукують те, що буцімто знають. Він помер у вівторок. Гайнув. Забрав гроші за оголошення і щез. Чарлі, голубчику мій{227}. Ось чому він мене попросив. А що мені до того. Я виконав обіцянку МакКоя. Спасибі, друже; велика тобі дяка. Хай почуває, що він у боргу: мені це зовсім не важко.

– І скажіть, будь ласка, мовив Гайнз, – ви, часом, не знаєте того чоловіка вбраного в, чоловіка, що стояв там убраний у...

Він озирнувся.

– Макінтош. Так, я його бачив, – сказав містер Блум. – Де він подівся?

– Макінтош, – сказав Гайнз, занотовуючи. – Не знаю, хто він такий. То його звуть Макінтош?

Він пішов, оглядаючись.

– Ні, – почав був містер Блум, повертаючись. – Слухайте, Гайнзе!

Не чує. Що? Куди він щез? І сліду немає. Оце то. Чи хто-небудь бачив? Ка є два ел. Як у воду впав. Господи, що з ним сталося?

Сьомий грабар підійшов до містера Блума узяти лопату, що лежала поруч.

– Перепрошую!

Він швиденько відступив.

Глина, руда, вогка, виринула з ями. Вона здіймалася. От-от через край. Купа вогких грудок зростала й зростала, грабарі встромили в землю свої лопати. На кілька секунд усі знову поскидали головні убори. Хлопець притулив свій вінок до різка горбика, шуряк поклав свій зверху. Грабарі надягли картузи й понесли заліплені землею лопати до візка. Потому постукали злегка по дерну; чисті. Один нахилився, щоб зняти з держална довгий пучок трави. – Один одійшов від гурту й подався поволі, прихиливши до плеча зброю, що леліла синім полиском. Мовчки в головах могили другий змотував пас. Його пуповина. Шуряк, одвернувшись, поклав щось йому у вільну руку. Дякує мовчки. Вибачте, сер: клопіт. Похитав головою. Я знаю. Це вам.

Усі почимчикували поволі, хто куди, виткими стежками, спиняючись вряди-годи прочитати ймення на могилі.

– Ходімте кругом, повз проводиреву могилу{228}, – сказав Гайнз.

– Ходімо, – погодився містер Пауер.

Вони звернули праворуч, слідом за своїми повільними думками.

Голос містера Пауера озвався побожно й збентежено:

– Дехто каже, що його в могилі немає. Що труна була напакована камінням. Що колись

він ще вернеться.

Гайнз похитав головою.

– Парнелл ніколи не вернеться, – сказав він. – Він там, усе що було в ньому тлінного. Земля йому пером.

Містер Блум ішов самотній жолобком повз засмучених янголів, повз хрести, розбиті колони, сімейні склепи, кам'яні надії, що молилися, звівши до неба очі, серця і руки старої Ірландії. Доцільніше було б витратити ці гроші на добродійні справи для живих. Моліться за упокій душі. Чи й справді хто-небудь? Укинути його та й по ньому. Ніби лотком, що через нього сиплють вугілля, і в одну купу, щоб заощадити час. Проводи. Двадцять сьомого я буду в нього на могилі. Десять шилінгів садівникові. Він виполює бур'ян. Сам уже старий. Зігнувся в три погібелі, стриже ножицями. Біля воріт смерті. Цей переставився. Той пішов з цього життя. Наче вони зробили це за власним бажанням. Випровадили геть усіх. Той врізав дуба. Цікавіше, аби вони розповіли, хто чим був. Такий-то, колісник. Я був комівояжер, продавав лінолеум. Я сплачував кредиторам п'ять шилінгів за фунт. Або подоба жінки з каструлею. Я пекла смачну ірландську печеню. Панегірик на сільському цвинтарі{229} це, мабуть, вірш чий же він Вордсворта чи Томаса Кемпбелла. Знайшов спочинок, як кажуть протестанти. Могила старого доктора Маррена. Великий лікар погукав його до себе. Атож, для них це Божий лан. Гарна дача. Заново потинькована й пофарбована. Ідеальна місцина спокійно покурити й почитати «Церковні вісті». Шлюбні оголошення ніколи не прикрашають. Іржаві вінки на хвіртках, гірлянди бронзової сухозлітки. Все, що можна купити за гроші. Але квіти поетичніші. Металеві набридають, ніколи не в'януть. Зовсім не вражають. Імортелі.

Пташка сіла на гілку тополі, наче свійська. Схожа на опудало. Схожа на весільний подарунок, який дав нам олдермен Гупер. Киш! І не зрушилася. Знає, що з рогатки стріляти не будуть. Мертві тварини ще сумніші на вигляд. Миленька Міллі ховає мертву пташину в сірниковій коробці, що її взяла з кухні, віночок із стокроток і уривки гірлянди на могилі.

Серце Христове: показує. Поклади собі на свій рукав[93]. Треба примістити його збоку і пофарбувати в червоне, щоб було як справжнє. Ірландія була йому присвячена, чи як воно кажуть. Здається, не дуже вдоволений. Навіщо ця халепа? Чи прилетять тоді пташки й дзьобатимуть{230} як хлопчика з кошиком плодів але він сказав ні бо вони певно злякаються хлопчика. Аполлон, маю на увазі.

Скільки їх! Усі вони колись ходили по Дубліну. Вірні, що пішли на спочинок. І ми колись були такі, як зараз ти.

До того ж, хіба всіх запам'ятаєш? Очі, ходу, голос. Ну, голос іще можна: грамофон. Поставити грамофон у кожній могилі, але можна тримати і вдома. По обіді в неділю. Постав бідолашного старого прадіда. Краараак! Аллоаллоалло страшнорадий краак страшнорадий побачитися знову аллоалло страшкопшс. Нагадує голос так, як фотографія нагадує обличчя. Інакше ніяк не згадаєш обличчя, скажімо, через п'ятнадцять років. Наприклад кого? Наприклад якого-небудь чоловіка, котрий помер, коли я працював у «Мудрості Гелі».

Шурр! Заторохтіли камінці. Стривай-но. Стій.

Він пильно вдивився у кам'яний склеп. Якась тварина. Стривай-но. Ось вона.

Гладкий сірий пацюк чимчикував попід склепом, шурхочучи камінцями. Давній мешканець; прапрадід; пройшов вогонь і воду. Сіре живе розпласталось під стіною, просилилося попід нею. Добре сховище для скарбу.

Хто тут мешкає? Спочивають останки Роберта Емері. Роберта Еммета[94]{231} поховали

тут при світлі смолоскипів, чи не так? Ходить дозором.

Хвіст уже зник.

Така тварюка хутко доконає бідолаху. Пообгризає кістки, не зважаючи, хто він і що він. Для них це просто м'ясо. Труп це зіпсоване м'ясо. Ну, а що таке сир? Труп молока. Я читав у тій книжці «Подорожі до Китаю», що китайці кажуть, буцімто від білих тхне мертвяком. Кремація краще. Священники категорично проти. Працюють на іншу фірму. Оптове спалювання й торгівля голландськими пічками. Під час чуми. Ями з негашеним вапном, яке wraz їх пороз'їдає. Смертельна камера. Тлін у тлін. Або ховати у морі. Де це та вежа мовчання парсів? З'їдають птахи. Земля, вогонь, вода. Утопитися, кажуть, найприємніше. За мить пригадуєш усе своє життя. Але коли відкачують, хай йому грець. Та в повітрі ніяк не поховаєш. З літального апарату. Цікаво, чи шириться звістка, коли кладуть новака. Підземний зв'язок. Це ми від них запозичили. Я б не здивувався. Для них звичайнісінький харч. Мухи налітають, перш ніж він устигне сконати. Почули про Дігнема. Хай смердить. Їм байдуже. Біла, як сіль, розсипчата каша трупа: запах і смак, як у сирі білої ріпи.

Попереду замерехтіла брама: ще відчинена. Знов у світ. Доволі цвинтаря. Щоразу трохи ближче. Минулого разу я був тут на похороні місис Сініко. І бідолашний тато теж. Любов, що вбиває. Навіть розкопують уночі з ліхтарем я читав про такий випадок щоб добути до щойно похованих жінок або навіть до таких які вже порозкладалися з могильними виразками звідки плющить рідина. Як подумаєш, то волосся дибом стає. Я прийду до тебе по смерті. Ти побачиш мій привид по смерті. Мій привид слідкуватиме за тобою по смерті. Існує інший світ по смерті, що зветься пекло. Мені не подобається той інший світ, про який вона писала. Мені теж не подобається анітрохи. Багато ще можна буде і побачити, і почути, і відчути. Відчути біля себе живі теплі створіння. Хай собі сплять на своїх червивих ліжках. На цей раз мене їм не пощастить спіймати. Теплі ліжка: тепле повнокровне життя.

Мартін Каннінгем вийшов з бічної алеї, провадячи поважну розмову.

Здається, правник. Знайоме обличчя. Ментон. Джон Генрі, правник, стверджує свідчення, дані під присягою. Дігнем працював був у нього в конторі. Колись давно в Мета Діллона. Чудові вечори веселуна Мета. Холодна дичина, сигари, танталова шапка. Серце щирого золота. Розсердився того вечора, коли ми грали на моріжку в кеглі, бо я влучив у нього м'ячем. Чиста випадковість: схил. Чому він так не вподобав мене. Ненависть з першого погляду. Моллі і Флої Діллон, сміючись, обійнялися під бузком. Чоловіки завжди такі дражливі при жінках.

З одного боку циліндр продавився. Мабуть у кареті.

– Пробачте, сер, – сказав містер Блум, порівнявшись з ними.

Вони спинилися.

– Ваш циліндр трохи пом'явся, – сказав містер Блум, указуючи пальцем.

Джон Генрі Ментон стояв одну мить непорушно, втупившись у нього очима.

– Осьде, – прийшов на допомогу Мартін Каннінгем, показуючи їй собі.

Джон Генрі Ментон скинув циліндр, вирівняв продавлене місце і дбайливо пригладив ворсу об рукав піджака. Він знову нап'яв циліндр.

– Тепер усе гаразд, – сказав Мартін Каннінгем.

Джон Генрі Ментон кивнув головою на знак подяки.

– Дякую, – сказав він коротко.

Вони рушили до брами. Містер Блум, пригнічений, подався слідом за ними, відставши на кілька кроків, щоб не підслухувати. Мартін заявляє безапеляційно. Мартін обведе такого бевзя навколо пальця, а той і не помітить.

Очі, як устриці. Нічого. Згодом, може, й сам пожалкує, коли збагне. Отож мій буде верх.

Дякую. Які ми сьогодні величні.

Епізод 7

У серці ірландської столиці

Перед колоною Нельсона{234} трамваї збавляли швидкість, переїздили на іншу колію, переставляли дугу, вирушали іншим маршрутом, на Блекрок, Кінгстаун і Далкі, Клонскі, Ретгар і Тереньюр, Палмерстон-парк і Верхній Ретмайнс, Сендімаунт Ґрін, Ретмайнс, Рінгсенд і Сендімаунт Тауер, Геролдс-крос. Захриплий диспетчер Об'єднаної Дублінської трамвайної компанії горлав, закликаючи того чи того вагоновода:

– Ретгар і Тереньюр!

– Гайда, Сендімаунт Ґрін!

З брязкотом і ляскотом із відстою виїхали паралельними коліями два вагони – двоповерховий та одноповерховий, звернули на виїзну лінію і рушили паралельно.

– Рушай же, Пальмерстон-парк!

Вінценосець

Біля головного входу в поштамт сиділи й закликали клієнтів чистильники взуття. Ясно-червоні Його Величності поштові карети, що стояли на Північній Принс-стріт з королівськими вензелями E.R.{235}, завантажувалися мішками, які гупали, скинуті з поштамту, сповнені листами, листівками без конвертів і в конвертах, бандеролями простими і рекомендованими, що їх мали розіслати адресатам місцевим, у провінціях, у Британії і в заморських територіях.

Представники преси

Ломовики, взуті у грубі робочі черевики, викочували барила, що лунко при цьому бамкали, з підвалу на Принс-стріт і ставили їх на платформу хури броварні. На платформу хури броварні ставилися барила, які лунко бамкали, коли їх викочували ломовики, взуті в грубі робочі черевики, з підвалу на Принс-стріт.

– Ось воно, – сказав Рудий Меррі. – Александер Кейз – Алессандро Ключчі.

– Виріжте це місце, добре? – попросив містер Блум. – Я віднесу в редакцію «Телеграфа».

Двері кабінету Ратледжа знову зарипіли. Деві Стівенс, хлопчина у широчезному плащі й маленькому фетровому капелюсі, що вінчав його кучеряву чуприну, пройшов із сувоєм паперів під плащем, королівський посланець.

Довгі ножиці Рудого Меррі викраювали з газети оголошення, акуратно чикнувши чотири рази. Ножиці і клей.

– Зараз піду в друкарський цех, – сказав містер Блум, беручи квадратну вирізку.

– Звичайно, якщо він хоче ще й текстівку, ми можемо її дати, – запропонував Рудий Меррі з пером за вухом.

– Атож, – кивнув головою містер Блум. – Це я йому розтлумачу.

Ми.

Вільям Брейден, есквайр, Оуклендс, Сендімаунт

Рудий Меррі торкнув ножицями рукав містера Блума і прошепотів:

– Брейден{236}.

Містер Блум обернувся і побачив, як швейцар у лівреї підняв свого картуза з літерами, бо між дошками оголошень газет «Віклі фрімен енд нешнел прес» та «Фріменс джорнел енд нешнел прес» з'явилася статечна фігура. Барила від Гіннеса бамкали лунко. Фігура статечно ступала сходами, куди вказував її парасоль, з урочистим виразом облямованого бородою обличчя. З кожним її кроком спина, вбрана в тонке чорне сукно, підіймалася вище: спина. Саймон Дедал запевняє, що весь його мозок у потилиці. Позаду звисають верстви сала. На шиї жирні складки, жир, шия, жир, шия.

– Чи не здається вам, що з лица він схожий на Спасителя? – пошепки запитав Рудий Меррі.

І двері кабінету Ратледжа прошепотіли: ри-и-п. Завжди встановлюють одні двері навпроти інших, щоб протяг. Дув сюди. Дув туди.

Спаситель: овал обличчя, облямований бородою, вечірня розмова, Марія з Мартою. За вказівкою парасоля-меча до рампи: Марію, тенор{237}.

– Чи на Марію, – зауважив містер Блум.

– Еге ж, – погодився Рудий Меррі. – Адже завжди казали, що Марію з лица викапаний Спаситель.

Ісус Марію з нарум'яненими лицами, в камзолі, і тонкі, як у журавля, ноги. Приклав до серця руку. У «Марті»{238}.

Прийди-и-и до мене, втрачена,

Прийди-и-и до мене, любая.

Патериця і перо

– Його превелебність дзвонили цього ранку двічі, – шанобливо сказав Рудий Меррі.

Вони дивились, як зникають коліна, ноги, черевики. Шия.

Вскочив хлопець, розносить телеграми, кинув конверт на стойку, вискочив так само прожогом, кинувши одне слово:

– «Фрімен»!

Містер Блум повільно промовив:

– Адже він справді один із наших спасителів.

Сумирна усмішка супроводжувала його, коли він підіймав відкидну дошку стойки, і коли вийшов через бічні двері, й коли ступав нагору теплими темними сходами та йшов переходом, вимощеним дошками, які вже геть розхиталися. Та чи врятує ж він тираж газети? Стукіт-грюкіт друкарських машин.

Він штовхнув стулки скляних обертових дверей і зайшов, переступивши через купу пакувального паперу. Пройшовши поміж машинами, що ляскали-брязкали, він добувся до закутка, де за своїм столом сидів Наннетті{239}.

З глибоким сумом повідомляємо про відхід у вічність превелебного громадянина Дубліна

Гайнс теж тут: мабуть, із повідомленням про похорон. Стук-грюк. Сьогодні зранку останки покійного містера Патрика Дігнема. Машини. Перетруть людину на атоми, якщо туди втрапить. Сьогодні керують світом. Його машинерія теж працює. Як і ці, робить усе свавільно: іде процес бродіння. Пішло-поїхало, рвонули чимдуж. А той сірий старий щур рветься залізти всередину.

Як виходить солідна щоденна газета

Містер Блум стояв за спиною сухорлявого цехмейстера, захоплено споглядаючи його лискучу маківку.

Дивно, що він ніколи не бачив своєї справжньої батьківщини. Моя ж батьківщина – Ірландія. Член муніципалітету від Коледж Грін. Він із шкури ліз, виставляючи себе простим робочим хлопцем. Люди купують тижневик заради оголошень та різної пов'язаної з ними інформації, а не для того, щоб читати зачерствілі новини, вже опубліковані в офіційних газетах. Королева Анна померла. Урядове повідомлення тисяча такого-то року. Маєток міститься в окрузі Розеналліс, у баронських володіннях Тинначинч. Для всіх, кого це може цікавити, наводимо, у відповідності з правилами, дані про число мулів та коней іспанської породи, проданих на експорт із Балліни. Записки натураліста. Карикатури. Чергова оповідка Філа Блейка про Пета і бика. Сторінка дядечка Тобі – для малят. Селяк запитує. Пане шановний редактор, що краще приймати, коли здуває живіт? Із цього приводу мені б хотілося. Коли навчаш, то й сам навчишся дечого. Приватні оголошення. М.Н.К. Милуйся нашою красою. Стрункі дівчата на золотому пляжі. Найбільша повітряна куля в світі. Дві сестри справляють разом своє весілля. Двоє женихів дивляться один на одного й регочуть. І Купрані,

друкар, він теж. Більший ірландець, ніж уроджені ірландці.

Мащини клацали за рахунком три-чотири. Лясь-лясь-брязь. А що, коли раптом його схопить грець, і ніхто не знає, як їх зупинити, то що, вони й далі клацатимуть і клацатимуть безперестану, друкуватимуть і друкуватимуть раз по раз? Як білка, що бігає в колесі. Тут треба добряче подумати.

– То поставте його у вечірній випуск, раднику, – попросив Гайнс.

Скоро стане йменувати його лордом-мером. Кажуть, Довгий Джон{240} тягне за нього руку.

Не відповідаючи, цехмейстер надряпав на кутику аркуша друкувати й дав знак складальнику. Потім мовчки простягнув аркуш через брудну скляну перегородку.

– Дуже вам вдячний, – сказав Гайнс і крутнувся йти.

Містер Блум став йому на дорозі.

– Якщо бажаєте отримати гроші, то касир саме збирається на обід, – попередив він, указуючи назад великим пальцем.

– А ви отримали? – поцікавився Гайнс.

– Мм, – муркнув містер Блум. – Не баріться, і ви його застанете.

– Дякую, друже, – сказав Гайнс. – Я теж спробую його подоїти.

І він рішуче рушив до контори «Фріменс джорнел».

Три шилінги я позичив йому в Мігера. Три тижні тому. І втретє натякаю.

Ми бачимо, як працює рекламний агент

Містер Блум поклав свою вирізку на стіл перед містером Наннетті.

– Прошу пробачення, раднику, – сказав він. – Ви ж пам'ятаєте цю рекламу. Для Кейза – Ключчі.

Містер Наннетті подивився і кивнув головою.

– Він хоче, щоб вона з'явилася в липні, – пояснив містер Блум.

Не чує. Наннан. Залізні нерви.

Цехмейстер націлив на вирізку свій олівець.

– Ні, постривайте, – спинив його містер Блум. – Він хотів би дещо змінити. Розумієте – Ключчі. Він хоче, щоб угорі два ключі.

Ну й гуркіт тут – просто скажений! Може, він розуміє, що я.

Цехмейстер повернувся, ладен терпляче вислухати, і, піднявши лікоть, став поволі чухати під пахвою свого альпакового піджака.

– Ось так, – пояснив містер Блум, схрестивши вгорі вказівні пальці.

Нехай спочатку він збагне ідею.

Містер Блум, глянувши збоку і вище від зробленого хреста, побачив обличчя цехмейстера землистого кольору й подумав, чи в нього не жовтяниця, а далі слухняні барабани, які пожирали один за одним здоровецькі рулони паперу. Клац. Клац. Якби їх розмотати, стрічка простяглася б на милі. А куди він дінеться потім? Та хоч куди: загортатимуть м'ясо, пакуватимуть усе, що завгодно: тисяча способів ужитку, чи й більше.

Прудко вимовляючи кілька слів у перервах між клацанням, він притьмом заходився креслити на подряпаному столі.

Дім ключів{241}

– Ось бачите як. Два схрещені ключі. Коло. Потім його ім'я, Александер Кейз – Алесандро Ключчі, торгує чаєм, вином та міцними напоями. Та й усе інше.

У цій справі його, вченого, краще не вчити.

– Та ви самі знаєте, раднику, чого йому треба. А потім на шпонах по колу: д і м к л ю ч і в. Розумієте? Як ви вважаєте, це добра ідея?

Цехмейстер опустил руку і заходився мовчки чухати нижні ребра.

– Ідея полягає в тому, – продовжив містер Блум, – що це дім ключів. Ви ж знаєте, раднику, що парламент острова Мен. Натяк на гомруль. Туристи, знаєте, з острова Мен. Розумієте, впадає в очі. Чи можете ви це зробити?

Мабуть, я міг би його запитати, як вимовляється це *voglio*. Але якщо він не знає, то таким чином поставлю його в скрутне становище. Краще не треба.

– Це ми можемо, – відповів цехмейстер. – Ескіз у вас є?

– Ескіз я знайду, – пообіцяв містер Блум. – Його вже публікувала газета в Кілкенні. У нього й там є торговельний заклад. Зараз я збігаю і попрошу у нього. А ви зробіть це і додайте невеликий текст, до відома читачів. Ви ж знаєте, як завжди. Ліцензія на продаж спиртних напоїв, високий клас. Давно вже була потреба. І таке інше.

Цехмейстер подумав хвилину.

– Це ми можемо, – повторив він. – Тільки хай він продовжить термін угоди на три місяці.

Складач приніс йому свіжу сторінку верстки, і він заходився мовчки її правити. Містер Блум стояв поруч, слухаючи, як лунко стукає машинерія, і дивлячись на складачів, що мовчки ворожили над шрифткасами.

Щодо орфографії

Правопис треба знати як свої п'ять пальців. Коректорська лихоманка. Мартін Каннінгем зранку забув продиктувати нам свій каверзний правописний диктант. Потішно було спостерігати за тим як збентеж далі е а не и ний вулич тут ч а не ш правда ж? ний торговець марно сил тут ку а не лу вався симетрично з одним ем а не з двома розполовинити очищену від шкурин а не скорин ки соковиту грушу. Здається, якась базгранина, хіба ні?

Міг же я щось сказати, коли він насаджував собі на голову свій циліндр. Дякую. Треба було сказати, що капелюх старий, чи ще щось подібне. Ні, міг би сказати. Тепер він наче новенький. От би було побачити його фізію.

Шурх. Нижній ярус фальцмашини висунув стіл із першим – шурх – стосиком сфальцьованих аркушів. Шурх. Чисто наче людина озивається, – шурхає, щоб привернути до себе увагу. Чимдуж силкується щось сказати. Й оті двері теж говорять – скриплять, просять, щоб їх зачинили. Все на світі говорить, кожне по-своєму. Шурх.

Відомий церковний достойник виступає як дописувач

Раптом цехмейстер простягнув аркуш верстки і сказав:

– Стривай-но. А де той лист архієпископа? Його треба надрукувати і в «Телеграфі». Де цей самий, як його?

Він озирнув свої гучні машини, які проте не відповіли на його запитання.

– Монкс, сер? – озвався голос із словолитні.

– Так. Де Монкс?

– Монксе!

Містер Блум узяв свою вирізку. Пора йти.

– То я принесу ескіз, містере Наннетті, – сказав він, – і я певен, ви помістите це оголошення на пристойному місці.

– Монксе!

– Слухаю, сер.

Продовження контракту на три місяці. Спочатку треба поміркувати без зайвих емоцій. Добре, спробую. Проблема з серпнем; стоп – непогана ідея: це місяць кінної виставки. Болсбридж{242}. На виставку приїдуть туристи.

Староста денної зміни

Він пройшов через складальний цех повз згорбленого дідугана у фартусі й окулярах. Старий Монкс, староста денної зміни, «батько дня». Скільки всяких дурниць-марниць перейшло через ці руки за його довготривалу службу: некрологи, пивничні оголошення, промови, шлюбозлучні процеси, знайдено потопельника. А це вже й сам він наближається до кінця відміряного йому. Непитущий, поважний і з непоганим, гадаю, рахуночком у банку. Дружина чудово куховарить і пере. Донька швачкою в ательє. Проста дівчина, без божевільних витребеньок.

І був то день Пасхи

Він зупинився на мить подивитись, як уміло складальник верстає текст. Спочатку читає його справа наліво. А як швидко! менгід киртаП. Бідолашний тато читає мені, бувало, свою Хаггаду справа наліво, водить пальцем по рядках. Песах. Наступного

року в Єрусалимі. О Боженьку, Боже! Вся ця довга бувальщина про те, як ми вийшли з єгипетської землі і попали в дім неволі алілуя. Шема Ісраел Адонаї Елоїм. Ні, це вже інша. Потім про дванадцятьох братів, про синів Якова. А потім про ягня, і кішку, й собаку, і дрючок, і воду, й різника; а потім ангел смерти убиває різника, а той убиває бика, а собака убиває кішку. Здається якась базгранина, аж доки розшолопаєш. Говориться начебто про справедливість, а насправді про те, що кожний поїдає когось іншого. Зрештою в житті так воно й буває. І як швидко він робить своє діло. От що таке практика. Так ніби його пальці бачать, мов зором наділені.

Містер Блум вийшов із цієї атмосфери, сповненої гуркоту й брязкоту, і рушив ґалереєю до сходів. А тепер що, їхати до нього аж ген-ген на трамваї і, може, його й дома не буде? Краще спочатку зателефонувати. Номер? Такий, як номер Цитронового будинку. Двадцятьвісім. Двадцятьвісім і дві четвірки.

Знову це мило

Він зійшов сходами вниз. І яка це бісова личина почиркала тут усі стіни сірниками? Наче об заклад побилися. В друкарнях завжди б'є в ніс дух мастила. А коли я працював у Тома, з сусідньої кімнати тхнуло завареним клеєм. Він витяг хусточку, щоб прикласти до носа. Цитроном-лимоном? Ага, я ж поклав туди мило. Може випасти звідти. Він поклав хусточку назад у кишеню, вийняв звідти мило, засунув його в кишеню штанів і зацібув її ґудзиком.

Якими духами душиться твоя дружина? Ще можу з'їздити додому, трамваєм: буцімто щось забув. Просто побачити, перш ніж вона прибереться. Ні. Тут. Ні.

Раптом із редакції «Івнінг телеграф» почувся верескливий регіт. Хто це – зрозуміло. Що там діється? Заскочу на мить, зателефоную. Це ніхто інший як Нед Ламберт.

Він зайшов тихенько.

Ерін, смарагдовий самоцвіт срібного моря

– Заходить привид, – тихенько промурмотів, наповнивши печивом рота і звертаючись до запиленої шибки, професор МакГ'ю.

Містер Дедал, переводячи погляд із порожнього каміна на усміхнене обличчя Неда Ламберта, запитав його з кислою міною:

– Боже милий, та невже ця каламуть не спричинила вам печії в дупі?

А Нед Ламберт, сидячи на столі, читав далі:

– Чи, знов-таки, зауважимо вигини дзюркотливого струмка, який, долаючи кам'яністі перепони на своєму шляху, невтомно біжить до вируючих вод Нептунового синього царства поміж порослих мохом берегів, освіжений ніжними зефірами, розцяцькований золотистими сонячними блискітками або покритий затінком лісових велетнів, які розпростерли свої руки над його замисленим лоном. То що ви скажете, Саймоне? – запитав він, позираючи з-над газети. – Як вам цей високий стиль?

– Суміш різних напоїв, – сказав містер Дедал.

Нед Ламберт зареготав і, лягнувши себе по коліну газетою, повторив:

– Покритий затінком, замислене лоно. Не можу, хлопці! Не можу!

– І Ксенофонт дивився на Марафон, – озвався містер Дедал, дивлячись на камін і переводячи погляд на вікно, – а Марафон дивився на море.

– Годі про це, – гукнув від вікна професор МакГ'ю. – Ані слова більше про цю дурну нісенітницю.

Він саме прикінчив серпик несолодкого печива, яке гриз безперестану, і, зголоднівши, ладен був узятися за ще один, який уже тримав наготові в другій руці.

Пишномовне галу-балу. Плещуть знічев'я язиками. А Нед Ламберт, бачу, влаштував собі вихідний. Авжеж, після похорону чоловік цілий день наче сам не свій. Кажуть, у нього впливові родичі. Старий Четтертон{243}, віце-канцлер, доводиться йому двоюрідним чи то дідом, чи прадідом. Кажуть, йому під дев'яносто. В редакції уже давно, мабуть, лежить некролог для першої сторінки. А він на злість їм живе. Чого доброго, сам піде перший. Ану, Джоні, посунься для дідуся. Вельмишановного Геджеса Ейре Четтертона. Гадаю, раз на рік він випишує йому тремтячою рукою чек, а мо' й два. Ото буде радощів, коли він уріже дуба. Алілуя.

– Ще один спазм, – сказав Нед Ламберт.

– А що це таке? – запитав містер Блум.

– Щойно віднайдений фрагмент Ціцерона, – урочисто оголосив професор МакГ'ю. – Наш милий край.

Коротко, проте влучно

– Чий край? – простодушно перепитав містер Блум.

– Дуже доречне запитання, – зауважив професор, хрумаючи печивом. – Наголошуючи чий.

– Край Дена Доусона, – озвався містер Дедал.

– Це в його вчорашній промові? – запитав містер Блум.

Нед Ламберт кивнув ствердно.

– Та послухайте-но, – сказав він.

Двері відчинилися, і ручка штовхнула містера Блума в поперек.

– Вибачте, – сказав, заходячи, Дж. Дж. О'Моллой.

Містер Блум враз відступив.

– Це ви мене вибачте, – відмовив він.

– Добридень, Джеку.

– Заходьте, заходьте.

– Добридень.

– Як життя, Дедале?

– Непогано. А у вас?

Дж. Дж. О'Моллой сумно похитав головою.

Жаль

Колись він був найздібніший з усіх молодих правників адвокатської колегії. Зійшов на пси, бідолаха. Он уже сухотний рум'янець, – видно, догоряє його свічка. Скоро йому капець. Що ж його сюди привело? Хоче грошей.

– А якщо ми забажаємо досягнути до гірських вершин, які вишикувалися у піднебессі.

– Виглядаєте ви пречудово.

– А чи можна побачити редактора? – запитав Дж. Дж. О'Моллой, позираючи на двері кабінету.

– Авжеж можна, – озвався професор МакГ'ю. – І побачити його, і почути. Він у своєму святилищі спілкується з Ленеганом{244}.

Дж. Дж. О'Моллой підступив до конторки і став гортати підшивку газети, її рожеві сторінки.

Клієнтів кіт наплакав. Слава в минулому. Пустився берега. Програвся на перегонах. Заборгував під чесне слово. Пожинає бурю. А колись був адвокатом у Д. і Т. Фіцджеральдів і отримував чималі гроші. Перуки засвідчували наявність сірої речовини. Мозок, виставлений напоказ, як серце у тієї статуї в Гласневіні. Здається, він щось там пише літературного для Експресу удвох із Габрієлем Конроєм{245}. Начитаний хлопець. Майлс Кроуфорд починав у Індепенденті. Смішно спостерігати, як наші газетярі викручуються, коли відчувають, що вітер подув не тойбіч. Як флюгери. То туди, то сюди. Не знаєш, чому вірити. Одне тобі кажуть – наче й правда, почувеш друге – то вже й не віриш першому. Кидаються один на одного, мов скажені, на шпальтах своїх газет, а потім враз забувають про взаємні образи. Ще хвилинка, і вони вже найліпші друзі.

– Та послухайте ж ви, заради Бога, – благав Нед Ламберт. – А якщо ми забажаємо досягнути до гірських вершин, які вишикувалися в піднебессі...

– Пишномовний нуд! – роздратовано урвав його професор. – Годі нам лялякання цього балабона.

– В піднебессі, – провадив Нед Ламберт, – наче щоб обмити наші душі в горніх висотах...

– Хай би обмив свої губи, – докинув містер Дедал. – Господи, помилуй нас грішних! Га? А йому ще й гроші за це платять?

– У горніх висотах картиною незрівнянних красот Ірландії, які хоч і мають гучно прославлені аналоги в інших країнах, а проте мальовничістю своїх тінистих гаїв, хвилястими краєвидами, просторими пасовищами, порослими соковитими травами, які вечорами поринають у дивовижне світло наших оксамитних загадкових ірландських сутінків...

Його рідна говірка

– Місяць, – зауважив професор МакГ'ю. – Він забув «Гамлета».

– Які запинають своїм серпанком усю навколишню панораму, чекаючи, доки впливе на небосхил чарівне місячне коло й осяє наш край сріблястими променями...

– Ох! – вигукнув містер Дедал, застогнавши з безнадії. – Ця писанина пахтить як цибуля в нужнику. Годі вже її, Неде. Життя і так коротке.

Він скинув циліндр і, нетерпляче роздмухуючи пишні вуса, причесався так, як це роблять валлійці, – рукою, розчепіривши пальці.

Нед Ламберт кинув газету на стіл, задоволено хихочучи. І тут за мить неголене, в темних окулярах, обличчя професора МакГ'ю затрусилося від хрипкого сміху.

– Здобний-воздобний Доу! – вигукнув він.

Що казав Везерап{246}

Авжеж тепер зубоскалити можна коли штука вийшла з друку проте люд наш розхапує її як гарячі пиріжки. Та він же сам із пекарів, хіба ні? Бо чого ж його власне називають Здобним Доу? Чи так, чи інак, але гніздечко він звив собі м'якеньке. У дочки наречений працює в податковій управі, його возять в автомобілі. Вдало його заарканила. Влаштовує бучні прийоми. Гуляють на всі боки. Везерап завжди так і казав. Хапай їх за шлунок.

Двері кабінету враз розчинилися, і на порозі постало обличчя з червоним дзьобом, а над чолом пучок волосся, що стирчало, наче пір'я. Нахабні сині очі озирнули товариство, і рипучий голос запитав:

– Що це тут діється?

– А ось появилвся і наш удаваний поміщик{247}, – урочисто оголосив професор МакГ'ю.

– Ічоготобітутреба, вчена мавпо! – озвався редактор замість привітання.

– Ходімо, Неде, – сказав містер Дедал, надягаючи капелюха. – Після всього мені треба випити.

– Випити! – вигукнув редактор. – Спиртні напої дозволено тільки після служби Божої.

– Авжеж, це щира правда, – підтвердив, виходячи, містер Дедал. – Ходімо, Неде.

Нед Ламберт зсунувся зі стола. Роздивляючись навколо, сині очі редактора зупинилися на усміхненому обличчі містера Блума.

– Може, і ви теж із нами, Майлсе? – запропонував Нед Ламберт.

Спогади про вікопомні ратоборства

– Ополчення Північного Корку! – вигукнув редактор, прямуючи до каміна. – Ми завжди перемагали! Північний Корк й іспанські офіцери!

– А де ж воно було таке, Майлсе? – запитав Нед Ламберт, замислено споглядаючи носачи своїх черевиків.

– В Огайо! – гаркнув редактор.

– Авжеж, саме там воно й сталося, бий мене сила Божа, – погодився Нед Ламберт.

Виходячи, він пошепки сказав Дж. Дж. О'Моллою:

– У нього вже ум за розум починає заходити. Клінічний випадок.

– О-га-йо! – репетував редактор пронизливим дискантом, задерши догори бурякове обличчя. – Моє славне О-га-йо!

– Зразкова критська стопа{248}! – зауважив професор. – Довгий склад, короткий і знову довгий.

О, Еолова арфо

Він видобув із кишеньки жилета катушку, одірвав децицю нитки, що чистити зуби, і вправно просилив між двома парами своїх жовтих лунких зубів.

– Бринь-брень. Бринь-брень.

Містер Блум побачив, що шлях до телефону вільний, і рушив до дверей кабінету.

– На хвилинку, містере Кроуфорде, – пояснив він. – Треба лиш зателефонувати щодо одного оголошення.

Він зайшов.

– А як там із передовою у вечірньому випуску? – запитав професор МакГ'ю, підійшовши до редактора і твердо поклавши йому на плече руку.

– Там усе гаразд, – відповів редактор уже погіднішим тоном. – Будь спокійний. Привіт, Джеку. З цим ділом усе гаразд.

– Добрий день, Майлсе, – привітався Дж. Дж. О'Моллой, випустивши сторінки газети, які тримав, та так, що вони шурхнули просто в підшивку. – А як ота справа з канадським шахер-махером, вона що, сьогодні?

В кабінеті заторохкотів телефон.

– Двадцять вісім... Ні, двадцять... Чотири чотири... Так.

Хто ж перший

Із внутрішньої канцелярії з'явився Ленеган із аркушами спортивного додатку газети.

– Хто хоче знати переможця на Золотий кубок? – запитав він. – Скіпетр, жокей О'Медден.

Він кинув аркуші на стіл.

Вигуки і тупотіння босих ніг хлопців-газетярів у холі залунали ближче, і двері враз розчинилися.

– Цитьте, – озвався Ленеган. – Я чую чиїсь ступи-кроки.

Професор МакГ'ю перейшов через кімнату і схопив за комір зіщуленого хлопця, а інші тим часом дременули з холу сходами вниз. Підхоплені протягом аркуші пурхнули по кімнаті, виписуючи сині закрути, і полягали під столом.

– Це не я, сер... Це той здоровий заштовхнув мене сюди, сер.

– Геть його і зачини двері, – скомандував редактор. – Справжній буревій налетів.

Ленеган нахилився і, крекчучи, став збирати з підлоги аркуші.

– Ми чекали випуску про перегони, – сказав хлопець. – Це Пет Фаррел заштовхнув мене, сер.

Він показав на дві хлоп'ячі пики, що визирали з-за одвірка.

– Он він, сер.

– Ану гайда звідси, – сердито буркнув професор МакГ'ю.

Він випхнув хлопця з кімнати і захряснув двері.

Дж. Дж. О'Моллой гортав із шелестом підшивку і бурмотів, щось шукаючи:

– Продовження на сторінці шість, четверта колонка.

– Так... Це з редакції «Івнінг Телеграф», – говорив містер Блум, дзвонячи з редакторського телефону. – А чи хазяїн?... Так, «Телеграф»... Куди? Ага! Який аукціон, яка кімната? Ага! Розумію... Гаразд. Я його знайду.

Двоє зіткнулися

Коли він поклав слухавку, телефон заторохкотів знову. Він швидко вийшов і зіткнувся з Ленеганом, який саме тягнувся дістати ще один аркуш.

– Пардон, мсьє, – зойкнув Ленеган, учепившись за нього на мить і скорчивши болісну пику.

– Та це я маю вибачитися, – відповів містер Блум, терпляче чекаючи, поки той звільнить його із затиску своїх рук. – Чи я вас не вдарив? Мені треба бігти.

– Коліно, – простогнав Ленеган.

Він удавано скривився і заскімлив, потираючи коліно:

– Ой, дужчає наша ера з кожним роком.

– Вибачте, – сказав містер Блум.

Він підійшов до дверей і, розчинивши їх, затримався. Дж. Дж. О'Моллой згорнув до купи аркуші важкої підшивки. В порожньому вестибюлі лунко гучали голоси двох хлопців-газетярів, що сиділи на сходах і співали в супроводі губної гармоніки:

Ми з Вексфорда хлоп'ята

В бою нас не здолати{249}.

Блум виходить

– Я помчав на Бечелорс-вок, – повідомив містер Блум, – щодо цієї реклами для Кейза. Хочу вирішити цю справу. Мені сказали, що він там поряд, у Діллона.

Хвилину він дивився на них, вагаючись. Редактор, який стояв, прихилившись до полиці каміна, й підпірав голову рукою, раптом рвучко простягнув руку наче спонукаючи його до дії.

– Рушай! – закликав він. – Перед тобою весь світ.

– Я повернуся за мить, – запевнив містер Блум і вибіг.

Дж. Дж. О'Моллой узяв у Ленегана аркуші й став їх читати, легенько подмухуючи, щоб відокремити один від одного, і не коментуючи прочитаного.

– Він таки прилаштує цю свою рекламу, – озвався професор, визираючи поверх фіранок на вулицю крізь окуляри в чорній оправі. – Погляньте-но, як ці шибеники до нього причепилися!

– Покажіть! Де? – скрикнув Ленеган, підбігаючи до вікна.

Вулична процесія

Обидва посміялися, дивлячись з-над фіранок на хлопців-газетярів, які пританцювували низкою за містером Блумом, а до цього останнього був прив'язаний паперовий змії, що зигзагами метлявся на вітрі з білими бантиками на хвості.

– Ну й штукарі вони, ці пацани, – сказав Ленеган. – Подивися й пузо порвеш од сміху. Підмітили, як він чалапає своїми плоскостопими клешнями. Пронозисті хлопці. Такі, що у мишачу дірку пролізуть.

І враз він рушив вистрибом через кімнату, карикатурно танцюючи мазурку і прямуючи повз камін до Дж. Дж. О'Моллоя, а той поклав аркуші в його простягнені долоні.

– Що тут діється? – озвався раптово Майлс Кроуфорд. – А де інші двоє?

– Хто? – запитав, повертаючись до нього, професор і пояснив. – Подалися в «Овал», закортіло випити. Там уже Педді Гупер із Джеком Голлом{250}. Вони повернулися вчора увечері.

– Ну, тоді ходімо, – вирішив Майлс Кроуфорд. – Де мій капелюх?

І він подибав у кабінет, відхиляючи поли піджака й брязкаючи ключами в задній кишені. Потім ключі забряжчали в руці, тоді брязнули об дерево, коли він замикав шухляду.

– А він уже тепленький, – стиха промовив професор МакГ'ю.

– Здається, що так, – промимрив, розмірковуючи, Дж. Дж. О'Моллой і витяг свій портсигар. – Але ж те, що здається, не завжди є насправді таким. Хто багатий на

сірники, признавайтесь.

Люлька миру

Він простягнув цигарки професорові і сам узяв одну. Ленеган зразу ж запалив сірник і дав їм прикурити по черзі. Дж. Дж. О'Моллой знову відкрив портсигар і запропонував йому.

– Мерсю, – подякував Ленеган і взяв цигарку.

Редактор вийшов з кабінету в солом'яному брилі набакир. Суворо тикаючи пальцем у професора МакГ'ю, він продекламував співучим голосом:

Тебе приваблює лиш слава та можуть,

І манить зір імперський блиск{251}.

Професор посміхнувся, не розтуляючи свої довгі губи.

– То як? Заодно зі своєю старою Римською Імперією? – шпигнув його Майлс Кроуфорд.

Він узяв цигарку з відкритого портсигара. Ленеган відразу ж послужливо підніс йому сірника й сказав:

– Увага! Послухайте мою найновішу загадку.

– *Imperium Romanum*, – стиха почав Дж. Дж. О'Моллой. – Назва звучить куди шляхетніше, ніж британська чи брикстонська{252}. Вона чимось нагадує оливу, яку підливають у вогонь.

Майлс Кроуфорд спрямував у стелю потужний перший струмінь диму.

– Так воно і є, – озвався він. – Ми – олива. Я і ви це – олива у вогні. І надії уціліти у нас не більше, ніж у грудки снігу в пеклі.

Велич, яка називалася Рим

– Постривайте-но хвилину, – озвався професор МакГ'ю, піднявши два пальці (два спокійні кігті). – Не слід зважати на слова, на те, як вони звучать. Ми думаємо про Рим імперський, імператорський, імперативний.

Він зробив ораторський жест, простягнув руки, вистромивши їх із обстріпаних брудних манжетів, і провадив:

– Яка була їхня цивілізація? Розкішна, згоден; але й грішна. Слоасае: стічні канали. Євреї десь у пустелі чи на вершині гори казали: Яке чудове місце. Поставмо тут жертівник Єгові. А от римлянин, як і англієць, що йшов слідом за ним, приносив на кожний новий берег, на який ступала його нога, (на наш берег вона ніколи не ступала{253}) тільки одне: одержимість клоакою{254}. Вбраний у свою тогу, він

озирався навколо і казав: Яке чудове місце. Спорудимо тут ватерклозет.

– І його неодмінно споруджували, – докинув Ленеган. – Наші давні предки, як ми знаємо з першого розділу книги Гіннеса, полюбляли струмені вологи.

– Вони були вірними паладинами природи, – стиха додав Дж. Дж. О'Моллой. – Але ж ми отримали також римське право.

– Разом із його пророком Понтієм Пілатом, – озвався професор МакГ'ю.

– А ви знаєте історію з Пеллесом, головою суду при Державній скарбниці? – запитав Дж. Дж. О'Моллой. – Це сталося під час обіду в королівському університеті. Все йшло як по маслу.

– Спочатку відгадайте мою загадку, – урвав його Ленеган. – Ви готові?

І тут із вестибуля зайшов містер О'Медден Берк{255}, високий чолов'яга в просторому сірому костюмі з донегальського твіду. А слідом за ним Стівен Дедал, скидаючи капелюха.

– Entrez, mez enfants[95]! – вигукнув Ленеган.

– Я привів суплікатора, – милозвучно повідомив містер О'Медден Берк. – Юність проваджена Досвідом хоче зустрітися з Розголосою.

– Вітаю вас, – сказав редактор, простягаючи руку. – Заходьте. Ваш батечко щойно пішов.

? ? ?

Ленеган гукнув до всіх:

– Тихо! Яка опера твердить, що дуру настав кінець? Думайте, міркуйте, гадайте, і кажіть.

Стівен простягнув аркуші, надруковані на друкарській машинці, і показав на заголовок та підпис.

– Хто? – запитав редактор.

А край аркуша одірвано.

– Містер Гаррет Дізі, – пояснив Стівен.

– Той старий котолуп, – сказав редактор. – А хто одірвав? Що, йому раптом закортіло в одне місце?

З вогню вітрил,

Із бурі-згуби

Блідий вампір

В мої вп'явсь губи.

– Добрий день, Стівене, – привітався професор, підходячи і зазираючи через плече. – Ящур? Невже ви стали..?

Бардом-биколлюбом.

Буча в добропристойному ресторані

– Добрий день, сер, – відповів Стівен, паленіючи. – Ні, це не мій лист. Це мене попросив містер Гаррет Дізі...

– Та я його знаю, – перебив його Майлс Кроуфорд. – Знав і його дружину. Такої відьми, як вона, ще не бачив білий світ. У кого-кого, а у неї, присягаюся Христом-Богом, ящур був напевно! Хто не пам'ятає, як одного вечора вона виплеснула суп просто в обличчя офіціантові в «Зірці й підв'язці». Отак-о!

Гріх у цей світ приніс не хто інший, як жінка. Це ж Єлена, яка втекла від Менелая, примусила греків десять років... О'Рурк, принц Бреффіні.

– То він удовець? – запитав Стівен.

– Еге ж. Солом'яний, – відповів Майлс Кроуфорд, продивляючись машинописний текст. – Імператорські стайні. Габсбург'. Ірландець урятував йому життя{256} на міському валу Відня. Не треба про це забувати! Максиміліан Карл О'Доннелл, граф фон Тирконнелл ув Ірландії. Тепер він послав свого спадкоємця, і той привіз нашому королю титул австрійського фельдмаршала. Там можна чекати яких завгодно неладів. Дикі Гуси. Авжеж, постійно. Не забувайте цього!

– Питається, чи не забув цього він сам? – озвався стиха Дж. Дж. О'Моллой, крутячи в руках прес-пап'є у вигляді підкови. – Врятувати царську особу це послуга, за яку навряд чи подякують.

Професор МакГ'ю обернувся до нього.

– А що, коли ні? – запитав він.

– Я розкажу, як усе це було, – почав Майлс Кроуфорд. – Сталося так, що один угорець{257}...

Діла пропаші. Згадка про шляхетного маркіза

– Ми завжди шанували діла пропаші, – сказав професор. – Успіх для нас віщує смерть інтелекту і паралізує уяву. Ми ніколи не шанували успішних. Ми їм служили. Я викладаю набридливу латину. Я розмовляю мовою нації, вершина ментальності якої є прописна істина: час це гроші. Домінанта матеріального. Dominus! Латиною це володар – лорд або Господь. А де ж духовність? Господь Ісус! Лорд Солсбері. Канапа в клубі у Вест-енді. А от греки!

Кіріє елейсон!{258}

Світла усмішка заграла в його очах у темній оправі, ще дужче розтягнула губи.

– А греки! – повторив він. – Кіріос! Променисте слово! Голосівки, яких не знають ні семіти, ні сакси{259}. Кіріє! Сяйво інтелекту. Мені слід би було викладати грецьку, мову розуму. Кіріє елейсон! Будівельники клозетів і клоак ніколи не будуть володарями нашого духу. Ми вірні паладини католицького лицарства Європи, яке згинувало в день Трафальгарської битви, та імперії духу (іmpregium – то зовсім інша річ), яка пішла на дно разом з атенським флотом у Егоспотамській битві. Так, так. Вони пішли на дно. Пірр, якого ввів в оману оракул, зробив останню спробу змінити долю Греції. Вірний справі, приреченій на загибель.

І він одійшов до вікна.

– На прою вони йшли без вагань, – промовив сумовито містер О'Медден Берк. – Але їх чекала загибель{260}.

– Ой-ой-ой, – тихенько запхикав Ленеган. – Наприкінці вистави його гахнули цеглиною по голові. Бідний, бідний, бідний Пірр!

Потім він прошепотів Стівенові на вухо:

Лимерик Ленегана

В окулярах професор МакГ'ю

Чи впізнає хоч неньку свою?

Все подвійне й потрійне!

Краще хай він їх здійме!

Бо в погібелі він на краю!

Поминає Саллюстія{261}, як висловлюється Мулліган. У кого мати здохла, як скотина.

Майлс Кроуфорд сховав аркуші в кишеню.

– Годиться, – сказав він. – Решту прочитаю потім. Годиться.

Ленеган невдоволено розвів руками.

– А моя загадка! – запротестував він. – Яка опера твердить, що дуру настав край?

– Опера? – сфінксоподібне обличчя містера О'Медден Берка спантеличилося.

Ленеган розтлумачив йому задоволено:

– «Трубадур». Розумієте, в чому суть? Тут два слова: труба і дур. От як!

І він жартівливо ткнув містера О'Медден Берка пальцем під ребра. Містер О'Медден Берн картинно відхилився назад, спираючися на свій ціпок і вдаючи, що йому забило ДУХ.

– Рятуйте! – насилу видавив він. – Я не можу.

Ленеган, ставши навшпиньки, одразу заходився обмахувати йому, з шелестом, обличчя аркушами спортивного випуску.

Професор, повертаючись од вікна повз підшивки, провів рукою по розв'язаних краватках Стівена та містера О'Медден Берка.

– Париж колись і тепер. Вигляд у вас ну чисто як у комунарів.

– Як у тих хлопців, що висадили в повітря Бастилію, – уточнив із легким посміхом Дж. Дж. О'Моллой. – А чи не ви, часом, застрелили царського намісника у Фінляндії? Скидається на те, що саме ви удвох це зробили. Генерала Бобрикова{262}.

Усякої тварі по парі

– Ми тільки збиралися, – відказав Стівен.

– Маємо тут усі таланти, – зауважив Майлс Кроуфорд. – Юриспруденція, класичні мови.

– Знавці коней, – докинув Ленеган.

– Література, журналістика.

– А якби тут був ще й Блум, – додав професор, – тоді й делікатне мистецтво реклами.

– І мадам Блум, – озвався містер О'Медден Берк. – Муза співу. Від неї в захваті весь Дублін.

Ленеган гучно кашлянув{263}.

– Гм-гм! – кахикнув він уже тихше. – Так хотілося подихати свіжим повітрям! І застудився в парку. Ворота були відчинені.

Ви зможете!

Редактор поклав на плече Стівену свою знервовану руку.

– Хочу, щоб ви написали для мене щось колюче. Ви зможете. Це по вашому обличчю бачу. В лексиконі юности...{264}

По вашому обличчю бачу. По ваших очах бачу. Нікчема, а хоче тебе запопасти.

– Ящур! – вигукнув редактор із викличною інвективою. – Ось щойно в Боррис-ін-Оссорі{265} відбулося велике збіговисько націоналістів. Суцільна бридня! Забивають людям баки. А треба їх уколоти. І нас усіх покажіть, які ми є, трясця їхній матері. Отця і Сина і Святого Духа і задрипанця МакКарті{266}.

– Ми всі можемо постачити поживу для розуму, – озвався містер О'Медден Берк.

Стівен підвів очі й зустрів сміливий, беззастережний погляд.

– Він хоче затягнути вас у гурт журналістської шатії-братії, – сказав Дж. Дж. О'Моллой.

Великий Галлагер

– Ви зможете, – повторив Майлс Кроуфорд, демонстративно стискаючи пальці в кулак. – Постривайте-но. Ми ще паралізуємо Європу, як казав був Ігнатій Галлагер, коли він перебивався з хліба на воду і гибів, працюючи маркером у більйардній готелю «Кларенс». Галлагер – оце то був журналіст! Ото було перо! Знаєте, як він показав свій клас? Ось послухайте. Такого вмілого репортерського витвору ще не знала історія журналістики. Діялося це року вісімдесят першого{267}, шостого травня, коли почалася справа «непереможних» і сталося вбивство у парку Фенікс; та вас тоді, мабуть, ще й на світі не було. Ось я вам покажу.

І він кинувся повз них до підшивок.

– Погляньте-но, – сказав він, повертаючись. – «Нью-Йорк Ворлд» прислав телеграму, попросив зробити матеріал про це спеціально для них. Пам'ятаєте?

Професор МакГ'ю ствердно кивнув головою.

– Так от «Нью-Йорк Ворлд», – провадив редактор, збуджено зсовуючи на потилицю свого солом'яного бриля. – Де це все відбувалося. Тім Келлі, тобто Каванаг, Джо Брейді та всі інші. Де Козолуп віз їх у своєму візку. Весь маршрут, розумієте?

– Козолуп, – повторив містер О'Медден Берк. – Фіцгарріс. Кажуть, він тепер тримає заїзд для візників біля Баттського мосту. Це я чув від Гологана. Ви Гологана знаєте?

– Це той, що його прозвали Хап-лап? – поцікавився Майлс Кроуфорд.

– І бідолаха Гумлей теж там по сусідству, повідомив він мені, стереже міську бруківку. Нічний сторож.

Стівен здивовано повернувся.

– Гумлей? – перепитав він. – Та невже? Той, що дружить із моїм батьком?

– Та годі вам про Гумлея, – сердито вигукнув Майлс Кроуфорд. – Хай Гумлей стереже бруківку, щоб вона не втекла. Погляньте-но сюди. Що ж зробив Ігнатій Галлахер? Скажу вам що. Геніальна ідея. Відразу послав туди телеграму. У вас є «Віклі Фрімен» за сімнадцяте березня? Чудово. А ось це бачите?

Він перегорнув підшивку і показав пальцем.

– Ось четверта сторінка, на ній, наприклад, реклама кави «Бренсом». Бачите? Чудово.

Заторохтів телефон.

Далекий голос

– Я візьму слухавку, – сказав професор, рушаючи до кабінету.

– В – це ворота парку. Добре.

Його палець підскакував і дрижав, указуючи пункт за пунктом.

– Т – резиденція віце-короля. С – місце, де їх убили. К – це Кнокмарунські ворота.

Драглиста складка на його шиї колихалася як борідка у півня. Недокрохмалена манишка вистромилася з-під жилета, і він рвучко засунув її назад.

– Алло? Це «Івнінгтелеграф»... Алло?... Хто це?... Так... Так...

– Від Ф до П це пункти, що позначають дорогу, якою їхав Козолуп, щоб забезпечити алібі. Інчікор, Раундтаун, Вінді Арбор, Пальмерстон-парк, Ранелаг. Ф. А. В. П. Зрозуміли? Х – це шинок Деві на Верхній Ліссон-стрит.

Професор постав на порозі кабінета.

– Це телефонує Блум, – повідомив він.

– Скажіть, хай іде під три чорти, – враз відказав редактор. – Х – це шинок Берка. Утямили?

Добре придумано, дуже

– Добре придумано, – зауважив Ленеган. – Дуже.

– Розжував і в рот їм поклав, – сказав редактор. – Усе про цю жакливу історію.

Страхіття, з якого ти ніколи не прокинешся.

– Я бачив усе це на власні очі, – з гордістю заявив редактор. – Я був присутній при цьому. Дік Адамс{268}, щира душа, найдостойніший з усіх тих, хай їм біс, хто, за велінням Господа, народився в місті Корку, і я.

Ленеган уклонився якійсь уявній появі і звернувся до неї:

– Мадам, я Адам. Зараз тут ого-го баб.

– Про історію! – вигукнув Майлс Кроуфорд. – Першою там з'явилася бабця з Принс-стрит{269}. Був там плач і скрегіт зубів. Через одне рекламне оголошення. Ескіз для нього зробив Грегор Ґрей. І зразу привернув до себе увагу. Потім Педді Гупер почав давити на Тей Пея{270}, і той узяв його в свій «Стар». Тепер він працює у Блюменфельда{271}. Ось як часом буває в пресі. Ось як часом ведеться талантові. Пайєтт{272}! Він усім їм був як рідний тато.

– Батько сенсаційної журналістики, – підтвердив Ленеган. – І шуряк Кріса Каллінана{273}.

– Алло?.. Ви слухаєте?.. Так, він іще тут. Приходьте, поговоріть самі.

– Де ви знайдете тепер такого газетяра, га? – вигукнув редактор. І згорнув підшивку.

– Мельви правнов, – зауважив, звертаючись до містера О'Медден Берка, Ленеган.

– Дуже вправно, – погодився містер О'Медден Берк.

Професор МакГ'ю вийшов з кабінету.

– Раз ми заговорили про непереможних, – розпочав він, – то чи знаєте ви, що кількох вуличних торговців притягнули до відповідальности...

– Авжеж, так, – жваво озвався Дж. Дж. О'Моллой. – Леді Дадлі{274} поверталася додому, пішла через парк подивитися, як там дерева, повалені торішнім циклоном, і вирішила купити листівку з видом Дубліна. І виявилось, що ця листівка присвячена пам'яті чи то Джо Брейді, чи Найпершого, чи Козолупа. Біля самої резиденції намісника, можете собі уявити!

– А теперішні годні хіба що гудзиками та гапликами торгувати, – провадив Майлс Кроуфорд. – Пхе! І преса, і суд. Чи знайдете ви де-небудь тепер такого адвоката, як ті хлопці, як Вайтсайд, як Айзек Батт, як срібноустий О'Гейган{275}? Га? Ет, чорта з два! Хіба що бозна де.

Він замовк, а його губи все ще кривилися, здригаючись у нервовій зневажливій посмішці.

А чи зажадала б яка жінка поцілувати ці губи? Як ти можеш довідатися? То чому ти про це написав?

Рими і резони

Губи, згуби. Чи губи якимось ведуть до згуби? Чи згуби до губ? Певно, можуть якимсь чином. Зуби, куби, труби, зруби, клуби, крупы, груби. Рими: двоє людей одягнених однаково, виглядають однаково, два на два.

..... la tua pace

..... che parlar ti place

... mentrechè il vento, come fa, si tace. [96]

Він бачив, як вони, дівчата, наближаються по троє{276}, в зеленому, в рожевому, в брунатному, сплітаючись, per l'aer perso[97], у фіолетовому, у пурпуровому, quella pacifica oriafiamma[98], в золоті орифлами, di rimirar fe piu ardenti[99]. А я старець, каюся, ноги як оливом налиті, у темрявині ночі; губи згуби; яма мама.

– Говоріть тільки за себе, – застеріг містер О'Медден Берк.

І досить днів...

Дж. Дж. О'Моллой, посміхаючись блідою посмішкою, прийняв виклик.

– Любий мій Майлсе, – почав він, кинувши цигарку, – ви неправильно витлумачили мої слова. Поки-що мене ніхто не уповноважував захищати права третьої професії qua професії{277}, проте хочу сказати, що ваш коркський темперамент{278} породжує у вас надмірну категоричність. Чом ми не беремо до уваги ані Генрі Граттана, ані Флада, ані Демосфена, ані Едмунда Берка{279}? Ми всі знаємо Ігнатія Галлагера і його шефа з Чейплізода, Гармсворта{280}, який видавав копійчані газети, і його американського кузена, редактора жовтого журнальчика в стилі Бауері, не кажучи вже про «Новини від Педді Келлі{281}», «Що бачив П'ю» і нашого невсипущого друга «Скіберинського орла». То ж навіщо тягнути сюди такого майстра судового красномовства, як Вайтсайд? І

досить днів газети своєї.

Згадаймо давні дні

– Граттан із Фладом дописували до цієї ж таки газети, – вигукнув редактор йому в обличчя. – Ірландські добровольці. Де ви є тепер? Заснована 1763 року. Доктор Лукас{282}. А чи є у вас тепер такий дописувач, якого можна порівняти з Джоном Філпотом Карреном{283}? А дзуськи!

– Ну, чому ж, – відмовив Дж. Дж. О'Моллой. – От, наприклад, королівський адвокат Буш{284}.

– Буш? – перепитав редактор. – Що ж, згоден. Буш, я згоден. У нього в жилах це є. Кендал Буш, чи, тобто, я хотів сказати Сеймур Буш.

– Він уже давно мав би засідати у верховному суді, – озвався професор, – якби не... Та про це не будемо.

Дж. Дж. О'Моллой повернувся до Стівена і сказав тихо й водночас виразно: 1 2 3

– Гадаю, один із найдовершеніших риторичних періодів, які мені довелося чути, прозвучав із уст Сеймура Буша. Розглядалася справа про братовбивство, відома всім справа Чайлдса. Буш виступав як його захисник.

І влив її мені в обидва вуха[100].

До речі, як він про це довідався? Він же помер уві сні. Чи тут інша історія, про звіра з двома спинами?

– То який він був? – запитав професор.

Italia, Magistra Artium[101]

– Він говорив про принцип свідчення, – сказав Дж. Дж. О'Моллой, – про те, як його витлумачено у римському праві на відміну від давнішого Мойсеевого закону, lex talionis[102].

І принагідно згадав Мойсея Мікеланджелового у Ватикані{285}.

– Ага.

– Кілька вдало підібраних слів, – попередив Ленеган. – Тихо!

Пауза. Дж. Дж. О'Моллой видобув свій портсигар. Чекаємо марно. Якийсь пшик.

Оповісник замислено видобув сірники й закурив сигару.

Згодом я часто думав, згадуючи минуле і ті дивні дні, чи, бува, не оця дріб'язкова дія, тривіальна сама по собі, це чиркання сірником визначило подальший напрям обох

наших життєвих доріг.

Досконалий період

Дж. Дж. О'Моллой знову заговорив, виразно вимовляючи кожне слово:

Він сказав про нього так: це кам'яна фігура, рогата і грізна, це музика, що застигла в мармурі, це вічний символ мудрости і ясновидіння, божественне в образі людини, гідне жити, якщо гідний жити витвір уяви або рук скульптора у мармурі, духовно перетвореного чи здатного духовно перетворювати.

Його зграбна рука хвилястими помахами позначала повтори і спад.

– Чудово! – відразу озвався Майлс Кроуфорд.

– Плід божественного натхнення, – сказав містер О'Медден Берн.

– Вам подобається? – запитав Стівена Дж. Дж. О'Моллой.

Стівен, його душа в полоні краси мови і жести, спромігся тільки почервоніти. Він узяв цигарку з портсигара, і Дж. Дж. О'Моллой простягнув портсигар Майлсу Кроуфорду. Ленеган, знову ж таки, дав їм прикурити і, скориставшись нагодою, висловився по-своєму:

– Красенькус дякуємс.

Високоморальний чоловік

– Професор Мадженніс{286} говорив мені про вас, – сказав Стівену Дж. Дж. О'Моллой.
– То щиро скажіть, яка ваша думка про цей гурт герметистів{287}, поетів опалової мовчанки з їхнім містичним маестро А. Е.? Усе це розпочала відома дама Блаватська. Вона чудово вміла дурити людям голову. Даючи інтерв'ю якомусь янкі, А. Е. сказав, що ви завітали до нього мало не серед ночі, щоб запитати його думку про плани свідомости. Мадженніс вважає, що ви, певно, зробили це жартома, аби посміятися з А. Е. Він, Мадженніс, людина дуже високої моралі.

Говорив про мене. Що ж він сказав? Що ж він сказав? Що ж він сказав про мене? Ні, не питаю.

– Ні, дякую, – сказав професор МакГ'ю, порухом руки відхиляючи запропонований портсигар. – Постривайте хвилюку. Хочу сказати одну річ. Найкращий зразок красномовства, який мені довелося чути, була промова Джона Ф. Тейлора{288} на засіданні історичного товариства нашого університету. Перший там виступив містер Фіцгіббон{289}, теперішній голова апеляційного суду, а обговорювали вони нове на ті часи питання, есей, який обстоював відродження ірландської мови.

Він обернувся до Майлса Кроуфорда і сказав:

– Ви ж знаєте Джералда Фіцгіббона. То можете уявити собі стиль його промови.

– Кажуть, він засідає разом із Тімом Гілі{290}, – озвався Дж. Дж. О'Моллой, – в

господарській комісії коледжу Триніті.

– Він засідає разом із дитинкою в сорочечці, – сказав Майлс Кроуфорд.

– Ну, далі. То й що?

– Це була промова, – продовжував професор, – зважте, досвідченого оратора, сповнена поштивої гордовитости, яка з досконалою дикцією виливала, не скажу чашу гніву, але зверхне презирство до нового руху. Тоді це був новий рух. Ми були слабкі і, відтак, неспроможні.

На мить він зціпив свої тонкі довгі губи, та, прагнучи продовжити розповідь, підніс розчепірені пальці до окулярів і торкнув великим та підмізинним оправа, щоб трохи підправити фокус.

Експромт

Потім він звернувся до Дж. Дж. О'Моллоя зумисно тоном побутової балачки:

– А Тейлор, скажу я вам, прийшов туди геть хворий, устав із ліжка. Що він приготував свою промову заздалегідь, я не вірю, бо в залі не було жодної стенографістки. Обличчя змарніле, аж темне, обросло кошлатою бородою. Шия пов'язана хусткою, і, як подивився, скидався він на умираючого (хоча, насправді, про смерть і не йшлося).

Відразу, хоч і повільно, його погляд звернувся від Дж. Дж. О'Моллоя до Стівенового обличчя, а потім відразу ж ковзнув донизу, наче щось шукаючи. На схиленій шиї відкрився ненакрохмалений комірець білої сорочки, засмальцьований пасмами рідкого чуба. Все ще шукаючи, він провадив:

– Коли Фіцгіббон закінчив свою промову, Джон Ф. Тейлор підвівся, щоб висловити свою думку. І ось коротко те, що я пригадую з його відповіді.

Він твердо випростав голову. В його очах знову світилося прагнення відтворити минуле. Бездумні молюски плавали в товстих лінзах туди й сюди, шукаючи виходу.

Він розпочав:

– Пане голово, леді і джентльмени! З великим захопленням я слухав зауваги, з якими мій учений друг щойно звернувся до ірландської молоді. Мені здалося, що я перемістився в чужоземну країну, далеку від нашої, і в добу далеку від сучасної, що буцімто я в стародавньому Єгипті і що слухаю мову котрогось із первосвящеників тієї землі, звернену до юного Мойсея.

Його слухачі стояли непорушно, тримаючи цигарки і слухаючи, а дим цигарок здіймався вгору тонкими стеблами, які розквітали наче разом із тривалістю розповіді. Нехай закучерявлені дими{291}. Почуємо шляхетні слова. Готуймося. Чи, може, й собі спробувати?

– І здалося мені, що в голосі цього єгипетського первосвященика я чую пиху і погорду. Почув я слова його, і мені відкрилося значення їхне.

Від Отців

Відкрилося мені, що добрим буває лиш те, що може стати поганим{292}, а не може

стати поганим лиш те, що є абсолютно добрим, або ж те, що не є добрим узагалі. Ет, хай йому абищо! Це ж із святого Ав'густина...

– Чому це ви, євреї, не бажаєте прийняти нашої культури, нашої віри і нашої мови? Ви ж бо пастухи, кочове плем'я, а ми могутній народ. У вас немає міст і немає багатства, а наші міста заповнені товпищами люду, і наші галери, триреми й квадриреми, завантажені силою товарів, прямують в усі кінці відомого нам світу. Ви щойно виникли з первісного стану, а у нас є література, священики, тисячолітня історія і свій державний лад.

Ніл.

Дитина, чоловік, монумент.

На березі Ніла служниці стали навколішки, папірусова скринька: муж, удатний до бою; кам'яногородий, кам'янобородий, серце з каменю.

– Ви молитесь своєму, нікому невідомому ідолу, а в наших храмах, величних і таємничих, мешкають Ізіда й Озіріс, Гор і Амон Ра. Вам судилося жити в рабстві, страху та покорі, нам же судилося володіти громами і морями. Ізраїль слабкий, і синів має обмаль, а Єгипет – це полчище воїв, і страшна його збройна сила. Нетягами й батраками називають вас, а чуючи наше ім'я, тремтить увесь світ.

Урвавши свою мову, він безгучно відригнув повітря з голодного шлунку. І підвищивши голос, сміливо провадив:

– Проте, леді й джентльмени, якби молодик Мойсей послушався цієї мови і погодився з цим поглядом на життя, якби він схилив свою голову, схилив свою волю і схилив свій дух перед цією зверхньою настановою, то ніколи б не вивів обраного народу з дому рабства, не пішов би вдень за стовпом хмарним. Ніколи не розмовляв би він із Предковичним поміж блискавиць на вершині Синаю і не зійшов би з неї з обличчям, осяяним світлом натхнення, несучи скрижалі закону з письменами, вирізьбленими мовою голодранців.

Він замовк і поглянув на них, тішачися їхнім мовчанням.

Зловісна провість – для нього!

Дж. Дж. О'Моллой озвався з жалем у голосі:

– А проте він помер, так і не ввійшовши в землю обітовану.

– Раптове – в – ту – мить – хоч – і – від – тривалої – недуги – часто – задалегідь – припущене – сконання, – вирік Ленеган. – А з минулого його чекало велике майбутнє{293}.

З вестибюля почувся тупіт босих ніг, які мчали вгору сходами.

– От що таке красномовство, – виголосив професор, і ніхто йому не спромігся заперечити.

Розвіяне вітром. Юрмища людей у Муллагмасті і в королівській Тарі. На цілі милі – суцільні вуха. Слова трибуна лунають, і враз вони розвіяні на чотири вітри. Народ прагнув сховатися в його голосі. Мертві звуки. Акаша – зібрання зображень геть усіх подій, що відбулися де-небудь і коли-небудь у цілім світі. Любіть його і хваліть, а мені вже годі.

У мене є гроші.

– Джентльмени, – озвався Стівен. – Наступним пунктом нашого порядку денного пропоную питання про те, щоб перенести збори в інше місце.

– Мені аж дух перехопило. Сподіваюся, це не просто пропозиція задля люб'язности, як то часто ведеться у французів? – запитав містер О'Медден Берк. – Здається мені, настав той час, коли, метафорично кажучи, кварта вельми доречна у вашій старовинній корчмі.

– Тож хай буде так, і вирішимо справу цю найрішучішим чином. Усі ми за, от і повна краса, – оголосив Ленеган. – Проти нема. Оголошую пропозицію прийнятою. В яку ж саме наливайку?.. Я голосую за Муні!

Він рушив перший, напучуючи:

– Ми категорично відмовляємося вживати міцні напої, хіба ні? Так, ми ні. Що ви! Ні в якому разі.

Містер О'Медден Берк, який рушив зразу за ним, замахнувся на знак солідарности парасолею і вигукнув:

– Макдуфе, починай!

– Який батько, такий син! – гучно озвався редактор, поплескавши по плечі Стівена. – Ходімо. Де в біса мої ключі?

Він попорпався у кишені й витяг зіжмакані аркуші.

– Ящур. Це я пам'ятаю. Все буде гаразд. Надрукуємо. Де ж вони? Буде гаразд.

Він знову запхнув аркуші в кишеню і зайшов у кабінет.

Будемо сподіватися

Дж. Дж. О'Моллой, перш ніж зайти слідом за ним, тихо сказав Стівену:

– Сподіваюся, ви доживете, доки їх надрукують. Майлсе, на хвилину.

Він зайшов у кабінет і зачинив за собою двері.

– Ходімо, Стівене, – сказав професор. – Чудове те, що ми чули, правда? По суті, пророче видіння. Fuit Ilium[103]. Грабунок вітряної Трої{294}. Царства світу. Володарі Середземного моря тепер стали феллахами.

Перший хлопець-газетяр збіг повз них сходами і вискочив на вулицю, репетуючи:

– Перегони, спеціальний випуск!

Дублін. Мені ще треба багато, багато чого навчитися.

Вони повернули ліворуч, пішли по Еббі-стрит.

– Я теж бачив видіння, – озвався Стівен.

– Ага, – сказав професор, широко ступаючи, щоб піти з ним у ногу. – Кроуфорд знає, куди ми.

Повз них промчав іще один хлопець, репетуючи на бігу:

– Перегони, спеціальний випуск!

Дорогий драний Дублін{295}

Дублінці.

– Дві дублінські весталки{296}, – почав свою оповідь Стівен, – похилого віку й богомільні, прожили п'ятдесят і п'ятдесят три роки на Фамболлі-лейн.

– А де це воно? – поцікавився професор.

– У районі Блекпіттса.

Мокра ніч і голодний дух пекарняного тіста. Під стіною. Сальне обличчя блищить із-під її фланелевої хустки. Серця калатають несамовито. Акаша-хроніка. Швидше, любчику!

Ануж бо. Спробуй. Нехай буде життя.

– Їм закортіло побачити Дублін із вершечка Нельсонової колони. Наскладали вони три шилінги десять пенсів у червону бляшану скарбничку, подобу поштової скриньки. Тож вони витрусили звідти трипенсовики й один шестипенсовик, а монетки-пенсовики вишкрябали за допомогою ножа. Два шилінги три пенси сріблом, один шилінг сім пенсів міддю. Надягнули капелюшки та святкові сукні й взяли парасолі на випадок дощу.

– Мудрі діви, – зауважив професор МакГ'ю.

Життя як воно є

– За шилінг і чотири пенси вони купили свинячого холодцю й чотири скибки грінок у міс Кейт Коллінз, яка тримає їдальні в північному Дубліні, на Мальборо-стрит... Потім вони купили двадцять чотири стиглі сливи у дівчиська, що торгує під Нельсоною колоною, щоб потамувати спрагу після холодцю. Потім заплатили дві трипенсові монети джентльменові біля турнікету і почали повільно тюпати вгору гвинтовими сходами, охаючи, спонукуючи одна одну, жахаючись у темряві, відсапуючись, перепитуючи одна одну, чи в тебе холодець, славлячи Господа і Пречисту Діву, наміряючись повернутися вниз і визиращи у вентиляційні отвори. Ну, дяка Богові! Ми не могли уявити навіть, що це так високо.

Звати їх Енн Кірнс і Флоренс МакКейб. У Енн Кірнс простріл, і вона лікується, натираючи поперек водою з Лурду, бере її в одної жінки, що дістала пляшечку від ченця-пасіоніста{297}. А у Флоренс МакКейб щосуботи на вечерю свинячі ратиці, тушковані з капустою, і пляшка подвійного пива.

– Антитеза, – зауважив професор, кивнувши двічі. – Діви-весталки. Бачу їх, наче перед собою. Що ж це наш приятель так забарився?

Він озирнувся.

Хлопці-газетярі притьмом вискакували на вулицю і розбігалися на всі боки, репетуючи, розмахуючи білими аркушами газет. Зразу за ними на порозі з'явився Майлс Кроуфорд, розмовляючи з Дж. Дж. О'Моллоєм, його капелюх над обличчям цегляного

кольору здавався німбом.

– Та йдіть уже, – гукнув професор і помахав рукою.

І знову рушив поряд із Стівеном.

Повернення Блума

– Так, – сказав він. – Я їх бачу.

Містер Блум, задиханий, закручений виром несамовитих хлопців-газетярів під редакціями «Айриш католик» і «Дублін пенні джорнел», заволав:

– Містере Кроуфорде! Хвилинку!

– «Телеграф»! Перегони, спеціальний випуск!

– Ну що там таке? – озвався Майлс Кроуфорд, сповільнюючи ходу. Хлопець крикнув в обличчя містерові Блуму:

– Жаклива трагедія в Ратмайнсі! Дитину придавили ковальські міхи!

Інтерв'ю з редактором

– Я щодо цієї реклами, – почав пояснювати містер Блум, проштовхуючись крізь тисняву хлопців, відсапуєчись і витягаючи з кишені вирізку. – Я щойно переговорив із містером Кейзом. Він згоден продовжити рекламу на два місяці. А там буде видно. Але він хоче, щоб в одному з суботніх номерів, на рожевих сторінках, ви опублікували замітку, яка привернула б увагу і читачів «Телеграфа». І він хоче таку, яка була в «Кілкенні піпл», якщо ще не пізно, я казав про це радникові Наннетті. Я можу взяти її в національній бібліотеці. Будинок ключів, розумієте? Його прізвище Кейз. То це буде гра слів. Він же, власне кажучи, пообіцяв, що продовжить замовлення. Та йому кортить іще й трохи порекламувати себе. Що я маю йому переказати, містере Кроуфорде?

П. М. С.

– Перекажіть йому, що він може поцілувати мене в сраку, – відповів Майлс Кроуфорд, показавши рукою, куди саме. – Дослівно так і перекажіть.

Він трохи не в собі. Треба обачно. Вони йдуть, щоб по чарці. Дружним гуртом. І Ленеган у своїй кепці члена яхтклубу теж, щоб випити надурняк. Підлизався за своїм звичаєм. Чи не молодий Дедал – застрільник цього заходу? Сьогодні на ньому добрі черевики. Минулого разу, коли я бачив його, ті просили каші. Десь він місив грязюку. Безтурботний хлопець. Чого його понесло в Айриштаун?

– Ну що ж, – сказав містер Блум, переводячи погляд на редактора. – Якщо я дістану ескіз, тоді варто буде дати коротку замітку. Гадаю, він погодиться на оголошення. Я йому перекажу...

П. М. Я. І. С.

– Він може поцілувати мою ясновельможну ірландську сраку{298}, – гучно повідомив через плече Майлс Кроуфорд. – Коли завгодно, якщо йому заманеться, – так йому й перекажіть.

І, поки містер Блум стояв ні в сих, ні в тих, пробуючи посміхнутися, той рушив далі рвучкою ходю.

Розжитися на гроші

– Nulla bona[104], Джеку, – пояснив він, черкнувши п'ятірнею по горлянці. – Мені самому отак треба. Сиджу на міліні. Оце щойно, минулого тижня, шукав кого-небудь, хто погодився б гарантувати мій вексель. На жаль, я можу тільки поспівчувати тобі. Якби мені пощастило розжитися на якусь копійчину, то я б із дорогою душею.

Фізіономія у Дж. Дж. О'Моллоя витягнулася, і він простував мовчки. Вони наздогнали інших і пішли поряд із ними.

– Коли вони з'їли холодець із хлібом і витерли свої двадцять пальців папером, у який був загорнений хліб, то підступили ближче до поручнів.

– Тут дещо для вас, – звернувся професор до Майлса Кроуфорда. – Дві дублінські бабусі вийшли на вершину Нельсонової колони.

Оце то колона! – так висловилася перша з двох шкандиб

– Це дещо нове, – схвалив Майлс Кроуфорд. – Може зацікавити читачів. Потрапили на гулянку чистильників взуття на березі Даргла. Дві старі пройди. То й що?

– Але вони бояться, що колона повалиться, – провадив Стівен. – Вони бачать дахи і сперечаються, яка то церква: блакитна баня Ратмайнської, Адама і Єви, чи святого Лаврентія О'Тула. Та дивлячися з висоти, їм паморочиться в голові, тож вони піднімають спідниці...

Ці жіночки, вони трохи без царя в голові

– Легше на поворотах, – застеріг Майлс Кроуфорд. – Ніяких поетичних вільностей. Ми тут у резиденції архієпископа.

– ...і сідають на свої смугасті нижні спідниці, та, задерши голови, споглядають статую однорукого перелюбника{299}.

– Однорукий перелюбник! – вигукнув професор. – Мені це подобається. Цікава думка. Розумію, що ви маєте на увазі.

Можна подумати, що дами дарують громадянам Дубліна пігулки негайної дії і швидкісні метеорити

– І від цього у них німіє шия, – пояснив Стівен, – і вони такі стомлені, що не можуть дивитися ні вгору, ні вниз, ні навіть розмовляти. То вони поставили між собою кульок із сливами і ну їх наминати, беручи по черзі, витираючи хусточками

сливовий сік із підборіддя і спроквола випльовуючи кісточки між поручні.

Завершуючи свою оповідь, він раптом зареготав гучним молодечим сміхом. Почувши його, Ленеган і містер О'Медден Берк озирнулися, помахали рукою і рушили через вулицю, прямуючи до Муні.

– Кінець? – запитав Майлс Кроуфорд. – То й добре, а то вони могли б укоїти щось гірше.

Софіст затопив задаваці Єлені прямисінько в кирпу. Спартанці скрегочуть кутніми. Ітакійці проголошують їхню Пен звитязницею

– Ви нагадуєте мені Антисфена{300}, – сказав професор. – Учня софіста Горгія. Про нього кажуть, що ніяк не можна було збагнути, кого він більше гудив, інших чи самого себе. Він був син аристократа і рабині. То він написав трактат, в якому одібрав у аргів'янки Єлени пальму першости з вроди і від дав її бідолашній Пенелопі.

Бідна Пенелопа. Пенелопа Багачка{301}.

Вони приготувалися перейти О'Коннел-стрит.

Алло, центральна!

Десь по різних місцях усіх восьми маршрутів застигли на коліях із непорушними дугами трамваї, які прямували в Ратмайнс, Ратфарнгам, Блекрок, Кінгстаун і Далкі, Сендимаунт Грін, Рінгсенд і Сендимаунт Тауер, Доннібрук, Пальмерстон Парк і Аппер Ратмайнс чи поверталися звідти, знерухомлені внаслідок короткого замикання. Візники, кеби, вантажні хури, поштові повози, карети, ящики з пляшками газованої мінеральної води, що торохтіли у візках на кінській тязі, чимдуж поспішаючи.

Як? – і відповідно – Де?

– А як ви це назвете? – запитав Майлс Кроуфорд. – І де вони взяли сливи?

З Вергілія, каже педагог. А другокурсник приписує сливи старозавітному Мойсею

– Назвіть це... постривайте-но, – озвався професор і, розмірковуючи, широко розкрив свої довгі губи. – Назвіть це... хвилинку. Назвіть це так: deus nobis haec otia fecit[105].

– Ні, – заперечив Стівен. – Я називаю це Погляд на Палестину з гори Пісгі або Притча про сливи.

– Розумію, – сказав професор.

І лунко засміявся.

– Розумію, – повторив він із щирою втіхою. – Мойсей і край обітований. Це ж ми підказали йому цю ідею, – додав він, звертаючись до Дж. Дж. О'Моллоя.

Цього чудового червневого дня за провідну зірку править Гораціо

Дж. Дж. О'Моллой утомлено позирнув скося на статую і промовчав.

– Розумію, – знову повторив професор.

Він зупинився під пам'ятником серу Джонові Грею і поглянув угору на Нельсона крізь мереживо зморщок своєї кривої посмішки.

Відтяті кінцівки чоловіка виявляються великою спокусою для ласолюбних бабусь. Енн совається, Фло вигинається, а проте чи можемо ми їх ганити?

– Однорукий перелюбник, – повторив він, насупившись. – Це мене, по правді, забавляє.

– Та й бабусь це теж забавляло, – зауважив Майлс Кроуфорд, – якби ми знали все, що відомо лиш Господу Богу.

Епізод 8

Ананасні льодяники, лимонний цукат, іриси. Медоволипка дівчина совок за совком насипає цукерки учителю із школи Християнських братів{302}. Щось вони там святкують. А потім у дітей заболять животи. Постачальник цукерок та зацукрованих фруктів Його Величності Короля. Боже. Спаси. Нашого. Сидить собі на троні, смокче червоні пастилки до білого осередку.

Насуплений парубійко з АМХ[106], що чатував у кондитерській Грема Лемона серед теплих солодких випарів, ткнув у руку містерові Блуму якусь листівку.

Серце із серцем розмову веде.

Блу... Це я? Ні.

І чинила ти блуд... Кров агнця.

Повільна хода повела його, заглибленого в читання, до річки. Чи ти здобув спасіння? Усі ми обмиті кров'ю агнця. Господь жадає кривавої жертви. Народження, одруження, мученик, війна, закласти будівлю, пожертва, спалення нирки, олтарі друїдів. Ілія уже йде. Доктор Джон Александер Доуві{303}, який відновив храм у Сионі, – він уже йде.

Вже іде! Вже іде!! Вже іде!!!

Просимо всіх ласкаво.

Прибуткова справа. Минулого року Торрі й Александер{304}. Полігамія{305}. Його жінка покладе цьому край. Де це я бачив таку рекламу якась бірмінгемська фірма розп'яття, що саме світиться? Наш Спас. Прокидаєшся посеред ночі і бачиш його на стіні висить. Пеппер теж утілив цю ідею{306}. І прибили його цвяхами.

Це, мабуть, роблять фосфором. Ось, наприклад, якщо у вас залишиться шмат тріски. Я сам бачив, як вона світиться сріблясто-синім кольором. Тієї ночі я пішов у кухонну комірку. Неприємно, коли відчиниш дверцята, а в ніс б'ють запахи. Чого їй тоді закортіло? Родзинок із Малаги. Думала про Іспанію. Перед тим, як народився Руді. Фосфоресценція така блакитнувато-зеленкувата. Дуже корисно для мозку.

На розі поряд із пам'ятником біля будинку Батлера він подивився в перспективу Бечелорз-вок. Дедалова дочка й досі там, стоїть на порозі Діллонового аукціону. Мабуть, продає якісь старі меблі. Відразу впізнав її по очах, чисто такі, як у батька. Чекає його. Коли мати помирає, родина не держиться купи. А в нього п'ятнадцятеро дітей. Нова народжувалася чи не щороку. Цього вимагає їхнє віросповідання, бо інакше панотець не розгрішить бідолашну жінку і не допустить її до причастя. Плодіться й розмножуйтеся. Чи ви чули таке коли-небудь? Дітлашня об'їсть тебе дощенту. А у них самих немає сім'ї, нема кого годувати. І вони розкошують, споживаючи ситість землі. Їхні повні льохи і комори. Хай би спробували постувати по чорному, як на Йом Кіппур{307}. Хрестові пампушки у Страсну п'ятницю. За цілий день тільки обідають та ще легка перекуска, щоб, часом, не впав знеможений на олтар. Економка цих добродіїв спробуй-но що-небудь у неї вивідати. Та нізачо не вивідаєш. Так само як не витягнеш із нього навіть ламаного гроша. Живе собі, як сир у маслі купається. Гості не ходять. Все тільки для себе коханого. Стежить, як дзюрить сеча. Приходьте із своїм хлібом і маслом. Його велебність. Тримай язика за зубами.

Боже милий, бідолашна дівчинка геть у дранті. Та ще й худюща. Картопля з маргарином, маргарин із картоплею. Потім це дається взнаки. Пудинг треба з'їсти, щоб. Згубно впливає на організм.

Він ступив на міст О'Коннела, і в цей мент над парапетом пихнув клубок диму. Баржа броварні з портером на експорт. Ув Англію. Кажуть, від морського повітря він кисне. Цікаво було б через Генкока коли-небудь отримати перепустку й оглянути цю броварню. Окремий світ, сам по собі. Чани з портером, ото диво. А щури добираються і туди. Напиваються, роздимаються завбільшки з вівчарку і плавають на поверхні. Упилися портером як хлющ. Лігають, а потім ригають, як люди. Тільки уявити, щоб таке пити! У кожній бочці плавають щури, наче потопельники в ополонці. Якби ж то ми про це знали.

Подивившись вниз, він побачив, як, гучно лопочучи крилами, кружляють між хмурими стінами набережної чайки. На морі вітер. А що якби я стрибнув із мосту? Синок Рувима Дж., мабуть, наковтався по саме нікуди всякої гидоти. Передав один шилінг вісім пенсів. Сміха! Дотепно він уміє подати кожну свою історію. Та й розповідати їх справжній мастак.

Тепер кружляють над самою водою. Шукають поживи. Ану ловіть.

Він кинув їм зіжмакану паперову кульку. Ілія з швидкістю тридцять два фути на секунду вже йде. Аж ні. До неї їм байдуже, і вона, погойдуючись, попливла повз бики моста. Нема дурних. А коли, було таке, я викинув з облавку «Короля Еріна» шмат черствого пирога, вони враз роздзьобали його за п'ятдесят ярдів за кормою. Мають тямую. Кружляють, лопочучи крильми.

Чого чаєчка кигиче?

Бо вечеря її кличе.

Оце так віршують поети, щоб однакові звуки. А от у Шекспіра без рим: білий вірш. Тобто плин мови. Думки. Урочисто.

Гамлете, твого я батька дух,

Приречений на певний строк блукати...

Купуйте яблука! Двійко за пенні! Двійко за пенні!

Його погляд ковзнув по лискучих яблуках, що лежали на її лотку, укладені щільними рядами. У цю пору року вони, певно, з Австралії. Шкуринка сяє: мабуть, протирає їх клаптями чи хусточкою.

Постривай-но. Ще ж бідолашні птахи.

Він знову спинився, купив у бабці з яблуками два кекси за пенні, розкришив їх і кинув у річку. От бачите! Чайки відразу ж гайнули вниз безгучно, дві, потім решта, кинулись на поживу. І вже нема. До крихти.

Думаючи про їхню жадібність і прудкість, він струсив крихти кекса з долонь. Такого вони не чекали. Манна небесна. Живляться рибою геть усі вони, усе морське птаство, чайки, баклани. Лебеді з Анни Ліффі{308} часом запливають сюди, щоб похизуватися. У кожного свій смак. Цікаво, як смакує лебедине м'ясо. Робінзонаві Крузо довелося ним харчуватися.

Вони кружляли, ледь помахаючи крильми. Більше я їм нічого не кину. Витратив пенні – й годі. Навіть не подякували. Хоч би кигикнули. А ще вони розповсюджують ящур. Коли відгодувати індика, скажімо, каштанами, то й смак у нього буде такий же. Їси свинину, то й дух у тебе свинячий. А чому тоді солоновода риба сама не солоня? Як це так?

Його очі пошукали відповідь у річки й побачили баркас, що стояв на якорі, ліниво погойдуючи на густих, як меляса, хвилях свій обклеєний оголошеннями облавок.

У Кайно

11 шилінгів

Штани.

Непогана ідея. Цікаво, чи платить він муніципалітету за рекламу. Чи можна взагалі володіти водою? Вона ж бо завжди тече безнастанно, постійно інакша, і ми постійно бачимо її такою в плині життя. Бо життя – це плин. Рекламу можна розмістити де хоч.

Не так давно якийсь лікар-шарлатан поналіплював у всіх сортирах, лікує від триперу. Тепер уже немає. Таємниця гарантована. Доктор Гай Френкс. Не коштувало йому ні гроша, як і Маджінні{309}, вчителів танців, той сам себе рекламує. Найняв хлопців наліплювати чи й сам наліплював потайки, коли забігав туди за потребою. Коли мало люду. Якраз таке місце. НЕ КЛЕЇТИ ОГОЛОШЕНЬ. ГОНОРЕЇ КІНЕЦЬ ЛИШЕНЬ. Якийсь дивак, раденький, що пронесло.

Чи й у нього...?

Ой!

Га?

Ні... Ні...

Ні, ні. Не вірю. Хіба б він зважився?

Ні, ні.

І містер Блум рушив далі, одвівши від річки погляд своїх стурбованих очей. Годі про це думати. Вже початок другої. На будинку портових служб куля внизу. Час за Дансінком. А ця книжчина сера Роберта Болла{310} просто захоплива. Параллакс. Я так і не спромігся втямити по суті. Ось іде священик. Можна спитати його. Пар це з грецької: паралель, параллакс. Метем бзик ос – так вона вимовляла метемпсихоз, доки я пояснив про переселення душ. Ото кумедія!

Містер Блум послав свою посмішку і «ото кумедія» двом вікнам у будинку портових служб. Зрештою вона має слушність. Для простих речей винаходять гучні слова заради їхнього звучання. Дотепність їй не властива. Часом вона буває груба. Може вибвкати, що я думаю насправді. А проте не певен. Вона, наприклад, висловилася, що у Бена Долларда голос – «бас-барилотон». Бо у нього стегна товсті, як барила, і співає він так, що, здається, гуде в барило. То хіба це не дотепно? Його вже прозвали були Біг Бен, Великий Бен. Зовсім не так дотепно, як бас-барилотон. Глитає все підряд, як альбатрос. Вмить упорався був із величезним біфштексом. А пиво, відоме під маркою «бас», він кружеляв хіба ж так. Барило басу. Бачите? Все збігається.

Понад риштаком назустріч йому повільно наближалася процесія – чоловіки, вбрані у біле, на кожному рекламний щит із ясно-червоною поперечною смугою. Розпродаж. Вони наче той священик цього ранку: ми грішили, ми страждали. Він побачив ясно-червоні літери на їхніх п'яти білих капелюхах з високими наголовками: H.E.L.Y.'S. Віздом Гелі. «У» відстав на крок, витяг шмат хліба з-під свого щита, відкусив і ну жувати на ходу. Наш постійний харч. За три шилінги на день дибай понад риштаками, чалапай по вулиці за вулицею, щоб було що кусати і душа в тілі трималася. Вони не від Бойла, ні, вони від МакГлейда. Такими штуками попит на товар не підвищиш. Я пропонував йому такий рекламний хід: у засклений візок посадити двох привабливих дівчат і хай там пишуть листи, і щоб там усе було – блокноти, конверти, промокальний папір. Оце, я певен, привернуло б увагу. Привабливі дівчата, які щось пишуть, відразу впадуть ув око. Кожному страшенно закортить довідатися, що вона там пише. Буває, зупинишся і дивишся перед собою в порожній простір, і зразу до тебе долучаються двадцять чоловік. Хочуть і собі те побачити. І жінки теж. Цікаво їм. Соляний стовп. Звичайно ж, він не погодився, бо не він, бачте, придумав. Або ідея – я запропонував слоїк для чорнила з імітацією з чорного целулоїду. А його рекламні

задуми в дусі того оголошення про м'ясні консерви з чорносливом зразу під некрологами, розділ холодного м'яса. Вам не доведеться їх лизати. Кого? Наші конверти. Привіт, Джонсе. Куди це ти біжиш? Не затримуй мене, Робінсоне. Я поспішаю купити єдину в світі надійну ґумку «Канселл», яку продають у Гілі і Ко на Дейм-стрит, 85{311}. Дяка Богові, що розпрощався з цими телепнями. З біса важко було правити борги в жіночих монастирях. Монастир Транквілла. Там була симпатична черниця, на диво милолиця. Чернече покривало ну дуже пасувало до її невеличкої голівки. Сестра? Сестра? Певен, що призвело її туди нещасливе кохання – по очах видно. Дуже важко про гроші з такою жінкою. Того ранку я перепинив її молитви. Проте рада була поспілкуватися із навколишнім світом. Сьогодні у нас велике свято{312}, сказала вона. Відзначаємо день Богородиці Кармельської. І назва цього свята солодка: карамель. Вона знала, гадаю, знала, зважаючи на те, як вона. Якби вийшла заміж, у неї все б склалося по-іншому. Гадаю, у них справді було сутужно з грошима. Але ж незмінно смажили геть усе на найкращому маслі. Смальцю не вживали ніколи. Смалець їм був не до шмиги. Коли страва жирна, у мене завжди печія. Вони люблять підмаслювати себе і ззовні і зсередини. Моллі куштувала його, піднявши вуаль. Сестра? Пет Клеффі, лихварева донька. Кажуть, колючий дрiт придумала якась черниця.

Він перейшов Вестморленд-стрит, коли повз нього прошкандибав «S» із апострофом. Продаж велосипедів «Ровер». Сьогодні змагання велосипедистів. Скільки років минуло відтоді? Того року, коли помер Філ Гіллган{313}. Ми жили на західній Ломбард-стрит. Стривай-но, працював у Тома. А до Віздона Гелі пішов того року, коли ми одружилися. Шість років. Десять літ тому: він помер у дев'яносто четвертому, так, правильно, велика пожежа у Арнотта. Лорд-мером саме був Вел Діллон{314}. Обід у Гленкрі{315}. Муніципальний радник Роберт О'Рейлі відразу ж вилив портвейн у свій суп. Та й ну плям-плям-плям хлебтати його, підживляючи свого внутрішнього радника. Аж не чути було, що там грає оркестр. За те, чого ми вже сподобились, хай Господь нам. Міллі тоді була ще зовсім маленька. А Моллі надягнула ту слоново-сірого кольору сукню з вишитими на ній жабками. Чоловічого крою з обтягненими на ній матерією ґудзиками. Вона її не любила бо я розтягнув кісточку першого дня коли вона надягнула на пікнік хору біля Цукрової гори. Наче це через неї. Циліндр старого Гудвіна замазався чимось липким. Мухам теж пікнік. Відтоді вона таких суконь не надягала ні разу. А ця сиділа на ній як рукавичка на руці і в плечах і в стегнах. Саме починала трохи гладшати. Їли пиріг із кролятиною. Всі не зводили з неї очей.

Безжурний був час. Не те що тепер. Затишна кімнатчина з червоними шпалерами. Купили в Докрелла, шилінг і дев'ять пенсів за тузін. Увечері купали Міллі. Я купив американське мило, бузинове. Вода у балії пахла так приємно. А вона така смішна вся в піні. І тільки у неї гарне поставою. Тепер фотографія. У бідолашного тата він казав мені було ательє дагеротипів{316}. Спадкова схильність.

Він простував по бордюру хідника.

Потік життя. Як звали того схожого на священика молодика, що, проходячи, завжди позирав скося на наші вікна? Підсліпуватий, жінка. Тимчасово мешкали у Цитрона на Сент-Кевінс-перейд. Яюсь на пен. Пенденніс{317}? Пам'ять нікудишня. Пен..? Та вже ж стільки років минуло. Може, гуркіт трамваю заважає. Ну якщо він не міг пригадати як звати цехмейстра якого бачить щодня...

А тенора звали Бартелл д'Арсі{318}, він тоді ще тільки виходив у люди. Проводив її додому після практичних занять. Гонористий чолові'яга з нафабреними вусами. Від нього у неї пісня «Віють вітри південні».

Ну й вітер був того вечора коли я прийшов забрати її а там збори ложі щодо лотерейних квитків після концерту Гудвіна в ратуші чи то в банкетній чи в дубовій залі. Він а я слідом за ним. Аркуш її нот вихопило з моїх рук поривом вітру і прибило до огорожі гімназії. На щастя його не. Така пригода може зіпсувати їй настрої після виступу. Професор Гудвін під руку з нею попереду. Насилу дубає

бідолашний старий випивака. Його прощальні концерти. Певна річ, остання поява на будь-якій сцені. Може, на кілька місяців, а може й назавжди. Пригадую, вона реготала, коли рвоне вітер, піднявши комір. А пригадуєш, яка веремія закрутилася на розі Гаркорт-роуд? Брр! Здійняла усі її спідниці, а її боа метнулося просто в обличчя старого Гудвіна, мало не задушило його. Вона зарум'янилась од вітру. Пригадуєш, коли ми прийшли додому, то розворушили присок у печі й засмажили на вечерю скибки баранячого сідельця з її улюбленою кисло-солодкою овочевою приправою. Нагріли ром. Стоячи біля пічки, бачив, як вона в спочивальні розщібає корсет. Білий.

Шелеснувши, корсет м'яко упав на ліжко. Завжди зберігав тепло її тіла. Вона ж завжди була рада його скинути. Сиділа там мало не до другої, виймала шпильки з волосся. Дбайливо закутана Міллі солодко спала в ліжечку. Безжурний час, безжурний. Казкова ніч.

– О, містере Блуме, як ся маєте?

– О, як ся маєте ви, місіс Брін?

– Скаргами біді не зарадиш. Як там поживає Моллі? Не бачила її вже сто років.

– Пречудово, – бадьоро відповів містер Блум. – А Міллі, щоб ви знали, взялася за діло в Муллінгарі.

– Невже! То це ж для неї дуже вдала нагода, правда?

– Атож, вона там працює у фотографа. І в неї все ладиться. А як там усі ваші?

– Вони всі живуть і не журяться, – відповіла місіс Брін.

Скільки ж у неї їх? Крім нього.

– Бачу, ви в жалобі. Часом, у вас не...

– Та ні, – відмовив містер Блум. – Це я був на похороні.

Тепер, звичайно ж, усі питатимуть те саме цілий день. Хто помер, коли і від чого помер? Просто напасть якась.

– Не дай, Господи! – вигукнула місіс Брін. – Сподіваюся, не хтось із близьких родичів.

Що ж, можна її трохи розчулити.

– Дігнем, – пояснив містер Блум. – Давній мій приятель. Помер раптово бідолаха. Мабуть, відмовило серце. Поховали оце зранку.

Поховають тебе завтра,

Хоч сьогодні ти гуляєш

Там, де жито колоситься.

Та-ра-ра-ра па-ра-ра-ра

Трим-пам прим-пам ту-ру-ру...{319}

– Смерть давніх друзів то тяжка втрата, – меланхолійно промовив жіночний погляд очей місіс Брін.

То й годі про це. Тепер спокійно – про чоловіка.

– А як ваш володар і господар?

Місіс Брін підвела догори свої великі очі. Принаймні вони такі ще й досі в неї зосталися.

– Ой, про це краще не треба, – попросила вона. – Гримучі змії і ті побоялися б до нього наблизитися. Він зараз сидить удома над усякими статутами, вишукує, як карається наклеп. Я вимучилася з ним уже геть до краю. Ось я вам покажу.

З харчівні Гаррісона долинали гарячі випари телячої юшки, солодкі запахи тістечок із джемом та свіжоспечених пудингів із варенням. Густий полудневий дух залоскотав горлянку містера Блума. Хочуть випекти партію добірної здоби, масло, борошно найвищого ґатунку, тростинний цукор, чи, може, вже споживають її, запиваючи гарячим чаєм. А, може, пахне від неї? Босоногий хлопець-вуркаган стояв над решіткою, вдихаючи пахощі. Прагне потамувати дошкульний голод. Це йому приємно чи болісно? Обід за пенні. Ніж із виделкою прикуті ланцюжком до столу.

Відкриває свою сумочку, порепана шкіра, шпилька в капелюшку: з такими речами треба обачно. Хтось може наразитися оком у трамваї. Порпається. Все відкрито. Гроші. Бери, будь ласка. Страх Божий, якщо вони загублять шість пенсів. Тоді скандал. Чоловік бушує. Де ті десять шилінгів, що я дав тобі у понеділок? Ти, певно, підготовуєш свого братика з усією його родиною, га? Заяложена хусточка, слоїк із ліками. Щось випало, пігулка. Чого вона там?..

– Саме зараз, певно, місяць-молодик, – сказала вона. – У цей час його завжди тіпає. Знаєте, що з ним діялося цієї ночі?

Рука її перестала порпатися. Її очі вдивлялися в нього, широко розплющені в тривозі й водночас усміхнені.

– Що? – запитав містер Блум.

Нехай говорить. Дивись їй просто в очі. Я тобі вірю. Довірся мені.

– Розбудив мене серед ночі, – сказала вона. – Йому приснилося страхіття.

– Бідолаха.

– Сказав, що сходами йде сюди піковий туз.

– Піковий туз! – вражено повторив містер Блум.

Вона видобула з сумочки згорнену поштову листівку.

– Ось, прочитайте, – сказала вона. – Він отримав її оце зранку.

– І що в ній? – запитав містер Блум, беручи листівку. – К. П.?

– К. П.: капут, – пояснила вона. – Хтось хотів насміятися з нього: мовляв, тобі вже кінець. Не знаю, хто це, але нехай йому буде дуже соромно.

– Так, авжеж, – погодився містер Блум.

Зітхнувши, вона забрала у нього листівку.

– А тепер він ладнається йти до контори містера Ментона. Каже, що хоче подати позов на десять тисяч фунтів.

Вона згорнула листівку, поклала її в свою потерту сумочку і заклацнула зацібку.

Те саме вбрання із синьої саржі, яке носила два роки тому, тільки ворс уже вицвів. Його кращі часи лишилися ген позаду. Над вухами стирчать пасма волосся. І той самий, уже немодний, капелюшок без крис, і трійко старих виноградних грон, щоб трохи його причепурити. Зубожіла шляхетність. А колись була модниця. Зморшки від куточків рота. Старша за Моллі хіба що на рік або два.

Ось пройшла жінка, і видно було, як та на неї подивилася. Жорстко. Безжальна стать.

Він дивився на неї, намагаючись не виявити своєї відрази. Гостра теляча юшка з бичачих хвостів, приправлена прянощами. А я хочу їсти. У неї на обшлагах крихти від пудинга, на щоці цукрова пудра. Сліди ревеневого пудингу з фруктовою, з різних фруктів начинкою. І була вона колись Джозі Пауелл. Давно, тоді, у Люка Дойла. Долфінс-барн, шаради. К. П.: капець.

Змінити тему.

– А ви давно бачили місіс Бофуа-Гарновір? – запитав містер Блум.

– Майну Пюрфуа-Чистовір? – перепитала вона.

Сплутав із Філіпом Бофуа-Гарновіром. Клуб театральних завсідників. Метчем часто згадує свій спритний хід. Чи ж я спустив воду? Так. Останній акт.

– Так.

– Оце щойно, дорогою сюди, я заходила довідатися, чи вона вже розродилася. Майна в пологовому будинку на Голлс-стріт. Це доктор Горн{320} допровадив її туди. Третій день у неї перейми.

– Он як, – сказав містер Блум. – Дуже жаль її, бідолаху.

– Атож, – погодилася місіс Брін. – А вдома повна хата дітей. Ці пологи у неї дуже важкі, так мені сестра сказала.

– Он як, – повторив містер Блум.

Його промовистий жалісливий погляд всотував нею сказане. Язык співчутливо поцмакав. Ц! Ц!

– Дуже жаль її, бідолаху, – сказав він. – Так страждає! Третій день! Страх та й годі.

Місіс Брін кивнула головою.

– Перейми почалися у вівторок...

Містер Блум легенько торкнув її за лікоть, попереджуючи.

– Трохи одступіть! Дайте пройти цьому чоловіку.

Від річки по хіднику простувала сухорлява постать, утупившись крізь монокль на грубій поворозці в осяяну сонцем блакить. На голові у чоловіка сидів капелюшок, так щільно натягнений, наче вріс у череп. На руці звисав згорнений плащ, ціпок і парасоля, які ритмічно погойдувалися за кожним його кроком.

– Ось подивіться, – сказав містер Блум. – Він завжди обминає ліхтарні стовпи, сходячи з хідника на бруківку. Бачите!

– Якщо ваша ласка, поясніть, хто це, власне, такий? – запитала місіс Брін. – Він що, несповна розуму?

– Звати його Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тисделл Фаррелл, – повідомив, посміхаючись, містер Блум. – Бачите!

– Імен він має задосить, – зауважила вона. – Скоро Деніс теж стане таким, як він.

Раптом вона урвала мову.

– А ось і він, – сказала вона. – Треба йти до нього. Бувайте. Привіт від мене Моллі, добре?

– Авжеж, – запевнив містер Блум.

Він дивився вслід, як вона, обминаючи перехожих, прямує до торгового ряду. Деніс Брін у блазенькому сурдуті й парусинових туфлях видивав, човгаючи ногами, з Гаррісонової харчевні, обіруч притискаючи до грудей два тяжезні фоліанти. Ні сіло, ні впало. Фігура з давніх часів. Несподівану появу дружини він сприйняв як щось само собою зрозуміле і, спрямувавши на неї свою тьмяно-сіру борідку, став завзято щось їй доводити, а його звисла щелепа при цьому рухалася.

Мешігене. Геть з'їхав із глузду.

Містер Блум рушив собі далі і, ступаючи легким кроком, бачив попереду осяяний сонцем тісний капелюх і ціпок, парасолю та плащ, які ритмічно погойдувалися. Два дні на ногах. Бачите! Знову зійшов на бруківку. Ще один спосіб долати життєві перепони. А той інший вар'ят у лахах. Мабуть, їй із ним непереливки.

К. П.: капут. Хай мене лиха година візьме, якщо це не Елф Берґан{321} або Річі Гулдинг. Заприсягнувся чим завгодно, це вони для сміху написали за чаркою в Скоч-гаузі. Ладнається до контори Ментона. А той вибалушить свої баньки на листівку. Ото буде потіха.

Він пройшов повз редакцію «Айриш таймс». Може, там уже надійшли нові відповіді. Хотілось би відповісти на всі. Зручна штука для злочинців. Шифр. Зараз у них перерва на обід. Тепер там клерк в окулярах, він мене не знає. Та нехай полежать – вони краще вляжуться. Досить мороки з тими, що є, аж сорок чотири. Потрібна вправна друкарка на поміч джентльменові в літературній праці. Я назвала тебе поганим хлопчиком, мій любчику, бо мені не подобається той світ. Будь ласка, поясни мені, що це означає. Будь ласка, напиши, якими духами душитесь твоя дружина. Скажи мені, хто створив цей світ. Цікава у них поведенція докучати тобі запитаннями. А ота інша, Ліззі Твіґґ{322}. Моїм літературним спробам пощастило в тому, що їх схвально оцінив видатний поет А. Е. (містер Джо. Расселл). Сидить розкуйовджена, бо їй, бач, ніколи причесатися, і попиває водянистий чай, зазираючи в книжку віршів.

Коли йдеться про короткі оголошення, то для них кращої газети, ніж оця, годі й шукати. Стає популярна вже й на периферії. Куховарка і служн. на все, чудов. стіл, є покоївка. Потрібен меткий хлоп., торг, спирт, напоями. Порядна дівч. (катол.) шукає роб. в овоч. або м'яс. лавці. І створив її Джеймс Карлайл. Дивіденди шість із

половиною відсотків. Дістав чималий зиск на акціях Коутсів. Не ворухнувши й пальцем. Оце такі вони, метиковані шотландські скнари. У пресі тільки облесливі словеса. Наша милостива віце-королева, улюблениця всього люду. Тепер купив ще й «Айриш філд». Леді Маунткешел зовсім одужала після пологів і вчора в Ретоуті взяла участь у полюванні з хортами на лисиць, яке організувало місцеве товариство мисливців. М'ясо лисиць не їдять. А є й такі, що полюють заради м'яса. Від ляку виділяються соки, м'ясо стає ніжне для споживання. Їхати верхи. В сідлі по-чоловічому. М'язиста мисливиця. Жіноче сідло чи подушка їй, вважай, до одного місця. Перша на зборі, і перша б'є лисицю. Потужні, як племінні кобилиці, ці жінки-кіннотниці. Походжає собі під стайнею поважно, наче пава. Вихилить чарку коньяку враз, як за себе кине. Ось ця вранці біля Гровенора. З нею б у кеб: побалакаймо. Стіну або чималий бар'єр зможе подолати верхи хіба ж так. Мабуть цей кирпатий шофер зробив так навмисно. На когось вона таки схожа. Ага! На місіс Меріем Дендрейд, яка виставила на продаж свої старі покривала і спідню білизну в готелі Шелборн. Розлучена з Латинської Америки. Навіть оком не моргнула, дивлячись, як я перебираю її сподні. Наче хочу розвішувати їх після прання. Потім бачив її на вечорі в палаці віце-короля, тоді Стаббс, доглядач парку, провів мене туди разом із Віленом, що з «Експресу». Доїдали недоїдки, що залишилися після великого панства. Добрячий обід. Сливи я помилково полив майонезом, думав, що то заварний крем. Якби так учинила вона, у неї б вуха тижнів зо два пашіли. Хочеш бути її биком. Природжена куртизанка. Морочитися з писклятами – красно дякую!

Бідолашна місіс Пюрфуа-Чистовір! Чоловік методист. Метода в його божевіллі. В обідню перерву булочка і молоко з содовою в шкільному буфеті, їсть із секундоміром, за хвилину жуйне рівно тридцять два рази. А проте спромігся відростити нічогенькі бачки. Кажуть, має впливових родичів. Теодорів кузен працює в Дублінському замку{323}. У кожної сім'ї є свій впливовий свояк. Щороку вона має від чоловіка один і той же гостинець. Бачив його колись біля «Трьох веселих пиворізіів», чимчикує голомозий, а за ним його старший синаш тарганить у плетінці малого. Верескуни. Бідолашна жінка. Потім доводиться годувати груддю рік за роком ночами в будь-яку годину. Себелюбці вони, ці непитущі. І сам не гам. Прошу, в чай цукру мені тільки один шматочок.

Він зупинився на перехресті Фліт-стрит. Обідня перерва шість пенсів у Роу? Треба ще в національну бібліотеку, подивитися цю рекламу. Вісім пенсів у Бертоні. Краще там. По дорозі.

Він рушив повз крамницю Болтона «Вестморленд Гауз». Чай. Чай. Чай. Я забув побалакати з Томом Кернаном.

От лихо. Ц-ц-ц! Уявити собі: три дні лежить і стогне, на чолі примочки з оцтом, живіт у неї набубнявів! Ой! Жах та й годі! Голівка немовляти завелика: щипці. Воно скрутилося там усередині, силкується наосліп пробитися назовні навпомацки. Я мабуть би здох. Моллі пощастило, у неї пройшло легко. Треба придумати якийсь спосіб, щоб запобігати такому. Життя через тяжкі муки породілля. Задум знеболювати пологи: застосовували для королеви Вікторії. Народила дев'ятеро. Плідна матка. Як у віршику: старенька в черевіку жила, стільки-то діток вона нажила. Гадають, у нього були сухоти{324}. Пора вже подумати про це, а не розбалакувати про якесь замислене лоно срібlistого саява. Забивають баки дурникам. А можна було б легко налагодити путящу справу. Відбувається зовсім безболісно і з податкового фонду кожному новонародженому належить п'ять фунтів під складні відсотки до двадцять одного року п'ять відсотків це складе сто шилінгів плюс ті п'ять фунтів помножимо на двадцять за десятиковою системою, і це заохотить людей відкладати гроші сто десять і з лишком до двадцять одного року треба порахувати на папері там буде чимала цифра, більша, ніж можна подумати.

Звичайно, без мертвонароджених. Їх навіть не реєструють. Не варті уваги.

Цікаво було подивитися на них поряд, обидві череваті. Моллі і місіс Мойзел. Двійко

матерів. Сухота трохи відступає, а тоді знову. І зразу після цього вони раптом здаються пласкими як дошки. В очах мир і спокій. Наче камінь упав із душі. Старенька місіс Торнтон – ото була щиросерда жіночка. Геть усі вони – то мої діточки, казала вона. Коли годує їх, спершу бере ложку каші й собі в рот. О-о, це ж просто ням-ням. Синок старого Тіма Волла скалічив їй руку. Його перший вихід на світ Божий. Голова, як здоровецький гарбуз. Надутий доктор Меррен. Люди стукають їм у двері і вдень і вночі. Лікарю, прошу заради Бога. У дружини перейми. А потім їм доводиться чекати місяцями, доки заплатять. За те, що лікарі вирятували вашу дружину. Люди не знають, що таке вдячність. А от лікарі обходяться з нами людяно, мало не всі.

Перед величезними високими дверима ірландського парламенту злетіла згряя голубів. Поживилися, тепер можна розважитися. То на кого капнемо? Я он на того, що в чорному. От і спробую. От і вийшло. Мабуть, цікаво отак, коли з висоти. Епджон та я з Оуеном Голдбергом на деревах біля Гус Гріна, коли гралися в мавп. Вони прозвали мене скумбрія.

З Коледж-стрит вийшов гурт полісменів колоною по одному. Гусячим кроком. Наїджений вираз облич, з-під шоломів піт, хляпають приторочені збоку кийки. В смак попоїли, заправилися тарілкою доброго супу. Щастить же тим, хто служить у поліції. Розділилися по кілька і, відсалютувавши, рушили на свій дозор. Хай живуть і пасуться. Якщо нападати на них, то найкраще зразу після пудингу. Кулаком гати прямисінько в обід. А ось іще один гурт, тюпають купою, огинають огорожу Триніті-коледжу, прямуючи до поліційної дільниці. Поспішають до корита. Нас кличе поклик до бою. Нас кличе поклик до супу.

Він перейшов вулицю, до чого його пустотливо спонукував, указуючи пальцем, Томмі Мур{325}. Вдале рішення: пам'ятник йому спорудили саме над пісуаром, де до купи стікаються води. Такі вигоди треба створити і для жінок. Бо ж їм доводиться в кафе. Хочу поправити капелюшок. Такої долини більш немає ніде в цілім світі. Найвідоміша пісня Джулії Моркен{326}. Свій голос зберегла до кінця. Вона учениця Майкла Балфа, чи не так?

Він подивився вслід широкій накидці останнього полісмена. Цих субчиків краще обминати десятою дорогою. Джек Пауер міг би розказати багато чого потаємного: батько у нього там слідчим. Якщо хлопець випендрюється при затриманні, то потім у буцегарні йому дають хіба ж так прикурити. Хоч зрештою їх теж можна зрозуміти, робота у них з біса морочлива, а надто для молодих. Того дня коли Джо Чемберлен{327} отримувал свій диплом у Триніті, той кінний полісмен відпрацював усю свою законну платню. Цього вже ніхто не заперечить! Його кінь слідом за нами цокотів копитами по Еббі-стрит. Мені повезло, я змикитив ускочити до Меннінга, а то була б велика біда. А той гепнувся дуже потужно, слово чести. Мабуть, розчерепив собі голову об бруківку. Не треба було мені водитися з цією медичною братією. І з студентиками Триніті в їхніх академічних головних уборах. Самі ж почали. А проте спізнався з цим хлопцем, із Діксоном{328}, він потім у Скорботній Матері зав'язав мені вавку, а тепер він на Голлс-стріт, де місіс Пюрфуа-Чистовір. Колеса в колесах. Я й досі чую ті поліційні сюрчки. Враз усі дременули. Тому він мене й запам'ятав. Передати мене в руки поліції. Саме тут і розпочалося.

– Слава бурам!

– Слава Де Вету{329}!

– Чемберлена на гілляку!

Дундуки: згряя щенят, що дзявкають до нестями. Вінегар Гілл{330}. Оркестр цеху маслоробів. А за кілька років половина з них уже стануть суддями або урядовцями в державних установах. Розпочнеться війна, і всі бігом до війська – ті самі, що ладні були хоч і на смерть заради{331}.

Ніколи не знаєш, з ким ти говориш. Корні Келлегера манить приклад Гарві Даффа{332}. Як і того Пітера чи Деніса чи Джеймса Кері, який виказав непереможних. Член муніципалітету. Підбивав молодь, щоб вони прилучалися до справи. І весь цей час отримував у лапу від таємної поліції. Потім його кинули як непотріб. Зрозуміло чому ці нишпорки в цивільному завжди заграють із служницями. Того, хто постійно ходить в уніформі, розпізнати не штука. Спочатку полялякати з нею біля чорного ходу. Трохи полапати. Тоді наступний крок. А хто він такий той чоловік, що знай навідується до вашої хати? А хазяйський хлопець, що він каже? Піддивляється в замкову шпарину. Підсадна качка. Розпалений юний студент блазнює, крутячись біля її пухких рук, а вона прасує білизну.

– Це ж твої, Мері?

– Та не ношу я такого... Одчепіться, а то розкажу про вас вашій мамі. Вернулися додому аж під ранок.

– Грядуть великі переміни{333}, Мері. От скоро сама побачиш.

– То й тіштеся собі з вашими великими перемінами.

Так само вони і з барменшами. І з продавщицями в тютюновій лавці.

Джеймс Стівенс придумав найкраще. Він їх добре знав. Осередки з десяти членів, кожен може виказати тільки своїх. Шінн Фейн. Позадкуєш – тебе заріжуть. Невидима рука{334}. А залишишся – розстріляють. Дочка тюремного ключара допомогла йому драпонути з Ричмонда, потім у Ласк і гайда далі. Зупинився в готелі «Букінгемський палац», під самим їхнім носом. Гарібальді.

Треба щоб він усіх приваблював. Парнелл. Артур Гриффіт хлопець хоч куди, а от люд його не сприйме. Йому любо слухати балаканину про наш рідний милий край. Коли всяку бридню верзаяють. Як у буфеті дублінської хлібопекарні. Дискусійні клуби. Що республіканський лад це найкраща форма правління. Що мовне питання треба вирішити перш, ніж усі економічні проблеми. Нехай ваші дочки приваблюють їх до вашого дому. Гойно частуйте їх наїдками і напоями. На Михайла смажену гуску. Ось вам ласий кусень м'яса з приправами. Полийте його гусячим жиром, поки він не охолов. Ненаїджені ентузіасти. Скибка хліба на пенні{335} і марш за оркестром. Тому, хто краяв хліб, ані крихти. Думка, що найсмачніша підлива дістанеться комусь іншому. Почуваються зовсім як удома. Дайте-но оті абрикоси, чи то пак персики. Цього дня вже не довго чекати. Сонце гомруля встає на північному заході.

Він ішов, і за кожним кроком усмішка зникала з його обличчя, а тим часом на сонце насувалася темна хмара, затінюючи строгий фасад Триніті. Один за одним під'їздили трамваї і від'їздили, подзвонюючи. Слова ні до чого. Усе йде своїм звичаєм, день за днем: поліцейські крокують туди й сюди, трамваї котяться до нас і від нас. Ті двоє психів швендяють вулицями. Дігнем врізав дуба. Майна Пюрфуа-Чистовір із набухлим черевом стогне на ліжку, щоб із неї витягли дитя. Щосекунди хтось десь народжується. Щосекунди хтось інший помирає. Відколи я годував птахів, минуло п'ять хвилин. Гигнуло їх аж три сотні. Інші три сотні народилися, з них змивають кров, усі вони обмиті кров'ю агнця, репетують уа-а-а-а.

Люду щезне сила-силенна, натомість прибуде сила-силенна іншого, щезне і цей: потім інший прибуде і щезне теж. Будинки, ряди будинків, вулиці, милі й милі бруківки, купи цегли, каміння. Переходять із рук у руки. Цей господар, інший. Як то кажуть, домовласник вічно живий. Одного звільнили, і враз його заступає інший. Купують майно за золото, а все золото лишається у них. Щось вони тут шахрують. Згуртувалися в містах і вичікують віками. Піраміди в пісках. Будували на хлібі й цибулі. Раби. Китайську стіну. Вавилон. Лишилися здорові каменюки. Круглі вежі. Решта це сміття, розлогі передмістя, поспіхом споруджені хати. Будинки Кервана{336} із шлакобетону.

Хіба що переночувати.

Кожен із нас це ніщо. Настала найгірша пора дня. Життєва снага. Хмуро, смутно: ненавиджу цей час. Почуваюся так, наче мене розжували й виплюнули.

Будинок ректора. Високоповажний доктор Лоссос: консервований лосось. Добре він там законсервований. Не жив би я в такому будинку, хоч би мені й приплатили. Сподіваюся, у них сьогодні є печінка з беконом. Природа не терпить порожнечі.

Сонце поволі виповзло з-під хмари й засяло на срібних виробих, виставлених на тім боці вулиці у вітрині крамниці Волтера Секстона, повз яку саме проходив Джон Говард Парнелл{337}, засліплений яскравим сонячним світлом.

Оце він і є: рідний брат того. Схожий на нього, як викапаний. Його обличчя ввижається постійно. Саме зараз випадковий збіг. Сто разів буває, що ти думаєш про людину, а її не зустрічаєш. Простує, як уві сні. Ніхто його не впізнає. Напевно, сьогодні засідання муніципалітету. Кажуть, що, відколи став церемоніймейстером, він ні разу не надягав своєї уніформи. А Чарлі Булджер завжди бундючився, появлявся в трикутному капелюсі, напудрений і поголений. Подивіться, який у нього пригнічений вигляд. Видно, не на ту ногу встав. Під очима мішки як у привида. У мене досада. Брат великої людини: брат свого брата. На коні магістрату він би виглядав як картинка. Піде у клуб, може, вип'є кави, пограє в шахи. Для його брата люди були пішаками. Використав і хай ідуть к бісу. Боялися сказати хоч півслова супроти. Заморожував їх усіх своїм холодним поглядом. Безвідмовно діяло одне: його ім'я. Всі вони трохи не при собі. Несповна розуму Фанні й друга сестра{338}, місіс Дікінсон, у якій виїзд із червоною упряжжю. Фігура струнка, як у хірурга М'Ардла. А проте Девід Шігі{339} переважив його на виборах у Південному Міті. Відмовитися від парламентської кар'єри і взятися за громадські справи. Бенкет патріота. Їдять помаранчеві шкуринки{340} в парку. Коли його вибрали в парламент, Саймон Дедал сказав, що Парнелл устане з могили і виведе його за руку з палати громад.

– ... про двоголового восьминога, у якого на одній голові кінці світу забули зустрітися, а друга розмовляє з шотландським акцентом. А мацаки...

Вони обійшли містера Блума краєм пішохода. Борода і велосипед. Молода жінка.

І цей теж тут. То це таки збіг: уже вдруге. Майбутні події{341} попереджають про себе загодя, відкидаючи наперед свої тіні. Схвально оцінив видатний поет містер Джо. Расселл. Може, це з ним Ліззі Твігґ. А. Е.: що це може означати? Мабуть, ініціали. Альберт Едвард, Артур Едмунд{342}, Альфонс Еб Ед Ель Есквайр. Що він там балакав? Кінці світу з шотландським акцентом. Мацаки: восьминіг. Щось оккультне: символізм. Розбалакує. А вона жадібно слухає. Не кажучи ані слова. На поміч джентльменові в літературній праці.

Він дивився вслід високій постаті у домотканій одежі, з бородою і велосипедом, а поряд жінка його слухає. Ідуть із вегетаріанської їдальні. Там тільки зелень та фрукти. Біфштекса і не питай. Бо якщо з'їси його, то очі тієї корови стежитимуть за тобою довіку і віку. Кажуть, краще для здоров'я. Насправді ж гази в кишковику і вода. Спробував. Бігаєш, куди треба, цілий день. Живіт, як барабан, здутий. Цілу ніч щось верзеться. Чому вони назвали ту котлету, яку мені подали, горштексом? Горіховики. Фруктовики. Щоб мені здалося, наче я смакую ромштекс. Нісенітниця. Та ще й соли надміру. І додають соди. Цілу ніч сидиш біля крана.

Панчохи у неї над щиколоткою у складках. Негоже так, неприємно бачити. Ці літератори, вони всі десь там, у висотах. Запріянні захмарені символісти. Ну, естети. Не подивуюся, якщо виявиться: саме така їжа навіює в уяві подібні хвили, поетичні. От, наприклад, якщо взяти будь-кого з тих полісменів, які заправилися порцією ірландського рагу, то з нього не видобудеш ані жодного поетичного рядка. Він бо не знає, що таке поезія взагалі. Для цього треба перебувати в певному

настрої.

Чого чаєчка сідає,

Бо літати сил немає.

Він перейшов вулицю на розі Нассау-стрит і зупинився проти вітрини крамниці «Єйтс і син», прицінюючись до біноклів. А може зазирнути до Гарріса і побалакати з юним Синклером? Гречний хлопець. Певно, обідає. Треба полагодити мої старі окуляри. Лінзи фірми Герц, шість гіней. Німці лізуть у кожну шпарину. Продають дешевше, щоб захопити ринок. І збивають ціни. Може, пощастить знайти пару в бюро знахідок на вокзалі. Ото чудасія: чого тільки не забувають люди в потягах і гардеробах. Про що вони думають? Жінки теж. Неймовірно. Торік, їдучи в Енніс, довелося прихопити сумку, яку забула дочка того фермера, передав її під час пересадки в Лимерику. І по загублені гроші не приходять. Он там на даху банку маленький годинник, щоб випробувати ці біноклі.

Приплющити повіки до спіднього краю райдужної оболонки. Не бачу. Якщо уявити, що він там, то майже напевно побачиш. Ні, не бачу.

Він повернувся і, стоячи між вітринними маркізами, простягнув до сонця праву руку. Давно вже хотілося спробувати. І справді: точно. Кінчик його мізинця зовсім затулив сонячний диск. Певно, що тут фокус, де сходяться промені. От якби ще й темні окуляри. Цікаво. Коли ми жили на Ломбард-стрит, то там стільки мови було про плями на сонці. Вони, ці плями, це страшенні вибухи. Цього року відбудеться повне затемнення сонця: десь восени.

Та ось, щойно я про це подумав, як куля впала, позначивши час по Грінвічу. Цей годинник керується електричними дротами з Дансинку{343}. Хотілося б навідатися туди у першу суботу місяця. Якби я мав рекомендацію до професора Джолі або знав дещо про його родину. Це посприяло б нашому спілкуванню: кожен любить почути про себе щось приємне. Лестощі діють, коли вони несподівані. Аристократ пишається тим, що походить від королевої коханки. Його праматір. Улещуй без усяких вагань. З ласкавим словом можна весь світ обійти. І боронь тебе Боже, щоб ти зайшов і відразу бовкнув те, чого, сам знаєш, не спромігся збагнути: а що таке параллакс? Покажіть цьому джентльменові, де тут двері.

Ох.

Його рука безсило впала обік.

Ніколи про це нічого не знатимуть. Не марнуватимуть часу. Газові кулі обертаються, злітаються, розлітаються. І так триває без кінця й краю. Газ, потім твердь, потім світобудова, потім холод, потім літає мертва оболонка, льодяна брила, наче ананасовий льодяник. Місяць. Вона сказала, що зараз молодий місяць. Гадаю, так воно і є.

Він проминув «La Maison Claire».

Постривай-но. Повний місяць був того вечора коли ми в неділю два тижні тому отож зараз певно молодий місяць. Ішли берегом Толки. Непогано для місячного вечора у Ферв'ю. Вона наспівувала: В небі місяць молодий, він травневий такий і віщує любов{344}. Він поряд із нею, по той бік. Лікоть, рука. Він. Світлячок засвітився в

траві, і любов. Торкнулися. Пальці. Запит. Відповідь. Так.

Зупинись. Постривай. Якщо було, то було. Бо треба.

Містер Блум, подих його почастішав, крок сповільнився, пройшов повз Адам-корт.

Заспокоював себе годі тобі погамайся нарешті а його очі повідомили: це вулиця серед білого дня похилі плечі Боба Дорена. У своїй щорічній гулянці, як сказав МакКой. Вони пиячать, щоб розважити душу балачками, витівками або *cherchez la femme*[107]. Зберуться в Кумі всією компахою і з дівками, а потім до кінця року і в рот не беруть.

Атож. Так думав. Намилився в «Імперію». Пішов. Краще йому б склянку газованої. Там де колись був театр «Арфа» Пета Кінселли до того як Вітбред очолив «Квінз». Славний хлоп. Комік у тому ж стилі, що й Дайон Бусіко, обличчя кругле як колобок, на голові старенький шотландський беретик. Три Юні Кралі{345} з «Шкільного Дзвоника». Як плине час, правда? У спідниці, а ноги у довгих червоних споднях. Пियाки пили, реготали, пирскали слиною, похлиналися. Шквар іще, Пете. Червоні пики, пияцькі розваги, гоготіння і диму хоч сокиру вішай. Зніми ту білу шапчину. Очі в нього такі, наче він захмелений. Де ж він тепер? Десь жебрає. Арфа, яка колись доводила нас усіх до нестями.

Тоді я був щасливіший. Та чи був це я? І чи зараз я це я? Мені було двадцять вісім. Їй двадцять три коли ми переїхали з Західної Ломбард-стрит щось змінилося. Після Руді вона відчула до цього діла стійку відразу. Що було, того вже не вернеш. Як не втримаєш води в долоні. А ти хотів би повернутися до того? Саме коли починалося. Хотів би? Ти ж бо нещасливий у своєму домашньому житті, мій бідолашний вредний хлопчику? Прагне мені гудзики пришивати. Треба відповісти. Напишу в бібліотеці.

Графтон-стрит збуджувала його почуття своїми барвистими маркізами. Вибивний муслін, шовки, пані, вельможні дами, брязкіт збруї і тупіт-копіт копит по розпеченій бруківці. У тієї жінки у білих панчохах товстелезні ножиська. От якби пішов дощ та заляпав їх грязюкою. Вчорашні селюки, вже обросли салом, м'яса теж вистачає. У такої жінки ноги завжди дебели. У Моллі вони теж не дуже зграбні.

Чимчикуючи бадьорим кроком, він пройшов повз вітрини Брауна Томаса, шовкові вироби. Каскади стрічок. Найтонші китайські шовки. Нахилена урна вивергала з отвору потік криваво-червоного попліну: яскрава кров. Це привезли сюди гугеноти{346}. *La causa è santa*[108]{347}! Тара-тара. Чудовий хор. Тара. Прати слід у дощовій воді. Меєрбер. Тара: бум-бум-бум.

Подушечки для шпильок. Уже давно я застерігав її, що куплю таку. Стромляє їх повсюди по кімнатах. Голки у фіранках на кухні.

Він ледь підняв лівий рукав. Подряпина: майже загоїлася. Проте не сьогодні. Бо ж треба повернутися по той лосьйон. Червень-липень-серпень-вересень восьме. Ще майже три місяці. А може їй це й не сподобається. Жінки уникають піднімати шпильки. Кажуть кінець кох.

Атласні шовки, нижні спідниці на металевих дужках, розкладені променями шовкові панчохи.

Повертатися немає сенсу. Треба, щоб було. Скажи мені все.

Дзвінкі голоси. Жовтогарячий шовк. Брязкіт збруї. Все для жінки, оселя й апартаменти, найтонші шовки, срібло, заморські фрукти, добірні з Яффи. Агендат Нетаїм. Багатство світу.

Тепла пухкість людського тіла налягла на його свідомість. І свідомість розніжилась.

Він весь поринув у пахощі обіймів. У тьмяному трансі його зголодніла плоть німо жадала кохати.

Дюк-стрит. Нарешті. Отут поїмо. У Бертона. Тоді все стане на свої місця.

Він звернув за ріг біля Кембриджа все ще у тому ж трансі. Брязкіт збруї, цокіт-стукіт копит. Пахощі тіл, теплих, м'яких. Всі обціловані, податливі: у широких літніх лугах, у закошланій зім'ятій траві, у вестибюлях прибуткових будинків, на канапах, на пружинистих ліжках.

– Джеку, любов моя!

– Дороженька!

– Поцілуй мене, Реггі!

– Хлопчику мій!

– Кохана!

Тамуючи своє збуджене серце, він підступив до харчевні Бертона і штовхнув двері. І зразу ж густий сморід забив йому дух: гострі пахощі м'ясної підливи, овочевого місива. Звірі харчуються.

Люди, люди, люди.

Вмостившись на високих стільцях біля шинквасу, відкинувши капелюхи на потилицю, за столами, гукають іще хліба, дармового, сьорбають, по-вовчому глитають здоровецькі соковиті кусні, вирячивши очі витирають мокрі вуса. Блідий парубійко з лиснючим обличчям тре серветкою свою склянку, ножа, виделку і ложку. Новий гурт мікробів. Чолов'яга заткнув за комір дитячу серветку з плямами від підливи і знай посилає собі в пельку юшку ложку за ложкою, буркочучи за кожним разом. Інший же випльовує назад на тарілку нерозжовані хрящі: немає зубів, щоб їх розгризти. Бараняча відбивна підсмажена на грилі. Хоче швидше доїсти. Очі сумного випивайла. Відкусив більше, ніж здатний розжувати. Може і я такий? Побачити себе очима інших. Коли чоловік голодний, він завжди сердитий. Зуби і щелепи працюють справно. Стоп! Ой! Кістка! У шкільній читанці вірш про Кормака{348}, останнього язичницького короля Ірландії, як він подавився у Слетті на південь від Бойна. Цікаво, що він там їв. Мабуть, щось смачне. Святий Патрик навернув його в християнство. А проте так і не спромігся все проковтнути.

– Ростбіф із капустою.

– Порцію рагу.

Людський дух. Його занудило. Запльована тирса, солодкавий і теплуватий дим цигарок, сморід тютюнової жуйки, дух розлитого пива, людської пивної сечі й пивних недопитків.

Ні, тут не проковтнеш і кусника. Он хлопчина гострить столового ножа об виделку, готується ум'яти все, що стоїть перед ним, а ветхий дідок колупається в тому, що залишилося від його зубів. Кашлянув, наїджений, жує жуйку. До і після. Дякує Господу після трапези. Погляньте-бо на цей портрет, і цей. А той вимочує підливу кришениками хліба. Агов, чоловіче, вилизуй просто тарілку! То краще мені звідси тікати.

Він озирнувся весь обідній кагал – і тих, хто за шинквасом, і хто за столами, – силкуючись не дихати носом.

– Сюди два портери.

– Порцію солонини з капустою.

Он хлопець підпихає ножом капусту в рот собі так завзято, наче для нього це питання життя чи смерті. Чудовий хід. Аж моторошно дивитися. Щоб безпечніше їсти, йому треба три руки. Одривати по шматочках. Для нього друга натура. Щастить йому. Напевно, народився він не тільки в сорочці, а й із ножом у зубах. Начебто дотепно. Та ні. Не зовсім: чому з ножом? Ніхто не втямить.

Служник у фартусі, а поворозки теліпаються, збирав посуд, брязкотів липкими тарілками. Рок, судовий пристав, стоячи біля шинквасу, здував корону піни зі свого кухля пива. І вдало здув: вона лягла жовтою купкою біля його чобота. А один із тих, що обідали сидячи, сперся ліктями на стіл, підняв ніж та виделку і чекає другої страви, зирячи понад заплямовану газетою на підіймач із кухні. Сусіда щось йому розказує, жуєчи з повним ротом. А той співчутливо слухає. Застільна балачка. Я плямкав із ним у плямстерському плямку у плямницю. Хіба? Та невже?

Містер Блум нерішуче підніс два пальці до губів. Очі йому підказали:

– Не тут. Ти його не бачиш.

Гайда звідси. Тут бридота, як у свинарні.

Він позадкував до дверей. Перехоплю чого-небудь у Деві Берна. Підживлюся. Яюсь перебуду. Поснідав же добряче.

– Дайте ростбіф із пюре.

– Пінту портеру.

Кожен дбає тут лиш за свій апетит і домагається жаданого з усіх сил. Ковтай. Глитай. Ковтай. Що лізе в пельку.

Блум вийшов на свіже повітря і рушив назад, до Графтон-стріт. Жери сам, або тебе зжеруть людожери. Ріж! Ріж!

Уявімо, що коли-небудь запровадять це громадське харчування. Усі марширують із мисками і каструлями по поживу. Те, що їм насипали, наминають тут же, на вулиці. Джон Говард Парнелл наприклад ректор Триніті кожна жива душа не кажучи про інших ректорів{349} і про ректора Триніті про жінок і дітей, візників, священиків, пасторів, фельдмаршалів, архієпископів. З Ейлсбері-роуд, з Клайд-роуд, з ремісничих околиць, з північного Дубліна, лорд-мер у своїй пишній кареті, стара королева у кріслі на коліщатах. Я з порожньою тарілкою. Буду за вами, у мене чашка спільного користування. Така, як біля фонтану сера Філіпа Кремптона. Зметить мікробів хусточкою. Той, хто після вас, намете своєю цілу купу нових. Отець О'Флінн посміється з нас усіх він. Однаково всі сваряться. Кожен прагне отримати дещо краще. Дітвора чубиться за те, хто буде вишкрібати казан. Для супу казан має бути завбільшки такий, як Фенікс-парк. І видобувати з нього свинячі боки та огузки туш яловичини доведеться гарпуном. Кожен ненавидить усіх, хто поряд. У готелі «Міський герб» вона назвала це табльдотом. Суп, печеня і десерт. Ніколи не знаєш, чиї думки ти жуєш. А хто потім митиме всі тарілки й виделки? Можливо, о тій порі весь люд стане харчуватися таблетками. Зуби псуватимуться ще швидше.

Зрештою вегетаріанці недалеко від істини твердячи що вирросло з землі воно й пахне

гарно хоча часник, авжеж, пахтить італійцями-катеринщиками, хрумка цибуля й гриби трюфелі. А ще як мучаться тварини. А птицю треба обскубти й випатрати. Бідолашна худоба на ринку чекає, поки їй молотом розтروщать голову. Му-у. А як тремтять бідні телята. Ме-е. Смаковита телятина. Чудова з неї печеня з капустою й картоплею. У відрах різників погойдуються легені. Дайте-но мені он ту груднину на гачку. Ляп. Фе! Криваве м'ясиво. Оббіловані вівці з осклілими очима висять підвішені за задні ноги, морди їм загорнені в закривавлений папір, з носів на тирсу скрапують криваві шмарклі. Серце й тельбухи розкуповують швидко. Та не шарпай тих вирізок, хлопче.

Коли сухоти, радять пити свіжу, ще теплу кров. Кров завжди потрібна. Її жадають. Лижуть її, вона ще тепла, парує, густа й солодка. Зголоднілі душі.

Ох, як їсти хочеться.

Він зайшов до Деві Бернса. Нічого не скажеш, порядний заклад. Сам Деві не балакучий. Часом почастиє і чаркою. Та це буває раз на чотири роки, коли рік високосний. Одного разу поміняв мені чек на готівку.

Що ж його взяти в такий час? Він витяг годинника. Треба поміркувати. Склянку пива з лимонадом?

– Здоров, Блуме! – озвався зі свого закутка Носатий Флінн{350}.

– Здоров був, Флінне.

– Як життя?

– Пречудово... Поміркую. Візьму склянку бургундського і... поміркую.

На полицях стоять сардини. Подивися і вже наче відчуваєш смак. Сендвіч? Шиночка з хлібцем та помазати гірчичкою, м'ясні консерви. Без м'ясних консервів із сливами радощі в домі стають неможливими. Яка ідіотська реклама! І помістили просто під некрологами. Наче на сливі. Консерви з Дігнема. Людожери споживають з лимоном і рисом. М'ясо білих місіонерів надто солоне. Як маринувана свинина. Мабуть, вождеві приділяють особливі частини їхнього тіла. Вони, певно, жилаві од посиленого вжитку. Його дружини всі зібралися тут гуртом, дивляться, що з того вийде. Як консервів повна хата, тоді й радощів багато. Скільки там усякої всячини. Лою тельбуху і фляків і подрібнених борлаків. Малюнок-загадка: знайдіть м'ясо. Кошер. М'ясо окремо, молоко окремо. Тепер це називають гігієною. Піст перед Йом Кіпуром, – він, власне, весняна чистка нутрощів{351}. Мир і війна у світі залежать од травлення якогось чолов'яги. Релігії. Різдяні індіки та гуси. Побиття немовлят. Їжте, пийте й веселіться. А потім черга до лікаря. Голови перев'язані. Сир перетравлює все крім себе. Сир це сила.

– У вас є сендвічі з сиром?

– Є, сер.

Бажано ще кілька оливок, якщо вони є у них. На мій смак, краще б італійські. І добру склянку бургундського, щоб запити. Непогане мастило. Є у них один салат вартий уваги. Том Кернан готує його хіба ж так. Душу вкладає. Олію лле чисту, оливкову. Міллі подала мені котлету із стебельцем петрушки. Додати іспанську цибулину. Бог створив їжу, а диявол кухарів{352}. Краба можуть зготувати «по-диявольськи».

– Дружина здорова?

– Цілком, дякую... То давайте сендвіч із сиром. А горгонзола є?

– Є, сер.

Носатий Флінн сьорбав свій ґроґ'.

– Як вона тепер, чи виступає з концертами?

Варто поглянути на його губи. Міг би посвистувати собі у вухо. Ще й вуха до того ж розлогі. Музика. Знається на ній, як моя праля. Та краще розказати йому. Шкоди від того не буде. Дармова реклама.

– Цього місяця у неї планується велике турне. Може, ви чули про нього.

– Ні, не чув. Та це здорово. А хто влаштовує?

Помічник бармена приніс сендвіч.

– Скільки з мене?

– Сім пенсів, сер... Дякую, сер.

Містер Блум порізав сендвіч на тонкі кусники. Містер Мак Тріггер. Далі щось кисло-солодке. Треба краще. Що деякі частки тіла спеченого місіонера Мак Тріггера активно підвищили чоловічу потенцію негритянського вождя, який їх спожив. І враз пораділа дружин ціла сотня. І гучно прославила волю Господню.

– Може, гірчиці, сер?

– Так, прошу.

Кожен кусник він поцяткував жовтими краплинками. Патик у повелителя вже... О, ідея: вже твердий як горіх. Сили Мак Тріггера стане на всіх.

– Влаштовує? – перепитав він. – Розумієте, справа задумана як гуртове підприємство. Спільні видатки і спільні прибутки.

– Ага, тепер я пригадую, – сказав Носатий Флінн, стромляючи руку в кишеню і чухмарячи у паху. – Хто ж мені це казав? Чи не доклав до цього своїх рук О'Кріп О'Шпар?

Пекуча гірчиця боляче кольнула містера Блума в серце. Він підвів погляд і побачив, що на нього супиться циферблат годинника. Друга. У пабах на п'ять хвилин уперед. Час не стоїть на місці. Стрілки посуваються. Друга. Ще не час.

Його душа запросилася на волю, піднялася до горла, потім упала і знову запросилася жалісніше, жалібніше.

Вина.

Він скуштував життєдайний напій, тішачись його смаком і пахощами, потім звелів горлянці пустити його в утробу і поставив склянку на шинквас зваженим рухом.

– Атож, – сказав він. – Організовує її саме він.

Хай знає. Бо мізків не має.

Носатий Флінн сопів і чухмарився. Добре й смачно обідає блоха.

– Я чув від Джека Муні, він добряче заробив на боксерському матчі, коли Майлер Кео подолав того солдата в Портобельській казармі. Він свого хлопа сховав у графстві

Карлоу, їй-богу, Джек сказав мені...

Сподіваюся, його капка з носа не впаде просто в його склянку. Аж ні, він її втягнув носом.

– Майже місяць тримав його там, до самого матчу. І щоб він харчувався тільки сирими качиними яйцями, їй-їй, доки будуть нові вказівки. І щоб не пив ані краплини спиртного, уявляєте собі? Знаєте, О'Шпар, їй-же-богу, чоловік метикований.

З дверей, що за баром, вийшов Деві Берн у сорочці з закасанами рукавами, витираючи губи серветкою. Рожевий оселедець. І усміхом яскріють очі і... і щось там іще яскріє. А сам він такий солодкий, що аж нудно від нього стає.

– А ось і він, свіженький як огірочок, – озвався Носатий Флінн. – Може, підкажете нам, кому там світить Золотий Кубок?

– У цьому я ні в зуб ногою, містере Флінне, – відмовив Деві Берн. – Ніколи не ставлю ані шага.

– То й правильно робите, – схвалив Носатий Флінн.

Містер Блум жував кусник за кусником сендвіч, свіжий, добре випечений хліб, тішився тим, що долає відразу до пекучої гірчиці та зеленого сиру, який тхнув потом ніг. І з кожним ковтком у роті відчувався добродійний смак справжнього вина. Ніяких посторонніх присмаків від підробок. У таку погоду, коли не холодно, воно смакує краще.

Гарний затишний бар. Дерев'яний шинквас споряджений непогано. І вигляд у нього пристойний. Мені подобається його вигин.

– Ні за що в світі я б не спокусився на цю гру, – запевнив Деві Берн. – Скільки людей уже програтися на кониках до нитки.

У власника пабу теж своя гра. Отримує ліцензію на розлив пива, вина й міцних напоїв. А потім як випаде: виграв чи програв.

– Щира правда, – погодився Носатий Флінн. – Якщо без підказки, хто має виграти. Тепер уже чесних перегонів не буває. Ленеган часом називає ту або іншу конячку. Сьогодні він радить на Скіпетра. А фаворит Рубін, лорда Говарда де Вальдена, переміг в Епсомі. Жокей у нього Морні Кеннон. Два тижні тому я міг би виграти сім до одного, якби поставив на Сент-Аманту.

– Справді? – запитав Деві Берн.

Він одступив до вікна, узяв касову книгу і став гортати її сторінки.

– Слово чести, – запевнив, сопучи, Носатий Флінн. – Таку кобилку тільки пошукати. Вона від Сент-Фраскіна. Прийшла перша під час грози, її хазяїн Ротшильд, вуха їй заткнули. У синій куртці і жовтій кепці. І тут на біду припхався здоровань Бен Доллард зі своїм Джоном О'Гонтом. Він мене й відмовив. І накрилося.

Він скрушно сьорбнув ґроґу і провів пальцями по гранях своєї склянки.

– Накрилося, – повторив він, зітхаючи.

Містер Блум жував і дивився, як той зітхає. Носатий недотепа. Може, сказати йому, на яку конячину Ленеган? Та він уже знає. Краще хай би забув. Піде, ще більше просадить грошей. Від дурня гроші тікають відразу. Знову з носа капка. Як би він цілував жінку, коли тече з носа. А може їм це подобається. Їм же подобається, коли

колюча борода. У собак мокрі носи. У старої місїс Рїордан у готелї «Мїський герб» був скай-тер'єр, у нього завжди бурчало в животї. Моллі гладила його у себе на колїнах. Ой, ти мїй любенький гавкунчику!

Вино просочило і пом'якшило сумїш хлїба, гїрчиці й відразливого на одну мить сиру. Добре вино. Смакує ще краще, бо я не хочу пити. Авжеж, тому що побанився. Оце й підживився. Тодї зможу годинї о шостїй. Шоста, шоста. Це вже буде по тому як. Як вона...

Нїжне тепло вина розтікалося по його жилах. Цього менї дуже хотїлося. Так було тяжко на душі. Очі не жадїбно дивилися на полицї з бляшанками сардин, з яскравими клешнями крабїв. Чого тїльки не вживають собі в їжу люди. Із скоїок морські молюски з носиками, з дерев щось теж, з землі слимаки, їх їдять французи, з моря на гачок із наживкою. Дурнуватї риби за тисячу рокїв нїчого не навчилися. Якщо чогось не знаєш, то в рот його краще не клади. Отруйнї ягоди. Глїд. Щось округле ти ладен схвалити. Яскравї кольори тебе відлякують. Хтось сказав комусь їншому, і пішло. Спочатку випробувати на собаках. На підставї запаху чи вигляду. Спокусливий плїд. Морозиво у вафельному рїжку. Вершкове. Інстинкт. Наприклад, апельсиновї гаї. Потребують штучного зрошення. Бляйбтройштрассе. Добре, але як тодї бути з устрицями? На вигляд гидкї, схожї на харкотиння. Мушлї теж бридкї. Та й розчинити їх із бїса важко. І хто їх перший уподобав? Живляться вони всякими покидьками у водї, що з нечистотами. Шампанське й устрицї з Ред Бенк. Стимулюють статеву потенцію. Афродизїак. Сьогодні зранку він був у Ред Бенк. Чи він устрицю чи стару рибу за столом. Можливо, він юне тїло в лїжку. Нї, у червнї устриць не буває. А є люди, якї люблять дичину, коли від неї чути душок. Заєць тушкований у горщику. За двома зайцями. Китайцї їдять яйця, яким уже п'ятдесят рокїв, посинїли й позеленїли. Обїд – тридцять страв. Кожна страва нешкїдлива, а коли змїшаються в шлунку. Так можна пояснити загадкове отруєння. Це сталося чи не з ерцгерцогом Леопольдом? Нї. Так, а чи не з Отто{354}, що походить від Габсбургїв? А хто це призвичаївся їсти лупу із своєї голови? Найдешевший снїданок у мїстї. Певно, що хтось із аристократїв. Потїм їншї й собі слїдом, раз пішла така мода. І Мїллі замїшує олію з борошном. Я сам люблю здобне тїсто. Половину добутих устриць викидають назад у море, щоб цїна не упала. Дешевї. Їх нїхто не купить. Кав'яр. Задрали носа. Ось то ми якї! Рейнвейн у зелених чарах. Куди твоє дїло! Ледї така-то. Напудренї груди, перлове намисто. Elite. Crème de la crème[109]. Замовляють особливї страви, щоб показати: вони, мовляв, такї. Самїтник із мисочкою квасолї умертвляє свою плоть. Щоб пізнати мене похарчуйся зі мною. Королївський осетр. Головний шериф: дозволити рїзнику Коффі продавати оленину з лїсїв його яснов. Посилатиме йому половину кожної туші. Я бачив, якї потрави готували на кухнї начальника королївського архїву для гостей учти. Шеф-кухар у бїлому ковпаку як рабин. Качку обливали коньяком і підпалювали. Кучерява капуста à la duchesse de Parme[110]. Тож треба щоб назви страв були зазначенї в меню тодї знатимеш що ти їв а коли страв багато тодї суцїльна мїшанина. Маю свїй досвїд. Якось укинув у суп забагато концентрату Едвардса. А гусей відгодовують для них так вигадливо, що очманїти можна. Омарїв ув окрїп живцем. Чи не зволите ви, вельмишановна мїледї, скуштувати купричок цїєї курїпочки. Не відмовився б я офіціантом у люксовому готелї. Чайовї, вечїрнї туалети, напївоголенї панїї. Можна я покладу вам їще кусник палтуса з лимоном, мїс Дюбїда? Прошу, покладїть. Хоч їсти так багато, то бїда. Але ж бїда у тїм, що дївчина блїда. Гадаю, прїзвище її походить від предкїв – французїв-гугенотїв. Здається, у Кїлліні жила якась мїс Дюбїда. Du, de, la – це з французької мови. Проте це та сама риба і, може, саме її патрав старий Мїкї Генлон з Мур-стрит, якому з виторгу течуть грошї струменем, і рибу готувати мастак, а от підписати чек він так скривиться, наче йому загадали намалювати на полотнї дивоглядний пейзаж. Мейкай Га Ен. Дурний як пень, а в банку п'ятдесят тисяч.

Спарувалися на вікнї двї мухи, б'ються об шибку спарованї.

Тепло проковтнутого вина в його ротї тримається. Виноточильнї преси чавлять виноград бургундський. У ньому сонячне лїтепло. Здається, про дотик таємний менї

пам'ять нагадує. Його почуття зволожені цим дотиком пробудилися. Сховалися у заростях папороті в Гауті. Під нами затока спить небо. Ні звуку. Небо. Біля Левової Голови море багряне. Зелене біля Драмлека. Жовтозелене далі до Саттона. Підводні поля водоростей, на них видно брунатні смуги, затоплені міста. Її волосся лежало на моїй куртці як на подушці, руку я підклав їй під потилицю, комашки з трави бігали по руці, та ти ж помнеш на мені все. Ото диво! Її м'якенька прохолодна пахуча рука пестила мене, очі прикуті до моїх очей. Заворожений я припав до неї, її повні уста розтулилися, і я їх цілував. Яка насолода! А вона язиком посунула мені в рот щойно розжоване печиво з кмином. Гидка кашка пожована в її роті, кисло-солодка, розмочена її слиною. Радість: я ковтав її: радість. Юне життя, її випнуті губи вп'ялися в мої. М'які, теплі, липкі як помадка. Очі її були наче дві квітки, візьми мене, очі, сповнені жаданням. Заторохтіли камінці. Вона завмерла. Коза. Ні душі. На вершині Бен Гаута в кущах рододендронів коза походжала хазяйновито, сіючи позад себе бурубашки посліду. Захована папороттю, вона сміялася в моїх палких обіймах. На ній я лежав і цілував її несамовито; очі, її губи, її оголену шию, що здригалася в ритмі ударів серця, її перса під шерстяною блузкою, пипки, що стриміли вгору. І пестив її всю гарячим язиком. Вона цілувала мене. Мене обцілювала. Ладна віддатися, вона куйовдила мені чуб. Обцілована, вона цілувала мене.

Мене. А тепер мене...

Мухи б'ються об шибку спаровані.

Він опустил погляд, і його очі простежили лінії текстури на дубовій стільниці. Краса: лінії вигинаються, вигини це і є краса. Гарні тіла богинь, Венери, Юнони: вигини, якими милується весь світ. Можна побачити їх, ось бібліотечний музей, стоять у круглomu холі, оголені богині. Сприяє травленню. Їм байдуже, хто на них дивиться. Хай дивляться всі. Ніколи не озвуться. Принаймні до такого як Флінн. От якби вона так як Пігмаліон з Галатеею що перш за все сказала б? Смертний чоловіче! Знай своє місце. Кружляти нектар гуртом із богами, тарелі з щирого золота, в емпіреях. Куди там нашим бідняцьким обідам, прихапцем тарілка з кавалком вареної баранини, морква з ріпою, пляшка дешевого пива. Нектар, уяви, що п'єш електрику: пожива богів. Краса жіночого тіла фігура Юнони. Довічна краса. А ми запихаємо свій харч у дірку, а він виходить з другої позаду: харч, шлунковий сік, кров, кал, земля, харч: він живить нас так само, як паливо живить для руху паротяг. А у них ні. Ніколи не дивився. Подивлюся сьогодні. Охоронець не помітить. Нахилюсь, наче хочу щось підняти з підлоги, і погляну чи у неї є.

Сечовий міхур тихенько спонукнув його піти і зробити не робити там зробити. Як справжній муж, завжди готовий, він спорожнив свою склянку до дна і вийшов, кохалися вони також із смертними чоловіками, до них їх вабило, лягали з коханцями-чоловіками, з юнаком пила меди утіх, у двір. Коли не стало чути його кроків, Деві Берн одірвався від своєї книги і запитав:

– А хто він за один? Він, часом, не страховий агент?

– Ні, він уже давно облишив цю справу, – пояснив Носатий Флінн. – Тепер він робить рекламу у «Фрімені».

– З лиця він мені давно знайомий, – сказав Деві Берн. – У нього біда?

– Біда? – вразився Носатий Флінн. – Нічого не чув. А що таке?

– Я ж бачив, він у жалобі.

– Невже? – завагався Носатий Флінн. – Ай справді, їй-богу. Я ще запитав, як у нього там удома. Маєте слухність, слово чести. Таки був у жалобі.

– Я ніколи не заводжу розмову про такі речі, – повідомив Деві Берн, демонструючи

свою делікатність, – якщо бачу, що джентльмена спостигла пов'язана з ними біда. Це тільки роз'ятрює свіжу рану.

– У кожному разі, це не дружина, – запевнив Носатий Флінн. – Я зустрів його позавчора, він саме виходив із «Ірландської ферми», молочарні, яку держить на Генрі-стрит дружина Джона Вайза Нолана, і ніс слоїк вершків для своєї благовірної. Мушу сказати: вона жінка нівроку пишна. Самий смак.

– То нині він заробляє на хліб у «Фрімені»? – запитав Деві Берн.

Носатий Флінн значуще стиснув губи.

– Того дріб'язку, що йому платять за оголошення, навряд чи стане на вершки. Це річ ясна для кожного.

– І як же тоді? – зацікавився Деві Берн, закриваючи книгу і підступаючи ближче.

Носатий Флінн покрутив розчепіреними пальцями, наче показуючи фокус-покус. І підморгнув.

– Він член ложі, – пояснив він.

– Ви що, справді? – не повірив Деві Берн.

– Щира правда, – запевнив Носатий Флінн. – Стародавнього, вільного і визнаного братства. Світло, життя і любов, до вашого відома. Вони його завжди виручають. Це мені сказав... гм, байдуже хто.

– Та чи це факт?

– Атож, братство надійне, – potwierдив Носатий Флінн. – Вони вас не покинуть у біді зроду-віку. Я знаю одного хлопа, він пробував був попасти туди, та ба, двері з біса щільно причинені. От жінок узагалі не допускають і правильно роблять, ей-ей.

Деві Берн водночас посміхнувся позіхнувікивнув:

– Iiiiiaaaaaaxx!

– Колись одна жінка, – провадив Носатий Флінн, – сховалася в годинник, хотіла довідатися, що вони там ворожать. Та якимсь таки бісовим чином вони її виявили і відразу примусили заприсягтися Магістрові ложі. Ця жінка належала до роду Сент-Леже Донерейль{355}.

Деві Берн, смачно позіхнувши, аж сльози виступили на очах, озвався:

– Та зрештою це факт чи ні? Він же таки пристойний чоловік. Я частенько його тут бачу і жодного разу не було, щоб він, розумієте, дозволив собі зайвого.

– Навіть сам Господь-Бог не примусить його напитися, – категорично запевнив Носатий Флінн. – Коли бачить, що компанія розгулялася на всі боки, одразу вшивається. Ви помітили, як він подивився на годинник? Правда, вас тут не було. Запросиш його випити, він перш за все витягне годинник, подивиться і залежно від часу вирішить, чи можна йому причаститися. Завжди так, їй же богу.

– Дехто, буває, так робить за звичкою, – зауважив Деві Берн. – Але він чоловік певний, на нього, скажу, можна покластися.

– Авжеж, чоловік він непоганий, – погодився Носатий Флінн, шморгнувши носом. – Відомо, що він і грошима допоможе, коли хтось у скруті. Слід віддати йому належне.

Має Блум дещо хороше. Та однієї речі він ніколи не зробить.

І його рука махнула, наче розписалася пером біля склянки з ґроґом.

– Я розумію, – сказав Деві Берк.

– Нічого в письмовому вигляді{356}, – пояснив Носатий Флінн.

У паб зайшли Педді Леонард і Бентам Лайонс. Слідом за ними появився Том Рочфорд, погладжуючи свою камізельку бордового кольору.

– Привіт, містере Берне.

– Привіт, джентльмени.

Вони зупинилися біля шинквасу.

– Хто ставить? – запитав Педді Леонард.

– Я пас, – озвався Носатий Флінн.

– Ну то що візьмемо? – запитав Педді Леонард.

– Мені імбирного ситра, – сказав Бентам Лайонс.

– Що за дивина! – вигукнув Педді Леонард. – Відколи це з тобою? А ти, Томе?

– Як там справи з каналізацією? – поцікавився Носатий Флінн, сьорбаючи свій напій.

Замість відповіді Том Рочфорд приклав руку до грудей і гикнув.

– Коли ваша ласка, містере Берне, чи не дасте мені склянку води? – попросив він.

– Звичайно, сер.

Педді Леонард позирнув на своїх товаришів пиворізів.

– Дивні діла твої Господи, – зітхнув він. – Ви тільки подивіться, куди потече мій частунок! У холодну воду та в імбирну шипучку. А раніше ці двоє хлопців ладні були висмоктати віскі з примочок, що їх прикладають до хворої ноги. Ось цей плекає надію на якусь конячину, що з біса певно має здобути Золотий кубок. Повна гарантія.

– Це Зінфандель? – запитав Носатий Флінн.

Том Рочфорд висипав із папірця порошок у склянку з водою.

– От клята диспепсія, – буркнув він перед тим, як випити.

– Сода зразу подіє, – заспокоїв його Деві Берн.

Том Рочфорд кивнув головою і випив.

– То як, Зінфандель?

– Не кажіть, – озвався, підморгнувши, Бентам Лайонс. – Я теж ставлю на це діло свої п'ять шилінгів.

– Та скажи вже, якщо маєш хоч краплину гідності, і йди собі під три чорти, – розсердився Педді Леонард. – А хто тобі підказав?

Містер Блум, виходячи з пабу, підняв, прощаючись, три пальці.

– До зустрічі, – відповів Носатий Флінн.

Інші обернулися.

– Оце він мені й підказав, – повідомив пошепки Бентам Лайонс.

– Пхе! – зневажливо пирхнув Педді Леонард. – Містере Берне, сер, ми візьмемо два маленькі віскі Джеймсон і...

– Склянку імбирного ситра, – люб'язно підказав Деві Берн.

– Атож, – погодився Педді Леонард. – Пляшечку з соскою для дитинки.

Містер Блум рушив до Даусон-стрит, вилизуючи язиком дочиста зуби. Щось там є, мабуть, зелене, може шпинат. Тож якби ці самі рентгенівські промені, можна було б.

На Дюк-лейн ненажерливий тер'єр виблював на бруківку грудку з пережованих хрящів і ну їх знову лигати з подвоєною жадобою. Нажерся по саме нікуди. Повертаю з подякою, споживши повністю весь вміст. Спочатку як десерт, потім як закуска перед першою стравою. Містер Блум обачно обійшов. Жуйні тварини. Це його друга страва. Вони труть верхньою щелепою. Цікаво чи спроможеться Том Рочфорд щось сподіяти з цим своїм винаходом. Марнує тільки час, пояснюючи Фліннові з його спраглою пащею. У художого пияка паща хоче більш пивка. Варто відвести окрему залу чи ще якесь місце, де збиралися б винахідники і нехай там собі винаходять. Звичайно ж, туди припхалися б усі психи.

Він замуликав, закінчуючи урочистою луною останні слова:

Don Giovanni, a cenar teco

M'invitasti[111].

Трохи полегшало. Бургундське. Добре мене збадьорило. Хто був першим виноробом? Мабуть, хтось такий, кого полонила печаль. Вип'єш, і вже герой. А тепер треба в національну бібліотеку, відшукати цю «Кілкенні піпл».

Гарненькі чистенькі стільчаки у вітрині крамниці Вільяма Міллера, товари сантехніки, які чекали покупців, зрушили перепинений плин його думок. Було б можна простежити і рух його донизу. Буває ж, що проковтне людина голку, а вона виходить з-поміж ребер через кілька років, бо суне по всьому тілу, з жовчних проток у селезінку, потім у печінку, і шлунковий сік кишками, що звиваються наче трубки. А от бідоласі, якого обстежують, довелося б довго стояти з голим пузом. Бо треба для науки.

– А cenar teco.

Що означає teco? Мабуть, «сьогодні ввечері».

Ти ж, дон Жуане, запросив мене

Прийти сьогодні на вечерю

Там-там-там тара-бам.

Якось воно звучить не так.

Ключчі: два місяці, якщо я умовлю Наннетті. Це дасть два фунти десять шилінгів або ж два фунти вісім. Гайнс винен мені три. Два одинадцять. Прескоттове оголошення. Два п'ятнадцять. Приблизно п'ять гіней. Що ж, непогано.

Можна буде купити для Моллі якусь із тих шовкових комбінацій кольору її нових підв'язок.

Сьогодні. Сьогодні. Не треба думати.

Краще відпочити – на південь. Може, по англійських приморських курортах? Брайтон, Маргейт. Берег моря у місячному сяйві. Її голос лунає над морем. Знадливі дівчата-бережаночки. Біля дверей пабу Джона Лонга до стіни прихилився волоцюга у тяжкій зажурі, кусаючи кісточки коростявих пальців. Умілі руки шукають роботу. Згодні на помірну платню. Харчами не перебирають.

Містер Блум повернув за ріг вулиці біля вітрини кондитерської Грей із нерозкупленими тортами і пройшов повз книгарню велебного Коннелана. «Чому я одкинувся від католицької церкви?», «Пташине гніздечко»{357}. Він цілком у руках жінок. Кажуть, того року, коли погнила вся картопля, вони приманювали тарілкою супу дітей убогого люду, навертаючи їх до протестантської віри. Десь тут поблизу товариство наvertати в християнство убогих євреїв, куди тато ходив. Та сама принада. Чому ми одкинулися від католицької церкви?

На краю пішоходу стояв сліпий хлопець, постукував по бровці тонким ціпком. Трамвая не видно. Хоче перейти вулицю.

– Ви хочете перейти? – запитав містер Блум.

Сліпий не відповів. Його кам'яне обличчя ледь насупилося. Він, вагаючись, повернув голову.

– Ви на Даусон-стрит, – пояснив містер Блум. – Моулсворт-стрит навпроти. Вам треба перейти? То можна йти вільно.

Ціпок, здригаючись, поповз ліворуч. Містер Блум подивився в той бік і знову побачив візок фарбівні, що стоїть біля паризької перукарні Адольфа Драго. Де я побачив уперше його набрильянтинений чуб, коли я. Похнюплена коняка. Візник заскочив до Джона Лонга. Промочити горлянку.

– Там стоїть візок, – сказав містер Блум, – але він не рухається. Я переведу вас через вулицю. Вам треба на Моулсворт-стрит?

– Так, – відповів хлопець. – На Південну Фредерік-стрит.

– Ходімо, – сказав містер Блум.

Він злегка торкнув його кістлявий лікоть, тоді узяв м'яку видющу руку і повів на

той бік.

Скажи йому щось. Тільки не співчутливе. Їх таке дратує. Якісь шаблонні слова.

– Доц так і не пішов.

Не відповів.

На піджаку плями. Їсть, мабуть, неохайно. Усе смакує йому інакше. Годувати його доводилося з ложечки. Рука у нього така, як у дитини. Як колись у Міллі. Чутлива. Мабуть, він може визначити, який я завбільшки, тримаючи мою руку. Цікаво, як його звати. Візок. Щоб тільки його ціпок не зачепився за ногу конячини стомлена трудяга хай собі покуняє. Добре. Не зачепився. Бугая обходь ззаду, а коня спереду.

– Дякую, сер.

Знає, що я чоловік. По голосу.

– То все гаразд? Перший поворот ліворуч.

Хлопець постукав ціпком, знайшов край бровки і рушив далі, піднімаючи ціпок і знову стукаючи ним.

Містер Блум ішов слідом за кроками невидючого хлопця і за простецьким костюмом із твіду в ялинку. Бідолашний юнак! Яким же чином він спромігся довідатися, що там стоїть цей візок? Тож, певно, відчув. Може, у них у лобі якесь своє око. Бачать якусь кубатуру. Чи щось важке. А чи відчує він, коли що річ забрати? Що там уже порожнеча. Дивне у нього складається, мабуть, уявлення про Дублін по тому, як він ходить тут, постукуючи по камінню. Чи зміг би він пройти навпростець без свого ціпка? Безживне обличчя праведника, як у того, хто надумав стати священиком.

Пенроуз! Ось воно, прізвище того хлопця.

Лиш подумай, які тільки штуки вони вміють робити. Читати пальцями. Настроювати фортепіано. А ми ще й сумніваємося, чи є в них хоч дециця розуму. Чому ми дивуємося інтелектові каліки чи горбаня, коли він скаже щось таке, що ми могли б сказати самі. Звичайно ж, інші здібності виробляються теж. Вишивають. Плетуть кошики. Хай би люди їм допомагали. Я купив би залюбки кошик для шитва подарувати Міллі на її день народження. А їй шити – наче кара. Такий дарунок може не сподобатися. Тут їх називають темними.

І запахи вони, мабуть, відчувають краще. Запахи з усіх боків змішані до купи. І з кожної людини теж. Потім весна, літо: запахи. І смаки. Кажуть, не можна дегустувати вино, заплющивши очі, або коли застуджений. А коли куриш у темряві, кажуть, тютюн не смакує.

Також і з жінками. Не так соромно, якщо не бачиш. Ось саме тут зараз дівчина проходить повз Інститут Стюарта, красується, задерши носа. Дивіться на мене. Я краща за всіх. Дивно було б її не помітити. В його уяві склалося розуміння того, що речі мають форму. Голос, температура коли він торкає її пальцями майже напевно бачить контури, вигини. Наприклад, він гладить її коси. Припустимо, вони чорні. Чудово. Запам'ятаймо – колір чорний. Потім гладить її білу шкіру. Мабуть, інше відчуття. Відчуття білого.

Пошта. Треба відписати. Справ сьогодні ціла прірва. Переказати їй поштою два шилінги або й півкрони. Прийми від мене невеличкий презент. Тут же й канцтовари поряд. Постривай-но. Треба поміркувати.

Ніжно й обережно, повільними рухами пальців він помацав пасмо чуба зачесаного над

вухом. Ще раз. Як тонюсенькі соломинки. Тоді знову ніжними дотиками помацав шкіру на правій щоці. І тут пухнасті волосинки. Не зовсім гладенька. Найгладша на животі. Навколо саме нікого. А він повертає на Фредерік-стрит. Напевно, в танцювальну академію Левенсона настроїти там роаяль. Буцімто я поправляю свої шлейки.

Минаючи шинок Дорана, він устроїв руку між камізелькою та штаньми і, ледь піднявши сорочку, помацав складки свого чималого живота. Знаю я, що він біло-жовтий. Треба подивитися в темряві.

Він вистромив руку і заправив сорочку в штани.

Бідолаха! Ще зовсім хлопчина. Жах. Просто жах. Які він може бачити сни, коли невидючий? Для нього життя це сон. Де ж справедливість, коли ти такий зроду? Всі ці жінки і діти, які під час екскурсії на пароплаві, коли там почалася пожежа, згоріли або потопилися у Нью-Йорку в гавані{358}. Голокост. А кармою називають переселення за гріхи вчинені в попередньому житті реінкарнація метем бзик ос. О Боже, Боже, Боже. Звичайно, шкода, а проте якісь вони такі, що з ними не заприятелюєш.

Сер Фредерік Фолкінер заходить у будинок, де міститься масонська ложа. Поважний як Трой. Добряче поснідавши у себе на Ерлсфорт-террас. Разом із давніми судовими друзями спорожнили дві чималі плящини витриманого трунку. Розповіді про судові колегії, виїзні сесії, спогади про школу синіх мундирів{359}. І дав я йому повних десять років. Гадаю, він би одвернув носа від вина, яке пив я. А для них вино тільки давньої витримки, рік зазначено на кожній запилуженій пляшці. У нього своя думка про те, якими мірками треба користуватися, розглядаючи кримінальні справи. Старий має добрі заміри. Поліція протоколює якомога більше правопорушень, з котрих чимало справ легко закриваються, і відтак має добрий процент успішности своєї роботи. Він же повертає їм такі справи. І лихварів не жалує. Рувима Дж. роздраконив хіба ж так. Тепер уже всі знають, що Рувим, як то говориться, «брудний жид». Атож, судді мають велику силу. Старі п'яндиги у перуках. Дивляться на всіх людей зизим оком. І нехай Господь зглянеться на твою душу.

А ось оголошення. Доброчинний базар «Майрус». Його ясновельможність генерал-губернатор. Якраз сьогодні, шістнадцятого. На поміч лікарні Мерсера. Саме на поміч їй колись уперше виконали «Месію». Так, Генделя. А може піти туди: на Болсбрідж. Завітати до Ключчі. Та ні, скажуть: чіпляється як реп'ях. Мозолити без діла очі. На воротях напевно здибаю когось із знайомих.

Містер Блум повернув на Кілдер-стрит. Передовсім мені треба. В бібліотеку.

На сонці сяйнув солом'яний бриль. Брунатні черевики. Холоші штанів із манжетами. Ось і тут. Ось і тут.

Його серце тихо охнуло. Праворуч. У музей. Де богині. Швидко праворуч.

Може це не? Майже певно. Не буду озиратися. Мої щоки од вина. Чому це я? Біжу як навіжений. Таки певно. Без поспіху. Не озиратися. Не озиратися. Іти собі.

Прямуючи до брами музею широкими бистрими кроками, він підвів погляд. Гарний будинок. Спорудив сер Томас Дін. Чи не йде слідом за мною?

Можливо, мене не побачив. Сонце б'є йому в очі.

Від хвилювання забиває дух, подих за подихом. Швидше. Холодні статуї: там спокій. За хвилину врятований.

Ні, таки не побачив. Після другої. Біля брами.

А серце калатає!

Його очі, шарпаючись, невпинно дивилися на кремові вигини каменю. Сер Томас Дін{360} був грецької архітектури.

Шукаю чогось я.

Його поспішна рука враз занурилася в кишеню, витягла, прочитав не розгортаючи Агендат Нетаїм. І куди ж я подів?

Треба знайти.

Агендат швидко назад у кишеню.

Вона сказала: після обіду.

Я шукаю це. Так, оце. Попорпатися в усіх кишенях. Хустка. Фрімен. Та куди ж я? А-а, так. У штанях. Гаманець. Картоплина. Та куди ж?

Швидше. Йди спокійно. Ще мить. А серце калатає.

Його рука що шукала куди ж я запроторив знайшла в задній кишені штуку мила нагрілося обгортка прилипла. Ага, мило ось де! Так. Брама.

Врятувався!

Епізод 9

Делікатний бібліотекар-квакер, намагаючися їх заспокоїти, муркотів:

– А ще ми також маємо, хіба ж ні, неоціненні сторінки «Вільгельма Майстера»? Великий поет про свого побратима, теж великого поета. Обтяжена ваганнями душа, яка прагне стати на герць із морем лиха, долаючи болісні сумніви, як то буває в житті кожної людини{361}.

Він ступив крок уперед, наче в урочистому танці гальярді, наступивши на рипучий воловий ремінь, а потім відступив назад на крок у танці галопі по блискучому паркету, належному для таких урочистих випадків.

Німотний помічник, ледь прочинивши двері, подав йому німотний знак.

– Іду, – озвався він, рушаючи із скрипом, бо йти не поспішав. – Симпатичний та геть непрактичний мрійник, який набив собі лоба, зіткнувшись із твердими фактами. Щоразу переконуєшся: міркування Гете завше наближають нас до істини. Навіть при доскіпливому їх аналізі.

Двоскрипний аналіз він, галопуючи, прихопив із собою. Лисий, він уважно вислухав на порозі все, що йому каже помічник, все до слова, і – пішов.

Залишилися двоє.

– Мсьє де ля Палісс, – ущипливо зауважив Стівен, – ще був живий за п'ятнадцять хвилин до своєї смерти.

– А вам уже пощастило знайти тих шістьох відважних медиків, – запитав Джон Еглінтон жовчним тоном людини старшого покоління, – які переписали б «Утрачений рай» за вашим диктуванням? Він назвав цю поему «Смуток Сатани»{362}.

Посмійся. Посмійся посмішкою Кренлі.

Спочатку він її хоче,

Потім він її дроче,

Потім їй вводить катетер жіночий,

Він грядочку їй толоче,

Веселий старий ліка... рьочок{363}.

Здається мені, для «Гамлета» вам треба буде знайти ще одного. Число сім знаменне для тих, що мислять містичними категоріями. Світлосяйна сімка{364}, називає його В.Б[112].

Блискоокий, з рудоволосою прорістю черепа під зеленим абажуром настільної лампи споглядав бородате обличчя, яке ховалося у ще глибшій зеленкуватій тині, обличчя олава, святоокого{365}. І стиха він засміявся: сміхом казенного стипендіата Триніті-коледжу: безвідмовним.

Ридав Сатана оркестром,

Гойно лив сльози, мов янгол.

Ed egli avea del cul fatto trombetta[113].

Мої дурощі він утримує як заручників супроти мене.

Кренлі потребує одинадцятьох щирих ірландських хлопців із Віклоу{366}, щоб звільнити вітчизну. Щербату Катлін{367} з її чотирма ясно-зеленими ланами, а в її домі чужинець. І якби ще одного, що привітав би його словами: аве равві. Дванадцяттеро з Тайнагелі. Він кличе їх, чекаючи в затінку гірської долини{368}. Юність моєї душі я дарував йому щоночі. Боже поможи йому. Хай йому щастить.

Моя телеграма вже в Муллігана.

Дурощі. Плекатиму їх і далі.

– Нашим молодим ірландським бардам, – продовжував повчати Джон Еглінтон, – ще доведеться створити такий літературний образ, який світ поставив би поряд із Гамлетом англосакса Шекспіра, хоч я, як і колись старий Бен{369}, захоплююся ним,

однак не впадаючи в ідолопоклонство.

– Усі ці питання, вони є, власне, академічні, – оголосив із свого темного закутка Рассел. – Хто такий Гамлет, чи він є сам Шекспір, чи Яків Перший, чи Ессекс{370}. Суперечки церковників про те, чи можна вважати Ісуса історичною особою. Мистецтво має на меті відкривати нам ідеї, духовні цінності, позбавлені форми. Наріжне питання щодо мистецького твору – чи досить глибокі джерела, які його живлять. Живопис Гюстава Моро{371} це живопис ідей. Найнатхненніші вірші Шеллі, орації Гамлета дають змогу нашому розуму причаститися до джерел вічної мудрости, до Платонового світу ідей. А все інше – це домисли школяриків для школяриків.

А. Е. розповідав про інтерв'ю що дав журналістові-янкі. Понаписували бозна що бісові діти.

– Кожен професор спочатку був школяриком, – дуже чемно зауважив Стівен. – Арістотель був колись учнем Платона.

– Можемо сподіватися, що він ним і залишвся, – озвався спроквола Еглінтон. – Мені він уявляється відмінником з похвальною грамотою під пахвою.

Він знову засміявся, звертаючись до усміхненого бородатого обличчя.

Духовність позбавлена форми. Отець, Слово і Святий Подих. Всеотець, небесна людина, Ісус Крістос, чудотворець краси, Логос, який страждає у нас в душі щомиті. Воістину ось так воно і є. Я є вогонь на олтарі. Я є жертвний тук{372}.

Данлоп, Джадж, що найшляхетніший він був з усіх римлян, А. Е., Арвал, це невимовне ймення у вишніх небесах, К. Г., навчитель їхній, чия особа для вірних всіх не є незнана. А братове великої білої ложі пильнують безупинно чи часом хто не потребує їхньої помічної руки. Христос із сестрою-невістою своєю, волога світла, народжена від діви з богоданою душею, Софія розкаяна, вона перейшла на площину будд. Езотеричне життя не призначене для звичайної людини. З. Л. повинна спочатку позбутися своєї недоброї карми. Одного разу місіс Купер Оуклі сподобилася на мить побачити елементарну сутність нашої славетної сестри О. П. Б.

Ой як негарно! Pfuiteufel[114]! Та як вам, пані, не соромно підглядати, коли у дами зі споду визирає елементарна сутність.

Зайшов містер Краш, високий, молодий, лагідний, приязний. Рука його елегантно тримала записник – новенький, великий, чистий, лискучий.

– Ось цей зразковий учень, – сказав Стівен, – напевно дійде висновку, що роздуми Гамлета про майбутнє душі його високости, цей неприродний, нісенітний, недоладний монолог, такі ж банальні, як і в Платона.

Джон Еглінтон озвався, насупившись і спалахнувши гнівом:

– Слово чести, серце моє обкипає гарячою кров'ю, коли я чую, що хтось порівнює Арістотеля з Платоном.

– А хто з цих двох, – запитав Стівен, – хотів був вигнати мене з своєї держави?

Вихоплюйте з піхов ваші кинджали дефініцій. Кінність це щойність усекінности. Вони схиляються перед еонами і панівною тенденцією. Бог – це галас на вулиці: дуже близько до того, що твердять перипатетики. Простір – це те, що вперто маячить у тебе перед очима. Крізь простори, менші, ніж червоні кульки крові людини, вони прослизали слідом за сідницями Блейка у вічність, якої наш рослинний світ є лише тінню. Тож тримаймося за тут і тепер, крізь які все майбутнє плине у минуле{373}.

Містер Кращ, приятний, підступив до свого колеги.

– Гейнс пішов, – повідомив він.

– Справді?

– Я показував йому книжку Жюбенвіля{374}. А він, бачте, в захваті від Гайдових «Любовних пісень Коннахту». То я так і не спромігся притягти його на цю дискусію. Він гайнув до Джілла, хоче купити негайно ті пісні.

Мерщій! Спіши, моя брошурко,

Черствий люд потрясти за шкурку.

Та не куса, а тільки лизька

Неоковирна ця англійська.

– Дим нашого торфу забив йому баки, – припустив Джон Еглінтон.

Ми, англійці, усвідомлюємо, що. Знає кицька, чие сало з'їла. Гайнув. А я частувався був його цигарками. Зелений яскристий самоцвіт. Ізмарагд в оправі морів.

– Люди не розуміють, які небезпечні можуть бути пісні кохання, – містично застерегла його яйцеподібна аура Рассела. – Здвиги, що спричиняють світові перевороти, зароджуються мареннями і жаданнями якогось селянина, коли він оре на горбі свою ниву. Для них земля не просто рілля, вона рідна мати. Розріджене повітря академії та арени навіює комусь задум написати популярну повістинку чи створити пісеньку-шансонетку, Франція в особі Малларме викохує найпривабливішу квітку зіпсутости, проте жадане життя відкривається тільки для вбогих духом, тобто життя Гомерових феакійців.

По цих словах містер Кращ спрямував свій приятний погляд на Стівена.

– До вашого відома, – сказав він, – Малларме написав чудові вірші в прозі. Стівен Маккенна{375} цитував їх мені в Парижі. Один із них про «Гамлета». Він каже: Il se promene, lisant au livre de lui-meme[115], розумієте, і читає в книжці про самого себе. Він розповідає про те, як «Гамлета» поставили у французькому містечку, розумієте, десь у провінції. Ось таке було оголошення.

Вільною рукою він зграбно накреслив у повітрі напис афіші дрібними літерами.

HAMLET

ou

LE DISTRAIT

Piece de Shakespeare[116]{376}

І повторив, звертаючись до Джона Еглінтон, який знову насупився:

– Piece de Shakespeare, розумієте. Це так по-французькому, це французький спосіб бачення. Hamlet ou...

– Безжурний жебрак{377}, – підказав Стівен.

Джон Еглінтон засміявся.

– Атож, це, мабуть, підійде, – погодився він. – Чудовий люд, без усякого сумніву, хоча в деяких справах вони страшенно недалекоглядні.

Сценічний ефект купи привселюдних убивств.

– Роберт Грін{378} назвав його катом душі, – сказав Стівен. – Недарма він був сином різника{379}, який махав сокирою та плював у долоню. Дев'ятеро життів{380} загублено, щоб урівноважити одну смерть – його батька. Отче наш іже еси в чистилищі. Гамлети в хакі{381} стріляють, не гаючись. Кривава різанина у п'ятому акті – це передбачення концентраційного табору, що його оспівав містер Свінберн{382}.

Кренлі, я його слухняний ординарець, який спостерігає за тим, що діється на полі бою, здаля.

І дитинчат і їхніх матерів, що є поріддя наших ворогів,

Ніхто б крім нас не захистив...

Посмішка сакса й крик янкі. Чортяка і чорторий.

– Скоро він скаже, що «Гомлет» це оповідь про привиди, – зазначив Джон Еглінтон до відома містера Краща. – Він, як хлопець-гладун у «Піквікському клубі», хоче настрахати так, щоб у нас усе тіло тремтіло{383}.

Слухай! Слухай! О слухай!

Моє тіло слухає його: тремтить, слухає.

Якщо ти справді...

– А що таке привид? – запитав Стівен із новим завзяттям. – Хтось такий, що став невідчутний чи то по своїй смерті, чи то кудись надовго завіявшись, чи то змінилися звичаї. Єлизаветинський Лондон однаково далекий від Стратфорда, як і розбещений Париж від цнотливого Дубліна. Хто ж цей привид із limbo patrum[117]{384}, що повертається у світ, де його всі забули? Хто такий король Гамлет?

Джон Еглінтон засовався, відхилив назад своє хиряве тіло, щоб зважити, що й до чого.

Наживку взяв.

– Час дії: ця сама пора дня, середина червня, – розпочав Стівен, просячи уваги швидким поглядом. – На даху театру, що стоїть на березі Темзи, піднято прапор. Поблизу, в Паризькому саду, реве у своїй ямі ведмідь Саккерсон. Старі моряки, які плавали ще з Дрейком{385}, жують свою ковбасу серед глядачів, що сподобилися тільки на стоячі місця.

Місцевий колорит. Вигукуй геть усе, що хочеш. Втручайся в те, що діється на сцені.

– Шекспір виходить з дому гугенотів на Сілвер-стрит{386} і простує берегом повз заповідник для лебедів. Та він не зупиняється, щоб погодувати лебідку, яка жене в очерет своїх лебедят. Лебідь Ейвона{387} плакає інші думи.

Бачення місця. Ігнацію Лойоло, прилинь мені на поміч швидше!

– І ось вистава. У сутіні глибокої сцени виникає актор у старій кольчuzі, випрошений у якогось придворного джанджика, кремезний чоловік із низьким голосом. Це привид, це король, король і не король{388}, а актор – це Шекспір, який вивчав «Гамлета» стільки років, скільки живе на білім світі, не віддаючися марноті марнот, щоб зіграти роль привида. Він промовляє до Бербеда{389}, молодого актора, який стоїть перед ним, відокремлений саваном, і кличе його на ім'я:

Гамлете, я дух твого батька.

і вимагає, щоб той його вислухав. До сина він звертається, до сина душі своєї, до принца, юного Гамлета, і до сина власного, Гамнета Шекспіра, який помер у Стратфорді, щоб він під іншим ім'ям міг жити вічно.

– Чи ж можливо, щоб цей актор на ім'я Шекспір, привид за відсутності справжнього привида, а в убранні покійного короля Данії привид із причини його, короля, смерті, промовляючи свої слова тому, хто має те саме ім'я, що і його син (якби живий був Гамнет Шекспір, то доводився б тезком принцові Гамлету), то чи можливо, хотілось би знати, чи ймовірно, щоб він не зробив чи не передбачив логічних висновків із цих засновків: ти син, позбавлений свого законного спадку; я твій убієнний батько; твоя мати – злочинна королева, Анна Шекспір, уроджена Гетевей?

– Але ж це означає копірситися в особистому житті великої людини, – нетерпляче застеріг Рассел.

Ге, братку, й ти? Озвався, небораче?

– Це цікаво лише для парафіяльного клерка. А у нас є п'єси. У нас є змога поринути в поезію «Короля Ліра», і тоді що нам до того, як жив поет? Коли йдеться про повсякденне життя, то його могли б прожити за нас наші слуги, сказав Вільє де Ліль{390}. В кінці дня залаштункові плитки і пересуди; поет пив, поет загруз у боргах. Ми ж маємо «Короля Ліра», і він безсмертний.

Обличчя Краща, до якого була звернена тирада, висловило свою згоду.

Спрямуй на них потік тобі покірних хвиль,

О Мананаане, Мананаане МакЛіре! {391}

Слухай-но, шановний, а як щодо того фунта, якого він тобі позичив, коли у тебе не було чого їсти?

Авжеж, пропав би я без нього.

Ось тобі червінець.

Не блазною! Ти майже весь цей фунт до пенса залишив у ліжку Джорджини Джонсон, священикової дочки. Докори сумління.

А віддавати борг?

Звичайно, віддам.

А коли? Тепер?

Ну... не зараз.

А коли ж?

Я живу на свій кошт. Я живу на свій кошт.

Заспокойся. Він із того берега Бойна{392}. З північно-східного. Борг ти маєш сплатити.

Постривай-но. П'ять місяців. Молекули всі змінилися. Я вже інший я. Фунт був позичив інший я.

Та хіба? Та невже?

Але ж я ентелехія{393}, форма форм, зберігаю своє я завдяки пам'яті, бо форми змінюються безнастанно.

Я – це той, хто грішив і молився і постував.

Дитина, яку Конмі врятував від хльости.

Я, я і я. Я.

А. Е. Я ваш боржник.

– Ви, здається, поклали собі зневажити трьохсотлітню традицію? – ущипливо поцікавився Джон Еглінтон. – Принаймні, її привид ніде ніколи не шастав. Вона померла – хоча б для літератури – ще до того як народилася.

– Вона померла, – відмовив Стівен, – через шістдесят сім років по тому, як народилася. Вона бачила його і тоді, коли він появився на цей світ, і тоді, коли він пішов на той світ. Була його першою коханою. Вона народила йому дітей і поклала йому на заплучені очі мідяки, коли він лежав на смертній постелі.

Мати на смертній постелі. Свічка. Дзеркало під завісою. Та, що привела мене на світ Божий, лежить тут із монетами на повіках, а на ній кілька дешевих квіточок. *Liliata rutilantium*.

Я плакав сам.

Джон Еглінтон зосереджено споглядав скарлюченого світлячка в своїй лампі.

– Вважається, що Шекспір припустився помилки, – мовив він, – і спробував виправити її якомога швидше і в якомога кращий спосіб.

– Бридня! – грубо відказав йому Стівен. – Геній не припускається помилок. Усі прорахунки його зумисні, вони – портал відкриття.

Портал відкриття одчинився і впустив у кімнату бібліотекаря-квакера, скрипучоногого, лисого, вухатого і беручкого.

– Норовливу дружину, – норовливо заперечив Джон Еглінтон, – навряд чи можна уявити собі порталом відкриття. Яке корисне відкриття спромігся зробити Сократ завдяки Ксантиппі?

– Діалектику, – відповів Стівен, – а у своєї матері навчився, як слід народжувати думки{394} для всього світу. А чого він навчився у своєї другої дружини Мирто (*absit nomen*[118]!), у Сократидідіонового Епіпсихідіона{395}, про це не довідається ніхто, ні чоловік, ні будь-яка жінка. Проте ні знання секретів повитухи, ні повчання настирної жінки не врятували його від архонтів Шинн Фейну та їхнього кухлика цикути.

– Але як щодо Енн Гетевей? – нагадав тихий голос містера Краща. – Здається, ми забуваємо про неї, як то во врем'я оно сам Шекспір.

Його погляд переходив із замисленої бороди на ущипливо насуплене чоло, щоб нагадати, щоб покартати їх лагідно, потім на лису й рожеву довбешку лолларда{396}, якого підозрюють, не маючи на те жодних підстав.

– Розуму в нього було не позичати, – сказав Стівен, – і пам'ять теж була непогана. Спогади, які вона зберегла, він ніс із собою, а тим часом чимчикував, прямуючи в столицю королівства, насвистуючи «Ти прощай, моя дівчино{397}». Якщо ми не зважуємося визначити час цієї ходи землетрусом, нам відомо, як бідолашний зайчик, ховаючися у своїй оселі, тремтів, чуючи гавкіт мисливських собак, відома прикрашена вуздечка і її блакитні вікна{398}. Ці спогади, «Венера й Адоніс», лежали в будуарі кожної лондонської облесниці. Хіба норовиста Катарина собою неприваблива? Гортензіо називає її юною і гарною{399}. Невже ви вважаєте, що автор «Антонія і Клеопатри», палкий пілігрим{400}, який усе бачить і розуміє, що він вибрав собі з усіх жінок Ворікширу на своє подружнє ліжко почвару? Гаразд: він покинув її і став переможцем у світі чоловіків. Але його героїні, в ролі яких виступали юнаки, це героїні юнаків. Їхнє життя, думки, їхні промови – все це, власне, запозичено з чоловічого побуту. Може, він вибрав невдало? Мені здається, що це не він вибрав, а його вибрали. Не одна дівочка з Віллом хотіла, а лиш Енн сама з ним зійтися зуміла. Єй-ей, це вона така шустра. Причарувала його, апетитна, двадцятишестилітня{401}.

Сіроока богиня{402}, яка схиляється над юним Адонісом, ладна скоритися йому, щоб оволодіти ним, як пролог до царства, це знана в Стратфорді нахабна дівка, яка валить у пшениці свого коханця, що молодший за неї.

А моя черга? Коли?

Прийди!

– У житá{403}, – підправив його весело й радісно містер Кращ, піднімаючи свій новенький записник радісно й весело.

І з кучерявим задоволенням він стиха процитував для загального відома такі рядки:

В жита, дівчата й парубки!

Отам кохайтесь залюбки.

Парис: усім догодив, і йому догодили.

Висока постать у домотканому одязі підвелася в затінку і витягла свій кооперативний годинник.

– На жаль, мене чекають у «Гомстеді».

Куди ж це він? Орати ниву.

– То ви йдете? – запитали жваві брови Джона Еглінтонна. – А як увечері? Чи ми зустрінемося у Мура? Там буде Пайпер{404}.

– Пайпер? – перепитав містер Кращ. – То Пайпер що, повернувся?

Пітер Пайпер пік, пік і напик пічкурів півтори пательні на пробу.

– Я не певен, чи зможу. Четвер. У нас збори{405}. Хіба якщо вчасно звільнюся.

Йогібогі гурт у нумерах Доусона. «Ізида без покрову». Їхню священну книгу на мові палі ми якось пробували заставити. Сидить він, підібгавши ноги, під парасолею, цей ацтецький логос, що функціонує на багатьох астральних рівнях, їхня супер-душа, магамагатма. Віряни-герметисти, що мають отримати посвяту в ранг його учнів, оточили його тісним кільцем, чекаючи, доки їх осяє промінь священного світла. Луїс Г. Вікторі. Т. Колфілд Ірвін. Наяди Лотоса захоплено ловлять кожний їхній погляд, їхні шишкоподібні залози аж світяться, мов розпечені. Він же сидить на троні, тішачись своєю богоданою владою, Будда під широколистим бананом. Домівка усіх душ, їхній притулок. Душі чоловічі, душі жіночі, еони душ. Жалібно репетуючи, вони крутяться, кружляють, нуртують у вічній круговерті й нарікають на свою лиху долю.

В нікчемності у квінтесенціальній

У клітці плоті замкнена душа.

– Подейкують, що нас чекає літературний сюрприз, – повідомив бібліотекар-квакер дружнім заподадливым тоном. – По місту пішла чутка, буцімто містер Рассел зібрав до купи цілу в'язку віршів{406} наших молодих поетів. Усі ми чекаємо з чималим інтересом.

З чималим інтересом він подивився туди, де у висвітленому лампою конусі сяяли три обличчя.

Дивись-но. І запам'ятай.

Стівен позирнув униз на безголовий широкополий бриль, почеплений на його ясеневий ціпок, що притулений до коліна. Мій шолом і меч. Лець торкнутися вказівними пальцями. Дослід Арістотеля. Один чи два. Принцип необхідности полягає в тому, що якась річ може бути тільки така, а не інакша. Відповідно, один бриль це тільки один бриль.

Слухай-но.

Юний Колам і Старкі{407}. Джордж Робертс відає комерційною частиною справи. Лонгворт пречудово розхвалить видання в «Експресі». А чи зуміє? Мені сподобався «Погонич» Колама. Атож, я вважаю, у нього є та вийнятова штука – геніальність. То ви гадаєте, у нього справді є вияви геніальности? Єйтс захоплювався його рядками: ... як грецька ваза, що з глибин віків явила нам свою окрасу. Невже? Сподіваюся, ви зможете прийти увечері. Малакай Мулліган буде теж. Мур просив його привести Гейнса. Ви чули дотеп міс Мітчел щодо Мура і Мартіна? Що Мур це – Мартінові гріхи молодости? З біса дотепно, хіба ні? Ці двоє нагадують Дона Кіхота і Санчо Пансу. Доктор Сігерсон твердить, що нашого національного епосу ще не створено. Мур – саме той чоловік, який здатен його створити. Лицар сумного образу в нашому Дубліні. У шафрановому кильті? О'Нілл Расселл? Авжеж, він повинен розмовляти великою стародавньою мовою. А його Дульцинея? Джеймс Стівенс пише дуже симпатичні нариси. Здається, ми набуваємо певної ваги.

Cordelia. Cordoglio[119]. Найсамотніша з дочок Ліра{408}.

Закутень. А тепер покажи свій французький полиск.

– Щиро дякую вам, містере Расселе, – мовив, підводячись, Стівен. – Якщо ваша ласка, прошу, доручіть цього листа містерові Норману{409}...

– Так, певна річ. Він його опублікує, якщо вважатиме вартим уваги. Ми отримуємо стільки листів.

– Я розумію, – відповів Стівен. – Дякую.

Боже поможи. Свинарська газета. Любить биколубів.

– Сінг обіцяв мені теж статтю для «Дани». Та чи будуть нас читати? Мені здається, що будуть. Гельська ліга хоче що-небудь ірландською. Сподіваюся, ви завітаєте увечері. Прихопіть із собою Старкі.

Стівен знову сів.

Бібліотекар-квакер одійшов од тих, що прощалися. Шаріючи, його лице вимовило:

– Містере Дедале, ваші пояснення істотно прояснили суть цієї справи.

Він тупцяв, порипуючи черевиками, а коли ставав навшпиньки, то підводився до неба на цілий підбор, і під шумок прощання стиха запитав:

– Отож, ви, мабуть, вважаєте, що вона зраджувала поета?

Питає, а обличчя стривожене. Чому він підійшов? З увічливости чи це його хвилює?

– Де прагнуть помиритися, – відказав Стівен, – там, певно ж, був роздрай.

– Авжеж.

Лис Христа{410} у шкіряних штанях, який тікає від мисливців і ховається в дуплі трухлявого дерева. Живе сам одинаком, сам рятується від погоні. Жінок, цих ніжних створінь, він привабив не одну, і блудниць вавилонських, і тих, що причетні до судових справ, і дружин шинкарів. Гра в гусей і лисицю. А в Нью-Плейсі гладке знеславлене бабисько, яке колись було такою гарною, такою стрункою, як яблунька, дівчиною, а тепер листя опало, голе дерево, і боїться сирієї могили та відплати за свої гріхи.

– Це так. То ви вважаєте...

Він пішов, і двері за ним зачинилися.

І зразу ж під склепіннями затишного закутку запав спокій, стало спокійно і тепло на душі і потягнуло на роздуми.

Світильник весталки.

Тут він обмірковує те, що колись було й загуло: як би повелось Цезареві, коли б він повірив віщунові, куди б спрямувався плин подій; обмірковує можливості здійснити можливе, і досі невідомі нам речі, і те, яким ім'ям назвався Ахілл{411}, коли його сховали мешкати в дівчачому гурті.

Навколо мене тісняться замогильні думки, що спочивають у саркофагах, забальзамовані словесними пахощами. Бог Тот, бог птах, що опікується бібліотеками, з серпорогим місяцем на чолі. І я почув голос єгипетського первосвященика. У мальованих палатах тлумляться стоси глиняних книг.

Вони застигли. А колись шумували були в мізках людей. Застигли: але й досі допікають своїм посмертним жаром, лепечуть мені на вухо про свої жалі, уговтують мене стати на прою за те, що самі не спромоглися зробити.

– Немає жодного сумніву, – розмірковував Джон Еглінтон, – що з усіх великих людей він найзагадковіший. Ми про нього нічого не знаємо, знаємо хіба те, що він жив і страждав. Навіть те знаємо не дуже певно. Нам інші скажуть, що ми прагнули знати. А решта ховається в темряві.

– Але ж «Гамлет» такий промовистий твір в особистому плані, хіба ж ні? – озвався містер Краш. – Тобто, щось на взір нотаток, у яких людина фіксує враження свого приватного життя. Тобто, мені, розумієте, зовсім байдуже, кого там убили, чи хто лиходій...

Він поклав на край столу свій незаймано чистий записник і виклично посміхнувся. Його приватні нотатки в оригіналі. То an bad ar an tigr. Таім імо shagart[120] А ти, Маленький Джоне{412}, додай до цього ще й англійського масла.

І Джон Еглінтон мовив:

– Після того, як Малакай Мулліган застеріг нас, я міг чекати будь-яких парадоксів,

проте хочу вас застерегти: якщо ви бажаєте похитнути моє переконання, що Шекспір це Гамлет, то зробити це вам буде важенько.

Постривайте-но хвилину.

Стівен витримав ворожий погляд суперечника, що пропікав його з-під насуплених брів. Василіск. E quando vede l'uomo l'attosca[121]. Мессієр Брунетто{413}, спасибі вам за потрібне слово.

– Так само, як ми, чи то як матір Дана, день за днем тчемо або розпускаємо тканину наших тілес, – почав Стівен, – а їхні молекули постійно снують туди-сюди, подібним чином і художник тче й розпускає тканину свого ж таки образу. І так само, як моя родимка на грудях лишається з правого боку, там-таки, де була, коли я народився, хоча все моє тіло безліч разів уже ткалося і переткалося новим тканням, так і в привиді непокоєного батька проглядає образ покійного сина. У хвилину найвищого напруження уяви, коли, як каже Шеллі, душа горить, мов червона вуглина{414}, тоді поєднуються до купи той, який я був, і той, який я є, і той, яким, можливо, я стану. Отож у майбутньому, яке є сестрою минулого, я, може, побачу, як я сиджу оце тут зараз, але побачу поглядом того, ким я буду тоді.

Стиль цього дискурсу маємо завдячувати Драммондові з Готордена{415}.

– Авжеж, – озвався юний голос містера Краща. – Гамлет мені здається юнаком. Його гіркота, мені видається, походить від батька, а от коли він спілкується з Офелією, то це вже безперечно від сина.

Сон рябої кобили. Він захований у моєму батьку. А я захований у його сині.

– Ця родимка зникне останньою, – засміявся Стівен.

Джон Еглінтон скривився, як середа на п'ятницю.

– Якби це було ознакою геніальності, то геніям була б гріш ціна в базарний день, – запевнив він. – Ті п'єси, які Шекспір створив у останні свої роки і якими так захоплювався Ренан{416}, дихають іншим духом.

– Духом примирення, – прошепотів бібліотекар-квакер.

– Не може бути примирення, – заперечив Стівен, – якщо до того не було розладу.

Сказав уже.

– Якщо вам охота довідатися, які саме події кинули свою тінь на страшні часи «Короля Ліра», «Отелло», «Троїла і Крессіди», придивіться-но, коли і чому ця тінь щезає. Що пом'якшує серце людини, Яка гине в бурхливому морі і долає хвилі недолі, Витривала, мов той Одісей, мов Перікл, що був володарем Тира?

Голова, а на ній червона, яйцеподібна шапка, і з очей сльози.

– Дитинка, дівчинка, у нього на руках, Марина.

– Схильність софістів до кружних стежок апокрифів – величина постійна, – повідомив Джон Еглінтон. – Простувати битими шляхами буває нудно, проте саме вони ведуть до міста.

Поважний філософ Бекон – геть уже вкрився цвіллю. Шекспір це гріхи молодости Бекона. Штукарі шифрами{417} чимчикують по битих шляхах. Поставили собі велику мету. До якого міста, шановні? Прибрали собі ймення: А. Е. – еон; Мегі – Джон Еглінтон. На схід від сонця, на захід від місяця{418}: Тіг па n-ог[122]. Двійко в

чоботях і з патерицями в руках.

Скільки миль до Дубліна?

Цілих сімдесят п'ять.

Чи ж ми доскачемо, поки свічки горять? {419}

– Містер Брандес вважає, – сказав Стівен, – що це перша п'єса його останнього періоду.

– Справді? А що каже з цього приводу містер Сідней Лі, тобто містер Саймон Лазар, як дехто вважає?

– Марина, – провадив Стівен, – дитина шторму. Міранда – диво. Пердіта – загублена{420}. Що загубилося, воно до нього вертається: його дочки дитина. Перікл каже: Дівчинка геть схожа на мою покійну кохану дружину. То чи може чоловік полюбити свою дочку, якщо він не любив її матері?

– Мистецтво бути дідом{421}, – промимрив містер Краш. – *L'art d'être grand...*

– Чоловік, що володіє такою рідкісною штукою, як геніальність, весь свій досвід, матеріальний і моральний, міряє одною великою мірою у відповідності до свого образу. Таке судження його зворушить. А от порівнянням з образами інших його родаків чоловічої статі він, певно, знехтує. У них він побачить тільки недолугі намагання природи випередити його чи повторити.

Добромисне чоло бібліотекаря-квакера зарожевіло надією.

– Сподіваюся, містер Дедал і далі розроблятиме свою теорію, поставивши собі метою просвітити наш загаль. І нам слід неодмінно згадати ще одного ірландського коментатора, містера Джорджа Бернарда Шоу. А також нам не слід забувати містера Френка Гарріса. Його статті про Шекспіра в «Сетердей рев'ю» були просто блискучі. Цікаво, що він теж звертає нашу увагу на невдатні стосунки поета з смаглявою леді сонетів{422}. Його щасливим суперником став Вільям Герберт, граф Пемброк. Тож гадаю, якщо навіть поета й зневажили, таку зневагу слід би злагоджувати з... як би краще сказати?.. з нашим розумінням того, що хай би його й не було.

Задоволений сказаним він закінчив сентенцію і покійно виставив свою голову, що скидалася на яйце гагари, наче приз переможцеві у диспуті.

Коли настане час йому взяти святий шлюб, то чи не так він звертатиметься до супружниці своєї: Уповаю на тебе, що зробиш мене причастником твоєї радості. Га?

– Можливо, й слід, – погодився Стівен. – У Гете є один вислів, який містер Меджі полюбляє цитувати. Не жадай того, що тебе вабить замолоду, бо коли поживеш, то матимеш його надміру. Чому він посилав до особи, відомої як *buonagoba*[123], в затоку, де якір кидали ще й інші судна, до фрейліни зі скандальною репутацією, здобутою ще тоді, коли вона була дівчиною, посилав лордика, щоб той позалицявся до неї навзамін за нього. Адже він сам був уже лордом у літературі{423}, володарем у царині слова, став справжнім джентльменом, написав «Ромео і Джульєту». Чому ж? Тому що віра в свої сили була дочасно розхитана. Передовсім він осоромився на пшеничній ниві (мабуть, правильніше на житній), і відтоді йому вже ніколи не почутися

переможцем і не здобути перемоги у грі, в якій від сміху до потіхи в ліжку один короткий крок. Удати з себе бувалого Дон Жуана теж не допоможе. Коли чоловікові пороблено, то тепер роби йому, що завгодно, а того, що було колись, уже назад не переробиш. Ікло вепра вразило його там{424}, де спливає кров'ю кохання. Якщо норавливиця й подолана, у неї ще лишається невидима зброя жінки. У його словах я відчуваю, як плоть наче батогом жене його до нової пристрасти, ще чорнішої, аніж перша, бо затемняє навіть його розуміння самого себе. Його чекає подібна доля, й обидва шаленства з'єднаються в єдиному нурті.

Вони слухають. І я заливаю їм у їхні вуха.

– Його душа була ще й доти смертельно вражена, бо у вухо сплячому влили отруту. А ті, кого позбавили життя уві сні, не можуть знати, яким чином це сподіяно, якщо Творець не ознайомить їхні душі в наступному житті з обставинами їхнього скону. Позаяк же привид короля Гамлета знав і про отруєння, і про звіра з двома спинами, який спричинив це, то, певна річ, він дізнався про них з волі Творця свого. Ось чому його орація (його суха кострубата англійська мова) постійно стирчить кудись не в той бік, кудись навпаки. Гвалтівник і згвалтована, те, що він бажав би і чого не бажав би, простують поряд із ним від перс Лукреції барви слонокости у синіх прожилках до оголених перс Імогени{425}, а на них родимка і крапки навкруг червоні. Він повертається, втомлений від усього того, що витворив і нагромадив, аби сховатися від себе самого, старий пес, який зализує давню рану. Та його втрати – це його набуток, відтак він простує до вічності, залишаючись самим собою, не збагачений ані мудрістю, якої сам набув, ні законами, які сам собі запровадив. Його забороло підняте. Він привид нині, тепер він тінь, він вітер у скелях Ельсинора, або як собі хочете, голос моря, голос чутний тільки серцем того, хто є сутністю його тіні, сином, єдиносутнім батькові.

– Аміль! – пролунав вигук із порога.

Ось ти знайшов мене, вороже мій!

Антракт.

Видовжена пика і кислий вираз, як у благочинного. Красень Мулліган у строкатому блазеньському вбранні зайшов у кімнату, стрінутий вітальними усмішками присутніх. Моя телеграма.

– Якщо не помиляюся, ти тут завів балачку про газоподібне хребетне, – звернувся він до Стівена.

У своїй ясножовтій камізелці він гойно вітав усіх, вимахуючи панамою, як циркач чарівничою паличкою.

Вони йому раді. Was Du verlachst wirst Du noch dienen[124].

Гурт сміхунів – знай шкірять зуби: Фотій, псевдомалахія, Йоганн Мост{426}.

Той, Хто зачав Сам Себе за поміччю Святого Духа і Сам послав Себе Збавителем між Собою та іншими, Хто, захоплений ворогами Своїми, був оголений, мордований ними, батожений, був прибитий цвяхами, мов кажан до дверей клуні, і сконав на хресті, Хто Сам поклав Себе у гріб і повстав із нього, приборкав пекло і подався на небеса, і там засідає ось уже дев'ятнадцять століть по праву руч від Самого Себе, але ще повернеться в останній день судити живих і мертвих коли всі живі вже стануть мертвими.

Glo-o-ri-a in ex-cel-sis De-o[125]

Він підводить руки. Завіса падає. О, квіти! Дзвони на дзвонах ідуть і дзвонами поганяють.

– Так, безперечно, – озвався бібліотекар-квакер. – Вельми повчальні дебати. Без сумніву, містер Мулліган теж має свою точку зору на п'єсу і на Шекспіра. Треба брати до уваги всі сторони життя.

Він усміхнувся, обводячи очима всіх і кожного.

Красень Мулліган подумав і сказав спантеличено:

– Шекспір? Здається, я чував про такого чоловіка.

І враз по його широкому обличчі промайнула радісна усмішка.

– Ну звичайно ж, – оголосив він, згадавши. – Це той хлоп, що пише, наслідуючи Сінга{427}.

Містер Кращ обернувся до нього.

– Вас шукав Гейнс, – повідомив він. – Ви, часом, не здибалися? Він гадав, що ви потім побачитеся в Д.П.К. Тепер він пішов до Гілла купити Гайдові «Любовні пісні Коннахту».

– Я йшов через музей, – пояснив Красень Мулліган. – Що, він був тут?

Співвітчизникам британського барда, певно, геть набридли наші спроби творити нові теорії щодо його творчості. Мені казали, що вчора одна акторка в Дубліні виступила у ролі Гамлета в чотириста восьмий раз. Вайнінг гадав, що принц насправді був жінкою. Невже ніхто ще не спробував зробити його ірландцем? Здається, суддя Бартон{428} робить кроки в цьому напрямі. Він присягається (маю на увазі, присягається його високість, а не його ясновельможність) святим Патриком.

– Але найпримітніше з усіх є міркування Вайльда, – озвався містер Кращ, піднімаючи свій примітний блокнот. – У його «Портреті містера В. Г.», де він доводить, що автор сонетів – якийсь Віллі Г'юз, що володіє всіма барвами.

– Тобто, вони присвячені Віллі Г'юзу? – перепитав бібліотекар-квакер.

Або Гіллі В'юзу. Або Вільяму Гіперпоету. Або В. Г.: угадай-но, хто він.

– Авжеж, присвячені Віллі Г'юзу, – поправився містер Кращ, охоче коригуючи свій глосарій. – Звичайно, тут іде цілий ряд парадоксальних зіставлень: чим володіє Г'юз – барвами чи фарбами? Характерні спроби зіставити їх, типово вайльдівська, розумієте, манера. Легенький дотик пензля.

Він усміхнувся – білявий ефеб – і його погляд легенько торкнувся до їхніх облич. Потамований Вайльд.

А ти, виявляється, з біса дотепний хлопець. Вихиливши три чарочки за дукати містера Дізі.

Скільки ж я витратив? Та всього лиш кілька шилінгів.

На чималий гурт газетярів. Гумор п'яний і тверезий.

Дотепність. Ти охоче віддавав би всі п'ять різновидів спроможности свого розуму за молодецьке вбрання, в якому він оце викаблучується. Ознака потамованого жадання{429}.

Їх буде ще куди біль... Візьми її для мене. У шлюбний час. Юпітере, коли настане пора паруватися, остуди їхню пристрасть. Нехай воркує він своїй коханій у прохолоді.

Єва. Гріх, скоєний у пшеничній ниві. Змій обіймає її своїми звивинами, цілує і водночас жалить своїм отруйним зубом.

– То ви вважаєте, що це лиш парадокс? – запитав бібліотекар-квакер. – Адже сміхуна ми ніколи не сприймаємо серйозно, навіть тоді, коли він не жартує.

І вони серйозно стали розмовляти про серйозність сміхуна.

Тим часом Красень Мулліган знову втупився у Стівена своїм важким поглядом. Тоді, похитуючи головою, він підступив ближче, витяг із кишені згорнений бланк телеграми. Став читати, і його жваві губи завсміхалися, смакуючи заздалегідь утіху від прочитаного.

– Телеграма! – оголосив він. – Витвір дивного натхнення! Телеграма! Папська булла!

Він сів на край того стола, де не було лампи, і гучно й весело прочитав:

– Комплексами не може бути обтяжений той, хто, зробивши своє діло, ладен тішитися тим і не думати про його ймовірні наслідки. Підпис: Дедал. Звідки ти її послав? Із бурдю? От же ні. Коледж Грін. А свої чотири червінці вже, певно, пропив? Ось тітонька збирається поговорити з твоїм непутящим татком. Телеграма! Малахію Муллігану. «Корабель». Нижня Еббі-стрит. О, неперевершений блазню! О, пастеризований кінчиканцю!

Хвацько він застромив у кишеню телеграму разом із конвертом і враз забалакав простацькою сільською мовою:

– Оце я й розкажу тобі{430}, чоловіче добрий, як воно було у нас із Гейнсом, коли ми сиділи у Коннері, і так нудно нам і що далі, то гірше та ще й у животі бурчить, і хотілося, щоб стояло, як у шибеника, та ніяк не виходить. Отак ми нудили світом, годину, другу, третю, мо', хтось прийде, полікує, поставить хоч по кужлю пива.

І він розійшовся:

– І нам уже й несила, а тут іще й ти ні сіло ні впало забиваєш нам баки своїми каляками, аж у нас язики висолопилися на цілий аршин, як у того попа, коли йому горло треба промочити доброю чаркою після молебня.

Стівен засміявся.

А Красень Мулліган враз нахилився до нього і стиха застеріг:

– Наш блудяга Сінг шукає тебе, хоче уколошкати. Хтось йому сказав, буцімто ти насцяв на його двері в Гластулі. Тож він гасає по місту в постолах, хоче тебе уколошкати.

– Мене! – скрикнув Стівен. – Це твій вклад у літературу.

Красень Мулліган на радощах відхилився назад і засміявся, вдивляючись у темну стелю, що слухала його уважно.

– Та тебе ж! – реготав він.

Незугарне обличчя, схоже на писок потвор, зображених на середньовічних соборах, що супилося на мене, коли ми сперечалися, снідаючи хляками на вулиці Сент-Андре-дез-Ар. Словами із слів задля слів, palabras[126]. Ойсин із Патриком. Під Кламаром у лісі він здибав фавна, який вимагував пляшкою вина. C'est vendredi saint[127]! Калічить ірландську мову. Мандруючи, він стрів свою подобу. Я теж – свою. Я щойно стрів у лісі блазня.

– Містере Лістере! – погукав помічник, відчинивши двері.

– ...в якому кожен може вгледіти щось своє. Наприклад, суддя Медден у своїх «Записках магістра Вільяма Сайленса» знайшов там чимало мисливських термінів... Слухаю. Що там?

– Прийшов один джентльмен, сер, – пояснив помічник, підступаючи і простягаючи візитну картку. – З «Фрімена». Хоче подивитися підшивку «Кілкенні Піпл» за минулий рік.

– Авжеж, авжеж, авжеж. А цей джентльмен?..

Він узяв картку, глянув, не роздивився, поклав, не подивився, поглянув знову, запитав, кахикнув, запитав:

– А він..? Он там!

Пританцьовуючи, бібліотекар прожогом вискочив у коридор. Там, при денному світлі, він заговорив промовисто, запопадливо, усвідомлюючи свій службовий обов'язок, найсправедливіший, найдобросердїший, найчесніший з усіх квакерів.

– Це той джентльмен? «Фріменс Джорнел»? «Кілкенні Піпл»? Аякже. Добрий день, сер. «Кілкенні...» Звичайно ж, маємо..

Терпляча постать чекала, слухаючи.

– Усі провідні місцеві... «Норзерн Віг», «Корк Екземінер», «Енніскорті Гардіан», 1903... Будь ласка, хочете? Івенсе, проведіть джентльмена... Будь ласка, за цим служн... Або, прошу, дозвольте мені... Сюди... Прошу, сюди, сер...

Запопадливий і промовистий, він вів перед туди, де зберігалися всі місцеві газети, а темна сутулувата постать поспішала за його швидкою ходою.

Двері зачинилися.

– Та це ж той жид! – вигукнув Красень Мулліган.

Він скочив зі стола й схопив картку.

– Як його звати? Іцик Мойша{431}? Ага, Блум.

І знову сів на свого коника.

– Єгови, збирача крайньої плоті, шукати вже годі. А його я уздрів у музеї, коли зайшов туди привітати щойно народжену з піни Афродіту. Грецькі уста, які ще ніколи не вимовляли слів молитви. Щодня нам слід славити її велич. Від слів із уст твоїх життя полум'яніє.

І враз він обернувся до Стівена.

– А він тебе знає. І знає твого батька. Здається мені, він такий грек, що й самим грекам до нього далеко{432}. Він, блідий галілеянин, не зводив очей з її проміжної заглибини. Венера Калліпіга. Лунає грім гучний, неначе поклик лона. Тож німфі ніяк не вдалося сховатись від бога у гаї.

– Ми б залюбки послушали, чим нас порадують дальші досліді, – оголосив Джон Еглінтон, отримавши на те схвалення містера Краща. – Нас зацікавила місіс Ш. Досі ми думали про неї (якщо взагалі думали), уявляючи її такою собі вірною Грізельдою{433}, Пенелопою, яка береже хатне вогнище.

– Антисфен, учень Горгія, – став пояснювати Стівен, – забрав пальму першости в красі у самиці Володаря Аргоса Менелая, аргів'янки Єлени, що стала дерев'яною троянською кобилою, в якій замешкав чималий гурт героїв, і передав її простенькій Пенелопі. У Лондоні він прожив цілих двадцять років і, бувало, отримував платню таку саму, як лорд-канцлер Ірландії. Жив на широку ногу. Його мистецтво було чимсь іншим, ніж мистецтвом феодалізму, як його називав Волт Вітмен, а швидше мистецтвом переситу. Пирого з рибним паштетом, зелені келехи з хересом, медова підлива, цукати з пелюсток троянди, марципани, голуби начинені агрусом, цукровані корінці. Сер Волтер Ралей{434}, коли його заарештували, був убраний у шати, варті аж півмільйона франків разом із найновомоднішим корсетом. Лихварка Еліза Тюдор колекцією своєї білизни могла б позмагатися з самою царицею Савською. Двадцять років він розривався між шлюбним ложем із його непорочними втіхами і грішною любов'ю з її продажними любощами. Ви ж знаєте цю історію від Меннінгема, як одна лондонська молодичка побачила Діка Бербеда у ролі в «Ричарді III» й запросила його до себе в ліжко і як Шекспір, підслухавши, не став зчиняти багато галасу дармено, а взяв корову за роги, і коли Бербедж приходить і стукає у ворота, Шекспір відповідає, лежачи під ковдрою чоловіка-рогоносця тієї молодички: Вільгельм Завойовник є перший, а Ричард уже потім, Третій. І потішна місіс Фіттон, яка сяде верхи й рохне, і його любя пташечка леді Пенелопа Рич{435}, високородна випещена дама, годяться для актора, і шльондри з набережної, що дають за пенні.

Кур-ля-Рен. Encore vingt sous. Nous ferons de petites cochonneries. Minette? Tu veux[128]?

– Вершки бонтону. І матінка сера Вільяма Девенанта Оксфордського{436}, яка ладна була додати будь-кому з гостей до склянки винця ще й свого песця.

Красень Мулліган підвів очі д'горі і благально заквилів:

– О, блаженна Маргарито Маріє Песцедатна!

– І дочка Гаррі, того, що шість разів брав нову жінку{437}, і її друзі, вельможні леді, що жили по сусідству{438}, яких уславляє поет-джентльмен Лоун Теннісон. Проте що, на вашу думку, робила всі ці двадцять років бідолашна Пенелопа у Стратфордї, сидючи біля вікна, шибамі поділеного на ромби.

Зроблю, таки зроблю. Зробивши діло. У розарії ботаніка Джерарда{439} на Феттер-лейн походжає він, чоловік із сивиною в рудуватому чубі. Ось дзвіночок, що синіший за її жилки. А пелюстки фіалок – вони шовковіші за повіки Юнони. Він походжає. Нам дали лиш одне-єдине життя. Одне тіло. Зроблю. Таки зроблю. Далі кишло, де бруд і сласна хіть, масні руки тягнуться до білої лілеї.

Красень Мулліган стукнув кулаком по столу Джона Еглінтонна.

– І кого ви маєте на оці? – вигукнув він.

– Скажімо, в сонетах він зневажений коханець. Раз зневажений, і вдруге теж. А двірська шалапутка зневажила його заради лорда, його милогомоголюбчика.

Любов, яка не зважається назвати себе коханням.

– Тобто ви маєте на увазі, – докинув Джон, запеклий Еглінтон, – що він, як щирий англієць, полюбляв лордів.

На старій стіні шастають меткі ящірки. У Шарентоні я бачив їх часто.

– Здається, так воно й було, – погодився Стівен, – якщо він ладен зробити і йому, і всім іншим, зокрема тим, у кого ще незаймана цілина, святу послугу, яку стайничий робить жеребцеві. Можливо він, подібно до Сократа, мав не тільки норовливу жінку, а й матір бабу-повитуху. Але ж та гуляща шалапутка не порушувала шлюбної обітниці. Привид мучиться двома гризотами: порушеною обітницею і тим, що свою руку й серце його колишня дружина віддала благуватому мугиреві, братові покійного чоловіка. Наша слава Енн, я гадаю, була палкої вдачі. Звабила одного, звабить і другого.

Стівен крутнувся на стільці.

– Тягар доведення на вас, а не на мені, – сказав він, насупившись. – Якщо ви заперечуєте, що в п'ятій дії «Гамлета» він затаврував її ганьбою, то розтлумачте мені, чому за всі тридцять чотири роки від дня їхнього одруження і до того дня, коли вона його поховала, про неї немає жодної згадки. Усі ці жінки провели в могилу своїх чоловіків: Мері свого чоловіченька Джона, Енн свого бідолашного любого Вілла, коли він з'явився, щоб померти вдома, з досадою, що помре перший, Джоан – своїх чотирьох братів, Джудіт – чоловіка і всіх синів, Сьюзен – теж чоловіка, а дочка Сьюзен Елізабет, якщо скористатися словами її діда, одружилася з другим, позбувшись першого{440}.

Щоправда, так, одна згадка є. У ті роки, коли він жив і розкошував у столичному Лондоні, їй, щоб сплатити борг, довелося позичити у батькового пастуха цілих сорок шилінгів. То, прошу, поясніть це. І також поясніть ту лебедину пісню, в якій він явив її вікам потомним.

Він подивився на них. Вони мовчали.

І Еглінтон на це одвітив:

Ви маєте на оці заповіт.

Його уже юристи роз'яснили.

Вдовина частка їй належала по праву,

Отож вона отримала її. Усі закони знав він пречудово,

Так кажуть судді нам.

А Сатана сміється,

Єхидствує лукавий:

І тому він не згадав про неї

В своєму заповіті зразу, хоч і не забув обдарувати щедро

Онуку та й коханих-любих дочок,

І сестру, й друзів давніх тут, у Стратфорді,
Та й тих, що в Лондоні лишилися. І коли на нього напосілись
Відписати щось і їй задля годиться,
Він дописав у заповіті:

Залишаю їй у спадок

Своє ліжко

Запасне.

Punkt[129]

Залишаю їй

Успа

Своєліж

Козап

Аснедок.

Тпру!

– У ті часи меблів у хатах наших милих селян було з біса мало, – зауважив Джон Еглінтон, – як, мабуть, і тепер, якщо покладатися на сучасні п'єси, де бачимо селянський побут.

– Він був багатий поміщик, – пояснив Стівен. – Мав свій герб, був у нього маєток і земля була у Стратфорді, і будинок у Лондоні в Ірландському дворіщі, вкладав гроші у фінансові оборудки, допомагав провести закони у парламенті, визначав розміри церковної десятини. То чом він не міг залишити їй своє краще ліжко, якщо бажав, щоб вона прохропіла в мирі й спокої решту дарованих їй долею ночей?

– У них там були, певно, два ліжка, одне краще, а друге не дуже, – висловив свій тонкий здогад містер Недуже Кращ.

– Separatio a mensa et a thalamo[130]. – Довершив Красень Мулліган, і всі йому посміхнулися.

– Античні автори згадують{441} прославлені ліжка, – наморщив лоба, ліжково посміхаючись, Недуже Еглінтон. – Спробую пригадати.

– Античні автори згадують, що Стагірит, школяр-розбишака і лисий язичницький любомудр, – випередив його Стівен, – умираючи у вигнанні, відпустив на волю своїх рабів, наділив їх дарами, пошанував предків, заповів, щоб його поховали поряд із тліном його покійної дружини і попросив друзів, щоб вони подбали про його давню коханку (згадаймо про новочасну Герпіллу, про Нелл Гвінн), хай вона живе в його віллі.

– То ви вважаєте, що він помер саме так? – запитав містер Краш занепокоєним тоном.
– Я маю на увазі...

– Він помер із перепою{442}, – довершив тему Красень Мулліган. – Кварта елю – королівська страва. Ось слухайте, розкажу вам, що повідає Дауден{443}!

– А що? – поцікавився Крацеглінтон.

Вільям Шекспір і Ко{444}, акціонерне товариство з обмеженою відповідальністю. Всенародний Вільям. Для довідок звертатися: Е. Дауден, Гайфілдгаус...

– Чудово! – вдоволено зітхнув Красень Мулліган. – Я запитав його, як він дивиться на те, що поета звинувачують у педерастії. Він підняв д'горі руки і відповів: Ми можемо сказати лиш одне: життя у ті часи було вповні. Чудово!

Педофілія.

– Потяг до краси часом заводить нас на непевну путь, – вирік сумнопрекрасний Краш, звертаючись до глиняного Еглінтонна.

Стійкий Джон відповів насуплено:

– Що означають ці слова, може пояснити нам доктор. Такого не буває, щоб і кози ситі, й сіно ціле.

Ви так речете? Чи ж зможуть вони змагатися з нами, зі мною, претендуючи на право присудити пальму першости в красі?

– І почуття власности теж, – додав Стівен. – Він видобув Шейлока із власної глибокої кишені. Син торговця солодом і лихваря, він і сам був торговцем збіжжям та лихварем, під час голодних бунтів приховав вісім пудів зерна. Четтл{445} Фальстаф згадує про осіб різної віри, які засвідчили, що він чесно веде свої справи; проте ці особи були не інакше як його боржниками. Якось він позивав свого ж таки товариша-актора – той купив у нього кілька мішків солоду і не заплатив. За позичений гріш він міг вимагати в заставу у боржника фунт його м'яса{446}. Та як би міг інакше машталір і прислужник суфлера – про це пишеться у Обрі{447} – так швидко забагатіти? Хай там що діється навколо, а він має свій зиск. Образ Шейлока породжений хвилею юдофобії, що накопилася після того, як Лопеса{448}, лікаря королеви, повісили й четвертували, і його юдейське серце вирвали з грудей, коли юдей був іще живий; у «Гамлеті» й «Макбеті» чути відлуння іншої події – тренування шотландського мудрагеля{449}, що полюбляв підсмажувати відьом. У «Марних зусиллях кохання» він зубоскалив із приводу загибелі Великої Армади. У його хроніках події англійської історії плинуть плавко наче на вітрилах показного триумфу, який ми бачимо і сьогодні з приводу Мафекінга{450}. Судили було езуїтів з Ворикширу, і в п'есі воротар засуджує теорію двозначности. Ось повернувся був із Бермудів «Відважний мореплавець»{451}, і зразу ж була написана п'еса, якою захоплювався Ренан, і в ній явився Петсі Калібан, наш американський родич. Цукеркові сонети появилися слідом за сонетами Сіднея. Що ж до феї Елізабет, інакше кажучи, рудокосої Бесс{452}, вульгарної дівулі, яка спричинила появу «Віндзорських жартівниць», то нехай якийсь майн-гер з Германії увесь свій вік докопується до глибинних значень, які ховаються на дні кошика з брудною білизнаю.

Ну от, язик у тебе підвішений непогано. Та варто ще підкинути чого-небудь теологологікофілологічного. Mingo, minxi, micum, mingere[131].

– Доведіть, що він був єврей, – зважився запропонувати Джон Еглінтон. – Ваш декан вважає, що він був католик.

Sufflaminandus sum[132]{453}.

– У Німеччині, – відповів Стівен, – з нього зробили видатного французького глянсувальника італійських оповідок.

– Незчисленномислий чоловік{454}, – помислив містер Крац. – Кольридж назвав його незчисленномислим.

Amplius. In societate humana hoc est maxime necessarium ut sit amicitia inter multos[133].

– Святий Хома, – розпочав був Стівен...

– Ora pro nobis[134], – простогнав чернець Мулліган, сідаючи на стілець.

Потім залементував, квилячи, наче по покійнику.

– Rogua maíhóne! Acushla machree[135]! Тепер нас чекає скорий кінець! І ніхто вже нас не порятує!

Кожен із присутніх посміхнувся.

– Святий Хома, – продовжив, посміхаючись, Стівен, – чиї твори я залюбки читаю в оригіналі, гортаючи товстелезні фоліанти, розглядає інцест з іншої точки зору, ніж та нова віденська школа, про яку говорив містер Магі, уподібнюючи його, у своїй мудрій і своєрідній манері, до скупости емоцій. Містер Магі вважає, що коли всю любов віддають своєму родичеві, близькому кривнякові, то її не вистачає для когось віддаленішого, який, можливо, вкрай її потребує. Євреї, яких християни картають за скупість, вони більше, ніж усі інші народи, практикують однокровні шлюби. Проте картають за це спересердя. Ті християнські закони, які дали євреям змогу нагромадити їхні статки{455} (бо ж їм, як і лоллардам, захистком ставали бурі), обкували всю сферу їхніх уподобань сталевими обручами. Грішний це був чин, а чи доброчесний, ми дізнаємося хіба-що на Страшному Суді від татуса Ніхто{456}. Проте людина, яка так міцно тримається за те, що вона називає своїм правом на те, що називає своїм обов'язком, така людина буде також триматися міцно за те, що вона називає своїм правом на ту, яку називає своєю дружиною. І нехай жоден сусідський сер Смайл не побажає ані вола його, ані дружини його, ані його раба, ані його рабині, ані його віслюка.

– Ані його ослиці, – доповнив антифоном Красень Мулліган.

– Доброго Вілла потракували не дуже добре, – доброзичливо зауважив добрий містер Крац.

– Чия вілла? – удавано недочув Красень Мулліган. – Не розумію, про що ви.

– Воля до життя, – почав філософувати Джон Еглінтон, – була для бідолашної Енн, удови Вілла, волею до смерти.

– Requiescat[136]! – проголосив Стівен.

Та хіба у нас є воля?

То не воля, то недоля.

– І ось вона лежить, мертвісінька, залякла, на тому запасному ліжку, цариця у вереті, навіть якби ви довели, що ліжко в ті часи було такою самою дивиною, як тепер автомобіль, і що різьблення на ньому захоплювало дух люду усіх навколишніх сіл. Уже в похилому віці вона спізналася з проповідниками-євангелістами (один із них квартирував у Нью-Плейс і коштом міста отримав квартиру хересу, проте в якому ліжку він спав, нам допитатися неможливо) і довідалася, що в неї є душа. Вона прочитала, або ж їй прочитали, його книжечки, куди цікавіші для неї, ніж «Жартівниці», й, одливаючи в нічний горщик, міркувала над «Гачками й Петлями для Штанів Чоловіків Віруючих» та над «Найдушоспаснішою Табакеркою, яка Примушує Чхати Найблагочестивіші Душі»{457}. Уста Венери ворухаться в молитві. Докори сумління. Гризоти совісти. Це саме той вік, коли блудство вичерпало свої спроможності й ну вишукувати собі Бога.

– Історія підпирає це фактами, – inquit Eglintonus Chronolologos[137]. – Один вік нашого життя змінюється іншим. Проте найвища влада каже нам, що найгірші вороги людини є його домашні й родичі. Гадаю, що Рассел має слухність. Що нам до його дружини чи до батька? Я схильний вважати, що тільки поети, які обожають домашнє вогнище, знають, що таке сімейне життя. Фальстаф до них не належав. Гадаю, що череватий лицар – це його найдосконаліший витвір.

Худючий, він відкинувся на спинку стільця. Несмілий, зречися своїх родичів, немилосердих преподобників{458}. Несмілий, за трапезою з нечестивими він силкується, щоб його проминула чаша. Це так звелів його отець, що з Ольстера, з графства Антрим{459}. Провідує його щоквартально тут у бібліотеці. Містєре Магі, сер, вас там хоче побачити якийсь джентльмен. Мене? Каже, він ваш батько, сер. Дайте-но мені мого Вордсворта. Заходить Магі Мор{460} Метью, ірландський патлатий селюк у суконній опанчі, штанці з ширінькою на гудзиках, панчохи забризкані болотом десятиох лісів, а в руці галузка яблуні-дички{461}.

Це твій? Він знає твого татуса. Удівця.

Поспішаючи з веселого Парижа до її смертельної постелі в бідняцькому домі, на пристані я торкнувся його руки. Почув несподівано теплий голос. Її лікує доктор Боб Кенні. Зичливий блиск очей. Хоча вони мене не знають.

– Батько, – сказав Стівен, силкуючись подолати свою безнадію, – це неминуче зло. Він написав цю п'єсу{462} через кілька місяців по батьковій смерті. І якщо ви вважаєте, буцімто він, сивуватий чоловік із двома дочками, які вже на порі до шлюбу, проживши на світі тридцять п'ять літ, nel mezzo del cammin di nostra vita[138], а життєвого досвіду мав на цілих п'ятдесят, що це саме він і є юний студентик із Віттенберґа, тоді вам доведеться вважати, що його стара мати, якій уже років сімдесят, що вона – це хтива королева. Ні. Мертве тіло Джона Шекспіра не блукає ночами. З години на годину воно тліє і тліє. Сам він спочиває, позбувшись своїх обов'язків батька і передавши ці містичні обов'язки синові. Каландріно{463}, персонаж із твору Боккаччо, був перший і останній чоловік, який вважав, що має народити дитину. Почуття батьківства, себто усвідомлення того, що він виношує в собі свого спадкоємця, чоловікові невідоме. Це містичні обов'язки, апостольське наступництво від єдиного батька до єдиного сина. Саме на цих містичних зв'язках, а не на мадонні, образ якої хитра італійська ментальність накинула європейському загалові, вивищилася церква і стоїть вона незворушно, бо стоїть, як увесь світ, як макро- і мікрокосм – на порожнечі. На непевному, на неймовірному. Amor matris[139], родовий відмінок (любов до чи любов кого) – можливо, єдине, що є справжнього у цім світі. Можливо, що батьківство це юридична фікція. Чи завжди у будь-якого сина є такий батько, котрого будь-який син буде завжди любити, і чи сам батько буде любити цього будь-якого сина?

Ну чого ти на цьому зациквився, хай йому всячина?

Знаю. Помовч. Не мороч голову. Маю причину.

Amplius. Adhuc. Iterum. Postea[140].

Хіба тобі конче треба це робити?

– Соромота за тілесний гріх роз'єднують їх так твердо, що світовий запис усіх інцестів та інших гріховних переступів такого кшталту майже не засвідчує випадків навпаки. Сини з матерями, батьки з дочками, лесбіянки-сестри, любов, яка не зважається назвати себе коханням, небожі з бабусями, в'язні з замковими дірками, цариці з породистими бугаями{464}. Ненароджений син псує матері поставу, народжуючись, завдає їй мук, потім – кому більше уваги, нові клопоти. А він, як і належить дитині чоловічого роду: сам зростає, а батько старішає, синова юність батькові як сіль на рану, його друг – батькові суперник і ворог.

Я це збагнув на паризькій вулиці Мсьє-ле-Пренс{465}.

– Що пов'язує їх у природі? Мить сліпої жаги.

А я батько? А якби був?

Зморшкувата невпевнена рука.

– Савеллій, він африканець і ересіарх хитріший над усіх польових звірин, доводив, що Батько є водночас Своїм Власним Сином. Бульдог Аквінський{466}, який не зважав на будь-яке твердження, суперечить йому. Гаразд: якщо батько, у якого немає сина, не може бути батьком, то чи може син, у якого немає батька, бути сином? Коли Ратлендбеконсаутгемптоншекспір{467} чи якийсь інший поет під тим самим ім'ям у цій самій комедії помилок{468} написав «Гамлета», він був не тільки батьком свого сина, але, вже не будши сином, він був і усвідомлював себе батьком усього свого роду, батьком свого діда, батьком свого ненародженого онука, який, відповідно, так і не народився, бо ж природа, як пояснює містер Магі, не сприяє довершеності{469}.

Еглінтонові очі втішено блиснули з несмілою подякою. Зрадів він, бадьорий пуританин, бо має глини цілу тонну.

Улестити. Інколи. Але улестити.

– Сам собі батько, – промимрив сам до себе Синмулліган. – Постривайте-но. Я завагітнів. У мене в голові ненароджена дитина. Атена-Паллада! П'єса! Має народитися п'єса! Допоможіть мені розродитися!

Він стиснув долонями своє чоло, як акушерка стискає живіт породіллі.

– Що ж до його родини, – провадив Стівен, – то ймення його матері живе в Арденському лісі{470}. На її смерть він відгукнувся сценою з Волумнією в «Коріолані»{471}. Про смерть його малого сина нагадує смерть юного Артура в «Королі Іоанні». Гамлет, чорний принц, це Гамнет Шекспір. З кого писалися дівчата у «Бурі», в «Періклі» та в «Зимовій казці», ми знаємо. Хто така Клеопатра, звідки єгипетські казани з м'ясом, хто Крессіда й Венера{472}, ми здогадуємося. Проте там є ще один його сім'янин.

– Сюжет розгортається, – озвався Джон Еглінтон.

Бібліотекар-квакер придибав навшпиньки дрібушечки, диб-диб дрібними крочками, і лице тремтить-здригається у поспіху раз у раз.

Двері зачинилися. Келія. Позирни.

Вони слухають. Троє. Вони.

Я ти він вони.

Тож призволяйтеся.

СТІВЕН: У нього було троє братів, Гілберт, Едмунд, Ричард. Гілберт уже на схилі віку розказував якимсь джентльменам про те, як Містар Касієр дав йому задурно білет у теятер і він побачив там свого братуху Містара Віля що пише пієси у Лондоні і в тій пієсі про борців він виносив чоловіка на спині. Запам'яталася йому ковбаса, яку продавали в партері і яка втішила його до глибини душі. Імени його не знайдемо ніде, але імена Едмунда і Ричарда наявні у творах їхнього любого братика Вільяма.

МАГІЕГЛІНДЖОН: Імена! Що там в імені{473}?

КРАЩ: Це ж моє ім'я – Ричард, розумієте. Сподіваюся, ви зможете сказати добре слово про Ричарда, ну, хоч заради мене.

(Сміх)

КРАСЕНЬ МУЛЛІГАН: (piano. Diminuendo)

Наразі озвався медик Дік,

Заперечив колезі Деві...

СТІВЕН: У його трійці чорних Віллів, запеклих лиходіїв, Яго, Ричард-горбань{474}, Едмунд у «Королі Лірі», двоє мають імена лихих дядьків. До речі, цю останню п'єсу написано, чи він її писав, саме в той час, коли його брат помирав у Саутворку.

КРАЩ: Сподіваюся, що всі лиходійства поставлять на карб Едмундові. Я не хочу, щоб Ричард, мій тезко...

(Сміх)

КВАКЕРЛІСТЕР: (a tempo) Але той, хто хоче вкрасти у мене моє чесне ймення...

СТІВЕН: (stringendo) Він заховав своє ймення, гарне ймення, Вільям{475}, у своїх п'єсах, надавав його то статистові, то блазневі, як то робили колись італійські майстри – зображали себе на своїх полотнах десь у куточку. А от у своїх сонетах він уживав його при кожній нагоді, Віллів там є подостатком. Як у Джона О'Гонта{476}, його ймення любе йому, так само любе, як і герб, заради якого він був ладен підлещуватися до будь-кого: на чорному поясі золотий спис із срібним вістрям, Honorificabilitudinitatibus[141], і навіть любіше, ніж його слава найбільшого в країні потрясальника сцени. Що там в імені? Це ми всі запитуємо себе у дитинстві,

коли пишемо ім'я, що, як пояснюють, належить нам. Зірка, яка сяє і вдень{477}, вогнедишний змії, що появився на небі, коли він народився. Вона одна яскріла на небесах навіть серед білого дня, яскравіше, ніж Венера вночі, а ночами променіла над зіркою дельти Кассіопеї, сузір'я, яке простяглося у формі, що нагадує ініціал його імені. Його очі дивилися на неї, схиленої до обр'ю на схід від Ведмедиці, коли він простував улітку опівночі сонними полями, вертаючись із Шоттері{478}, де млів у її обіймах.

Обидва задоволені. Я теж.

Не кажи їм, що йому було дев'ять років, коли вона згасла.

І не було ніяких обіймів.

Чекай, доки тебе причарують і зваблять. Ти ж нюня. Кому ти потрібен, щоб тебе звабити?

Читай знаки на небі. Autontimerumenos. Bous Stephanoumenos[142]. Яка ж твоя конфігурація небесних світил? Стівене, Стівен, заспівай, як півень. S.D.: sua donna. Già: di lui. Gelindo risolve di non amar S. D[143].

– Що ж це за притичина така? – запитав бібліотекар-квакер. – Якесь небесне з'явисько?

– Вночі це зірка, – пояснив Стівен, – а вдень стовп хмар.

Яке ще може бути пояснення?

Стівен поглянув на свій капелюх, на ціпок, на свої черевики.

Стефанос – мій вінець. Мій меч. А ці його черевики тільки нівечать мені ноги. Купити собі нові. Шкарпетки вже з дірками. І носову хусточку теж.

– Ви непогано тлумачите його ім'я, – визнав Джон Еглінтон. – А ваше ім'я якесь дивне. Гадаю, воно пояснює, звідки ваш специфічний гумор.

Моє, Магі і Муллігана.

Класний штукар{479}, шугає в повітрі як сокіл. Ти літав. А куди? Ньюгейвен – Дьєпп, пасажиром третього класу. Париж і назад. Кулик. Ікар. Pater, ait[144]{480}. Шубовснув у море. Борсається у хвилях. Ти і є кулик. Він теж кулик.

Містер Крац у тихому запалі підняв свій записник і сказав:

– Це дуже цікавий момент, бо мотив брата, до вашого відома, ми знаходимо також і в давніх ірландських міфах. Саме те, про що ви оце балакаєте. Про трьох Шекспірових братів. Та й у Грімів теж саме, до вашого відома, у казках. Там третій брат жениться із сплячою красунею і хапає щастя в обидві жмені.

Найкращий з кращих братів. Хороший, кращий, найкращий.

Бібліотекар-квакер приплигав до нього і став поряд.

– Мені цікаво почути, – звернувся він, – котрого з братів ви... Я розумію, ви вважаєте, що один із братів учинив щось таке... А може, ви хочете сказати нам про це згодом?

Він сам себе вивів на чисту воду: подивився на всіх – і прикусив язика.

Помічник погукав у прочинені двері:

– Містере Лістере. Отець Дайнін{481} просить...

– Ах, отець Дайнін! Іду-йду!

Хутко-прудко шпарко-шустро з рипом-скрипом іде-йде він, іде-йде – й пішов.

На ринг вийшов Джон Еглінтон.

– Так от, – розпочав він, – послухаємо, що ви нам розкажете про Ричарда та Едмунда. Певно, ви залишили їх на закуску, га?

– Звичайно ж, я ніяк не міг сподіватися на те, що ви не забули про цих двох шляхетних родичів, дядечка Ричі й дядечка Едмунда, – відповів Стівен. – Братів забувають так само часто, як і парасолі.

Кулик.

Де твій брат? Сидить в аптеці. Моє точило{482}. Він, потім Кренлі, Мулліган, а тепер ось ці. Промови, промови. А треба діяти. От і дій, промовляючи. Вони пробують подразнити тебе, щоб випробувати, на що ти здатний. Тож дій. Дай відсіч їхнім діям.

Кулик.

Я втомився, слухаючи свій голос, голос Ісава. Півцарства за ковток{483}.

Вперед.

– Ви скажете, що ці імена він просто взяв із хронік, з яких запозичив усе потрібне для своїх драм. Чому ж він вибрав саме ці, а не якісь інші? Ричард, падлюка, горбань, байстрюк, женихається до вдовиці Енн (що там в імені?) зваблює, спокушає її, мерзотник, веселу вдову. Ричард-завойовник, третій брат, виходить на престол після Вільяма-переможеного. Й останні чотири дії драми повисли на дії першій. З усіх Шекспірових королів Ричард єдиний, до кого він ставиться без належної до вінценосців шаноби, сьогосвітнього ангела. Чому бічна інтрига в «Королі Лірі», де діє Едмунд, витягнена з «Аркадії» Сіднея і припасована до кельтської легенди з доісторичних часів?

– Так вирішив Вілл, – заступився за автора Джон Еглінтон. – Але нам грішним не слід отепер комбінувати скандинавську сагу з уривком роману Жорджа Мередіта. *Que voulez-vous*{145}? – сказав би Мур. Він помістив Богемію на березі моря, а Одиссей у нього цитує Арістотеля{484}.

– А чому? – запитав Стівен самого себе. – Тому що тема брата-дурисвіта, чи зажерливого брата, чи брата-перелюбника, чи брата, де всі ці вади вкупі, була тим для Шекспіра, чим убогі не були, тим, що вони завжди з ним. Спогад про вигнання, вигнання з серця, вигнання з дому вчувається безперервно, починаючи з «Двох веронців» і далі аж до того, коли Просперо ламає своє берло, закопує його в землю і топить свої книги в морській глибині. В середині його життя він роздвоюється, віддзеркалюється в іншому, повторюється, протасис, епітасис, катастасис, катастрофа. Спогад виникає ще раз, коли у нього вже смерть за плечима, коли його заміжно доньку Сьюзен, – яблуко від яблуні далеко не котиться, – звинувачують у подружній невірності{485}. Та це й був той первісний гріх, який забив йому тям, розслабив його волю і владно прихилив до лихого. Саме так висловилися з цього приводу мілорди єпископи Мейнгутські: це первісний гріх, і як первісний гріх він був скоєний іншим, чий гріх він теж скоїв. Доказ цього знаходимо між рядками останніх його написаних слів, навечно викарбованих на його надгробному камені, під яким ніколи не спочиватимуть тлінні останки його дружини. Час не спромігся його стерти.

Краса і злагода не затулили. Безліч разів він виникає у різних проявах у створеному ним світі, в «Багато галасу даремно», двічі в «Як вам це сподобається», в «Бурі», в «Гамлеті», в «Мірі за міру» та в усіх інших п'єсах, яких я не читав.

Він засміявся, щоб звільнити свій розум від кайданів свого розуму.

Суддя Еглінтон підсумував розгляд цієї справи.

– Істина посередині, – оголосив він. – Він і привид, він і принц. Він є все у всьому.

– Так воно і є, – погодився Стівен. – Хлопчина з першої дії, у п'ятій дії він уже зрілий муж. Все у всьому. У «Цимбеліні» і в «Отелло» він звідник і рогносець. Він діє і на нього діють. Прагнучи до ідеалу чи до збочення, він, як Хозе, убиває живу-живісіньку Кармен. Його настирний розум – це Яго, який боїться стати рогносцем і жадає, щоб мавр у ньому страждав безупинно.

– Ку-ку! Ку-ку! – сласно проспівав Рогасень Мулліган. – Тривожний гук[146], несе мужам він стільки мук!

Темна стеля кімнати почула і відгукнулася луною.

– А Яго! Яка яскрава особа! – оголосив небоязкий Джон Егліртон. – Хай там що, а проте слід погодитися з Дюма-сином (чи з Дюма-батьком), що Шекспір найбільший творець, окрім Господа Бога{486}.

– До чоловіків йому байдуже і до жінок теж, – сказав Стівен. – Проживши все життя десь інде, він повертається у той закуток, де народився, де існував завжди і змалечку і дорослим, як мовчазний свідок, і тут закінчується його життєвий шлях, і тут, у цю землю, він саджає свою шовковицю{487}. І помирає. Та й уже по всьому. Гробарі закопують Гамлета-батька і Гамлета-сина. Нарешті він і король і принц – посмертно, із належною для такого випадку музикою. Та хоч він і вбитий і зражений ними, усі ніжні чутливі серця його оплакують, бо ж для всякого жіноцтва, чи то данського чи дублінського, жаль за покійним це єдиний чоловік, з яким вони б ніколи не розлучилися. Якщо вам до вподоби епілог, повтішайтеся ним: прогресивний Просперо винагороджений за свої чесноти, Ліззі{488}, улюблена дідусева пестунка, і дядечко Ричі{489} – поганець, якого поетичне правосуддя запроторює в місця, призначені для поганих негрів. Завіса падає. У зовнішньому світі він виявив реально існуючі речі, які у своєму внутрішньому світі вважав тільки можливими. Метерлінк каже: Якщо Сократ вийде сьогодні із свого дому, він побачить, що на його порозі сидить той самий мудрець, що й він. Якщо Юда рушить у мандри, то примандрує до Юди{490}. Життя кожного з нас складається з низки днів, які минають один за одним. Ми чимчикуємо крізь самих себе, зустрічаючи бандитів, привидів, велетнів, старців, юнаків, жінок, удів, побратимів. Та щоразу зустрічаємо самих себе. Той драматург{491}, який написав фоліо цього світу, і написав його так-сяк (Він дав нам спочатку світло, а сонце аж через два дні по тому), володар усіх речей на світі, кого чи не більшість римо-католиків називають *dio boia*, бог-катуга, поза всяким сумнівом являє собою все у всьому в кожному з нас, він візник і він різник і міг би стати і звідником і рогносцем, коли б не та обставина, що в небесному розпорядку, як застерігав Гамлет, немає шлюбів, і чоловік стає ангелом-андрогіном, поєднуючи в собі себе з дружиною.

– Еврика! – враз зарепетував Красень Мулліган. – Еврика!

Запашівши від радості, він підскочив і стриб до Еглінтонового столу.

– Дозвольте? – запитав він. – Господь заговорив до Малахії.

І він почав щось строчити на бібліотечному бланку.

Треба буде прихопити кілька бланків на виході.

– Ті, хто вже одружені, – заговорив містер Краш, солодкомовний оповісник, – всі хай так і живуть у шлюбі, крім одного. А решта хай лишаються неодруженими.

Він засміявся, неодружений, дивлячись на Еглінтон Іоанна, мистецтв бакалавра-холостяка[147].

Живучи без жінки і не маючи любаски, пильнуючи, щоб якась не обкрутила його, кожен із них щовечора тішиться, вчитуючись у варіанти різних видань «Приборкання норовливої».

– Ви ввели нас в оману, – руба заявив, звертаючись до Стівена, Джон Еглінтон. – Ви довго водили нас довкільними стежками і зрештою привели до звичайного французького трикутника. А чи ви самі вірите у свою теорію?

– Ні, – зразу ж відмовив Стівен.

– То, може, ви викладете все це письмово? – запропонував містер Краш. – Ліпше зробіть це у формі діалогу, розумієте, як зробив Вайльд у своїх платонічних діалогах{492}.

Джон Еклектик посміхнувся.

– У такому разі, – сказав він, – я не бачу, чому вам належить отримати якусь оплату за це, коли ви в нього не вірите. Дауден вважає, що «Гамлет» містить у собі якусь таємницю, проте більше нічого не каже. Гер Бляйбтрой{493}, якого Пайпер бачив у Берліні, розробляє теорію про авторство Ратленда, він гадає, що секрет захований у стратфордському пам'ятнику, і збирається зустрітися з теперішнім герцогом, каже Пайпер, і довести, що п'єси написав його предок. Для його ясновельможности то буде справжній сюрприз. Але він вірить у свою теорію.

Я вірю, о Господи, допоможи моєму невірству. Тобто допоможи мені вірити або допоможі мені не вірити? Хто допомагає мені вірити? Егомен[148]. А не вірити? Хтось інший.

– Ви єдиний з дописувачів «Дани», який просить срібняків за свої публікації. І я не певен, чи буде місце в наступному номері. Фред Расн хоче, щоб ми помістили його статтю на тему економіки.

Фрайдрайн. Він мені позичив два срібняки. Щоб протрималася моя душа в тілі. Економіка.

– Давайте гінею, – сказав Стівен, – і можете опублікувати цю розмову.

Красень Мулліган припинив строчити, осміхаючись, й осміхаючись, підвівся і поважно повідомив із медовою ущипливістю:

– Я навідався був до барда Кінчика в його літній резиденції на Верхній Мекленбург-стріт і застав його над тим, що він поглиблено вивчав Summa contra Gentiles[149] у товаристві двох гонорейних леді, Неллі-Незайманої і Розалі, шльондри з вугільної пристані{494}.

Він урвав свою мову.

– Ходімо, Кінчику. Ходімо, Енгусе, що мандрує з птахами{495}.

Ходімо, Кінчику, ти вже доїв усі наші недоїдки. Не сумуй, матимеш іще вдосталь і

недоїдків, і недопитків.

Стівен підвівся.

Життя триває багато днів. Цей скоро закінчиться.

– Побачимося ввечері, – сказав Джон Еглінтон. Notre ami[150] Мур сподівається, що Малахій Мулліган прийде теж.

Красень Мулліган помахав на прощання бланком і панамою.

– Мсьє Мур, – нагадав він – знайомить ірландську молодь із французькою словесністю. Я прийду. Ходімо, Кінчику, бардам слід промочити горлянку. Ти можеш пройти прямо, не хитаючись?

Зубоскалить...

Дудлити до одинадцятої. Щовечірня розвага ірландців{496}.

Талалай...

Стівен ходив за талалаєм хвостиком...

Колись була у нас у Національній бібліотеці розмова. Шекс. А тоді. Коли рушив талалай, я також слідом давай. Наступаючи йому на п'яти.

Стівен попрощався з товариством і, почувуючись придавленим, як вичавлений лимон, рушив за талалаєм, гарно зачесаним, чисто поголеним, із келії під склепінням у жорстокий білий світ, що трощить усе живе бездумно. І що ж я дізнався? Про них? Про себе?

Тепер гуляй собі як Гейнс.

Зала для постійних читачів. У списку числиться Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тисделл Фаррелл, який своїм химерним підписом закінчує свої полісиллабуси. Тема: чи був Гамлет божевільний? Квакєрова головешка бесідує з абатиком на предмети теософічні:

– Авжеж, будь ласка, сер... Мені буде дуже приємно, якщо...

Потішений собою Красень Мулліган тішився приємною балачкою з собою ж і приязно самому собі кивав головою:

– Задоволена дупа.

Турнікет.

Та хіба?... Капелюшок із блакитною биндою... Абіяк нашкрябано... Що? Позирнула?..

Заокруглена балюстрада; тихоплинний Мінцій{497}.

Пустун{498} Мулліган, ошоломлений своєю панамою, спускався, підстрибуючи, сходами і при тому наспівував, віршуючи:

Джоне Еглінтоне, друже, любий Джоне,

Чому тебе твоє серце до жінок не гоне? {499}

Потім прорік:

– А тут ще й цей китаєць без підборіддя! Чин Чон Ег Лін Тон{500}. Ми з Гейнсом зайшли в їхній балаган у тому домі, де збираються всі дублінські слюсарі. Наші лицедії творять там нове мистецтво для Європи, як давні греки{501} чи М. Метерлінк. Театр Абатства! Мені там тхнуло потом ченців.

І він зневажливо сплюнув.

Забув: що він зовсім не забув, як його відшмагав цей вошивий Люсі{502}. І також: він кинув *femme de trente ans*[151]{503}. Чом же не було більше дітей? І першою народилася дівчинка?

Мудрий по шкоді. То повернися.

Стійкий самітник усе ще там (він отримав свій шмат пирога) і молоденький мазунчик теж, кортить погладити Федонові шовкові кучері.

Ой... я хотів був... забув... сказати... що він...

– Лонгворт і МакКерді Аتكінсон{504} теж там були...

Пустун Мулліган, скачучи вниз сходами, декламував:

Чи вчую я в провулку лайку,
А чи альфонса талалайку,
Як думка, мов дочка із лона,
Про Ф. МакКерді Аتكінсона,
Що дерев'янкой ся підпер,
А з ним – спідничка-флібустьєр,
Що вбить винцем не сміє спраги,
Без підборіддя себто Магі;
Женитись їм несила! Ет,
Весь вилився в онанізм секрет. {505}

Викаблучуйся й далі. Пізнай сам себе.

Скалозуб зупинився сходиною нижче і зирить на мене глумливо. Я теж зупинився.

– Дурник ти похоронний, – жалісливо мовив Красень Мулліган. – Сінг уже перестав

одягатися в чорне, бо хоче виглядати по-людському. Чорні тільки ворони, попи та англійське вугілля.

І хихикнув.

– Лонгворта мало грець не побив, – повідомив він, – після того, як ти написав рецензію на писанину тієї старої плетухи Греґорі{506}. Ну й штукар же ти, жидоєзуїт на службі пресвятої інквізиції! Вона влаштувала тебе в ту газету, а ти називаєш її витвір базграниною. Хіба не можна було обережніше, як у Єйтса?

І він пострибав далі сходами, кривляючись і картинно вимахуючи руками. І проголосив:

– Найкраща з усіх книжок, які вийшли у нашій країні, відколи я живу. На рівні хіба що Гомера.

Він спинився на останній сходинці.

– Я замислив п'єсу для пантоміми, – урочисто оголосив він.

Колонна зала у мавританському стилі, тіні лягають одна на одну. Дев'ятеро танцівників у капелюхах, де позначено номер кожного, щойно протанцювали мавританський танець.

Змінюючи мелодію і тембр голосу, Красень Мулліган став читати написане на своїй скрижалі:

Кожен сам собі жінка,

або

Медовий місяць у жмені

(національна аморальність у трьох оргазмах)

витвір

Мудака Муллігана

Він самовдоволено оскалився до Стівена, кажучи:

– Може, я й не спромігся приховати своє я. Але послухай-но.

І читав далі marcato[152]:

– Дійові особи:

ТОБІ ДРОЧИНСЬКІ (поляк-імпотент)

МАНДАВОШИК (лісовик-розбишака)

МЕДИК-ПІСЮН

і

МЕДИК-ЛАМПА ДЕВІ (одного поля ягоди)

МАТІНКА ГРОГАН (водоносиця)

НОВЕНЬКА НЕЛЛІ

і

РОЗАЛІ (повія з вугільного причалу)

Він засміявся, похитуючи головою, і рушив далі, а Стівен подався слідом за ним; а він весело озивався до примар, до мертвих душ:

– О, та пам'ятна ніч у Кемден-холі, коли Еріновим дочкам{507} довелося задирати спідниці, щоб переступати через тебе, бо ти лежав у своїй блювотині, червонястій чи різнобарвній та калюжній!

– Найневинніший із усіх Ерінових синів, – заперечив Стівен, – заради якого вони будь-коли задирали спідниці.

На виході з бібліотеки він, відчуваючи, що хтось за ним позаду, відступив убік.

Розійтися. Якраз нагода. А тоді куди? Якщо Сократ вийде сьогодні із свого дому, якщо Юда рушить у мандри. То й що? Мене чекає простір, куди мені неодмінно судилося прийти.

Моя воля, і насупроти – його воля. Між ними неозоре море.

Між ними пройшов чоловік, уклонився, вітаючись.

– Ще раз добридень, – відповів Красень Мулліган.

Портик.

Тут я стежив за птахами, хотів за їхнім летом передбачити своє майбутнє. Енгус із птахами. Вони летять, тоді прилітають. Цієї ночі літав і я. Літав легко, як птах. Люди дивувалися. Потім квартал, де дівки. Він простягав мені скибку солодкої, як мед, дині. Зайди. Сам побачиш.

– Мандрівний жид, – прошепотів із удаваним жахом Красень Мулліган. – Ти бачив, як він глянув на тебе? Подивився на тебе хтивим оком. Я боюсь за тебе, старий мореплавцю{508}. Ой, Кінчику, ти в страшній небезпеці. Вживи застережних заходів. На штани надійний пояс.

Оксенфордські нахили{509}.

День. Тачка сонця над аркою мосту{510}.

Темна спина простувала попереду. Ступає як леопард, униз, до воріт, під гостряками

ґрат.

Вони слідом за ним.

То глузуй із мене ще. Не мовчи.

При ясній погоді добре вирізнялися рельєфи стін будинків на Кілдер-стрит. Птахів немає. З димарів на будинках здіймалися два хирляві плюмажі диму, похитувалися, наче пір'їни, розпушувалися і стиха розвіювалися.

Годі опиратися. Мир Цимбелінових жерців-друїдів{511}, що володіють таємницями містерій: вівтар для всього світу.

Всім богам

Хвала й подяка! З наших вівтарів

Нехай закучерявлені дими

Здіймаються вчисто до небес.

Епізод 10

Очільник{512}, превелебний Джон Конмі, Т. І., зійшовши з ґанку своєї резиденції, засунув свій гладенький годинник назад у нагрудну кишеню. П'ять хвилин до третьої. Саме час прогулятися в Артейн. То як прізвище цього хлопця? Ага, Дігнем. Vere dignum et justum est[153]. Цю справу треба віддати на розсуд братові Свану{513}. Лист містера Каннінгема. Так. Зробити йому таку послугу, якщо це можливо. Добрий католик, не проминає служби Божої, повсякчас допомагає збирати пожертви парафіян на потреби церкви.

Одноногий матрос, який простував вулицею, спроквола переставляючи свої милиці, щось прогарчав нерозбірливо. Біля монастиря черниць – сестер милосердя він зупинився і простягнув свій картуз, просячи милостині у превелебного Джона Конмі, Т. І. Отець Конмі поблагословив його на гарячому осонні, не забуваючи: в гаманці тільки одна срібна крона.

Отець Конмі повернув до Маунтджой-сквер. Мимохідь, на мить, він подумав про солдатів і матросів, які залишилися без ніг, скалічені гарматними ядрами, і доживають свого віку в бідняцьких притулках для інвалідів, а також про те, що сказав кардинал Волсі{514}: Якби я служив моєму Богові так само вірно, як служив моєму королю, Він би не кинув мене у дні старости. Він простував у тіні дерев, що вигравали полісками зелених листочків, а назустріч йому прямувала дружина містера Девіда Шігі, Члена Парламенту.

– Дякую, отче. Пречудово. А як ви, отче?

Отець Конмі почувався навдивовижу добре. Він збирався у Бакстон, мабуть, поп'є там водиці. А як її сини, чи добре їм ведеться у Бельведері? Все гаразд? Отець Конмі був дуже радий це чути. А як сам містер Шігі? Ще в Лондоні. Певна річ, бо ж сесія

парламенту ще триває. Яка гарна погода, просто диво. Так, дуже можливо, що отець Бернард Воган знову виступить зі своїми проповідями. О так, величезний успіх. Дивовижний він проповідник.

Отець Конмі був дуже радий зустріти дружину містера Девіда Шігі, Ч. П., і побачити її при доброму здоров'ї, і він попросив переказати містерові Девіду Шігі, Ч. П., свої щирі вітання. Так, він неодмінно до них завітає.

– Бувайте здорові, місіс Шігі.

Отець Конмі підняв свій шовковий капелюх, прощаючися з блискітками її мантильї, які чорнильно яскріли на сонці. І ще раз усміхнувся, рушаючи далі. Він пам'ятав, що зуби почистив бетелем із додачею пальмової олії.

Отець Конмі йшов і, йдучи, усміхався, бо згадував кумедний вираз очей отця Бернарда Вогана і його простонародну лондонську вимову.

– Пілат! Та треба було йому розігнати цей базар утришия!

Може запалити людей своїм словом. Нічого не скажеш. Зробив багато чого доброго. Без сумніву. Казав, що любить Ірландію і любить ірландців. Сам із щасливої сім'ї, що досить незвично. Чи не з Вельсу?

О, щоб не забути. Лист до отця-провінціала{515}.

Отець Конмі зупинив трьох школяриків на розі Маунтджой-сквер. Так: вони з Бельведера. З підготовчого класу, ага. А чи добре вони поводяться в школі? О! Тоді все гаразд. А як звать тебе? Джек Соген. А тебе? Джер. Галлагер. А цього хлопчину? Його звать Бранні Лайнем. До чого ж симпатичне у нього ім'я.

Отець Конмі дістав лист із нагрудної кишені, дав його малому Бранні Лайнему і показав на червону поштову тумбу на розі Фіцгіббон-стрит.

– Та побережися, щоб ти сам не впав туди слідом за листом, хлопче, – сказав він жартома.

Хлоп'ята поглянули на отця Конмі своїми шістьма очима і засміялися:

– О, сер!

– Ану ж бо подивимося, чи ти вмієш укинути лист, – оголосив отець Конмі.

Малий Брайні Лайнем перебіг вулицю і вкинув лист отця Конмі до отця-провінціала в щілину ясно-червоної поштової скриньки. Отець Конмі усміхнувся, кивнув головою, знову усміхнувся і рушив далі східною стороною Маунтджой-сквер.

Містер Деніс Дж. Маджінні, учитель танців та ін., у циліндрі, у сіро-синьому сурдуді з шовковими вилогами й білою нагрудною хусткою, у вузьких бузкових штанях, у рукавичках канаркового кольору і лакованих гостроносих черевиках, виступаючи величаво, поштиво обійшов стороною леді Максвелл, випереджаючи її на розі Дігнем-корт.

А це, часом, чи не місіс МакГіннесс?

Місіс МакГіннесс, поважна, сивоволоса, поклонилася отцеві Конмі з того боку вулиці, де вона простувала усміхнена. І отець Конмі усміхнувся і привітав її. Як вона собі мається?

Статура у неї просто на диво. Як у Марії, королеви Шотландії[154]. І подумати

тільки, вона ж була лихваркою. От як воно складається! Така у неї... як би висловитися... така королівська позитура.

Отець Конмі простував по Грейт-Чарльз-стрит і позирнув ліворуч на зачинену нонконформістську церкву. Преподобний Т. Р. Грін, бакалавр мистецтв, казатиме (D. V. [155]) казання. У них це пастор, і, вважається, має бенефіцію, тобто, латиною, обов'язок благодіяти. Тож він і вирішив облагодіяти їх, сказавши кілька слів. А проте слід поставитися до них поблажливо. Закореніла омана{516}. Діють на рівні своєї просвіти.

Отець Конмі звернув на Велику Окружну і рушив далі. Дивно, що досі в такому важливому напрямі не проклали трамвайної лінії. Певна річ, вона тут потрібна.

З Річмонд-стрит вибіг гурт школярів із ранцями на плечах. Усі враз підняли свої поношені картузики. Отець Конмі приязно кивнув їм кілька разів. Вони зі школи Християнських братів.

І тут отець Конмі відчув – із правого боку війнуло пахощами ладану. Церква святого Йосифа на Портленд-роу. Для старих доброчесних жінок. Отець Конмі зняв капелюха, пошановуючи святе таїнство, яке там відбувається. Так, доброчесні, але часом бувають нестерпні.

Ось будинок Олдборо; отець Конмі подумав про цього марнотратного вельможу. А нині в ньому міститься якась установа чи канцелярія.

Отець Конмі пішов далі по Північній Стренд-роуд, там його привітав містер Вільям Галлагер, він стояв на порозі своєї крамниці. Отець Конмі привітав містера Вільяма Галлагера і відчув пахощі копченостей та охолодженого в барильцях масла. Він пройшов повз лавку тютюника Грогана, поряд з якою стояли дошки з оголошеннями про жахливу катастрофу в Нью-Йорку. В Америці подібні випадки бувають постійно. Біда людям, що гинуть із нерозкаяною душею. Хоча можна враз щиро покаятися.

Отець Конмі проминув винну лавку Данієля Бергіна, під вікнами якої стояли, спершись об стіну, двоє чоловіків на дозвіллі. Вони привіталися з ним, і він із ними теж привітався.

Отець Конмі пройшов повз похоронну контору Г. Дж. О'Ніла, де Корні Келлегер, бухгалтер, жуючи стеблинку трави, робив записи в своєму журналі. Констебль, обходячи дозором свою ділянку, привітався з отцем Конмі, і отець Конмі привітав констебля. Ось крамниця Юкстеттера, торгівля свининою, отець Конмі побачив виставлені товари: ковбаси білі, кров'яні, червоні, доладно скручені кільцями.

Під деревами Чарлєвілл-мола на причалі каналу отець Конмі побачив баржу, навантажену торфом, її тяглову конячину, що стояла, понуривши голову, і барочника в брудному брилі, який сидів на баржі, курячи, і зирив на гілку тополі над головою. Ідилічна картина, і отець Конмі поміркував про те, який передбачливий наш Творець: він-бо створив торф у болотах, щоб люди могли його викопувати та привозити і в місто і в села, і щоб бідняки опалювали ним свої оселі.

На Ньюкоменському мості превелебний Джон Конмі, Т. І., отець-настоятель церкви святого Френсіса Ксаверія, що на Горішній Гардинер-стрит, сів на трамвай, який ішов на околицю.

З трамваю, який ішов у центр, на Ньюкоменському мості зійшов велебний Ніколас Дадді, вікарій церкви святої Агати, що на Північній Вільям-стрит.

На Ньюкоменському мості отець Конмі сів на трамвай, що йде на околицю тому, що він не любив ходити пішки по небрукованій дорозі повз Мад-айленд.

Отець Конмі сів у кутку вагона і дбайливо засунув синій квиток у вічко однієї із своїх пухких лайкових рукавичок, а чотири шилінги, шестипенсовик і п'ять пенсів висипав із долоні – а вона була в другій пухкій лайковій рукавичці – у гаманець. Проїжджаючи повз церкву, оповиту плющем, він міркував над тим, що контролер зазвичай заходить тоді, коли забудешся і загубиш свій квиток. Урочистий вираз на обличчі пасажирів здавався отцеві Конмі недоречним для такої короткої і дешевої подорожі. Отець Конмі хотів, щоб усі люди були просто в доброму гуморі.

День видався, як на диво. Джентльмен в окулярах, який сидів насупроти отця Конмі і щось був пояснював, замовк, опустивши погляд долу. Його дружина, – певно, дружина, подумав отець Конмі. Тож дружина джентльмена в окулярах позіхнула, ледь помітно розтуливши уста. Вона підвела свій кулачок у рукавичці, знову ледь позіхнула, поляпала кулачком по губах і усміхнулася так злегка, так мило.

Отець Конмі зауважив, що у вагоні чути пахощі її парфумів. Зауважив він також, що незграбний чоловічак, її сусіда з другого боку, сидить на краєчку свого сидіння.

Отець Конмі, стоячи біля балюстради олтаря, насилу спромігся покласти гостію у рот незграбного старця, у якого тряслася голова.

Трамвай зупинився коло мосту Еннслей і вже був рушив, коли старенька жіночка раптом підвелася, щоб вийти. Кондуктор сіпнув шворку дзвінка, щоб зупинити трамвай. Вона вийшла з кошиком та сіткою в руках, і отець Конмі бачив, як кондуктор допоміг їй зійти з сіткою і кошиком, і отець Конмі подумав, що, мабуть, вона спохопилася, бо проїхала далі, ніж дозволяв її одноцентовий квиток, і що вона така собі добра душа, одна з тих, кому, відпустивши гріхи, доводиться двічі повторювати благословляю тебе, дитино моя, на знак того, що гріхи вже відпущено, молися за мене. Але ж у них було так багато тривоги у житті, стільки клопоту, у сердешних бідолашок.

З рекламних афіш на отця Конмі дивився містер Юджин Стреттон, осміхався лапатими негритянськими губами.

Отець Конмі подумав про душі чорношкірих і брунотношкірих і жовтошкірих людей, і про свою проповідь щодо святого Петера Клавера, Т. І., і щодо африканської місії та поширення істинної віри і щодо мільйонів чорних, брунатних і жовтих душ, які не встигли охреститися водою, перш ніж їхня кончина настигла їх, яко злодія серед ночі. І книжка бельгійського єзуїта Le Nombre des Elus[156], на думку отця Конмі, раціонально трактує цю проблему. Бо ж мільйони й мільйони людських душ, створені Господом за його власною подобою, не змогли (D. V.) бути навернені в істинну віру. А втім, вони були Божі душі, самим Богом же й створені. Тож отцеві Конмі було шкода, що їх, чого доброго, доведеться викинути, наче непотріб, якщо можна так висловитися.

На зупинці Гаут-роуд отець Конмі вийшов із трамваю; кондуктор уклонився йому на прощання, і він теж уклонився кондукторові.

На Малагайд-роуд не було ні душі. Отцеві Конмі подобалася і ця вулиця, і її назва. І весільний передзвін Малагайд весь будить він{517}. Лорд Толбот де Малагайд, прямий спадкоємець лорда-адмірала Малагайда і приналежних морів. За весільним передзвоном відразу ж лунає заклик до зброї, і вона в один єдиний день стала і нареченою, і дружиною, і вдовою. Усе те діялося в давні часи, коли вірнопідданий люд по всіх весях жив у теплі та добрі, коли панувала давня баронська старовина.

Простуючи далі, отець Конмі думав про свою невеличку книжку «Баронська старовина»{518} і про ту книжку, яку можна було б написати про єзуїтські дома і про Мері Рочфорт, доньку лорда Моулсворта, першу графиню Бельведер.

Зажурена дама, не першої вже молодости, гуляла сама по березі озера Еннел, Мері, перша графиня Бельведер, журно гуляла увечері й не лякалася сплеску, коли у воду

стрибала видра. Хто міг знати правду? Не лорд Бельведер, її ревнивий чоловік, і не її сповідник, чи вона вчинила перелюб до самого кінця, *ejaculatio seminis inter vas naturale mulieris*[157], з чоловіковим братом? Вона сповідалася б тільки наполовину, коли б согрішила не до кінця, як те робило жіноцтво. І знали б тільки Господь, та вона, та він, чоловіків брат.

Отець Конмі думав про незборимий плотський потяг, який, проте, необхідний для того, щоб людський рід на землі тривав без перерви, і про шляхи Бога, які не є нашими шляхами.

Дон Джон Конмі простував вулицею і водночас линув думкою в минулі часи. Там він був людина своя і шанована. Він зберігав у своїй пам'яті довірені йому на сповідях таємниці й усміхався усміхненим шляхетним обличчям, гостюючи у вітальнях із навощеними до блиску паркетами. І руки нареченого й нареченої, шляхетного і шляхетної, зводив до купи долонями дон Джон Конмі.

День був пречудовий.

Крізь ворота отець Конмі побачив грядки капусти; усі капустяні головки привітали його, присівши, реверансом, розхиливши спідні листки. Небо привітало його, випустивши зграю білих хмаринок, які поволі пливли за вітром. *Moutonner*[158], кажуть французи. Домашнє і влучне слово.

Отець Конмі, промовляючи свою чергову молитву, стежив за кучерявими хмарками над Реткоффі. Його щиколотки ніг у тонких шкарпетках і досі відчували, як кололася стерня на полі в Клонгоузі. Він ходив там, гуляючи вечорами, проказував молитви і чув вигуки хлопців, що бавилися на моріжку, юні вигуки в тихому вечірньому просторі. Він був ректором школи і порядкував лагідно.

Отець Конмі зняв рукавички і витяг свій требник із червоними краями. Закладка кольору слонокости позначала сторінку.

Молитва на дев'яту. Її належало проказати ще до ланчу. Але саме нагодилася леді Максвелл.

Отець Конмі проказав подумки *Отче наш* та *Аве Марія* і перехрестився. *Deus in adiutorium*[159].

Він спокійно прямував, проказуючи подумки молитву дев'ятої години, ішов і проказував, аж доки дійшов до *Res y Bead immaculati: Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia indicia iusticiae iusticiae tuae*[160].

Розпашілий юнак вигулькнув із прогалини в живоплоті, а слідом за ним появилася дівчина із жмутиком охлялих польових ромашок у руці. Юнак ураз підняв свою шапку, вітаючись із панотцем, а дівчина поквалпно вклонилася йому і старанно зняла із спідниці причепливу стеблинку.

Отець Конмі поважно благословив обох і перегорнув тоненьку сторінку требника. Шін: *Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum*[161].

* * *

Корні Келлегер згорнув свій товстелезний журнал і неухважливо поглянув на соснове віко труни, яке стояло на чатах у кутку. Він випростався, підступив до нього, покрутив по осі, оглянув його форму і бронзові прибамбаси. Жуючи стеблинку, одсунув віко і пройшов до дверей. На порозі він насунув капелюх так, щоб криси затуляли обличчя від сонця, і сперся об одвірок, байдужно дивлячись на вулицю.

Отець Джон Конмі на мосту Ньюкомен сів у трамвай, який ішов у Доллімаунт.

Корні Келлегер, узутий у здорові черевики, стояв, тісно стуливши їх до купи, насунувши на лоба капелюх, і роззирався, жуючи стеблинку.

Констебль 57 С, який обходив свою ділянку, спинився поряд із ним привітатися.

– Чудовий сьогодні день, містере Келлегер.

– Еге ж, – погодився Корні Келлегер.

– Хоча й душно, – додав констебль.

Корні Келлегер мовчки чвиркнув дугою цівку зеленого трав'янистого соку, а щедра біла жіноча рука кинула грошик із вікна на Екклз-стрит.

– То що там нового? – запитав він.

– Учора увечері я бачив цього хлопа, – повідомив констебль, стишивши голос.

* * *

Одноногий матрос прошкутильгав за ріг аптеки Макконнелла повз візок із морозивом фірми Рабайотті і подибав на милицях по Екклз-стрит. Підходячи до крамниці Ларрі О'Рурка, який саме стояв на порозі без піджака, він задирливо загорлав:

– За Англію...

По тому він рвучко гойднувся на милицях, ступив кілька кроків повз Кейті і Буді Дедалів, зупинився і загорлав:

– ...за рідний дім і красу{519}.

Геть блідому й змореному обличчю Дж. Дж. О'Моллоя сказали, що містер Ламберт зараз на складі, розмовляє з клієнтом.

Тілиста леді спинилася, видобула з гаманця мідний гріш і кинула в простягнений кашкет. Матрос буркнув «спасибі», похмуро позирнув на нечулі вікна та, опустивши голову, розгойдано стрибнув іще чотири рази.

Потім зупинився і сердито загорлав:

– За Англію...

Двоє босоногих хлопчаків, які смоктали довгі палички локриці, зупинилися біля нього й витріщилися на куксу його ноги, роззявивши свої жовті слиняві роти.

Дужими стрибками він рушив далі, спинився, глянув угору на вікно й гаркнув щосили:

– ...за рідний дім і красу.

Веселе щебетання, посвисти тривали там, за вікном, ще хвилину-другу, потім змовкли. Фіранки на вікні розсунули. Табличка на рамі «Квартири винаймаємо без меблів» упала. За шибкою з'явилася щедра рука, гола й пухка, вона, очевидно, вистромила з білого корсажа й тісних бретельок нижньої спідниці. Жіночі пальці кинули монету крізь решітку на вікні. Вона впала на хідник.

Один із хлопчаків побіг, підняв її і поклав у картуз менестреля, кажучи: – Ось вона, сер.

* * *

Кейті і Буді Дедали вскочили до кухні, заповненої клубами пари.

– Ти віднесла книжки? – запитала Буді.

Меггі коло плити двічі помішала палицею сіру масу, яка булькотіла в мильній воді, й витерла чоло.

– За них нічого не дають, – сказала вона.

Отець Конмі простував Клонгоузьким полем, і стерня колола йому щиколотки в тонких шкарпетках.

– А де ти спробувала? – запитала Буді.

– У Макгіннессі.

Буді тупнула ногою і кинула свій ранець на стіл.

– Щоб їй добра не було, цій товстомордій корові! – вигукнула вона. Кейті підступила до плити і подивилася, примруживши очі.

– А що в казані? – запитала вона.

– Сорочки, – сказала Меггі.

Буді сердито вигукнула:

– Отуди к бісу, то, виявляється, що їсти у нас нема чого?

Кейті підняла подолом своєї заношеної спідниці кришку каструлі і запитала:

– А тут що?

На відповідь звідти вихопився струмінь густої пахучої пари.

– Гороховий суп, – сказала Меггі.

– Де ти взяла? – запитала Кейті.

– Сестра Мері Патрик, – пояснила Меггі.

Служник закалатав дзвінком.

– Дзень-дзелень!

Буді сіла за стіл і жадібно вигукнула:

– Ану, давай, насипай!

Меггі насипала їй із каструлі в тарілку густого жовтого супу. Кейті, що сиділа навпроти Буді, назбирала кінчиком пальця крихти хліба і, підносячи їх до рота,

спокійно сказала:

– Добре, що маємо хоч таку поживу. А де Діллі?

– Пішла зустріти батька, – сказала Меггі.

Буді, яка розкришувала в жовтий суп скибку хліба, додала:

– Отця нашого, іже не на небесі.

Меггі, яка саме наливала жовтий суп у тарілку Меггі, вигукнула:

– Буді! Май же сором!

Човник, зім'ятий папірець, що його викинули в річку, Ілля йде, пливе собі легенько по Ліффі під Круговим мостом, стрибає в бистрини, де вода вирує навколо мостових підпорів, і прямує далі на схід повз судна і якірні ланцюги, між старим доком митниці та набережною Короля Георг'а.

* * *

У крамниці Торнтонна білявка постелила дно плетеного кошика хрустким гофрованим папером. О'Кріп О'Шпар подав їй пляшку, загорнену в рожевий шовковий папір, і невеличкий слоїк.

– Покладіть зразу це, – звелів він.

– Так, – сер, – відповіла блондинка, – а фрукти згори.

– Те, що треба, м'яч у ворота, – зауважив О'Кріп О'Шпар.

Вона справно уклала гладкі груші, один ряд хвостиками в один бік, другий – хвостиками в протилежний, а між ними стиглі персики, які сором'язливо паленіли.

О'Кріп О'Шпар походжав у нових брунатних черевиках по крамниці, просякнутій запахом фруктів, брав плоди, молоді, соковиті, зморщені, й опасисті червоні помідори, і нюхав їх.

Перед ним пройшли ланцюжком Н.Е.Л.У.'S. у білих циліндрах, вони пошкандибали по Танжер-лейн до свого фінішу.

Раптово він відступив від козуба з суницями, витяг із кишеньки золотого годинника на всю довжину його ланцюжка і позирнув, котра там година.

– Чи ви зможете послати це трамваєм? Зараз?

Біля входу в пасаж Мерченс-арк чиясь темна спина перебирала книжки на візку вуличного букініста.

– Авжеж, сер. Це в межах міста?

– Так-так, – запевнив О'Кріп О'Шпар. – За десять хвилин звідси.

Білявка простягнула йому блокнот і олівець.

– Прошу, напишіть адресу, сер.

О'Кріп О'Шпар написав за конторкою адресу й посунув їй блокнот.

– Прошу, пошліть негайно, згода? – сказав він. – Це для хворого.

– Добре, сер. Зроблю це, сер.

О'Кріп О'Шпар весело побрязкав монетами в кишені штанів.

– І скільки це все мені буде коштувати? – запитав він.

Дівочі пальчики білявки порахували фрукти.

О'Кріп О'Шпар зазирнув у викот її блузки. Юна пташка. Він узяв червону гвоздику із скляної вази.

– Чи мені личить? – запитав галантно.

Білявка позирнула на нього скося, підвелася, одягнений за останньою модою, краватка трохи перекосилася, і зашарілася, кажучи:

– Так, сер.

Нахилившись, вона знову перелічила гладкі груші й персики, які шарілися.

О'Кріп О'Шпар зазирнув у її блузку ще з більшою охотою, привітно сміючись зубами, що стискали стеблину з червоною квіткою.

– Можна, я скажу кілька слів по вашому телефону, міссі? – грайливо мовив він.

* * *

– Ма[162]! – сказав Альмідано Артіфоні.

Через плече Стівена він споглядав г'улястий череп Голдсмита.

Повільно проїхали два трамваї з туристами. Жінки сиділи на передніх сидіннях, схопившись за поручні. Блідолиці англійці. Руки чоловіків відверто стискали їхні осині талії. Вони по черезно дивилися то на Триніті, то на суцільно колонний фасад Ірландського банку, де вуурвууркували голуби.

– Anch'io ho avuto di queste idee, – сказав Альмідано Артіфоні, – quand' ero giovine come Lei. Eppoi mi sono convinto che il mondo è una bestia. È peccato. Perchè la sua voce... sarebbe un cespite di rendita, via. Invece, Lei si sacrifica[163].

– Sacrificio incruento[164], – посміхнувся Стівен, тримаючи свій ясеневий ціпок посередині і легенько його погойдуючи.

– Speriamo, – охоче погодилося кругловиде вусате обличчя. – Ma, dia retta a me. Ci rifletta[165].

За велінням кам'яної руки Граттана трамвай із Інчікора зупинився, і з нього вивалилася ціла валка солдатів оркестру шотландського полку.

– Ci rifletterò[166], – сказав Стівен, дивлячись на широку холошу штанів.

– Ma, sul serio, eh[167]? – наполягав Альмінадо Артіфоні. Його дужа рука міцно

стиснула Стівенову руку. Очі людини. Хвилину вони вдивлялися допитливо, потім ураз їхній погляд звернувся на трамвай, що саме підійшов із Долкі.

– Eccolo, – поспішно сказав по-дружньому Альмідано Артіфоні. – Venga a trovarmi e ci pensi. Addio, caro[168].

– Arrividerla, maestro, – відповів Стівен, знімаючи капелюха рукою, яка звільнилася. – E grazie[169].

– Di che? Scusi, eh? Tante belle cose[170]!

Альмідано Артіфоні, тримаючи скручені в рурку ноти як сигнал, поспішив у своїх широчезних штанях до трамваю, що прямував у Долкі. Та ба, марно він поспішав, марно сигналив, затиснений у юрмищі голоколінних шотландців, які тягали своє музичне причандалля через ворота Триніті-коледжу.

* * *

Міс Данн засунула якнайдалі в шухляду свого стола «Жінку в білому»{520}, яку вона взяла у бібліотеці на Кейпел-стрит, і вставила в друкарську машинку аркуш кольорового поштового паперу.

Тут чимало чого лишається незрозумілим. Чи кохає він насправді цю Меріон? Краще поміняти і взяти що-небудь Мері Сесіл Гей.

Диск поповз униз по жолобку, трохи повагався, завмер і видав їм цифру шість.

Міс Данн виклацала клавішами:

– 16 червня 1904.

П'ятеро ходячих рекламників у білих циліндрах підійшли цугом, стали в ряд між рогом Моніпені та постаментом, призначеним для пам'ятника Вулфові Тону{521}, і, показавши свої Н.Е.Л.У.'S., подалися назад, туди, звідки прийшли.

Потому вона перевела погляд на велику афішу, де була зображена Марія Кенделл{522}, чарівна субретка, розслабившись, відкинулась і стала креслити в блокноті цифри шістнадцять та великі літери С. Жовтаве волосся і намазюкані щоки. Та яка ж із неї красуня? Ще й коротку свою спідничку задирає. А чи прийде цей хлопець увечері на музику. От якби моя кравчиня погодилася зробити мені гофровану гармонікою спідницю, як у Сьюзі Негл. Ото була сенсація. Шеннон і всі великі цабе з яхт-клубу аж остовпіли, дивлячись на неї. Не дай, Господи, щоб він затримав мене аж до сьомої.

Над вухом у неї владно задзеленчав телефон.

– Алло. Так, сер. Ні, сер. Так, сер. Я зателефоную їм після п'ятої. Лише ці два, сер, до Белфаста і до Ліверпуля. Гаразд, сер. То мені можна піти після шостої, якщо ви не повернетесь. О чверть на сьому. Так, сер. Двадцять сім і шість. Я йому скажу. Так: один, сім, шість.

Вона нашкрябала на конверті три цифри.

– Містере О'Шпаре! Алло! Цей джентльмен із «Спорту» заходив, питав про вас. Атож, містер Ленеган. Він сказав, що буде о четвертій в «Ормонді». Ні, сер. Так, сер. Я зателефоную їм після п'ятої.

* * *

Слабенький вогник вихопив із темряви два рожеві обличчя.

– Хто це? – запитав Нед Ламберт. – Чи не Кротті?

– Рінгабелла і Кроссгейвен{523}, – відповів голос того, хто намацував ногою, куди ступити.

– То це ви, Джеку? Драстуйте, – сказав Нед Ламберт і, вітаючи, підняв гнучку рейку до склепіння, де грали сполохи. – Ходіть сюди. Та пильнуйте, там східці.

Сірник, піднятий догори в руці священика, догорів, пахкнувши довгим гнучким струменем полум'я, і впав додолу. Його червоний кінчик згас біля їхніх ніг – і знову на них наринув затхлий дух.

– Як цікаво! – пролунало в темряві з бездоганною вимовою.

– Атож, сер, – запально підтвердив Нед Ламберт. – Ми стоїмо в тій самій історичній палаті абатства святої Марії, де шовковий Томас{524} оголосив на нараді про свій намір виступити проти англійської влади 1534 року. З погляду історії це місце має найважливіше значення в усьому Дубліні. О'Медден Берк каже, що незабаром щось про нього напише. Ще до Унії тут був старий Ірландський банк, і найперший єврейський храм теж містився тут, перш ніж вони збудували свою синагогу на Аделаїд-роуд. Ви, Джеку, мабуть, ніколи ще тут не були, правда ж?

– Ні, не був, Неде.

– Він заїхав сюди через Дейм-вок, – повідомив той з бездоганною вимовою, – якщо мене не зраджує пам'ять. Резиденція Кілдерів була в Томас-корт{525}.

– Це так, – сказав Нед Ламберт. – Саме так, сер.

– Якщо ваша ласка, – озвався священик, – то наступного разу ви, може, дозволите мені...

– Аякже, – відповів Нед Ламберт. – Приходьте з фотоапаратом, коли вам завгодно. Я звелю прибрати з вікон ці мішки. Ви зможете фотографувати звідціля або звідціля.

У напівтемряві він походжав, стукаючи рейкою по купах мішків і зручних місцях на підлозі.

Над шаховою дошкою нависло довгасте обличчя з бородою і прикутим до дошки поглядом.

– Глибоко вдячний вам, містере Ламберте, – сказав священик. – Не буду більше забирати вашого дорогоцінного часу...

– Нема за що дякувати, – відмовив Нед Ламберт. – Заходьте, коли вам завгодно. Скажімо, наступного тижня. Підходить?

– Так, так. Бувайте здорові, містере Ламберте. Дуже приємно було познайомитися з вами.

– Мені теж було дуже приємно, сер, – відповів Нед Ламберт.

Він провів гостя до виходу і кинув рейку за колони. Удвох із Дж. Дж. Моллоєм вони спроквола вийшли у двір абатства святої Марії, де биндюжники вантажили на вози мішки з ріжками та кокосовим борошном, О'Коннор, Вексфорд{526}.

Він зупинився, щоб прочитати візитну карточку, яку тримав у руці.

– Преподобний Г'ю С. Лав, Реткоффі. Сучасна адреса: Сент-Майклс, Селлінс. Приємний молодик. Він сказав мені, що пише книжку про Фіцджеральдів{527}. Історію знає як свої п'ять пальців, даю слово чести.

Дівчина старанно зняла із спідниці причепливу стеблинку.

– А я подумав, що ви тут задумали нову порохову змову, – сказав Дж. Дж. О'Моллой.

Нед Ламберт гучно клацнув пальцями над головою.

– Господи! – вигукнув він. – Я ж забув розказати йому історію про те, як граф Кілдер після того, як він підпалив собор у Кешелі... Ви її знаєте? З біса жалкую, що я це зробив, – каже він, – але, присягаюся святим Богом, я думав, що архієпископ саме в соборі. Хоча вона могла б йому не сподобатись. Правда? Господи, все одно розкажу. Це був великий граф, Фіцджеральд Мор. Вони всі були хвацькі хлопці, оці Джеральдини.

Коні, повз яких він проходив, нервово здригались у послабленому запрягу. Він лягнув по крижах рябого коня, що сіпався поруч, і скрикнув:

– Ану, не дурій!

Потім повернувся до Дж. Дж. Моллоя і запитав:

– Слухай-но, Джеку, що там сталося? І з якої причини? Ой, заждіть хвилину. Тримайтесь, не лякайтесь.

Роззявивши рота і закинувши назад голову, він завмер на хвилину, а потім гучно чхнув.

– Апчхи! Хай йому біс!

– Це через пил із цих мішків, – ввічливо пояснив Дж. Дж. О'Моллой.

– Ні, – задихано заперечив Нед Ламберт. – Це мене прохопило... холодним вечором поза... трясця його матері... вечором позавчора... і такий жакхливий протяг...

Він тримав наготові носовик, щоб знову...

– Я був на... зранку... бідолашного... як його звати... Апчхи!.. От лиха година!

* * *

Том Рочфорд узяв верхній диск із купки, яку притискав до свого жилета бордового кольору.

– Бачите? – запитав він. – Вважаймо, зараз на сцені йде шостий номер. Дивіться, кладу сюди. Де «Номер На Сцені».

Він уставив диск у лівий проріз так, щоб вони бачили. Диск покотився вниз по жолобу, трохи повагався і завмер, показуючи їм у вічку цифру шість.

Колись, у давні часи, юристи, поважні й гордовиті, вершачи свої законницькі справи, споглядали, як Річі Гулдинг проходив з податкової палати, прямуючи в цивільний суд

із папкою фірми «Гулдинг, Колліс і Ворд», і чули, як із адміралтейської філії королівського суду до суду апеляційного йшла, шелестячи широчезною спідницею з чорного шовку підстаркувата жінка, яка недовірливо посміхалася, показуючи свої вставні зуби.

– Бачите? – запитав він. – Тепер ви бачите, що останній, який я вставив, тепер там угорі. Попередні Номери. Тиск. Дія важеля, зрозуміло?

Він показав їм зростаючий стос дисків із правого боку.

– Ловка штука, – сказав, сопучи, Носатий Флінн. – Тож той, хто запізнився, може бачити, який номер зараз, а які вже були.

– Бачите? – запитав Том Рочфорд.

Він уставив диск для розваги і простежив, як той котиться вниз, вагається, завмирає і показує цифру – чотири. «Номер На Сцені».

– Зараз я побачу його в «Ормонді», – повідомив Ленеган, – і спробую промацати. Знаєте: рука руку мие.

– Спробуйте, – сказав Том Рочфорд. – Скажіть О'Шпару, що й я вже мов ошпарений, така нетерплячка.

– Надобраніч, – категорично заявив МакКой. – Коли ви двоє розпочинаєте свою балачку...

Носатий Флінн нахилився, сопучи, над приладом.

– А як воно діє отут, Томмі? – запитав він.

– Не згадуйте лихом, – сказав Ленеган. – Бувайте, хлопці.

Удвох із МакКоем, пройшовши через квадратний дворик Кремптон-корту, вони вийшли на вулицю.

– Він герой, – сказав він коротко.

– Я знаю, – відповів МакКой. – Ви про трубу.

– Трубу? – перепитав Ленеган. – Це було в каналізаційному колодязі.

Вони пройшли повз мюзик-хол Дена Лоурі, де з афіші розмазаню усмішкою їм усміхалася чарівна субретка Марія Кендалл.

Простуючи далі по Сикамор-стрит повз мюзик-хол «Емпайр», Ленеган показав МакКой, як це відбувалося. Десь тут один із тих бісових каналізаційних колодязів як газова труба, і якийсь бідолаха був застряг там і вже й напівзадихнувся від каналізаційного газу. А Том Рочфорд прибіг туди і як був у своїй букмекерській одяганці так і поліз у люк, обперезавшись канатом. І, їй же богу, якось він спромігся обперезати канатом того бідолаха, й обох витягли нагору.

– Вчинив як справжній герой, – оголосив він.

Біля «Дельфіна» вони зупинилися і пропустили карету швидкої допомоги, яка чвалом помчала на Джервіс-стрит.

– Треба сюди, – сказав він, звертаючи праворуч. – Хочу зазирнути до Лайнема, подивитися, які там ставки на Владу. Котра година на вашому золотому з ланцюжком?

МакКой позирнув у темну контору Маркуса Терціуса Мозеса, потім на годинник О'Ніла.

– Початок четвертої, – повідомив він. – А хто жокей?

– О'Медден, – відповів Ленеган. – І кобилка в чудовій формі.

Залишившись на Темпл-бар, МакКой став легенько підштовхувати носакон черевика бананову шкірину, що лежала на пішоході, й скинув її в канаву. А то, чого доброго, хтось ітиме тут увечері напідпитку, підсковзнеться і покалічиться.

Ворота резиденції розчинилися, і звідти виїхала кавалькада віце-короля.

– Рівні шанси, – сказав, обернувшись, Ленеган. – Там я спіткав Бентама Лайонса, він ставив на якусь нікудишню конячину, хтось йому підказав, а їй і не світить. Ходімо сюдою.

Вони рушили вгору сходами і далі через Мерченс-арк. Біля візка книготорговця стояла темна спина й перебирала книжки.

– Ось і він, – озвався Ленеган.

– Цікаво, що він там купує, – міркував, озираючись, МакКой.

– «Леопольдо, або Блум на глум». – запропонував Ленеган.

– Він схибнувся на розпродажах, – зауважив МакКой. – Днями ми йшли з ним, і на Ліффі-стріт він купив у якогось старого книжку за два шилінги. Там були класні гравюри, які коштують удвічі дорожче, ніж книжка, а ще зірки й місяць, і комети з довгими хвостами. Усе про астрономію.

Ленеган засміявся.

– Зараз я розкажу прецікаву історію про хвості комет, – сказав він. – Ось виждемо тільки на сонце.

Вони пройшли по металевому мосту й подалися набережною Веллінгтона понад парашетом.

Юний Патрик Алоїзіус Дігнем вийшов із лавки Мангана, колишньої Ференбаха, несучи півтора фунти свинини.

– У Гленкрі, у виправній колонії для неповнолітніх, відбувалася велика учта, – жваво розпочав Ленеган. – Знаєте, такий собі щорічний банкет. Коли всі вбрані по повному параду. Був там і лорд-мер, тоді цю посаду обіймав Вел Діллон, і сер Чарльз Камерон, і Ден Доусон, він робив доповідь, а потім був концерт. Співали Бартелл д'Арсі і Бенджамін Доллард...

– Я знаю, – урвав його МакКой. – Моя жінка співала там одного разу.

– Справді? – перепитав Ленеган.

Табличка Здаємо квартири без меблів знову з'явилася на віконній рамі будинку № 7 по Екклз-стріт.

На мить він припинив свою розповідь і засміявся хрипким сміхом.

– Та ні ж бо, дайте докажу, це ще не все, – зрештою обізвався він. – Делагант із Кемден-стріт подбав про наїдки, а ваш покірний слуга був за виночерпія. І Блум із дружиною там були теж. Напоїв на столі: пий – не хочу. І портвейн, і херес, і

кюрасао; і ми всьому тому віддали належне. Погуляли, як то кажуть, на всі боки. Після рідкого перейшли до твердішого. Гори смаженого м'ясива, пиріжки з родзинками...

– Я знаю, – озвався МакКой. – Того року, коли моя жінка була там...

Ленеган узяв його ніжно за лікоть.

– Та дайте ж доказати, – сказав він. – Після всієї цієї веселухи ми організували собі опівнічний сніданок, і коли намилилися вирушати, то вже настала та година глупої ночі, після якої починається ранкове похмілля. Та коли ми їхали додому через гору Фезербед, зимова ніч була чудова. Блум і Крис Каллінан сиділи на одному боці карети, а я з його дружиною на протилежному. І ми ну співати хори й дуети: Ти подивись, як перший промінь ранку{528}. А вона надудлилася по самі вінця тим Делагантовим портвейном. І щоразу, коли цей бісів ридван підскакував на вибоїнах, вона просто падала на мене. Приємно було до чортиків! У пазусі в неї двійко препишних, дай їй, Боже, здоров'я. Ось такі.

Він склав долоні у формі півкулі й відставив їх на лікоть від себе, наморщивши лоба.

– Я підтикав під неї плед і раз-по-раз поправляв її боа. Ви втямили, про що я?

Його руки малювали в повітрі округлі форми. Він щільно зажмурих очі, згадуючи, як йому було солодко, напружився всім тілом і видав ніжний посвист.

– Весь час мій хлоп стирчав як по команді струнко, – сказав він, зітхнувши. – А вона штучка загониста, це без сумніву. А Блум знай показував Крисові Каллінану та кучеру всякі зірки й комети небесні: і Велику Ведмедицю, й Геркулеса, і Дракона, і всяку іншу всячину. Але ж я, так би мовити, саме блукав по Молочному шляху. А він таки знає їх усі до останньої, слово чести. Нарешті й вона відшукала у далекому закутку, ген за тисячу миль, якусь однееньку мацюпусіньку. І питає: А як, Польді, зоветься он ота зірочка? Загнала таки Блума в глухий кут, присягаюся пресвятим хрестом. Яка саме, чи не ота? – питає Крис Каллінен. – Та це й не зірочка, а просто дірочка в закутку. Отут він, слово чести, як в око вліпив.

Ленеган зупинився і сперся на парапет у приступі безгучного сміху.

– Ой, тримайте мене ззаду, бо упаду, – ледве спромігся він.

Бліде обличчя МакКоя на мить посміхнулося і знову набуло серйозного виразу. Ленеган рушив далі. Він трохи підняв свою синю кепку яхтсмена і швидко чухнув потилицю. В сліпучих променях сонця він скося позирнув на МакКоя.

– Блум чоловік культурний і начитаний, – сказав він поважно. – Не якийсь там мугир і не хлюст... самі розумієте... Наш друзяка Блум, в душі він артист.

* * *

Містер Блум спроквола гортав сторінки «Страхітливих викриттів Марії Монк», потім «Шедевра» Арістотеля. Шрифт якийсь кривулястий, химерний. Кольорові вклейки: немовлята, скручені калачиком у криваво-червоних утробах, наче щойно вирізана печінка на скотобійні. Таких, як вони, у цю хвилину їх сила-силенна по всьому світі. Усі вони напірають своїми голівками, щоб вийти звідти на світ Божий. Немовля народжується де-небудь кожну хвилину. Місіс Пюрфуа-Чистовір.

Він відклав обидві книжки й подивився на третю: «Оповіді з гетто», автор Леопольд фон Захер-Мазох.

– Ця у мене є, – сказав він, відсуваючи її.

Крамар кинув на прилавок ще дві чималі книги.

– Ось ще дві книжчини, цікаві для охочих, – оголосив він.

Його дихання, чутне через прилавок із його гнилозубого рота, пахтіло цибулею. Він нахилився, набрав оберемком стос інших книжок, притиснув їх до незащепленої камізельки й поніс за заяложену завіску.

На мосту О'Коннелла чимало присутніх могли спостерігати величаву поставу і мальовниче вбрання містера Деніса Дж. Маджінні, навчителя танців і т. п. Містер Блум наодинці озирнув назви книжок. «Красуні-мучительки», автор Джеймс Лавберч. Тобто «любитель карати різкаами». Знаю таких. Були у мене такі? Були.

Він розгорнув книжку. Здається, саме вона.

Жіночий голос за заяложеною завіскою. Послухаймо. Чоловік.

Ні, їй таке не дуже до вподоби. Їй колись уже приносив.

Він прочитав ще одну назву: «Принади гріха». Ближче до того, що її вабить. Ану поглянемо.

Розгорнув навмання і прочитав.

– Геть усі долари, які давав їй чоловік, вона витрачала в магазинах на розкішні вбрання і всякі коштовні витребеньки. Задля нього! Задля Рауля!

Так. Це воно. Осьде. Спробую ще.

– Їхні уста злилися в пристрасному солодкому поцілунку, а його руки пестили округлі форми її тіла під легенькою спідньою сорочкою.

Так. Що треба. А кінець.

– Ви запізналися, – озвався він хрипким голосом, злостиво позираючи на неї з підозрою. Струнка красуня скинула пелерину, оторочену соболиним хутром, показавши свої прегарні плечі й пишні перса, що двигтіли. Коли вона повернулася до нього, на її звабливих устах грала прихована посмішка.

Містер Блум прочитав ще раз: Струнка красуня..

І зразу він наче поринув у теплу купіль, і вона заспокоїла його тіло. У зім'ятому одязі тіло стає вимогливим. Білки очей випинаються. Ніздрі розширюються, винюхуючи здобич. Мастила напахчувати груди ширять свій аромат (для нього! Для Рауля!). Прілий цибульний пах із-під пахов. Слизький риб'ячий клей (її перса, що двигтять!). Відчути! Стиснути! Здавити! Лев'яче лайно, що тхне сіркою!

Юність! Юність!

Підстаркувата жінка, яка вже давно розпрощалася зі своєю юністю, вийшла з будинку, де міститься суд лорда-канцлера, суд королівської лави, суди фінансовий і громадянський, прослухавши в канцлерському справу про визнання Поттертона неосудним, в адміралтейській філії королівського за відсутності однієї зі сторін справа про позов власників «Леді Кернс» до власників барки «Мона», і в апеляційному суді відкладення розгляду справи Гарві проти Морської страхової корпорації.

Напад спазматичного кашлю здвигнув повітря в лавці, брудні завіси заколихалися. З-за них визирнула сива скуйовджена голова хазяїна з непоголеним, буряковим від кашлю обличчям. Він харкнув, відкашлявся і виплюнув додолу харкотиння. Тоді наступив на нього черевиком, розтер і нахилився, показуючи свою лису довбешку з ріденькими кущиками чуприни.

Містер Блум спостеріг голомозу лисину.

Прагнучи погамувати задуху, він сказав:

– Я беру ось цю.

Продавець підвів очі, які сльозилися від хронічної нежиті.

– «Принади гріха» – мовив він, постукуючи пальцем по оправі. – Чудова книжка.

* * *

Служник біля дверей аукційного закладу Діллона знову двічі закалатав дзвінком і поглянув на себе в люстро, пописане крейдою.

Діллі Дедал, стоячи на хіднику, чула дзвінки й вигуки аукціонера із зали. Чотири і дев'ять. Такі гарні фіранки. Лише п'ять шилінгів. Це фіранки для домашнього затишку. Новенькі коштували б аж дві гінеї. П'ять шилінгів. Хто дасть більше? Все, продано за п'ять шилінгів.

Служник підняв дзвінок і закалатав:

– Дзень-дзень!

Сигнал дзвону, що сповіщав про останнє коло, півмилі, – й учасники перегонів рвонули вперед. Дж. Е. Джексон, В. Е. Вайлі, Е. Монро і Г. Т. Гаган, витягнувши шиї, долали крутий закрут біля Університетської бібліотеки.

Містер Дедал, смикаючи свій довгий вус, виникнув з Вільямсру. І зупинився біля дочки.

– Запізнюєшся, – сказала вона.

– Держи спину прямо, заради нашого Господа Ісуса Христа, – відмовив їй містер Дедал. – Чи ти, може, вирішила наслідувати приклад свого дядечка Джона, корнетиста, у якого голова вгрузла в плечі? О, бідолашний наш Боже!

Діллі знизала плечима. Містер Дедал поклав на них свої долоні й одтиснув їх назад.

– Тримай спину прямо, дівчино, – повторив він. – Ти викривиш собі хребет. Чи знаєш, який у тебе вигляд?

Раптом він похнюпив голову, висунув її вперед, втягнув у плечі й опустив нижню щелепу.

– Припини, тату, – сказала Діллі. – На тебе люди дивляться.

Містер Дедал випростався і знову посмикав свого вуса.

– Ти грошей дістав? – запитала Діллі.

– Де б я їх дістав? – відповів містер Дедал. – У Дубліні не знайдеться жодна жива душа, яка позичила б мені хоч гріш.

– Ти трохи дістав, – заперечила Діллі, зазираючи йому в очі.

– А звідки ти це знаєш? – запитав містер Дедал із лукавим виразом.

Містер Кернан, задоволений угодою, яку він щойно уклав, простував по Джеймс-стріт упевненим кроком.

– От знаю та й годі, – відмовила Діллі. – Ти ж щойно був у Скотч-гаусі?

– Ні, я там не був, – заперечив містер Дедал, посміхаючись. – Слухай-но, чи не чернички навчили тебе так нечемно розмовляти? Ось, візьми.

І він простягнув їй шилінг.

– Подбай, щоб купити що-небудь потрібне на ці гроші, – сказав він.

– Здається мені, ти дістав цілих п'ять, – заявила Діллі. – Дай мені ще.

– Постривай-но, – погрозово застеріг містер Дедал. – Ти теж заодно з усім цим вашим гуртом, га? Відколи померла ваша бідолашна мати, ви стали наче кодро лютих цуценят. Та постривайте-но. Я з вами скоро поквитаюся. Хапаєте мене за горлянку! Нічого, я від вас одіб'юся. Вам начхати, якщо я вріжу дуба. Він уже помер. Квартирант нагорі помер{529}.

Він повернувся і рушив геть. Діллі його наздогнала і схопила за полу.

– Ну, чого тобі ще? – озвався він, зупиняючись.

Служник закалатав дзвіночком у них за спиною.

– Дзень-дзелень!

– А щоб тобі заціпило! – вигукнув містер Дедал, обернувшись до нього.

Служник, усвідомивши, чого йому бажають, калатнув язичком дзвінка, але тихше:

– Дзінь!

Містер Дедал втупився в нього пильним поглядом.

– Ось поглянь на нього, – сказав він. – Зробиш дуже повчальний висновок. Здається, тепер він дозволить нам поговорити.

– Тату, ти ж дістав більше, – сказала Діллі.

– Ось я пограюся з вами в одну цікаву гру, – оголосив містер Дедал. – До всіх вас я поставлюся так, як поставився Ісус до євреїв. Поглянь, ось усе, що я маю. Я позичив два шилінги у Джека Пауера і з них два пенси витратив – поголився перед похороном.

І збуджено він витяг жменю мідяків.

– А ти не можеш пошукати грошей ще деінде? – запитала Доллі.

Містер Дедал поміркував і кивнув головою.

– Спробую, – сказав він поважно. – Я оце йшов по О'Коннелл-стріт і шукав там у

риштаку. А тепер піду пошукаю тут.

– Ти знай жартуєш, – відказала Доллі, криво посміхаючись.

– Ось тобі, – сказав містер Дедал, простягаючи їй два пенси. – Купи собі склянку молока і булочку чи щось подібне. Я скоро прийду додому.

Інші монети він висипав собі в кишеню й рушив геть.

З воріт парку виїхала кавалькада віце-короля, і полісмени догідливо їй відсалютували.

– Я напевно знаю, у тебе є ще один шилінг, – сказала Діллі.

Служник задзеленчав що було сили.

І не чекаючи кінця його дзенькоту, містер Дедал відвернувся і пішов геть, мимрячи собі під ніс та склавши губи бантиком:

– Чернички! Любі-милі кашки-монашки! Вони не можуть учинити нікому ніякої шкоди! Звичайно ж, вони б ніколи нікому нізащо! Та хіба це могла сестричка Моніка!..

* * *

Містер Кернан, задоволений угодою, яку він щойно уклав для фірми «Пулбрук і Робертсон», упевненим кроком подався, від сонячного годинника й повз контору Шеклтона, по Джеймс-стрит до Джеймс-гейт. Укоськав я його чудово. Як ся маєте, містере Крیمмінсе? Напрочуд добре, сер. Я побоювався, чи ви наразі не у вашій другій резиденції в Пімліко. Як ідуть справи? Рухаються помаленьку. Погода на диво гарна. Справді гарна. Сприяє хліборобам. Наші фермери завжди нарікають. Мабуть, я вип'ю ковточок вашого добірного джину, містере Криммінсе. Малу порцію джину, сер. Добре, сер. Яка страшна okazія цей вибух на «Генералі Слокумі». Страх та й годі! Тисяча жертв. І видовище таке, що кров холоде в жилах. Чоловіки топчуть ногами жінок і дітей. Наче втратили людську подобу. А що там кажуть, чому так сталося? Випадкове самозапалювання і скандальні викриття. Всі рятувальні шлюпки, як одна, були несправні, а всі пожежні шланги – з дірками. Чого я не можу збагнути, то це: як могли інспектори дозволити, щоб таке судно вийшло в рейс... О тепер ви близько до суті справи, містере Криммінсе. Знаєте, в чому річ? Дали комусь на лапу. Чи так воно було? Без сумніву. Погляньмо свіжим оком. Нам кажуть, що Америка – це країна свободи. І досі я вважав, що у нас усе погано.

Я посміхнувся йому. Америка, я сказав йому спокійним тоном, як годиться, що це, власне, таке? Це сміття, виметене з усіх країн, у тім числі й з нашої. Хіба це не правда? Щирий факт.

Підкуп, мій любий сер. Авжеж, скрізь, де панують гроші, завше знайдеться той, хто схоче ними поживитися.

Зауважив, як він дивиться на мій сурдут. Одяганка – це те, чим оцінюють кожного. Коли чоловік убраний, як картинка, його всі люблять. Убиває з одного маху.

– Привіт, Саймоне! – гукнув отець Каулі. – Як там справи?

– Привіт, Бобе, привіт, друже! – озвався, зупиняючись, містер Дедал.

Містер Кернан затримався біля перукарні Пітера Кеннеді й схвально озирнув себе в похилому дзеркалі. Класна штука, нічого не скажеш. Витвір Скотта з Доусон-стрит. Цілком вартий півсоверена, якого я віддав за нього Нірі. Пошити такий обійдеться не менше, ніж три гінеї. А він геть як на мене зшитий. Можливо, шили його для якогось денді з клубу на Кілдер-стрит. Учора на мосту Карлайл Джон Мулліган, менеджер Гібернійського банку, пильно придивлявся до мене, наче силкувався пригадати, хто я такий.

Так-так! Перед цими панами треба являтися фертом. Лицар великої дороги. Джентльмен. А тепер, містере Крیمмінсе, з вашого дозволу, сер, дозвольте ще раз скористатися з послуг вашого закладу. Чаша, яка бадьорить, але не п'янить, як то каже давня приказка.

Повз Північну стіну й набережну сера Джона Роджерсона, де стоять судна і звисають якірні ланцюги, прямуючи на захід, плив човник, зіжмаканий аркуш паперу, погойдуючися на хвилі від порону. Ілля іде.

Містер Кернан кинув прощальний погляд на свій відбиток у дзеркалі. На обличчі засмага, є. Сивуваті вуса. Відставний офіцер, повернувся з Індії. І він бадьоро рушив уперед, розпроставши плечі, ноги у гетрах пружно ступали під вагою кремезного тіла. Це часом не брат Ламберта, Сем? Ну? Схоже, що він. З біса схожий. Аж ні. Переднє скло автомобіля сяйнуло на сонці. Сліпучий спалах. З біса, наче він..

Так-так! Гарячий дух ялівцевої настоянки грів його нутрощі й подих. Джин чудово пішов йому на душу. Поли його сурдута вимахували в такт важкої ходи.

Там, далі, Еммета повісили, випатрали й четвертували{530}. Засмальцьована чорна мотузка. Собаки злизували кров на тому місці, коли дружина намісника проїздила у своїй колясі.

Постривай-но. Де його поховали? Чи не у святого Мічена? Хоча ні, ховали в Гласневіні опівночі. Тіло внесли через потаємний отвір у мурі. Тепер там і Дігнем. Раз – і не стало чоловіка. Гай-гай. Краще поверну вбік. Обійду.

Містер Кернан повернув і рушив униз по Вотлінг-стрит, де на розі міститься приймальня для клієнтів Гіннеса. Біля складів Дублінської гуральні стояла бричка без пасажира і без візника, віжки прив'язані до колеса. Це ж із біса небезпечно. Якийсь селяк із Типерарі наражає на небезпеку життя міського люду. А раптом кінь понесе з ляку.

Деніс Брін зі своїми томами судових документів, утомившись після доброї години чекання в конторі Джона Генрі Ментона, повів свою дружину через міст О'Коннелла до контори містерів Колліса і Ворда.

Містер Кернан підійшов до Айленд-стрит.

Часи чварів{531}. Треба попросити Неда Ламберта, хай дасть мені почитати спогади сера Йони Баррінгтона{532}. Коли тепер дивишся на те, що діялося колись, представлене у ретроспективній формі. Картярство у Делі. У карти тоді не шахрували. Одному тоді прибили руку до столу кинджалом. Десь тут лорд Едвард Фіцджеральд спромігся вислизнути з рук майора Серра. Стайня за будинком Мойри.

З біса добрий був джін.

Молодий аристократ, завзятий і відважний. Звичайно, далася взнаки і його шляхетна порода. А той мерзотник, буцімто сквайр, у бузкових рукавичках, його виказав. Певна річ, вони боролися за кривеє діло. Та то був темний час і вік лихий{533}. Добре

сказано – це вірш Інграма. Вони були справжні джентльмени. Бен Доллард так гарно співає цю баладу. Майстерність – аж за серце бере.

Під мурами Росса мій батько поліг{534}.

Кавалькада дріботіла клусом набережною Пембрук, супровід підстрибстрибував на своїх, на своїх, на сідлах. Сурдути. Кремові парасолі.

Містер Кернан наддав ходи, аж захекався.

Його Ясновельможність! Така невдача! Спізнився на півхвилини. Отуди к бісу! Тож треба!

* * *

Стівен Дедал стежив крізь запилюжену шибку вітрини, як пальці ювеліра обмацують позеленілий од віку ланцюжок. Курява запилюжила шибку і ятки з товарами. Курява затемнила працюючі пальці з гострими як у яструба кігтями. Курява вляглася у закрутках бронзових і срібних витворів, на ромбиках цинобри, на рубінах, на темно-червоних каменях із білими краплинами.

Все це народжено в темних глибинах землі, де звиваються черви, де спалахують холодні іскри ватри зла, яка жаріє у підземній пітьмі. Де упалі архангели зривали зорі із свого чола. Брудні свинячі рила, руки, риють і риють, хапають їх і тягнуть.

Вона танцює у смердючих сутінках, які сповнені духом киплячої смоли і пахом часнику. Матрос із червонястою бородою, сьорбаючи з кухлика ром, не зводить із неї очей. Витримана, підживлена морем мовчазна хіть. Вона танцює, підстрибує, трясє своїми клубами, на пухлому пузі метляється рубін завбільшки з яйце.

Старий Рассел іще раз потер камінець старим клаптем замші, повернув його і підніс до краю своєї Мойсеєвої бороди. Мавп'ячий дідусь милується вкраденою забавкою.

А ти хіба не відкопуєш давніх образів, захованих у кладовищах землі! Безтямна балаканина софістів: Антисфен. Уміння приспати розум. Східна безсмертна пшениця існує од віку й до віку.

Дві старенькі жіночки, надихавшись вдосталь морського бризу, чвалали через Айриштаун по Лондон-бридж-роуд, одна з виваляною в піску парасолею, друга із сумкою повитухи, в якій перекочувалися одинадцять мушель.

Шурхіт шкіряних пасів і хурчання динамомашин кликали Стівена йти далі. Істоти, що не існують. Постривай! А вічний трепет поза тобою і вічний трепет у тобі? Ти знай оспівуєш своє серце. Я між ними. Де? Між двома ревучими світами, де вони поєднуються у круговерть, я. Стерти їх на порох, і одного й обох. Та удар звалить з ніг і мене. Що ж, хай спробує стерти мене на порох той, хто зможе. Звідник і різник, як я вже казав. Послухай-но! Постривай хвилину.

Так, цілком правильно. Превеликий, чудовий, і показує точний час. Ваша правда, сер. Зранку в понеділок, саме так, авжеж.

Стівен ішов по Бедфорд-роу, руків'ям ясенового ціпка ляскаючи себе по лопатці. У вітрині книгарні Клогіссі його увагу привернула вицвіла гравюра 1860 року, що зображала бій між боксерами Гіненом і Сейерсом. Навколо рингу тіснилися глядачі в звичних тоді квадратних капелюхах, що поставили на переможця. Ваговики у легких пов'язках на стегнах дружньо простягали один до одного круглясті кулаки. Вони теж тріпочуть – серця героїв.

За рогом він зупинився біля нахиленої розкладки з книжками.

– Кожна за два пенси, – сказав продавець. – За шість пенсів чотири.

Пошарпані сторінки. «Ірландський бджоляр». «Життя і чудеса кюре з Арса{535}». «Кишеньковий путівник по Кілларні».

Я міг би знайти тут і ті книжки, які я отримав у винагороду за успіхи в школі і які потім віддали в заклад. Stephano Dedalo, alumno optimo, palmarum ferenti[171].

Отець Конмі, проказавши свої належні малі години, простував через хутір Доннікарні, читаючи впівголоса вечірні молитви.

Занадто гарна оправа, що ж це таке? Восьма і дев'ята книги Мойсея. Таємниця всіх таємниць. Печать царя Давида. Замацані сторінки, книжка десятка разів читана. Хто її тримав у руках до мене? Як пом'якшити шкіру на руках. Рецепт приготувати оцет із білого вина. Як полонити серце коханої жінки. Ось саме те, що мені треба. Склавши до купи руки, прокажи тричі таке закляття:

– Se el yilo nebrakada femininum! Amor me solo! Sanktus! Amen[172].

Хто це написав? Закляття і примови найблаженнішого абата Пітера Саланки, повідомлені для всього вірного люду. Не гірші, ніж такі самі інших абатів, ніж базгранина Йоахіма. Спинися, лисий дядьку, бо інакше ми вискубаємо рештки твоєї чуприни.

– Що ти тут робиш, Стівене?

Ділли, її високі плечі й убога сукенка.

Швидше згорни книжку. Щоб не побачила.

– А ти що робиш? – відмовив Стівен.

Обличчя Стюарта, красунчика Чарльза{536}, облямоване прямими пасмами волосся. Воно шарілося, коли, сидючи біля каміна, вона підсовувала палива своїми розтоптаними черевиками. Я розказував їй про Париж. Зранку любила полежати, вкрившись старими одежинами, крутячи в руках свій позолочений браслет, подарунок Дена Келлі. Nebrakada femininum.

– Що це в тебе? – запитав Стівен.

– Це я купила на іншій розкладці за пенні, – пояснила Ділли, ніяково осміхаючись. – Чи вона придатна?

Кажуть, у неї мої очі. Чи таким самим бачать мене інші? Спритним, здібним і сміливим. Тінь мого розуму.

Він узяв у неї з рук книжку без обкладинки. Шарденаль. Французька мова для початківців.

– Навіщо ти її купила? – запитав він. – Вивчати французьку?

Вона кивнула, почервонівши і зціпивши губи.

Не показуй, що ти здивований. Цілком природна річ.

– Тримай, – сказав Стівен. – Авжеж, придатна. Пильнуй, щоб Меггі не прихопила її у тебе і не віднесла в заставу. Гадаю, всі мої книжки пішли туди.

– Деякі, – відповіла Діллі. – Нам довелося.

Вона потопає. Докори. Врятувати її. Докори. Все проти нас. Вона й мене потягне з собою на дно, очі й волосся. Довгі коси водоростей сповивають мене, моє серце, мою душу. Солоні зелені смерть.

Ми.

Докори сумління. Сумління докори.

Злидні! Злидні!

* * *

– Привіт, Саймоне! – окликнув його отець Каулі. – Як твої справи?

– Привіт, Бобе, привіт, старий, – одізвався, зупиняючись, містер Дедал.

Потискаючи один одному руки біля антикварного магазину Редді і дочка, вони гучно ляснули долонями. Отець Каулі кілька разів пригладив складеними докупі пальцями свої звислі вуса.

– Що там у тебе хорошого? – запитав містер Дедал.

– Та хорошого мало, – відповів отець Каулі. – Двері мого будинку забарикадовані, Саймоне, і двоє чоловіг никають навколо нього, прагнучи зайти всередину.

– Як весело, – сказав містер Дедал. – І хто ж таке придумав?

– Ох, – зітхнув отець Каулі. – Один дряп'їжник, який і вам знайомий.

– Той, у кого горбата спина? – запитав містер Дедал.

– Саме він, Саймоне, – відповів отець Каулі. – Рувим із роду Рувимового. Я тут саме чекаю Бена Долларда. Він має піти до Довгого Джона, щоб той усунув тих двох. Мені треба лиш трохи часу.

Плекаючи слабеньку надію, він позирнув на набережну туди й сюди, і його великий борлак щоразу випинався на шиї.

– Та я знаю, – сказав, киваючи головою, містер Дедал. – Старий горобаха Бен! Завжди за кого-небудь клопочеться. Постривай же!

Він надягнув пенсне і позирнув у бік залізного мосту.

– Он він чухрає, бий мене сила Божа! – оголосив він. – Гепа така, що в одну кишеню не сховаєш.

Простора синя візитка і квадратний капелюх, а нижче просторі матроські штани Бена

Долларда щодуху наближалися до них по набережній від залізного мосту. Він чимчикував ступою, чухмарячись під полами візитки. Коли підходив, містер Дедал привітав його, гукнувши:

– Подайте мені он того в смішних штанях.

– То подайте, подайте, – озвався Бен Доллард.

Містер Дедал озирнув фігуру Бена Долларда, з холодним презирством розглядаючи всі предмети його одягу. Потім, повернувшись до отця Каулі, кивнув і ущипливо зауважив:

– То треба було вдягнутися в такі лахи теплого літнього дня, га?

– Та бодай мені очі повилазили, – люто заgrimів Бен Доллард, – я, відколи живу на світі, стільки зносив одєжин, скільки ви ніколи ніде їх не бачили.

Він стояв поряд із ними, радісно усміхався до них і до своєї просторої одєжини, з якої містер Дедал збивав пушинки, кажучи:

– А проте, Бене, її зшили на чоловіка у розквіті сил.

– Ні, не позаздриш тому єврею, який її пошив, – сказав Бен Доллард. – Слава Богу, йому ще не заплачено.

– А як там ваш basso profundo, Бенджаміне? – запитав отець Каулі.

Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тісдел Фаррелл, омонокливши око й щось бурмочучи, пройшов повз клуб на Кілдер-стрит.

Бен Доллард насупився і, раптом округливши губи, як то роблять співаки, видав низький звук.

– О-о! – проревів він.

– Оце то голос, – озвався містер Дедал, схвально киваючи головою.

– То як? – запитав Бен Доллард. – Ще не припав порохом? Га?

Він питально поглянув на одного й на другого.

– Годиться, – відповів отець Каулі і теж кивнув.

Преподобний Г'ю К. Лав ішов від будинку, де колись містився капітул абатства Святої Марії, повз гуральню Джеймса і Чарльза Кеннеді, прямуючи до Толсела{537} – за тим місцем, де в давні часи був брід для худоби, і його супроводжували Джералдаїни, красені, гінкі й ставні молодці.

Бена Долларда тягло до вітрин крамниць, та він вів своїх друзів уперед, весело вимахуючи рукою з розчепіреними пальцями.

– Ходімо зі мною в контору шерифа, – говорив він. – Я покажу вам, якого красеня залучив Рок до себе на посаду судового виконавця. Це щось на взір гібрида вождя зулусів Лобенгули із нашим кримінальним злочинцем. Запевняю вас, варто його побачити. Ходімо. Я оце щойно здібав випадково Джона Генрі Ментона в Бодезі{538}, і матиму чимало клопоту, якщо не... Постривайте-но... Наша справа певна, Бобе, можете мені повірити.

– Ви йому скажіть, хай дасть мені кілька днів, – озвався отець Каулі з тривожною надією.

Бен Доллард ураз зупинився і уп'явся в нього очима, широко роззявивши свій гучномовний рот, одірваний ґудзик його візитки загойдався, поблискуючи, на ниточці, а він сам став витирати сльозливі очі, щоб краще чути.

– Які там кілька днів? – заревів він. – Хіба ваш хазяїн не наклав арешт на ваше майно?

– Наклав, – відповів отець Каулі.

– Тоді виконавчий лист нашого друга не вартий і того паперу, на якому він написаний, – повідомив Бен Доллард. – Домовласник завжди має право першого позову. Я дав йому всі дані. Віндзор-авеню номер 29. Його прізвище Лав?

– Правильно, – підтвердив отець Каулі. – Його превелебність містер Лав. Він парох десь у провінції. Але ви знаєте напевно?

– Можете переказати від мене Варавві, – сказав Бен Доллард, – хай устроить цей лист туди, куди мавпочки ховають горіхи.

І він твердою рукою повів за собою отця Каулі, що йшов, наче припнутий до гладуна.

– Гадаю, йдеться про горіхи ліскові, – промимрив містер Дедал, рушаючи слідом за ними й опускаючи пенсне на вилогу куртки.

* * *

– З хлопцем усе влаштовано, – сказав Мартін Каннінгем, коли вони вийшли з воріт Касл-ярда.

Полісмен приклав пальці до кашкета.

– Боже поможи, – вдячно відповів Мартін Каннінгем.

Він подав знак візникові, який чекав пасажирів, той сіпнув віжки й рушив до Лорд-Едвард-стрит.

За бронзою золото, за голівкою міс Кеннеді голівка міс Дус, вони виникли над фіранкою готелю «Ормонд».

– Авжеж, – сказав Мартін Каннінгем, мацаючи бороду. – Я написав отцеві Конмі й виклав усі підстави.

– Можна було б спробувати нашого друга, – несміливо запропонував містер Пауер.

– Бойда? Категорично ні, – коротко відмовив Мартін Каннінгем.

– Джон Вайз Нолан – він затримався, читаючи список, – поспішив наздогнати їх на Корк-гілл.

На сходах ратуші радник Наннетті, сходячи вниз, привітався з олддерменом Каулі та з радником Абрагамом Лайоном, які йшли нагору.

Порожній вагон трамвая повернув на Верхню Ексчейндж-стрит.

– Погляньте-но, Мартіне, – сказав Джон Вайз Нолан, коли наздогнав їх біля редакції «Мейл». – Я ось тут у списку бачу, що Блум обіцяє внести п'ять шилінгів.

– Правильно, – погодився Мартін Каннінгем, беручи лист. – І до того ж він відразу вніс їх.

– Без довгих балачок, – докинув містер Пауер.

Джон Вайз Нолан здивовано розплющив очі.

– Всім скажу, що жид ласкавий вельми, – влучно процитував він.

Вони звернули на Парламент-стрит.

– А ось і Джиммі Генрі, – озвався містер Пауер, – якраз прямує до Кавани.

– Чудово, – сказав Мартін Каннінгем. – То й ми теж туди.

Біля входу в la Maison Claire О'Кріп О'Шпар запопав горбатого шуряка Джека Муні, п'яньенького, який зібрався погуляти в Лібертіз[173].

Джон Вайз Нолан ішов тепер позаду з містером Пауером, а Мартін Каннінгем вів під руку чепуристо вбраного чоловічка в сірому костюмі з іскрами, який ішов був, накульгуючи, швидкою ходою повз годинникову крамницю Міккі Андерсона.

– Здається, у помічника секретаря міської ради проблеми з мозолями, – зауважив Джон Вайз Нолан, звертаючись до містера Пауера.

Вони звернули за ріг до пивниці Джеймса Кавани. Порожній трамвайний вагон стояв перед ними, спинившись на Ессекс-гейт. Мартін Каннінгем безперестану говорив, раз по раз показуючи підписний аркуш Джиммі Генрі, на який той навіть не глянув.

– І Довгий Джон Феннінг теж тут, – повідомив Джон Вайз Нолан, – доготелесий, як верства.

Височезна постать Довгого Джона Феннінга затуляла двері – не пройдеш.

– Добридень, містере шерифе, – привітався Мартін Каннінгем, і всі зупинилися, стали вітатися.

Довгий Джон Феннінг не відступив з порога. Швидким рухом він вийняв з рота велику сигару, і його широко розплющені очі озирнули їхні обличчя пильним суворим поглядом.

– Це що, римські сенатори продовжують свої мирні розмови? – промовив він, звертаючись підкреслено з посміхом до помічника секретаря міської ради.

– Влаштували на засіданні пекельний шарварок, – почав роздратовано Джиммі Генрі, – щодо їхньої клятої ірландської мови. Хотілось би знати, куди подівся доглядач, коли треба навести лад у залі засідань. А старий Барлоу, жезлоносець, має халепу із своєю астмою, жезла на столі немає, порядку ніякого, немає навіть кворуму, і сам лорд-мер Гатчинсон у Лландудно, а маленький Лоркан Шерлок грає роль його locum tenens[174]. Та будь вона проклята, ця мова наших предків.

Довгий Джон Феннінг випустив з рота струмінь диму.

Покручуючи кінчик бороди, Мартін Каннінгем заговорив, звертаючись то до помічника секретаря міської ради, то до шерифа, а Джон Вайз Нолан сумирно мовчав.

– А хто він був, той Дігнем? – запитав Довгий Джон Феннінг.

Джиммі Генрі скривився і помахав лівою ногою.

– Ох, біда з моїми мозолями! – застогнав він. – Бога ради, ходімо нагору, щоб я міг де-небудь сісти. Ох! Ой! Дозвольте!

Збуджений, він протиснувся повз бік Довгого Джона Феннінга до сходів.

– Авжеж, ходімо нагору, – сказав Мартін Каннінгем шерифу. – Ви, мабуть, його не знали, а може, й знали.

Містер Пауер і Джон Вайз Нолан пішли слідом.

– Він був пристойний чесний чоловічок, – розказував Джек Пауер масивній спині Довгого Джона Феннінга, яка йшла вгору сходами назустріч Довгому Джонові Феннінгу в дзеркалі.

– Невисокий був, Дігнем із контори Ментона, – докинув Мартін Каннінгем.

Довгий Джон Феннінг не зміг його пригадати.

Знадвору долинув цокіт кінських копит.

– Що там таке? – запитав Мартін Каннінгем.

Кожен повернувся, де стояв; Джон Вайз Нолан знову зійшов униз. Стоячи в прохолоді вхідних дверей, він побачив, як дріботять коні по Парламент-стрит, як вилискує на сонці зброя і бабки. Бадьоро вони прошпацирували, не поспішаючи, під його холодним неприязним поглядом. Попереду трюхикали, попереду на сідлах гопцювали фореїтори.

– Так що воно там? – запитав Мартін Каннінгем, коли вони знову рушили нагору сходами.

– Лорд-намісник і генерал-губернатор Ірландії, – відповів Джон Вайз Нолан із нижньої сходинки.

* * *

Коли вони ступили на товстий килим, Красень Мулліган прошепотів Гейнсові, прикриваючися своєю панамою:

– Парнеллів брат. Он там, у кутку.

Вони вибрали столик біля вікна, проти чоловіка з довгастим обличчям, чия борода нависала над шаховою дошкою, а зосереджений погляд був до неї прикутий.

– Оце він? – запитав Гейнс, повертаючись на своєму стільці.

– Так, – відповів Мулліган. – Це Джон Говард, його брат, наш міський церемоніймейстер.

Джон Говард Парнелл спокійно походив білою турою і знову приклав свій сірий ніготь до лоба, де він і завмер нерухомо.

За хвилину, наче із схованки, його очі кинули на супротивника зникомий, як миттєва ява привида, погляд і знову зосередилися на тому краї дошки, де створилася критична ситуація.

– Мені каву з підбитими вершками, – сказав Гейнс офіціантці.

– Дві кави з підбитими вершками, – сказав Красень Мулліган. – І принесіть нам масла, булочок та ще яких-небудь тістечок.

Коли жінка пішла, він засміявся:

– Ми називаємо це місце ДЧБ, скорочено: Дуже Черстві Булочки. Але ви нічого не сказали, яка ваша думка про Дедалове потрактування «Гамлета».

Гейнс розгорнув свою щойно придбану книжку.

– На превеликий мій жаль, – сказав він, – Шекспір завжди приваблює до себе ті голови, що втратили рівновагу.

Одноногий матрос, проходячи повз Нельсон-стрит, 14, ревнув:

– Англія чекає...

Камізелька Красеня Муллігана лимонного кольору весело затряслася від його сміху.

– Слід би вам подивитися на нього, – сказав він, – тоді, коли тіло його втрачає свою рівновагу. Я називаю його Мандрівний Енгус.

– Я певен, у нього є якась *idée fixe*, – зауважив замислено Гейнс, щипаючи підборіддя великим і вказівним пальцями. – І я міркую, в чому вона може заховуватися. У таких, як він, вона завжди є.

Красень Мулліган із поважною міною нахилився до нього через стіл.

– Йому задурманили голову, – запевнив він, – картинами пекельної кари. І тепер він ніколи не почує аттичної ноти. Тієї ноти, яка з усіх наших поетів звучала тільки у Свінберна: і біла смерть, і породіллі кров{539}. Саме в цьому його трагедія. Він ніколи не стане поетом. Радість творчости...

– Вічна мука, – докинув, киваючи, Гейнс. – Розумію. Оце зранку я спробував завести з ним мову про віру. І побачив: у нього щось є на думці таке. Досить цікавий симптом, бо у Відні професор Покорний{540} з цього приводу робить цікаві висновки.

Пильне око Красеня Муллігана помітило наближення офіціантки, і він відразу ж допоміг їй спорожнити тацю.

– В давньоірландському міфі він не зможе знайти навіть згадки про пекло, – сказав Гейнс, який опинився між двома чашами з підбадьорливим трунком. – Там, власне, відсутня етична ідея, немає почуття долі, відплати. Досить дивно, що його посіла саме така невідчепна ідея. Чи пише він що-небудь для вашого літературного напрямку?

Він управно проштовхнув один за одним кризь підбиті вершки два кубики цукру. Красень Мулліган розкрояв навпіл ще гарячу булочку й намастив маслом паруючу м'якушку. Потім жадібно відкусив чималий шмат.

– Десять років, – промовив він, жуючи і сміючись. – Він збирається написати щось через десять років.

– Чекати доведеться довгенько, – сказав Гейнс, замислено піднімаючи ложечку. – А проте я не здивуюся, якщо він це зрештою зробить.

Він скуштував підбитих вершків на своїй чашці, знявши вершину їх ложечкою.

– Сподіваюся, це справжні ірландські вершки, – сказав він поблажливо. – Не люблю, коли мене дурять.

Ілля, маленький човник, зіжмаканий папірець, плив на схід, минаючи великі пароплави і малі траулери, крізь архіпелаги корків, повз нову Вовпінг-стріт, Бенсонів порон та трищоглову шхуну «Роузвін», яка щойно прибула з Бриджвотера, привізши партію цегли.

* * *

Альмідано Артифоні проминув Голлс-стріт і за нею двір Сьювелла. Слідом за ним Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тісделл Фаррелл із парасольноціпковимплащем, який звисав із його руки, обійшов стороною ліхтарний стовп перед будинком містера Лоу Сміта і, перейшовши вулицю, рушив по Мерріон-сквер. Далі позаду сліпий хлопець простував, стукаючи своєю паличкою, уздовж огорожі університетського парку.

Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тісделл Фаррелл дійшов аж до гостинних вітрин містера Льюїса Вернера, окуліста, а тоді крутнувся і подався назад по Мерріон-сквер з парасольноціпковимплащем, який звисав із його руки.

На розі, біля будинку Вайльда{541}, він спинився, насупився на ім'я Іллі, яке красувалося на стіні Метрополітен-холу, насупився на дальший моріжок герцозької резиденції. Його монокль насуплено блимнув на сонце. Оширивши свої пащочі зуби, він промиририв:

– Coactus volui[175].

І рушив далі він, простуючи до Клер-стріт і смакуючи свої сміливі слова.

Коли він проходив повз вікна містера Блума, дантиста, його плащ, метляючись, зрушив убік паличку сліпого й потягся далі, шмагнувши кволе тіло. Сліпий хлопець повернув своє хворобливе обличчя слідом за тим, хто його потривожив.

– Кара Божа на тебе, хто ти там є! – вигукнув він у нестямі. – Це ти сліпий, а не я, підла твоя душа!

* * *

Проти бару Раггі О'Доногоу юний Патрик Алоїзій Дігнем, несучи півтора фунти свинячих котлет, по які його послали в м'ясну лавку Мангана, колись вона була Ференбахова, чимчикував собі по Віклоу-стріт, радіючи теплій днині. З біса нудно було сидіти у хаті вкупі з місіс Стор і місіс Квіглі, й місіс МакДауел, завіси на вікнах опущені, а вони знай хлюпають носом і сьорбають цей херес, винятковий, темний, який дядечко приніс від Танні. Доїдають фруктовий пиріг, балакають про одне і те саме. І з біса часто зітхають.

За Віклоу-лейн його увагу привернула вітрина мадам Дойл, придворної кравчині. Він спинився, дивлячись на двох оголених до пояса боксерів, які вже виставили свої кулаки. З бічних дзеркал мовчки визирали двоє юних Дігнемів у жалобних убраннях. Майлер Кео, улюбленець дублінської публіки, зітнеться з сержантом Беннеттом{542}, портобельським кулачником, приз п'ятдесят соверенів. Цікаво було б подивитися, як ці бісові хлопці гамселять один одного, Майлер Кео покаже себе, а в того зелений пояс. Вхід коштує два шилінги, солдати платять половину. Мамі я заб'ю баки без усяких. Лівий юний Дігнем обернувся відразу, коли обернувся і він. А, то це ж я в жалобі. Коли це буде? Двадцять другого травня. З біса шкода, проґавив. Він

крутнувся праворуч, і праворуч від нього юний Дігнем крутнувся теж, картуз у нього скосбочився, комірець вистромився. Защібаючи його, він підняв підборіддя і побачив біля двох боксерів картинку з зображенням Марії Кендалл, чарівної субретки. Такі кралі часто красуються на пачках цигарок. Стор їх покурює а татко якось заскочив його і всипав такої хльости що чорта з два забуде.

Юний Дігнем застромив свій комірець і почимчикував далі. З усіх боксерів найдужче гатить кулаками Фіцсімонс{543}. Він як дасть тобі під дих, то ти, хлопче, очунаєш хіба що через тиждень. А от технікою найкраще володів Джем Корбет – до того дня, коли Фіцсімонс збив із нього пиху, а також усі його штучки-дрючки.

На Графтон-стрит юний Дігнем побачив джанджуристого ферта – в зубах червона квітка, на ногах шикарні шузи, і йому якийсь п'яничка щось лопоче, а він слухає і тільки осміхається.

А трамваю до Сендимаунту нема й нема.

Юний Дігнем рушив по Нассау-стрит, перекинув свинячі котлети в другу руку. Комірець у нього знову випростався, і він його запхнув. Бісова зашпінка замала для петельки сорочки. Назустріч ішли школярі з ранцями. Завтра знову не піду, залишусь вдома до понеділка. Назустріч іще школярі. Чи вони помітили, що я в жалобі? Дядько Барні сказав, що помістить сьогодні повідомлення про це в газету. Тоді всі побачать у газеті й прочитають моє ім'я надруковане, і татове теж.

Обличчя його геть посіріло, а завжди ж було червоне, і по ньому повзла муха вгору до ока. А коли закручували гвинти в труну, вони так скреготіли, коли ж її зносили сходами, вона так бумкала.

Татко лежав усередині, а мамка плакала у вітальні, а дядько Барні показував, як пронести на повороті. Труна була здоровезна, висока і важезна на вигляд. Як же воно було? Останнього вечора, коли татко напився, він стояв на сходовому майданчику, горлаючи, щоб йому дали його черевики, і він піде до Танні та й нап'ється ще дужче, і він здавався гладким і опецькуватим у сорочці. Не побачу його вже ніколи. Оце вона і є смерть. Татко помер. Мій батько помер. Він сказав мені, щоб я був для мами хорошим сином. Я не міг зрозуміти, що він ще говорить, але бачив, що язик і зуби його намагаються вимовити щось виразніше. Бідолашний татко. Це був містер Дігнем, мій батько. Сподіваюся, зараз він у чистилищі, бо в суботу ввечері він ходив до отця Конроя, сповідався у нього.

* * *

Вільям Гамбл, граф Дадлі{544}, і леді Дадлі у супроводі підполковника Гесселтайна після ланчу виїхали з резиденції віце-короля. У другій кареті їхали шановна місіс Педжет, міс де Курсі і шановний Джеральд Ворд, черговий ад'ютант.

Кавалькада виїхала через нижні ворота Фенікс-парку, де їй догідливо відсалютували полісмени, і повз Королівський міст рушила Північними набережними. У міру проходження кавалькади вулицями столиці її мешканці зустрічали віце-короля найщирішим виявом своїх вдячних почуттів. Біля Кривавого моста містер Томас Кернан на тому боці річки марно посилав здаля свої вітання. Між мостом Королеви і мостом Вітворда віце-королівські карети лорда Дадлі проїхали, не отримавши привітання від містера Дадлі Вайта, бакалавра права і магістра мистецтв, який стояв на набережній Арран біля будинку лихварки місіс М. Е. Вайт, на розі Західної Арран-стрит і потирив великим пальцем свого носа, міркуючи, як йому швидше дістатися до Фібсборо: чи трамваєм із трьома пересадками, чи візником, чи пішки через Смітфілд і горб Конституції та вокзал Бродстоун. Біля під'їзду Судової палати Ричі Гулдинг з фірмовою текою Гулдинг Колліс Ворд витріщився на неї здивовано. За мостом Річмонд,

біля під'їзду контори Рувима Додда, присяжного адвоката, агента Патріотичної страхової компанії, підстаркувата жінка, яка збиралася була зайти, передумала і рушила назад туди, звідки прийшла, і під вікнами контори Юнга довірливо усміхнулася намісникові Його Величності. Із свого витоку в стіні на Лісовій набережній під конторою Тома Девана{545} ручай Поддл виявляв свої вірнопіддані почуття струменем смердючих стічних вод. Над фіранкою готелю «Ормонд» за бронзою золото, за голівкою містер Кеннеді голівка міс Дус спостерігали і захоплювались. На набережній Ормонд містер Саймон Дедал, прямуючи з вуличного туалету в контору шерифа, завмер посеред вулиці й низько схилив капелюха. Його Ясновельможність милостиво відповів на привітання містера Саймона Дедала. На розі, біля друкарні Кагілла, преподобний Г'ю К. Лав, магістр мистецтв, поринувши в міркування про світських можновладців, які в давні часи на власний розсуд дарували церковним очільникам пожиточні привілеї, віддав наміснику поклін, який лишився непоміченим. На мосту Граттана Ленеган і МакКой, прощаючись, дивилися, як проїжджають карети з високоповажними особами. Минаючи контору Роджера Гріна і великий червоний будинок друкарні Долларда, Герті Макдавелл, яка несла своєму хворому батькові листи і зразки лінолеуму Кетсбі, побачивши пишний виїзд, зрозуміла, що це сам лорд-намісник із дружиною, але не спромоглася роздивитися, в якому убранні була її Ясновельможність, бо якраз між ними зупинилися трамвай і великий жовтий мебльовий фургон Спрінга – саме через проїзд лорда-намісника й зупинилися. За будинком фірми Ланді і Фута, стоячи на темному порозі винарні Кавани, Джон Вайз Нолан посміхнувся холодною непоміченою посмішкою до лорда-намісника і генерал-губернатора Ірландії. Високошановний Вільям Гамбл, граф Дадлі, кавалер Великого Хреста ордена Вікторії, минув годинник Міккі Андерсона, який безперестану цокає, і воскові манекени Генрі та Джеймса, Генрі Джентльмен, а Джеймс dernier cri[176]. Стоячи під Дейм-гейт, Том Рочфорд і Довгоносий Флінн дивилися, як наближається кавалькада. Том Рочфорд, помітивши, що леді Дадлі позирнула на нього, висмикнув великі пальці з кишеньок темно-червоної камізельки і скинув картуз. Чарівна субретка, велика Марія Кендалл, з намазюканими щоками й задертою спідничкою, намазюкано усміхалася із своєї афіші до Вільяма Гамбла, графа Дадлі й до підполковника Г. Дж. Гессельтайна, а також до шановного Джеральда Ворда, чергового ад'ютанта. З вікна ДХК віце-королівську кавалькаду спостерігали Красень Мулліган – посміюючись, і Гейнс – поважно; він дивився на процесію з-за спин розхвильованих відвідувачів, що затулили світло шаховій дошці, в яку пильно вдивлявся Джон Говард Парнелл. На Фаунс-стрит Діллі Дедал, підвівши погляд від підручника французької мови Шарденаля, побачила натягнений тент від сонця та спиці коліс, які прудко крутилися, вилискуючи на сонці. Джон Генрі Ментон, який стовбичив на порозі Торгової палати, вирячив набряклі від непомірного споживання вина очі-устриці, тримаючи свій здоровецький золотий мисливський годинник у здоровецькій лівій руці, не дивлячись на нього і його не відчуваючи. Там, де піднімалася вгору передня нога скакуна, що на ньому сидів король Біллі{546}, місіс Брін вихопила свого поспішливого чоловіченька з-під копит фореїторів. Закричала йому на вухо, пояснюючи, що тут діється. До нього дійшло, він притиснув свої книженці під лівою пахвою і привітав другу карету. Шановний Джеральд Ворд, черговий ад'ютант, приємно здивований, поспішив відповісти на привітання. На розі біля Понсонбі зупинилася втомлена біла літера Н., і зразу ж за нею зупинилися чотири інші білі літери в циліндрах, E.L.Y.'S., а фореїтори й карети промчали повз них далі. Проти магазину музичних інструментів Піготта урочисто виступав у своїх мальовничих шатах містер Деніс Дж. Маджінні, професор танців і т. п., – його віце-король перегнав, не помітивши. Водночас біля ректорського будинку виникла самовдоволена фігура О'Кропа О'Шпара у жовтих черевиках і шкарпетках із небесно-блакитною стрілкою, які ступали в такт популярної пісеньки «Моя йоркширська дівчинка».

Небесно-блакитним налобникам і стрімкому бігу коней кавалькади О'Кріп О'Шпар протиставив небесно-блакитну краватку, солом'яного бриля з широкими крисами, насунутому набакир, і синій костюм із саржі. Його руки в кишенях піджака забули, що слід зняти бриля, проте він подарував трьом дамам своє поблажливе схвалення у погляді й червону квітку в зубах. Коли вони виїхали на Нассау-стрит, Його Ясновельможність привернув увагу своєї дружини, яка безперестану кивала головою,

відповідаючи на щирі вітання дублінського люду, до музичної програми, що йшла у Колледж-парку. Невидимі за деревами парку хлопці-молодці з шотландської верховини на своїх сурмах і барабанах знай витинали вслід кавалькаді мелодію пісні:

Нехай вона дівчина з фабрики

Й не малюється фарбами –

Тарарабум.

Та серце моє лине

До руженьки з Йоркширу,

До любої трояндочки.

Тарарабум.

По той бік стіни велосипедисти перегонів на чверть милі з гандикапом М. К. Грін, Х. Тріфт, Т. М. Пейті, К. Скейфі, Дж. Б. Джефс, Дж. Н. Морфі, Ф. Стівенсон, К. Еддерлі і В. К. Гаггард стартували по черезно. Минаючи готель Фінна, Кешел Бойл О'Коннор Фіцморіс Тисделл Фаррелл наставив свій монокль і спрямував сердитий погляд понад каретами на голову містера М. Е. Соломонса{547} у вікні австро-угорського віце-консульства. Далі на Лейнстер-стрит, біля бічного входу в Триніті, вірний підданаць короля Горнбловвер злегка підняв свій мисливський картуз. Коли лискучі коні скакали галопом по Мерріон-сквер, юний Патрик Алоїсій Дігнем – він стояв там, чекаючи, – побачив, що всі вітають джентльмена в циліндрі, то він і собі підняв свого новенького чорного картузика пальцями, засмальцьованими від паперової обгортки свинячих котлет. Його комірець ізнову вистромився. А віце-король, який прямував узяти участь у відкритті добродчинного базару Майрас, що мав зібрати кошти на користь лікарні Мерсера, подався далі зі своїм почтом, до Нижньої Маунт-стрит. Біля крамниці Бродбента вони проїхали повз сліпого хлопця. На Нижній Маунт-стрит перехожий у брунатному макінтоші, що жував черствий окраєць хліба, спромігся перебігти дорогу перед самісіньким носом віце-королівської кавалькади. На мосту через Королівський канал містер Юджин Стреттон, осміхаючися з афіші товстими закопченими губами, гостинно вітав бажаючих побувати в передмісті Пембрук. На розі Геддінгтон-роуд дві жінки, – черевики в них у піску, в руках парасоля і сумка, де перекочувалися одинадцять мушель, – зупинились і здивовано дивилися на лорд-мера з лорд-мершею без його золотого ланцюга. На Нортумберленд-роуд і Лендсдаун-роуд його Ясновельможність незагайно відповідав на кожне привітання небагатьох перехожих чоловічої статі та на привітання двох школярків, які стояли біля садової хвіртки того будинку, яким, кажуть, захоплювалася покійна королева, коли відвідала ірландську столицю разом зі своїм чоловіком, принцом-консортом, 1849 року{548}, і на привітання широчезних штанів Альмідано Артифоні, які щезли за дверима так, наче ті двері їх проковтнули і враз зачинилися.

За бронзою золото теж почуло цоки-скоки криці кроки.

Грубіянець янецьянець.

Смітинки, зшкрібаючи смітинки з зашкарублого нігтя, смітинки. Жажіття! І червлене золото ще дужче почервленіло.

Хрипка флейта загукала хрипко.

Блукає Блум десь близько у блакиті.

Вінець краси це коси золотії.

Троянда тремтить на шовкових персах, убраних у шовки, троянда Кастилії.

Трелі, трелі та за двері: Айдолорес.

А хто в цій хатинці живе?

Бронза відчула собі співчуття.

І гук пролунав, чистий, тривалий і трепетливий. Тужливо тривалий гук. Привабливий. М'якеньке слово. Та позирни! Вже гаснуть зорі. О трояндо! Ноти щебечуть відповідь. Кастилії. І світає.

Дзеньки-бреньки котять кеб.

Монета брязнула. Годинник нацокав четверту.

Визнання. Sonne. Я міг би. Підв'язка натягнена. Розлучитися не можу. Лясь. La cloche! Ляснула по стегну. Визнання. Теплому. О, друже мій, прощай!

Дзень. Блу.

Загримотіли громохкі акорди. Коли кохання заповонить. Війна! Війна! Гупа-тупа барабан.

Вітрило! На морі хтось у далині махає хусткою мені.

Пропало. Дрізд засвистів. Усе уже пропало.

Припекло. Йому.

Коли уперше він уздрів. Та ба!

Джигун. І красень водночас.

Щебетання. От приваба! Ваблять нас,

Марто! Прийди!

Ляп-ляп. Плесь-плесь. Ляп-плесь-ляп.

Божеми лийти ще ніко ли тине чувта кого.

Пет лисий глушман приніс преспан'є а ніж забрав.

І поклик ночі в місячному сяйві: він далеко-далеко.

Мені так сумно. P.S. Я так самотньо блумаю.

Чуєш!

Морський ріжок рогатий кручений холодний. Чи в тебе є? Для всіх і для кожного сплеск і поклик безгучний.

Перли: коли їй. Рапсодії Ліста. Цить.

Хіба ви не?

Та ні: ні-ні: повірте: Лідлюд. А півень знай кукурікає.

Чорні.

Низька октава. Ну ж бо, Бене, ну.

Той питає, а він не петра. Хе-хе, Той питає, а він хе-хе.

Та постривай!

У печерах, у темних глибинах землі. Могутні верстви руди. Naminedamine. Усі загинули. Усі полягли на полі болю.

Дівочі кучерики наче узорі на листі папороті.

Амінь! У гніві він заскреготав зубами.

Руків'я помпи туди-сюди, туди-сюди. Холодна ґуля все стирчить. Бронзолідія укупі з Майназлотом.

Із бронзою і з золотом у зелених сутінках океанських глибин. Блум. Наш Блум.

Стук-стук раз, стук-стук два, то півняча голова: зерняток шукає, курку пригощає.

Моліться за нього! Моліться ірландці!

Його грубі пальці клацають як кастаньєти.

Великий Бенабен. Великий Бенбен.

Останню троянду Кастилії літа покинув наш Блум у глибокій зажурі.

Ї-і-і-і! Попискує стиха. Пищавка в живот-і-і.

Чесний люд. Лід Кер Кау Де і Долл. Так-так. Як і ви. Піднімуть твій дзень-дзелень.

Пффф. О-о-о!

Де бронза зблизька? Де золото здаля? Де копита?

Пррр Фррр.

І тоді, тільки тоді. Мій епітрах. Буде напфиссаний.

Закінчив.

Починай!

За бронзою золото, голівка міс Дус за голівкою міс Кеннеді над фіранками бару готелю «Ормонд» слухали, як цокотять віце-королівські копита, як видзвонює криця.

– А це вона? – запитала міс Кеннеді.

Міс Дус пояснила, що так, сидить із його екс, у перлово-сірій і eau de Nil[177].

– Дуже витончене сполучення, – сказала міс Кеннеді.

Раптом міс Дус наче вся спалахнула і збуджено промовила:

– Поглянь он на того в циліндрі.

– На котрого? Де він сидить? – озвалося ще збудженіше золото.

– У другій кареті, – пояснила міс Дус, і її вологі губи, засміявшись, зблиснули на сонці. – Він дивиться сюди. Пусти-но. Я погляну.

Бронзова, вона майнула у закуток, притиснула носа до шибки в ореолі палкого дихання.

Потім пирснула вологими губами:

– Він так видивлявся на наші вікна, що мало не скрутив собі шиї.

І засміялася.

– О, Господи! Чоловіки, та вони ж заплішені дурні, хіба ні?

Проте журливо.

Міс Кеннеді зажурена походжала, перейшовши із світла в затінок і накручуючи на палець пасмо волосся, що звисало за вухом. Походжала зажурена, вже не золотосяйна, вона все накручувала, завивала нависле пасмо. Зажурено вона накручувала нависне золоте пасмо за мальовничо вигнутим вушком.

– Для них життя – гуляй душа, – журно сказала вона.

Для чоловіка.

Блухто пройшов повз Муленгові трубки, несучи у грудях насолоди гріха, повз антикваріат Вайна, несучи в пам'яті солодкі гріховні слова, повз тьмяне погнуте столове срібло Керролла, задля Рауля.

Коридорний хлопець до них, до них у барі, до них барменш підійшов. Для них, які не звернули на нього ніякої уваги, він брязнув на шинквас тацю з чашками, які задеренчали, і

– Ось, маєте ваш чай, – сказав.

Міс Кеннеді манірно переставила тацю нижче, на перекинутий ящик з-під пляшок газованої води, щоб сховати її від постороннього ока.

– А що воно там таке? – зі своєю безцеремонною манерою поцікавився гучноголосий хлопець.

– Поміркуй-но сам, – відказала міс Дус, сходячи із свого спостережного пункту.

– Майбуть, твій кавалір, га?

На це гордовита бронза дала такий одвіт:

– Якщо я почую від тебе ще раз таке нахабне грубіянство, то зразу поскаржуся місіс де Мессі.

– Грубіянство янствоянство, – чмихнув ОКріпвалець, рушаючи туди куди його послала звідки й прийшов...

Блум.

Насупившись над своєю квіткою, міс Дус сказала:

– Цей шмаркач уже розбестився далі нікуди. Якщо він знову поведеться нечемно, я йому так намну вуха, що не забуде довіку.

Виглядає як леді, а слова не дуже гожі.

– А ти не звертай уваги, – порадила міс Кеннеді.

Вона налила чаю в чашку, потім вилила його знову в чайник. Вони сховалися за шинквасом, як за рифом, чекали, стоячи на підніжках, на перекинутих ящиках, чекали, поки чай настоїться. Вони погладжували свої блузки, обидві з чорного атласу, по два шилінги дев'ять пенсів за ярд, чекаючи поки чай настоїться, і по два шилінги сім пенсів.

Так, бронза зблизька і золото здаля чули дзенькіт криці поблизу і цокіт копит подалі і чули дзенькіт копит, цокіт копит, цококрицю.

– Правда, я добряче засмагла?

Міс Бронза розщобнула блузку на шиї.

– Ні, – заперечила міс Кеннеді. – Засмага виявиться згодом. Ти пробувала розчин борної і додати лавровишні?

Міс Дус трохи підвелася, щоб поглянути на свою шкіру в люстрі бару з написом позолоченими літерами і колом келихів, а посередині велика мушля.

– Але ж воно пристане до рук, – сказала вона.

– Спробуй із гліцерином, – порадила міс Кеннеді.

Попрощавшись із своєю шиєю і руками, міс Дус

– Від цих засобів тільки висип на шкірі, – її пораду не сприйняла і знову сіла на своє місце. – Я того старого шкарбуна у Бойда просила дати мені що-небудь для шкіри.

Міс Кеннеді, наливаючи вже настояний чай, скривилася і жалісно заблагала:

– Заради всього святого, ти мені про нього не нагадуй!

– Постривай-но, я хочу тобі розказати, – наполягала міс Дус.

Солодкий свій чай міс Кеннеді долила молоком і заткнула мізинцями обидва свої вуха.

– Ні, не треба! – гукнула вона.

– Навіть і чути не хочу! – гукнула.

А Блум?

Міс Дус заговорила, імітуючи рипучий старечий голос:

– А для чого воно вам? – питає.

Міс Кеннеді вийняла пальці з вух, щоб чути, щоб говорити, та знову сказала те саме, знову заблагала:

– Не нагадуй ти мені про нього, бо я відразу сконаю. Гидотна стара почвара! Пам'ятаєш той вечір у залі Ейншент.

Вона бридливо скривилася і ковтнула добре настоящего гарячого чаю, ковток, ковтнула солодкого чаю.

– Ось як він виглядав, – сказала міс Дус, вивертаючи на три чверті свою бронзову голівку і роздуваючи свої ніздрі. – Фуфу! Фуфу!

І враз із горла міс Кеннеді вихопилася хвиля дзвінкого несамовитого реготу. Міс Дус дмухала і пирхала своїми ніздрями, які ворушилися, наче винохували нахабне грубіянство.

– Ой, тримайте мене вдвох! – вигукувала верескливо міс Кеннеді. – Пам'ятаєш, як він вилупив свої баньки?

Міс Дус теж долучилася до її веселощів своїм густим бронзовим сміхом, вигукнувши:

– І якими очима ти на нього дивилася!

Блучис темне око прочитало ім'я: Арон Фіґашер. Чому я завжди вимовляв це прізвище як Фіґожер? Мабуть тому, що так звучить, наче він жере фіґи. А Проспер Лоре – це прізвище гугенотське. На вітрині крамниці Бассі Блумові темні очі придивилися до зображення святих дів. Сині одежі, під ними біле тіло, прийдіть до мене. Вірять, що вона бог, чи, може, богиня. Та, що сьогодні. Я не роздивився. Заговорив той хлопець. Студент. Потім він із Дедаловим сином. Можливо, це був Мулліган. Гожі діви. Саме це й приваблює наших шалапутів – її біле тіло.

І далі дивилися його очі. Принади гріха. Привабливі принади.

Гріха.

Заходячись веселим реготом, два злotoбронзові юні голоси сплелися воедино, Дус і Кеннеді разом із тими очима. Вони закинули свої юні голівки, бронзу й сміхозолото, щоб вільніше струменів їхній регіт, вереск, якими очима, якісь знаки одна одній, високі пронизливі звуки.

Ох, задихалися, відсапуються. Відсапуючись, ох, застигли, завмерли їхні веселощі.

Міс Кеннеді знову піднесла свою чашку до рота, сьорбнула, і зразу знову захихохотіла. Міс Дус нахилилася до таці, знову роздула ніздрі, вирячила очі та й ну крутити ними задля сміху. Знову Кеннехихонька, нахилившись так, що волосся на маківці нахилилося й показало черепаховий гребінець на потилиці, пирснула з рота чаєм, похлинувшись чаєм і сміхом, похлинулася й кашляла, вигукуючи:

– Масненькі оченята! Уяви, що ти замужем за таким чоловічком, – вигукувала. – З такою борідкою!

Відповідаючи подрузі, Дус уклала всю свою душу у досконалий зойк, неперевершений жіночий зойк, де були і захват, і триумф, і презирство.

– Замужем за масним носом! – залентувала вона.

Сміх лунав і високого і низького тону, то бронзовий, то золотий, вони спонукували одна одну на нові й нові вибухи сміху, які по черезно звучали то як бронза-золото, то як золото-бронза, високо-низько, і сміх за сміхом. А потім ще сміялися. Атож, я знаю, масний. Геть виснажені, задихані, свої тремтячі голови вони покладали на шинквас, коси поряд із лискучою високою зачіскою. Спаленілі (0-0!), засапані, спітнілі (0-0!), обидві захекались.

Замужем за Блумом, за блумореммасним

– О янголи, заступники небесні! – зітхнула міс Дус над своєю пружною трояндою. – І треба було так сміятися! Я геть мокра.

– О міс Дус! – обурилася міс Кеннеді. – Жахливе ти створіння!

І спаленіла ще дужче (жахливе ти), і ще позолотішала.

Блумас простував повз Кантвеллову контору, повз дів Чеппі{549}, які вилискували олійними фарбами. Батько Наннетті торгував цими речами, розносячи їх по місту, стукаючи у двері, як оце я. Релігія зисковна справа. Треба зайти до нього щодо Кейза-Ключчі. Та спочатку попоїсти. Хочу. Ще ні. Вона сказала о четвертій. Час плине швидко. Стрілки не стоять на місці. Далі. Де ж попоїсти? Кларенс. Дельфін. Далі. Заради Рауля. Попоїсти. Якби мені п'ять гіней із цих реклам. Сорочку шовкову, бузкову. Ще ні. Принади гріха.

Червінь на обличчі спала ще і ще, золотавість зблідла.

І тут у бар до них, гуляючи, завітав містер Дедал. Смітнинки, зішкрібав він смітнинки з зашкарублого нігтя великого пальця. Смітнинки. Гуляючи, завітав.

– О, міс Дус, вітаю з поверненням.

І взяв її за руку. Як відпочивалося?

– Пречудово.

Він сподівається, що з погодою в Ростреворі їй, мабуть, пощастило, га?

– Погода була на диво, – сказала вона. – Подивіться самі, як я виглядаю. Нічогенько, правда? Весь день на пляжі.

Бронзова білість.

– Мушу сказати, ви повелися вкрай непорядно, – дорікнув їй містер Дедал і поблажливо потис її руку. – Спокушали бідолашних простачків-чоловіків.

Шовкова міс Дус м'яко забрала свою руку.

– Ой, перестаньте, – відмовила вона. – Ви самі аж ніяк не простак, я гадаю.

А він таки був.

– Треба подумати, – міркував він. – Та ні, зрештою я таки простак. Коли я лежав у колисці, то здався усім таким простакуватим, що мене й охрестили відповідно: просто Саймон{550}.

– Тоді ви, мабуть, були як лялечка, – відповіла на те міс Дус. – А що лікар прописав вам на сьогодні?

– Треба подумати, – міркував він. – Покладаюся на ваш розсуд. Якщо ваша ласка, я попросив би свіжої води і півскляночки віскі.

Дзень.

– Буде негайно, – запевнила міс Дус.

Негайно і з грацією вона повернулася до позолоченого люстра, яке славило товар Кантрелла і Кокрейна. Вона елегантно налила порцію золотистого віскі з кришталевої карафки. А містер Дедал витягнув з-під поли свого сурдута кисет і люльку. Обслуговує справді негайно. Він продув люльку і видобув із неї дві хрипкі ноти.

– Їй же богу, – міркував він, – я безліч разів збирався подивитися на гори Морн. Кажуть, там на диво цілюще повітря. Та хтось сказав: що довше збираєшся, то швидше добуваєшся. Так-так.

Так. У цибух люльки він напхав волокна, її волосся, русявих волосин Віргінії, русалки{551}. Смітнинки. Волокна. Міркування. Мовчки.

Ніхто не сказав нічого. Так.

Міс Дус захоплено протирає келих, наспівуючи:

– О, Айдолорес, прикрасо східних морів{552}!

– Чи містер Лідвелл сьогодні заходив?

У барі появилася Ленеган. Озирнувся навколо. Ленеган. Містер Блум дійшов до мосту Ессекс. Так, сер, містер Блум уже перейшов міст Таксекс. Треба написати Марті. Купити паперу. У Делі. Там поштива продавщиця, і нема чого журиться. Блум. Тямкий Блум. Знає Блум, де клієнтів цілий тлум.

– Він заходив під час обіду, – озвалася міс Дус.

Ленеган підступив ближче.

– Чи не шукав тут мене містер О'Шпар?

Запитав він. Вона відповіла:

– Міс Кеннеді, чи не заходив сюди містер О'Шпар, поки я була нагорі?

Запитала вона. Міс голос Кеннеді відповіла, друга чашка чаю наготові, втупилася в сторінку.

– Ні, його не було.

Міс вигляд Кеннеді, чутна, не бачена, читала собі далі. Ленеган зі своїм кругленьким черевцем обійшов навкруг таці, де під прозорою накривкою виставлено сандвічі.

– А хто в цій хатці живе?

Кеннеді ніяк на те не зреагувала, тож він удався до нових спроб. Зважайте на крапки. Читайте тільки закарлючки чорного кольору: оця кругленька – це о, а ця як гачок – це ес.

Під дугою коника дзвоники дзвенять.

Злотокоса читала і навіть не позирне. Ніякої уваги. Не звертала вона уваги й на те, як він почав співуче, мов сольфеджіо, читати по складах їй байку, імітуючи учнівське читання:

– Я-кось зу-стрі-ла лиси-ця ле-леку. І ка-же лиси-ця ле-леці: встро-ми свій дзьоб ме-ні в гор-ло і ви-тяг-ни кіст-ку.

Та марно він харамаркав. Міс Дус відвернулася вбік до своєї чашки.

Він зітхнув убік:

– Ой, леле! Не везе!

Він поздоровкався з містером Дедалом, і той на відповідь кивнув йому головою.

– Вітання від славетного сина славетного батька.

– Хто ж це такий? – не зрозумів містер Дедал.

Ленеган на знак щирого здивування розвів руками. Як хто?

– Хто це такий? – перепитав він. – Невже ви не розумієте? Стівен, наш юний бард.

Сухо.

Містер Дедал, славетний войовник, відклав свою люльку, набиту сухим тютюном.

– Ясно, – сказав він. – Спочатку я не збагнув, про кого йдеться. Я чув, що він обертається у вельми добірному товаристві. А ви його бачили щойно?

Щойно.

– Саме сьогодні ми з ним спорожняли келихи з нектаром, – повідомив Ленеган. – У Муні en ville і Муні sur mer[178] Муза винагородила його за поетичні здобутки грошовою готівкою.

Він усміхнувся, звертаючись до уст бронзи, напоєних чаєм, до уст, що його слухали й чули.

– Еліта Еріна ловила кожне слово з його уст. Учений муж Г'ю МакГ'ю, блискучий письменник і видавець, якого знає весь Дублін, і той юний співець із дикого мокрого Заходу, чиє милозвучне ім'я О'Медден Берк відоме геть усім.

Помовчавши хвилину, містер Дедал узяв свою склянку з грогом і

– Напевно, розмова там була дуже цікава, – сказав він. – Я бачу.

Він бачу. Він сьорбнув. А в уяві перед ним постали далекі гори Морн. Поставив склянку.

Він подивився в розчинені двері салону.

– Я бачу, ви пересунули рояль.

– Сьогодні приходив настроювач, – пояснила міс Дус, – настроював його для нашого вечірнього концерту, і я зроду не чула такої витонченої гри.

– Та невже?

– Чи правду я кажу, міс Кеннеді? Грає класично. І до того ж бідолаха сліпий. Йому років двадцять, не більше.

– Та невже? – повторив містер Дедал.

Він сьорбнув і відійшов від шинквасу.

– Шкода було дивитися на його обличчя, – співчутливо сказала міс Дус.

Кара Божа на тебе, бісова твоя душа.

На її досаду, з обідньої зали тенькнув дзвінок. До дверей зали поспішив лисий Пет, поспішив забіганий Пет, поспішив Пет, офіціант ресторану «Ормонд». Клієнт хоче пива. Пива вона налила без негайного поспіху.

А Ленеган терпляче чекав нетерплячого О'Шпара, чекав на дзень-дзелень від О'Кропа-джиґуна.

Піднявши віко, він (хто?) зазирнув у труну (труну?), де виднілися потрійні струни (рояля!), натягнуті навскоси. Він натиснув (той самий, хто поблажливо потиснув їй руку) на трійку клавішів, м'яко педалюючи їх, щоб побачити фетрову прокладку, почути стишений стукіт молоточків.

Два аркуші кремового веленевого паперу один про запас два конверти коли я працював у фірмі «Мудрість» Гелі премудрий Блум у Далі Генрі Квіт купив. То ти кажеш тобі не щастить у сімейному житті? Квіточку мені дали щоб я утішився а шпильку щоб обірвати кох. Щось воно означає мовою кві. Яка то була квітка? Стокротка? Тобто невинність. Добропорядну дівчину зустрічати після меси. Дякую аж підскакую. Мудрий Блум угледів на дверях рекламний плакат: русалка гойдається собі на хвилечках і курить. Курить русалку, з усіх цигарок це найлегші. Волосся спадає на плечі: безнадійне кохання. Сохне за кимось. За Раулем. Він позирнув і побачив ген-ген, на мосту Ессекс, барвистого капелюха, що мчав на кабриолеті. Знову він. Утретє. Збіг.

Подзвонюючи на пружних ґумових шинах, кабриолет звернув із мосту на набережну Ормонд. Слідом за ним. Ризикнути. Притьмом. О четвертій. Уже от-от. Гайда.

– Прошу, два пенси, сер, – зважилася нагадати продавщиця.

– Ой, авжеж... Біда, забув... Вибачте...

І четверта.

О четвертій вона. Чарівною усмішкою вона усміхнулася Блуйомукому. Блу усмі і швидкий. Дня. Гадаєш, на тобі світ клином зійшовся? Вона так усім. Чоловікам.

У сонній тиші золото схилилося над сторінкою.

Із салону долинув тягучий звук, він довго лунав доки стих. То був камертон настроювача, який він забув і який зараз озвався. Він зазвучав знову, і знову забринів. Чуєте? Він бринів дедалі чистіше й чистіше, ніжніше й ніжніше своїми звучними зубцями. Здавалося, він лунатиме без кінця.

Пет заплатив за пляшчину з надійним корком для клієнта, і разом із тацею, келихом, надійно закоркованою пляшчиною він, ось він зайшов, лисий і забіганий, перешіптуючись із міс Дус.

– Вже гаснуть зорі{553}...

В салоні задзвеніла пісня, задзвеніла, заспівала без слів:

– ...вже світає.

Дванадцять нот, наче згряя співочих пташок, зграйно заспівали, поєднавшись в трелі. Всі звуки яскріли ясними барвами, всі дзвеніли, як дзвенить звук клавесина, кликали голос, який оспівав би напругу росяного ранку, молодощів, розлуки, життя і ранку кохання.

– І в траві, наче перли, роса...

Ленеган, стоячи біля шинквасу, випнув губи і стиха застережливо свиснув.

– Погляньте-но сюди, – сказав він, – трояндо Кастилії.

Кабріолет спинився, дзенькнувши, біля входу.

Вона підвелася і свою книжку закрила, троянда Кастилії. Стражденна й самотня, вона підвелася в задумі.

– То вона як – сама впала чи її штовхнули? – поцікавився він.

Вона ж на це зневажливо відповіла:

– Хто ні про що не питає, тому ніколи не збрешуть.

Як леді, як належить леді.

До бару зайшли, порипуючи, шикарні черевики О'Кропа О'Шпара брунатного кольору. Так, золото ближче, бронза далі. Ленеган чув і знав і привітав його:

– Ось прийшов герой-покоритель{554}.

Між кабріолетом і вікном чалився Блум, наш нескорений герой. Мене побачити він може. Ось сидіння на ньому він сидів: тепле. Чорний котяра чалився, не зводячи очей із портфеля Ричі Гулдинга, який підняв його, вітаючись.

– Від тебе йду я...

– Я чув, що ти вже на місці, – повідомив О'Кріп О'Шпар.

З білявкою міс Кеннеді він привітався, торкнувшись до крисів свого солом'яного капелюха, збитого набакир. Вона відповіла йому усмішкою. Проте сестричка бронза усміхнулася йому ще краще, опорядивши задля нього своє ще пишніше волосся, свій корсаж і троянду.

О'Шпар замовив питво.

– Чим бажаєш о'кропити душу? Гірким пивом? Склянку гіркого, будь ласка, а для мене слив'янки. Телеграми нема?

Ще немає. Вона о четвертій. Усім треба четверта.

Червоні вуха і борлак Каулі на порозі шерифової контори. Хай собі. От Гулдинг – це нагода. Що його занесло в Ормонд? Кабріолет чекає. Почекаймо.

Вітаю. Куди це ви? Десь попоїсти? І я теж. Ось сюди. Що, Ормонд? Це найкраща харчівня в Дубліні. Чи правда? Зайдіть у ресторан. Там можна гарно посидіти. Дивишся, а тебе не бачать. Мабуть, і я до вас пристану. Ходімо. Ричі рушив перший. Блум слідом за портфелем. Тут і принцові до смаку б.

Міс Дус діставала карафку з високої полиці і так натужилася, що мало не тріснув шовковий рукав і сама блузка на грудях.

– О! О! – покректував Ленеган за кожною її спробою. – О!

Зрештою вона спромоглася дістати жадану посудину і триумфально зняла її з полиці.

– А чом ти не підростеш? – запитав О'Кріп О'Шпар.

Бронзодіва, наливаючи з посудини густу солодку вологу для його спраглих уст і дивлячись на пахучу цівку (квітка у його петлиці, хто подарував?) відповіла солоденьким голосом:

– Маленька, але важкенька.

Це вона про себе. Наливши належну порцію густої солодкої слив'янки.

– Ну, хай щастить, – мовив О'Кріп.

Він кинув на шинквас велику монету. Вона дзенькнула.

– Постривайте, – озвався Ленеган, – і я...

– Щастя всім, – побажав той, піднімаючи кухлика з пінявим елем.

– Скіпетр виграс, це вже напевно, – додав Ленеган.

– Я теж зважився ризикнути, – сказав О'Шпар, підморгнувши, і випив. – Хоча й не для себе. Одному приятелю закортіло.

Ленеган сьорбав собі пиво та осміхався, позираючи то на пиво, то на уста Міс Дус, які злегка ворушилися, мугикала ледь чутно пісню океану, яку вона нещодавно виспівувала дзвінко. Айдолорес. Східні моря.

Годинник задзижчав. Міс Кеннеді пройшла повз них (від кого ця квітка), несучи тацю з чашками. Годинник бемкнув, відраховуючи належні години.

Міс Дус узяла О'Шпарову монету, хвацько клацнула реєстровою клавішею каси. Каса тенькнула. Годинник бемкнув. Краля-циганка привабливо вихилялася, перебирала монети в шухляді, мугикала, набираючи решту. Дивися на захід. Бемк. Заради мене.

– Котру там пробемкало? – запитав О'Кріп О'Шпар. – Четверту?

Годину.

Своїми очима Ленеган жадібно позирив на неї співучу, на співучий бюст і потягнув О'Шпара за рукав.

– Ану послухаймо, як дзвонить годинник, – запропонував він.

Портфель Гулдинга, Колліса, Ворда вів Блума, що блунав навколо, між столиків із квітами у вазах. Не маючи певної мети, він, збуджений, під уважним поглядом лисого Пета, вибрав столик біля дверей. Краще поблизу. О четвертій. Чи не забув він? А чи, може, хитрує? Не прийде, щоб дужче закортіло. Я б не зміг. Зажди, зажди. Офіціант Пет ждав.

Яскриста бронзи блакить позирнула на О'Кропосиню краватку й очі.

– Ну, зобрази, як дзвонить годинник, – умовляв Ленеган. – Саме нікого немає. А він ще ніколи не чув.

– ...і сонце здійнялось у височінь.

Високий звук здіймався вище й вище.

Бронзодусова дівчина, пошептавшись з трояндою, її секретницею, з розтродженою цікавістю позирнула на О'Кропову квітку та на його очі.

– Прошу, прошу.

Він просив у проміж слів освідчення у коханні.

– Мені несила без тебе...

– Колись іншим разом, – сором'язливо пообіцяла міс Дус.

– Е ні, зараз, – наполягав Ленеган. – *Sonnez la cloche*[179]! Будь ласка! Саме нікого немає.

Вона роззирнулася. Хутко. Міс Кен не почує. Враз нахилилася. Два спаленілі лиця не зводили очей.

Безладні акорди збилися з мелодії, знову на неї натрапили, знову губили і знову знаходили, вагаючись.

– Ну ж бо! Давай! *Sonnez!*

Зігнулася і задерла поділ спідниці вище коліна. Постривала. Щоб розгарячити, посиділа, позираючи, наче збитошне дівчисько.

– *Sonnez!*

Бринь. Раптово вона натягнула еластичну підв'язку, і та бринькнула, дзвінколяснула по теплотугому жіночому стегні, що наче того й жадає, аби по ньому дзвінколяснули.

– *La cloche!* – весело зарепетував Ленеган. – Дресировав господар. Це вам не лялька набита тирсою.

Вона гордовито напівосміхнулася (плачу! хіба чоловіки не...), проте ковзаючи до світла, приязно усміхнулася до О'Шпара.

– Ви втілюєте собою вульгарність, – сказала вона, відходячи від шинквасу. А О'Шпар дивився й дивився неблимно. Чашу свою він підніс до уст своїх пишних, вихилив він оцю невелику чашину до останньої краплі напою, густо-тягучого темно-синього. Його заморожений погляд прикипів до її голівки, що плинула в глибину бару повз свічада, у золотому склепінні яких яскрили пивні кухлі, винні келихи для рейнського й кларету і мушля з гостряками, де віддзеркалювалася її бронза із бронзою ще сонячнішого блиску.

Так, бронза, що зовсім поряд.

– ...Кохана, прощавай!

– Я вже йду, – рішуче оголосив О'Шпар.

Чашу свою відставив, забрав свою решту.

– Та постривай хвилинку, – заблагав Ленеган, допиваючи похапцем пиво. – Хотів тобі розказати. Том Рочфорд...

– Під три з ним чорти, – сказав О'Кріп, рушаючи до дверей.

Ленеган ковтнув залпом до дна.

– Чого тобі припекло? – домагався він. – Подожди. Я іду.

Він поспішив слідом за швидкими рипучими черевиками, проте враз спинився на порозі, вітаючи двох прибульців, пузатого й худого.

– Як справи, містере Долларде?

– Га? справи? справи? – неуважно відповів бас Бена Долларда, відволікаючись на мить від проблем отця Каулі. – Та нічого він вам не зробить, Бобе. Алф Берган побалакає із цибатим. А цьому Юді Іскаріоту ми таки вкрутимо тепер хвоста.

Тим часом у салон зайшов Саймон Дедал, зітхаючи і погладжуючи пальцем повіку.

– Го-го-о, вкру-утимо, – проспівав тирольським йодлем Бен Доллард.

– Слухайте, Саймоне, може, ви б заспівали нам яку-небудь пісеньку. Ми чули, тут грали на роялі.

Лисий Пет, стурбований офіціант, чекав, коли замовлять напої. Для Ричі – віскі. А Блуму? Поміркуємо. Щоб не ходив двічі. У нього мозолі. Тепер четверта. Жарко в чорному. Та ще й нерви. Рефракція (здається, так?) тепла. Поміркую. Сидр. Так, пляшчину сидру.

– Ну то й що? – відмовив містер Дедал. – То я знічев'я бринькав.

– Ходімо, ходімо, – наполягав Бен Доллард. – Женіть геть смуток і журбу. Рушмо, Бобе.

Подався він повільною ходюю, Доллард, у широчезних матроських штанях сам попереду (ану, хапайте он того, що в: хапайте його негайно) до салону. Він гепнувся, Доллард, на стільчик. Його здоровецькі ручиська гепнулися на клавіатуру. Гепнулися і спочили.

Лисий Пет зустрівся на порозі з золотом, що верталосся безчайне. Стурбований він жадав віскі й сидру. Бронза стежила біля вікна, бронза здаля. Кабриолет дзенькнув, рушив із місця в кар'єр.

Блум почув його, тихий дзеньк. Поїхав. Зітхнув, і легкий подих зітхання спрямував на німий букетик синеньких квіточок. Дзенькіт. І гайда. Дзелень. Слухай.

– Кохання і війну{555}, Бене, – сказав містер Дедал. – Господу до вподоби те, що діялося в давні часи.

Відважний погляд міс Дус, прихований від чужих поглядів, відвернувся від фіранки,

осліплений навалюю сонячних променів. Поїхав. Задумана (чи хто знає?), осліплена (сліпучі промені), вона опустила завісу, сіпнувши шнур. Поринула в задуму (чому він так швидко{556} поїхав, коли я?) разом із своєю бронзою і баром, де стоїть лисий біля золотоволосої сестрички, невишукане поєднання, поєднання невишукане, суперневишукане, у повільні струмені прохолодної, тьмяної, зеленкуватої глибочини, eau de Nil[180].

– Того вечора за рояль сів бідолашний Гудвін, – нагадав їм отець Каулі.

– Але він не зумів порозумітися з роялем.

Не зумів.

– Він наполягав на своєму, – пояснив містер Дедал. – І ладен був стати на прою з самим чортом, не те що. Старий легко заводився після першої ж чарки.

– А ви пам'ятаєте, як усе було тоді, бий його сила Божа? – озвався Бен Бурмило Доллард, відвертаючись на стільчику від постраждалих клавішів. – І до того ж, з бісового батька, я був не при костюмі.

Усі троє засміялися. Був без костюма. Все тріо засміялося. Не при костюмі.

– Але тоді нам на поміч прийшов наш приятель Блум, – докинув містер Дедал. – До речі, де моя люлька?

І подався назад до бару в пошуках люльки і втраченого акорду. Лисий Пет приніс випивку для Ричі й Польді. А отець Каулі засміявся знову.

– Здається, врятував становище тоді я, Бене.

– Таки ви, – визнав Бен Доллард. – Я чудово пригадую ті вузенькі штанці. Вам, Бобе, спала на думку блискуча ідея.

Отець Каулі почервонів аж до лискучих мочок вух. Він урятував стано. Вузенькі штан. Блискуча іде.

– Я знав, що він у скруті, – пояснив превелебний. – Дружина його грала по суботах на піаніно в кав'ярні за мізерну плату, і я від когось прочув, що вона має ще й такий підробіток. Пригадуєте? Цей їхній заклад ми шукали по всій Голлс-стрит, аж доки продавець у Кео дав нам номер будинку. Пригадуєте?

Бен пригадував, і його пласке обличчя оживилося від споминів.

– Боже милий, там були якісь барвисті оперні мантиї і ще сила-силенна всякої всячини.

Містер Дедал обернувся з люлькою в руці.

– Все це в стилі Мерріон-сквер{557}. Боже милий, бальні вбрання і вбрання для урочистих церемоній. І він ще й не хотів брати грошей. Чуєте? Бозна скільки трикутних капелюхів, болеро і коротких шароварів. Чуєте?

– Так-так, – підтвердив, киваючи, містер Дедал. – З місіс Меріон Блум яких тільки вбраннів не знімали.

Кабріолет котився по набережних. О'Кріп вивернувся на тугих гумових шинах.

Печінка з беконом. Біфштекс і запечені нирки. Добре, сер. Добре, Пете.

Місіс Меріон МЕТЕМ БЗИК ОС метем психоз. Дух горілого Поль де Кока. Гарне ймення у.

– А яке у неї дівоче прізвище? Повногруда була дівка. Меріон...

– Твіді.

– Ага. Чи жива вона?

– Ще б пак.

– Вона ж була дочка...

– Дочка полку{558}.

– Саме так і не інак. Я пам'ятаю старого тамбур-мажора.

Містер Дедал черкнув, викресав, припалив, і зрештою пихнув клубком пахучого диму.

– Чи ірландка? От цього, чесно кажучи, не знаю. Як ви вважаєте, Саймоне?

Ще один клубок міцного пахучого диму з потріскуванням.

– Щічний м'яз це... Що?... Трохи застаріло... О, вона звичайно ж... О, Моллі, ірландська дівчино, ти моя красуне.

І пихнув пухнастою хмарою запашного диму.

– З Гібралтарської скелі... прямо сюди.

Вони скніли у сутінках океанської глибини, золото біля помпи, що помпує пиво, бронза біля пляшок із вишневим лікером «мараскін», обидві замислені, Майна Кеннеді, Лісмор-террас, 4, Драмкондра, з Айдолорес, королевою, Долорес, мовчазна.

Пет приніс страви на непокритих тарілках, Леопольд порізав печінку на кришеники. Як про це вже згадувано, він любляв тельбухи, курячі пупки з горіхами, смажену ікру тріски, в той час як Ричі Гулдинг, Колліс, Ворд замовляли біфштекс і нирки, то біфштекс, то нирки, кус за кусом він їв Блум їв вони їли.

Блум із Гулдингом мовчали об'єднано і їли. Бенкетували як принци.

По Бечелорз-вок[181] котився, подзвонюючи, кабріолет, де сидів холостяк О'Кріп О'Шпар, на осонні, у спеку, вилискували крижі кобили, над ними ляскав батіг, на тугих шинах: розсівся на теплому сидінні, нетерпеливиться, щоб швидше, жде. Припекло. Чого тобі? Припекло. Чого тобі? При-пек-пек-ло.

Зверх їхніх голосів навально ревнув ревучий бас Долларда, навально заgrimів зверх барабаних акордів рояля:

– Коли кохання жде моя душа стражденна...

Рокіт Бендушебенджамінового вокалу прокотився аж до стелі й струсонув її і потряс силою свого кохання.

– Війна! Війна! – вигукнув отець Каулі. – Ви і є воїн.

– Авжеж, авжеж, – засміявся Бен Воїн. – Я саме думав про вашого домовласника. З ним або згода або війна.

Він помовчав. І помахав великою бородою і великою головою, визнаючи, що припустився

великої хиби.

– Чоловіче, ви б напевно порвали їй слухову перетинку в вусі, – озвався містер Дедал крізь заслону тютюнового диму, – діючи таким своїм органом.

Щирий регіт струсонув усе бородате тіло Долларда, і він щосили забарабанив по клавішах. Таки порвав би.

– Не згадуючи про іншу перетинку, – додав отець Каулі. – Легше, Бене. Amogoso ma non troppo[182]. Пустіть-но мене.

Міс Кеннеді принесла двом джентльменам холодного портеру два кухлі. Сказала про погоду. Перший джентльмен погодився, погода пречудова. Вони попивали холодний портер. А цікаво, куди це вирядився віце-король, чи не знає вона часом? Чули крицевий брязк копит, дзенькокопитний дзенькіт. Е ні, вона цього не знає. Але ж про це має бути в газетах. Та ні, шукати там це морока. Ніякої мороки. Узявши «Індепендент», вона швидко почала гортати сторінки, віце-король, її висока зачіска погойдувалась, віце-кор... Забагато мороки, сказав перший джентльмен. Та ні, анітрохи. І кажучи, він так значливо подивився. Віце-король. Слідом за бронзою золото обидві чули залізну крицю.

– ...душа стражденна,

Не милийлийлий нам світ.

Блум товк товчену картоплю з печінковою підливою. Кохання і війну когось із кимсь. Бен Доллард постійно виконує. Того вечора прибіг до нас, треба був йому парадний костюм для виступу на концерті. Штани вузькі й тугі як барабан. Співець кабанюга. Моллі зайшлася реготом, коли він пішов. Упала впоперек ліжка й аж верещить зо сміху, дригаючи ногами. Усе ж його причандалля, кричить, на виду! Рятуйте мене, святі угодники, бо я не можу! А як воно жіноцтву у першому ряду! Ой, ніколи я ще так не сміялась! Та вже ж, саме з цього кореня і виріс його бас-барилотон. Порівняймо з євнухами. А хто це грає? Добре туше. Напевно, Каулі. Він музичний. Коли граєш, назве кожну ноту. Але тхне у нього з рота, бідолахи. Припинив.

Міс Дус, чарівна Лідія Дус, привітно кивнула головою Джорджу Лідвеллу, ґалантному адвокату, джентльменові, який зайшов у бар. Добрий день. Вона подала свою вологу руку леді, і він її твердо потиснув. День добрий. Так, уже знову тут. Тягтиму лямку далі.

– Ваші друзі в салоні, містере Лідвелле.

Джордж Лідвелл ґалантно потримав лідолоньку у своїй руці.

Блум їв печ, як уже казалося. Тут, принаймні, чисто. У Бертона бачив, як чолов'яга напихається хрящами. А тут ні душі, тільки я та Гулдинг. Чисті столики, квіти, акуратно складені серветки. Пет мотається туди-сюди, лисий Пет. Тихо та любо. Найкраще місце в Дублі. Знову рояль. Певно, Каулі. Коли він сідає за рояль, вони стають наче одним цілим, між ними повне взаєморозуміння. Скрипалі завзято цигикають на своїх струментах, наче пилярі, що пиляють дошки, очі втупивши на кінець смичків, а ті, які пильгучать віолончель, від їхньої гри слухачам болять зуби. Тривалий час подовгу хропіла. Одного вечора ми сиділи в ложі. Тромбон під нами рипів немилосердно, а в антракті один із духовиків розгвинтив свою дудку та й ну витрушувати слину. У диригента ж штанини звисають мішкуваті, метляються туди-сюди. Правильно, що оркестр ховають у ямі.

Дзень-дзелень квапляться дзвонять дзвіночки.

Хіба що арфа. Гаряче сяйво золоте. Дівчина торкнула струни. Корма наче з щирого. Підлива ця непогано підходить до. Золотого корабля. Ерін. Арфа, яка раз або двічі. Холодні руки. Бен Гаут[183], рододендрони. Ми їхні арфи[184]. Я. Він. Старий. Молодий.

– Та не зможу я, повірте мені, – опирався містер Дедал ніяково і негучно.

Затято.

– Давайте ж, хай вам абищо, – ревнув Бен Доллард. – Як-небудь та вийде.

– M'appari{559}, Саймоне, – попросив отець Каулі.

Він ступив кілька кроків до краю сцени з виразом страдника, який мужньо зносить нещастя, і простягнув свої довгі руки. Хрипота в його борлаку захрипіла стиха. І стиха він заспівав, звертаючись до запиленого морського краєвиду, «Останнє прощання». Мис, корабель, вітрило над бурхливими хвилями. Прощання. Гарна дівчина, її хустка майорить на вітрі, на мисі вітряно, вона стоїть на вітрі.

Каулі співав:

– M'appari tutt amor:

Il mio sguardo l'incontr[185]...

Вона, не чуючи Каулі, махала хусткою тому, хто поплив, своєму коханому, вітрові, коханню, вітрилу, яке лине ген далі, вернись.

– Давайте, Саймоне.

– Ет, минулися вже ті часи, коли я міг викаблчуватися, Бене... Що ж...

Містер Дедал поклав свою люльку поряд із камертоном і, сівши, торкнув слухняні клавіші.

– Ні, Саймоне, – обернувся до нього отець Каулі. – Грайте, як в оригіналі. У добемолі.

Клавіші, вони слухняні, пішли вище, озвалися, завагалися, призналися, збентежилися.

Отець Каулі одійшов від краю сцени.

– Слухайте, Саймоне, – сказав він. – Мабуть, акомпанувати вам буду я. Вставайте.

Кабріолет котився повз ананасні льодяники Грема Лемона, повз слона на вивісці крамниці Елвері. Біфштекс, нирки, печінка, пюре, – всі ці наїдки, гідні того, щоб ними ласували на своїх бенкетах принци, тепер стояли на столі перед принцями Блумом і Гулдингом. Ці принци, бенкетуючи, піднімали келихи з віскі й сидром.

Наймелодійніша арія для тенора з усіх створених донині опер, заявив Ричі, вона у «Сомнамбулі»{560}. Колись йому пощастило почути її у виконанні Джо Мааса{561}. Ох, цей МакГаккін! Так. По-своєму. Голосок у нього, як у хлопчика хориста. Проте Маас

був супер і тоді, коли співав у месі. Ліричний тенор, якщо ви згодні з таким визначенням. Ніколи цього не забуду. Ніколи.

Роздивляючись навколо, Блум угледів себе[186] над тарілкою бекону без печінки і розчулився, побачивши своє змарніле напружене обличчя. Болить попереk. Блищать очі. Значить, запалення нирок. Далі все по програмі. Потанцював – плати лабуху. Пігулки, топтаний хліб по гінеї за коробочку. Щоб трохи відтягнути. І наспівуєш «До покійників лягай»{562}. Доречно. Їстимеш пиріг із нирками. Нирки до нирок. Та не дуже воно допоможе. Кращого немає у. Для нього це властиво. Віскі. Щодо напоїв він перебірливий. І коли склянка пощерблена, і щодо води з нового водогону. Сірники з шинквасу він прихопить, згодяться. А потім соверен витратить на якісь дурнички. Коли ж доводиться платити, у нього ані ламаного шеляга. Якось напідпитку в трамваї відмовився платити за проїзд. Чудернацька публіка.

Того вечора Ричі не забуде ніколи. Доки житиме на світі, ніколи. На гальорці старого «Ройялу» з куцим Піком. І коли перша нота.

І тут Ричі занімів.

Зараз почне городити теревені. Намеле сім мішків усякої всячини. Зрештою сам повірить у свої брехні. Справді повірить. Брехун, яких мало. Але пам'ять у нього хороша.

– Яка ж це арія? – запитав Леопольд Блум.

– «Усе вже пропало»{563}.

Ричі випнув губи. Першу ноту русалка банші вимовляє ніжно і стиха: усе. Дрізд. Білий дрізд. У його ніжному подиху співочого птаха крізь міцні зуби, якими він пишається, чується журлива безнадія. Втрачено. Лункий звук. Уже не одна нота. Колись я чув чорного дрозда, співав у кущах глоду. Він чув мої мотиви і переспівував їх, поєднуючи. Найновіший поклик втрачений поміж усіх попередніх. Луна. І милозвучний відгук{564}. Як це пояснити? Усе втрачено. Посвистів він тужливо. Пропало, віддано, втрачено.

Блум смикнув Леопольда за вухо, заправив краєчок серветки під вазу. Лад. Так, я пам'ятаю. Чудова арія. Вона зайшла до нього уві сні. Невинність від місячного світла. Проте слід її стримати. Хоробрі нехтують небезпекою. Покликати на ім'я. Хай доторкнеться до води. Кабріолет котиться. Запізно. А сама ж хотіла піти. Саме тому. Жінка. Легше спинити море. Так: усе втрачено.

– Чудова арія, – сказав Блум утрачений Леопольд. – Я її добре знаю.

Ричі Гулдинг ще ніколи скільки живе на світі.

Він теж її добре знає. Або відчуває. Весь час силкується про дочку. Мудра дитина, що зможе впізнати свого батька, як висловився Дедал. Я?

Блум скося спостерігав над безпечінковим. Вираз обличчя, такий як, коли все пропало. Ричі ж, він веселун давноминулих часів. Його старі жарти тепер викликають оскому. Ворухить вухами. Кільце від серветки вставляє собі в око. Сина свого посилає з листами допомогти йому Христа ради. Косоокого Волтера: сер я зробив усе можливе сер. Вибачте завдав вам клопоту проте я чекав що одержу чималу суму грошей. Даруйте мені.

Знову рояль. Звучить краще, ніж минулого разу. Мабуть, настроїли. Знову замовк.

Доллард і Каулі все ще спонукали впертого співака, ну ж бо давайте.

– Давайте, Саймоне.

– Ну ж бо, Саймоне.

– Леді та джентльмени, я щиро зворушений вашими наполегливими проханнями.

– Ну ж бо, Саймоне.

– Я небагатий чоловік, але якщо ви вділите мені трохи своєї уваги, я спробую заспівати вам пісню про розбите серце.

Біля прозорої кришки, що прикривала сандвічі, прикрита тінню Лідія свою бронзу і троянду дарувала і забирала, роблячи це витончено, як то належить справжній леді, подібно до того, як Майна двом кухлям свою золоту корону в зелено-блакитній прохолоді eau de Nil.

Пролунали закличні вступні акорди. Потім перший акорд прозвучав тривало, і зразу полинув голос співця:

– Коли побачив я твоє чарівне личко...

Ричі повернувся до Блума.

– Це Сай Дедал співає, – пояснив він.

Збуджені, зашарілі від хвилювання, вони слухали, відчуваючи, як плине живлющий потік, розливається по шкірі кінцівках заливає тобі серце душу хребет. Блум подав знак Петові, лисому офіціантові, він недочуває, щоб розчинив двері бару. Двері бару. Отак. Добре. Пет допетрав, хоч недочуває, став біля дверей, дослухається. – Журби у серці враз не стало.

У повній навколишній тиші негучний голос співця долинав до них не як тихий шепіт дощу, не як шелест листя, не як брязкіт струн чи спів сопілки чи звуків якіхтамзвуть цимбалів, а доходив до їхнього оспалого слуху словами, до їхнього оспалого серця, викликаючи спомини про переживання, у кожного свої. Потрібно, потрібно слухати: журба, своя у кожного, щезла у них обох, як тільки вони почули. Як тільки вони побачили, усі, що втратили, Ричі, Польді, милосердя краси, почули слово розради від того, від кого найменше сподіваєшся почути її милосердне ніжнолюбвне любодійне слово.

Це співає любов: та ж сама давня солодка пісня кохання. Блум поволі зняв гумку з пакуночка. Давнє солодке правило кохання *soppez la* золото. Блум натягнув на виделку, що виставила свої чотири зубці, зняв, обмотав на дві власні чуло-тривожні четвертні, згорнув удвоє, учетверо, увосьмеро і міцно зав'язав.

– П'яний від щастя і надій...

Тенорам жінки на шию чіпляються гронами. Тоді тенори краще володіють своїм голосом. Жіночка пише йому записку і ховає у квіти. І на сцену кида ті квіти: «Я без вас не можу з житттям моїм квіти». У голові моїй усе просто. Котить і дзенькає сповнений надій. Не буде він співати для світської публіки. Просто пішло обертасом. Для нього напахтилася. Якими парфумами твоя дружина? Я хочу знати. Дзень. Стоп. Стук-стук. Коли в двері стукають, зразу треба подивитися в люстро, а тоді до дверей, неодмінно. Передпокій. Прибули? Як справи? Все гаразд. Куди пройти? Як тут? Чи може? У сумочці в неї пігулки освіжити дихання, льодяники. Ну то як? Руки стали пестити її пухкі форми.

Та ба! Голос посилювався, піднявся, змінився, став гучніший, яскравий, гордий.

– Та мрії плін був нетривалий...

Атож, голос його й досі зберігає свою дивовижну тональність. У Корку і дихається легше і мова милозвучніша. От дурило! А міг би по шию в золоті. Слова від себе інші. Дружину свою довів до згуби, а тепер співає. Проте нам судити важко. Що там між ними двома. Нехай би тільки й далі тримався. Зараз він іще держить марку, привселюдно приндиться. Руки й ноги у нього співають. Зазирає в чарку. Рознервований. Щоб співати, треба з питвом зав'язати. Дієтична юшка за рецептом Дженні Лінд{565}, бульйон, шавлія, сирі яйця, півпінти вершків. Юшка – супер.

Ніжність ніжить слух: повільно, повально. І вже тріпоче і дрижить. Оце воно. То давай! Бери! Пульс пружно тук-тук.

Слова? Музика? Ні, це те, що за ними.

Блум зав'язував вузли і розв'язував їх, сплітав петлі й розплітав їх.

Блум. Потік пекучого нестерпного жадання прагне злитися з музикою, з пристрастю, цей темний настирливий потік. Крити її, брити її, шпарити її, харити її. Шпок. Пори розширюються, щоб розширити. Шпок. Радість відчутти тепло. Шпок. Щоб струмінь ринув, відкриваючи шлюзи. Потік, струмінь, течія, струмінь радощів, шпокотроп. Ну ж бо! Мова кохання.

– ...промінь надії...

Сяс. У манері справжньої леді Лідія дає зрозуміти Лідвеллові, що ладна дарувати йому промінь надії.

Все це Марта. Збіг. Саме збирався писати. Арія Ліонеля. Твоє гарне ім'я. Не можу писати. Прийми від мене невеличкий подар. Зіграти на струнах жіночого серця, що зав'язані на гаманці. Вона ж. Я назвала тебе вредним хлопчиськом. Але ім'я те ж саме: Марта. Дуже дивно! І саме сьогодні.

Голос Ліонеля знову зазвучав, тихіший, але дужий. Знову він заспівав для Ричі Польді Лідії Лідвелла, заспівав для Пета-офіціанта, який слухав, роззявивши рота. Про те, як побачив чарівне личко, як не стало у серці журби, як погляд, вигляд, слово заворожили його, Гулда Лідвелла, скорили Пета Блумове серце.

Хоча хотілося б ще й бачити його обличчя. Повніше враження. Перукар у Дрейго, коли я звертаюся до нього в дзеркалі, завжди дивиться мені в обличчя. Але чути тут краще, ніж у барі, хоча й далі.

– І дивний блиск її очей...

Уперше я побачив її на вечірці у Мета Діллона в Теренвюрі{566}. Була в жовтому з чорним мереживом. Грали в музичні стільці. Ми з нею останні. Доля. Я і вона. Доля. Крутилися повільно. Потім швидко. Ми удвох. Усі дивилися. І стоп. Вона сіла. Всі, які вийшли, дивилися. Губи сміялися. Коліна жовті.

– Мене заворожив...

Співи. Вона співала «Чекання»{567}. Я перегортав ноти. Повний голос пахощів якими парфумами твої бузкові кущі. Побачив я груди, обидві повні, горло, що творить трелі. Побачив уперше. Вона мені подякувала. Чому вона мені? Доля. Очі іспанічні. У цю годину в старому Мадридї{568} у своєму патіо під старою грушею наполовину в затінку Долорес вонадолорес. Манить мене. Заманює.

– Марто! О, Марто!

Забувши про свою млість, Ліонель розпачливо заволав від нестерпної муки жадання, що породжувала гармонійні сплески звуків, то вищих тоном, то нижчих, які закликали кохану вернутися. Болісний гук самотнього Ліонеля, щоб Марта знала, щоб вона відчула. Бо він жадає тільки її. Де? Тут чи там там чи тут спробуй-но знайти те місце. Де завгодно.

– Ве-е-ернись, моя заблукана!

Ве-е-ернись, моя кохана!

Один. Одне кохання. Одна надія. Одна мені втіха. Марта, грудний звук, повернись.

– Вернись!

Вона ширяла в небі, пташка, злітала вище, швидкий чистий гук, срібляста повітряна куля злетіла впевнено і пішла вгору, ще вище, не треба, годі, у нього довге дихання, витаючи у високості, яскріти й полум'яніти, вінець, променистий символ, з ефірних глибин, сяйво скрізь і всюди все гасає над усіма і навколо-коло-коло-коло...

– До мене!

Саймопольд!

Усе.

Вернись. Проспівав чудово. Всі аплодували. Вона повинна. Вернутися. До мене, до нього, до неї і до тебе теж, до мене, до нас.

Браво! Ляп-ляп. Молодець, Саймоне. Ляп-ляп-ляп. Біс! Ляп-ляп-ляп. Пречудовий голос. Браво, Саймоне! Ляп-ляп-ляп. Біс, говорили, кричали, плескали всі, Бен Доллард, Лідія Дус, Джордж Лідвелл, Пет, Майна, двоє джентльменів з двома кухлями, Каулі, перший джент із своїм кух і бронзова міс Дус та золота міс Майна.

Модні черевики О'Кропа О'Шпара брунатного кольору протупотіли, поскрипуючи, підлогою бару, як про це сказано вище. Кабріолет подзенькував повз пам'ятники серу Джонові Грею, Горацио однорукому Нельсону, високошановному отцю Теобальдові Метью, як оце щойно ми теж сказали вище. У спеку, з нагрітим сонцем сидінням. Cloche. Sonnez la. Cloche. Sonnez la. Виїжджаючи на горб, біля Ротунди, Ратленд-сквер, кобила закопотіла повільніше. Не до шмиги О'Шпару, О'Кропу О'Шпару, О'Шпаровій нетерплячці, чого вона так дляється.

Відлунали вже акорди Каулі, зникли з повітря, і повітря поширилося.

І Ричі Гулдинг приклався до свого віскі, а Леопольд Блум до свого сидру, а Лідвелл до свого гіннесу, а другий джентльмен повідомив: вони залюбки б випили ще по кухлю, якщо вона не заперечує. Міс Кеннеді знехотя осміхнулася кораловими губками спочатку одному, потім другому. Ні, не заперечує.

– Тиждень у буцегарні, – сказав Бен Доллард, – на хлібі й на воді. Отоді б ви, Саймоне, заспівали, як дрізд у садочку.

Ліонель Саймон, співак, засміявся. Отець Боб Коулі знову торкнувся клавішів. Майна Кеннеді подала пиво. Другий джентльмен розплатився. Том Кернан рушив до шинквасу; Лідія, якою захоплювалися, захопилася. А от Блум співав мовчки.

Захоплюючись.

Ричі, захоплюючись, щось базікав про пречудовий голос цього чоловіка. І згадав, що діялося одного вечора колись у давні роки. Таке, мовляв, ніколи не забувається. Сай співав «Слава та можуть» у Неда Ламберта. Милій Боже, зроду йому не доводилося чути такого звучання голосу, ніколи так чисто не лунало «Зрадливице, прощатись нам пора»{569} і, Господи, так твердо проголошене «коханню вже край». Ламберт чув це і може підтвердити.

Гулдинг, на блідих щоках його проступив рум'янець, розповів містерові Блуму, обличчя у нього, мов нічний морок, як Сай Дедал у домі Неда Ламберта співав «Слава та можуть».

Він, містер Блум, слухав, як він, Ричі Гулдинг, розповідає йому, містерові Блуму, про той вечір, коли він, Сай Дедал, співав «Славу та можуть» у домі у нього, Неда Ламберта.

Вони ж свояки, родичі. Зустрівшись, минаємо, не кажучи ні слова. Зуб за зуб стялися, гадаю. Не терплять один одного. А бачиш. Тим більше ним захоплюється. Ті вечори, коли співав Сай. Людський голос, дві тоненькі шовкові ниточки. Найдивніше диво з усіх див.

У тому голосі був суцільний плач. Тепер спокійніше. Лиш у тиші відчуєш те, що почув. Вібрації. Тепер повітря затихло.

Блум розтиснув свої склеплені руки, і розправлені пальці посмикали напружену струну. Він тягнув її і сіпав. Вона тенькала і бренькала. Доки Гулдинг балакав про гаму голосу Барраклоу, доки Том Кернан вдавався у спогади, як колись щось улаштовували, і розповідав про те отцеві Каулі, а той, слухаючи, імпровізував, а той кивав головою, імпровізуючи. Доки великий Бен Доллард розмовляв із Саймоном Дедалом, а той закурював люльку, а той кивав головою, закурюючи, а той курив.

Моя заблукана{570}. Усі співочі твори на цю тему. І Блум дужче натягнув свою струну. Чи не занадто жорстко. Хай би люди здружилися: приманити їх до купи. Потім роздрай. Смерть. Капець. Торох по довбещці. Ікбісовомубатьку. Життя людини. Дігнем. Ой, як той пацюк крутив хвостом! Я пожертвував п'ять шилінгів. Corpus paradisum[187]. Деркач дерчить: пузо, як у дохлого цуценяти. Сконав. Одспівали. Забули. І мене теж. І одного дня вона з. Залишиш її – з біса набридне. Трохи постраждає. Попхикає. Великі іспанічні очі втупились у нікуди. Її хвилястелястелюстелюстелістелісте волосся не-чес-не-он-нечесане.

Хоча забагато щастя породжує нуд. Він натягував іще дужче й дужче. То ти нещасливий у? Трісь. Вона луснула.

Кабріолет подзенькує вже по Дорсет-стрит.

Міс Дус забрала свою шовковисту рученьку з виразом і докірливим і вдоволенням.

– Ви поводитесь надто зухвало, – дорікнула вона, – ми з вами ще не досить близько знайомі.

Джордж Лідвелл запевнив її, що він щиро і насправжки; проте вона не повірила.

Перший джентльмен запевнив Майну, що все буває саме так. Вона запитала його, чи так

усе буває. І другий кухоль запевнив, що так. Що буває саме так.

Міс Дус, міс Лідія, не повірила; міс Кеннеді, Майна, не повірила; Джордж Лідвелл – ні; Міс Ду – ні; перший, перший; джент із кух – повірив, ні – ні; ні ж, міс Кенн – Лідлідіявелл – кух.

Краще написати тут. На пошті всі пера погризені й скособочені.

Лисий Пет наблизився, побачивши, що його кличуть. Перо і чорнило. Рушив. Бювар. Рушив. Преспап'є, щоб промокнути. Таки почув, глушман Пет.

– Атож, – сказав містер Блум, мацаючи скручену струну. – Безперечно. Вистачить і кількох рядків. Мій подарунок. Уся ця кучерява італійська музика. Хто це написав? Коли знаєш хто, краще розумієш. То виймай аркуш паперу, конверт із незворушним виглядом. Наче так і треба.

– Кульмінація всієї опери, – сказав Гулдинг.

– Авжеж, – погодився Блум.

У музиці все номери – числа, якщо поміркувати. Два помножити на два і поділити навпіл, то буде двічі по одному. Вібрація – вона породжується, власне, акордами. Один плюс два плюс шість буде сім. Числами можна робити які завгодно фокуси. Завжди вийде якийсь результат, якась симетрія, – сім метрів до кладовища. Він не помічає, що я в жалобі. Черства душа, дбає тільки про себе. Музматематика. Здається, що він про щось високе. А скажи-но щось на кшталт: Марта плюс сім помножити на дев'ять мінус ікс буде тридцять п'ять тисяч. Це ж дурість та й годі. Маємо чистий пустодзвін.

От, наприклад, те, що він грає зараз. Імпровізує. Для вас воно може означати, що завгодно, поки не чуєте слів. Треба дуже дослухатися. Якогога. Спочатку все чітко, а потім ви чуєте, що лад дедалі порушується і сяк і так. І пішло й поїхало. Чого доброго може дійти і до балачки, де краще тримати товар: у мішках чи діжках, і чи можна подолати таку перепону, як паркан із колючим дротом. Яка створиться пісня, залежить від часу. Від того, в якому ти саме настрої. Але слухати її приємно завжди. Окрім гам, що їх опановують панночки. Двоє таких живуть по сусідству. Для них треба б вигадати безгучне фортеп'яно. Для неї я придбав *Blumenlied*[188]{571}. Заради назви. Її грала повільно дівчина, коли я йшов додому ввечері, дівчина. Там де ворота стайні за рогом Цецилія-стрит. Міллі до цього байдуже. Дивно, ми ж бо обоє.

Лисий глушман Пет приніс чорнило і пласке прес-пап'є. Поряд із чорнилом і пером Пет поклав пласке прес-пап'є. Пет забрав із столу тарілку таріль ніж і виделку. І Пет пішов.

Ця мова єдина з усіх, оголосив, звертаючись до Бена, містер Дедал. Він чув їх у Рингабеллі, там, де Кроссгейвен, у Рингабеллі ще хлопцем, співали там вони свої баркароли. У гавані Квінстауна повно італійських суден. І гуляли вони, чуєте Бене, місячними ночами у своїх чудернацьких капелюхах. І їхні голоси спліталися зграйно. Які мелодійні пісні, Бене. Слухав їх хлопцем. Над гаванню Рингабелли лунали місяцери.

Відклавши обридлу люльку, він затулив долонею свої уста, які проворкували нічний поклик місячного сяйва, ясно чутний зблизка, і відгук на нього здаля.

Скручене у рурку число «Фрімена» Блум озирав по краю, шукав: де ж я це бачив. Каллан, Коулмен, Дігнем Патрик. Не те! Не те! Кран. Ага! Саме те, що мені треба...

Чи не піддивляється він часом, бо ж пильний, як пацюк. Розгорнув свій «Фрімен».

Тепер не побачить. Не забути: е пишу по-грецькому. Блум умочив перо. Блу промимр: шановний сер. Шановний Генрі написав: шановна Мейді. Отримав ваш лис і квіт. Ова, а куди дів? У якійсь киш або в. Цілко неможл. Підкреслити неможл. Написати сьогодні.

От нудота. Знуджений Блум потарабанив стиха я просто міркую пальцями на пласкому прес-пап'є, що його приніс Пет.

Далі. Я певен ти знаєш, до чого це я. Ні, це е замінити. Прийми мій невеличкий подару який я вкла. Попросити хай не відпов. Постривай-но. Отож п'ять для Діг. Тут біля двох. Пенні чайкам. Ілля вже йде. Сім у Деві Берна. Всього біля восьми. Тоді можна півкрони. Маленький подар: пошт. перек. два з половиною. Напиши мені довгого. Ти не зневажаєш? Чи є у тебе які-небудь прикраси, дзеньки-бреньки? Вони збуджують людину. Чому ти називаєш мене вредним? Може, ти вредна сама? Ох, бідолаха Мері, випала у неї з панталонів шпилька. А сьогодні бувай. Так-так, я тобі розкажу. Самому охота. Щоб підтримати. Нагадай мені той інший. Той світ, що у неї в листі. Моєму терпінню вже край. Щоб підтримати. Ти мусиш вірити. Вірити. Той із кух. Це. Є. Правда.

Невже я пишу дурниці? Одружені чоловіки такого не пишуть. Примушує їх шлюб, їхні дружини. Тому що я з своєю не. А що коли б. Але як? Їй треба. Зберегти молодість. А якщо вона довідається. Карточка в моєму капел. Сказати, але не все. Без зайвого болю. Якщо не побачили на власні очі. Жінка. Кожному своє.

Кабріолет номер триста і двадцять чотири, візник Бартон Джеймс, адреса Гармоні-авеню, номер один, Доннібрук, а в ньому пасажир, молодий джентльмен у новенькому костюмі з синього саржа від Джорджа Роберта Месайеса, кравця й закрійника, адреса Набережна Ідей, номер п'ять, і в хвацькому брилі, придбаному в Джона Плестоу, капелюшника, адреса Грейт Брансвік-стрит, номер один. Зрозуміло? Це і є ті самі дзвіночки, що квапляться і дзвонять дзень-дзелень. Повз різницьку лавку Длугача і яскраві оголошення Агендат бігла клусом кобилка з пишним задом.

– Пропонують роботу? – поцікавилися пильні очі Ричі.

– Атож, – підтвердив Блум. – Комівояжером по місту. Гадаю, це справа даремна.

Блум бурм: найкращі рекомендації. Хоча Генрі писав: це варте уваги. Тепер ти знаєш. Поспішаю. Генрі. Грецька літера е. Краще додати постскриптум. Що він оце грає? Імпровізує інтермеццо. P.S. Трам-там-там. А як ти там? Думаєш, як мене покарати? Та й ну вихилятися, спідниця круть-верть. Скажи мені, бо цікаво. Знати. От. Авжеж, якби ні, то не питав би. Ля-ля-ля-ре-е. Остання нота сумно звучить у мінорі. Чому мінор сумний? Підпишись Г. їм подобається, коли кінець сумний. P.P.S. Ля-ля-ля-ре-е. Сьогодні мені так сумно. Ля-ре-е. Так самотньо. До-о.

Він швидко промокнув лист, приклавши його до Петового прес-пап'є. Конв. Адреса. Просто переписати з газети. Промимрив: мсьє Каллан, Коулмен і Ко. А Генрі написав:

Міс Марші Кліффорд

До вимоги

Долфінс барн-лейн

Дублін.

Промокни це тим самим місцем, щоб не можна було прочитати. Авжеж. Конкурс був на оповідання з таким сюжетом. Що когось викрили, прочитавши з промокашки. Премія – гінея за шпальту тексту. Метчем часто згадує реготуху відьмочку. Бідолашна місис Пюрфуа-Чистовір. К.п.: капут.

А щодо сумного, здебільшого воно створюється поетичним настроєм. Музикою. Музика нас зачаровує{572}, каже Шекспір. На кожен день року маємо по цитаті. Бути чи не бути. Щодня щось мудре.

Рудоволосий із сивиною він походить по розарію Джерарда на Феттер-лейн. Життя у чоловіка одне. І одне тіло. Роби. Роби ж но.

Хоч с'як-так, а зроблено. Марку і гроші. Пошта близько. Рушай. Годі. Обіцяв зустрітися з ними у Барні Кірнана. Неприємна справа. Дім скорботи. Рушай. Пете! Не чує. Глуха тетеря.

Кеб уже під'їжджає. Говори. Говори. Пете! Не чує. Розкладає серветки. За день, мабуть, натупається так, що й ніг під собою не чує. Намалювати йому на потилиці обличчя, тоді їх працюватиме двоє. От якби ті ще щось заспівали. Відвернули б мою увагу від.

Лисий Пет усе морочився із своїми серветками. Пет офіціант, але він недочуває. Клієнт питає Пета, а Пет нічого не петра. Хе-хе-хе-хе. Питає Пета, а Пет не петра. Хе-хе. Він офіціант. Хе-хе-хе-хе. Клієнт питає, а він не петра. Коли він питає якщо він питає він не петра коли він питає. Хе-хе-хе-хе. Хо-хо. Хай він питає, доки Пет допетра.

А ось Дус. Дус Лідія. Бронза й троянда. Вона відпочила розкішно, ну просто розкішно. І подивіться, яку гарну мушлю вона привезла.

І вона легенько посунула до нього на кінець шинквасу зазубрений і закручений морський ріжок, щоб він, Джордж Лідвелл, адвокат, почув його звуки.

– Ось послухайте, – сказала вона.

Слухаючи, як просторікує розігрітий джином Том Кернан, акомпаніатор повільно бринькав, сплітаючи якусь мелодію. Незаперечний факт. Як Волтер Бепті{573} втратив свій голос. Отож, сер, її чоловік хапає його за горлянку. Ну, мерзотнику, – каже він, – більше ви вже ніколи не будете співати своїх любовних співаночок. Отак воно було насправді, сер Том. Боб Каулі підтвердить. Тенори завжди приваблюють жіноцтво. Каулі відхилився на спинку стільця.

О, тепер він почув, коли вона притулила йому до вуха. Послухайте! І він почув. Чудово. Вона притулила до свого і крізь просіяне світло проблиско яскраве золото. Щоб почути.

Тук.

Крізь двері бару Блум бачив, як вони притуляли собі до вух мушлю. Він чув, не так чутно, як вони, але чув те, що чула вона сама, потім те, що чув він, плескіт хвиль гучний і безгучний гуркіт.

Бронза біля стомленого золота, поблизу, далі, вони слухали.

Її вухо теж мушля, але з мочкою. Відпочивала на морі. Вабливі приморські дівчата. Зовсім спеклися на сонці. Щоб гарно засмагнути, слід передовсім помазатися кольдкремом. Грінка з маслом. Ой, не забути про лосьйон. Лихоманка у неї на губі.

Голова просто обертом. Волосся начесане на чоло: мушля обросла водоростями. Навіщо вони ховають вуха під пасмами волосся, що звисають наче водорості? А туркені свого рота, навіщо? Тільки очі над запоною, чадра. Спробуй-но зазирнути. Печера. Цікавим сюди немає ходу.

Вони думають, що чують море. Його спів. Ревіще. Насправді ж це кров. Може шуміти у вухах. А кров теж море{574}. Кульки-острови.

Справді дивно. Так виразно чути. Ану ще. Джордж Лідвелл потримав її, послухав, як вона шумує, тоді поклав обережно.

– Що там розказують буйні хвилі{575}? – запитав він її, усміхаючись.

Чарівливо усміхаючись морською усмішкою, але не відповідаючи, Лідія йому усміхнулася.

Тук.

Повз Ларрі О'Рурка, повз Ларрі, молодецького Ларрі О', О'Шпар гуцався і О'Шпар звернув.

Без уваги до полишеної мушлі міс Майна пурхнула до кухлів, які її чекали. Ні, вона не була там аж така самотня, повідомила грайливо голівка міс Дус містера Лідвелла. Гуляла при місяці понад морем. Ні, не сама. А з ким? Вона шляхетно відповіла: з одним джентльменом, моїм добрим другом.

Пальці Боба Каулі знову забігали по дискантових клавішах. Музику замовляє хазяїн. Ще б трохи часу. Довгий Джон. Великий Бен. Легенькими дотиками до клавішів він з легкою душею награвав легку яскристу мелодію для легконогих юних леді, які танцюють, грайливо усміхаючись до своїх друзів, галантних кавалерів. Раз: раз, раз, раз: два, раз, три, чотири.

Море, вітер, листя, грім, води, мукання корів, скотний торг, півні, кури не кукурікають, а змії сичать. Музика звучить повсюди. Двері кімнати Ратледжа риплять: і-і-к-р-р. Е ні, це вже шум. Тепер із «Дон Жуана» менуєт він грає. Придворні у своїх розкішних шатах витанцьовують у покоях замку. Злидота. Мужцтво надворі. Голодне, лиця позеленіли, захарчовані лободю. Яка краса. Дивись: диви, диви, диви, диви, диви: дивись на нас.

А тепер заграв веселої, я відчуваю. Хоч сам би такої не написав. Чому? Тому що я веселий по-іншому. Але обидві веселі. Так, весела має бути і та і та. Музика фактично говорить, що ти. Частенько, бувало, думаєш: вона набурмосилася, а вона враз починає наспівувати. Тоді ясно.

МакКой з її валізою. Моя жінка й твоя жінка. Котячий вереск. Наче рвуть шовкову тканину. Коли зачне балакати, торохтить, мов горохом сипле. Вони не знають, що треба робити паузи, як чоловіки. Та бувають і прогалини в їхньому голосі. Наповни мене. Я тепла, темна, відкрита. Моллі в quis est homo: Меркаданте. Я притулив вуха до стіни, щоб чути. Кличу жінку-продавця, хай обслужить покупця.

Дзеньки-бреньки припинились і колеса зупинились. Брунатний О'Кропівський черевик О'Кропа О'Шпара і його шикарні небесно-сині шкарпетки із стрілками легко зістрибнули на хідник.

Подивіться-но, які ми самодостатні! Можемо слухати камерну музику. Камерну, тобто таку, яка звучить у нашому домі, в кімнаті. А в кімнаті вночі часом звучить дзюрчання, спрямоване в нічний горщик. Це та музика, яку я часто чую, коли вона. Акустика. Дзюркіт. Коли посудина порожня, тоді цебенить гучніше. Бо ж спрацьовує акустика, звучання гучнішає залежно від ваги рідини, що падає, діє відповідний

закон. Щось подібне в рапсодіях Ліста, угорських, із циганським колоритом. Перлини, краплини. Дощ. Хлип-хлип-хляп-хляп-хлюп-хлюп. Ш-ш-ш-ш. Зараз. Може, зараз. Або щойно.

В двері стук-постук, йде здоровий дрюк, ще один лиш крок, буде Поль де Кок. Ко-ко-кок, ко-ко-кук. Стук.

Тук.

– Qui stegno[189]{576}, Бене, – попросив отець Каулі.

– Ні, Бене, – втрутився Том Кернан. – Давай «Стриженого хлопця». Наша рідна, відома.

– Так, іі, Бене, – озвався містер Дедал. – Люди добрі та чесні.

– Іі, іі, – підтримали всі одногласно.

Піду собі. Пете, дозвольте вас. Підійдіть-но. Він підходить, він підходить, він не стоїть. Іде до мене. Скільки?

– Яка тональність? Шість дієзів?

– Фа дієз мажор, – уточнив Бен Доллард.

Довгі нігті Боба Каулі натиснули на чорні клавіші відповідної октави.

Мені треба йти, сказав принц Блум принцові Ричі. Не йди, сказав Ричі. Ні, треба. Десь випала йому свіжа копійка. Тепер гуляй душа, доки схопить поперек. Скільки? Він бачучув губомову. Шилінг і дев'ять пенсів. Одне пенні йому. Ось. Ні, треба дати йому на чай два пенси. Глухий, стурбований. Мабуть, удома жінка й діти, чекають, поки Петті тут петра. Хе-хе-хе-хе. Чекають, поки він допетра.

Та почекай. Послухай-но. Похмурі акорди. Злолололовісні. Низькі. У печері, у темних глибинах землі. Могутні верстви руди. Масиви музики.

Голос темного віку, нелюбови, земної втоми гучав похмуро й болісно, він лунав здаля, із сивих гір, звертався до людей добрих і чесних. Шукав він священика, йому хотів він сказати своє слово.

Тук.

Ось бас-барилотон Бена Долларда. Старається, щоб якомога краще. Буркіт несенного болота безмісячного безлюдного і безжіночного. Ще один невдаха. А колись був успішний комерсант, постачав флоту потрібні речі. Пригадую: просмолені канати, корабельні ліхтарі. Потім прогорів – дефіцит десять тисяч фунтів. Зараз мешкає у притулку Айві для неспроможних. Комірчина номер такий-то. А все через пиття.

Священик удома. Служник цього буцімто священика його запрошує. Заходь. Святий отець. Акорди з кучерявими закрутками.

Доведуть тебе до згуби. Знівечать життя. Потім набудують комірчин і тобі одну, щоб було де померти. Люлі-люлі, лежи собі, песику{577}. А там довго не лежати, краще швидше дуба дати.

Голос перестороги, урочий голос ознаймив їх, як хлопець зайшов до порожньої зали, як лунко звучали його кроки, яка похмура була та вітальня, де сидів убраний у сутану священик, що буде його сповідувати.

Душа у нього чиста. Проте трохи глузду поменшало. Надумався, що зможе виграти конкурс часопису «Відповіді», розгадати ребуси, як називається відомий вірш. І ви отримаєте хрустку банкноту вартістю в п'ять фунтів. Малюнок: пташка сидить у гнізді, висиджує яйця. Він висновує: це «Пісня останнього менестреля»{578}. Ка рисочка те, яка це хатня тварина? Те рисочка ре найхоробріший з мореплавців. Проте голос у нього й досі чудовий. І ще зовсім не євнух, маючи таке причандалля. Слухайте. Блум слухав. Ричі Гулдинг слухав. І біля дверей глушман Пет, лисий Пет, одарований чайовими Пет, теж слухав.

Акорди забамкали повільніше.

Голос каяття і жалю гучнішав повільно, барвисто, тремтливо. Прагнуча покаяння Бенова борода сповідувалася in nomine Domini, в ім'я Господа Бога. Він упав навколішки. Він бив себе в груди, волаючи: mea culpa[190].

Знову латина. Вони липнуть до неї, як мухи до липучки. Священик із святими дарами для тих жінок. Той на кладовищі, трунар чи трупник, соgrusnomine[191]. Цікаво, де зараз той пацюк. Шкряба.

Тук.

Вони слухали: кухлі й міс Кеннеді, виразні повіки Джорджа Лідвелла, повні перса в шовку, Кернан, Сай.

Скорботний голос зітхав від урази. Його гріхи. Від Великодня він вилаявся тричі. Отуди к бісовому батьку. Один раз пропустив месу – загрався. Один раз пройшов повз цвинтар і забув помолитися за упокій душі своєї матері. Ще хлопець. Стрижений парубчак.

Бронзова слухає, сидячи біля помпи пивного барила, втупилась у далечінь. Душа в полоні мрій. Мабуть, і не усвідомлює, що я на неї. Моллі має особливе чуття: знає, коли на неї дивляться.

Бронзова втупилась у далечінь, убік. Там дзеркало. Чи не бачить вона, що для її обличчя це найкращий ракурс? Вони завжди його шукають. Постукали в двері. Останній мазок до портрета.

Кукуріку.

Що вони думають, коли слухають музику? Таким способом ловлять гримучих змій. Того вечора Майкл Ганн{579} дав нам ложу. Настроювали інструменти. Персидському шаху це сподобалося найдужче. Нагадало, як у них там, у рідному домі{580}. А ще він висякався в завісу{581}. Може, у них так ведеться. Це також музика. В цьому нема нічого поганого. Тур-лю-лю. А мідні труби лабухів ревуць гучніше віслюків. Контрабаси, беззахисні бідолахи з різаною раною у боці. Дерев'яні мукають як корови. Розкритий рояль це крокодилова паша, музика має зуби. А назва дерев'яних інструментів нагадує прізвище нашого професора Гудвіна[192].

Вигляд у неї був пречудовий. Сукня помаранчового кольору з глибоким викотом так що всі принади й викотилися. Коли вона нахилилася щось запитати, її подих пахнув гвоздиком. Я розповідав, що пише Спіноза в тій книжці мого покійного тата. Слухала як зачарована. Очі величезні. Нахилилася вперед. Якийсь чоловік на бельетажі розглядав її згори в бінокль аж перехилився. Відчутти красу музики можна тільки почувши її вдруге. Природи й жінки – з одного єдиного погляду. Бог створив країну, людина – пісню. МЕТЕМ БЗИК ОС метем психоз. Філософія. Та де там!

Всі загинули. Всі полягли в бою. Батько при облозі Росса, брати у битві біля Гоурі. Він прагнув у Вексфорд – ми ж бо вексфордські хлопці. Останній у своїй сім'ї і в своєму роду.

Я теж останній у своєму роду. Міллі має свого юного студента. Може, я сам винен. Без сина. Руді. Тепер уже пізно. А, може, ще ні. Може, ні? Може, ще можна?

Він ні на кого не мав зла.

Злість. Любов. Все це слова. Руді. Скоро буду старий.

Великий Бен запустив свій голос на повну гучність. Потужний голос, сказав Ричі Гулдинг, у якого рум'янець змагався з блідістю, Блумові, що скоро постаріє, але тоді, коли він був іще молодий.

Тепер щодо Ірландії. Мою країну я ставлю вище, ніж короля. Вона слухає. Хто там боїться говорити про дев'яносто четвертий рік{582}? Пора вже рухатися вперед. Досі ми тільки споглядали.

– Благословіть мене, отче, – вигукнув стрижений Доллард. – Благословіть мене, і я піду.

Тук.

А Блум благословення іти не отримав, тож сидів далі, споглядаючи. Убранство на ній таке розчепурене, що тебе бере отороп: звідки воно взялося, отримуючи вісімнадцять шилінгів на тиждень. Кавалери докидають дещицю. Треба матися на бачності. До чого гарні дівчата, ці милі. Над печальними хвилями моря{583}. Роман хористки. Зачитано листи, які свідчать про те, що він обіцяв одружитися. Своїй гарненькій любій кіззоньці пише її баламутний цапок. Сміх у судовій залі. Генрі. Підпис там не мій. Гарне у тебе ім'я.

Зараз принишкла музика і мелодія і слова. Потім знову в темпі. У буцімто священика з шелестом спала з плечей сутана, а під нею мундир. Капітана йоменів. Вони все це пам'ятають пречудово. І люблять щоразу переживати, слухаючи про ці драматичні перипетії. Офіцер англійського ополчення.

Тук. Тук.

Захоплено вона слухала, нахилившись вперед усім тілом, щоб краще чути.

На обличчі ні хмаринки. Вважай, незаймана дівчина – якщо займали, то тільки пальцем. Якщо хочеш, то напиши на ній, як на чистій сторінці. А якщо не напишеш, що тоді з ними буде? Змарніють, занепадуть. Це підживлює їхню молодість. Та навіть самі собою захоплюються. Подивись-но. На ній можна пограти. Подути на неї губами. Біле тіло жінки – це жива флейта. Подути стиха. Гучно. У кожної жінки три діри. У богині не роздивився. Вони хочуть самі, тому без зайвих церемоній. І в нього цих бабів, скільки хоч. У кишені золото, на писку нахабство. Дивитися і бачити: пісні без слів. Моллі і той хлопчина з катеринкою. Вона зрозуміла: йдеться, що мавпочка хвора. Чи може тому, що схоже на іспанську мову. Таким чином можна розуміти навіть тварин. Соломон знав як. Дається від природи.

Черевомовлення. Рот у мене стулений. Думають у мене в череві. Що?

Бажаєш? Ти? Я. Хочу. Щоб ти. Щоб.

Розлютований йомен став його шпетити на чім світ стоїть. Завівся, іродів син, так, що його мало шляк не трафив. Добре, що ти, хлопе, придумав прийти сюди. Жити тобі лишилася година, та й уже.

Тук. Тук.

Оце так! Шкода бідолаху. Від згадки про мучеників ми зронимо щирі сльози. Згадаймо всіх, що помирають, що прагнуть померти, жадають. Принагідно і всіх, що народжуються. Бідолашна місіс Пюрфуа-Чистовір. Сподіваюся, вона вже розродилася. Тому що їхні лона.

Волога жіночого лона зіниці дивилася крізь частокіл вій, спокійно дослухаючись. Які гарні в неї очі бачиш тоді, коли вона мовчить. На тій річці. За кожним разом, коли повільно піднімалася шовковиста хвиля її персів (піднесення її округлих форм), червона троянда поволі піднімалася і поволі спадала. Биття її серця поєднане з диханням, а дихання це життя. І всі дрібнесенькі дрібушечки закруток дівочого волосся тріпотіли в унісон із мінливими узорами листя папороти.

Та поглянь. Згасають уже яскраві зорі. О, трояндо. Кастилії. Світання. Ха. Лідвелл. Та це для нього, а не. Закоханий. Чи я теж хотів би? А подивіться, що там біля неї, звідси. Корки, калюжі пивної піни, купи порожніх пляшок.

На гладенькому руків'ї пивної помпи лежить легенька рученька Лідії, нехай би я поклав на неї свої руки. Всіх затопила хвиля співчуття до бідолашного стриженого хлопця. Сюди-туди, туди-сюди по лискучому руків'ї (вона знає його очі, мої очі, свої очі) великий і вказівний пальці співчутливо гладили, погладжували, ніжно торкалися, потім рушили вниз поволі, стиха, і в їхньому рухомому слизькому кільці стирчала біла прохолодна емальована трубка.

А півень знає лиш своє кукуріку.

Тук. Тук. Тук.

У цьому домі я господар. Амінь. Він люто скреготав зубами. Зрадників на шибеницю.

Акорди погодилися. Дуже жаль, що так сталося. Але довелося.

Забаві кінець, пора мені тікати. Дякую, то була райська насолода. Де мій капелюх. Пройду повз неї. «Фрімен» можна залишити. Лист зі мною. А що коли вона? Ні. Іти, іти, іти. Як Кешел О'Шпаро Конноро Койло Тисделл Морис Тиснтделл Фаррелл, Іт-и-и-и.

Ну, то я вже. Ви йдете? Якщвмшубуйте. Блумотуп. Заблумався. Підвівся. Ох. Мило в кишені прилипло позаду. Напевно, спітнів: музика. Не забути про лосьон. Що ж, бувайте. Супер. Карточка в капелюсі. Так.

Блум пройшов повз глухого Пета, той стояв на порозі, нашорошивши вуха.

А хлопчину повісили біля Женевської казарми. І тіло його закопали у Песиджі. Dolor[193]. О, він долорес! Голос тужливого співця закликав до скорботної молитви.

Повз троянду, повз шовковисті перса, повз пестливу рученьку, повз калюжі, корки, порожні пляшки, побіжно вітаючись, повз оченята і розкішні парості папороти, бронзу і потьмяніле золото в затінку морських глибин простував Блум, смирний Блум, той Блум, який відчувається такий сум самотній.

Тук. Тук. Тук.

Моліться за нього, благав бас Долларда. Ті, хто слухає сумирно. Прошепчіть молитву, зроніть сльозу, добрі люди, пожалійте його, людоньки мої милі. То був стрижений хлопчина.

Вийшовши у вестибюль готелю «Ормонд», Блум сполохав готельного стриженого хлопця-служку – той підслуховував розмову двох мешканців – і почув гучні вигуки браво та лункі виляски захоплених слухачів по спині співака і тупіт черевиків, їхніх черевиків, а не хлопця. Всі гуртом закликали випити з такого приводу. Мені

пощастило: хай п'ють без мене.

– Так от, Бене, – озвався Саймон Дедал. – Слово чести, ви були на своєму високому рівні.

– Ні, на вищому, – заперечив Том-Джин Кернан. – Найпроникливіше виконання цієї балади, гарантую своєю душею і честю.

– Лаблаш{584}, – докинув отець Каулі.

Бен Доллард, наче танцюючи качучу, важкими кроками рушив до шинквасу, розхвалений по саме нікуди і розчервонілий, його вузлуваті пальці клацали в повітрі як кастаньєти.

Великий Бенаден Доллард. Великий Бенбен. Великий Бенбен.

П-р-р.

Усі розчулилися, а Саймон на знак свого захоплення гучно просурмив у сурму свого носяри, усі засміялися, так що він, Бен Доллард, поринув у радісний захват.

– Як ви зашарілися, – зауважив Роберт Лідвелл.

Міс Дус повернула свою троянду так, щоб вона виглядала ефектніше.

– Бен machgee[194] – сказав містер Дедал, ляснувши його по тлустій лопатці. – В здоровому тілі здоровий дух. Він молодець. Але ж він постійно підживляє тканини свого тіла жировими клітинами.

Пр-р-р-р-р-сс.

– Смертельно небезпечними клітинами жиру, Саймоне, – пробурчав Бен Доллард.

Ричі сидів сам, тримався окремішньо: Гулдинг, Колліс і Ворд. Наче вичікував. Пет теж, чекаючи плати.

Тук. Тук. Тук. Тук.

Міс Майна Кеннеді нахилила свої уста до вуха першого кухля.

– Містер Доллард, – прошепотіли вони.

– Доллард, – пошепки повторив кухоль.

Перший кухоль повірив: міс Кенн, коли вона: що він: вона: кухоль.

Він прошепотів, що знає це прізвище. Тобто, що це прізвище йому знайоме. Тобто, що він уже чув це прізвище. Доллард, хіба ні? Так, Доллард.

Так, її уста вимовили гучніше, містер Доллард. Він чудово проспівав цю пісню, прошепотіла Майна. І «Остання троянда літа»{585} теж чудова пісня. Майні ця пісня подобалася. І кухлю теж подобалася та пісня, яка Майні.

Останню троянду літа Доллард облишив Блум відчув що всередині розгулялися вітри.

Від цього сидру утворюються гази; і твердить шлунок. Постривай-но. Пошта біля Рувима Дж. і ще шилінг та вісім пенсів. Треба позбутися. Обійти по Грік-стрит. Не треба було обіцяти що прийду. На повітрі краще. Музика. Діє на нерви. Руків'я помпи. Рука, що гойдає коліску, править{586}. Бен Гаутом. Що править світом.

Далеко. Далеко. Далеко. Далеко.

Тук. Тук. Тук. Тук.

Надвір вийшов він, Ліонельлеопольд, осоружний Генрі з листом до Мейді, з насолодою гріха, з дрібничками для Рауля, з МЕТЕМ БЗИК ОСАМ метем психозом, він також Польді, і рушив набережною.

Тук-тук сліпий простував пішоходом, тукаючи намацував бровку, тук-тукав раз по раз.

Каулі, він доводить себе до ажіотажу, наче п'яніє від власної відваги. Краще спинитися на півдорозі, на половині дороги чоловіка до дівки{587}. Наприклад, меломани. Для них головне – чути. Не втратити ні йоти будь-якої ноти. Очі заплющені. Раз по раз кивають головою – відбивають такт. Наче з'їхали з глузду. З місця не руш. Думати категорично заборонено. І знай балакають про якусь ноту, балакають.

Пробуєш про щось домовитись. Неприємно коли не вдається бо ніколи не знаєш чому напев. Орган на Гардинер-стрит. Старому Гліннові покладали платню – п'ятдесят фунтів на рік. У нього було чудернацьке робоче місце, аж під дахом, з реєстрами, педалями, клавішами. Сидів там день у день за органом. Годинами бесідував сам із собою або з напарником, який роздував міхи. То бурчить сердито, то враз починає клясти невідомо що на чім світ стоїть (мабуть, як у тій книжці, де жертва гвалтівника волає «ой, ні, не треба»), потім раптом тонесенькою цівочкою пробивається, свистить легесеньким струмінчиком.

Ї-i-i-i! Попискує стиха-стиха. Пищавка у Блума в животі-i-i-i-i.

– То це він був? – запитав містер Дедал, повертаючись із люлькою. – Сьогодні зранку я був із ним на бідолахи Педді Дігнема...

– Хай прийме Господь його душу.

– До речі, он там камертон лежить на...

Тук. Тук. Тук. Тук.

– У його дружини хороший голос. Є чи був. Як вона?

– А, це, мабуть, настроювач, – сказала Лідія Саймонліонелю. – Забув, коли приходив сюди.

Він геть сліпий, пояснила вона Джорджу Лідвеллові, коли прийшов удруге. І грав так чудово, слухаєш і не наслухаєшся. Чудовий контраст: бронзалід майназлото.

– Гукай скільки! – Бен Доллард гукав, наливаючи. – Кажи!

– Досить! – крикнув отець Каулі.

Пр-р-р-р-р.

Відчуваю, мені треба...

Тук. Тук. Тук. Тук. Тук.

– Якраз, – оголосив містер Дедал, розглядаючи безголову сардинку.

Під скляною накривкою над сандвічами, на катафалку з хліба, вона лежала

остання самотня, остання сардинка літа. Блум самотній.

– Якраз, – повторив він, не зводячи очей із сардинки. – У нижньому регістрі, на вибір.

Тук. Тук. Тук. Тук. Тук. Тук. Тук. Тук.

Блум пройшов повз швальню Баррі. Якби ж то я зміг. Почекати. От якби у мене був той чудотворний засіб. Двадцять чотири правники в одному домі. Судова тяганина. Любіть один одного. Гори судових паперів. Містер Кишеньковий і містер Злодюжка були призначені прокурорами. Гулдинг, Колліс, Ворд.

А візьмемо, наприклад, того хлопа, що гатить щосили у здоровецький барабан. Він улаштувався в оркестр Мікі Руні{588}. Цікаво, як йому це вдалося. Сидів удома в кріслі, уминав капусту із свининою. Тепер репетирує свою партію в оркестрі. Бум-бум. Ото радість його дружині. Ослині шкіри. Поки живий лупцюють, коли здохне дубасять. Бум. Гати. Чисто тобі кисет. Ой, пробачте, я мав на увазі кисмет. Лиха доля.

Тук. Тук. Сліпий парубок, постукуючи ціпком, дійшов, стук-стук-стук, до вітрини Дейлі, у якій русалка, розпустивши свої довгі коси (але він не міг їх бачити) пахкала цигаркою русалка (сліпий такого не вмів): цигарки русалка найприємніші з усіх цигарок.

Інструменти. Стеблина трави, мушля її долонь і подути. Навіть на гребінці з цигарковим папером можна видобути якусь мелодію. Моллі на Ломбард-стрит у нічній сорочці з розпущеними косами. Гадаю, кожен фах має свої звучання, хіба ні? У мисливця ріг. Ха-ха. А у вас, часом, не? Cloche. Sonnez la! У пастуха дудка. У полісмена сюрчок. Замки й ключі роблю негайно! Трушу сажу! Четверта ранку, все гаразд! Спіть спокійно! Все пропало. Барабан? Бум-бум. Постривай-но, згадав. Головний наш міський кликун-оповісник, наш великий очільник. Довгий Джон. Розбудить мертвого{589}. Бум. Дігнем. Бідолаха pominedomine. Бум. Це теж музика, хоча тут майже суцільне бум-бум-бум, що його називають da caro[195]. Проте дещо вчувається. Якщо ми рухаємося, то, значить, простуємо вперед, простуємо вперед. Бум.

Ой, мені справді треба. Пу-ук. А якби я отак-о на банкеті? Все залежить від того чи заведено так робити як у випадку з персидським шахом. Шепніть молитву, зроніть сльозу. Зрештою він був наївний хлопчина, не втямив, що перед ним капітан йоменів. Перебраний священиком. Цікаво, хто ж це був на кладовищі у брунатному макінто. О, наша повія!

Нечупарна повія в чорному матроському брилі набакир, наче скляна при денному світлі, дибала по набережній назустріч містерові Блуму. Коли побачив він її чарівне личко. Було таке. Я почувуюся таким самотнім. Дощова ніч у провулку. Припекло. Кому? Йому. Вгледіла. Тут вона випадково. Що, вона? Сподіваюся, вона. Цить! Може, вам треба щось випрати. Бачила Моллі. І мене з нею. Ти йшов із гладкою леді в брунатному вбранні. Мені зразу перехотілося. Отакі побачення. Знаючи, що ніколи, хіба що інколи{590}. Небезпечно, бо дуже близько до рідного любого дому. Побачила мене чи ні? При денному світлі справжня почвара. Обличчя наче з воску. Принесла її сюди нечиста сила. А проте їй треба виживати, як усім іншим людям. Одвернись до вітрини.

У вітрині антикварної крамниці Ліонеля Маркса гордовитий Генрі Ліонель Леопольд Блум симпатичний Генрі Квіт містер Леопольд Блум пильно розглядав канделябр і мелодіон з міхами поїденими червами. Ціна мізерна: шість шилінгів. Можна навчитися грати на ньому. Дешево. Хай проходить. Авжеж, усе дороге, якщо воно тобі не треба. Хороший торгівець це розуміє. Примусить купити те, що йому треба продати. Один такий продав мені шведську бритву, якою мене поголив. Хотів, щоб я заплатив йому за

те, що він її нагострив. Вона проходить. Шість шилінгів.

Мабуть, причина сидр, а, може, й бургундське.

Біля бронзи зовсім близько, біля злата хоч здаля цокнулись вони всі дзвінками чарами променистоюкі й відважні перед спокусливою трояндою бронзової Лідії, останньою трояндою літа, трояндою Кастилії. Перший Лід, Де, Кау, Кер, Долл, п'ятий: Лідвелл, Сай Дедал, Боб Каулі, Кернан і Великий Бен Доллард.

Тук. У порожню залу «Ормонда» зайшов юнак{591}.

У вітрині Ліонеля Маркса Блум дивився на портрет відважного героя. Останні слова Роберта Еммета. Сім останніх слів{592}. Так у Мейєрбера.

– Чесні люди, такі як ти.

– Так, так, Бене.

– Чару твою піднімуть із нами{593}.

Вони підняли.

Дзень. Дзелень.

Туп. Невидючий парубок стояв на порозі. Він не бачив бронзи. Він не бачив золота. Ні Бена ні Боба ні Тома ні Сая ні Джорджа ні кухлів ні Ричі ні Пета. Хе-хе-хе-хе. А щоб бачить для сліпця мало буде й каганця.

Мореллум, жироблум дивився на останні слова. Треба помалу. Коли моя країна посяде своє місце поміж.

Пррррр.

Краще буде брр.

Ффф. Уу. Ррпр.

Націй нашого світу. Позаду немає нікого. Вона пройшла. Тоді і тільки тоді. Трамвай. Гур-гур-гур. Якраз до ре. Проїжджає. Тепер я певен, це бургунд. Так. Один, два. Нехай моя епітафія буде. Брязь-бух-дзвяк. Написана. Я закін.

Ппуррпфуррппуффф.

Чив.

Епізод 12

Знаєте, стою я зранку зі стариганом Троєм з Д. М. П[196]. на розі Арбор-гіл, аж тут несе нечиста сила сажотруса з усім його причандаллям, і він, клята душа, тикає своєю мітлою прямисінько мені в око. Ну, я, вже ж, обертаюся, щоб обізвати його в Бога душу, аж бачу, по Стоні Беттер чимчикує не хто інший як Джо Гайнс.

– Чи ба – Джо! – кажу я. – Як тобі живеться-можеться? Ти видів таке? Он той бляцький сажотрус мало не вийняв мені око своїм деркачем.

– Сажа к добру, – каже мені Джо. – А що це за старий мудак, з яким ти притюпає сюди?

– Це стариган Трой, – пояснюю. – Служив був у поліції. Я оце думаю, чи не заявити на того телепня, що він створює перепони для вуличного руху в місті своїми мітлами та драбинами.

– А що тебе занесло у нашу околицю? – питає Джо.

– Є тут одна невеличка справа, – кажу. – Недалеко звідцілья, за гарнізонною церквою на розі Чікен-лейн, живе хитрючий злодюга – стариган Трой мені про нього саме дещо пояснює – він, буцімто на виплат, набрехавши, що має маєток у графстві Даун, узяв чималу купу цукру та чаю по три шилінги на тиждень в одного курдупля на ім'я Мойсей Герцог он там, біля Гейтсбері-стрит.

– Обрізаний! – здогадується Джо.

– Атож, – кажу я. – Із самого вершечку. Старий мідник, його прізвище Гераті. Два тижні за ним бігаю і не можу отримати ані пенса.

– То це і є твоє діло? – питає Джо.

– Атож, – кажу я. – Погинули витязі та й на полі бою. Виправляю борги особливо затятих і незгідливих боржників. Проте цей один украй неприторенний драпіжник, такого негідника навряд чи знайдеш деінде, мармиза геть подзьобана віспою, хоч дощову воду в неї збирай. Перекажіть йому, каже він, що я його попереджаю, каже, і попереджаю дуже серйозно щоб він сюди не потикався, і щоб ви його більше сюди не посилали, а якщо він з'явиться, то я, каже, подам на нього позов у суд за те, що торгує без патенту. А сам нажерся за його грошики по саме нікуди, аж пузо мало не трісне, та ще й кирпу гне! Я ледве не вмер зо сміху, слухаючи, як той єврейчик скімлить із розпачу. Він же попиває мої чаї. Він же споживає мій цукер. То чом же він не віддавав мені мої грошнелі?

За товар, який може зберігатися тривало, куплений у Герцога Мойсея, що мешкає в Дубліні, Сент Кевінс-перейд, 13, Вудкі, торгівець, що далі зветься «продавець», проданий і доправлений Гераті Майклові Е., есквайру, що мешкає в Дубліні, Арбор-гіл, 29, Арранкі, джентльмен, що далі зветься «покупець», а саме п'ять фунтів чаю найвищого ґатунку вартістю по три шилінги за фунт, і цукор пісок сорок два фунти по три пенси за фунт, цей покупець має заплатити цьому продавцеві один фунт стерлінгів п'ять шилінгів і шість пенсів, що є вартістю товару, і ці гроші мають бути виплачені цим покупцем цьому продавцеві щотижневими внесками, а саме три шилінги нуль пенсів кожні сім календарних днів: і цей товар, який може зберігатися тривало, покупцеві не належить віддавати в заклад чи в заставу, чи перепродавати, чи якимось інакше відчужувати, цей товар має бути і залишатися й утримуватися у винятковій і повній власності цього продавця, що може розпоряджатися ним на свій розсуд, аж доки зазначена вище сума буде виплачена покупцем продавцеві у зазначеному вище порядку, як щодо цього сьогодні домовилися продавець, його спадкоємці, наступники, повірені та виконавці духівниці з одного боку та покупець, його спадкоємці, наступники, повірені та виконавці духівниці з другого боку.

– Ти вже зав'язав із випивками? – питає Джо.

– Між випивками, – запевняю, – не п'ю ані краплини.

– То, може, – пропонує, – провідаємо нашого давнього друга?

– Которого? – питаю. – Один, мабуть, уже у Божого Джона, в притулку для шизів{594}, здурів бідолаха.

– Перебрав, попиваючи свого питва? – питає Джо.

– Саме так, – кажу я. – Віскі з содою геть забили йому тям.

– То нумо до Барні Кірнана, – знову Джо. – Мені треба побачити Громадянина.

– Добре, ходімо до нашого любчика Барні, – погоджуюсь я. – А що, скажи, у нас діється цікавого чи дивовижного?

– Анічогісінько, – відказує Джо. – Я оце на засіданні побував у «Міському гербі».

– І що там на ньому? – питаю.

– Скототорговці зібралися щодо ящура. Хочу доповісти Громадянину все, що там говорилося.

Отак балакаючи про се і про те, обходимо ми з ним ліненгольську казарму і з тилу будинок суду. Приємний він хлопець Джо і хоч куди, коли заведеться в нього копійчина, та можу заприсягтися, такого з ним іще не було ніколи. Досадно мені, що не довелося підстерегти цього підлотника, лиса Гераті, він же грабує людей серед білого дня. То треба було таке придумати: за те, що торгую без патенту.

В землі чудовій Інісфайл{595} існує ще й чарівний край. Це край святого Мічена. Там височить сторожова вежа, що видна всім здаля. Там спочивають вічним сном славетні небіжчики: відомі ратоборці й державці. Там струменіють чисті води, де гуляють косяки риб: гуннардів і камбали, тарані й палтуса, тріски та лосося, і лиманди, й калкана, і флаундера, а ще гасає всяка риб'яча сірома та інші насельники водного царства, яким немає ні числа, ні ліку. Пестливий вітерець із заходу чи сходу колише віти велетнів дерев із буйним листям: ліванських кедрів і пахучих сикомор, прославлених платанів, цілющих евкالیптів та інших ґрандів деревного світу, що став окрасою цього дивного краю. Там чарівні дівчата, вмовившись під стовбуром дерев чарівних, заводять усі пісень чарівного наспіву, милуючись чарівними коштовностями, золотими зливками та срібними рибками, а також барилами оселедців, кошиками виловлених вугрів, тріски, лососів, і пурпуровими скойками, і смішними комашками. І витязі прагнуть сюди звідусіль здобути їхні серця від Еблани до Слівмарги, геройські принци з непокірного Мунстера і з Коннахту чесного, і з родючих рівнин Лінстера, і з країв Круахана, і з Арми чудової, і з усіма шанованої округи Бойл, принци, королеві сини.

І стоїть там осяйний палац, чю кришталеву баню, що поспіль мерехтить вогнями, видно всім мореплавцям, які мандрують неозорими морями у лодіях, споряджених саме для цього діла, і прибувають сюди всі гурти і ситі бички та телиці й перші плоди цієї землі, і О'Коннелл Фіцсаймон бере з них ясу, вождь і нащадок вождів. А ще приїжджають сюди здоровецькі мажари, наповнені вщерть дарами родючих нив, кошиками квітної капусти, купами шпинату, величезними ананасами, навалами помідорів, фіґами, ріпою, кругленькою картоплею і капустою кольоровою з переливами, йоркською і савойською, кошиками грибів і верейками з цибулинами, які називають перлами землі, і кабачками і ще вікою, ячменем та рапсом, та червоними зеленими жовтими брунатними солодкими великими стиглими плямистими яблуками і козубами суниці й решетами аг'русу соковитого і вкритого пушком, і суниць таких добірних, що ласувати ними достойні тільки принци, і малина щойно з куша.

– Попереджаю його, – каже він, – і попереджаю дуже серйозно. Ну ж бо, виходь сюди, Гераті, негіднику, харцизяко з великої дороги!

І туди ж прямують незліченні отари породистих овець і добірних ягнят і дужих

баранів та молодь овеча і гурти сірих гусей і бичків та кобил і безрогих телят і довгорунних овець і овець на годівлю і тільних корів і льох і беконних свиней та інших рохів різноманітних і найдобріших порід і бичків та телиць породи Ангус і безрогих бичків з бездоганим родоводом а також дипломовані удійні корови бугаї, і безперестану там лунає тупотіння й гоготіння, мукання й мекання, ревіння й іржання, рохкання й чвакання навали овечих, свинячих і коров'ячих гуртів, що притупали з пасовиськ Лаша і Раша і Каррикмайнса і з річкових долин Томонда та неприступних круч Макгіллікаддиських гір, і з берегів величавого глибоководного Шаннона і з положистих горбів краю, де оселилося плем'я Кіар, їхні вимені набучавіли від надміру молока, а ще там виставлені барильця з маслом, голови сичужного сиру, діжечки, відрубви баранячої туші, мірки з зерном, яйця, які продаються сотнями, різного розміру, форми і кольору засмаги.

Так от, заходимо ми до Барні Кірнана і там, звичайно ж, сидить Громадянин у кутку, балакає сам із собою, і з ним його клятий собацюра Гарріовен, і він чекає: а може, хтось почастиє його, поставить чарчину.

– То ось він, – кажу я, – у своєму закапелку, зі своїм кухликом і своїми паперами, пріє до сьомого поту задля нашої перемоги.

Тут пакосний барбос загарчав так, що у мене мурахи по спині полізли. Йй-богу, велике добро для всього люду зробив би той, хто на смерть прибив би вражу псину. Я чув, що вона уцент подерла штани полісменові, коли той прийшов вручити повістку щодо патента.

– Стій, замри! – командує він.

– Все гаразд, Громадяніне, – каже Джо. – Це свої.

– Проходьте, раз свої, – відказує він.

Тоді тре око пальцями і питає:

– Як ви оцінюєте теперішній стан речей?

Тобто уявляє себе повстанцем Рорі{596}, що колись довго ховався в горах, чекаючи слушного часу. Та Джо, йй-богу, враз змикитив, як його улестити.

– Я вважаю, наші акції йдуть угору, – каже він, погладжуючи себе між штанинами.

А Громадянин, йй-богу, ляскає себе долонею по коліну й оголошує:

– Вся біда в тому, що ми постійно десь воюємо.

А Джо докидає, устроївши великий палець у кишеню:

– Це росіяни, вони прагнуть тиранити в усьому світі.

– Послухай-но, Джо, – кажу я, – годі тобі забивати нам баки. У мене така величезна спрага, що не продав би її й за півкрони.

– То що п'ємо? – питає Джо. – Кажи, Громадяніне.

– Вино нашого краю, – відказує він.

– А ти? – до мене Джо.

– Те ж саме, що й попередній промовець, – відповідаю.

– Налий-но три кухлі, – гукає Джо до Террі. – А як у тебе з серцем, Громадянине?

– Працює як ніколи, дорогенький, – запевняє той і до собаки: – То як, Гаррі? Чи буде наше зверху? Га?

І за тим хапає свого барбоса за шкірку і піднімає так, що той мало не г'г'гнув.

Витязь сидів на великому камені-круглякові біля підніжжя круглої вежі: це був широкоплечий м'язистогрудий дужорукій міцноногий яснозорий рудоволосий веснянкопоцяткований кудлатобородий широкоротий довгоносий гучноголосий шлоколінний чіпкопалій волосоногий червонолиций жилавий герой. Плечі у нього були на кілька косих сажнів, а коліна його тверді, наче шмат скелі, і вони, як і все його видиме для ока тіло, поросли брунатною колючою щетиною, яка своїм кольором і цупкістю схожа зі шпильками гірського ялівцю (*Ulex Europaeus*). Його ніздрі, широкі, які розпросторились мов крила, і з яких стирчала щетина того ж самого кольору, були такі місткі, що могли б правити за сховище для жайворонка, коли б він надумався звити собі там гніздо. Його очі, де сльоза й усмішка завжди між собою змагалися, були завбільшки такі, як чималий качан квітної капусти. Могутній струміль теплого видиху, який розмірено вихоплювався з глибокої порожнини його рота, був ритмічно пов'язаний з ударами його велетенського серця, які стрясали землю, розхитували вершину високої вежі й рушили ще вищі стіни печери.

Він був одягнений у довгий убір із шкури освіжованого вола без рукавів, який доходив йому до колін на зразок кільта і був підперезаний мотузкою, сплетеною із соломи та очерету. Під тим убором були штани з оленячої шкури, зшиті жилами на живу нитку. Узутий він був у високі черевики з вичиненої коров'ячої шкури, зашнуровані трахесю тієї ж таки тварини, і в балбриганські гетри, пофарбовані пурпуровим лишайником. З мотузки звисали морські камінці, які погойдувалися за кожним рухом цієї ваговитої особи, а на них побіжно, але на диво майстерно, були вирізьблені зображення героїв і героїнь Ірландії прадавніх часів: Кухуліна, Конна Ста Битв, Ніалла Дев'яти Заручників, Бріана Кінкорськош, Малахія Великого, Арта Макмерра, Шейна О'Ніла, отця Джона Мерфі, Оуена Роу, Патрика Сарсфілда, Рудого Г'ю О'Доннелла, Рудого Джима Макдермотта, Соггарта Еогана О'Гроуні, Майкла Двайєра, Френсі Гіггінса, Генрі Джоя Маккрекена, Голіафа, Гораса Вітлі, Томаса Коннеффа, Пег Воффінгтон, Сільського Коваля, Капітана Місячного Сторожа, Капітана Бойкота, Данте Аліг'єрі, Христофора Колумба, св. Фурси, св. Брендана, маршала Макмагона, Карла Великого, Теобальда Вулфа Тона, Матері Маккавеїв, Останнього з Могіканів, Троянди Кастилії, Зразкового Галвейця, Чоловіка, Який Зірвав Банк у Монте-Карло, Голкіпера, Жінки, Що Не Зважилася, Бенджаміна Франкліна, Наполеона Бонапарта, Джона В. Саллівана, Клеопатри, Саворніна Діліша, Юлія Цезаря, Парацельса, сера Томаса Ліптона, Вільгельма Телля, Мікеланджело Гейса, Магомета, Ламмермурської Нареченої, Петра Самітника, Петра Безсовісного, Чорнявої Розаліни, Патрика В. Шекспіра, Бріана Конфуція, Мерта Гутенберга, Патріцію Веласкеса, Капітана Немо, Трістана та Ізольди, Аррага-на-Пог, Діка Терпіна, Людвіга Бетховена, Коллін Бон, Шкандиби Гілі, Енгуса Чоловіка Божого, села Доллі Маунт, проспекту Сидней, гори Гаут, Валентина Грейтрейкса, Адама і Єви, Артура Веллеслея, Босса Крокера, Геродота, Джека Переможця Велетнів, Гаутами Будди, Леді Годиви, Лілеї Кіларні, Балора Лихе Око, Цариці Савської, Еккі Негла, Джо Негла, Алессандро Вольти, Джеремії О'Доннована Росса, Дона Філіпа О'Саллівена Біра. Біля нього лежав спис із гранітним гостряком, а коло ніг спочивав лютий звір собачої породи, і його уривчастий подих свідчив про те, що він дримає у збудженому стані, й це підтверджувалося хрипким бурчанням і судомним здриганням, які хазяїн раз по раз тамував, заспокійливо стукаючи могутнім дрюком, грубо вирізьбленим із палеолітичного каменю.

Так от, приносить Террі три повні кухлі, а Джо стоїть, дивлюсь і бачу, – їй-богу, в очах мені потемніло – виймає він із кишені гінею. Правду кажу вам, щоб я здох. Справжній золотий соверен.

– Їх ще багато там, де я цей узяв, – каже він.

– Слухай-но, ти, мабуть, пограбував карнавку в церкві? – питаю я.

– Заробив у поті лица свого, – відповідає Джо. – Це мені підказав один розумний чолов'яга.

– Я його бачив, перш ніж зустрівся з тобою, – кажу йому. – Він походжав по Піллейн і по Грік-стрит і дивився своїми риб'ячими очима на риб'ячі тельбухи.

Хто ж це мандрує землею Мічена у чорному обладунку? Це О'Блум, син Рорі – це він. Син Рорі не відає страху, бо напоєна розумом душа його.

– Для старої баби з Принс-стрит, – озивається Громадянин, – для підкупленої газетки. Партії, що підтримує домовленість у парламенті. А погляньте-но на цю брудну ганчірку, – каже. – Погляньте-но на неї – каже. – «Айриш індепендент», ось, будь ласка, газета, яку Парнел заснував для того, щоб вона захищала робочий люд. А ось послухайте прізвища народжених і померлих оголошених у цій буцімто ірландській газеті а також тих що одружуються.

І починає їх читати:

– Гордон, Барнфілд Кресент, Ексетер; Редмейн із Іффлі, Сент Енн'с-он-Сі, дружина Вільяма Т. Редмейна народила сина. То як це вам подобається, га? Райт і Флінт, Вінсент і Джіллетт із Ротою Меріон дочкою Рози і покійного Джорджа Альфреда Джіллетта, Клергем-роуд, 179, Стоквелл, Плейвуд і Рідсдейл у Сент Джудз Кенсінгтон, вінчав превелебний доктор Форрест, настоятель Вустерського собору, га? Некрологи. Бристоу, Вайтголл-лейн, Лондон; Карр, Стоук Ньюінгтон, від гастриту та серцевої недостатности; Кокберн[197], Моут-гаус, Чепстоу...

– Я знаю цього хлопця, – озивається Джо. – Знаю, бо попав був у біду.

– Кокберн. Дімсі, дружина Деві Дімсі, який служив у Адміралтействі; Міллер, Тоттенгем, було вісімдесят п'ять років; Велш, 12 червня, Кеннінг-стрит, 35, Ліверпуль, Ізабелла Гелен. Чи ж личить таке для національної газети, га, мій мужичий сину? І що свідчить таке про Мартіна Мерфі, політичного пройдисвіта з Бентрі?

– Ну годі вже, – каже Джо, беручись за кухоль. – Дяка Богу, що вони нас випередили. То випий-но, Громадянине.

– Та вип'ю, – відказує цей високоповажний проводир.

– То будьмо, Джо, – кажу я. І все інше кажу, як годиться.

Ох! О-о-о! Ясно без слів! Без цього кухля пива мені був немилий весь білий світ. І категорично запевняю вас, я почув, як воно бурхнуло на самісіньке дно мого черева і там запінилося.

Та не встигли вони спорожнити свої чаші, сповнені божественним трунком, що робить кожну людину щасливою, як раптом перед ними з'явився вісник богів, світлосяйний, як небесне око, вродливий юнак, а слідом за ним до покою вступив і статечний старець поважною ходюю і величній постави, несучи священні сувої закону, а з ним його вірна дружина, леді з бездоганним родоводом, окраса свого племені.

Малий Елф Берган ускочив у двері й одразу шмигнув у приватний закапелок Барні, мало не падаючи з ніг від сміху, а я тоді дивлюся і, досі не помітив, бачу, хтось хропе в кутку п'яний як чіп, уже йому весь світ замакітрився, певно, ніхто інший як Боб Дорен. Я ніяк не дотумкаю, що тут смішного діється, а Елф подає якісь знаки,

визираючи з-за дверей закапелка. Аж тут появляється, – їй-богу, не вгадаєте хто – цей старий пришелепуватий бевзень Деніс Брін у домашніх капцях із двома товстелезними фоліантами під пахвою, а за ним його стара, бідолашна страдниця, тюпає слідом як цуцик. А Елфа так душить сміх, аж він мало не лусне.

– От видовище, – каже він. – Це все Брін нахимерив. Шалається по Дубліну з листівкою, хтось йому прислав, з двома літерами К. і П.: капут, і він вирішив подати по...

І хапається за живіт від реготу.

– Подати що? – питаю я.

– Подати позов, – спромагається він нарешті. – На цілих десять тисяч фунтів.

– Та це ж чорт'ї що! – кажу я.

Клятий собацюра загарчав так люто, наче перед ним постали всі ворожі сили світу, але Громадянин утихомирив його добрячим стусаном між ребра.

– Ві і dho husht[198], – каже Елф.

– То хто це? – питає Джо.

– Брін, – пояснює Елф. – Він побував у Джона Генрі Ментона, тоді подався до Колліса і Ворда, а потім його зустрів Том Рочфорд і послав заради сміху до головного інспектора поліції. Боже милий, ото вже я нареготався. К. П.: капут. Цибатий прийняв його «тепло», замалим не посадив у каталажку, а зараз цей старий дурило тюпає на Грін-стрит, хоче найняти детектива.

– А коли вже Довгий Джон повісить того хлопа в Маунтджої{598}? – питає Джо.

– Берган, – мимрить, прокидаючись, Боб Дорен. – То це Елф Берган, чи ні?

– Так, він, – відказує Елф. – Повісить? Ось постривайте, я вам дещо покажу. Агов, Террі, налий-но мені склянку портеру. Треба ж бути таким телепнем! Десять тисяч фунтів. Побачили б ви, як на нього вирячився Цибатий Джон. К.П...

І ну знову реготати.

– Аз кого це ти смієшся? – белькоче Боб Дорен. – Ти Берган?

– Террі, хлопче, ворущися-но швидше, – гукає Елф.

Теренцій О'Райсн почув його поклик і відразу ж приніс йому кришталеву чашу наповнену щерть пінявим темним елем, який шляхетні близнюки-брати Бровайві і Бровардилон варили в своїх божистих чанах, мізкуваті, як сини безсмертної Леди{599}. Адже збирають вони соковиті шишки хмелю, зсипають їх, просіюють, мнуть і настоюють, додаючи терпкі соки, і ставлять сусло на священний вогонь, і працюють і вдень і вночі безнастанно й сумлінно, не покладаючи рук, ці мізкуваті братове, можновладці великих чанів.

Тож ти, преславний лицарю Теренцію, який змалечку був навчений поштивости, подав цей подібний до нектару трунок у кришталевій чаші йому, спраглому звитяжцю, що є усіх лицарських доблестей здобувач, а красою рівний лиш безсмертним.

А він, цей юний ватажок із племені О'Берген, не міг стерпіти, щоб хтось та перевершив його у великодушних вчинках, отож він милостиво зволив віддячити за послугу оболон, монетою з дорогоцінної бронзи. На ній уміла рука майстра

викарбувала портрет у її величній поставі королеви, яка веде свій родовід із Брауншвейзької династії, ймення її Вікторія, Божою милістю Об'єднаного Королівства Великобританії та Ірландії і Британських заморських володінь королева, оборонець віри, імператриця Індії, яка правила численними народами, шанована ними, бо вони знали її і полюбили в усіх землях, де сонце сходить і де воно заходить, білошкірі й темношкірі, червоношкірі та ефіопи.

– Чого цьому бісової віри масону тут треба, – озвався Громадянин, – що він никає туди-сюди попід дверима?

– А справді, чого? – питає Джо.

– Ось, будь ласка, – каже Елф, виймаючи грошак. – Ви заговорили про повішення. То я покажу вам дещо таке, чого ви ніколи ще в живі очі не бачили. Листи вішальника. Ось, подивіться.

І витягає з кишені пачку листів і конвертів.

– Дуриш нас? – питаю.

– Їй-же богу, правду кажу, – запевняє Елф. – От почитайте.

То Джо і взяв ті листи.

– А з кого це ти смієшся? – белькоче Боб Дорен.

Бачу, йдеться до того, що от-от завариться буча. Боб, у нього бзик у голові, коли надміру хильне портеру, тож я починаю балакати, щоб відвернути увагу.

– А як там, Елфе, ідуть справи у Віллі Меррея{600}?

– Не знаю, – каже. – Я щойно зустрів його на Кейпл-стрит з Педді Дігнемом. Та ніколи було, дуже поспішав...

– Ти що? – втрутився Джо, відклавши листи. – Зустрів його з ким?

– З Дігнемом, – пояснює Елф.

– З Педді? – допитується Джо.

– Авжеж, – підтверджує Елф. – А що хіба?

– Хіба ти не знаєш, що він помер? – каже Джо.

– Педді Дігнем помер? – ошелешено Елф.

– Еге ж, – йому Джо.

– Та я його бачив, ще п'яти хвилин не минуло, – твердить Елф, – на власні очі живісінького.

– Хто там помер? – питає Боб Дорен.

– Тоді ти бачив, мабуть, його привид, – каже Джо. – Сила Божа-хрестова з нами.

– Та як же так? – мимрить Елф. – Боже милий! Всього лиш п'ять хвилин тому... Та як же?... і Віллі Меррей із ним, а разом із ними ще той, ну, як його звати... Та як же так? Дігнем помер?

– Що там із Дігнемом? – знову озивається Боб Дорен. – Хай тільки хтось посміє...

– Помер! – повторює Елф. – Та він не більше помер, ніж ти.

– Може й так, – каже Джо. – Але сьогодні зранку з ним повелися дуже вільно: взяли та й поховали його.

– Кого, Педді? – питає Елф.

– Так, його, – відповідає Джо. – Він заплатив свій борг природі, тож хай Господь помилує його душу.

– Боже милий! – вигукує Елф.

Йй-богу, не дивно, що з несподіванки хлопець, як то кажуть, отетерів.

У темряві відчувалося, що руки духа дрібно тремтять, і коли тантричні молитви спрямувалися в належний простір, засвітилося рубінове сяйво, яке поступово яскравішало, і ефірний двійник набував життєвості зокрема завдяки витокам вітальної енергії, що струменіли через ауру голови та обличчя. Комунікація відбувалася за участі гіпофізної залози, а також променів жовтогарячого та пурпурового кольору, що струменіли з сакральної сфери і сонячного сплетіння. Коли до нього звернулися по його земному імені й запитали про ті духовні світи, в яких він перебуває нині, то він повідомив, що нині простує дорогою повернення, пралайї, але зараз перебуває у владі хижих істот нижчого астрального рівня. Коли ж його запитали, що він відчував, переходячи через поріг того іншого світу, він сказав, що спочатку бачив усе наче крізь тьмяне скло, але ті, що перейшли поріг, отримують здатність повного володіння атмічним розвитком. Коли запитали, чи схоже тамтешнє життя на наше земне, він повідомив, що чув від душ, які перебувають на вищих сходинках духовного розвитку, що їхнє житло обладнане всіма сучасними вигодами, такими як таліфона, аліфтар, вана, убирална, а ті, що досягнули найвищих сходинок, мають удосталь найчистіших насолод. Потім він попросив квартиру сколотин, і коли її принесли, його душа була з усіх ознак вельми задоволена. Тоді запитали, чи не зволить він переказати що-небудь живим, і він закликав усіх тих, які ще не вийшли з-під облудної облади Майї, рушити дорогою істини, позаяк деванічним колам стало відомо, що Марс і Юпітер заподіють велике лихо, зіткнувшись з Овном, який має силу в східному ареалі. Ще поцікавились у нього, чи немає для нас у покійних особливих побажань, і отримали таку відповідь: Щиро вітаємо вас, наші земні друзі, які ще досі у плоті. Стежте за тим, щоб К. К. не перебирав через край. Пощастило з'ясувати, що ці дві літери – це ініціали містера Корнеліуса Келлегера, керуючого відомої похоронної контори Г. Дж. О'Ніла і друга покійного, який сам облаштовував і справляв похорон. Наприкінці він попросив переказати своєму любому синкові Петсі, що другий черевик, якого він не міг знайти, тепер під комодом у задній кімнаті, і тепер обидва треба віднести до Каллена й залатати тільки підшву, бо підбори в них зовсім цілі. Він зазначив, що ця обставина порушує спокій його душі у потойбічному світі і благає виконати його прохання.

Його запевнили, що цю справу буде негайно залагоджено, і, за всіма ознаками, запевнення він сприйняв задоволено.

Спорожніла вже його оселя: покинув світ наш О'Дігнем, сонце нашого ранку. Вже не топтатимеш ти, о Патрику з осяйним чолом, весною рясту на лузі. Оплач його, Банбо{601}, своїми вітрами, і ти, Океане, оплач його своїми бурями.

– Знову він там, – каже Громадянин, визируючи у вікно.

– Хто? – питаю я.

– Блум, – каже він. – Уже хвилин десять шастає туди-сюди наче вартовий

поліцейський.

І справді, їй-богу, я побачив, як його фейса блумнула у вікно і зразу щезла знову.

А малий Елф, той був зовсім знетямлений. Ну геть стерявся хлопець.

– Боже милий, – повторює. – Я ладен поклястися, що це був він.

І тут роззявляє свою пащеку Боб Дорен, шапку посунув на потилицю, і підлотнішого за нього горлопана не знайдеш у Дубліні, коли йому розум замакітриться:

– А хто це тут сказав «Боже милий»?

– Пробач і дякую, бий мене ломакою, – відказує Елф.

– То який же він милий, – горлає Боб Дорен, – коли забрав у нас нашого бідолашного Віллі Дігнема?

– Річ у тому, – викручується Елф, намагаючись забити горлопанові баки, – що тепер він уже вільний, позбувся усіх своїх клопотів.

І тут Боб Дорен ну верещати:

– Та він же страшенний негідник, він же забрав у нас нашого бідолашного Віллі Дігнема.

Вийшов Террі й подає йому знак: мовляв, тихше, бо в їхньому порядному закладі такі розмови зовсім ні до чого. І тоді Боб Дорен починає, знаєте що? Він починає проливати сльози з приводу гіркої долі Педді Дігнема, можете мені повірити.

– Щиросерда людина була, – плачеться він, шморгаючи носом. – Людина великої щирої душі.

У твоїх очах проблискує сльоза{602}. І знай верзе свої нісенітниці. Краще хай би йшов додому до своєї Муні, карликуватої сучки сновиди, з якою його оженили, дочки судового пристава. Її мати тримала нічліжний дім на Гардвік-стрит, і доця тинялася з поверха на поверх, а Бентам Лайонс розповідав мені: о другій ночі з'являється вона на сходах гола-голісінька на показ для кожного бажаючого, як то кажуть на кінських перегонах, на рівних для всіх підставах.

– Найпорядніший, найшляхетніший, – голосить Боб. – І ось він пішов від нас, наш бідолашний Віллі, бідолашний Педді Дігнем.

У полоні смутку, в глибокій зажурі він обтужував нашу втрату світлосяйного променя небесного світла.

Наш давній знайомий, псище Гарріовен, знову загарчав на Блума, бо той весь час тупцяв біля дверей.

– Та заходьте, не бійтеся, він вас не з'їсть, – каже Громадянин.

Ну, Блум переступає поріг, пильнуючи пса, і питає у Террі, чи не було тут, часом, Мартіна Каннінгема.

– О, Господи, святий Боже наш і його слуга МакКеун! – вигукує Джо, читаючи ті листи. – Хочете, послухайте ось такий?

І починає читати.

Ліверпуль, Гантер-стрит, 7.

Дублін.

Головному шерифу Дубліна.

Вельмишановний сер з вашого дозволу я хочу запропонувати вам свої послуги щодо згаданої вище неприємної справи коли я повісив Джо Ганна у в'язниці Бутль 12 лютого 1900 року і повісив...

– Ану покажи, Джо, – кажу я.

– ...рядового Артура Чейса за підле вбивство Джессі Тільзіт у Пентонвільській в'язниці і я був помічником коли...

– Господи! – кажу я.

– ...Біллінгтон скарав лиходія вбивцю Тоуда Сміта...

Тут Громадянин спробував був вихопити лист у нього з рук.

– Потерпи-но хвилинку, – мовив Джо.

– ...і також знаю спосіб накинути зашморг на шию так що він уже не скине його і сподіваюся на вашу прихильність і залишаюся ваш, вельмишановний сер, а ціна моя п'ять гіней.

Г. Ромбольд,

Майстер Цирульник.

– І щоб він, цей Майстер Вішальник, не минув рук іншого Майстра Вішальника, – каже Громадянин.

– І щоб його чорти в пеклі взяли, цю СМЕРДЮЧУ ТВАРЮКУ, – каже Джо. – Знаєш що, Елфе, – каже він, – забери цю бридоту, щоб я її більше не бачив. Привіт, Блуме, – каже він. – Чого бажаєте випити?

І ну вони сперечатися про це діло. Блум тягне своєї: йому, бач, не хочеться, та йому, знай, не можеється, та хай Джо не ображається і тому подібне, і потім зрештою каже: гаразд, тоді я, мабуть, волю сигару. Йй-богу, розумний чолов'яга, нічого не скажеш.

– Террі, принеси нам одну з найкращих твоїх смердючок, – гукає Джо.

А Елф тим часом розповідає, як один хлоп прислав з такого приводу листівку зі співчуттям і з чорною облямівкою навкруг.

– Усі вони цирульники з чорного краю{603}, – каже він, – які за п'ять фунтів та дорожні видатки ладні повісити рідного батька.

І розповідає, як двоє стоять унизу чекають і, коли повішений зависне, тягнуть за ноги, щоб задихнувся належно, а потім ріжуть мотузку на шматочки і продають по кілька шилінгів за шматик.

Вони мешкають у темному краї, мстиві лицарі бритви. І свій мотуз, свою смертельну зброю, тримають напоготові, щоб вишпурити в Ереб{604} тих, які пролили кров людську, бо сказав Господь: їх мені терпіти не сила.

І ну вони гуторити про смертну кару й звичайно ж Блум і собі розбалакує про те як і чому та іншу чорзнашологію цього діла а пес увесь час обнюхує його і мені казали що від цих явреїв іде якийсь особливий дух і його собаки чують і він ще про засіб стримання та інше щось тому подібне.

– Щоб ви знали, є одна річ, на яку не діє засіб стримання, – каже Елф.

– І що ж це за річ? – питає Джо.

– Член того бідолахи, якого вішають на шибениці, – каже Елф.

– Та хіба? – дивується Джо.

– Щира правда, – запевняє Елф. – Я чув це від головного доглядача, який був у Кілмейнгамській в'язниці{605}, коли там вішали Джо Брейді, непереможного. Він розповів мені, коли його знімали з шибениці, то член стирчав їм просто в обличчя як сук.

– Пристрасть живе й по смерті{606}, як говорив хтось, – каже Джо.

– Наука все це пояснює просто, – озивається Блум. – Це природний феномен, розумієте, позаяк за рахунок...

І ну закидати нас словами, які навіть вимовити неможливо, про феномен і науку, про цей феномен і той феномен.

Видатний учений гер професор Луїтпольд Блюмендуфт{607} опублікував дані медичних досліджень, які підтверджують думку, що перелом шийних хребців, який призводить до розриву спинного мозку, відповідно до надійно перевірених висновків медичної науки, має неодмінно викликати інтенсивне гангліонне стимулювання нервових центрів, завдяки чому розширюються порожнини *corpora cavernosa*[199], що різко збільшує приплив крові до чоловічого органу, відомого під назвою пеніс або ж статевий член, і створює феномен, що називається в медицині патологічною філопрогенітивною вертикально-горизонтальною ерекцією *in articulo mortis per diminutionem capitis*[200].

Ну, певна річ, Громадянин тільки й чекав приводу, і зразу ж нум про непереможних, і про стару гвардію, і про героїв шістдесят сьомого{608}, і не бійтеся говорити про дев'яносто восьмий, а Джо й собі про те ж саме, про всіх, кого повісили, ув'язнили, вислали за вироком військово-польового суду, він за нову Ірландію, за нове це і за нове те, і ще за щось нове. Якщо ти за нову Ірландію, то гайда: заведи собі нового пса і вперед. А цей барбос коростявий знай нюшить по всіх кутках і чхає і чухається, а оце уподобав Боба Дорена, який саме поставив Елфові півпінти, –

надісь, щось і йому перепаде. Ну, а Боб Дорен, за звичкою, починає з ним дурня клеїти:

– Дай нам лапу! Дай лапу, песику! Ти ж у нас такий розумний пес. Ну, дай нам свою лапу! Дай же нам лапу!

Отуди к бісу! Його ручкання з клятим псищем скінчилося тим, що він ізсунувся з ослона і бехнувся б на пса, якби його не підхопив Елф, а сам плете свої околяси, мовляв, собак треба навчати, пестячи їх, і пес породистий, і пес розумний; слухаючи таке, аж плюнути хочеться. Тоді попросив Террі подати йому бляшанку з-під печива братів Джекоб і вишкрябав звідтам крихти для пса. Той гамнув їх за одним разом і язик вистромив довжелезний, просить іще. Мало не з'їв і бляшанку.

А Громадянин із Блумом завели балачку про те саме, про братів Ширів{609} і Вулфа Тона, який побував поблизу на Арбор-гіл, про Роберта Еммета і загибель за батьківщину і про той віршик Томмі Мура про Сару Керран і що вона далеко від рідного краю. А Блум красується із своєю дурною сигарою та тлустими щоками, хоч кошенят ними бий. Феномен! І жінка його теж феномен неабиякий сама здорова як корова а спина завширшки така що можна на ній у кеглі грати. Колись вони мешкали в «Міському гербі» і як розказував мені Пісюн Берк там жила стара жінка з благуватим небожем і Блум намагався їй приподобатися цяцькався з нею грав у безик і певно розраховував що вона відпише йому якусь дещицю у своїй духівниці й перестав їсти м'ясо по п'ятницях бо стара постувала безперестану і благуватого бевзя виводив на прогулянки. І от одного разу повів він його по всьому Дубліну, не минаючи жодної забігайлівки, і в кожній вони закладали за комір, тож додому притягнув його п'яного як чіп і пояснив, що зробив це для того, щоб хлопець збагнув шкоду алкоголю, а три жінки накиннулися на нього, як рій розлютованих ос, і ну допікати до печінок: і та стара, і Блумова жінка, й місіс О'Дауд{610}, хазяйка готелю. Господи-Боже мій, я мало кишки не порвав з реготу, слухаючи, як Пісюн Берк мавпує бабське кодро, що сварить Блума, а той своїм звичаєм бубонить але вам треба зважити на те що та але з іншого боку. Про цього бовдура мені розповідали ще одну цікаву річ: згодом він працював у винній лавці Пауера на Коуп-стріт, робив купажі, то п'ять разів на тиждень після роботи він вертався додому без задніх ніг на фіакрі після дегустації усіх своїх сьогоднішніх виробів у цьому закладі. Феномен!

– Слава героям! – проголошує Громадянин, піднімає кухоль і пильно дивиться Блумові просто в очі.

– Слава, слава, – підтримує його Джо.

– Власне, ви не зрозуміли суті того, що я хочу вам сказати, – править своєї Блум. – Я мав на увазі ось що...

– Sinn Fein! – каже Громадянин. – Sinn Fein amhaim[201]! Любі друзі з нами поруч, а вороги – вони супроти{611}.

Останнє прощання зворушило всіх до глибини душі. Усі дзвіниці, ближні й дальні, безперестану бамкали, звістуючи про свій жаль за загиблими героями, і з усіх боків довкола осередку скорботи линув приглушений стукіт сотень барабанів, який раз по раз перебивали лункі артилерійські залпи. Рокотіння грому і сліпучі спалахи блискавок, які опромінювали жахливе видовище, наводили на думку, що небесна артилерія не випадково демонструє зараз свою неймовірну потугу, щоб наддати страхітливості й так уже гнітючій картині. Страшна злива бурхнула потоками, наче відкрилися всі шлюзи небесні, на голі голови людського юрмиська, яке за найскромнішими підрахунками налічувало півмільйона душ. Уся поліція Дубліна на чолі з її начальником була задіяна для підтримання порядку в цьому юрмиську, і духовий оркестр із Йорк-стріт, щоб розважити люд, прикрасивши свої інструменти жалобним крепом, пречудово виконував незрівняну мелодію, знайомий нам із колиски витвір музи плачу Сперанци{612}. А для духовно спорідненого з нами люду, який прагнув сюди з

усього обширу нашого краю, були впроваджені швидкі екскурсійні поїзди і диліжанси з м'якою оббивкою. Великим вкладом у спроби розважити публіку були виступи улюбленців Дублінського загалу, вуличних співців Л-н-г-н та М-лл-г-н, які у відомій усім своїй потішній манері виконали «У ніч перед тим, як Ларрі повели на шибеницю»{613}. Двоє наших незрівнянних комедіантів отримали неймовірний виторг, продаючи листівки з текстом цієї пісні шанувальникам гумору, і жоден із тих, чия душа плекає любов до щиро ірландського жарту без натяку на вульгарність, не дорікне їм за ці чесно зароблені пенси. А дітлахи з Притулку для Знайд Жіночої та Чоловічої Статі, які скупчилися біля вікон, що виходили туди, де відбувалася подія, були в захваті від такого несподіваного розширення спектру їхніх звичних розваг, і тут доречно буде вимовити слова подяки черницям Сестрам Доброчинницям за їхню чудову ідею надати бідолашним малюкам, позбавленим батьківського й материнського піклування, можливість побачити воістину повчальне видовище. Особи, близькі до віце-короля, серед яких помічено кілька вельми відомих у нашому світі леді, були запрошені їхніми ясновельможностями на велику трибуну з найвигіднішими місцями, в той час як для мальовничої чужоземної делегації, відомої під назвою Друзі Смарагдового Острова, була споруджена трибуна навпроти. Делегація, яка була присутня в повному складі, очолювалася командором Бачібачі Бенінобеноне (напівпаралізованого дуаена довелося підняти на трибуну за допомогою потужного парового крана), ось її члени: мсьє П'єр-Поль Птіпоц, Владімір Великошмарклін, архідрюк Леопольд Рудольф фон Свинбад-Худийталер, графиня Маруха Віруха Кицясоня Путряпешті, Гірам Ю. Бомбюст, граф Атанатос Карамелопулос, Алі Баба Бакшиш Рахат Лукум Ефенді, сеньйор Ідальго Кабальєро Дон Грішильйо і Палабрас і Патерностер де ла Малора де ла Малярія, Хокопоко Харакірі, Хай Хун Чан, Олаф Кобберкеддельсен, мінгерр Трик ван Трумпс, пан Полякс Піддеревський, Гускостав Прхклстр Кратчінабрітчісич, герр Бардакдиректорпрезидент Ганс Тецьки-Пецьки, ординарнийприватдоцентдержавнихгімназіймузеївсанаторіївсуспензоріївзагальноїісторії -екстраординарнийпрофесордоктор Кіґфрільд Юберальгемайн. Усі без винятку делегати у найрізноманітніших і найдошкульніших виразах затаврували це паскудне варварське дійство, яке їх запросили спостерегти. Потім серед делегатів ДСО розпочалася жвава дискусія (участь у ній узяли всі присутні), якого числа достеменно народився святий заступник Ірландії – восьмого березня чи дев'ятого{614}. Протягом суперечки пішли в хід гарматні ядра, ятагани, бумеранги, димові шашки, сікачі, парасолі, катапульти, кастети, мішки з піском, ломи, а також суперечники завзято молотили один одного кулаками. За зразковим полісменом – а ним вважається здоровань Макфадден – послали гінця в Бутерстаун. Той зразу відновив порядок і з неймовірною швидкістю зміркував, як вирішити згубну суперечку щодо дати: запропонував вважати, що святий народився сімнадцятого березня – число, яке об'єднує пропозиції обох сперечальних сторін. Дотепне рішення сподобалося всім ДСО і було схвалене одноставно. Весь їхній гурт щиро дякував довготелесому молодчазі полісменові за його поміч, хоча у багатьох із них фізії ще сочилися юшкою. Командора Бенінобеноне витягли з-під крісла головуючого, і його юрисконсульт Пагамімі{615} пояснив, що різноманітні речі, сховані в його тридцяти двох кишенях, він забрав у своїх молодших колег тоді, коли вони чубилися один з одним, сподіваючись привести їх до тями. Усі ці речі (серед них кілька сот жіночих і чоловічих золотих та срібних годинників) були негайно повернені їхнім законним власникам, і між ними запанували мир і згода.

Спокійно, не пишаючись, Ромбольд зійшов на ешафот у бездоганному костюмі, і в петлиці улюблена його квітка *Gladiolus*{616} *Cruentus*. Про свою присутність він сповістив своїм стишеним ромбольдівським кахиканням, яке дехто намагався (безуспішно) наслідувати – коротким, силуваним, а проте неповторним, характерним тільки для нього. Увесь наш велелюдний наплив зустрів появу всесвітньо відомого ката з гучним захватом: леді із супроводу віце-короля нестямно вимахували хусточками, а чужоземні делегати ще з більшим завзяттям вітали його, горлаючи різними мовами: гох, банзай, ельєн, живіо, чінчін, полла кронія, гіп-гіп, вів, Аллах, і серед них можна було розчути лунке еввіва делегата з країни пісень (його високе подвійне фа нагадувало ті пронизливі ноти, якими євнух Каталані{617} чарував слух наших прапрабабусь). Рівно о сімнадцятій годині через мегафони пролунав сигнал до молитви, і всі голови враз оголилися; патріархальне сомбреро, яке зберігали в

родині командора від часів революції Рієнці{618}, зняв із його голови особистий черговий медик, доктор Піппі. Вчений прелат, який мав дати героєві мученику перед стратою останню розраду нашої святої релігії, з щиро християнською покірністю став навколішки в калюжі дощової води і, задерши полу сутани собі на сиву голову, звернувся до престолу милосердя з палкою молитвою зглянутися над душею страдника. Біля колоди стояла страхітлива постать виконавця виroku, його обличчя ховалося у відерному горшку з двома круглими отворами, крізь які пекучим лютим поглядом визирали його очі. Чекаючи сигналу до дії, він випробовував своє страшне знаряддя, чи досить воно гостре, підгострював його, проводячи по своєму м'язистому рамені, або одтинав голови цілій отарі баранів, яку пригнали для цього шанувальники його жорстокого, проте необхідного вміння. На гарненькому столику з червоного дерева були впорядковано розкладені ніж, щоб розчленувати тіло скараного, набір струментів, щоб його тельбушити, (спеціально зроблених на замовлення всесвітньо відомою Шеффільдською фірмою ножових виробів Джон Раунд і Сини), горщик із теракоти, призначений для дванадцятипалої кишки, товстої кишки, сліпої кишки, апендиксу тощо, коли їх буде успішно видалено, а також два чималі молочні дзбани, щоб зібрати дорогоцінну кров дорогоцінної жертви. Завгосп об'єднаного притулку для котів та собак, тут же присутній, чекав, щоб забрати наповнені дзбани і віднести їх у свій добродійний заклад. Упорядники цього ґрандіозного дійства вирішили попоштувати його героя чудовим частунком, який складався з яєшні з шинкою, добре просмаженого біфштекса з цибулею, гарячих булочок і міцного чаю, який підбадьорить і мертвого, а герой, приготувавшись до неминучої смерті, виявляв зразкове самовладання і живий інтерес до всіх перипетій драматичного видовища, проте він, прагнучи до високого і довершуючи своє самозречення, рідкісне в наші часи, висловив своє останнє побажання (виконане негайно), щоб його частунок розділили порівну між членами Товариства Хворих і Нужденних Квартиронаймачів на знак його уваги до них і пошани. Емоційний настрій загалу сягнув свого пек і non plus ultra[202], коли наречена його проштовхалася крізь тисняву глядачів, зашарівшись, і впала на його груди, на мужні груди того, хто ладен був вирушити у вічність заради неї. Герой обняв її гнучкий стан, ніжно шепочучи: Шейло, ти ж моя кохана{619}. Коли він назвав її так інтимно на ім'я, вона стала пристрасно цілувати всі містини свого коханого, які були доступні для її поривів, попри суцільний крій його в'язничного вбрання. Вона присягнулася йому, що ніколи не забуде свого хлопця-героя, який пішов на смерть, співаючи пісню, наче на матч ірландського футболу в парку Клонтерк, і солоні струмки їхніх сліз потекли єдиним потоком. Вона нагадала йому про щасливі дні їхнього дитинства на берегах Анни Ліффі, де вони тішилися невинними підлітковими розвагами, і, забувши про жахливі обставини сьогодення, вони сміялися від щирого серця, і весь огром глядачів разом із високоповажним пастором поринув у вир усезагальних веселощів. Це стовпище люду несамовитіло від радісного сміху. Однак довелося згадати про те, що їх чекає сумна дійсність, і вони востаннє потиснули одне одному руки. Потоки сліз знову ринули з їхніх сльозоточивих залоз, і все людське юрмище, зворушене до глибини душі, зайшлося нестямним плачем, та навіть слуга Христовий похилого віку і той був засмучений не менше, ніж інші. Здорові дужі хлопці, доглядачі порядку, привітливі крем'язні з ірландської королівської поліції, не соромлячись, відкрито послугоувались своїми носовими хусточками, витираючи сльози, і можна з певністю твердити, що в усьому цьому досі небаченому велетенському зборищі жодне око не залишилося сухим. А потім сталася оказія, що, певно, вразила кожного своєю незвичайною романтичністю. Річ у тім, що красунчик, який щойно закінчив Оксфордський університет, відомий своєю лицарською прихильністю до жіноцтва, показує свою візитну картку, банківський рахунок і родовідне дерево й пропонує свою руку й серце бідолашній юній леді, благаючи відразу призначити день шлюбу. І його пропозицію прийняли тут-таки. Кожній леді з тих, що присутні, вручили високохудожній сувенір – брожку з черепом і кістками, і цей дарунок, як коштовний, так і доречний, спричинився до нової хвилі радісного захвату; коли ж галантний вихованець Оксфорду (до речі, нагадаємо, нащадок одного з найшанованіших родів у історії Альбіону) настромив на палець нареченої, що мило зашарілася, коштовну обручку зі смарагдами у формі трилисника з чотирьох листів, захват публіки перейшов усі межі. Та навіть сам суворий начальник військової поліції Томкін-Максвелл ффренчмуллан Томлінсон, що керував сумною процедурою, той, який, не повівши вусом,

розстрілював десятки сипаїв, прив'язуючи їх до жерла гармат, навіть він не спромігся стримати своїх природних почуттів. Його рука в броньованій рукавичці змахнула непрохану сльозу, й ті обрані бюргери, які складали його близький entourage[203], могли почути, як він мимрить сам до себе:

– Оце то лялечка, прости мене Господи. Треба ж ото, Господи, щоб така гарна штучка була на світі. Хай йому біс, аж ревів би як бугай, коли згадаю стару жабу, що жде мене вдома в Лаймгаусі.

І тоді Громадянин заходився про ірландську мову і про засідання Дублінського муніципалітету та тому подібне і про ірландське панство, яке, бачте, слова не вміє сказати по-ірландському, і Джо втрутився й собі, бо він заклався з кимось аж на фунт і виграв, і Блум теж балакає щось своє улюблене, смокчучи двопенсову смердючку, яку він вициганив у Джо, і згадує про Гельську лігу і лігу супротивників частування і про те, що пияцтво це прокляття Ірландії. Припинити гуртове частування, коли в пивниці збираються друзі, і все буде гаразд. Авжеж, ти поставиш йому пінту, він вихилить її собі в пельку, а ти не дочекаєшся від нього навіть пини від тієї пинти, аж доки Господь покличе його душу. Я оце недавно пішов із приятелем на їхню музичну вечірку, танці та пісні, ляжем, любко, під копичку, та чи просто на травичку{620}, потім один дядько із значком Товариства тверезости викаблучувався про щось ірландською, і цілий гурт colleen bawns походжав із своїми безалкогольними напоями, продавали якісь медалі, помаранчі й лимонад і ще черстві булочки, ну, flahoolagh[204], всякі лагомини, словом, нема про що говорити. Ірландія твереза – Ірландія вільна{621}. А потім якийсь старий пердун почав дмухати у козицю, і вся ця шатія-братія ну човгати ногами під музику, і то таку, від якої мухи дохнуть. І ще там никали двійко преподобників, стежили, щоб серед публіки не заводили шурів-мурів, а це, по-моєму, взагалі однаково, що бити нижче пояса.

Отож, як я уже розказував, той собацора, бачачи, що бляшанка порожня, починає нюшити навколо нас із Джо. Якби він був мій, я б його добре попестив, навчаючи, ей-ей. Луснув би його раз, а потім ще й іще, щоб до нього дійшло, тільки не по очах.

– Боїшся, що вкусить? – питає Громадянин і скалиться.

– Та ні, – відказую. – Щоб не здалося йому, що моя нога то ліхтарний стовп.

Кличе свого барбоса.

– Ну, що тобі, Гаррі, чого тобі? – питає.

І хапає його, і кидає голічерева, і щось йому тлумачить ірландською, а той барбос гарчить на відповідь, і в них виходить схоже на дует, як ото буває ув опері. Такого гарикання, як між ними, ви ще ніколи не чули. Якби я знав чоловіка, який нидіє без діла, то попросив би його написати листа в газети, pro bono publico[205], про те, щоб на всіх таких псів, як оцей, обов'язково надягали намордник. Гарчить, бурчить, очі налиті кров'ю, бо хоче пити, з пащі капає сказ.

Усім, кого цікавить проблема передачі людської культури нашим меншим братам (а їм ім'я легіон), ні в якому разі не слід оминати дивовижні вияви кінантропії{622}, про які ми довідуємося з опису славетного рудого ірландського сеттера-вовкодава, раніше відомого під sobriquet[206] Гарріоуен, але нещодавно широким загалом друзів і знайомих перейменованого на Оуена Гаррі{623}. Зазначені вияви, наслідок багаторічного дресирування пестощами і ретельно обміркованої системи харчування поєднуються вкупі з іншими досягненнями з читанням віршів. Наш найавторитетніший з-поміж нині живих фахівців із фонетики (його ймення з нас не витягнеш ніякою силою!)

доклав просто нелюдських зусиль, щоб аналітично порівняти читані вірші, і виявив їхню разючу (курсив наш) подібність до рун прадавніх кельтських бардів. Зараз ми не говоримо про ті чарівні пісні кохання, з якими познайомив світ наших книголюбів поет, що ховається під ніжним псевдонімом Тендітна Гілочка{624}, а, далі, про ті жорсткіші й особистіші вияви емоцій (як зазначив такий собі Д. О. К. у цікавому повідомленні, що з'явилося в одній з вечірніх газет), які ми спостерігаємо в сатиричних віршах славетного Рафтері{625}, а також Дональда МакКонсідайна, не кажучи про сучаснішого лірика, який перебуває нині в центрі уваги нашої освіченої публіки. Пропонуємо вашій увазі уривок у перекладі англійською, здійснений видатним ученим, чиє ім'я нам не дозволено розголосити, хоч ми й вважаємо, що наші читачі спроможні довідатися з непрямих алюзій більше, ніж із прямої інформації. Метричній системі собачого оригіналу, яка нагадує витончені алітеративні та ізосилабічні правила валлійського енгліну{626}, властива куди більша складність, проте ми гадаємо, що наші читачі погодяться: його дух відтворено непогано. Можливо, нам слід додати, що враження від читаного значно посиляться, якщо читати вірші Оуена повільно й монотонно, щоб вони звучали, наче стримане гарчання.

Гризота гризот моїх

Сім днів коженденно

І сім четвергів сухих

Тобі, Барні К'єрнан,

Хай сніться без краплі

Води, що відвагу

Остудила б мою й хоробрість.

А єство це моє гаряче

Жадає тельбухів Ловрі.

Тоді він попросив Террі принести води собаці, і, їй-богу, тварина так жадібно хлєптала ту воду, що чути було за добру милю звідси. А Джо його питає, чи згодиться ще повторити.

– Можна ще, – відповідає, – chara[207], а то ти подумаєш, що я на тебе чомусь образився.

Їй-богу, він тільки вдає, що у нього не всі дома. Швендяє по місту з одного шинку до іншого з цим собацюрою старого Гілтрепа, покладаючись на те, що ви вважатимете за велику честь для себе, коли він погодиться, щоб ви почастивали його випивкою, і розкошує собі коштом міських платників податків та членів корпорації. Довічна гульня для чоловіка і пса. А Джо питає:

– У тебе для ще одного пива місце знайдеться?

– А на ставку для ще одної качки місце знайдеться? – питаю його я.

– Ще раз те саме, – це він до Террі. – А ви певні, що нічого не бажаєте з числа

буфетних напоїв? – питає він.

– Ні, дякую, – відказує Блум. – Річ у тім, що я, власне, прийшов сюди зустрітися з Мартіном Каннінґемом, розумієте, щодо страхової спадщини бідолахи Дігнема. Мартін попросив мене зайти в контору. Виявилось, він, тобто Дігнем, не повідомив страхову компанію, що заставив свій страховий поліс, і відтак, по закону, кредитор по заставній нічого не може отримати.

– Комедія, – засміявся Джо. – Дотепно виходить: старий Шейлок сам себе надурив. Тож тепер усе це на руку дружині, хіба ні?

– Ну так, – каже Блум. – Справу мають довершити її поклонники.

– Які поклонники? – допитується Джо.

– Я помилився, – поправляється Блум. – Маю на увазі: законники, адвокати дружини.

І пірнає у плутанину заставного законодавства і в те як лорд-канцлер вирішує і слід врахувати інтереси дружини і вже створено фонд але Дігнем заборгував Бріджмену деяку суму грошей і якщо тепер дружина чи удова ставитимуть під сумнів права кредитора по заставній і зрештою забив мені баки цим заставним законодавством. Йому самому з біса пощастило, що не попав тоді під це саме законодавство як шахрай і волоцюга, та приятель у суді його вирятував. Продавав білети добродійницької лотереї, яка провадилася буцімто за сприяння Угорської королівської влади. Щоб я вмер коли неправду кажу. Щодо євреїв краще помовчу. Угорський королівський грабунок.

Аж тут суне, похитуючись, Боб Дорен і просить Блума переказати місіс Дігнем, що він співчуває їй у втраті й дуже жаль, що не вийшло у нього з похороном і переказати їй, що він сказав і що всі, хто знав покійного, кажуть, що ніколи ще на білому світі не було кращого і достойнішого чоловіка, ніж бідолашний любий Віллі, нині покійний, переказати їй. Словом, балакає таке, що не тримається купи. Потискає Блумові руку і закликає трагічним тоном: перекажіть їй те то. Ми з тобою тиснем руки, бо одна мета в нас, брате, будем разом із тобою махлювати й шахрувати.

– Маю тішитися надією, мосьпане, – сказав він, – що я не зловживаю нашим знайомством, яке може здаватися коротким у розумінні тривалости часу, але ж спирається, як я сподіваюся і гадаю, на взаємну пошану, раз я прошу у вас такої ласки. Якщо ж я дозволив собі деяку вільність, то нехай щирість моїх почуттів послужить вибаченням мого зухвальства.

– Та ні ж бо, мосьпане, – заперечив той. – Я високої думки про ті спонуки, які спричинили ваш намір, і обіцяю докласти всіх зусиль, щоб допомогти вам у довершенні вашої місії, мету якої ви мені довірили, тішачись думкою, що хоча доручення це пов'язане з сумною подією, але сам вияв вашої довіри до мене дещо пом'якшує гіркоту вмісту цієї чаші.

– У такому разі дозвольте мені потиснути вашу руку, – сказав він. – Я певен, що доброта вашої душі куди краще, ніж мої нікчемні слова, допоможе відчутти біль мого серця, такий гострий, що якби я не тамував його з усіх сил, він би позбавив мене дару мови.

І подався собі геть, силкуючись не хилитатися. Ще тільки п'ята година, а він уже як зюзя. Оце колись пізно увечері він мало не попав у каталажку, добре що Педді Леонард знав того полісмена, номер 14А. Напився в забігайлівці на Брайд-стріт уже після кінцевої години і бахурує з двома хвойдами, і їхній супер тут же ошивається, і вони хилляють портер чайними чашками. Хвойдам він видав себе за француза, мовляв він мсьє Жозеф Манюо, та й ну шельмувати католицтво, а насправді він сам, ще хлопчиною, прислужував при службі Божій у церкві Адама і Єви, заплуюючи побожно

очі, і хто написав новий заповіт, а хто старий заповіт, і тискав їх та лапав. А ті дві хвойди реготали аж мало не померли зо сміху, спорожнили у нього, бовдура, кишені; він залив усе ліжко портером, а вони верещать і регочуться. А як поживає твій заповіт? У тебе який заповіт, старий чи новий? Саме тоді в цю забігайлівку нагодився Педді. А подивитися на нього в неділю, коли він із своєю жінкою-потіпахою простує до церкви і вона, виляючи задом, ступає до вітваря в лакованих черевиках, не абияк, а з пучечком фіалок, як цяця, наче панночка. Достеменно сестра Джека Муні. А матуся, стара мандрьоха, здає комірки вуличним коханцям. Їй-богу, Джек наставив його на путь істинний. Попередив, якщо тільки він не покрис своїх гріхів, то хай начувається.

Тим часом Террі приносить три кухлі.

– Призволяйтеся, – каже Джо, частуючи. – Призволяйтеся, Громадянине.

– Slan leat[208], – відповідає той.

– Щоб добре тобі велося, Джо, – кажу я. – Здоров'я тобі, Громадянине.

Їй-богу, він уже вихилив половину свого кухля. Напоїть його зможе хіба той, у кого грошей кури не клюють.

– Слухай, Елфе, – питає Джо, – а кого довготелесий хоче протягнути в мери?

– Твого друга, – каже Елф.

– Наннана? – допитується Джо. – Члена?

– Не називаю імен, – відказує Елф.

– Так я і думав, – каже Джо. – Я щойно його бачив з Вільямом Філдом, членом парламенту, на зібранні скототорговців.

– Кучерявий Іопас{627}, – озивається Громадянин, – що вивергається, наче вулкан, улюбленець усіх країн і ідол своєї власної.

А тим часом Джо починає просвіщати Громадянина про ящур, скототоргівців і вжиття заходів, а Громадянин посилає їх усіх к такій матері, а Блум обстоє сірчані купелі, як засіб для шолудивих овець, якусь відому йому мікстуру від кашлю для телят і якісь найгарантованіші ліки від антимікозу. Він-бо колись працював на бойні. Походжав із записником і олівцем, усім заважав, аж поки Джо Кафф дав йому копняка за те, що той посварився з якимсь скотарем. Містер Усезнай. Може навчити свою бабусю, як доїти качок. Пісюн Берк розказував мені, як його жінка в «Міському гербі» плакалася, бо місіс О'Дауд безнастанно рюмсала через свої жирові нарости завтовшки вісім дюймів по всьому тілу. Варто їй пукнути, як він уже бігає навколо неї і повчає, що слід робити в таких випадках. Що там у тебе сьогодні в програмі? Ага. Гуманні методи. Адже бідолашні тварини страждають а фахівці вважають що найкращий з відомих засобів неболісний для тварини це втирати мастило обережно в уражене місце. Їй-богу, він, мабуть, зуміє витягти з-під квочки яйце так обережно, що й не потривожить її.

Ко-ко-ко. Кво-кво-кво. Чорна Ліза – це наша курочка. Вона несе нам яєчка. Коли знесе яєчко, вона дуже радіє. Куд-ку-дак! Куд-ку-дак! Тоді приходиться добрий дядечко Лео. Він просовує руку під Чорну Лізу і забирає її свіженьке яєчко. Ко-ко-ко-ко. Кво-кво. Куд-ку-дак. Куд-ку-дак.

– Хоч як там є, – каже Джо, – Філд і Наннетті вирушають сьогодні до Лондона і зроблять про це запит на засіданні Палати громад.

– Чи ви певні, – питає Блум, – що радник іде теж? Річ у тім, що я хотів із ним поговорити.

– Так, він іде поштовим пароплавом увечері, – пояснює Джо.

– От біда, – зітхає Блум. – Мені дуже треба було. Може, іде тільки містер Філд. Я не зміг зателефонувати. Ні. Ви певні?

– Наннан іде теж, – каже Джо. – Ліга доручила йому зробити завтра запит щодо наказу комісара поліції, який заборонив у парку займатися ірландськими видами спорту. Як ти дивишся на це, Громадянинне? The Sluagh na h-Eireann[209]{628}.

Містер Коров'як-Півакр (Мултіфарнгам, націоналіст): У зв'язку із запитом мого шановного друга, депутата від Шіллела, я б хотів запитати високоповажного джентльмена, чи справді уряд дав указівку, щоб цих тварин забивали, не зважаючи на відсутність медичних ознак їхнього патологічного стану.

Містер Рукиноги (Тамошант, консерватор): Шановні депутати вже отримали відомості, з якими був ознайомлений комітет палати. Навряд чи я зможу істотно доповнити ці відомості. Відповідь на запит шановного депутата буде стверджувальна.

Містер Ореллі (Монтенотте, націоналіст): Чи давалися подібні вказівки щодо забою тварин людського роду, які наважувалися бавитися ірландськими видами спорту в Фенікс парку?

Містер Рукиноги: Відповідь буде заперечна.

Містер Коров'як-Півакр: Чи не вплинула славнозвісна мітчелестаунська телеграма високоповажного джентльмена на політику джентльменів із державної скарбниці?

(Галас у залі).

Містер Рукиноги: Мені треба навести довідки щодо цієї справи.

Містер Нафталін (Банкоум, незалежний): Стріляти без попередження.

(Опозиція аплодує для сміху).

Головуючий: Годі! Годі!

(Засідання закривається. Оплески.)

– Ось вам чоловік, – каже Джо, – який відродив ірландський спорт. Він сидить осьдечки. Чоловік, який визволив із в'язниці Джеймса Стівена. Чемпіон усієї Ірландії з метання шістнадцятифунтового ядра. Який у тебе найкращий результат, Громадянинне?

– Na bacleis[210], – відповідає Громадянин, удаючи із себе скромного. – Хоча в свій час я був не гірший за інших.

– Не треба, Громадянинне, – припиняє його Джо. – Усіх інших ти просто заткнув за пояс.

– Невже таке було? – питає Елф.

– Авжеж, – підтверджує Блум. – Це всім відомо. А ви не знали?

І завели балачку про ірландські види спорту та про ігри, якими бавляться shoneens, щось на взір лаун-тенісу, про ірландський трав'яний хокей і про штовхання ядра і

про поклик рідної землі і про творення нації по новій і тому подібні речі. І, звичайно ж, Блумові треба було теж висловитися з кожного приводу: якщо у чоловіка слабе серце, то йому трудні фізичні вправи не до шмиги. Присягаюся цнотою моєї бабусі, якщо піднімеш із підлоги соломину і скажеш Блумові: Поглянь-но, Блуме. Ти бачиш цю соломину? Це соломину, – то, присягаюся честю моєї дядини, він буде просторікувати про цю соломину цілу годину і, запевняю, ні на мить не спиниться.

Щойно ми були свідками дуже цікавої дискусії щодо відродження давніх гельських видів спорту і щодо значення фізичної культури, як вона сприймалася в Стародавній Греції, Стародавньому Римі і Давній Ірландії для розвитку нації, дискусія відбувалася в старовинній залі Брайсна О'Кірнана на Срейд-на-Бретан Бхеаг{629} за сприянням Слуг-на-г-Ейреанн. Вельмишановний президент шляхетної спілки головував на засіданні, і люду в залі було доста. Після змістовної доповіді голови, що визначалася красномовством і завзяттям, розпочалася цікава й змістовна дискусія щодо того, чи бажано відроджувати давні ігри та спортивні змагання наших прадавніх панкельтських предків. Широко відомий і високо шанований трудар на лану нашої давньої мови містер Джозеф Маккарті Гайнс красномовно закликав відновити давні гельські види спорту й забави, яким віддавався зранку і ввечері Фінн МакКул, аби оживити найкращі традиції відновлення сили, моці й мужности, які досягнули нас із глибини віків. Л. Блум, якого присутні сприйняли по-різному, і оплесками і свистом, дотримувався іншої точки зору, і головуючий, а він вельми прихильний до співу, поступаючись численним проханням і рвучким оплескам з усіх кінців ущерть залюдненої зали, поклав край дискусії чудовим виконанням вікопомної пісні на слова безсмертного Томаса Осборна Девіса «І нація стане ірландська»{630} (на щастя, вони загальноно відомі, і їх можна тут не нагадувати). У її виконанні наш ветеран, патріот і чемпіон, можна сказати без перебільшення, перевершив самого себе. Ірландський Карузо-Гарібальді був у чудовій формі, і в освяченому традицією гімні, співаному так, як може співати його тільки наш громадянин, його лункий голос сприймався публікою з невідомим захватом. Його вокалізм високого класу вже створив йому виняткову репутацію, проте сьогоднішнє виконання підняло її ще вище, про що свідчив оглушливий грім оплесків такого великого людського тиску, серед якого можна було побачити багатьох видатних діячів нашого духівництва, а також і представників преси, адвокатів та суддів і інших учених мужів. На цьому збори завершилися.

Серед представників духівництва{631} були превелебний Вільям Делані, О. І., Д. П.; його преосвященство Джеральд Моллой, доктор богослів'я; велебний П. Дж. Каванах, Громади Святого Духа; велебний Т. Вотерс, священик; велебний Дж. М. Айверс, парафіяльний священик; велебний П. Дж. Клірі, ордену францисканців; велебний Л. Дж. Гіккі, ордену домініканців; превелебний Фр. Ніколас, ордену францисканців-капуцинів; превелебний Б. Горман, ордену босоногих кармелітів; велебний Т. Магер, О. І.; превелебний Джеймс Мерфі, О. І.; велебний Джон Лейвері, парафіяльний священик; превелебний Вільям Догерті, доктор богослів'я; превелебний Пітер Фейган, ордену маріанців; велебний Т. Бренган, ордену ав'густинців; велебний Дж. Флавін, священик; велебний М. А. Гаккетт, священик; велебний В. Герлі, священик; превелебний монсеньйор Макманус, генеральний вікарій; велебний Б. Р. Слеттері, ордену Непорочного Зачаття Діви Марії; превелебний М. Д. Скеллі, парафіяльний священик; велебний Ф. Т. Перселл, ордену проповідників-домініканців; превелебний Тімоті канонік Горман, парафіяльний священик; велебний Дж. Фланаган, священик. Мирян там теж було чимало, були там П. Фей, Т. Кверк і багато-багато інших.

– А щодо трудних фізичних вправ, – каже Елф, – ви були на цьому матчі Кео – Беннетт?

– Ні, – відповідає Джо.

– Я чув, що за цим матчем один відомий хват змикитив покласти собі в кишеню цілу сотню фунтів.

– А хто? Чи не О'Кріп? – питає Джо.

А Блум ну своєї:

– От візьмімо теніс: у цій грі важлива моторність і пильне око.

– Авжеж, О'Кріп, – каже Елф. – Пустив між людей чутку, що Майлер кружеляє щодня пиво і ставити на нього ризиковано, а той насправді тренувався щоденно, як проклятий, умивався потом.

– Та ми його знаємо, – озивається Громадянин. – Син зрадника. Знаємо, хто йому кладе в кишеню англійське золото.

– Свята правда, – підтверджує Джо.

А Блум знову своєї про лаун-теніс та про кровообіг і питає Елфа:

– А ви як, Бергене, так не вважаєте?

– Майлер витер об нього ноги, – продовжує своє Елф. – Поединок Гінена з Сейерсом був дитячою розвагою порівняно з цим матчем. Дав йому такого бобу, що вік не забуде. Цікаве було видовище, один коротун, насилу до пупа тому другому, а той довгий, як верства, махає кулаками. Наостанок гахнув йому під дих. Від такого стусана виблюєш і те, чого й не куштував. Але все за правилами Квінсбері.

То був вікопомний і трудний бій: Майлер і Персі вийшли на ринг, змагаючись за приз у п'ятдесят соверенів. Позаяк улюбленець дублінців своєю вагою не міг зрівнятися з англійцем, він спромігся перекрити цей гандикап високим тактичним умінням. Блискуча кульмінація останнього раунду заледве не стала фатальною для обох змагальників. У попередньому раунді старший сержант, боксер середньої ваги, пустив із нашого улюбленця трохи червоного міцного, діставшись до його носа, так що Кео, отримавши досить і справа і зліва, виглядав наче напідпитку. Служивий знову взявся за свою справу сильним ударом зліва, на що ірландський гладіатор відповів прямим, цілячись Беннету в щелепу. Солдат «пірнув», але дублінець дістав його лівим хуком, чудовим стусаном по ребрах. Супротивники стали стусати один одного зблизька. Майлер брав гору над суперником і тіснив його, тож наприкінці раунду здоровань був притиснутий до канатів і добряче побитий. У англійця праве око геть запухло, і він пішов у свій куток, де жадібно став глутити воду, і коли пролунав гонг був знову бадьорий і ладен битися, певний того, що боксера з Еблани він пошле у нокаут умить. Це був бій до самого фінішу, і на фініші перемога чекала дужчого. Обидва билися, як тигри, і хвилювання публіки сягнуло краю. Суддя зробив Персі два попередження за захвати, але улюбленець був спритний і дуже вправно підстрибував – на це було варто подивитися. Після побіжного обміну вітаннями, під час якого бравий вояк спромігся похастувати ірландця чудовим аперкотом, аж кров у того пирснула з рота, і він раптом перейшов у наступ і завдав Беннеттові в живіт страшної сили лівий. Беннет як стояв так і гепнув додолу. То був нокаут чистої води. Всі напружено застигли, дивлячись на лежачого портобельського боксера, суддя почав рахувати секунди. Аж тут Беннеттів секундант Оле Пфоттс Веттстейн виставив напоказ рушник, і хлопця з Сентрі оголосили переможцем під овації глядачів, які ринули на ринг і, несамовиті від радості, мало його не затоптали.

– Він свого не промине, – каже Елф. – Я чув, він налаштовує концертне турне по півночі.

– Чув і я, – озивається Джо. – Хіба ні?

– Хто? – перепитує Блум. – А, так. Це правда. Щось наче літні гастролі, розумієте. Просто для відпочинку.

– Місіс Б., вона яскрава центральна зірка для турне, хіба ні? – питає Джо.

– Моя дружина? – питає Блум. – Так, вона співатиме. Гадаю, успіх забезпечено. Він чудово вміє організовувати. Чудово.

– Хо-хо, так ось у чому справа, – кажу я собі, кажу я{633}. – Ось звідки вітер віє. О'Кріп посвистить на флейті. Концертне турне. Дряпіжник Ден, синок старого симулянта з Айленд-бриджу, який під час війни з бурами продавав уряду тих самих коней двічі. Містер Чого-чого. Я прийшов щодо податків на воду і на бідних, містере О'Шпаре. Щодо чого? Щодо податку на воду, містере О'Шпаре. Чого-чого? Авжеж, цей мартопляс її напевно зорганізує, будь спок. Хай це залишиться між нами, дорогенька.

Гордість славетної гори Кальпи{634}, красуня з косами чорнішими, ніж воронячі крила, дочка Твіді. Там росла вона, плекала свою вроду, де мушмула і мигдаль квітнуть і пахнуть скрізь довкола. Сади Аламеди{635} чували легку ходу її ніг, оливкові гаї знали її і кланялися їй. То благовірна жона Леопольдова, Меріон пишногруда.

І ось, чи ба! Сюди прямує один із коліна О'Моллойового, вродливий витязь білолиций і рум'янощокій, радник його величності, знавець усіх законів, і з ним іде принц і наслідник шляхетного роду Ламбертів.

– Здоров, Неде.

– Здоров, Елфе.

– Здоров, Джеку.

– Здоров, Джо.

– Спаси вас Бог, – каже Громадянин.

– Спаси Він і вас по милості Своїй, – каже Дж. Дж. – Що будете ви, Неде?

– Половину, – каже Нед.

Тож Дж. Дж. замовляє відповідно.

– Ви, мабуть, із суду? – питає Джо.

– Так, – відповідає Дж. Дж. – Він усе влаштує, Неде, – каже він.

– Будемо сподіватися, – відказує Нед.

То на що вони намірилися, ці двоє? Дж. Дж. домагається, щоб його викреслили з реєстру присяжних, а той допоможе йому сяк-так перебутися. Бо його ім'я вже опубліковане у Стаббса. Карти та гулі із світськими жевжиками, що шикують моноклями, обпиваються шампанським, а сам він ущерть завалений повістками в суд і борговими зобов'язаннями. Заставляв свій золотий годинник у Каммінса на Френсіс-стрит, де ніхто його не знає, а я саме зайшов туди випадково з Пісюном, той чоботи свої викупував із застави. Як ваше прізвище, сер? Він відповідає: Денні. Я подумав: видно, що справи у тебе Злиденні, а ці хитрощі твої, я певен, вилізуть тобі колись боком.

– А ви, часом, не бачили там цього дурила, Бріна? – питає Елф. – К. п.: капут.

– Бачили, – відказує Дж. Дж. – Шукав приватного детектива.

– Еге ж, – докидає Нед, – він уже зібрався був іти прямісінько до судді, та Корні Келлегер завернув його, сказав, що треба спочатку зробити експертизу письма.

– Десять тисяч фунтів, – кепкує Елф. – Господи, та я б усе на світі віддав би, щоб почути, як він це скаже перед суддею і присяжними.

– Чи не в цьому полягає твоя робота, Елфе? – питає Джо. – Говоріть правду, всю правду і нічого крім правди, і хай допоможе вам Джиммі Джонсон{636}.

– Моя? – обурюється Елф. – Будь ласка, не пробуй очорнити мою бездоганну репутацію.

– Будь-що сказане вами, – цитує Джо, – може бути використане як свідчення проти вас.

– Звичайно ж, позов його повинні прийняти, – каже Дж. Дж. – Бо з нього не впливає, що позивач не *compus mentis*[211]. К. п.: капут.

– Що позивач не компост, це ми самі знаємо, – сміється Елф. – Хіба ти не знаєш, що він несповна розуму? Поглянь на його голову. Чи відомо тобі, що зранку, надягаючи капелюх, він послуговується різком для взуття?

– Хай навіть так, – відказує Дж. Дж., – але з точки зору закону правдивість розголошеного не захищає від відповідальності за його розголошення.

– Ха-ха, Елфе, – посміюється Джо.

– А проте, – озивається Блум, – варто подумати про бідолашну жінку. Тобто про його дружину.

– Авжеж, її жалько, – погоджується Громадянин. – Як і будь-яку іншу жінку, що вийшла заміж за ні се, ні те.

– Як ні се, ні те? – питає Блум. – Ви хочете сказати, що він...

– Я хочу сказати: ні се, ні те, – повторює Громадянин. – Такий, що ні риба, ні м'ясо.

– А щось наче гриб, – докидає Джо.

– Ось це я й хотів сказати, – погоджується Громадянин. – *Pishogue*[212], якщо ви знаєте значення цього слова.

А я вже відчуваю: скоро тут може і до роздраю дійтися. Блум знай пояснює: він, бачите, мав на увазі, що то біда, коли жінці доводиться тягатися по місту слідом за своїм чоловіком бевзем-недорікою. Воістину це можна вважати жорстоким поведінням із твариною, коли, скажімо, вивести цього пришелепуватого злидня Бріна надвір на пашу з бородою навипуск, щоб небо побачило його і заплакало від жалю. А вона, коли вийшла за нього заміж, ще й носа задирала, бо якийсь його родич прислужував у Римі в церкві самому папі. Портрет його у них на стіні з підкрученими догори вусами. Синьйор Бріні з Саммергілла{637}, гіталієць, папський зуав при Найсвятійшому Отці, полишив набережну і переселився на Мосс-стрит. А хто він, скажіть нам, власне, такий? Та ніхто, дві кімнатки вікнами у двір, сім шилінгів на тиждень, і ходив, нависивши собі на груди всілякі брязкальця на знак зневаги до всього світу.

– Навіть більше, – продовжує своє Дж. Дж. – поштова листівка вважається розголомом. У прецедентній справі Седгроува проти Гоула{638} її визнали вагомим доказом лихого наміру. Я вважаю, позов можуть прийняти.

Знову за рибу гроші! Кому цікаво, що ти вважаєш? Дай нам спокійно випити кухоль пива. Господи, невже нам і цього не дозволять?

– За ваше здоров'я, Джеку, – каже Нед.

– І за ваше, Неде, – каже Дж. Дж.

– А ось і він знову, – каже Джо.

– Де? – питає Елф.

І справді, бий мене сила Божа, він знову тупає повз двері, під пахвою у нього ті самі два здоровецькі томи, поряд жінка і Корні Келлегер, той, проходячи, позирнув каламутним поглядом у вікно і щось йому по-батьківському роз'яснює, силкується умовити його купити труну, що вже була у вжитку.

– А як там просувається справа щодо канадського шахрайства? – питає Джо.

– Відкладена, – відповідає Дж. Дж.

Річ у тім, що один із пляшконосої братії на ймення Джеймс Воут, він же Шапіро, він же Спарк, він же Спіро, помістив у газетах оголошення, ніби може за двадцять шилінгів забезпечити в'їзд у Канаду. Що? Ви вважаєте, я зсунувся з глузду? Та ні, то була просто мана. Ну, що скажете? Усіх обморочив, обвів кругом пальця, не тільки служниць і двірників, прибулих із графства Міт, а навіть своїх одноплемінців. Дж. Дж. розповідав нам, як один старий єврей, Зарецький, чи як його там, подає свідчення в суді, не скинувши капелюха, і плачеться, присягаючися святим Мойсеєм, що його обкрутили на два фунти.

– А хто слухав справу? – питає Джо.

– Головний суддя, – відповідає Нед.

– Бідолашний старий сер Фредерік, – каже Елф. – Та його тільки заплішений дурень не обдурить.

– У нього велике серце, – додає Нед, – більше, ніж у лева. Варто розказати йому зворушливу казку про борги за квартплату, про хвору жінку і цілий виводок дітлахів, і, будьте певні, він зразу ж заллється сльозами у своєму кріслі.

– Атож, – підтверджує Елф. – Рувиму Дж. з біса пощастило, бо йому світила тюряга за те, що довів до злиднів бідолашного Гумлея, який тепер змушений стерегти купу брукового каміння біля Баттського мосту.

І починає мавпувати старого суддю, як той квилить:

– До чого ми дожилися! Цей бідолашний роботяга! Скільки у вас дітей? Ви кажете, десятеро?

– Так, ваша честь. А у жінки черевний тиф.

– І дружина лежить хвора на тиф! Дожилися! Прошу негайно покинути приміщення суду, сер. Ні, сер, постанови про стягнення грошей не буде. І як ви зважились, сер, подати мені такий позов! Бідолашний трудівник, працелюб! Я закриваю справу.

На шістнадцятий день місяця волоокої богині і на третій тиждень після світлого свята Святої і Неподільної Трійці, а білолиций місяць, небесне світило, саме був у своїй першій квадрі, сталося так, що велемудрі судді зібралися в палатах закону. І там магістр Кортеней, судячи в своїй палаті, дав своє тлумачення, а суддя, магістр Ендрюс, який без присяжних розглядав справу про спадок, обмірковано зважив права першого позивача на майно, зазначене в заповіті, який треба підтвердити, і в остаточному заповітному розпорядженні щодо рухомого і нерухомого майна покійного

Джекоба Геллідея, виноторговця, супроти прав Лівінгстона, неповнолітнього, душевнохворого та іншого. І тоді під склепіння славетного будинку суду на Грін-стріт ступив сер Фредерік, Соکیلничий{639}. І посів він там своє місце близько п'ятої години, щоб чинити суд правий за законом брехонів{640} у комісії, створеній для всієї тієї округи і її околиці і для графства та міста Дублін. І сидів разом із ним великий синедріон від дванадцяти колін Іарових{641}, по одному мужу від кожного коліна, від коліна Патрикова і від коліна Гюґова і від коліна Овенова і від коліна Коннова і від коліна Оскарова і від коліна Фергюсова і від коліна Фіннова і від коліна Дермотова і від коліна Кормакова і від коліна Кевінова і від коліна Каольтова і від коліна Оссіанова, і всього їх було дванадцять мужів, здібних і чесних. І він закликав їх ім'ям Того, Хто помер на хресті, щоб вони правильно судили і ухвалювали справедливі вироки у справах їхнього державця короля проти підсудного відповідно до всіх доказів, тож у цьому хай допоможе їм Господь, і цілуйте Святе Письмо. І вони підвелися на своїх стільцях, ці дванадцять Іарових, і присягнулися ім'ям Предковичного, що правитимуть його правий суд. І негайно доглядачі закону привели із казематів замку того, кого нишпорки правосуддя зловили, отримавши потрібні відомості. І вони скували йому руки й ноги і не відпускали ні під заставу, ні на поруки, та вирішили віддати його на суд, адже був він лиходій.

– Якась воно чортівня виходить, – каже Громадянин. – Лізуть до нас у Ірландію і розплоджують тут блошиць.

Ну, Блум прикидається, буцімто нічого не чув, і заговорює з Джо, каже, що відносно того дріб'язку хай не тривожиться до першого числа, проте добре якби він принагідно замовив слово містерові Кроуфорду. А Джо присягається усім святим та Божим, що задля нього ладен із шкури вилізти.

– Тому що, розумієте, – каже Блум, – для реклами основне – повторювати. У цьому полягає її секрет.

– Можете на мене покластися, – обіцяє Джо.

– Дурять селян, – виступає Громадянин, – і визискують ірландську бідноту. Годі нам терпіти чужинців у нашому краї.

– Я певен, що цього вистачить, Гайнсе, – каже Блум. – Річ у тім, що цей Кейз-Ключчі, розумієте.

– Вважайте, що діло зроблено, – запевняє Джо.

– Дуже вам зобов'язаний, – дякує Блум.

– Чужинці, – продовжує Громадянин. – А винні ми самі. Це ми їх сюди впустили. Ми їх покликали. Перелюбниця зі своїм коханцем{642} викликали сюди банду розбійників саксів.

– Справу вирішили умовно, – повідомляє Дж. Дж.

Тим часом Блум прикидається, буцімто з великою цікавістю розглядає щось у кутку, можливо, павутину за барилом, а Громадянин втупився в нього пекучим поглядом, і пес його біля ніг насторожився, дивиться, на кого кидатися і коли.

– Зрадлива дружина, – оголошує Громадянин, – ось причина усіх наших лих.

– А ось якраз і вона, – озивається Елф, вони удвох із Террі хихотіли над «Поліс газетт», розкладеній на шинквасі, – при всьому її параді.

– То дай і нам позирнути, – кажу йому.

А це, виявляється, одна з тих сороміцьких американських картинок, які Террі бере у Корні Келлегера. Способи збільшити ваші статеві органи. Пустощі світської красуні. Норман В. Таппер, заможний чиказький підрядник, застає свою гарненьку, але зрадливу дружину в обіймах поліційного інспектора Тейлора. Красуня в панталонах пустує з залицяльником, а він її мацає повсюди, коли в кімнату з пукавкою в руці вскакує Норман В. Таппер зразу після того, як вона з інспектором Тейлором пограла в хрестик і нулик.

– Холодно бідній Дженні нині, – сміється Джо. – Зосталася лиш в сорочині.

– Для тебе, Джо, надія є, – кажу йому. – Ти б, мабуть, залюбки запопав огузок цієї телиці?

Отак ми сидимо, а небавом заходить Джон Вайз Нолан і з ним Ленеган, і обличчя в нього видовжилось так, наче він ще й досі не снідав.

– Ану ж бо, – питає Громадянин, – які там новини з театру подій? Що там ці барани з муніципалітету на своєму зборищі, на галай-балай вирішили щодо ірландської мови?

О'Нолан, красуючись у своєму блискучому риштунку, низьким поклоном пошанував могутнього вельможного й несхитного володаря всього Ерину й довів до його відома те, що відбулося, а саме, як достойні зверхники найпокірнішого з усіх міст того царства і другого міста з його найбільших, зустрілися з ними в Домі Ради і там, укупі помолившись богам-уседержителям, що мешкають у надземних висотах, радили урочисту раду, міркуючи, чи буде яка спромога знову піднести серед смертних крилату мову кельтів, розполовинених морями.

– Це крок уперед, – каже Громадянин. – К бісовому батькові брудних свиней саксів із їхньою гидкою говіркою.

Аж тут озивається Дж. Дж., викаблучуючись під джентльмена, демонструє розважливість: кожне, мовляв, повідомлення можна тлумачити і так і інакше, і факти бувають оманливі, а Нельсон, знаєте, дивився в прозірну трубу сліпим своїм оком і вийшло на краще, і чи можна звинуватити сукупно геть усю націю, і Блум теж до нього підпрягається, проповідує миритись, бо не треба сваритись, бо у них колонії, у них цивілізація.

– У них, скажемо точніше, сифілітизація, – кепкує Громадянин. – Хай собі йдуть під три чорти. І хай кара Божа спостигне цих сучих синів. Нічого вони не створили вартого уваги ні в музиці, ні в живопису, ні в літературі. Коли є у них щось від цивілізації, то воно вкрадене у нас. Тільки й того, що харамаркають своєю кривою мовою.

– Родина європейських народів... – заводить Дж. Дж.

– А вони не європейці, – заперечує Громадянин. – Я був у Європі з Кевіном Ігеном Паризьким. Там їх не видно і сліду, і мови їхньої теж у Європі, хіба що окрім у cabinet d'aisance[213].

Джон Вайз цитує:

– І в'януть красні квіти небачені ніким.

А Ленеган, який трохи тямить французчину, проголошує:

– Conspuez les Anglais! Perfide Albion[214]!

Промовив він ці слова і підняв у своїх міцних великих могутніх долонях великий келих міцного темного пінявого елю і, видавши бойовий поклик свого клану Лам Дерг

Абу[215]{644}, осушив його за перемогу над ворогом, над плем'ям могутніх відважних героїв, що правлять морями і сидять на алебастрових тронах{645} безмовні, наче безсмертні боги.

– Що там з тобою сталося? – питаю я Ленегана. – У тебе такий вигляд, наче ти ходив пішком і вернувся з порожнім мішком.

– Золотий кубок, – відповідає він.

– А хто виграв, містере Ленеган? – питає Террі.

– Кобила Реклама, – каже він. – Двадцять до одного. Звичайнісінький аутсайдер. Решта по нулях.

– А Бассова кобила? – питає Террі.

– Вона ще скаче, – каже він. – Ми всі ухопили шилом патоки. О'Шпар поставив два фунти за мою підказкою на Скіпетра, за себе і за свою знайому.

– Я теж поставив півкрони, – признається Террі, – за порадою містера Флінна, на Зінфанделя. Це коник лорда Говарда де Вальдена.

– Двадцять до одного, – скрушно повторює Ленеган. – Живемо як у смердючому нужнику. Реклама, – повторює він. – Захапала перше місце. То треба ж таке. Скіпетре, твоє ім'я – зрадливість.

І він хапає бляшанку, що залишив Боб Дорен, і дивиться, чи не зостався там який недоїдок, щоб підживитися надурняк, а те собаче стерво ходить за ним, зирить, чи йому пощастить щось знайти у бляшанці, піднявши свій слинявий писок. Марно бабця скрізь шукає, кістки песику немає.

– Чого нема, того нема, хлопче, – вибачається він.

– Ти на нас не ображайся, – втішає собаку Джо. – От якби виграла наша конячка, то все було б інакше. А так – поживився інший пес.

А Дж. Дж. із Громадянином сперечаються щодо законів та історії, а Блум і собі докидає туди свого п'ятака.

– Дехто, – каже Блум, – у чужому оці помічає порохину, а в своєму не бачить і колоди.

– Raimeis[216] – заперечує Громадянин. – Сліпий по-справжньому це той, хто не хоче бачити, до вашого відома. Куди щезли наші двадцять мільйонів ірландців, котрих тепер лишилося тут тільки чотири мільйони, наші втрачені коліна? А наші гончарні вироби, наші тканини, найкращі в усьому світі! А наша вовна продавалася в Римі ще за часів Ювенала, і наш льон і наша камка, яку тчуть в Антримі, і мережива з Лімерика, наші чинені шкіри і наше біле скло з-під Баллібоу, і гугенотський поплін, який ткали у нас від часів Жаккара з Ліона, наші ткані шовки і наш фоксфордський твід, і ручна вишивка гарусом у кармелітському монастирі в Нью-Россі? Та нічого такого не було створено ніде в цілім світі! Де ті грецькі купці, які пливли повз Геркулесові Стовпи? Тепер це Гібралтар, захоплений ворогом людського роду, і прямували вони у Вексфорд на Карменський ярмарок, і везли на продаж золото і Тирську пурпурову фарбу. Почитайте Таціта із Птолемеєм або принаймні Гіральда Камбрійського{646}. Вино, хутро, мармур із Коннемари, срібло з Типперарі, кращого не знайти, наші коні, вони й досі відомі скрізь як ірландські коники, а король іспанський Філіп за право ловити рибу в нашому морі платив чимале мито. Тож яку купу грошей повинен сплатити нам підступний Джон Буль за нашу пропащу торгівлю, за наші розорені оселі? І за те, що не схотів поглибити річища Берроу і Шаннона, і

залишив мільйони акрів боліт і мокви, щоб ми гинули від сухот.

– Скоро ми тут зостанемося без лісів, як Португалія, – озивається Джон Вайз, – або як Гельголанд, де на весь острів росте одне єдине дерево, якщо ми не почнемо культивувати лісівництво. Модрина, ялина, всі дерева родини хвойних швидко зникають. Оце я читав доповідь лорда Каслтауна...

– Нумо їх рятувати, – уриває його Громадянин, – і велетенського ясена в Галвеї, і береста вождя у Кілдері на сорок футів обіймища і крона на цілий акр. Рятувати дерева Ірландії для потомних поколінь ірландців на мальовничих пагорбах Ейре, О!

– Європа дивиться на вас, – каже Ленеган.

Цвіт вищого світу всієї Європи і не тільки зібрався сьогодні, щоб привітати з вінчанням молодих шевальє Жана Вайза де Нолана, верховного головного доглядача Ірландських Національних Лісів з міс Ялинкою Шпильковою зі Шпилькової Долини. Леді Густа Гаїна, місіс Барбара Березняк, місіс Рубай Зруб, місіс Кора Козулля, міс Дороті Дровинна, місіс Клайд Копайм, місіс Ровен Роздрай, місіс Гелен Голіссіма, міс Вірджинія Веріпуп, міс Гледіс Гай, міс Олива Ловиос, міс Бланш Байрак, місіс Мод Мордикамін, міс Міра Моридуб, міс Прісцілла Прикотилло, міс Бі Даллебі, міс Грейс Гуляйполлі, міс О'Мімоза-сан{647}, міс Ретчел Роз-Кар'яка, нерозлучні подружки міс Ліліан Люпин і міс Віола Вербена, міс Таміла Тополія, місіс Кітті Кедрина, міс Мей Макітра, місіс Глоріана Глиця, місіс Ліана Лиз-О'Губ, місіс Арабелла Зумазвела і місіс Норма Ярок із Ярка, маєтку, отриманого від короля указом його величності, прикрашали церемонію своєю присутністю. Модель весільного вбрання нареченої вражала своєю довершеністю, воно було з зеленого мерсеризованого шовку на чохлах кольору сірого смєрку з широким смарагдовим поясом і трьома воланами темнішого кольору, а для контрасту бретельками і виточками на стегнах барви жолудевої бронзи. Дружки нареченої, міс Модринка і міс Кедринка, обидві також із родини Шпилькових, сестри нареченої, явилися у вбраннях подібних барв, які їм дуже личили, вишуканий мотив рожевого кольору повторювався в смужках плісе і химерно виникав на нефритного кольору токах у формі блідо-коралових пір'їн чаплі. Сеньйор Енріке Флор, який сидів за органом, підтвердив свою прославлену майстерність і на додаток до музичних творів, передбачених весільним канонем, наприкінці церемонії заграє на органі мелодію відомої пісні «Лісники і лісничихи бережіть ліси від лиха» в цікавому новому аранжуванні. Коли щасливе молоде подружжя, отримавши з Ватикану благословення Святого Отця, виходило з церкви святого Фіакра у гаю, їх грайливо обсипали горіхами лісковими, буковими, лавровим листям, вербовими котиками, листям плюща, ягодами різака, гілочками омели і пагонами ялівцю. Містер і Місіс Вайз Нолан затишно проведуть свій медовий місяць у Чорному Лісі.

– І ми дивимося на Європу, – каже Громадянин. – Ми торгували з Іспанією, французами, фламандцями ще тоді, коли ці покручі були щенятами{648}, іспанські судна з барилами іспанського трунку пливли в Галвеї, везли винний товар по винночервоному морю.

– І знову попливуть, – докидає Джо.

– За поміччю Пречистої Діви Марії попливуть знову, – проголошує Громадянин, ляскаючи себе по стегні. – Наші порожні порти знову заповняться суднами, Квінстаун, Кінсейл, Галвей, Блексод-бей, Вентрі, що в домені Керрі, Кіллібегс, третій завбільшки з усіх портів світу, цілий ліс щогл, судна фамілії Лінчів з Галвею, і Кавана О'Рейлі, і дублінських О'Кеннеді, а з графом Десмондом укладає угоду сам імператор Карл П'ятий. Авжеж попливуть, – запевняє він, – коли в море вийде перший ірландський лінкор під нашим прапором не з цією ненависною арфою Генріха Тюдора, а з нашим найстародавнішим прапором, прапором провінцій Десмонд і Томонд, з трьома золотими коронами на блакитному полі, що символізують трьох синів Мілезія.

І спорожняє свій кухоль до дна. Моуа[217]. Хвальби повні торби. От ми, так ми!

Хвалиться, хвалиться, аж поки й звалиться. В Коннахті корови мають довгі роги. Хай би він спробував із своєю балаканиною вийти перед людьми у Шейнаголдені, де не зважається й носа свого показати, бо там уже давно на нього чигають Моллі Магвайри, щоб поквитатися за те, що він прибрав до своїх рук земельку орендаря, який попав у скруту.

– Чудово сказано, – озивається Джон Вайз. – Що питимеш?

– Те, що королівські кіннотники вихиляють перед атакою, – відповідає Ленеган.

– Половину, Террі, і пиво, – гукає Джон Вайз. – Чуєш, Террі! Ти що, заснув?

– Слухаю, сер, – відповідає Террі. – Мале віскі і пляшка пива. Зараз, сер.

Прикипів із Елфом до тієї нікчемної газети, шукає там щось сласне замість того, щоб дбати про відвідувачів. На картинці змагання: двоє б'ються головами, кожен намагається торохнути своїм черепом череп супротивника, кидається на нього, нахиливши голову, як бугай на ворота. Ще одна картинка: Ось так спалили в Омасі, Джорджія, чорну тварюку{649}. Юрма одчайдухів у ковбойських капелюхах з широкими крисами смалють у повішеного негра з рушниць, у нього вже висолопився язик, а під ним горить багаття. Їй-богу, їм би ще утопити його у морі, посадити на електричний стілець і розіп'ясти, і тоді їхня душенька буде спокійна.

– А як же без могутнього флоту, – питає Нед, – що захищає нас від ворогів?

– Щодо флоту я розповім вам дещо, – каже Громадянин. – Там справжнісіньке пекло на землі. Почитайте, що друкують у газетах про ті жахи, які творяться на навчальних суднах у Портсмуті, як там лупцюють новобранців. Пише хтось, підписуючись «Обурений».

Та й ну розповідати нам про тілесну екзекуцію, про те, як шикуються команда й офіцери, і адмірала приходять теж у трикутних капелюхах, з'являється і пастор із своєю протестантською біблією, йому належить бути присутнім на екзекуції, виводять хлопця, той переляканий репетує, кличе рідну маму, а його прив'язують до лафета гармати.

– Бита котлета і дванадцять пива, – продовжує Громадянин, – саме так назвав цю екзекуцію старий цинік сер Джон Бересфорд{650}, а сучасні британці називають її лупкою на лафеті.

А Джон Вайз додає:

– Звичай, який легше скасувати, аніж зберегти.

Ну, а той розповідає далі, як виходить на палубу майстер цього діла з довгим прутом і ну полосувати спину бідолахи, аж поки йому стане сили лементувати, благаючи пощади.

– Оце вам такий є насправді славетний британський флот, – каже Громадянин, – який порядкує на всій планеті. Оцей люд, що «ніколи не буде рабами»{651}, у нього єдина в усьому Божому світі спадкова палата парламенту, і вся країна перебуває в обладі у десятка свиноподібних баронів. А він ще й ладен пишатися своєю великою імперією, де всім доводиться щодень гнути свою спину під канчуками, як упослідженим рабам.

– Над якою ніколи не сходить сонце, – докидає Джо.

– І вся трагедія полягає в тому, – продовжує Громадянин, – що вони самі в це вірять. Бідолашні єгу в це вірять.

Вони вірують у канчука-вседержителя шкуролупа, творця пекла на землі, і в Джека Матроса, сина родженого перш усіх віків від гультяя перехожого Марією-курвою для могутнього британського флоту. Він скуштував і битої котлети з дванадцятьма пива, репетував на пуп аж до печінок, і підвівся з койки на третій день по писаннях, і придибав у порт, і чекає наказу, куди йому йти, щоб знову гарувати до синього поту задля шматка хліба.

– Слухайте, але ж, – устряє в розмову Блум, – хіба тільки тут уживають заходів щодо порушників дисципліни? Тобто чи не природно, що у вас проти сили вдаються до сили?

То що я вам казав? Хай би мені не допити цього портеру, якщо він до останнього свого подиху не буде доводити, що біле це чорне і навпаки.

– Ми виставимо силу проти сили, – оголошує Громадянин. – Ми маємо нашу велику Ірландію за океаном{652}. Чорного сорок сьомого року наш люд поспіль виганяли з рідного дому і з рідного краю. Їхні халупи-мазанки і навіть придорожні халабуди були розвалені, і газета «Таймс» радісно потирала руки, повідомляючи полохливих саксів, що скоро в Ірландії позостанеться стільки ж ірландців, скільки в Америці лишилося червоношкірих. Якесь велике турецьке цабе і те прислало нам скількись там своїх піастрів. Проте сакси силкувалися заморити нашу націю тут голодом. Хоча земля віддячила нам щедрим урожаєм, британські гієни скупили геть усе збіжжя і продали його в Рио-де-Жанейро. Наших селян вони видаляли звідціля юрмами. Двадцять тисяч їх віддали Богу душу дорогою через океан у плавучих трунах. Але ті, що їм пощастило дістатися до землі свободи, вони не забули землі їхньої неволі. Вони ще повернуться, їх не залякаєш, вони помстяться, сини Грануйле, захисники Катлін-ні-Гуліган.

– Усе це правда, – веде своє Блум, – але я мав на увазі...

– Ми давно вже чекаємо цього дня, Громадянине, – каже Нед. – Ще відколи бідна старенька казала нам, що французи наближаються з моря, що вони висаджуються в Кіллалі{653}.

– Атож, – підтверджує Джон Вайз. – Ми билися за Стюартів, а вони нас кинули напризволяще, коли рушила навала вільямітів. А пригадайте Лімерик і порушену угоду на камені. Найкращі наші люди проливали кров у війнах, захищаючи інтереси Франції та Іспанії, відомі дикі гуси. Про битву при Фонтенуа чули? А Сарсфілд, а О'Доннелл, герцог Тетуанський у Іспанії, а Улісс Браун із Камюса, який став фельдмаршалом у війську Марії Терезії. Але яка була з того користь нам?

– Французи! – бурчить Громадянин. – Повсюдні вчителі танців. Хіба ви самі не знаєте? Для Ірландії добра від них, як від козла молока. А тепер вони заходилися створювати entente cordiale[218] з підступним Альбіоном на обідах Тей Пея. Баламутники Європи, і баламутили її завжди.

– Conspuez les Français[219] – каже Ленеган, отримуючи свій кухоль пива.

– А якщо згадаємо про прусаків та гановерців, – додає Джо, – то чи не задосить ми терпіли цих покручів-ковбасників на троні від курфюрста Георг'а до цього німецького дилда і старої сучки з обдутим черевом, яка оце віддала Богові душу?

І, прости Господи, я мало не вмер зо сміху, коли він став показувати стару Вік в окулярах, як вона щовечора упивається в своєму королівському палаці, спорожняючи при цьому цілу сулію шотландського самогону, а тоді машталір хапає її в оберемок і відвозить на грабарці в спочивальню, кидає в ліжку, а вона сіпає його за баки і

заводить давніх пісень про Егрена на Рейні та «Прийди туди, де випивка дешевша».

– Що ж, – озивається Дж. Дж. – Зате нині ми маємо Едварда-миротворця.

– Скажіть це комусь іншому, – відмовляє Громадянин. – Цей гультай не до миру шукає дороги, а до жінок, слабких на передок. Словом, він не миролюб, а баболуб. Едвард Гвельф-Веттін!

– А як ви ставитесь, – допитується Джо, – до цих святих та Божих ірландських попиків і єпископів, які розмалювали його покої в Мануті біговими клейнодами його Сатанинської, тобто Британської, Величності й зображеннями усіх коней, на яких їздили на перегонах його жокеї? Адже він граф Дублінський.

– Треба було б зобразити там усіх шльондр, на яких він сам поїздив, – зауважує малий Елф.

А Дж. Дж. переконливо пояснює:

– Їхня превелебність була змушена відмовитися від цієї ідеї за браком місця.

– Може, подужаєш іще 'дну, Громадянине? – питає Джо.

– Так, сер, – відповідає той. – Подужаю.

– А ти? – питає він.

– Дуже вдячний тобі, Джо, – кажу я. – Бодай тобі добра година та грошей торбина.

– Повторити всю дозу, – загадує Джо.

А Блум знай торочить і торочить своє у балачці з Джоном Вайзом, не скидаючи свого сіробуробруднобрунатного кольору капелюха і вилупивши здорові, як сливи, баньки.

– Гоніння чужих, – каже він. – Уся всесвітня історія свідчить, що воно було повсюди і завжди. Розпалює ворожнечу між націями.

– Чи ви знаєте, що воно таке, нація? – питає Джон Вайз.

– Знаю, – відповідає Блум.

– І що ж воно? – допитується той.

– Нація? – каже Блум. – Нація – це люд, який живе в одному місці.

– Ну, тоді, – сміється Нед, – виявляється, що нація це я, бо я вже цілих п'ять років живу в одному місці.

Звичайно ж, усі ну потішатися з Блума, а він хоче якось викрутитися:

– Чи, може, живе у різних місцях.

– До таких належу і я, – каже Джо.

– Дозвольте мені поцікавитися, якої ж ви нації? – питає Громадянин.

– Ірландської, – відказує Блум. – Я народився тут. В Ірландії.

Громадянин нічого на це не сказав, тільки вихаркнув з горла аж у далекий куток плювок, такий великий, що скидався на устрицю з Червоної банки.

– Ну, що ж, уперед, Джо, – каже він і виймає хусточку, щоб витертися.

– Рушаймо, Громадянине, – той йому. – Візьміть оце в праву руку і повторюйте такі слова.

Прадавня ірландська хустка{654}, якій тепер немає ціни, помережана вишуканими узорами і за переказами пов'язана з Соломоном із Дроми та з Манусом Томалтаха-ог-Мак-Донохою, авторами Книги Баллімот, була з максимальною точністю відтворена і викликала загальне захоплення. Навряд чи потрібно детально описувати казкову красу зображення на кожному з чотирьох кутків хустки, де робота майстрів сягнула вершини своєї досконалости, скажемо тільки, що на них можна легко розрізнити чотирьох євангелістів, які демонструють кожному майстру свій євангельський клейнод: скіпетр із мореного дуба, північно-американську пуму (між іншим, цей цар звірів куди шляхетніший, ніж той, який фігурує в британському гербі), тельця із Керрі й золотого орла з Каррантуогілла. А на сякальному полі хустки зображені наші прародавні твердині, вежі, кромлехи, дольмени й інші споруди, а також освітні заклади й складені з каменів пам'ятки про злигодні, які нам довелося пережити, і зображені вони на диво художньо, і барви їхні такі ж яскраві, як і тоді, коли художники Слайго дали волю своїй творчій уяві давним давно, ще за часів Бармакідів. Глендалох, чарівні озера Кілларні, руїни Клонмакноїса, абатство Конг, Глен Іна і Дванадцять Шпичок, Ірландське Око, Зелені Горби Таллата, Кроа Патрик, броварня фірми Артур Гіннесс, Син і Компанія (з обмеженою відповідальністю), береги Лох-Ней, долина Овоки, вежа Ізольди, обеліск Мейпаса, лікарня сера Патрика Дана, мис Клір, долина Агерлоу, замок Лінча, Шотландський Двір, нічліжний дім Ретдаун у Локлінстауні, в'язниця в Тулламорі, Каслконнельські пороги, Кілбаллімакшонакілл, хрест у Монастербойсі, готель Присяжних, Чистилище святого Патрика, Плиг Лосося, трапезна Майнмутського коледжу, купальня Керлі, три місця, де, гадають, народився герцоґ Веллінгтонський, Кешелів бескид, Алленова лука, крамниці на Генрі-стрит, Фінгалова печера, – зображення цих місць, які хвилюють душу кожного, тепер доступні для нашого загалу і стали ще гарніші, бо постійно обмивалися сльозами смутку та обновлялися інкрустаціями, які додавав їм час.

– Розстав наші кухлі, – прошу я Джо. – Де є чий?

– Ось це мій, – каже Джо, – як сказав диявол, показуючи на мертвого поліцейського.

– І я теж належу до народу, – повідомляє Блум, – якого ненавидять і гонять. Навіть тепер. Цього ж таки дня. Цієї хвилини.

Їй-богу, недопалок сигари вже обпікає йому пальці.

– Грабують, – каже він. – Обкрадають. Принижують. Гонять. Присвоюють те, що належить нам по праву. Цієї самої хвилини, – говорить він і піднімає кулак, – продають на торгах як рабів чи скот.

– Ви говорите про новий Єрусалим{655} чи про що? – питає Громадянин.

– Я говорю про справедливість, – відповідає Блум.

– Чудово, – озивається Джон Вайз. – У такому разі вставайте й бороніть своє, як належить чоловікам, силою.

Ото буде справжня хрестоматійна картинка. Хоч стріляй у неї, як у ціль, розривними кулями. Стара сита пика перед жерлами гармат. А щітка йому б личила, якби на ньому був фартух прибиральниці. Та потім він може враз скиснути, підібгати хвіст і позадкувати, хитливий, як мокра ганчірка.

– Та це нічого не дасть, – каже він. – Сила, ненависть, історія і все тому подібне.

З ними жити не зможе ні чоловік, ні жінка – з образами і ненавистю. І кожен знає, що справжнє життя – це щось цілком протилежне.

– Що саме? – запитав Елф.

– Любов, – відповів Блум. – Я маю на увазі те, що протилежне ненависті. А зараз мені треба йти, – звернувся він до Джона Вайза. – Зазирнути поряд у суд, глянути, чи немає там Мартіна. Якщо він заїде сюди, скажіть йому, я буду за мить. Я на хвилину.

Йди собі, куди хоч. Хіба ми тебе тримаємо? І він вискочив, як добре змащена блискавка.

– Новий апостол з'явився, – повідомляє Громадянин. – Проповідує всесвітню любов.

– То й що ж, – каже Джон Вайз, – хіба це не те саме, що ми постійно чуємо? Возлюби ближнього свого.

– Хто? Цей один? – Громадянин до Вайза. – Та в нього принцип інший: визискуй ближнього свого. Любов, овва! Достоту як у Ромео та Джульєтти.

Любов любить любити любов{656}. Медсестра любить нового аптекаря. Констебль № 14А любить Мері Келлі. Герті Макдауелл любить хлопця з велосипедом. М. Б. любить білявого джентльмена. Лі Чі Хань любе цілувати Ча Пу Чжо. Слон Джамбо любить слониху Алісу. Старенький містер Верчойл із слуховим рижком любить стареньку місіс Верчойл зі вставним оком. Чоловік у брунатному макінтоші любить жінку, яка вже померла. Його величність король любить її величність королеву. Місіс Норман В. Таппер любить інспектора поліції Тейлора. Ви любите когось. А цей хтось теж любить когось, бо кожен любить кого-небудь, і тільки Бог любить усіх.

– Гарзд, Джо, – кажу я. – Здоров'я тобі, і живи приспівуючи. А ти, Громадянине, тримайся твердо.

– Слава! – вигукує Джо.

– Благослови вас Господь, діва Марія і святий Патрик, – каже Громадянин.

І він спорожняє свій кухоль до останньої краплини, щоб промочити горлянку.

– Ми знаємо цих святенників, – каже він. – Вони читають нам мораль, повчають, як праведно жити, а самі сунуть руку в нашу кишеню. Хіба не так само повівся святобожний Кромвель і його залізнібок{657}, що замордували геть усіх жінок і дітей у Дрогеді, а на жерлах їхніх гармат було написано речення з Біблії: «Бог це любов»? Біблія! Ви читали сьогодні в «Юнайтед Айришмен» прикольну статейку про візит зулуського вождя в Англію?

– А що в ній? – питає Джо.

Громадянин витягає з паки своїх паперів номер газети і починає читати:

– Делегація найбільших бавовняних магнатів Манчестера вчора була представлена Його Величності Алакї Абеакутському черговим Керівником Протоколу лордом Процедуром із Процедури-на-Яйцях, щоб висловити Його Величності палку вдячність британських комерсантів за пільги, які він надав їм у його володіннях. Члени делегації взяли участь у сніданку, наостанку якого темношкірий володар виголосив яскраву промову, яку вільно перекладав британський капелан преподобний Ананій Богослов Барбон{658}. У своїй промові він висловив щире подяку мосьпанові Процедурові й наголосив на тому, що між Абеакутою і Британською імперією існують сердечні стосунки, зазначивши, що найдорогоціннішим надбанням для нього є ілюстрована Біблія, книга,

яка, зібравши в собі слова Божі, свідчить водночас про могутність Англії, милостиво подарована йому повелительською білих людей, великою скво Вікторією з дарчим написом Августійшої Дарувальниці. По тому Алакї вихилив цілу чашу, наповнену вщерть шотландським віскі, проголосивши тост «За Чорне з Білим». Чаша ця зроблена з черепа його попередника на троні династії Какачакачаків, якого прозивали Сорок Чиряків. Після сніданку Алакї оглянув найбільшу з фабрик Бавовнограда, поставив свій хрестик у книзі відвідувачів і при тому виконав давній абеакутський бойовий танець, проковтнувши в процесі виконання кілька ножів та виделок, захочений до того оплесками молоденьких робітниць фабрики.

– Удова на престолі, – каже Нед. – Я не схильний ставити під сумнів її благопристойність. Проте цікаво, чи не використовував він цієї Біблії так, як зробив би я на його місці.

– Так само, тільки ще краще, – запевнив Ленеган. – Тому що потім на тій родючій земельці виросло розкішне крилате дерево і стало щедро плодоносити.

– А хто написав? Гриффіт? – питає Джон Вайз.

– Ні, не він, – відказує Громадянин. – Немає його підпису «Шангана». Тільки один ініціал: П.

– Ініціал дуже промовистий, – каже Джо.

– Роблять вони обмірковано, – зауважує Громадянин. – Торгівля йде слідом за прапором.

– Авжеж, – погоджується Дж. Дж., – проте слід поводитися не так, як бельгійці в Конго, там вони нарубали дров. Ви, мабуть, читали цю доповідь, її написав... Хто?

– Кейсмент, – підказує Громадянин. – Він, між іншим, ірландець.

– Атож, саме він, – продовжує Дж. Дж. – Гвалтували жінок і дівчат, шмагали тубільців по животах, щоб вичавити з них червоний каучук, скільки можливо.

– Я знаю, куди він подався, – раптом каже Ленеган, клацаючи пальцями.

– Хто? – питаю я.

– Блум, – відказує він. – Це він бреше, що йде до суду. Він поставив на Рекламу кілька шилінгів і зараз поспішає забрати свій виграш.

– Хто? – зневажливо пирхає Громадянин. – Цей білоокий кафр, який ніколи не поставить на коника ні копійчки, навіть спересердя?

– Та ні, він пішов по виграш, – уперто править своєї Ленеган. – Я щойно зустрів Бентама Лайонса, він збирався був ставити на цю конячину, та я його відмовив, і він сказав мені, що це Блум нараяв йому її. Як собі хочете, а я вас запевняю: він зараз сипле собі в гаманець сто шилінгів за свої п'ять. Один-єдиний у Дубліні, що зірвав банк. Темна конячка.

– Це він сам і є гаспидська темна конячка, – каже Джо.

– Чуєш, Джо, – я до нього. – Де тут двері надвір?

– Ось туди, – показує Террі.

Прощавай, Ірландіє, я їду в Горт. Отож виходжу я у двір, у закутку знаходжу нужник попісяти, і, їй-богу (сто шилінгів за п'ять), поки одливав свою (Реклама взяла

двадцять до) одливав свою водичку їй-богу кажу я собі я помічав що (два кухлі від Джо і один у Слеттері) він усе поривається кудись бігти (сто шилінгів це аж п'ять фунтів) а коли вони жили в (темна конячка) Пісюн Берк розповідав мені бувало грають гуртом у карти і враз вони починають бідкатися буцімто дитина їхня захворіла (їй-богу, з мене витекло, мабуть, не менше галона) і ця його товстозада подружниця телефонує з їхнього номера й каже: їй краще, або їй (ой!), словом, це задум щоб він міг ушитися коли йому дістався виграш (Господи, полегшало) торгує без патента (ой!) Ірландія каже моя нація (квак! пррррр!) за ними ніяк не вженешся (це вже крапас залишок) за цими ерусалимськими (ха!) рогачами.

Тож вертаюсь я, а вони лялякають про те ж саме, і Джон Вайз запевняє, що це Блум подав ідею Шінн Фейну, щоб Гриффіт у своїй газеті повідомляв про всякі фальсифікації, спроби ввести до складу присяжних своїх людей, шахрувати з податками тощо, і щоб вони посилали в різні країни своїх представників, які просуватимуть ірландські вироби. Хоч верть-круть, хоч круть-верть. Їй-богу, як на мене, ставте здоровецький хрест на тому ділі, в яке втрутиться ця бісової віри мордаста мармиза. Дайте нам вийти з цієї тарапати власними силами. Боже спаси Ірландію від цього вгдованого котяри і подібних до нього. А перед ним його батечко, старий Мафусаїл Блум, ошукував наш довірливий люд, крамар, що отруївся синильною кислотою після того, як завалив усю країну своїми брязкальцями, копійчаними брильянтами, позички поштою майже без процентів. Гроші, незалежно від суми, тобі вишлють на підставі листа з твоїм підписом. На будь-яку відстань. Без жодних застережень. Точнісінько як песик Ленті Макгейла, що лащитья до кожного, хто його покличе.

– Саме так воно і є, – каже Джон Вайз. – А ось прийшов чоловік, який розповість нам усе про ці справи, Мартін Каннінгем.

І справді, під'їхав кеб із Мартіном, а в ньому й Джек Пауер і ще один хлоп, Крофтер чи Крофтон, пенсію він отримав у податковому відомстві, оранжист, працює у Блекберна і має платню за те, – чи не Кроуфорд він, часом? – що шастає по країні державним коштом.

Наші подорожні доїхали до заїзду й зіскочили із своїх румахів.

– Агов, слуги! – заволав один із прибульців, який, судячи з його поведження, був ватажок цього гурту. – Поснули, ледацюги! Ану, бігом усі сюди!

І кажучи це, він став щосили гатити руків'ям меча по заґратованому віконці.

Почувши цей поклик, появився хазяїн заїзду, підперезуючи свою опанчу.

– Добрий вам вечір, ласкаве панство! – мовив він, низенько кланяючись.

– Чого стоїш, лобуряко! – ревнув той, хто тарабанив у віконце. – Біжи подбай про наших коників. А нам неси найпоживніше, що є у твоїй господі, бо нам, присягаюся, не гріх підживитися.

– Та ба, шановні панове, – відмовив йому на те хазяїн, – у моєму бідному домі, і в комірчині, і будь-де, нічого їстівного не залишилося. Не маю чого запропонувати шановному панству.

– Чому ти, дурисвіте, заговорюєш нам зуби? – обізвався другий прибулець, чоловік із досить приємним виразом обличчя. – Невже ти хочеш обманути королівських гінців, череватий йолопе?

Обличчя хазяїна враз змінилося.

– Благаю, даруйте мені, недотепі грішному, – пролепетав він. – Раз ви гінці нашого милостивого короля (хай Господь захистить його Величність!), то вам ні в чому не

буде потреби. Друзям короля (хай Господь благословить Його Величність!), присягаюся, не доведеться постувати в моєму домі.

– То гайда! – вигукнув прибулець, який досі мовчав і був, за всіма ознаками, ласий до їжі. – А чим ти нас почастуєш?

Хазяїн знову низько вклонився і відповів:

– Чи не погодитесь ви, милостиві гості, скуштувати мій особливий паштет із відгодованих голубів, а також смажену оленину, а ще теляче сідельце і качку пряжену із свинячим беконом, кабанячу голову з фісташками, ну й заварний крем і пудинг із ягодами, і карафка доброго рейнського.

– А щоб ти скис! – вигукнув той, хто питав. – Мені такі потрави до смаку. Ще й фісташки!

– Ага! – засміявся той, що з присмним виразом. – А казав, що й дім у нього бідний і комірчина порожня. Дотепний він жартівник, цей крутихвіст.

Отож заходить Мартін і питає, де Блум.

– А де він може бути? – відповідає Ленеган. – Обдирає удів і сиріт.

– Чи правда те, – питає Джон Вайз, – що я розповідав Громадянину про Блума і його зв'язки з Шінн Фейном?

– Атож, правда, – відказує Мартін. – Або, принаймні, так запевняють.

– А хто ці принаймні, що запевняють? – питає Елф.

– Я, – відповідає Джо. – Я теж, буває, працюю при наймі.

– Та зрештою, – каже Джон Вайз, – питається, чому євреї не може любити свою батьківщину так само, як і кожен інший?

– А чом би й ні? – озивається Дж. Дж. – Якщо він тільки певен, що це справді його батьківщина.

– То, власне, хто він: євреї чи неєвреї, чи католик, чи методист, чи хто там іще у бісового батька? – питає Нед. – Хто він такий? Кажу це, не ображаючи вас, Крофтоне.

– Нам він не потрібен, – каже Крофтер, оранжист чи пресвітеріанець.

– Хто він, цей Джуніус{659}? – питає Дж. Дж.

– Він відступник євреї, – відказує Мартін, – з якогось закутка в Угорщині, і саме він розробив ці плани, спираючись на угорську систему. Наш муніципалітет це знає.

– А він, часом, не родич дантистові Блуму? – питає Джек Пауер.

– Ніякий не родич, – відказує Мартін. – Просто однофамілець. Його прізвище було Віраг. Тобто прізвище батька, який отруївся. Він отримав дозвіл змінити своє прізвище, власне, не він, а ще його батько.

– Ти ба, знайшовся новий месія для Ірландії! – пробурчав Громадянин. – Для острова святих і мудреців!

– Що ж, вони ще чекають свого Спасителя, – каже Мартін. – У цьому розумінні ми теж.

– Авжеж, – додає Дж. Дж. – і про кожного новонародженого хлопчика вони думають: а цей, можливо, і є месія. Отож, я гадаю, кожен єврей, чоловік чи жінка, поки дитина народиться, аж тремтить від сподівання, що стане його батьком чи матір'ю.

– Чекає, що буде ще один йому спадкоємець, – каже Ленеган.

– Люди добрі, – озивається Нед, – якби ви бачили Блума перед тим, як народився його син, той, що потім помер. Я зустрів був його тоді на південному ринку, він купував там Нівове дитяче харчування, бляшанку, а до народження дитини було ще цілих шість тижнів.

– En ventre de sa mere[220], – каже Дж. Дж.

– І як, по-вашому, чи це чоловік? – питає Громадянин.

– А чи він зміг хоч раз устроїти? – питає Джо.

– Хоч як там є, а в нього народилося двоє дітей, – зауважує Джек Пауер.

– А кого він підозрює? – питає Громадянин. Йй-богу, в кожному жарті є частка правди. Якийсь він недотепа, ні бе, ні ме, ні кукуріку. Пісюн розказував мені, що він щомісяця, живучи у цьому готелі, лягав у ліжко з головними болями, точнісінько наче жінка зі своїми місячними. Знаєте, що я скажу, поклавши руку на серце? Чи не простив би нас Господь, якби ми схопили за комір такого непотребного паразита, як цей, і пошпурили його якомога далі в глибоке море і к бісовому батьку? Гадаю, це вважалось б виправданим засобом самозахисту. Бо хіба ж так годиться по-людському: отримати п'ять фунтів, що наче з неба впали, і не поставити гурту хоч по кухлю пива. Господи, благослови нас грішних. Навіть блохи не втопиш.

– Треба ставитися милосердно до свого ближнього, – каже Мартін. – Але де ж він є? Чекати нам ніколи.

– Це вовк у овечій шкурі, – докидає Громадянин. – Ось хто він такий. Віраг із Угорщини! Я б його назвав Агасфер. Проклятий Богом.

– Чи є у вас хвилина для короткого узливання, Мартіне? – питає Нед.

– Тільки одна, – відповідає він. – Ми біжимо. Дж. Дж. і С{660}.

– А ви, Джеку? А Крофтон? Террі, неси три половинки.

– Святому Патрику слід би знову висадитися в Баллікінларі і ще раз повернути нас у християнство, – оголошує Громадянин, – після того, як ми дозволили всяким людям геть суспіль загидити наш острів.

– Так-так, – каже Мартін, нетерпляче чекаючи своєї половинки. – Боже поможи всім тим нині сутнім, які сподіваються на Його милість.

– Амінь, – озивається Громадянин.

– Я певен, що допоможе, – згоджується Джо.

І під дзенькіт освяченого дзвіночка, який ніс попереду священик із розп'яттям, за ним ішли псаломники, кадильники, ковчегоносці, читальники, брамники, дякони та іподякони, і сунув хресний хід митрофорних абатів, пріорів, ігуменів, ченців і жебрущих ченців, бенедиктинців, картезіанців, камальдулів, цистерцианців, олівертанців, ораторіанців, валломбросанців, братів авґустинців, бригіттинців, премонстратесіанців, сервітів, тринітаріанців і дітей святого Петра Ноланського, а ще йшли з гори Кармел діти пророка Іллі, очолювані єпископом Альбертом і Терезою

Авільською, узуті, а також і босі, і братове брунатні та сірі, сини злидаря Франциска, капуцини, кордельєри, мініми й обсерванти і Кларині дочки; і сини Домініка, брати-проповідники і сини Вінсента; і ченці святого Волстана; і Ігнатія діти; і спільнота Християнських братів, очолюваних велебним братом Едмундом Ігнатієм Райсом. А слідом за ними простували усі святі і мученики, діви і сповідники: святий Кирик і святий Ісидор Плугатар і святий Яків брат Господень і святий Фока Синопський і святий Юліан Гостинний і святий Фелікс Канталійський і святий Симеон Стопник і святий Стефан Першомученик і святий Іоанн Божий і святий Феррол і святий Легард і святий Феодот і святий Вулмар і святий Ричард і святий Вінсент де Поль і святий Мартін із Тоді і святий Мартін із Тура і святий Альфред і святий Йосиф і святий Денис і святий Корнелій і святий Леопольд і святий Бернард і святий Терентій і святий Едуард і святий Оуен Канікулос і святий Анонім і святий Епонім і святий Псевдонім і святий Омонім і святий Паронім і святий Синонім і святий Лаврентій О'Тул і святий Яків Дінгльський і Компостельський і святий Коллумціллії і святий Колумба і святий Целестин і святий Колман і святий Кевін і святий Брендан і святий Фрігідіан і святий Сенан і святий Фахтна і святий Колумбан і святий Гелл і святий Фурсі і святий Фінтан і святий Фіакр і святий Іоанн Непомук і святий Фома Аквінський і святий Ів Бретонський і святий Мічан і святий Герман-Йосиф і трое святих заступників підлітків і святий Алоїзій Гонзага і святий Станіслав Костка і святий Іоанн Берхманс і святі Гервасій, Сервасій і Боніфацій і святий Брайд і святий Кернан і святий Каніс Кілкеннійський і святий Джарлат Туамський і святий Фінбарр і святий Паппін Балліманський і брат Алоїзій Миротворець і брат Луї Лютоборець і святі Роза Лімська і Роза Вітербська і свята Марта Віфанійська і свята Марія Єгипетська і свята Люція і свята Брігіда і свята Аттракта і свята Димпна і свята Іта і свята Маріон Гібралтарська і преподобна сестра Тереза Немовляти Ісуса і свята Варвара і свята Схоластика і свята Урсула з одинадцятьма тисячами дів. І простували вони окриті німбами, ореолами і славами і несли пальмові галузки, арфи, мечі та вінки з олів у своїх шатах, на яких були виткані священні символи їхніх осягнень: каламарі, стріли, хліби, глеки, кайдани, сокири, дерева, мости, дитя в купелі, мушлі, кошики, ножиці, ключі, дракони, лілеї, картеч, борода, кнурі, світильники, ковальські міхи, вулики, ополоники, зірки, змії, ковадла, слоїки з вазеліном, дзвіночки, милиці, щипці, оленячі роги, гумові чоботи, яструби, жорна, очі на тарелі, воскові свічки, кропило, однороги. І поки вони прямували своєю дорогою повз колону Нельсона і по Генрі-стрит, Мері-стрит, Кейпел-стрит, Малій Бритен-стрит, співаючи вступний антифон меси *Eriphania Domini*[221], який починається *Surge, illuminare*[222], а потім антифон найсолодший статечний, *Omnes, qui oculos de Saba venient*[223], творили вони різні дива, виганяли духів нечистих, воскрешали небіжчиків, помножували риб, зцілювали сліпих і розслаблених, відшукували різні речі, що пропали були невідомо куди, тлумачачи і водночас виконуючи сказане у Святому Письмі, благословляючи і пророкуючи. І останнім завершував цей похід превелебний отець О'Флінн у гаптованих золотом шатах, а супроводили його Малахія і Патрик. І коли святі отці досягнули призначеного місця, дому Бернарда Кернана і Ко з обмеженою відповідальністю, Мала Бритен-стрит, 8, 9, 10, гуртова торгівля бакалією, постачальники вин та коньяків з ліцензією на продаж пива вина та міцних напоїв чарками, священник благословив дім і обкадив ладаном вікна і шибки і рами і склепіння і капітелі і карнизи і арки й одвірки і окропив їх святою водою і звернувся до Господа з молитвою, щоб Він благословив цей дім так само, як благословив колись дім Авраама, Ісаака і Якова і послав янголів Свого світла, щоб вони в ньому мешкали. І зайшовши, благословив наїдки і напої, і весь лик преподобних вторував його молитвам.

– *Adiutorium nostrum in nomine Domini.*

– *Que fecit coelum et terram.*

– *Dominus vobiscum.*

– *Et cum spiritu tuo*[224].

І поклав він руки на преподобних і подякував і молився, і всі вони з ним молилися:

– Deus, cuius verbo sanctificantur omnia, benedictionem tuam effunde supercreaturas istas: et praesta ut quisquis eis secundum legem et voluntatem Tuam cum gratiarum actione usus fuerit per invocationem sanctissimi nominis Tui corporis sanitatem et animae tutelam Te auctore percipiat per Christum Dominum nostrum[225].

– Ми всі такої ж думки, – каже Джо.

– За те, щоб ви, Ламберте, отримували щороку не менше тисячі, – каже цей Крофтон чи Кроуфорд.

– Хай буде по-вашому, – йому на те Нед, піднімаючи свою скляночку віскі. – Аби було за що їсти й пити.

Я роззираюся навколо, чи не здогадається хто висловити розумну думку, коли знову появляється він, клята душа, із таким виглядом, наче засапався від поспіху.

– А я оце бігав у суд, – каже він, – вас шукав. Сподіваюся, я не...

– Ні, – йому Мартін. – Ми готові.

Чорта з два ти був у суді, брехуняко, певно, вернувся з кишенями повними срібла-золота. І то ж треба, щоб у людини була така підла душа. Хоч би по кухлю пива поставив. І в кого такий жмикрут уродився! Та вони всі такі, євреї. Їм тільки аби своя вигода. Гидотні як пацюки у нужнику. Сто на п'ять.

– Нікому не кажи, – озивається Громадянин.

– Перепрошую? – питає його Блум.

– Ходімо, хлопці, – підганяє Мартін, відчуваючи, що тут назріває буча. – Швидше, бо нам пора.

– Нікому не кажи, – повторює Громадянин і починає горлати: – Тримай у секреті.

А тут прокидається собацюра і починає гарчати.

– Бувайте здорові, а ми пішли, – каже Мартін.

І виводить їх усіх поспішно, Джека Пауера і Крофтона, чи як його там, і цього ж таки поміж ними, а він прикидається буцімто не розуміє, що тут діється, і вони всі сідають у цей бісів їхній кеб.

– Рушаймо, – каже Мартін візникові.

Мчить по хвилях дельфін білосніжний, розвіявши гриву на вітрі, і стерничий став на кормі золотій, направляє вітрило по вітру. І кличе наш човен морська далечінь, і вітрила всі напнуті вітром. А німфи зринають з безодень морських із правого й лівого облавку, чудової вроди ті німфи оточують славний наш човен наче коралове намисто, що прикрашає шию красуні, або діють як майстерний колісник, що припасовує навколо осі колеса рівновіддалені спиці, схожі на сестри-близнючки, закріплює їх ободом і тим самим надає швидкості мужам, які поспішають чи то на бій кривавий, чи змагаються заради усмішки вродливиці. Отак вони з'являлися і супроводили нас, ці приятні німфи, безсмертні сестри. І сміялися, збиваючи купи шуму, й пустували, а човен наш тим часом линув уперед, ріжучи хвилі.

Щойно я допив своє пиво і поставив на стіл кухоль, дивлюся: а Громадянин підводиться і суне, шкандибаючи, до дверей, і сопе й надувся, наче в нього водянка,

і честить того самого на чім світ стоїть, і накликає на нього прокляття Кромвеля{661} й анатему ірландською мовою, і плюється, а Джо і малий Елф за нього вчепилися і зацитькують, силкуються утихомирити.

– Пустіть мене! – репетує він.

І, їй-богу, він таки додидав до дверей, хоч вони його й міцно тримають, і враз як загорлає щосили:

– Тричі слава Ізраїлю!

Arrah, краще б ти сидів на парламентській одній своїй сідниці заради Господа Бога і не виставляв би себе на посміх усім добрим людям. Завжди знайдеться якесь чортзна-шо, якому треба тільки одне – знайти якусь притичину для сварки будь із ким про виїдене яйце і тішитися нею. Їй-богу, в такому товаристві і портер здасться тобі кислим як оцет.

А там під дверима вже зібралися всі голодранці й шльондри з усього Дубліна, і Мартін гукає візникові, рушай; Громадянин знай горлає своє, Елф і Джо його укоськують; а той осідлав свого коника про утиски євреїв, публіка вимагає, розкажи ще, Джек Пауер намагається затягнути його в кеб, щоб він сів і заткнув свою пельку, а один із публіки, кривий, із пов'язкою на оці, заводить популярну пісеньку «Якби до місяця дострибнув наш єврей-рей-рей»{662}, а якась шльондра гукає:

– Агов, містере! У тебе ширінька розщєбнена, містере!

А той просторікує:

– Мендельсон був єврей, і Карл Маркс теж, і Меркаданте{663}, і Спіноза. І Спаситель був єврей, і його батько був єврей. Ваш Бог.

– У нього не було батька, – каже Мартін. – А тепер досить. Поїхали.

– Чий Бог? – питає Громадянин.

– Ну, принаймні то його дядько був єврей, – пояснює він. – Ваш Бог був єврей. Христос був єврей, як і я.

Почувши це, Громадянин чимдуж назад у бар.

– Присягаюся Христом-Богом, – горлає він, – я розтрощу головешку цьому свинюку жидку за те, що він паплюжить святе ім'я. Присягаюся Христом-Богом, я йому влаштую розп'яття. Ану дайте мені ту бляшанку з-під печива.

– Стривай! Стривай! – кричить Джо.

Широке і показне товариство, що складалося з кількох тисяч друзів та знайомих із Дубліна та його околиць, зібралося, щоб попрощатися з Nagiasago suram Lipóti Virag[226], колишнім співробітником пп. Александер Том і Ко, друкарів його Величності з приводу його від'їзду в далекий край Szazharminczbrojugulus-Dugulas[227] (Куди Макар телят не ганяв). Прощальна церемонія, проведена з великим пожвавленням, була позначена теплотою і сердечною щирістю. Сувій стародавнього ірландського пергамену ілюстрований мініатюрами ірландських художників був презентований видатному феноменологу від чималого гурту присутніх разом із іншим дарунком, срібною скринькою, прикрашеною стародавніми кельтськими візерунками, яка робить високу честь її творцям, пп. Джекоб agus[228] Джекоб. Гостя, що від'їжджав, дружно вітали овацією, а коли оркестр із наших найуміліших дударів заграє знайому мелодію «Вернися в Ерін»{664}, багато хто з присутніх розчулився настільки, що змушений був витягти хусточку, а оркестр зразу ж по тому виконав угорський Ракоці-

марш. Ватри, а також бочки з дьогтем на відзначення цієї події були запалені повсюди на берегах усіх чотирьох морів і на вершинах горба Гаут, гори Трирок і гори Шугарлоуф та мису Брей-Гед, на горах Морн, Голті, Окс, на піках Донегалу та Сперрина, Негл і Богра, на горбах Коннемари, на горах Макгіллікадді, на вершинах Огті, Берна і Блум. Захоплені громові вигуки, здавалося, струснули навіть саме небесне склепіння і породили гучний відгук тисяч і тисяч шанувальників гостя, які зібралися ген-ген на далеких горбах Кембрії і Каледонії{665}. І тут од пристані величаво відчалив велетенський прогулянковий корабель, і натовп жіноцтва, що зібрався на березі, став кидати услід йому оберемки барвистих дарів нашої флори. А корабель рушив річкою униз до моря у супроводі цілої флотилії барж, і йому салютували, приспустивши свої прапори, Портове управління справами баласту і Митниця, до яких приєдналася електростанція на Голубнику. *Visszontlátásra, kedvés barátom! Visszontlátásra[229]!* Він помандрував, але пам'ять про нього житиме з нами вічно.

Йй-богу, його не зупинив би й сам чорт, коли вже йому забаглося схопити ту срану бляшанку, і зразу ж гайнути назад, а малий Елф хапає його за лікоть, а він репетує як недорізана свиня, словом, видовище таке, що його навіть у королівському театрі на сцені не побачиш.

– Де він там є? Зараз я зроблю так, що він оддасть Богу душу.

А Нед і Дж. Дж. аж помирають із реготу.

– Війна не на життя, а на смерть, – кажу я. – Дозвольте, піду подивлюся, чим вона закінчиться.

Проте тим часом візникові пощастило розвернути свій ридван, і він нарешті зрушив із місця.

– Та годі тобі, Громадянине, – гукає Джо. – Постривай-но!

Ет, чорта з два! Той уже підняв руку, розмахнувся і пошпурив бляшанку щосили. Дяка Богові, сонце сліпило йому очі, інакше був би тому капець. Йй-богу, з таким розмахом міг би докинути її до графства Лонгфорд. Кобила сіпнулася з переляку, паскудний барбос помчав за кебом як навіжений, публіка галасує і сміється, а бляшанка котиться, тарахкочучи, по брукувці.

Катастрофа була раптова і жахлива за своїми наслідками. Обсерваторія в Дансинку зареєструвала одинадцять поштовхів, кожен із них силою п'ять балів за шкалою Меркаллі, і поштовхів такої сили на нашому острові не було зафіксовано від 1534 року, коли відбулося повстання Шовкового Томаса. Очевидно, епіцентр землетрусу був у районі набережної Інн та парафії святого Мічена площею сорок один акр два руди й один квадратний перч. Усі багаті особняки навколо Палацу Правосуддя повалилися, а сам шляхетний палац, де в мить катастрофи відбувалися важливі юридичні дебати, перетворився на громаддя руїн, під якими, як побоюються, можливо, всі, хто був у будівлі, лишилися поховані живцем. Як свідчать очевидці, сейсмічні хвилі супроводжувалися атмосферними збуреннями у форматі циклону. Капелюх, який належить, як потім з'ясовано, високошановному секретареві королівського й мирового суду містерові Джорджу Фоттреллу, а також шовкова парасоля з золотою ручкою, на якій зазначено ініціали, герб і номер будинку високоосвіченого і вельмишановного головного судді Дубліна, розпорядника кварталних сесій, сера Фредеріка Фолкінера, були знайдені пошуковими виправами у далеких закутках нашого острова, а саме: першу із знахідок на третьому базальтовому пасмі Дороги Велетнів, а другу на глибині одного фута і трьох дюймів на піщаному березі бухти Гоулопен під горою Кінсейл. Інші очевидці повідомляють, що бачили, як розпечене до білого жару величезне тіло з неймовірною швидкістю промчало в атмосфері, описавши траєкторію в напрямі захід-південь-захід. Висловлювання жалю та співчуття надходили щогодинно з усіх кінців світу, і сам Верховний Понтифік, його Святість Папа Римський милостиво зволив

повеліти, щоб у всіх катедральних соборах усі ординарні священнослужителі усіх єпископій, які підлягають юрисдикції Святого Престолу, водночас відслужили особливу missa pro defunctis[230], щоб пом'янути душі вірян, яких смерть забрала з-поміж нас так несподівано. Рятувальні роботи, прибирання звалищ, людських останків тощо були покладені на фірму Майкл Мід і син, Велика Брунсвік-стріт, 159, та фірму Т. і К. Мартін, Норс Волл, 77, 78, 79 і 80 із допомогою солдатів та офіцерів полку легкої піхоти герцога Корнуольського під загальним керівництвом Його королівської високости контр-адмірала високоповажного сера Геркулеса Ганнібала Габеаса Корпуса Андерсона, К. О. П., К. О. С. П., Л. О. Х., Т. Р., К. О. Л., Ч. П., М. С, Б. М., К. О. З. Б. С., С. О. Д., М. Л. П., М. Б. І. С., Б. П., Д. М., О. Г. П., П. Д. К. Т. Д., П. Д. К. І. У., П. Д. К. К. І. Л., П. Д. К. К. І. Х[231].

Такого ви ще зроду не бачили, хоч скільки вам довелося топтатися на цім світі. Йй-богу, якби цей лотерейний білет торохнув його по головошці, він би запам'ятав золотий кубок, навек запам'ятав би, але тоді, ей-ей, Громадянина запахторили б у каталажку за напад і побої, а Джо за посібництво і підбурення. Візник урятував йому життя, коли рвонув свій кеб із копита учвал, це так само певно, як і те, що Мойсея створив Господь. Що, хіба ні? Він таки, і ніхто інший. І скільки крику та лайки було йому вслід.

– То як, уколошкав я його, – питає він, – чи що?

Та й ну горлати до свого шолудивого собацюри:

– Хапай його, Гаррі! Кусь його, песику!

Ну і зрештою ми бачили, як цей засраний кеб завертає за ріг, а він із своєю баранячою мордою знай махає руками, а той барбос женеться за ним з усіх сил аж вуха його метляються позаду, ладен порвати його на шматки. Сто на п'ять! І тут я хочу вас запевнити, що ті фунти, які наче з неба впали, що вони вилізли йому боком.

І от постало перед їхніми очима яскраве видовище, і побачили вони колісницю{666}, і в ній стояв Він і линув на небо. І побачили вони Його в колісниці, осяяного променями слави, шати на ньому були, як сонце, гарний Він був, як місяць, і грізний такий, що вони не зважувалися підвести на нього свій погляд. І тут пролунав із неба голос, гукаючи: Іліє! Іліє! І Він відповідав, скільки було у нього сили: Авва! Адонаї! І побачили вони Його, навіть самого Його, бен Блума Ілію, посеред хору ангельського, який лине до саява слави під кутом сорок п'ять градусів над шинком Доногоу на Малій Грін-стріт, як шмат гною з лопати{667}.

Епізод 13

Літній вечір почав охоплювати землю своїми таємничими обіймами. Ген-ген на заході сідало сонце, й останній відблиск швидкоплинного дня затримався, пестячи море й берег, гордий мис, любий старий Гаут, що, як завжди, стеріг води затоки, порослі водоростями каменюки уздовж Сендимаунта, і – найостанніше, але найпалкіше – скромну церкву, з якої подеколи плинула в навколишню тишу молитва тій, яка в своєму чистому саяві споконвіку править за маяк серцям людським у розбурханому вирі, Марії, зірці морів{668}.

Три подруги сиділи на каменях, тішачись вечірнім краєвидом і повітрям, яке було свіже, але не занадто прохолодне. Не раз і не два, а безліч разів приходили вони в

цей улюблений затишний куточок, щоб зручненько побалакати біля іскристих хвиль і обговорити дотичні до жіноцтва справи. Сіссі Кефрі й Еді Бордмен з немовлям у колисці, і Томмі та Джекі Кефрі, двійко кучерявих хлоп'ят, убраних у матроські костюмчики й приналежні до них шапочки, з написом «H.M.S.[232] Белаїл». Бо Томмі й Джекі були близнята, яким заледве чотири роки минуло, часом галасливі й капосні близнята, однак, незважаючи на те, люба малеча з ясними веселими личками, дуже мила й кумедна. Вони тулялися в піску, копирсали його лопатками, носили відерцями, будуючи фортеці, як то звичайно роблять діти, або гралися своїм великим різнобарвним м'ячем, раді-радісінькі. А Еді Бордмен колихала повновиде немовля поштовхуючи колиску, а той юний джентльмен аж бульки пускав од утіхи. Йому було ще тільки одинадцять місяців і дев'ять день, але цей малий качанчик уже починав лепетати, вимовляти перші дитячі слова. Сіссі Кефрі нахилилася полоскотати товстеньке черевце і гарненьку ямочку на підборідді.

– Ну ж бо, дитино, – сказала Сіссі Кефрі. Скажи дуже-дуже. Я хочу водички.

І дитина пролепетала за нею:

– А оту титки.

Сіссі Кефрі приголубила кохану крихітку: вона ж бо нестямно любила діток і так терпляче ходила коло маленьких хворих, а Томмі Кефрі зроду не можна було присилувати, аби він випив рицини, якщо Сіссі Кефрі не затисне йому носа, пообіцявши дати окраєць чорного хліба помазаний золотавою мелясою. Ця дівчина хоч кого вміла уговкати! Та немовлятку було як те щире золото, а що вже гарненьке – ну чисто тобі лялечка в своєму новенькому ловкенькому нагрудничку. Сіссі Кефрі аніскілечки не скидалася на тих зіпсутих красунь кшталту Флори Мак-Флімзі{669}. Щиросердішої за неї дівчини ще зроду-віку на світі не було, її циганські очі завжди сяють усмішкою, а з червоних, як спілі вишні, уст готове зірватися пустотливе слівце, сама ж миленька, мов ясочка. А Еді Бордмен і собі сміялася з кумедної мови свого малого братика.

Аж тут саме виникла невеличка сварка між мастером Томмі й мастером Джекі. У хлопців вдача завжди хлопчача, і наші близнята не становили винятку з цього золотого правила. Яблуком розбрату став піщаний замок, який мастер Джекі збудував, і архітектуру якого мастер Томмі вважав за потрібне поліпшити, додавши портал, схожий на той, що у вежі Мартелло. Та коли мастер Томмі був затятий, то мастер Джекі теж був упертий і, виправдовуючи афоризм, що дім кожного малого ірландця є його замок, він напав на свого ненависного суперника і то з таким успіхом, що можливий нападник доскочив лиха, а з ним (ой леле!) і жаданий замок. Само собою, лемент скривдженого мастера Томмі привернув увагу подруг.

– Ходи-но сюди, Томмі, владно погукала сестра, – та негайно! А ти, Джекі, як тобі не соромно валяти бідолашного Томмі у брудний пісок. Стривай, ось я тебе спіймаю.

Із затуманеними від непролитих сліз очима мастер Томмі прийшов на її поклик, бо слово старшої сестри було для близнят законом. У сумному стані він був після своєї нещасливої пригоди. Його маленька моряцька шапчина й штанці геть піском запоорошилися, але Сіссі була неперевершений мастак загладжувати сліди маленьких життєвих незлагод, і невдовзі на його гарненькому костюмчику не залишилося жодної піщинки. Однак сині оченята все ще блищали від гарячих сліз, які от-от могли ринути потоком, тож вона поцілувала братика, аби втамувати біль, загрозила рукою мастерові Джекі, нагадавши, що вона тут і пильно його пантрує, а також міряла злочинця застерезливим поглядом.

– Поганий, зухвалий Джекі! – вигукнула Сіссі.

Вона пригорнула малого моряка й заходилася його уговкувати:

– Як ти зовешся? Масло й сметана?

– Скажи, хто твоя молода, – мовила Еді Бордмен. – Твоя молода Сіссі?

– Ні-і, – плаксиво відмовив Томмі.

– Твоя молода Еді Бордмен? – запитала Сіссі.

– Ні-і, – відмовив Томмі.

– Я знаю, – сказала не дуже приязно Еді Бордмен, лукаво позирнувши на хлопця короткозорими очима. – Я знаю, хто молода Томмі, Герті молода Томмі.

– Ні-і, – відмовив Томмі, збираючись зарюмсати.

Сіссі враз збагнула своїм материнським серцем, чому він почувається негаразд, і пошепки попросила Еді Бордмен завести хлопця за колиску, де його не вглядять джентльмени, і подбати, щоб він не замочив свої нові руді черевики.

Та хто ж така була Герті{670}?

Герті Мак-Дауел, яка сиділа біля своїх товаришок, задумавшись і вдивляючися ген-ген у далечінь, могла правити за такий правдивий взірець дівочої ірландської краси, що про довершений рік було й мріяти. Всі, хто знали Герті, вважали її вродливою, хоч люди подекуди, що вона була більше схожа на Гілтрепів, ніж на Мак-Дауелів. Статура в неї була тонка і гнучка, замалим не тендітна, але ті залізисті препарати, що вона їх приймала останнім часом, мали на неї чудовий вплив, набагато кращий, ніж жіночі пігулки вдови Велч, і вона майже позбулася тих виділень, які їй так заважали останнім часом, а також почуття втоми. Її бліде, наче з воску, обличчя визначалося майже неземною чистотою, нагадуючи кольором слонову кістку, хоч рожеві, як трояндовий пуп'янок, уста були справжнісінький Купідонів лук і вирізнялися грецькою довершеністю. Її руки з тоненькими пальчиками були наче алебастр, померезаний жилками, і такі білі од лимонного соку та королеви мастил, що більшими їх годі було зробити; хоч неправда, що буцімто вона вдягала на ніч шкіряні рукавички і мила ноги в молоці. Берта Сапл розповіла Еді Бордмен цю очевидну брехню, коли вона з Герті глека розбила (звичайно, дівчата теж час од часу між собою потроху сваряться, як і всі смертні), і Берта просила її нікому не казати, що це вона розповіла, бо інакше з нею ніколи більше не розмовлятиме. Ні. Чесному віддамо належну честь. Герті була притаманна природжена витонченість, млосна королівська зверхність, і за безперечний доказ цього правили її зугарні руки та високий вигин ступні. Аби ласкава доля звеліла їй народитися шляхетною панією значного роду, – всіма правами свого стану володіючою, й аби вона мала ті переваги, що їх дає добра освіта, то Герті Мак-Дауел не поступилася б жодній леді й уздріла б своє чоло препишно самоцвітами вбране, а біля ніг її улякли б вельможні залицяльники, змагаючися один з одним за право ясу їй віддати. Можливо саме це, саме думка про кохання, що могло б випасти на її долю, часом надавала ніжним рисам обличчя дівчини напруженого виразу, за яким таїлася пригнічена мрія, що від неї гарні очі її світилися химерним прагненням, і навряд чи хто-небудь годен був тим чарам опертися. Чому жінки мають такі химерні очі? Очі Герті були з найблакитнішої ірландської блакиті, затінені лискучими віями і темними виразними бровами. Був час, коли ті брови не були такі шовково принадні. Це мадам Вера Веріті, що вела сторінку жіночої краси в «Прінсес новелет»{671}, перша порадила їй бровелін, який надав того разючого виразу очам, котрий так личив найпершим чепурухам, і вона ніколи за тим не жалкувала. А ще там були наукові приписи, як вилікуватися від шаріння і як бути високою, доточить собі зросту й обличчя у вас гарне, але ваш ніс? Це згодилося б для місіс Дігнем, бо вона мала носа не більшого за ґудзик. Але вершиною гордощів Герті було її чудове розкішне волосся. Воно було темно-каштанове й кучерявилось від природи. Того самого ранку Герті його підстригла, зважаючи на те, що настав молодик, і воно облямовувало її гарненьку

голівку рясними пишними кучериками, і також обрізала нігті, четвер-бо – день багатства. І тепер, коли вона почула Еді й коли зрадливий рум'янець, ніжний, як найблідіший цвіт троянди, покрив її щоки, вона була така чарівна в своїй милій дівочій соромливості, що, певна річ, улюблена Богом прекрасна Ірландія не знала її рівних.

Хвилину вона мовчала, сумовито потупивши очі. Вона хотіла була відмовити, але щось замкнуло її уста. Потяг схилив її до відповіді; гідність наказувала їй мовчати. Гарненькі губоньки закопилились, але за мить вона підвела очі й зайшлася коротким веселим сміхом, ущерть переповненим свіжістю юного травневого ранку. Вона пречудово знала й розуміла, краще, ніж будь-хто інший, чому косоокій Еді забагнулося те сказати, тому що він охолов і не виявляв ознак уваги, а насправді то була простісінька сварка між коханцями. Як завше, чиєсь було собаче діло до хлопця, що безперестану ганяв на велосипеді перед її вікном. Але зараз батько не пускав його вечорами з дому, силуючи до книжок, щоб він дістав стипендію після іспитів, і він збирався вступати в Триніті-коледж, аби вивчитися на лікаря, коли скінчить середню школу, як його брат В. Е. Вайлі, котрий брав участь у велосипедних перегонах в Триніті-коледжі. Навряд чи він здогадувався про її переживання, про ту порожнечу в серці, яку, часом, заповнював глухий біль, що сягав глибини душі. Та він був молодий і, може, з часом навчився б її кохати. В його родині всі були протестанти, а Герті, звичайно, знала, хто стоїть найперший, а за ним благословенна діва Марія, а далі святий Йосиф. Але, безперечно, він був гарний хлопець з незрівнянним носом і джентльмен у кожному дюймі, як то й видно з першого погляду, та й форма голови, коли він голомозий і подивився ззаду, вона б упізнала де завгодно щось незвичайне, а як він повертає велосипед біля ліхтаря, знявши руки з керма, а також чудові пахощі тих гарних сигарет, а до того ж вони були одного зросту і Еді Бордмен вважає себе розумною аж нікуди, бо він не виходить з дому і не їздить перед її палісадником.

Герті була вдягнена просто, але з природженим смаком шанувальниці її ясновельможности Моді, бо вона передчувала, що він дістане нагоду вийти. Скромна блузка кольору електрик, розмальована квітами (бо в «Ледіз пікторіел» висловлювалася гадка, що електрик увійде в моду), з гострим вирізом аж до грудей і кишенькою для хусточки (в якій вона завжди тримала клаптик вати напахчений улюбленими парфумами, бо хусточка псувала блузці вигляд), і темно-синя широкого покрою спідниця на три чверті чудово вирізняли її тонку гнучку фігуру. Вона носила кокетливий гарненький брилик широкої негрської соломи з ячно-синьою синелькою, а збоку бантик-метелик відповідного тону. Минулого вівторка вона цілісінький день ходила по місту, шукаючи бинди, що пасувала б до тієї синельки, і, зрештою, знайшла на літньому розпродажу в крамниці Клері якраз те, що треба, трохи залежану, але ви б того не помітили зроду, сім пальців два шилінги один пенні. Вона прилаштувала все сама, і яка то була для неї радість, коли вона його приміряла, всміхаючись до чарівної з'яви, що її відбило для неї люстро! А коли вона насадила його на глечик, аби він зберіг форму, то переконалася, що зіб'є пиху з декотрих своїх знайомих, її черевики були останнє слово шевського мистецтва (Еді Бордмен пишлася, що вона дуже petite[233], але вона зроду не мала такої ноги, як у Герті Мак-Дауел, п'ятого розміру, і довіку не матиме, хоч би там що) з лакованими носками й одненькою ловкенькою пряжкою на високому підйомі. З-під її спідниці виднілися зграбні, мов виточені, щиколотки, демонструючи свою довершену форму, а також гарні ноги – не більше ніж дозволяла пристойність, – убрані в панчохи тонкого прядива з французькою п'яткою і широким верхом, пристебнутим підв'язками. Що ж до білизни, то на неї Герті звертала особливу увагу, і невже той, хто відає хвилюючі надії й жалі незабутніх сімнадцяти літ (хоч Герті вже було більше як сімнадцять), зважиться її за те осудити? Вона мала чотири лепські гарнітури, усі прегарно прострочені, а до того ж три трико і нічні сорочки, і кожна комбінація була зі стрічками різного кольору: рожевуватого, блідо-синього, малинового й горохового, і вона сама їх провітрювала й підсинювала, коли їх приносили після прання, й прасувала, і у неї була цеглина, щоб ставити праску, бо вона не довіряла пралям, знаючи, як вони пропалюють білизну. Вона носила сине на щастя, сподіваючись без надії, то був її

колір, а до того ж і щасливий колір тому наречена повинна мати хоч клаптик синього бо зелене яке вона носила рівно тиждень тому принесло нещастя бо батько примусив його готуватися до іспитів а вона ж бо гадала що може він вийде бо вбираючися того ранку вона заледве не надягла стару пару навиворіт а це на щастя й ознака що стрінеш коханого коли надягнеш білизну навиворіт якщо то сталося не в п'ятницю.

Та ба, та ба! На її обличчі скорбота! Ядучий жаль безперестану пече їй серце. В очах її світиться душевна мука, і вона ладна віддати всі скарби цього світу, аби опинитися в захистку свого знайомого покою, де, давши волю сльозам, вона зможе добре виплакати й полегшити прихований біль. Хоч і не занадто, бо вона вміла красиво плакати перед дзеркалом. Ти чарівна, Герті, казало воно. Блідувате вечірнє світло спадає на обличчя, безмежно сумне й задумане. Герті Мак-Дауел прагне надаремно. Так, вона знала з самісінького початку, що її мрії про шлюб і весільні дзвони, які вітають місіс Реггі Вайлі Т. К. Д.[234]! (бо та, хто вийде заміж за старшого брата, буде місіс Вайлі), і нав'язаному модою виду місіс Гертруди Вайлі, вбраної у розкішний сірий готовий костюм, оторочений коштовним хутром блакитного песця, не судилося здійснитися. Він був надто молодий і нічого не міг зрозуміти. Він не годен повірити в кохання, першородне право жінки. Того давноминулого вечора, коли вони гуляли у Стора (він ще носив тоді коротенькі штанці), вона залишилася з ним на самоті, і він обійняв її однією рукою за талію, а вона сплотніла, аж побіліли губи. Він назвав її малявкою дивним хрипким голосом і напівпоцілував (уперше!), та лише в кінчик носа, а потому він притьмом вийшов з кімнати, зауваживши, що треба, мовляв, підживитися. Стрімка натура! Реггі Вайлі ніколи не визначався сильною вдачею, а той, хто завоює руку й серце Герті Мак-Дауел, повинен бути мужчиною з мужчин. Але вона чекала, завжди чекала освідчення, а рік до того ж високосний{672} і скоро мине. Її ідеал не чарівний принц, що складе їй до ніг незвичайне чудове кохання, а скорше мужній чоловік з вольовим спокійним лицем, який не знайшов свого ідеалу, може, волосся його злегка посріблене сивиною, і який її зрозуміє, візьме в свої дужі руки, пригорне з усією силою глибоко пристрасної вдачі й заспокоїть довгим-довгим поцілунком. Вона відчує себе наче в раю. Такого судженого вона жадає сьогодні, цього тихенького літнього вечора. Усім своїм серцем вона прагне стати його єдиною, заручитися з ним на багатство й на бідність, у хворобі й здоров'ї, поки нас двох розлучить смерть, віднині й довіку.

І поки Еді Бордмен була з малим Томмі за колискою, вона міркувала собі, чи настане той день, коли вона зможе назватися його майбутньою маленькою дружиною. Потому хай собі балакають, доки одуріють, і Берта Сапл, і Еді, злюка, бо їй у листопаді минав не двадцять другий. До того ж, вона ним ніжно піклуватиметься, бо Герті мала здоровий жіночий глузд і знала, що чоловіки здебільшого люблять домашній затишок. Її золотаво-брунатні млинці та пудинг королеви Анни, що смакував чисто наче з вершків, дістали від усіх щонайвищу оцінку, бо вона мала ще й спосібні до печива руки, посипати крупчаткою і безупину помішувати в один бік, потому зняти з молока вершки і додати цукру, і добре сколотити яєчні білки, хоч вона й не любила їсти, коли за столом сиділи люди, яких вона соромилася, і часто вона міркувала, чому не можна їсти щось поетичне, на зразок фіалок або троянд, і вони матимуть прегарно мебльовану вітальню з картинами й гравюрами і фотографією чудового собаки Герріоуена, який належав її дідусеві Гілтрепу і тільки що не вмів розмовляти, такий був розумний, ну чисто людина, і ситцеві пошивки на стільцях, і той срібний пристрій підсмажувати грінки на літньому розпродажі в крамниці Клері, як у багатих господах. Він буде високий і широкоплечий (вона завжди жадала собі високого чоловіка) із сліпучо-білими зубами під дбайливо підстриженими пишними вусами, і вони перебудуть медовий місяць у Європі (три блаженні тижні!), а потому, влаштувавшись в гарненькому зручному затишному домі, щоранку вони снідатимуть упарі, страва буде проста, але стіл чудово накритий для них двох, і йдучи у справах, він міцно й широко обійматиме свою і любу жіночку і якусь мить удивлятиметься їй глибоко в очі.

Еді Бордмен спитала Томмі Кефрі, чи він уже, і він сказав так, отож вона застєбнула йому штаненята-бриджі й загадала бігти гратися з Джекі й поводитися чемно, й не

битися. Але Томмі сказав, що хоче взяти м'яч, а Еді пояснила йому, що м'ячем грається дитина, і якщо він його візьме, го буде плачів, але Томмі сказав, що то його м'яч і він хоче забрати свого м'яча, і він затаївся на своєму, хоч ти йому що. Яке мале, а яке вперте! Атож, він уже був мужчина, той малий Томмі Кефрі, був відтоді, як зіп'явся на ноги. Еді відмовила йому, ні й сказала, щоб він забрався геть, і сказала Сіссі Кефрі, щоб вона йому не потурала.

– Ти мені не сестра, – мовив лихий Томмі. Це мій м'яч.

Але Сіссі Кефрі загадала малому Бордменові подивитися, подивитися високо на її палець і швиденько схопила м'яча і кинула його на пісок, а Томмі побіг чимдуж за ним, домігшись свого.

– Аби лихо-тихо, – засміялася Сіссі.

І вона полоскотала малого синочка в обидві щічки, аби він забув, і показала йому ось лорд-мер, ось його пара коней, ось його пряникова коляса, а ось і він чимчикує: коп-коп, коп-коп, коп-коп, коп. Та Еді розгнівалася, мов її окропом облило, – бо завжди на його виходить отаким маніром і всі його мажуть.

– Аби моя воля, я б йому всипала бобу, – сказала вона, – їй-богу б усипала по одному місцю.

– По садочку-задочку, – весело засміялася Сіссі.

Герті Мак-Дауел потупила очі й зашарілася від думки, що Сіссі могла сказати голосно таке негоже для жінки слово, вона б умерла від сорому, аби його сказала; почервоніла вона, як та маківка, а Еді Бордмен зауважила, що, певна річ, джентльмен напроти почув теє слово. Але Сіссі то було байдужісінько.

– Хай чує! – відмовила вона, зухвало струснувши головою й визивно задерши носа. – Ось я на нього роздивлюся, а тоді можеш усипати і йому по тому самісінькому місцю.

Ну й причинна та Сісс із своїми ляльковими кучериками! Часом хоч-не-хоч, а над нею смієшся. Наприклад, коли вона питала, чи дати вам іще китайського чаю з валиновим маренням і коли вона малювала собі на нігтях червоним чорнилом кухлики і чоловічі лица, то боки порвеш од сміху, або коли вона збиралася в одне місце, то казала, що хоче збігати у гості до міс Вайт. Ну й утішна була Сіссічка. А чи можна забути той вечір, коли вона вбралася у батьків костюм і капелюх і намалювала собі вуса озленим корком, і подалася на Трітонвіл-роуд, курячи сигарету? Втішнішої за неї дівчини годі було шукати. Але вона мала щире серце, хоробрішого й правдивішого ще не створило небо, і не схожа була на двоєдушних ошуканок, солоденьких до нудоти.

Тієї миті до них долинув хорівий спів і рокотіння органа, що награвав гімна. То відбувалося моління непитущих чоловіків під орудою місіонера, велебного Джона Х'юза Т. І. [235], молитви, казання й благословення найсвятішого причастя. Вони зібралися всі гуртом, хоч і належали до різних класів (і то було вельми повчальне видовище), в тому простому храмі Божому біля хвиль морських, після штормів і бур цього стомливого світу, закликаючи біля ніг непорочної, читаючи літанію Лоретській Богоматері, благаючи її за них заступитися, давні знайомі слова, Свята Маріє, Свята Діво з дів. Як же було сумно чути бідолашній Герті! Аби її батько уникнув був пазурів демона пияцтва, зарікшись пити або заживши тих порошоків, що виліковують од звички до хмельного у «Пірсонс Уіклі», вона б зараз їздила у кареті й ні перед ким би не кланялася. Раз по раз вона казала це собі, міркуючи в тяжкій задумі перед згасаючим – приском без лампи, бо не терпіла, щоб іще десь світилося, або часто-густо визиравши замріяно з вікна, коли дощ капотів на іржаве відро, і думаючи. Але той клятий дурман, що призвів до згуби стільки сімей і зруйнував стільки домівок, затьмарив її дитинство. Гай-гай, їй довелося навіть у домашньому колі бути свідком насильств, викликаних непомірністю, і бачити, як її батько під впливом хмельних

випарів цілковито втрачав тям, бо найганебніший з усіх лихих учинків про які Герті чувала це той, коли чоловік піднімає руку на жінку, звичайно, не з добрим наміром такого слід затаврувати як поганця з поганців.

А з церкви все ще лунали голоси, які, співаючи, благали Діву наймогутнішу, Діву наймилосерднішу. А Герті, поринувши в задуму, майже не бачила й не чула ані своїх товаришок, ані близнят, що пустували за хлопчачим звичаєм, ані джентльмена з сендімаунтського вигону, як Сіссі Кефрі прозвала того чоловіка який був такий характерний проходив берегом задля прогулянки. Ніколи його не бачили напідпитку завжди він поводився тихо та однаково вона не хотіла б його мати за батька бо він був занадто старий чи через його обличчя (типовий випадок що підтверджував гадку доктора Фелла) чи через ніс вкритий карбункулами й прищами і ясно-жовті вуса що ледь біліли під носом. Бідолашний тато! Хоч він мав силу вад вона все одно його любила коли він співав «Скажи мені, Мері, в які стукать двері» або «Моя кохана й хатка під Рошеллю» і вони вечеряли печеними черепашками й салатою з приправою Лезенбі і коли він співав «Місяць зійшов» з містером Дігнемом котрий помер наглою смертю і його поховали, Господи прости його душу, бо його побив грець. Вони святкували мамин день народження і Чарлі був дома на канікулах і Том і містер Дігнем і місіс Петсі і Фреді Дігнем і вони збиралися гуртом сфотографуватися. Нікому й у думці не було що кінець так близько. Тепер він спочиває в могилі. А мама сказала йому що то для нього довічна пересторога і він навіть не спромігся піти на похорон через подагру і їй довелося сходити в місто аби принести йому листи і зразки з контори для рекламування коркового лінолеуму Кейтсбі, художні стандартні узорі, не посоромить палацу, цупкий зверх усякої міри і завжди прикрашає та звеселяє домівку.

Зразкова донька була Герті, ну чисто друга мати у домі, справжній янгол милосердя, а серденько мала вартніше за золото. А коли матері починала дуже голова боліти то хто як не Герті терла їй лоба ментоловим олівцем хоч їй не подобалося що мати нюхає табаку і це єдине за що вони сварилися, за табаку. Усі нею не могли нахвалитися, така вона була тиха й ласкава. Це Герті вимикала газ у домі щовечора і знову ж таки Герті повісила на стіні в тому місці де вона ніколи не забувала що два тижні хлорованим вапном з різдвяного альманаху містера Танні бакалійника картинку Гальціоніні Дні[236] де молодий джентльмен убраний як ходили за тих часів у трикутному капелюсі простягав китицю квітів своїй коханій зі старосвітською гречністю крізь переплетене вікно. Зразу видно, що за цим ховалася ціла історія. Кольори були такі гарні, аж очі вбирали. Вона стояла у м'якій вузькій білій сукні, прибравши обміркованої постави, а джентльмен був у шоколадному вбранні й виглядав, як справжній аристократ. Вона часто дивилася на них замріяно коли бувала там з певної потреби і мацала власні руки білі й ніжні з точнісінько як у неї закачаними рукавами і думала про ті часи бо вона розшукала у словнику Уокера який належав дідусеві Гілтрепу про Гальціоніні дні що вони означають.

Тим часом близнята гралась у повній братерській злагоді, аж поки мастер Джекі, котрий, ніде правди діти, був уредний, як сльота, навмисно заглив щосили м'яча аж до вкритих водоростями каменюк. Само собою бідолашний Томмі не барячись висловив своє невдоволення та на щастя джентльмен у чорному який сидів поблизу прийшов відважно на поміч і перехопив м'яча. Наші два борці заходилися криком кричати вимагаючи свою цяцьку і щоб попередити колотнечу Сіссі Кефрі гукнула джентльменові аби він кинув м'яча їй будь ласка. Джентльмен разів зо два замірився м'ячем а тоді кинув його на горб до Сіссі Кефрі але він покотився вниз схилом і спинився якраз під спідницею Герті біля калюжі під скелею. Близнята знову заволали свого допоминаючись і Сіссі попросила її стуснути його ногою хай собі за нього б'ються тож Герті відвела назад ногу але вона воліла щоб їхній дурний м'яч не скотився був до неї і вона стусонула та не влучила і Еді з Сіссі засміялися.

– Не доскочив, стрибай удруге, – сказала Еді Бордмен.

Герті всміхнулася згідливо й закусила губу. Її гарненькі щічки зашарілися ніжно-

рожевим рум'янцем але вона поклала довести їм своє отож вона підняла поділ спідниці трохи але достатньо і добре прицілилася і добренько стуснула м'яча і він полетів далеко ген-ген а двоє близнят гайнули слідом до ріні. Звичайно то були заздрощі та й більше нічого аби привернути увагу того джентльмена що сидів напроти, її наче жаром обсипало, а це у Герті Мак-Дауел завжди був сигнал небезпеки, до щік прилила гаряча хвиля. Досі вони позирали один на одного байдужим оком, але тепер із-під крисів свого нового брилика вона зважилася на нього подивитись, і обличчя у присмерку, на яке впав її погляд, бліде та на диво виснажене, здалося їй таким сумним, що сумнішого вона зроду не бачила.

Крізь розчинене вікно з церкви долинув запашний дух ладану, а з ним запашні ймення тієї, що зачала без плями першородного гріха, посудино духу, молися за нас, посудино чести, молися за нас, посудино благочестя великого, молися за нас, містична трояндо. І згорьовані серця були там, і трударі, що добували свій хліб щоденний, і багато тих, котрі грішили й помилялися. Їхні очі, вологі від каяття, проте ясніли надією, бо велебний отець Х'юз розповів їм, що блаженний Берnard сказав своїй славетній молитві про Марію, про заступницьку силу Пресвятої Діви: ще зроду-віку не чувано, аби того, хто благав її всемогутнього захисту, вона залишила напризволяще.

Близнята знову гралися собі весело, бо дитячі сварки скороминуші, як літня злива. Сіссі бавила малого Бордмена, поки він загугукав з радощів, плескаючи немовлячими рученятами. «Агу!» гукнула вона з-за верху колиски, а Еді спитала, де ділася Сіссі, а тоді Сіссі вистромила голову й гукнула «Ку-ку!» і слово чести, маля тішилося з того незмірно! А потому вона загадала йому сказати «папа».

– Скажи «папа», дитино. Скажи па-па-па-па-па-па-па.

І дитя щосили намагалося сказати, бо воно було дуже розумне для одинадцяти місяців, усі це говорили, і велике, як на свій вік, і здоровеньке нівроку, любенький малий вузлик, і, певна річ, воно стане значною людиною, так усі казали.

– Гаджа-джа-джа-гаджа.

Сіссі витерла його маленький роток слинявчиком і хотіла посадити як слід, щоб воно сказало па-па-па, та коли вона розстібнула ремінець, то вигукнула, Мати Божа, що воно геть мокре і що треба скласти вдвоє ковдру і підстелити наспід. Звичайно, його немовляча величність енергійно запротестувала проти формальностей туалету і сповістила про це усім і кожному:

– Уа-а-а а-а-а-а-уа а-а-а-а.

І дві здорові великі-великі слизеньки побігли по його щічках. Надаремно було його втішати, кажучи ні, ні-ні, дитино, ні, і розповідаючи йому про тпру-тпру і де чих-пух, але завжди тямуща на вигадку Сісс ткнула йому до рота смочок пляшечки, і малий поганин ураз утихомирився.

Герті благала Бога, щоб вони забрали свого верескуна додому й не дратували їй нерви ніколи не можна спокійно погуляти, а також капосних близнюків. Вона глянула на далеке море. Воно скидалося на малюнки, які той чоловік малював на пішоході паличками кольорової крейди, так шкода їх залишати, щоб вичовгали ногами, вечір, находять хмари, і маяк Бейлі світиться на Гауті, і чути цю музику, і пахощі ладану, що ним кадили у церкві, здається, оповивають душу. Вона дивилася, а її серденько тріпотіло схвильовано. Так, він поглядав саме на неї, і то неспроста. Його очі пропікали її наскрізь, наче обшукували геть усю, читаючи навіть те, що в душі таїлося. Чудові то були очі, винятково виразні, та чи можна їм довіритися? Люди такі непевні. Вона зразу побачила з його темних очей і блідого інтелектуального обличчя, що він чужоземець, викапаний актор Мартін Гарві{673}, божок усіх дівчат, як він зображений у неї на фото, тільки з вусами, які вона воліла, бо не стратила

глузду, бігаючи по театрах, як Вінні Ріпінгем, котра хотіла, щоб вони удвох убиралися завжди однаково через якусь п'єсу{674}, але з того місця їй було не видно, чи в нього орлиний ніс, чи трохи retroussé[237]. Він був у глибокій жалобі, це вона бачила, і обличчя його красномовно свідчило про те, що його душу обложив тяжкий жаль. Аби дізнатися, за ким, вона віддала б усе на світі. Він придивлявся так пильно, так уважно, і він бачив, як вона стусонула м'яча, і, можливо, він би побачив блискучі сталеві пряжки черевиків, аби вона те передбачила й гойднула ними отак, носками донизу. Добре, що їй спало на думку про всяк випадок надягти прозорі панчохи: а може Реггі Вайлі вийшов би на вулицю. Та все те було у далекому минулому. Нарешті здійснилися її повсякденні мрії. Він важив над усе на світі, і її лице пашіло радістю, бо вона прагнула до нього, бо вона інстинктивно відчувала, що він зовсім не схожий на інших. Усім своїм дівочо-жіночим серцем вона потяглася до нього, до свого омріяного дружини, бо вмить збагнула, що це він. Якщо він страждав, або грішив більше за грішників, або навіть, навіть якщо він сам був грішник, лиха людина, їй те було байдуже. Навіть якщо він був протестант або методист, вона легко навернула б його на праведну віру, хай би він тільки любив її щиро. Є такі рани, які можна вигоїти лише серцем. Вона була жіночна жінка, не те що інші легковажні дівчата, котрих він знав, які знехтували жіночністю, оті велосипедисти, котрі показують те, що не годиться, а вона жадала знати все, пробачити все, коли їй пощастить закохати його в себе, примусити забути минуле. Тоді, може, він її ніжно обійме, як справжній мужчина, притиснувши до себе її слухняне тіло, і кохатиме її, свою найдорожчу дівчинку, заради неї самої.

Притулок грішників. Утіха страдників. Ora pro nobis[238]. Доречно сказано, що той, хто молиться їй постійно і з вірою, ніколи не заблудиться і не буде знехтуваний: отож вона сама є теж захисний притулок для страдників, бо семеро печалей прохромали їй серце. Герті уявляла собі, як то воно діятиметься в церкві: осяяні кольорові шибки, свічки, квіти і сині корогви братства Благословенної Діви, й отець Конрой допомагає превелебному О'Генлону в олтарі, переносить начиння, потупивши очі. Він видавався майже святим, і його сповідальня була така тиха і чиста, і темна, і руки його були наче з білого воску, і якщо вона коли стане черницею-домініканкою у їхньому білому вбранні, то, може, він прийде у монастир на новену святому Домінікові. Коли вона розповіла йому про те, почервонівши по саме волосся з ляку, що він побачить, він заспокоїв її, бо то поклик природи, а ми всі у цьому житті коримось природним законам, він сказав, і то ніякий не гріх, бо впливає з жіночої природи, яку створив Бог, він сказав, і що навіть сама Благословенна Діва сказала архангелові Гавриїлу: хай здійсниться в мені те, що прорекло твоє слово. Він був такий добрий і праведний і часто-пречасто вона думала й думала чи зшити йому покривець на чайник з рюшами і квітами вишиваний чи подарувати годинника проте в них був годинник вона зауважила на камінній полиці біло-золотий з канаркою що визирала з хатки сповіщаючи годину того дня коли вона приходила поговорити за квіти для сорокагодинного моління бо подарунок важко вибрати чи може альбом кольорових фотографій з видами Дубліна або ще якогось місця.

Капосні шибеники близнюки знову почали сваритися, а Джекі пошпував м'яча до моря, і вони удвох за ним побігли. У них, як у поросят, ані стида, ні бриду. От аби хтось узяв та й дав їм доброї хльости задля їхньої ж користі, щоб вони шанувалися, і той і другий. А Сіссі з Еді почали їх гукати, боячися, що приплив їх застане і вони потопляться.

– Джекі! Томмі!

Аякже! Так вони й послушали! Отож Сіссі сказала, що це востаннє бере їх з собою. Вона скочила на рівні ноги, гукнула їх і побігла вниз повз нього, струшуючи волосся, що майоріло позаду, на колір воно видавалося досить гарне, аби тільки його було більше, але вона безперестану втирала в нього оте своє зілля, і воно ніяк не росло довше, бо це річ протиприродна, отож краще б вона насунула брилика. Вона бігла довгими кроками наче гусак дивно як у неї не розпоролася збоку спідниця що була на неї дуже тісна бо Сіссі Кефрі любила хизуватися хлопчачими манірама і метка

була нівроку коли на її думку випадала нагода собою похвастатися а що бігун з неї був добрий то вона й бігла таким робом аби він побачив поділ спідньої спідниці і якомога вище її худючі голінки. От якби вона зачепилася за що-небудь своїми високими кривими французькими кабаками які взула навмисно щоб здаватися вищою і з розгону беркицьнула. Tableau[239]! Гарно вона б себе показала та ще й при такому джентльмені.

Царице янголів, царице патріархів, царице пророків, усіх святих, вони молилися, царице найсвятіших молитов а по тому отець Конрой подав кадило превелебному О'Генлонові і він підклав ладану і покадив біля благословенного причастя і Сіссі Кефрі спіймала близнюків і їй руки свербіли одважити їм замашного ляпаса але вона стрималася бо гадала що може він за нею стежить проте вона ще зроду так глибоко не помилялася бо Герті не дивлячись бачила що він очей з неї не зводить а по тому превелебний О'Генлон знову віддав кадило отцеві Конрою і став навколішки підвівши погляд на благословенне причастя і хор завів Tantum ergo і вона злегка погойдувала ногою в такт коли мелодія пішла вгору і впала на Tantum ergo sacramentum[240]. Три шилінги одинадцять пенсів заплатила вона за ці панчохи в крамниці Сперроу на Джордж-стрит у страсний вівторок, ні, у страсний понеділок, і вони були без жодної вади, і саме на них він дивився, на прозорі, а не на її нікудишні, що не мали ані вигляду, ані форми (і де в неї тес нахабство береться!), він-бо сам чудово бачив різницю.

Сіссі вернулася доріжкою ведучи близнят і несучи і м'яча а її брилик і досі сидів набакир після гонитви і вигляд у неї був прекумедний тягне хлопчаків а благенька слузка яку вона купила лише півмісяця тому пом'ялася ззаду на ганчірку і клапоть спідньої спідниці визирав ну чисто тобі потороча. Герті зняла на хвилину брилика, щоб опорядити собі волосся, і гарніших, розкішніших каштанових кучерів ще не мала жодна дівчина, відколи світ стоїть, воістину променисте видіння, таке гарне, що аж боляче було на нього дивитися. Довгенько б вам довелось попоходити по всіх усядах, доки б ви знайшли таке волосся. Вона майже напевно побачила, як блиснули захоплено його очі, і все її ество затріпотіло від збудження. Вона надягла брилика, аби поглядати з-під крисів, і почала швидше погойдувати черевичком із пряжкою, їй-бо дух забило, коли вона вгледіла вираз його очей. Він дивився на неї, як змія на здобич. Жіночий інстинкт підказав їй, що вона знуртувала йому душу, і при тій думці вона зайшлася ясним рум'янцем від шиї до лоба, так що личенько її стало, як троянда красна.

Еді Бордмен також те помічала, бо поглядала скоса на Герті, ледь посміхаючись, крізь окуляри, як стара дівка, а сама вдавала, що бавить дитину. Уїдлива вона була, як спасівська муха, така й довіку буде, тому-то ніхто з нею не може змиритися; завжди стромляє носа не до свого діла. І вона сказала Герті:

– Цікаво, про що ти замислилася.

– Що? – відповіла Герті з усмішкою, осяяною найбільшими зубами. Я лише міркувала, чи вже пізно.

Вона ж бо благала Бога, щоб вони забрали к лихій годині додому своїх сопливих близнюків і своє немовля, тому-то вона й натякнула, що вже пізно. І коли підійшла Сіссі, Еді спитала її, котра година, а гостроязика міс Сіссі відповіла: половина після цілування, час цілуватися знову. Та Еді хотіла-таки довідатися, бо їм наказували рано додому вернутися.

– Постривай, – сказала Сіссі. – Я спитаю свого дядечка Пітера, скільки на його дзиґарях нацокало.

І вона подалася до джентльмена, а коли він побачив, що Сіссі до нього прямує, Герті зауважила, як він вийняв руку з кишені, знервувався і почав гратися годинниковим ланцюжком, поглядаючи на церкву. Хоч яка пристрасна була в нього вдача, Герті

зауважила, що він мав надзвичайну силу волі. Хвилину тому він сидів, зачарований красою і поринувши в споглядання, а зараз уже був спокійний серйозний джентльмен, і в кожній рисочці його видатної статури відчувалася сильна воля.

Сіссі попросила пробачення і чи не скаже він ласкаво, котра зараз година, і Герті побачила, що він витяг годинника, послухав його, подивився, відкашлявся і сказав, що, на превеликий жаль, годинник став, але, він гадає, зараз має бути початок дев'ятої, бо сонце вже сіло. З його вимови відчувалося, що він людина освічена, і хоч говорив він розміреним тоном, та в густому тембрі ледь угадувалося тремтіння. Сіссі сказала дякую, вернулася, вистромивши язика, і мовила; дядечко сказав, що його водогін вийшов з ладу.

По тому вони проспівали другу строфу *Tantum ergo* і превелебний О'Генлон знову встав і покадив біля святого причастя і знову вкляк навколішки і він сказав отцеві Конрою що одна свічка от-от підпалить квіти і отець Конрой устав і владнав усе і вона бачила як джентльмен накручує годинника і дослухається до механізму і вона почала гойдати дужче у ритм ногою і тоді він поклав його знову на місце і заклав руки знову в кишені. Нараз усе її тіло охопило своєрідне почуття і з того як защеміла шкіра на голові і замуляло під корсетом вона зрозуміла що напевно починається те бо минулого разу воно теж почалося коли вона підстригла собі волосся бо настав молодик. Його темні очі знову в неї втупилися, тішачися з кожної рисочки, буквально її обожнюючи, наче святиню. Якщо погляд чоловіка може висловити неприхований захват, то він світився на лиці того джентльмена. Захват від тебе, Гертрудо Мак-Дауел, і ти це знаєш.

Еді почала збиратися та й пора їй було вже давно і Герті зауважила що той її натяк справив бажаний вплив бо треба було далеченько йти берегом до того місця від якого можна котити колыску а Сіссі зняла з близнюків шапочки й опорядила собі волосся звичайно щоб привабливо виглядати і превелебний О'Генлон устав і ряса стирчала йому біля шиї а отець Конрой подав йому картку і він прочитав *Panem de coelo praestitisti eis*[241] а Еді й Сіссі увесь час говорили що вже час іти і її запрошували але Герті могла відплатити їм тією ж монетою і відмовила Еді підкреслено ввічливим тоном коли та запитала чи у неї часом не розбилося серце через те що її кинув залицяльник. Герті аж здригнулася. Її очі спалахнули холодним полум'ям, що було незмірно промовистіше за сотні зневажливих слів. Їй допекло до живого. Так, Еді загнала гостру шпичку, вона-бо вміла якнайневиннішим тоном сказати лихе слівце, знаючи, як боляче воно дошкулить, а злоти в неї було, що у тієї скаженої кішки. Герті враз розтулила рота, аби відповісти, однак стримала ридання, яке підступило до горла, такого делікатного, такого бездоганного, так прегарно вирізьбленого, що про подібне художник міг тільки мріяти. Вона його любила була так ніжно, а він про те навіть гадки не мав. Легковажний ошуканець і дурисвіт, як усе чоловіцтво, він ніколи не зрозуміє, що для неї важив, і на мить її сині очі підпливли гіркими сльозами. Вони роздивлялися її з безжальною посмішкою, але зібравши всі свої сили, вона теж відповіла насмішкуватим поглядом і перевела на нього очі, аби вони теж побачили її новий здобуток.

– Ова! – відмовила Герті, швидка, як блискавка, і гордо підвела голову. – Кого схочу, того й причарую, нині-бо рік високосний.

Слова її пролунали наче згук кришталевих дзвіночків, мелодійніше за туркотіння горлиці, та вони були холодні, як криця. В її юному голосі вчувалися нотки, котрі свідчили, що з нею краще не жартувати. А містера Реггі з його гонором і силою грошей вона може послати к вовку, бо він негідь нікчемна, і вже ніколи про нього навіть не здумас і пошматує його дурну листівку на дрібніі клапті. А коли він зважиться на зальоти, то вона гляне на нього так презирливо, що він спопеліє на місці. Міс хирлява Еді знітилась, як остуджена, й аж з лица почорніла, тож Герті бачила, що вона кипить од люті, хоч те й приховує, ну справжнє тобі зінське щеня, бо її слова втрапили в самісіньке око, хай не буде така заздрісна, вони обоє знають, що вона їм не рівня, що голова голові, а хвіст хвостові, і хтось інший те

знає і бачить, отож хай собі намотають на вуса.

Еді спорядила малого Бордмена, щоб уже вирушати додому, а Сіссі поклала м'яча і лопатки, і відерця, і вже був час, бо мастер Бордмен наймолодший ждав у гості Сонка, і Сіссі йому сказала, що до нього дрімки йдуть і що дитина буде спатоньки, а мале було таке гарнесеньке і сміялося веселими очицями, а Сіссі ткнула задля жарту пальцем його маленький товстенький животик, а воно, з вашого дозволу, привітало свій новенький слинявчик.

– А щоб ти велике росло, здорове було! – вигукнула Сісс. – Геть зіпсувало слинявчика.

Невеличка contretemps[242] вимагала її уваги, але вона владнала цю справу, як оком змигнути.

Герті ледь стримала вигук і знервовано кахикнула а Еді спитала в чім річ а вона хотіла була відповісти що треба чуть як груші товчуть але ж вона завжди дотримувалася приписів доброзвичайности і з притаманним їй тактом просто сказала що вона почула бенедиктус бо з дзвіниці яка височіла над безлюдним берегом саме задзвонив дзвін бо превелебний О'Генлон ступив на олтар з покривалом що отець Конрой накинув на нього на його плечі даючи благословення й тримаючи в руках святе причастя.

Яке зворушливе було те видовисько у вечірньому присмеркові: Ерін[243] от-от мав поринути у п'ятьму, журливо бамкали вечірні дзвони{675}, і водночас із обвитої плющем вежі вилетів кажан та й заходився шугати у сутінках, тоненько тужливо попискуючи. А вдалині вона бачила вогні маяків такі мальовничі що їй кортіло мати при собі скриньку з фарбами бо змалювати все це було легше аніж людину і скоро прийде робити своє діло ліхтарник він ітиме повз пресвітеріанську церкву і далі по тінистій Тритонвіл-авеню де гуляють пари і засвітить ліхтар біля її вікна де Реггі Вайлі повертав на велосипеді як вона читала у тій книжці «Ліхтарник» що її написала міс Каміне, авторка «Мебел Вон» та інших повістей. Бо Герті тішилася мріями про які ніхто не відав. Вона любила читати вірші й коли дістала на подарунок от Берти Сапл той гарненький альбом у коралово-рожевій палітурці записувати свої думки то поклала його у шухляді туалетного столика який хоч і не грішив розкошами, але був чепурненький і чистий. Саме там вона берегла свої дівочі скарби: черепахові гребінці, значок «дитина Діви Марії», пахощі «Біла троянда», око-бровелін, алебастрову мережану скриньку і стрічки на зміну, коли білизну приносили від пралі і там були пречудові думки записані фіолетовим чорнилом яке вона купила в крамниці Гелі на Дейм-стрит бо відчувала що теж може писати вірші аби тільки зуміла себе висловити як автор того віршу який так припав їй до душі що вона його переписала з газети котру знайшла якось увечері у неї загорнули городину. «Чи ти жиєш, моя мріє!» так він називався, а склав його Луїс Дж. Волш{676} з Магерафелта, а далі було щось про «надвечір'є, чи ти прийдеш?» і часто краса поезії, така сумна у своїй скороминущій чарівливості, туманила їй очі мовчазними сльозами, бо ж роки спливали, один за одним, і якби не та вада, вона б не боялася жодної суперниці, і то сталося випадково, коли вона сходила узвозом Делкі, й вона завжди намагалася її приховати. Але вона відчувала, що тому настане край. Коли вона побачить у його очах магічний блиск, то ніщо не зможе її стримати. Серце на мур не вважає – свою волю має. Вона принесе велику жертву. Усіх зусиль вона докладе на те, щоб поліпшити його думки. Дорожча за весь світ вона буде для нього і позолотить його дні щастям. Було одне вельми важливе питання, і їй страшенно кортіло довідатися, чи він одружений, чи вдівець, що втратив дружину, чи якась трагедія сталася на зразок того випадку, коли вельможі з чужинським прізвиськом, котрий прибув з країни пісень, довелося посадити її в божевільню, жорстоко він учинив, хоч і задля добра. Хай навіть так – ну то й

що? Чи має це велике значення? Усього, що хоч трохи віддавало неподобністю, її витончена душа інстинктивно сахалася. Вона гидувала тими бридкими істотами, пропашими жінками з пішоходу біля Доддерової корчми, що гуляли з солдатами та грубими мужчинами, не шануючи дівочої чести, неславлячи жіночу стать і попадаючи в поліційний відділок. Ні, ні: тільки не це. Вони будуть просто добрі друзі, як дорослі брат і сестра, без усього того іншого, не зважаючи на умовності Товариства з великої літери. Може, він носив жалобу за давнім коханням, яке пережив за незапам'ятних часів. Вона гадала, що його розуміє, Вона спробує його зрозуміти, бо чоловіки створені інакше. Давнє кохання чекало, чекало, простягнувши білі руки, благаючи синіми очима. Серце моє! Вона йтиме слідом за мрією свого кохання, слухатиметься веління серця, яке сказало, що він належить їй тілом і душою, єдиний мужчина у всьому світі, бо кохання було її проводир. Усе інше нічого не важило, Хай там що, а вона буде свавільна, не знатиме ані меж, ані перепон.

Превелебний О'Генлон поклав святе причастя у дароносицю і хор заспівав «Laudate Dominum omnes gentes»[244], а потому він замкнув дверцята дароносиці бо бенедиктус скінчився й отець Конрой подав йому капелюха щоб він його надягнув і злочка Еді спитала чи вона думає йти але Джекі Кефрі вигукнув:

– Ой, Сіссі, глянь-но!

І вони всі поглянули, чи то не зірниця, але Томмі побачив, як воно знову сяйнуло над деревами біля церкви, синє, а тоді зелене й пурпурове.

– Це фейєрверк, – сказала Сіссі Кефрі.

І вони всі помчали берегом, щоб побачити, як воно засвітиться над будинками і церквою, побігли безладним гуртом, Еді з колискою і маленьким Бордменом у колісці, і Сіссі, що тримала за руку Томмі й Джекі, аби вони не попадали.

– Ходімо, Герті, гукнула Сіссі. Це фейєрверк на благодійницькому святі.

Та Герті була незворушна. Вона не збиралася бігати за ними, як той песик. Хай собі ганяють, висолопивши язика, вона посидить на місці, так вона сказала, їй і звідціля добре видно. Від отих очей, що втупились у неї невідривно, кров шумувала в жилах. Вона подивилася на нього хвилину, зирнула з ним очима, і все збагнула. Жагуча пристрасть палала на тому обличчі, пристрасть мовчазна, як могила, і вона і стала його. Нарешті вони лишилися на самоті, ніхто на них не вилупляв очей, ніхто не пашекував, вона знала, що на нього можна звіритися до могили, бо він надійна, вірна людина, людина незламної і бездоганної чесноти. Його обличчя й руки трепетали, і її охопив дроз. Вона закинула назад голову, вдивляючись у височінь на фейєрверк, і обійняла руками коліно, аби не впасти, відхилившись, і ніхто не бачив, окрім нього і неї, як вона оголила свої гарні зграбні ноги, пружні й тендітно округлі, і їй здалося, що вона чує калатання його серця, його хрипке дихання, бо вона знала про пристрасті таких, як він, чоловіків, про їхню палку кров, бо Берта Сапл колись розповіла їй під великим секретом і примусила заприсягтися, що вона довіку нікому не скаже, про джентльмена який жив у них на квартирі й працював у Комісії для поліпшення житлових умов і який витинав з паперу фігурки танцюристок, що метляють спідницями, і тих, що задирають ноги, і вона сказала, що часом він робив у ліжку не дуже пристойні речі, які навіть уявити важко. Та це було зовсім інше, бо тут було все по-іншому, бо вона майже відчувала, як він прихляє її обличчя до свого, і перший швидкий дотик його гарячих гарних уст. До того ж гріх цей відпуститься, якщо не робити до одруження того, іншого, і треба аби були жінки-священики, які зрозуміли б тебе без слів, і у Сіссі Кефрі теж часом буває ув очах мрійний замріяний вираз, отож вона теж, голубонька, а Вінкі Ріпінгем схибнула на фотографіях акторів, а до того ж це пояснюється тим, що в неї саме та річ починається.

І Джекі Кефрі гукнув, щоб дивилися, ось іще одна, і вона відхилилася назад, і

підв'язки були сині, щоб поєднувалися з прозорими, і вони всі побачили й закричали дивіться, дивіться, ось летить, і вона відхилилася до краю, щоб побачити фейсверк, і щось чудернацьке крутилося в повітрі, гасало туди-сюди, нечітке й темне. І вона побачила довгу римську свічку, що злітала над деревами вгору, вгору, і в напруженій тиші вони затамували дух від захоплення, а вона летіла вище й вище, а їй доводилося відхилитися далі й далі, щоб стежити за нею, вона опинилася високо-високо, майже зникла з очей, і обличчя їй зашарілося від напруги божественним чарівливим рум'янцем, і йому видно було також інші одіння, нансукові панталони{677}, тканина, яка пестить шкіру, кращі ніж ті інші, вузькі зелені, по чотири шилінги одинадцять пенсів, бо вони були білі, і вона показала йому і побачила що він побачив і свічка знялася так високо що на мить зникла з очей а вона тремтіла всім тілом бо так дуже відхилилася і йому добре видно було вище коліна де ще ніхто ані на гойдалці ані коли переходила вбід і їй не було соромно і він теж не соромився дивитися так нескромно бо не міг стриматися від такого спокусливого чудового видовища напівофіри як оті танцюристки що метляють спідницями поводяться так нескромно перед джентльменами які дивляться а він дивився й дивився. Їй кортіло гукнути його здавленим од хвилювання голосом, простягнути йому назустріч свої білосніжні тендітні руки, відчутти його губи на своєму білому чолі; той вигук дівочого кохання, тихий, приглушений вигук, вирваний з глибин душі, той вигук, що лунав крізь віки. А по тому в небо стрибнула ракета й спалахнула сліпучим світлом і О! по тому вибухнула римська свічка і то було наче зітхання О! і всі скрикнули О! О! у захваті і з неї линув потік золотих тоненьких ниточок і вони покапотіли додолу і ах! вони були всі зелені зорі що падали наче золотаві роси. О які гарні! О які ніжні, милі, ніжні!

По тому вони розтанули росяно у сірому небі; все затихло. Ах! Нахилившись швидко вперед, вона глянула на нього; то був зворушливий погляд, сповнений жалібного протесту, сором'язливого докору, і під тим поглядом він зашарівся, як дівчина. Він прихилився спиною до скелі. Леопольд Блум (бо це він) стоїть мовчки, потупивши голову перед цими юними простодушними очима. Яка він тварюка! Знову за своє? Його покликала світла чиста душа, а він, поганець, як їй відповів? Він повівся, як останній мерзотник. Зроду б собі не повірив! Але в очах тих було безмежне море прощення, і навіть для нього знайшлося вибачливе слово, хоч він помилявся і грішив, і впадав у облуду. Чи властиво дівчині про таке розповісти? Ні, тисячу разів ні. То була їхня таємниця, тільки їхня, самі вони лишилися під покровом присмерку, і ніхто не знав і не міг розповісти, крім маленького кажана, що тихенько шугав крізь вечірні сутінки, а маленькі кажани не вміють розповідати. Сіссі Кефрі свиснула, наслідуючи хлопців на футбольному полі, аби показати, що їй чорт не брат, а по тому вона крикнула:

– Герті! Герті! Ми йдемо. Ходімо з нами. Згори краще видно.

Герті саянула думка, і вона вдалася до невинних хитрощів, які підказує кохання. Вона засунула руку в кишеньку для носової хусточки, вийняла вату і помахала на відповідь, звичайно так, щоб він не бачив, а по тому поклала її назад. Гадаю, він з такої відстані не. Вона встала. Чи вони прощалися навіки? Ні. Вона мала йти, але вони зустрінуться знову там, і вона снитиме про те до зустрічі завтра, про свій передденний сон. Вона випросталася на повний зріст, їхні душі ззиралися останнім тривалим поглядом, і очі, що сягнули її серця, сповнені дивовижним сяйвом, спинилися, мов заворожені, на її милому, наче квіточка, личеньку. Вона напівосміхнулася до нього стомлено, милою вибачливою усмішкою, усмішкою, що була на межі сліз, і вони розлучилися.

Поволі, не озираючись, вона подалася нерівним берегом до Сіссі, до Еді, до Джекі й Томмі Кефрі, до малого Бордмена. На той час запали густі сутінки, і на березі було каміння і деревиння, і слизькі водорості. Вона йшла з властивою їй спокійною гідністю, але обережно і дуже поволі, бо Герті МакДауел була...

Тісні черевики? Ні. Вона крива! О!

Містер Блум дивився вслід, як вона кульгала. Бідолашна дівчина! Ось чому вона залишилася на камені, коли інші гайнули геть. Я так і думав, що тут якась притичина. Оманлива красуня. У жінки та вада удесятеро вадливіша. Але поводяться вони поштиво. Добре, що я не знав, коли вона виставлялася. Все одно з перцем. Та то байдуже. Задля цікавості, як із черницею, чи негритянкою, чи дівчиною в окулярах. Ота косоока якась кволла. Перед тим вони, мабуть, стають дражливі. Сьогодні страшенно болить голова. Куди я поклав листа? Ага, все гаразд. Всілякі чудні забаганки. Лижуть пенні. Дівчина в Транквільському монастирі, про яку розповідала мені черниця, любила нюхати нафту. Незаймані, мабуть, зрештою божеволіють. Сестра? У скількох дублінських жінок воно є сьогодні? Марта, вона. Щось у атмосфері. Тобто місяць. Але чому тоді не всі жінки водночас, разом з молодиком, я маю на увазі? Мабуть, залежить від того, коли вони народилися. Або всі починають гуртом, а тоді виходять із графіка. Інколи Моллі й Міллі в один час. У кожному разі на моє вийшло. Страшенно радий, що не зробив зранку в лазні над її дурненьким я покараю тебе листом. Винагорода за водія, що зранку в трамваї. Той ошуканець МакКой зупинив мене і так-таки нічого й не сказав. А його жінчин контракт у валізі, голос як у надбитого горщика. Вдячний за дрібні послуги. До того ж дешево. Варто тільки попросити. Бо вони самі хочуть. Жадають еством. Щовечора виходять із контор тічками. Вибирай кращих. Коли не хочеш, то нав'язуються. Шкода, що самі не бачать. Мрія тугого шланга. Де це було? Ага. Німа картина на Кепел-стрит: тільки для чоловіків. Цікавий Том. Бриль Віллі і що з ним дівчата зробили. Чи тих дівчат і справді фотографують, чи то все підроблено? Залежить од Lingerie[245]. Намацував вигини тіла під її déshabillé[246]. Також їх збуджує, коли вони. Я вся чиста, прийди забрудни мене. І вони люблять прибирати одна одну задля офіри. Міллі у захваті від нової кофточки Моллі. Спочатку. Надягають усе, щоб усе зняти. Моллі. Чому я купив їй фіалкові підв'язки. Нас теж: краватка, що він саме вдяг, його прегарні шкарпетки й куці штани. Того вечора, коли ми вперше зустрілися, він був у гетрах. Його прегарна сорочка вилискувала під чим? агатового кольору. Кажуть, жінка втрачає чарівність з кожною шпилькою, що її виймає. Пришпилені до купи. О, Мейрі згубила шпильку своїх[247]. Прибралась для когось, як лялечка. Фасон і їхні чари. Одразу ж змінюється, як тільки ви доходите його секретів. Крім сходу; Марія і Марта; тепер як і колись. Всяка розумна пропозиція приймається. Вона теж не поспішала. Завжди на той час шукає хлопця. Вони ніколи не забувають про побачення. Мабуть, сподіваються нагоди. Вони вірять у випадок, бо як і самі вони. А інші залюбки шпигають її час од часу. Подруги в школі, обіймаються за шию або сплітають пальці, цілуються і пошепки діляться нічого не вартими секретами в монастирському саду. Черниці з побіленими лицами, холодною завивкою, і їхні чотки бігають угору й униз, та ще й мстиві, бо їм самим до того зась. Колючий дріт. Не забудьте ж написати мені. А я напишу вам. Напишете? Моллі й Джозі Пауел. Поки приїде містер Райт, а тоді зустрічаються вряди-годи. Tableau! О, на бога, подивіться, хто це! Як тобі живеться? Що ти поробляєш? Цмок, страшенно рада, цмок, тебе бачити. Вдивляються одна в одну, вишукуючи вади. Вигляд у тебе чудовий. Посестри вищиряють зуби одна на одну. Скільки тобі залишилося? Одна одній посеред зими льоду не позичить.

Ет!

У цей час вони стають за чортів зліші. На виду чорні, як чорт. Моллі часто казала мені, що все здається на тонну вагою. Почухай мені п'ятку. Отак! О, як приємно! Я сам це відчуваю. Добре часом спочити. Чи вадливо тоді мати з ними до діла? Принаймні безпечно. Кисне молоко, лопаються струни. Щось я читав про рослини, що в'януть у саду. Крім того кажуть, якщо у неї в руках в'яне квітка, то вона кокетка. Всі вони кокетки. Гадаю, вона відчула, що я. Коли таке відчуваєш, то часто собі пару стрічаєш. Чи я їй сподобався чи що? На одяг вони дивляться. Завжди впізнають хлопця, що жирує: комірці й манжети. Та півні й леви роблять те ж саме, і олені. Водночас можуть уподобати розв'язану краватку тощо. Штани? А що коли б я тоді? Ні. Треба поступово. Не люблять грубого поводження. Поцілуєш у темряві, ніколи й не скаже. Щось у мені побачила. Цікаво, що. Радше вибере мене таким, як я є, аніж

якогось на помадженого віршомазу з липким пасмом, що звисає над правим окуляром. Допомогти джентльменові у літературних. У моєму віці слід стежити за зовнішністю. Тримався так, щоб вона не бачила мене в профіль. А проте, хтозна. Гарні дівчата виходять за бридких чоловіків. Красуня й потвора. До того ж я не можу, якщо Моллі. Зняла брилика, аби показати волосся. Купила з широкими крисами, щоб сховати обличчя, коли зустрине когось знайомого, то нахилить голову або носить букет, щоб нюхати. Волосся на той час цупке. Десять шилінгів я витратив на гребінці Моллі, коли ми бідували на Голлес-стріт. Чому ні? А що якби він давав їй гроші. Чому ні? То все пересуд. Вона варта десять, п'ятнадцять шилінгів, більше, цілий фунт. Що? Я так вважаю. Усе те дурно. Зухвалець. Місіс Меріон. Чи я не забув написати адресу на тому листі, як на листівці, що я послав Фліннові. А той день, коли я пішов до Дріммі без краватки. Сварка з Моллі забила мені памороки. Ні, є ще Річі Гулдінг. Він теж. Його це страшенно мордує. Дивно, що мій годинник спинився о пів на п'яту. Пилюка. Для чистки вживають лій з акулячої печінки, міг би й сам це зробити. Заощадження.

Чи то сталось якраз тоді, коли він, вона?

Ет!

Містер Блум дбайливою рукою розправив свою мокру сорочку. О Боже, те криве чортеня. Починає холодити й прилипати до тіла. По тому не дуже приємно. Проте слід якось позбутися. Їм байдуже. Може, їх хвалять. Ходи додому, з'їж хлібця, випий молочка та помолися перед сном з діточками. А хіба ні? Природне видовище псує все враження. Треба, щоб було, як на сцені, грим, костюми, поза, музика. І назва теж. Amours акторок. Нелл Гвін, місіс Брейсгердл, Мод Бренскомб{678}. Завіса піднімається. Срібне сяйво місяця. Дівчина замріяної душі. Ходи-но, миленька, поцілуй мене. Проте я відчуваю. Чоловікові надає сили. У тому й полягає таємниця. Добре, що я виточив, виходячи від Дігнема. То через сидр. Інакше не зміг би. По тому співати хочеться. Lacaus esant taratarara[248]. А що, коли б я до неї заговорив? Про що? Кепський задум, коли не знаєш, як скінчити розмову. Спитаєш їх, а вони на відповідь тебе питають. Добра ідея, якщо нема іншої ради. Чудово, звичайно, коли скажеш: добрий вечір, і бачиш, що вона охоча: добрий вечір. А темного вечора на Аппієвій дорозі я ледве не заговорив до місіс Клінч{679}, гадаючи, що вона. Ф'ю! Дівчина на Міт-стріт тієї ночі. Я призвів її до того, що вона говорила буцімто бридоту, а насправді ні. Вона називала своїм ковчегом. Дуже важко знайти таку, що. Агов! Як їм, мабуть, соромно, доки призвичаються, коли вони спиняють, а ти не озвешся. І поцілувала мені руку, коли я дав їй ще два шилінги. Папуги. Натисни ґудзика, і пташка писне. Краще б не називала мене сером. О, її уста у п'їтьмі! Як вам не соромно, одруженому, з самотньою дівчиною! Оцим вони тішаться. Забрати мужчину від іншої жінки. Чи навіть почути про це. Я ж навпаки. Радий спекатися чужої дружини. Доїдати його недоїдки. Чолов'яга в Бертоновій корчмі випльовував хрящ. Той лист ще й досі в моєму гамані. Від того половина всіх нещастя. Але часом може статися, ні, не думаю. Заходьте. Все налаштовано. Я мріяла. Що? Починається найгірше. Як вони змінюють тему розмови, коли вона їм не до вподоби. Питає, чи ти любиш гриби, бо вона знала одного джентльмена, який. Або питає тебе, що слід сказати, коли передумаєш і відмовишся. А проте, аби я прагнув довершити діло, то сказав би: я хочу, щось на цей зразок. Бо я хотів, Вона теж. Образити її. Потім помиритися. Удати, що чогось страшенно хочеш, а потім відмовитися заради неї. Це їм лестить. Мабуть, вона увесь час думала про когось іншого. Ну, то й що? Так воно й повинно бути, якщо вона міркує розсудливо: він, він і він. Все залежить од першого поцілунку. Сприятлива хвилина. Щось усередині в них вибухає. Чулу душу видно з очей, тайкома. Перший порив – найщиріший. Пам'ятають довіку. Моллі, лейтенант Малві, що цілував її під Мавританською стіною біля парку. Їй було п'ятнадцять, вона мені казала. Але груди випиналися. По тому заснула. То було після обіду в Гленкрі, коли ми їхали додому через засніжену гору. Скреготіла зубами уві сні. Лорд мер теж на неї накидав оком, Вел Ділон. Апоплексичний.

Вона з ними, дивиться на фейєрверк. Мій фейєрверк. Шугає вгору ракетою, додолу

падає каменем, А діти, мабуть, близнята, чекають якоїсь пригоди. Хочуть стати дорослими. Одягають материне вбрання. Часу доволі, ще зрозуміють, що в світі до чого. І та, чорнява, з копицею на голові й негритянським ротом. Я знав, що вона вміє свистіти. Рот наче для того створений. Як у Моллі. Чому та шикарна повія у Джемета вдягла вуаль тільки до носа. Чи ви ласкаво не скажете, котра зараз година? Я скажу тобі, котра година, у темному завулку. Щоб не віддувалися губи, щоранку сорок разів промов «примхи і призми». Та ще й малого голубить. Збоку все видно. Звичайно, вони розуміють, бачачи птахів, тварин, немовлят. До певної міри.

Не озирнулася, простуючи берегом. Гордовита шельма. Ой дівчата-квіточки, Бережаночки! Гарні очі у неї, прозорі. Це враження не так через зіниці, як через білки. Чи вона знала, що я? Звичайно. Як кішка, що її собака не може досягти. Жінкам годі спіткати такого, як Вілкінс, що навчався зі мною в школі, він малював Венеру голий-голісінький. Вважати це за невинність? Бідолашний телепень! Його дружина родилась у щастячку. Зроду вони не сядуть на лавці з таблицею «Обережно, пофарбовано». У них навіть на потилиці очі. Зазирають під ліжко, шукаючи того, чого навіть у заводі немає. Хочуть нажахатися до смерти. А око гостре, як бритва, Коли я сказав Моллі, що чолов'яга на розі Каф-стрит гарний на вроду, то думав, їй він припаде до вподоби, а вона зразу ж угледіла, що в нього замість руки протез. Так воно й справді було. Звідкіля це в них? Друкарка, що бігла, перескакуючи через дві сходинки у Роджера Гріна, аби показати свої ноги. Гадаю, передається від батька-матері до дочки. Природжена властивість. Наприклад, Міллі сушила носову хусточку на дзеркалі, щоб не прасувати. Найкраще місце для оголошення, щоб воно впало жінці в око, це дзеркало. А коли я послав її до Прескота купити Моллі хустку Пейслі, до речі, треба примістити те оголошення, то вона принесла решту в панчосі. Розумне дівчисько. Я не казав їй зроду. І покупки вона носить теж хороше. Чоловіків ваблять такі дрібниці. Коли рука була червона, вона підіймала її вгору і тріпала, щоб кров відливалася. Від кого ти навчилася? Ні від кого. Щось мені казала няня. О, хіба вони не знають? У три роки вона стояла перед туалетним столиком Моллі, якраз коли ми мали виїздити з Ломбард-стрит у західний район. У мене личко гарне. Маллінгар. Хто знає? Так на світі ведеться. Молодий студент. У кожному разі чесна, не те, що та. Проте вона була хоч куди. Боже, я змокрів. Справжнє ти чортеня. Округла литка. Прозорі панчохи натяглися так, що ледь не тріснули. Не те, що сьогодні та потороча. А. П. Панчохи зібгалися. Або та на Графтон-стрит. Білі. Фе!

У небі вибухнула ракета, розкидаючи тріскучі стріли. Бризь і бризь, бризь, бризь. І Сіссі з Томмі майнули вперед, щоб побачити, а за ними Еді з колискою, а Герті й собі за скелі. Чи вона? Дивися! Дивися! Бач! Озирнулася. Знає кицька, чие сало з'їла. Я бачив, голубонько, твої. Я бачив усе.

Господи!

Однаково пішло мені на користь. Так важко на душі після Кірнанових, Дігнемових. За цюю втіху велика дяка. Це є у «Гамлеті». Господи! Усе з'єдналося до купи. Зворушення. Коли вона відхилилася, мені аж у горлі запекло. Ну просто голова йде обертом. Він має слухність. Проте міг би вклаїти ще гіршого дурня. Замість того, щоб розмовляти чорті про що. Потім я тобі все розповім. Однак то була наче мова, яку ми вдвох розуміли. Неможливо? Ні, її називали Герті. Проте, може, то фальшиве ймення, як моє, і адреса «Долфінс-барн» задля ширми.

Її дівоче прізвище було Джеміма Браун,

І вона жила з матір'ю там, де Айріштаун {680} .

Мабуть, мені спало те на думку через місце. Одним миром мазані. Витирають пера об свої панчохи. Але м'яч покотився до неї, наче розумів. Доля і під землею надibaє. У школі я ніяк не вмів кинути влучно. Прямий, як дуга. Проте сумно, бо це триває лише кілька років, а по тому вони залякнуться на кухні, і таткові штани скоро годитимуться на Віллі, і ямку для дитини, коли вони виноситимуть надвір, щоб вона зробила а-а. Не легка робота. Рятує їх. Стримує їх од гріха. Природа! Мити дітей, мити мерця. Дігнем. Дитячі руки їх завжди обіймають. Кокосові горіхи, мавпи, спочатку навіть не закриті, кисляк у пелюшках і жовтуватий сир. Не слід було давати немовляті порожній смочок. Наповнити вітром. Місіс Б'юфой, П'юфой. Треба зайти до лікарні. Цікаво, чи є ще сестра Келлен. Вона чергувала була вночі, коли Моллі виступала в Кофі-пелес. Той молодий лікар О'Гер, я помітив, як вона чистила його пальто. І місіс Брін, і місіс Дігнем теж колись були такі, що хоч веди до шлюбу. Найгірше вночі, місіс Даген розповідала мені в «Сіті Армс». Чоловік ввалюється п'яний, шинком від нього смердить за милю. Перегар б'є тобі в носа серед ночі. А зранку питає: чи я був учора п'яний? Але шпетити чоловіка – з того користи мало. Згодом воно на ній окошиться. Тримаються один за одного, водою їх не розіллеш. Може й жінки винні. Щодо цього Моллі їм не рівня. Південна кров. Муринська. Також обриси, фігура. Руки тягнуться до розкішних форм. Візьмемо для порівняння інших. Жінка замкнена вдома, як кістяк у Синьої Бороди. Дозвольте познайомити з моєю. Потому виводять якесь чорти-батька-зна-що, не знаєш, як її й назвати. Вразливе чоловікове місце завжди бачу в його жінці. Проте так воно од віку судилося, закохуються. Мають свої спільні таємниці. Є такі, що зійшли б на пси, аби якась жінка не взяла їх у руки. Дрібненькі дівчата на корх заввишки з куцими своїми чоловіками. Бог створив їх одне для одного. Часом діти виходять ставні. Мінус на мінус дає плюс. Або багатий сімдесятилітній стариган, а поряд з ним шаріється наречена. Весілля у травні, а каяття у грудні.

Ох!

Інша річ, коли здоровило на шість футів, а жіночка йому до пояса. Довготелесий і куца. Великий він, мала вона. Дуже дивна пригода з моїм годинником. Наручні годинники завжди йдуть неправильно. Цікаво, чи є магнетичний зв'язок між людьми, бо саме був час, коли він. Так, гадаю, відразу. Кота немає, миші гуляють. Пригадую, як я вдивлявся у Філлейн, Зараз це теж пояснюють магнетизмом. У основі всього магнетизм. Наприклад, земля і сама притягує, і її притягує. Це причина руху. А час? Оце і є час потрібний для руху. Якщо одне зупиниться, то вся астрономія спиниться мало-помалу. Так воно влаштовано. Магнітна стрілка показує, що робиться на сонці, на зірках. Шматочок криці. Коли простягаєш виделку. Ну ж бо. Ну ж бо. Торкнися. Чоловік і жінка. Виделка і криця. Моллі, він. Прибираються й дивляться, й пропонують, і показують, і показують більше, і якщо ти мужчина, то спробуй побачити і наче чхнути хочеться, ноги, дивися, дивися, і якщо маєш хоч трохи відваги. Торкнися. Доводиться відпустити.

Цікаво, як вона почуває це. Перед чужою людиною вдає, що страшенно соромно. Ще дужче соромиться, коли в панчосі дірка. Моллі, випнула щелепу відхилила голову, спостерігаючи фермера у чоботях і острогах на виставці коней. І коли малярі були на Ломбард-стрит у західній частині. Гарний голос був у того хлопця. Як починав Джульїні{681}. Пахне наче квітами. Це теж було. Фіалки. Може від терпентину, що у фарбі. Вони для всього знаходять свій ужиток. Водночас шкрябала виступцем по підлозі, аби вони не почули. Та, мабуть, багато є таких, що їх ніяк не подолаєш. Можуть цілими годинами. Щось ніби завиває мене з усіх боків і спину до половини.

Стривай-но. Гм. Гм. Це її парфуми. Чому вона махала рукою. Залишаю це тобі, щоб ти мене згадував, коли я буду далеко на подушці. Що воно таке? Геліотроп? Ні. Гіацинт? Гм. Мабуть, троянди. Такий запах був би їй до душі. Пахучий і дешевий; скоро стає затхлий. Чому Моллі подобається опопанакс. Для неї він гожий, якщо додати трохи ясмину. Її високі ноти і низькі ноти. На танцювальному вечорі вона його зустріла, танець годин. Сталось це через задуху. Вона була в чорному вбранні, і від нього

линув дух парфумів, якими вона напахтилася попереднього разу. Добрий провідник парфуми? Чи поганий? Світло теж. Може, є якийсь зв'язок. Наприклад, якщо зайдеш у льох, де темно. Теж загадкова річ. Чому я почув їх тільки зараз? Дійшли не зразу, як і вона, поволі, але певно. Мабуть, це багато-багато мільйонів крихітних часточок, що плавають у повітрі. Авжеж, так воно і є. Бо ті острови прянощів, сингалезці сьогодні зранку, вони чують їх носом за багато миль. Поясню вам, у чому річ. Це щось на зразок тоненької пелени чи павутиння, що вкриває їм шкіру, вона тоненька наче той газ, і вони без упину її випускають, того не відаючи, вкрай тоненьку і барвисту, наче веселка. Пристає до всього, що вона скидає. Носок її панчохи. Теплий черевик. Лишається. Трико; хвицне ногою, його скидаючи. Бувай до наступного разу. А кіт теж полюбляє нюхати її сорочку на ліжкові. Впізнає її запах серед тисячі. І вода у ванні. Нагадує мені суниці з вершками. Цікаво, де воно насправді. Там, чи під пахвами, чи під шиєю. Бо доходить звідусіль. Гіацинтові парфуми виробляють з олії чи ефіру чи ще чогось. Мускусний щур. Міхур у них під хвостами виділяє один гран пахощів за багато років. Собаки нюхають один одного ззаду. Здрастуй. Здоров. Як ти пахнеш? Гм. Гм. Гарно, дякую. Тварини цим керуються. Так, але ж поміркуймо. Ми так само. Наприклад, декотрі жінки так віддякують, коли у них місячні. Ризикнеш підійти. І почувеш такий сморід... Схожий на що? Може на тухлий оселедець? Бррр! Прохання на цей газон не ставати.

Може, й вони чують чоловічий запах. А який же? Рукавички сигарного кольору, що я бачив днями на столі у Довготелесого Джона. Дихання? Воно пахне тим, що ти з'їв і випив. Ні. Я маю на увазі чоловічий дух. Мабуть, воно з тим зв'язано, бо у священників, які, вважається, не, дух інакший. Жінки крутяться навколо, як мухи коло меду. Відгороджений олтар, дістатися до нього за будь-яку ціну. Дерево забороненого священницького плоду. О, отче, чи ви? Дозвольте, я перша. Воно поширюється по всьому тілу, просочується...

Містер Блум устроїв свого носа. Гм. У. Гм. Виріз свого жилета. Мигдалем чи. Ні. Лимонами. Ага, ні; це ж мило.

О, між іншим, той лосьйон. Я ж відчуваю, наче щось забув. Так і не вернувся і за мило не заплатив. Не до вподоби носити пляшки, як та стара відьма зранку. Гайнз міг би віддати мені ті три шилінги. Треба було споминути про Мігерів, щоб йому нагадати. Проте, якщо він зробить той абзац. Два шилінги дев'ять пенсів. Поганої думки він буде про мене. Зайду завтра. Скільки я вам винен? Три шилінги дев'ять пенсів? Два шилінги дев'ять пенсів, сер. Є. Може іншим разом не дати в кредит. Таким робом віднадиш своїх покупців. У шинках це буває. Хлопці записують свій рахунок на грифельній дошці, а потому вислизують у провулок і гайда в інше місце.

Ось той вельможний добродій, що був проходив. Привіявся від бухти. Одійшов якраз настільки, аби вчасно вернутися. На обід завжди дома. Видно натоптаний: добре підживився. Тепер природою милується. Попоїв, – помолися. По вечері мерщій за двері. Певна річ, має невеличкий рахунок десь у банку, тепле місце в уряді. Аби зараз піти слідом за ним, зніжковів би, як хлопчаки-газетярі за мною сьогодні. Однак маєш з того науку. Бачимо себе, як інші нас бачать. Якщо жінки не сміються, то яка з того шкода? У цей спосіб можна довідатися. Спитай себе, хто він такий. «Загадкова людина на березі», сенсаційна повість містера Леопольда Блума. Гонорар – гінея за шпальту. А той чолов'яга у брунатному макінтоші сьогодні біля могили. Проте його долю мозолі обсіли. Здорова людина, мабуть, сприймає усякі. Кажуть, що коли свистіти, то дощ піде. Десь він таки йтиме. Сіль у Ормондовому коктейлі. Тіло відчуває зміни в атмосфері. Старій Бетті крутить суглоби. Пророцтво матінки Шіптон{682} щодо кораблів, умить вони вгору полинуть. Ні. Це ознака дощу. Шкільна читанка. І далекі горби видаються близькими.

Гаут. Маяк Бейлі. Два, чотири, шість, вісім, дев'ять. Бач. Треба змінити, а то подумают, що будинок. Манять кораблі на скелі. Боже милий. [У примітках це місце потрактовано як Грейс Дарлінг{683} – вочевидь, з іншого перекладу. – Прим. верстальника.] Люди бояться темряви. Також світлячки, велосипедисти; час світити

світло, діаманти виблискують яскравіше. Світло діє заспокійливо. Від нього ніякої шкоди. Тепер, звичайно, краще ніж колись. Сільські дороги. Ширнуть тебе ножем ні за копійку. Проте існує два типи. Супляться або всміхаються. Змилюйтеся! Де там. Поливати рослини теж найкраще в холодку, коли зайде сонце. Ще й досі є трохи світла. Червоні промені найдовші. Ройгбіз Венс навчав нас: червоне, жовтогаряче, жовте, зелене, синє, індиго, фіалкове. Зірку я бачу. Венеру? Ще не можна визначити. Дві, а коли три, то вже ніч. Чи оті нічні хмари були там увесь час? Скидаються на корабель-привид. Ні. Постривай. То дерева? Видиво. Міраж. Це країна вечірнього сонця. Сонце гомрулу сідає на південному сході. О, краю мій, – прощай.

Падає роса. Шкідливо для тебе, голубонько, сидіти на тому камені. Струменить білим. Дитя ніколи не зможе народитися. Хіба що буде таким дужим, що сам руками й ногами продереться назовні. І сам можу підхопити геморой. Липкий, як нежить улітку чи болячка на губах. Або порізатися травинкою чи папірцем. Тертя сидіння. Хотів би я бути тією скелею, що вона на ній сиділа. Ой, рибонько, ти не знаєш, яка була гарненька. Мені вони починають подобатися у такому віці. Зелені яблука. Пристати на пропозицію. Мабуть, більше нам ніколи не сидіти, закинувши ногу на ногу. Також сьогодні в бібліотеці; студентки. Щасливі їхні стільці. Але це вплив вечора. Вони все відчують. Розкриваються, наче квіти, знають свою годину, соняшники, земляні груші, у бальних залах, люстри, проспекти під ліхтарями. Нічні левкої в саду у Мета Діллона, де я поцілував її в плече. От аби тоді я мав її портрет, на повний зріст, змальований олією. І залицявся я теж у червні. За роком рік. Історія повторюється. Гей ви, скелі й бескиди, я знову до вас прийшов. Життя, кохання, мандрівка навколо власного маленького світу. А тепер? Звичайно, шкода, що вона крива, але гляди, не виявляй забагато жалощів. Вони цим користаються.

Тепер на Гауті все спокійно. Далекі горби здаються. Де ми. Рододендрони. Мабуть, я йолоп. Йому дістаються сливи, а мені кісточки. Коли діло доходить до мене. Стара гора бачила все те. Змінюються імена: та й годі. Коханці: чпок-чпок.

Утома мене проймає. Може, встати? О, зачекай. Забрало усю снагу мою, мале бісеня. Вона мене поцілувала. Моя молодість. Уже ніколи. Лиш раз вона буває. Її теж. Поїду туди завтра поїздом. Ні. Повертаюся інший. Як змалечку, коли приходиш удруге в гості. Нового я бажаю. Нічого нового під сонцем. До вимоги. «Долфінс-барн». Ви нещасливі у вашому! Лиха дівчинка. У «Долфінс-барн» ми загадували шаради у домі Люка Дойла. Мет Діллон з гуртом своїх дочок: Тайні, Єтті, Флої, Меймі, Луї, Гетті. І Моллі теж. Це було вісімдесят сьомого. За рік до того, як ми. І старий майор, що полюбляв чарку. Цікаво, що вона одначка, я одинак. Отож повторюється знову. Думаєш, що від себе тікаєш, і знову себе стрічаєш, Найдовшою обхідною дорогою найшвидше дістанешся додому. І саме коли він і вона. Цирковий кінь бігає колом. У Ріп ван Вінкла{684} ми гралися. Ріп: дівка в пальті Генні Дойл. Ван: фургон, що хліб розвозить. Вінкл: скойки і черепашки[249]. По тому я удав з себе Ріп ван Вінкла, що вертається додому. Вона дивилася, прихилившись до буфету. Муринаські очі. Двадцять років проспав у Сонній долині. Все змінилось. Забули. Молодь постаріла. Його рушниця заіржавіла від роси.

Ба. Що воно літає? Ластівка? Мабуть, кажан. Гадає, що я дерево, такий сліпий. Невже у птахів немає нюху? Метемпсихоз. Вірять, що можна від горя перетворитися на дерево. Плакуча верба. Ба. Ось він. Потішне звірення. Цікаво, де він живе. Вгорі на дзвіниці. Дуже можливо. Висить униз головою серед святих пахощів. Мабуть, його дзвін сполохав. Здається, служба скінчилася. Чути було, як вони старалися. Молися за нас. І молися за нас. І молися за нас, добра ідея – повторення. Те ж саме в оголошеннях, Купуй у нас. І купуй у нас. Так, у священиковому домі світиться. Їхня скромна трапеза. Пригадую, як я помилився у Тома, оцінюючи маєтність. Насправді двадцять вісім. У них два будинки. Брат Габріеля Конроя курат. Ба. Знову. Цікаво, чому вони виходять уночі, як миші. Вони змішаної породи. Птахи скидаються на мишей, які плигають. Що їх лякає, світло чи шум? Краще сидіти тихо. Роблять усе інстинктивно, як пташка, що в посуху напилася з глечика, накидавши туди камінців{685}. Схожий на малого чоловічка у плащі з крихітними руками. Манюсенькі

кісточки. Я майже бачу, як вони мерехтять синьо-білим. Колір залежить од світла. Наприклад, подивися на сонце, як орел, по тому глянь на черевик і побачиш жовтувату пляму-ляпку. Хоче на всьому поставити своє клеймо. Наприклад, зранку той кіт на сходах. Кольору рудого торфу. Кажуть, що ніколи не побачиш їх три масті. Неправда. Отой напівсмугастий біло-черепаховий у «Ситі Армз» з літерою «т» на лобі. Людина бачить п'ятдесят різних кольорів. Гаут недавно аметистового. Скло виблискує. Саме в такий спосіб той мудрець, як це його звали, зі збільшувальним склом. Отак займається верес. Не може бути, щоб од сірників туристів. Як? Може сухі галузки труться одна об одну на вітрі й сонці. Або розбиті пляшки у заростях дроку стають на сонці за збільшувальне скло. Архімед. Таки згадав! Ще маю непогану пам'ять.

Ба. Хто зна, чого вони літають. За комахами? Ота бджола, що влетіла минулого тижня в кімнату і заходилася гратися зі своєю тінню на стелі. Може, саме та, що вкусила мене, знову прилетіла подивитися, Пташки теж ніколи не знають, що кажуть. Як наші балачки. А вона каже, а він каже. Треба мати неабияку відвагу, щоб перелетіти океан туди і назад, багато, мабуть, гинуть під час штормів, на телеграфних дротах. Морякам теж доводиться непереливки. Здоровезні океанські пароплави сунуть у темряві, мукаючи, як морські корови. Faugh a ballagh[250]. Згинь ти пропадом, клята маро. Інші на кораблях, вітрило тріпоче, наче благоденська хусточка, коли здійснюється гураган. До того ж одружені. Часом роками десь на краю світу. Насправді він безкрайній, бо земля кругла. Кажуть, що дружина в кожному порту. Не позаздриш їй, якщо вона вірно чекає, доки Джонні знову завітає додому{686}. Якщо він коли-небудь таки завітає. Винюхують усі портові закутки. Як можуть вони любити море? А проте люблять. Кітву піднято. Гайда у мандри з наплічником чи медальйоном, що він надягнув на щастя. Ну? І тефілім[251]{687}, ні, як воно зветься те, що батько бідолашного татка повісив на дверях торкати. Воно вивело нас із Єгипту і привело у дім неволі. Щось-таки є у всіх цих забобонах, бо, йдучи з дому, ніколи не знаєш, яка тебе небезпека спіткає. Чіпляється за дошку або сидить верхи на колоді, змагаючись зі смертю, підперезаний оперезаний корковим поясом, ковтає солону воду, отак він і бавить останні свої хвилини, доки його поцуплять акули. Чи риб коли нудить од морської хитавиці?

По тому настає блаженна тиша, на небі ні хмаринки, море гладеньке, спокійне, команда і вантаж пішли до чорта в зуби. З неба дивиться місяць. То не моя вина, друзяко.

Заблукана довга свічка з добродійницького свята «Мірус» пливла по небу в пошуках грошей для лікарні Мерсера і розламалася, падаючи, і випустила гроно зірок, усі фіалкові, крім одної білої. Вони полинули, впали; вони зблякли. Пастуша година; година привіту і година побачення. Від оселі до оселі, сповіщаючи про себе завжди жданим подвійним стукотом, ходив дев'ятигодинний поштар, і ліхтарик біля його пояса поблискував тут і там мов світлячок, крізь лаврові живоплоти. А між п'яти молодих дерев гніт на жердині запалив ліхтар біля тераси Лігі. Повз ширми освітлених вікон, повз рівні садки проступав пронизливий голос, вигукуючи, репетуючи: «Івнінг телеграф», терміновий випуск! Як скінчилися верхогони на «Золотий кубок»! і з дверей Дігнемового будинку вибіг хлопець і гукнув. Джеркочучи, кажан шугав то сюди, то туди. Удалині на піски наповзав сірий прибій. Гаут налаштувався спати, втомлений довгими днями і шелестінням рододендрона (він був старий), і радів з того, що здійснюється нічний бриз, куйовдячи його папоротеві пасма. Він ліг, але розплющив червоне недремне око, глибоко й повільно дихаючи, він сонний був, але не спав. А вдалині на банці Кіш плавучий маяк на якорі мигав, моргав до містера Блума.

Ну й життя мабуть у тих хлопців, сидять на одному місці, як прокляті. Ірландський комітет у справах маяків. Кара за їхні гріхи. І берегова сторожа. Ракета і буй, і шлюпка. Той день, коли ми гуляли морем на «Ерінз Кінг», і кинули їм лантух старих газет. Ведмеді в зоопарку. Паршива подорож. П'яниці виїхали розворушити свої печінки. Блювали за облавок, годуючи оселедців. Нудота. А жінки, смертельний жах у них на обличчі. Міллі ж аніскілечки не злякалась. Її синій шарф майорить, сміється. Не знають, що таке смерть у цьому віці. До того ж у них чисті шлунки. Але їм лячно,

коли згубляться. Тоді у Крамліні ми сховалися за деревом. Я не хотів. Мамо! Мамо! Діти у лісі. Лякають їх також масками. Підкидають їх угору і ловлять. Я тебе вб'ю. Чи це тільки напіврозвага? Або діти граються у війну. Цілком серйозно. Як то люди можуть націлювати один на одного рушниці? Часом вони вистрілюють. Бідолашна малеча. Єдиний клопіт гарячка та кропивниця. Від того я дав їй проносного: каломелю. Після того, як поспала з Моллі, і їй покращало. Такі ж самісінькі зуби у неї. Що вони люблять? Свою подобу? Але зранку вона за нею ганялася з парасолькою. Може, так, щоб не забити. Я помацав її пульс. Бився. Маленька ручка була; тепер велика. Любенький татусику. Все те каже рука, коли торкнешся. Любила лічити гудзики на моєму жилеті. Пам'ятаю її перший корсет. Смішно було дивитися. Перш за все маленькі пипки. Ліва, гадаю, чутливіша. Моя теж. Ближче до серця. Підбивають вату, якщо в моді повні. Коли зростала, боліло вночі, гукала, кликала мене. Злякалася, коли природа вперше вступила в свої права. Бідолашна дитина! Мати теж відчуває себе незвичайно. Вертаються дівочі літа. Гібралтар. Споглядаючи з Буена Віста. Вежа О'Гари. Верещить морське птаство. Стара берберійська мавпа, що пожерла всю свою родину. Захід сонця, постріл гармати – знак, що кордон закриватимуть. Дивилася на море, вона мені казала. Вечір такий, як нині, але ясний, безхмарний. Я завжди гадала, що вийду за лорда або джентльмена з власною яхтою. Buenas noches, señorita. El hombre ama la muchacha hermosa[252]. Чому за мене? Бо ти так відрізнявся од інших.

Чого його сидіти тут усю ніч, крячкою. Від цієї погоди на душі нудно. Зважаючи на світло, тепер, мабуть, десь коло дев'ятої. Податися додому. Запізно йти на «Лію, лілею Кіларні». Ні. Може, ще не спить. Зайти в лікарню подивитися. Сподіваюся, вона розродилася. Довгий був у мене день. Марта, баня, похорон, дім з ключами, музей з тими богинями, Дедалусова пісня. Потім той крикун у Барні Кірнана. Я йому показав. П'яні базіки. Він аж ізсудомився, коли я сказав про його бога. Не слід було відплачувати. Або? Ні. Хай би йшли додому й сміялися з себе. Завжди тягне до товариства. Боюся самотини, як дворічне маля. А що, аби він мене влучив. Подивитися з іншого погляду. Виходить не так то вже й кепсько. Може, він і не хотів ударити. Тричі слава Ізраелю. Тричі ура зовиці, про яку він харамаркав, три ікла їй у рот. Краса такого ж кшталту. Надзвичайно приємне товариство чай пити. Сестра дружини дикуна з Борнео щойно прибула до міста. Уявити собі рано зранку зблизька. У всякого свій смак, як сказав Морріс, поцілувавши корову. Але втрутилися Дігнемові. Паскудно відчуваєш себе в домі, де господарі в жалобі, бо не знаєш, на яку ступити. В кожному разі вона добивається грошей. Треба зайти до тих удів-шотландок{688}, я ж обіцяв. Дивне прізвище. Вважає, що ми неодмінно повинні перші дуба врізати, Ота вдова в понеділок чи це було біля Крамера що позирнула на мене. Поховала бідолашного чоловіка, а сама живе-гараздус на страхову премію, її вдовина лепта. Ну? А що їй, по-твоєму, робити? Якось треба дні терти. От удівця я не можу бачити. Такий самітний вигляд. Бідолаха О'Коннор, дружина й п'ятеро дітей потруїлися тут мідіями. Стічні води. Безнадійно. Треба, щоб яка-небудь добра поважна жінка в кастрюлеподібному капелюшкові його приголубила. Взяла його під опіку, кругловида, як місяць, і великий фартух. Жіночі сірі фланелеві штани, по три шилінги пара, дивовижно дешеві. Негарна й люба, кажуть, люба довіку. Бридка; жодна жінка не вважає себе бридкою. Кохай, бреши й будь гарний, бо завтра помремо. Бачу часом, як він ходить, намагається збагнути, хто вкоїв цю штуку. К. п. ц.: капець. Доля. Він, не я. Часто буває також з крамницею. Наче її заморожено. Снилось минулої ночі? Стривай. Якась плутанина. Вона була взута у червоні виступці. Турецькі. Носила бриджі. А що коли б і справді. Чи вподобав би я її в піжамі? З біса важко відповісти. Нанетті поїхала. Пакетбот. Досі вже біля Голігеда. Треба помістити те Кізове оголошення. Використати Гайнза і Крофорда. Нижні спідниці для Моллі. Щось вона має у них покласти. Що саме? Може, гроші.

Містер Блум нагнувся і перекинув папірець, що лежав на березі. Він підніс його до очей і придивився. Лист? Ні. Не вчитаю. Краще піду. Краще. Важко з місця зрушити. Аркуш старого зошита. Всі оці ямки й камінчики. Хто міг би їх полічити? Ніколи не знаєш, що тобі подобається. Пляшка з запискою про скарб, викинутий з розбитого корабля. Пакунки поштою. Діти завжди шпурляють у море всяку всячину. Надія? На волю хвиль. Що це таке? Паличка.

Ох! Геть утомився. Не ті вже літа. Чи вона прийде сюди зранку? Чекати на неї десь завжди. Повинна прийти. Убивці вертаються. А я?

Містер Блум легенько розворушив палицею товстий шар піску біля своїх ніг. Залишити їй записку. Може зостанеться. Що?

Я.

Який-небудь полісмен затопче зранку. Марно. Зміє. Приплив сюди доходить, калюжа біля її ніг. Нахилися, побачиш у ній моє лице, темне дзеркало, дихни на нього, ворухиється. Всі ці каменюки, помережані лініями і подряпинами, і літерами. О, ці прозорі! До того ж вони не знають. Що там той інший світ. Я назвала тебе негарним хлопчиськом, бо мені не подобається.

Є.

Не поміститься. Цур йому.

Містер Блум спроквола розрівняв літери черевиком. Пісок безнадійна річ. На ньому нічого не росте. Все в'яне. Великі судна навряд чи сюди підходять. Крім Гінесових барж. Навколо Кіша за вісімдесят день{689}. Зроблено напівнавмисно.

Він пошпуриє геть своє дерев'яне перо. Палиця впала в намул і застрягла одним кінцем. Якби спробував так зробити, то кидав би цілий тиждень безперестану, а не зміг би. Випадок. Ми вже ніколи не зустрінемося. Але то було чудово. Прощавай, голубонько. Дякую. Я почувуюся таким молодим.

От якби зараз подрімати трохи. Мабуть близько дев'ятої. Ліверпульський пароплав уже давно відчалив. Навіть диму не видно. А вона й інше може зробити. І робила. Белфаст. Я не поїду. Прожогом туди, прожогом назад до Енніса. Хай він. Заплющу на хвилинку очі. Але не спатиму. Напівсон. Ніколи не повторюється. Знову кажан. Нешкідлива тваринка. Лише кілька.

О люба всі твої маленькі жіночі я її брудну брейсгердл мене змусила кохатися липне ми двоє неслухняних Грейс голубонька вона його половина ліжко зустріла його панчохи гофровані спідниці для Рауля щоб парфуми які твоя дружина чорне волосся напружся під тілиста señorita юні очі Малві пампушки роки сні вернеться нижній кінець Агендат млосний любосний показала мені свої наступного року в панталонах повернеться наступного в своїх наступного.

Кажан гасав. Сюди. Туди. Сюди. Далеко в сірому задзвонили дзиґарі. Містер Блум похилився, дихав, роззявивши рота, його лівий черевик замазався збоку в пісок. Лише кілька.

Ку-ку

Ку-ку

Ку-ку

Закукував годинник на камінній полиці у священниковому домі, де превелебний О'Генлон і отець Конрой і велебний Джон Г'юз. І. пили чай і содовий хліб з маслом і смажені баранячі котлети з грибною підливкою і розмовляли про

Ку-ку

Ку-ку

Ку-ку

Через те що маленька пташка вискочила зі своєї маленької хатки сповістити годину Герті Мак-Дауел зауважила годину вона була там бо і на була страх яка тямуща щодо подібних речей, атож, вона була така, Герті Мак-Дауел, і вона відразу зауважила, що той джентльмен-чужоземець, що сидів на каменюках позираючи був

Ку-ку

Ку-ку

Ку-ку

Епізод 14

Deshil Holies Eamus. Deshil Holies Eamus. Deshil Holies Eamus[253]{690}.

Дозволь нам, о сонцеликий яснозорий Горгорне{691}, швидко розродитися і гойно розплодитися. Дозволь нам, о сонцеликий яснозорий Горгорне, швидко розродитися і гойно розплодитися. Дозволь нам, о сонцеликий яснозорий Горгорне, швидко розродитися і гойно розплодитися.

Гоп-гоп-гоп! Зараз, хлопче, гопки, потім, хлопче, копки! Зараз, хлопче, гопки, потім, хлопче, копки! Зараз, хлопче, гопки, потім, хлопче, копки!

Чи не всім відомо що коли заходить мова про тямовитість того чи іншого чоловіка в різних справах які добре обізнані люди вважають найкориснішими для вивчення чого найученіші з них і найшановніші за високі осягнення їхнього розуму дотримувалися коли зграйно твердили що за однакових інших обставин розквіт держави найпереконливіше свідчиться не блиском і пишнотою а здебільшого тим як зростають датки для справи продовження і примноження роду яка зазнаючи втрат стає коренем лиха а за успішного свого здійснення може служити підтвердженням благодійної спроможности всевладної природи бо ж хто на світі є такий що маючи у мізку своєму бодай трохи клею не втямив би що блиск і пишнота можуть приховувати ниці й підлотні

наміри або ж навпаки хто такий репаний та неосвічений що нездатний утямити що з усіх дарів природи ніщо не може зрівнятися з даром розмноження отож кожен доброзвичайний громадянин повинен роз'яснювати і проповідувати аби те що в державі було так досконало налагоджено надалі не виявилось впровадженням без колишньої досконалості а далі занепад високоморальних звичаїв успадкованих від предків може довести поспільство до такої деградації що потрібна буде неабияка відвага тому хто зможе осмілитися виступити і гучно оголосити що не може бути паскуднішого наміру ніж спроба відвернути увагу люду від постійного і підступного намагання зневажити і забути заповіт предків який попереджаючи про загрозу зубожіння й усезагального занепаду нагадував що найперший їхній обов'язок є безнастанне продовження роду.

Відтак нас ніщо не спонукає впадати в недомудрення коли як найнадійніші історики звістують у кельтів у яких не було звичаю вихваляти щось таке що по суті своїй похвали не вартує всіляко шанувалося мистецтво лікування. Не згадуючи вже про облаштування шпиталів, притулків для прокажених, лазень, чумних ям, найславетніші їхні зцілителі, що походять із відомих фамілій О'Шілів, О'Гіків, О'Лі{692}, змудрували різні методи якими недужих а також тих що були схильні захворіти знову оздоровлювали надійно навіть коли вони слабували на «танець святого Віта» чи на хронічний пронос. Позаяк ми не маємо сумнівів що до кожної справи яка більше чи менше вагома є для загального добра треба підготуватися відповідно до її вагомості що було заплановано (важко сказати чи вирішено зробити це передбачливо заздалегідь чи вже маючи певний досвід бо судження пізніших дослідувачів між собою розрізняються і навіть досі анітрохи не з'ясовані є) у погодженні з цим планом материнство від усякої мінливості начебто забезпечено бо хоч який догляд був би потрібний у цей трудний для кожної жінки час пологів він був би негайно забезпечений за найпомірнішу плату до того ж не тільки тим які дуже грошовиті але також і тим хто не маючи достатків приречені на нужденну а часом і на гірше нужденної долю{693}.

Віднині й надалі їм уже не загрожують ніякі прикрожі бо весь загал сукупно усвідомив і поклав собі що не може бути гаразду коли його немає у матерів дітородних і як боги мають привілей жити вічно так само і смертні мають право продовжувати свій рід і коли жінка перебувала при надії то її гляділи постійно а коли вона була при порі її відвозили до притулку. Ось він чин мудрої нації вражає він не тільки коли бачиш його на власні очі а й коли чуєш про нього і він захоплює тим що ця нація завбачливо шанувала свою матір яка відчувала що її плекають всіляко і бережуть.

Ще не народженим дитям уже опікуються. Воно ще в матерньому недрі а вже люблене-голублене. Усе що треба коли з'явиться воно на світ Божий уже наготовлене з пильністю трудолюбною. Ліжниці тут ладні і повитухи запопадливі і страви поживні і якнайчистіші сповитки нарихтовані і чекають доки дитя народиться є також ліки помічні цілющі які потрібні будуть для породіллі а ще є струменти хірургійні що бувають принагідні не забуто й про картини для усолоди зору з вабливими краєвидами з різних земних широт і також подобами Божими та людськими розважені кожна в самотині своєї кімнати і кров у них у жилах теплішає що сприяє легшому перебігу пологів у цих пологових теремах високих будівлях споруджених так що кімнати там завжди осяяні сонцем і нагріті його теплом і кожна жінка яка збирається народжувати там чекає свого часу з нетерпінням.

У пізню вечірню годину біля дверей пологового будинку спинився чоловік. Він, чоловік цей, належав до племені Ізраїлевого, яке по світу блукає й уже прибилося до сеї далекої землі. І от співчуття до чужої породіллі-страдниці привело його до пологового терему.

Господарем цього терему є чоловік на ім'я Горн. Сімдесят ліжниць він тримає в ньому для породіль, котрі в муках приведуть на цей світ здорових дітлахів як провістив колись ангел Господній Діві Марії. Сестри-жалібниці у білих шатах і вдень і вночі ходять по покоях пильнують супокою породіль. І догоджають кілька змога є тим которі

слабують. За дванадцять місяців їх тут побувало три сотні. Добрі доглядальниці вони удвічі можливого в палатах роблять щоб підтримати славу їхнього господаря шановного Горна.

А охоронниця почувши що тут прийшов чоловік м'якосердий накинула на голову хустку й одчинила йому двері. Чи ба! В сю мить увесь небосхил на заході Ірландії спалахнув осяяний блискавками. І звонпила вона бо подумала що то Господь Воздаятель жадає водами згубити рід людський за гріхи його лютії. Отож служниця осінивши перси свої знаменням хресним запросила його боржій зайти до господи. І відавши муж сей воля її добра есть уступив до хоромів Горнових.

Супокою порушувати не бажаючи в сю пізню пору прибулець став капелюха скинувши. Се ж бо достеменно в оселі тої охоронниці він мав постій колись із дружиною дорогою та донею любово а прошуміло відтоді понад землями й морями дев'ять літ. Якось-то її в міському порту здивавши не одповів він на уклін її, капелюха свого з чолопка не скинув. Теперечки заблагав він прощення її пославши на вельми ймовірну ту причину що вздрів був лице її лиш на коротку мить а й не розпознав, аж надто юним оне йому видалося. Бистрим світлом очі її спалахнули, квітом рум'янцю од слів його лица її заплomenіли-заблumenіли.

Однако ж як розгледіла вона що він весь у чорному строї гейби в жалобі то злякалася жона чи не споткало його яке лихо. А як довідалася в чім річ то й проясніла, зраділа вельми, хоч яка перше налякана була. Спитавши ж він її чи доктор О'Гер{694} подавав вісточку з берегів дальніх одповіла охоронниця з зітханням жалосним що О'Гер дохтур уже ж на небесі нині пробуває. І спечалився муж той сумну таку вістку вчувши і каменем важким серце вона йому придавила. А бесідниця його тільки й мовила: хоч як жаль утратити друга та ще й зовсім молодого а проте гріх був би у правоті присуду Божого сумняся. І додала що кончина йому випала мила й погідна адже милостю Божою сподобився він одпущення гріхів, причастя святого та мировання тіла його болящого. А муж тоді так щиро й поважно запитав якою ж то смертю спочив небіжчик і одповіла черниця йому що упокоївся той од раку утробного три літа тому на острові на Моні якраз на Ізбієніє Младенців і помолилася вона Богові Всеблагому аби дав притулок душі його любій у нескертельності його. Зачувши муж оті вісті сумні так і вкляк капелюха з рук не випускаючи. Отак обоє вони й простояли добру хвилю поділивши на двох скорботу одну й ту саму.

Ото ж бо, всякий муже, хоч би хто ти був, узри та й з ока не випускай оту твою кончину остатню, то бо смерть твоя которая на порох обертає кожного з чересел жони рожденного бо ж як нагий прийшов із лона матернього так нагий і прийдеш до години своєї остатньої аби так одійти із світу сього як і явився на нього.

Далі муж у дім сей прибулий ізнову обіззався до доглядальниці та й спитався у неї як ведеться тій породіллі що ніяк не розродиться. Доглядальниця й одповіла йому і повідала що на ту жону перелоги впали і то вже три дні сердешна мучиться бо ой тяжкії та небезпечнії пологи-перелоги у неї але далєбі ось-ось щось там та й знайдеться. А ще додала що на віку своєму перебачила вона багато народин але щоб такі тяжкі були перейми як у цієї жони то й не згадає. А тоді вона вилила словами йому яко давньому знайомцеві що довго мешкав біля оселі сієї скільки їй довелося пережити. І муж заслухався тої розповіді бо пойняв чудуючись як тяжко дається жонам материнство їхне і задивився на лице її таке ще юне хоч би й хто на неї глянув і подивував що за стільки літ праці в цій хоромині пологовій вона так і позосталася простою служницею. Дев'ять по дванадцять кровотеч призвели ж бо її до бездітности.

І поки вони отак розмовляли розчухнулися двері хоромини і долинули до них гуки гейби товариства велієго за учтою бучною засілого. І нагодився до місцини де ті двоє стояли юний пошукач звання лицарського Діксон на ймення. І Леопольд мандрований виявився йому товаришем позаяк обидвоє мали справу в оселі милосердя сій де лікувався пошукач лицарства а причина тут така що й Леопольд мандрований дошукувався зцілення адже мав груди пробиті сулицею которою вразив його зело

страхотливий воістину жахливий змії летючий то ж бо й шукав страждущий де б йому виготовили зілля цілюще з соли нюхальної та мазь і то стільки скільки стало б йому для зцілення повного. І тоді мовив той що гостеві слід зайти до палати де пирують і звеселитися укупі з тими хто пробуває там. А Леопольд мандрований прорік що має піти деінде понеже єсть він муж потайний і лукавий. Також і та пані з тим погодилася але дорікнула пошукачеві лицарства хоч і певна була мандрованець сам себе обмовляє щодо лукавства гаданого свого. Однак ж лицар будущий не бажав ані слухати її ані суперечити ані прияти супротивне жаданню його а тільки мовив яка то чудесна хоромина єсть. І Леопольд мандрований уступив до палати аби дати одпочинок членам своїм істомленим стільки набігавшися по краях різних а часами то й по поприщах полювання псового сиріч блуду страмного.

А посеред палати стояла стільниця з берези фінської витесана й тримали її на плечах своїх карлів четверо од краю того ж самого не годні й ворухнутися яко закляттям були зачаровані. А на стільниці на тій лежали страшні мечі й кинджали викувані у величезній гірській печері троями з білого полум'я яке вони ховають у рогах зубрів та оленів що розмножуються там безнастанно дивовижним чином. Там же стояли і скляні посудини чарами Магонча сотвореним з піску морського магічним його подихом{695}. І панували за стільницею тою щирі веселощі й непідробний братерства дух. А ще на ній стояла срібна посудина що одкривалася якимось хитромудрим робом а в посудині тій лежали чудернацькі рибки без голів хоча кожна людина при здоровому глузді усумняся би чи слід було одрубувати малим рибкам голови. А рибки ті лежали там в оліві привезеній із краю Лузитанського понеже вона тук уміщала яко сік од гніту оливкового. А ще дивно було видіти, як вони в хоромині тій чарами волхвують учиняя суміш із туку пшеничного плідного іже од Халдеї і напускають туди якихось духів сердитих чиїм старанням роздувається се предивно сливе гора великая. І поучають вони зміїв тут аби звивалися по довгих жердинах у землю встромлених і з луски зміїв сих питіє учиняють меду подібне.

І наповнив чару учень шляхетний отрокові Леопольду й спонукав того випити понеже всяк тут присутній випивав чару свою. А отрок Леопольд підняв чару ту аби догодити йому й пригубив дешицю себто дружби заради хоча сам він ніколи не споживав аніяких трунків медових тож невипите він вилив потай у сусідський келих гаразд що сусіда й не завважив лукавства оного. І всівся він у світлиці тій із товариством аби перепочити хвильку. Тож хай буде слава вічна Господу Всемогутньому.

У сей час доброзвичайна служниця прочинила двері й попросила пиворізів заради милости нашого Спасителя Ісуса Христа припинити сю гулянку, бо ж там нагорі лежить пані шляхетного роду, й ось-ось має вона привести на світ Божий дитину. Сер Леопольд чув зойки, що долинали з другого поверху, тільки не міг розчути, чиї вони, матері чи дитини. Дивуюся, зрік він, як то кінця-краю мукам її немає. Чи ж не задовго страждає сердешна? Сидів-бо він у світлиці тій задля спочинку. І яко чоловік розсудливий звернув він увагу на мужа щирого Ленегана, що сидів якраз навпроти і, найстаршим поміж товариства будши, належав чи не до одного з ним полку витязів, то й обіззався до нього вельми чемно. Але ж, мовив він, уже б давно мала вона розрішитися милостю Божою і втішитися дитям своїм бо й дожидала ж вона його хтозна як довго. А той муж щирий, випивши чару, запевнив: усі сподіваються що вже наступної хвилини й сподіється воно. І той, ніколи не потребувавши спонуки до справи сеї молодецької, завважив, що кухлі стоять без діла, і сказав: То вип'ємо! – і випив за здоров'я обох, породіллі й новорожденного. І сер Леопольд, найпоштивіший з усіх будши поміж учених гостей за столом, та найлагідніший з-поміж усіх господарів, що будь-коли лапали курку, чи з яйцем несучка, та найвірніший з усіх лицарів на світі в обходженні зі шляхетними паніями, підтримав того, й свою чару викиливши. Чудуючись непомалу трудній долі жіночій.

А зараз поговорімо про те товариство, що явно намірилося там напитися по саме нікуди. По обидва боки стільниці засіли вчені, так би мовити, мужі: юний Діксон, що від святої Марії Милосердної, а з ним друзі його Лінч і Медден, світила медицини, а ще той муж щирий, що ім'я йому дано Ленеган, і такий собі Кротерс із Альби чи то

пак Скотії, і юний Стівен, із виразом послушника на обличчі, посаджений во главі стола, і Костелло, кого прозивали ще Панч, себто П'ястук, бо знали: наkostenяє хоч би й кому, а проте всіх їх перевершив тихий тишко Стівен: сей-бо вже геть сп'янів і знай вимагав, щоб йому долили ще «півскляночки меду», – і тут-таки благим мужем сидів добропристойний сер Леопольд. Одначе всі вони чекали, коли ж появиться молодий Малахій, а той-бо завжди намагався, якщо пообіцяв, будь-що дотримати обіцянки. Сер Леопольд сидів іще й тому, що його вабило товариство сера Саймона та Саймонового сина, юного Стівена, а ще тому, що мав нарешті, після стомливих та тривалих мандрів по світу, спочинок та ще й пошанівок від товариства щонайпочесніший. Жалість жалить його, пристрасть випирає в двері, аби помандрував далі й далі, одначе й покинути притулок сей йому ніяк не хочеться.

Учених мужів зібрався там гурт добірний. І йшлося цього разу між ними про те, чи доконче слід жертвувати життям матері, аби врятувати життя новорожденне. Кілька років тому в цьому ж таки притулку Горна саме так і сталося (тодішній лікар уже й переставився) і напередодні фатального кінця породіллі з Еблани були скликали всю місцеву медицину, од професорів, аптекарів до цілителів. І коли жінка померла, всі заявили, що їй слід було ще жити та й жити. А доти твердили, що жінці належить народжувати дітей у муках. Каяття знижує провину наполовину, сказав тоді юний Медден. Господь прощає грішникам. Не дозволено убивати живу істоту аби тільки тим самим урятувати іншу. І немало було таких а поміж них і юний Лінч хто засумнівався припустивши зло запанувало в світі як ніколи дарма що простолюд гадав інакше адже ні закон ні його судді так і не придумали як зла позбутися. Бог дарує воздаянє. Щойно це проказано як усі водно заволали що ні ім'ям нашої Пренепорочної Матері хай жити лишиться чоловікова дружина а новорожденне хай помирає. І в цьому дусі розвели вони балаканину превеликую хто заради самої суперечки а хто задля все нової випивки понеже муж щирий Ленеган про тее добре дбав аби всім і щораз і всякчас було налито щоб принаймні веселія не бракувало. Тоді юний Медден усім показав як воно все єсть і коли він сказав що таке переставлення її та як заради святої віри та на пораду прочанина й ченця і заради обітниці которую він дав святому Ултанові Арбракканському{696} доброчесний муж її не здолає дружини кончину перестраждати то скорбота велія пойняла їх усіх. І на тее юний Стівен такі слова возглаголив: Нарікання, панове, є річ частая поміж людю мирського. Обоє, мовляв, і дитя, і родительниця його, нині Творця свого прославляють, одне во тьмі утробній, а друге – в огні очисному. І за тее йому од нас дяка велія. Але як це так, що ми тії душі їхні богоуможливлені унеможливуємо отут ношно? Сим-бо ми гріх скоюємо супроти Духа Святого, Бога Самого, Господа й Життя Подателя. Позаяк, шановні, мовив він, уся усолода наша єсть коротка вельми. Ми ж бо засоби лише для існування істот крихитних усередині нас і природа має інші цілі, одмінні од тих, що ми їх плекаємо. І тоді юний Діксон, молодший за Панча Костелла, запитав, чи той відає, що ж то воно за цілі такії. Але цей останній, випивши забагато зілля хмільного, тільки й одповів: хай-но йому поталанить хоті своїй волю дати, так і збезчестить першу-ліпшу жону, хай вона буде чи заміжня, чи дівиця, чи хабалиця. На що Кротерс із Альби-Скотії проспівав хвалу звірові-однорогу которую склав юний Малахій: мовляв, звір той раз на тисячу літ доходить рогом своїм, а інші в той час йому глузами дошкуляють, прикликаючи в свідки святого Футина уд{697}, здатний коїтус коїти, як тее всякому чоловіку властиво. І всі присутні ну сміятися так-то весело – всі, крім юного Стівена й сера Леопольда, що й не насмілювався ніколи сміятися надто одверто, а причиною тому був гумор його дивний, якого не хотілося йому виказувати, а ще ж даймо на те, що мав він жалость велію до тої, которая саме народжувала, і не впадав у розмисли, хто вона єсть і де пробуває. Тоді спогорда заговорив юний Стівен про Матір Церкву, що воліла одринуті його од персів своїх, і про канони й догмати, й про Ліліт, покровительку абортів, про набухання, яке учиняє вітер сім'ям блискучим ясноти чи силою цілунку упирського устами в уста, чи, як говорить Вергілій, через заходу вплив, чи через сморід квіту місячного, чи коли вона зляжеться з жоною, яку допіру пойняв муж її, effectum secuto[254], а чи з нагоди омовіння, на думку Аверроеса та Маймоніда Мойсея. А ще сказав він, як наприкінці другого місяця входить у плід душа та як у всіх і завсігди наша Свята Матір нагодовує душі во славу Божу, а мати земна учиняє воістину яко самиця, що приплід приносить по образу

скотію, і канон велить їй згинутися, так-бо рече й сей, хто рибалки печать має, сам Петро благословенний, на чийому камені Свята Церква воздвигнута єсть. Тоді всі яко старі парубки звернулися до сера Леопольда із запитанням, чи б він у випадку подібному волів піддати її отакій небезпеці – важити життям заради порятунку нового життя. Обачливо міркувавши, волів він відповісти так, щоб усім підійшло; отож, обхопивши підборіддя рукою, відповів, за звичаєм своїм, неширо, мовляв, наскільки відомо йому, чоловікові мирському, завсігди більше схильному до пізнання природи, та припускаючи, зі свого досвіду, можливість настільки рідкісних випадків, Матері Церкві однаково вигідно єдиним ударом отримати і народини й смерть, і в такий-то спосіб хитромудрий уник від прямої відповіді на запитання їхнє. Правду мовиш, друже, погодився Діксон, сиріч, коли дозволено так висловитися, слово, істиною вагітне. Се вчувши, юний Стівен звеселів дивоглядно і ствердив, що той, хто обкрадає вбогого, позичає тим самим Господові, понеже юнак сей, захмелівши, впадав у гумор нестриманий, що й потвердилося наразі сим випадком презухвалим.

Але сер Леопольд, навсупереч сим словам, зберігав вигляд поважний, бо співчував породіллям, що кричали, зойкали так жахливо, і думав про добру свою пані Меріон, що була породила йому єдиного хлопчика, який на одинадцятий день життя свого помер, і ніякі лікарі не спроможні були його врятувати, отака-бо випала йому чорна доля. І лиха ся утрата сповнила серце їй тугою незглибною, а коли мали ховати дитя померле, виплела вона йому камізельчку з вовни од найгарнішого в отарі ягняти, аби Руді не замерз там, не згинув зовсім без сліду (бо ж була тоді саме середина зими), отож нині сер Леопольд, зоставшись без нащадка чоловічої статі, покладав сподівання на другого сина, замкнувшись у скорботі за втраченим щастям своїм, і, всякчас оплакуючи втраченого синочка такої тендітної хоробрости (адже все у немовляті свідчило про неабиякі справжні здібності), десь до такої самої міри жалкував за юним Стівеном, за життям його безладним, розтрачуванним на бенкети з пияками та на гульбища з повіями.

А тим часом юний Стівен наповнив усі чари, що порожні стояли, так що питія лишилося геть-то мало, хоча найрозважливіші з товариства й боронили йому доступ до келихів своїх, а він напивав на тверезіших із таким-то запалом, спонукаючи та за верховного понтифіка молячись, ба навіть вимагав випити за вікарія Христова, бо ж той, мовляв, єсть іще й вікарій Брейський{698}. Ну ж бо підіймемо, закликав він, кубки наші та вип'ємо мед сей, який, сказати правду, єсть не тіла мого частина, а душі моєї втілення. Полиште хліб розламувати тим, хто тільки хлібом єдиним жие. І не бійтеся хоч би яких нестатків, бо сіє дужче втішить, ніж теє настрашить. Ось погляньте-но сюди. І він показав їм блискучі монети данини та грамоти золотарськії вартістю два фунти й дев'ятнадцять шилінгів, якими винагороджено його, так він глаголив, за пісню, хистом його складену. І возрадувалися всі вельми, уздрівши багатства тії, бо досі панувала тут злиденність велія. І мовив він тоді достеменно ось які слова: Відайте, о мужі, така він прорік, що руїни часу воздвигают палаци вічності. Що се означає? Жадання вітер ламає терен колючий, але згодом процвіте з тернів ружа на дереві хресному часу. Слухайте уважно. В жіночій утробі слово стає плоттю, але всяка плоть проминуша обертається в дусі Творця словом непроминушим. Се єсть післятворення. *Omnis caro ad te veniet*. Немає сумніву: могутне імено тієї, що в утробі виносила тіло дорогее нашого Вибавителя, Зцілителя й Пастиря, владущої матері нашої, матері всешанованої, і істинно Бернардус рече, що Вона вершить *omnipotentiam deiparae supplicem*[255], сиріч усемогутне заступництво, понеже єсть Вона друга Єва, которая нас визволила, яко й Авґустин рече, а та, перша, доводиться нам бабусею, з якою в'яже нас вервечкою анастомозною пуповин наших, і тая запродала нас цілокупно, і сімено, й племено наше, за ябо, гроша ламаного не вартее. Але тут єсть одна заковика. Чи пізнала вона Його, сиріч тая, другая, і достеменно була тільки творінням свого творіння, *vergine madre figlia di tuo figlio*[256], а чи вона Його не пізнала й тоді перебувала у зреченні або невіданні купно з Петром Риболовом, що мешкає в домі, якого збудував собі Джек, і з Йосипом-теслею, святим покровителем розривань щасливих усіх нещасливих шлюбів *parce que M. Léo Taxil nous a dit que qui l'avait mise dans cette fichue position c'était le sacré pigeon, ventre de Dieu*[257]! Entweder транссубстанційність, oder[258] консубстанційність, але тільки

не субстанційність. І тут заволали всі, що то слово вельми лихее. Зачаття без радости, провадив він, народини без переймів, тіло без ганджу, утроба без роздуття. Нехай же розпусники поклоняються сьому з вірою і запалом. А ми воліємо вільною волею супротивитися сьому, промовляти супроти сього.

І тут Панч Костелло як костельне кулаком по стільниці та як загорлає сороміцької пісеньки «Стабу Стабелла»{699} – про дівичу, котору очереважив один веселий молодець у Німеччині, як заведе: Три місяці перші хиріла-хворіла, Стабу... Коли це зненацька двері розчахнулися і сестра Квіглі з порога гнівню прокричала: Тихо! І не соромно вам? Чи ж не обіцяли ви мені поводитися добропорядно? А що як лорд Ендрю власною персоною зазирає сюди? І тоді через цей ваш гармидер доведеться мені постраждати, розпрощатися з такою почесною роботою... А була то старенька, сумовита бабуся, обличчя поважного й вдачі благочестиво-християнської, в ризах темних, які й пасували їй зболеному та поморщеному виду, й умовляння їй не пропали марно, бо все товариство почало отого Панча Костелла лаяти й усовіщати всіляко, хто зі стриманою грубістю, а хто й замахувався погрозливо, але всі вони його чистили на чім світ стоїть, чума б побрала цього пришелепка, та якого дідька йому треба, і ти негідник, і ти нікчема, і дурень заплішений, і лиходій триклятий, і рило свиняче, і вилупок бусурманський, і мати під тином тебе привела, викидня, аби та кара Божа перестала нарешті вивергати нісенітницю свої п'яні, а добрий сер Леопольд, кому відомий був квіт миру тихого, майоран лагідний{700}, раяв та напучував, що ця нагода, ця хвилина найсвятіша єсть і найпаче заслуговує найсвятішою бути. У Горновій бо хоромині супокій панувати має.

Сказати б коротко, щойно вщухла ця колотнеча, як магістр Діксон, що від Марії Екклзської{701}, запитав, мило осміхаючись, юного Стівена, а яка то була причина чи притичина, що Стівен не прийняв обітниць чернецьких, на що цей останній відказав так: послушництво в утробі, цнота в гробі, а вбогість хоч і небажана, зате невідчепна на всі дні життя його. А Ленеган-магістр тут зауважив, що начувся він про декотрі діяння нечестиві, а ще, подекують, згубив той лілею добропорядности особи дамської стати, що йому довірилася, і товариство, таку вість зачувши, вельми звеселилося та й ну підіймати чаші за майбутнє батьківство Стівенове. Але той відказав категорично, що правда цілком протилежна їхньому припущенню, бо ж він єсть вічний син і приречений на незайманість. А товариство од того розвеселилося ще дужче, й почали вони нагадувати йому про цікавий весільний обряд, про який сам він був повідав їм раніше: жерці начебто справляють його на Мадагаскарі, де наречену роздягають і позбавляють невинности, і вбрання у неї білої та шапранної барви, а в нареченого – білої та шарлахової, біля ложа шлюбного запалюють свічки й фіміам воскурять, співають кіріє-елейсон а ще гімн *Ut novetur sexus omnis corporis mysterium*[259], аж поки зрештою і позбавлять її незайманости. Він же на відповідь підніс їм захопливу хай і невеличку епіталаму з «Трагедії діви» автори якої два магістри вельми витончені поети Джон Флетчер і Френсіс Бомонт описують дуже подібну злуку двох закоханих. «У ліжко, в ліжко!» – такий був їй приспів, що виконувати його належало під відповідний акомпанемент на віргіналах чи то спінетах. Пісня то була чудовна й милозвучна, сповнена невідпорної млости любосної для юних закоханців яким духмяні посвітачі осявають восшестя їхнє на чотириногий просценій шлюбного поєднання. Гарно ж їм там кохалося, мовив, звеселившись, Діксон-магістр, одначе послушайте-но мене, юний сере, чи не ліпше б тим авторам прозватися Фалос-чар і Бабонт, бо, як на мене, із такої злуки – не злуки – велика вийшла би приємність. Юний же Стівен одказав, що коли не зраджує його пам'ять, мали ті двоє спільно одну дівичу з оселі веселої і з тою оддавалися втіхам почергово, позаяк за тих часів життя ого як вирувало і звичай країни теє схвалював. Та немає ж більшої любови, додав він, як коли хто покладе жону свою на ложе з другом своїм. Тож іди й чини за прикладом сим. Так чи десь так заповів Заратустра додоцентувавшись до centa пропесором пранцузької люболотури в Оксбурдейському універзететі й ще не вродився на світі чоловік котрому рід людський був би стілько зубів'язаний. Уведи прибульця до вежі своєї й хоч не хоч а саме йому не тобі дістанеться на сю ніч найкраще ложе. *Orate, fratres, pro memetipso*[260]. І відгукнуться, всім миром, амінь. Пригадай, Еріне, коліна твої та дні твої прадавнії, як зацурав ти мене й слово моє та одчинив

прибульцеві ворота мої аби коїв той блуд на очах моїх і гладшав та ширився яко Єшурун[261]. І тому согрішив ти супроти світла, а мене, володаря твого, примучив рабом слуг стати. Повернися, обернися, клане Міллі – не забудь мене, о сімено Мілезієве! Чому вчинив ти неподобство сіє перед моїми очима, чому відторг мене, а пригорнув торгівця ялапою, чому одрікся од мене заради римлянина й індуса темномовного, дозволивши йому лягти з дочками твоїми в любострасті? Воззри ж нині, народе мій, на землю обітовану од Хорива й до Нево, од Пісги й од Рогів Хеттеянських, на землю, що тече молоком і гидом. Але ж ти вигодував мене молоком гірким – місяць мій і сонце моє загасив ти навіки. І полишив ти мене самотою навіки на темних шляхах гіркоти моєї, й цілунком попелу поцілував ти уста мої. Сія ж моя тьма внутрішня, так провадив він річ свою, не стала просвітлена премудрістю тлумачів семидесяти чи спогадана бодай понеже Схід з висот своїх розбив браму пекла й загостив до тьми що предвічна була. Узвичаєння применшує лютощі (яко Туллій{702} рече про стоїків своїх улюблених), і батько Гамлетів не показує ж синові-принцу опіків од полум'я чистця. Непрозорість у життя полудневу годину воістину єсть кара єгипетська, которая і складає ночам передріздва й післяуспіння достеменно їхнє ubi й quomodo[262]. І як завершення й кінці всього суцього відповідають, певною мірою та певним чином, витокам і початкам його, так подібна ж багатоліка відповідність, що од роду рухає і спрямовує зростання наше, вивершуючись ретрогресивною метаморфозою, тим спаданням та убуванням до фіналу, яке приємне ладові природи, притаманне й нашому підсонному буттю. Три престарі сестриці{703} втягують нас у життя, а ми верещимо, жиріємо, розважаємося, обіймаємося, сходимося, розлучаємося, хиріємо, помираємо – і знову схиляються вони над нами, вже померлими. Напочатку спасенний з вод старого Нілу, серед очеретів, у колисці зі сплетеної лози, а наприкінці – гірська печера, таємне поховання під спільне голосіння леопарда й орла. А що ніхто не відає ані місця, де буде викопано його могилу, ані процесів чи процесій, пов'язаних із нашим похованням, чи до Тофета нам, а чи в град Едем, достеменно так само буде закриті від нас, якщо нам забажається озирнутися назад, із яких країв оддалености щойність хтойности нашої узяла свою звідкість.

Тут Панч Костелло, терпець утративши, ревнув: Etienne chanson[263], але той іще гучніше закликав їх, помилуйтеся який премудрість вибудувала собі дім{704}, це просторе й величне древнє склепіння, цей кришталевий Творця палац, доладний, мов пиріг яблучний, і тому грошик, хто знайде горошок.

Дедаловмілий, що за дім звів Джек!

І солод там в мішку, й солідний чек –

В найіпотечнішій із іпотек.

Тут грізно грякнуло на вулиці, гур-гур! – і розкотилося. Зі своєї шуї гучно смальнув молотовержець Тор, ярим гнівом розпалившись. І накопилася буря, страхом переповнивши йому серце. І Лінч-магістр остеріг його, аби приборкав теревені свої вчені та словоблудія, понеже сам Бог розгнівився на поганськії зальоти його до пекла. І той, хто допіру так зарозуміло кидав виклик долі, враз зблід, і всі побачили, як увесь він скулився, і високомовна його бундючність зненацька впала долу до бурмотіння невиразного, а серце заколотилося в клітці його грудей, як уловив він смак тої грози прегрізної. І почали хто насміхатися, хто на глузи його брати, а Панч Костелло знову сильно наліг на пиво, а Ленеган-магістр і клявся й божився од нього не одстати; їй-богу, ніде правди діти: таки скорий він був на всякі витівки нікчемні. Але наш хвалько-гулько знову як заволає, мовляв, видно, Ніхтоотець сам якоїсь там браги налигався, то й начхати на нього, і чом би не

позмагатися з самим тим стариганом, хто кого переп'є. Але оце так він похвалявся тільки на те, аби страх одчайдушний свій приховати, бо боявся й трусився він у хоробах Горнових. І справді вихилив він одним духом чару, аби збадьоритися, хоч якось дух занепалий піднести, адже довго-довго гуркотіло воно перекочувалося туди-сюди по небу, а Медден-магістр, схилиючись часами до побожності неабиякої, під цей удар небесний припасував і свій штурх сусідові хвальковитому під ребро, і магістр Блум, сидючи од чванька по праву руч та бажаючи страхи велії того втихомирити, зачав усілякі словеса заспокійливі промовляти, пояснюючи, що то, бачте, чується вам лише пустий-простий гамір з атмосфери, аби пролився під блискання дощ із хмарища, отож має місце сам лишень природний феномен.

Але ж чи розвіяли слова Утихомира страхи-ахи юного Дебошира? Аніжé! Адже загніздилася в його грудях шпичка, Гіркота рекома, якої не вииняти звідтіла словами. То що ж, не мав він ні побожності одного сусіда, ні тихомірності іншого? Істинно так, нічого того не мав, хоча жадав і того, й сього причаститися. Невже ж не міг він зусилля зробити, аби заново віднайти посудину Святість, що була отроцтва його годувальниця? А таки не міг, бо не зійшла Благодать на нього, з якою тільки й можна однайти посудину тую. Що ж йому вчувалося в перекотах того гуркоту? Глас бога Плодорода? Чи, за Втихомировими словами, пустий гук феномена? То вчував? Чи ні? Ну, як було б йому й не вчувати, ото хіба коли б законопатив трубу зорову, Розумінням іменовану (чого він таки не вкоїв). Бо в ту трубу він добачав, що пробуває у краю феномену, де доведеться йому котрогось-то дня померти, понеже був він, яко і решта вся, видивом швидкоплинним. І що ж, не прияв він сієї долі-юдолі – померти, яко всі інші, й пощезнути з блиску світа? Ні ж бо, ні в якому разі не прияв би, а натомість заходився б і собі видива множити, як ото вчиняють мужі з жонами, яко й повелів їм чинити феномен – через книгу Закон. Отже, нічого не відав він і про інший край, званий Віруй-у-Мене, який є земля обітована, де владарює король Блаженний нині і прісно і повсякчас, і немає там ні смерти, ні народин, ані заміжжя чи материнства, і зберуться там усі, хто в тее вірує? Справді-бо, Благодетивий розповідав йому про край той, а Чеснотливий указував і шлях в оний, одначе сталося так, що напівдорозі він зійшовся з однією блудницею, милою з виду, а назвалася вона Синиця-в-Руці й лестощами своїми звела його з путі істинної, промовляючи: Гей, красунчику, а зверни-но сюди, я покажу тобі гарну місцину, й так підлещуючись заманила ж вона його до вертепу свого, назва якому Гніздечко-в-Куцах, а умудрені нарекли його Плотська Хіть.

Оцього ж і жадало все те збіговисько, що засіло в Чертозі Материнства, і коли б їм здибати оту блудницю, Синицю-в-Руці (а була ж вона вмістище всіх виразок і чудиськ і підступів диявольських), то вони б зі шкіри своєї повилузувалися, аби її запопасти й звідати. Що ж до Віруй-у-Мене, то проголошували вони, буцімто просто поняття таке умоглядне, і про нього вони й помислити не годні були досі, позаяк, по-перше, отее Гніздечко-в-Куцах, куди вона всіх принаджувала, було така чудова місцинка, і встелено воно чотирма подушечками, а на подушечках тих чотири ж квіточки мов квіточки, й викарбовані на них оціі слова: Рака, Перекидака, Вид-в-Стид і Лизогуз, і, по-друге, понеже та моровиця Сифілла й чудиська нітрохи їх не лякали, поза-як мали вони щит надійний – Презерватив із кишки бичачої, а по-третє, поза-як і підступи диявольські, сиріч зародження Нащадка, вони сподівалися відбити отим же самим щитом, званим іще Дітогуб. Тож усі вони перебували в засліпленні химерному, і містер Причепа, й містер Побожний-Коли-Треба, і містер Троглодит – Півний Живіт, і містер Франклін-Фальш, і містер Діксон-Делікатесон, і юний Пиндюк-Бундюк, і містер Балансир-Утихомир. І як же ти, о нікчемне збіговисько, всеньке ошукалося, бо то ж воістину був глас Бога, бо Він, гніву сповнившись великого, вже ладен був піднести десницю свою і розсипати душі їхні на порох за блюзнірства та за посипання їхні марнотратні сіменем, супротивні заповіді його, которая палко закликає плодитися.

Отож четвер, червня дня шістнадцятого. Патрика Дігнема, померлого од удару апоплексичного, поховали в сирій землі, й після посухи жорстокої, слава Богові, нарешті задощило, баржовик привіз торф, пропливши миль п'ятдесят чи десь коло того,

та й говорить: посіви не сходять, поля засохли, печальне видовище і сморід нестерпучий повсюди, чи то в долинах, чи то на пагорбах. Дихати тяжко, і всі свіжі вруна пов'яли геть чисто, бо ж так довго ані краплі дощу не випадало, що вже ніхто й не згадає, чи в літа проминулі було щось подібне. Пуп'янки руж усі зчорніли ще й спузирилися, а на горбах сама морхла трава й чагарі сухі, що спашнуть од першої ж іскри. І всі твердять водно, що той вітер страшний, який був переколошматив увесь край минулого лютого, то справжня марниця, коли порівняти з оцим-о спустошенням. Одначе ж нині, як уже згадували, мало-помалу по тому, як зайшло сонце, і з тим же самим незмінним вітром із заходу, завидніли, коли вже смеркало, великі набухлі хмари, і знавці погоди позадивлялися, мірявши їх поглядом, і спочатку заблискотіли зірниць, а ще переогодом, туди до ночі ближче, десь за годину десяту, розпанахала п'їтму одна велика блискавиця й грякнув, розкотившись довгими перекотами, грїм, і вмить усі кинулися хто куди, у найближчі двері, від димучої зливи, чоловіки захищаючи брилі свої солом'яні хустинками чи ганчірками якимись, а жінота застрибала, попідіймавши подолки чимвище, бо ж линуло воно враз і як із відра. Де досі сухо було, як у пустелі, по Ілі-плейс, Беггот-стрит, Дьюкс-лаун, а звідтіля по Міерріон-ґрін й аж до Голлс-стрит, мчала потоком вода, і хоч куди кинь оком, аніде жодного тобі портшеза, екіпажа там чи фіакра, одначе грїм, після першого отого удару, так більше й не заgrimів. А навпроти дверей вельмишанованого містера судді Фіцґіббона (якому випадало засідати з містером Гілі, адвокатом, у справі стосовно земель коледжу) Мал. Мулліган, джентльмен над джентльменами, вийшовши від містера Мура, літерата (колишнього папіста, але наверненого, подекують, у доброго вільяміта{705}), випадково наскочив на Алек. Баннона, коротко підстриженого (так модно нині, у поєднанні з вечірніми плащами із зеленого твіду), котрий допіру повернувся до міста поштовою каретою з Муллінгара, де його кузен і брат Мал. М. побудуть іще місяць, аж до святого Свитиана{706}, й питається, яким це його вітром сюди, та до себе додому чимчикую, а той до Ендрю Горна, його там ждуть не діждуться, щоб вихилив чарчину, так він доповів, але ж закортіло розповісти й про одну теличку-норовичку, форми ой розвинені, не по літах, смачнюща телятинка до самих п'ят, а дощ тим часом знай поливав їх, тож вони обоє і заскочили до Горна. А там Леоп. Блум із газетки Кроуфордової любенько засів із ватагою гультяїв, охочих погалакати й поскандалити, і були там Діксон Молодший, спудей із Матері Божої Скорбей, Вин. Лінч, колядин із Шотландських верховин, Віл. Медден, Т. Ленеган, глибоко опечалений, позаяк огир один підвів його під монастир, та Стівен Д. Леоп. Блум опинився там через утому апатичну, що його зморила, а це вже він і ліпше почувся, а тої ночі приверзлося йому щось геть химерне про його господиньку, місїс Молль, у червоних пантофлях та в шуримурах чи то пак шароварах турецьких, а це ж бо, як снотлумачі вважають, до переміни, і місїс Пюрфуа-Чистовір була там, потрапила туди, бо забаглося так утробі її, і тепер вона, бідолашечка, мучиться розпростерта, вже два дні перестрочені, й ніяк не розродиться, повитухи у відчаї, від рисової юшечки її нудить, а кандьор такий найкраще ж зневоднює, дихання тяжке, утруднене, але з того, як воно буцає-штовхається, видно: здоровенький буцман, нівроку, дав би тільки Бог хутчій обродитися. Чував я, це вже дев'яте в неї буде, а попередньому обкусала нігтики на Благовіщення, значить, йому тоді сповнився рочок, і, як і ті трійко, теж усі материнським молоком вигодовані, воно в неї померло й записане чудовими літерами в Біблії короля Якова{707}. Мужу її вже за п'ятдесят, він методист, але на причастя ходить, а по неділях, за гарної години, його завжди бачать із двома синочками біля Буллокської гавані, він там ловить сайду й камбалу на вудочку з важкою катушкою, чи з берега, чи з човна плоскодонного, старається закидати легесенько, і, як доводилося мені чути, має таки нічогеньку ловитву. Одне слово, нескінченно велика злива, і все ожило, тож можна сподіватися кращого врожаю, хоча всякі мудрагелі передрікають, що після вітру й дощу прийде вогонь, позаяк за пророцтвом календаря Малахія{708} (а ще ж дійшло до мене, що й містер Рассел скалапуцяв подібного штабу провіщення з гіндустанського нарїччя для селянської своєї газетки) сїї три стихії ходять завжди вкупі, одначе це просто сїм мішків гречаної вовни і всі неповні, намелені для стареньких бабусь та дітей недорослих, геть без хоч би якого резону, хоча, буває, вони й поціляють своїми химородами в самісіньку істину, а як, того ніхто ж не відає.

Тут підвівся в кінці стола Ленеган, розповісти про листа у вечірній газеті, й він ну удавати, ніби ревно розшукує його в себе; і клявся, й божився, мовляв, той лист схвилював його незмірно, поки-то, піддавшись умовлянням Стівена, облишив пошуки й дуже жваво скористався запрошенням присісти поруч. Кручений, що й казати, був то панок, вічно корчив із себе блазня та дурня клеїв, а хай-но десь щось із жінками, кінсьми чи свіжими скандальчиками, він тут і вродився. Коли по правді, то статки-манатки його були такі собі, а час він збавляв здебільшого по кав'ярнях, пивницях та забігайлівках, знай терся в компаніях вербувальників, кучерів, дармоїдів, побігаїв, підмайстрів, клерків із перегонів, дівиць вуличних та бордельних і всякої такої вишуканої публіки, а бувало ночі просиджував із нишпоркою чи судовим виконавцем, котрий трапиться напихваті, випитуючи в тих іще тепленькі плитки у проміжках між хилянням. Підживлявся він зазвичай у найдешевших зачучверілих харчевнях, одначе, хоча діставалося йому часом саме місиво з об'їдків чи тарілка тельбухів на останній рідний шестипенсовик, язик його ніколи не давав жодних шансів нудзі, й від котрого-небудь міцненького слівця, підхопленого у шльондри чи ще хтозна від кого, всі за боки хапалися, регочучи, мов несамовиті. А інший із тих, що там перебінджувалися, Костелло себто, зачувши їхню розмову, поцікавився, а що то, вірші чи яка бувальщина. Не вгадав, Френк (так його звали) одповів, мова про ірландських корів, яких постановили забивати через чуму. Та й к дідьку з ними, додає він, підморгуючи, про мене, хай їх хоч перевішають із їхньою яловичиною сифілітичною. Ось у цій бляшанці маємо щонайкращу рибу, яку тільки вилувлювали будь-коли з води, і з великою щедрістю подає їм якусь консервовану кильку, котру вже давно пожирав, та лиш самими очима, заради чого й затіяв весь свій хитромудрий маневр, позаяк живіт його наполегливо вимагав поживи. *Mort aux vaches*[264]{709}, проказує він потім французькою мовою, бо, прослуживши якийсь час помічником у котрогось виноторгівця, що мав склад у Бордо, напрактикувався розмовляти по-французькому, як джентльмен, незгірш. Ізмалечку був сей Френк шелихвіст, і батько його, молодший констебль, натомившись ганяти синка до школи, аби вчився грамоти й користування картою-глобусом, увіпхнув того до університету, механіку вивчати, одначе тут нащадок зовсім закусив вудила мов молодий огир і зазнайомився в ті часи з судовими виконавцями та нічними сторожами куди краще, ніж із наукою своєю. Якийсь час його тягнуло в актори, потім у маркітанти, потім у шулери, а тоді, диви, уже пропадає на півнячих боях та ведмежих цькуваннях, а то забাগлося йому на моря-океани або ще поневірятися по дорогах із циганами, які то панича в поміщика викрадуть, то білизну поцуплять, що служниця розвісила, а то сховаються за парканом та й скрутять курочці шию. Пускався він у походеньки стільки разів, скільки у kota життів, і щоразу вертався, як і леґіон йому подібних, до отця свого, молодшого констебля, а той щораз, за кожної такої okazji, проливав не менше пінти гірких сліз. Як! вигукує тут містер Леопольд, схрестивши руки на грудях, щиро стурбований такою сумною перспективою. Та невже вони всі підуть на забій? Я протестую, заявляє він, я бачив їх тільки сьогодні вранці, гнали їх на ліверпульські пароплави. Не можу повірити, що це настільки непоправно, ще заявляє він. А як на те, був він чоловік вельми досвідчений у цих справах, стосовно племінної худоби, телят, кнурів, баранчиків-ярочок, служивши кілька років тому в містера Джозефа, шанованого торговця, що скуповував скотину по фермах і не в збиток собі торгував нею неподалік від подвір'я Гавіна Лоу на Праша-стрит. У цьому я готовий посперечатися з вами, заявляє він. Куди ймовірніше, що тут усе-таки не чума, а якесь бронхіальне захворювання або актиномікоз. Містер Стівен, зачеплений трохи за живе, але абсолютно чемно одказав йому, що сумнівів тут і бути не може, бо ж він має депеші од головного імператорського хвостокрута з вираженнями вдячності за гостинність, і той посилає сюди дохтуру Скоточуміна, найславутнішого приборкувача корів у всій Московії, із парочкою бутлів зілля, аби взяти бугая за роги. Ну-ну, перестаньте, втрутився містер Вінсент, звичний прямо різати правду-матку. Та той сам хутко потрапить на роги дилеми, якщо зачепить бугая ірландського. Ірландського ім'ям і норовом, наголосив містер Стівен, розхлюпавши свій ель. Ірландський бугай у

крамниці англійської порцеляни. Я впіймав вашу думку, обізвався містер Діксон. Це запевне той самий бугай зі смарагдовим кільцем у носі{710}, якого був прислав на наш острів фермер Миколай, найзухіший зух із-поміж усіх скотарів. Твоя правда, відгукується через стіл містер Вінсент, і присягаюся бичачим вухом, каже він, ніколи ще не було гладкішого й показнішого бугая поміж усіх, що задристують трилисник. Роги – очей не одірвати, шкура масти золотої, з ніздрів іде тепла пара, так що на острові всі жінки покидали свої рублі й качалки та й пугнули за ним, і ну обчіплювати його бикородіє вінками зі стокроток. А яке з того пуття, обізвався містер Діксон, коли фермер Миколай, сам євнух, перш ніж одіслати бугая сюди, звелів і його вичистити найкращим чином – доручив виконати сю операцію колегії дохтурів, які в певному сенсі були з оним Миколаєм одного поля ягоди. Тож іди зараз, каже він, і роби все, що накаже тобі мій кузен, пан Кривий Гаррі, й ось тобі моє фермерське благословіння, і з цими словами він вельми гучно ляснув того по нижньозадній частині тіла. Одначе ж ляпас цей, укупі з благословінням, учинив йому добру службу, зауважив містер Вінсент, адже той, видно, на втіху навчив його дечого ліпшого за втрачене, позаяк досі ж і жона, й дівиця, і вдова, й черниця, усі водно скажуть, що їм куди бажаніш нашіптувати йому на вушко в темній оборі та діставати помазання в потилицю його довгим пресвятим язиком, аніж кохатися хоч би й з найфайнішим молодцем усіх чотирьох царств Ірландії. І ще один докидає й свої п'ять центів: І вбрали вони його, надягли сорочку мережану та нижню спідницю, а поверх того ще й палантин та мережані манжети, на лобі викрутили йому кучерик, умастили все тіло його амброю, а на кожному закруті дороги спорудили для нього стійла із годівницями золотими, повними найзапашнішого сіна, яке тільки можна було знайти на ринку, аби міг він і одіспатися, й одісратися, як тільки душа його бажала (але так, щоб ні в якому разі не дійти до стану крайньої просрації). Але на той час Батько Вірних (отак вони його прозвали) до того розпасся, що вже й на пасовисько ледве додибував. Аби зарадити цій біді, винахідливі наші дами й діви придумали носити йому харч у своїх пеленах, і коли він насичував своє черево, то зводився на задні ноги, розкриваючи вельможним дамам тайну свого хазяйства, і мукав та ревів бугаячою своєю мовою, а всі вони йому вторували. Свята правда, підхоплює ще один, і зробився він до того вередливий, що вже вимагав, аби ніде в країні більш нічого не росло, крім зеленої трави йому на корм (всі інші барви він просто терпіти не міг), і тому вивісили в самісінькій середині острова, на пагорбі, друковане оголошення, яке проголошувало: Волею пана Кривого Гаррі зеленою хай буде вся трава, що росте на цій землі! І хай-но він учує, підхоплює і містер Діксон, скотокрада в Роскоммоні чи в глушині Коннемари, а чи пронюхає, що котрийсь землероб у Слайго засіяв півгрядки рапсом чи гірчицею, як він тут-таки ладен у шаленій лютості мчати через весь острів, аби рогами повиривати з корінцями посіяне там неподобство, а все ж те волею нечистою пана Гаррі. Напочатку вони люто скузувалися, переймає містер Вінсент, пан Кривий Гаррі посилав фермера Миколая до всіх чортів, називав його господарем бурдею з сімома шльондрами й обіцяв, що ще розбереться з темними його справунками. Я примушу цю скотиняку, погрожував він, понюхати смаленого чорта, а допоможе мені в цьому ось цей добренний прутень, що мені від батька дістався. Але якось-то увечері, коли Кривий Гаррі шкріб свою царську шкуру{711}, ладнаючись пообідати після перегонів веслярських, де він, звісно, всіх переміг (а правила були там такі, що він замість весел може гребти лопатами, а суперники його мусять веслувати вилами), несподівано він виявив у себе разючу схожість із бугаем і, схопивши замацану книжчину з давніми казками, що зберігалася в його комірчині, з невідворотністю відкрив, що походить він, бічною лінією, від знаменитого призового бугая римлян – Vos Vocum[265]), що найчистішою нужниковою латиною означає бос усієї вистави. Після чого, провадить містер Вінсент, Кривий Гаррі занурює свою голову, в присутності всіх своїх двірських, у коров'ячий жолоб для пиття, а коли вийняв її звідтіль, оголосив їм усім своє нове ім'я. Потім, хоча з нього все ще стікає вода, вбирається у стареньку спідницю й кофту, які лишилися йому в спадок від бабусі, й негайно купує самовчитель бугаячої мови. Але йому не поталанило вивчити з того підручника (чи то пак підножника) бодай одне слово, крім займенника першої особи, зате ж він його гарненько переписав і визубрив напам'ять, і відтоді, виходячи прогулятися, він щоразу напихав собі кишені крейдою, аби писати його скрізь, де тільки йому забажається, на камені, на столику в чайній, на багулах із бавовною чи на поплавах

вудок. Одне слово, він і ірландський бугай хутко стали друзі – нерозлийвода, як ото срака й штани. Що ж із того, що вони стали, підхоплює містер Стівен, коли жони мужів шанувати перестали, отож дійшло до того, що чоловіки на острові, побачивши, що віднині ніхто їм більше не допоможе, бо невдячна жінота вся сповнилася одного неприязного духа, склепали здоровезний пліт, повантажилися на нього з усіма клунками й справунками, поставили щогли все не кривії, а прямії, набрали на снасті залогу, розгорнули передню шкаторину, лягли в дрейф, розгорнули три вітрила мов крила, поставили ніс між вітром і водою, вибрали якоря, поклали кермо ліво на облавок, підняли веселого Роджера чи то пак прапор-піратор, гаркнули потрійне гурра, запустили му-тора (чи то пак бика-торо), відштовхнули від берега свою шлюпку-хлюпку й поплинули в широке море перевідкривати Америку. А з такої нагоди, пришпандорив свою кінцівку містер Вінсент, їхній боцман склав хвацьку пісеньку:

А Папа Петя – запісюн,

А в мене молодець – брикун!

Не встигли наші студіозуси й вивершити наведену вище апологію, як на порозі з'явився наш достойний знайомиць – містер Малакай (Малахій) Мулліган, у товаристві одного свого приятеля, якого допіру тільки зустрів. Ім'я цьому останньому було Алек Баннон, і прибув він до міста оцього ж вечора, мавши намір купити собі звання прапорщика чи корнета в ополченні та вписатися в якийсь реєстр десь на якусь війну. Містер Мулліган досить-таки чемно висловив тому своє схвалення, тим паче, що це узгоджувалося і з його власним прожектором, який він замислив ради викорінення того зла, яке було заторкнуте вище. Сказавши це, він передав на оглядини товариству набір карток із твердого картону, видрукованих, на його замовлення, того ж таки дня у містера Коннелла, друкаря, і був на них ось який напис, тиснений гарним курсивом: Містер Малахій Мулліган, Запліднювач і Інкубатор. О-в Ламбей{712}. Його задум чи то прожект, як відкрив він їм, зводився до того, щоб відійти від порочного кола пустих веселощів, подібних тим, котрим невміру віддавалися як головній своїй справі сер Гопплиг Галалей та сер Соплесуп Скво-Вадиш, аби повністю віддатися щонайшляхетнішому заняттю, на яке переважно й розраховане облаштування нашого тіла. То що ж, друзяко, розкажіть нам про це, запросив містер Діксон. Поза всякими сумнівами, це смакує розпустою. Тож сідайте, ви обоє, в ноги правди немає. Приймаючи ці люб'язні запитання, містер Мулліган одразу й перейшов до витлумачення суті свого підприємства. Як повідав він аудиторії, онак ідея сягнула йому вперше, коли він розмірковував про причини неплідності, які однаковою мірою походять від перешкод навмисних і ненавмисних, причому перші, своєю чергою, бувають спричинені родинними незгодами або скупю роззрахунковістю, ну а останні можуть походити або від уроджених вад, або від набутих схильностей. За його признанням, душа його переповнювалася скорботою, коли бачив він, як позбавляють шлюбне ложе найціннішої його служби; а коли, до того ж, пригадати надмірне число ніжних створінь із кругленьким удовиним капітальчиком, що стає здобиччю лихих бонз, – створінь, які ховають світач свій під посудиною в котрій-небудь похмурій обителі а чи гублять свій жіночий цвіт в обіймах несосвітеного мугири, володіючи, втім, ключами до невимовного щастя, а то ще жертвуючи неоціненною жіночою перлиною своєї статі, коли довкола без ліку ставних кавалерів, таких охочих до амурів, – від усього цього, запевнив він їх, серце його безнастанно плакало й ридало. Прагнучи приборкати цю добуку (а походила ж вона, як те з'ясувалося йому, від притлумлення внутрішнього палу), обговорив він цю справу з людьми в ній обізнаними та достойними, проникливо вглядівся в її суть і надумався: придбати у довічну власність ленне володіння, острів Ламбей, у нинішнього його власника, лорда Толбота де Малагайда, дворянина з

партії Торі, якого не дуже шанувала правляча наша партія. А він планував улаштувати там національну запліднювальну ферму під назвою «Омфал», витесати й звести на ній обеліск на взір єгипетських і сумлінно надавати чоловічі послуги із запліднення будь-яким особам жіночої статі, без зважання на стани, котрі тільки прямуватимуть до нього, бажаючи доконати, що визначено їм природою. Справа засновується не заради прибутку, заявляв він, за труди пеніса він не братиме жодного пенса. І вбога куховарка, й розкішна леді однаковою мірою знайдуть у ньому свого мужчину, коли вже склад їхній і темперамент досить переконливо переконують схилитися до їхніх прохань. Що ж до свого харчування, то він показує, як дотримуватиметься раціону, що складатиметься винятково зі смаковитих коренеплодів, а також риби й кролів, позаяк у цих останніх, вельми плодючих гризунів, м'ясо як не треба краще підходить для його задуму, хай там тушковане чи смажене на рожні, надто коли до нього додати мускатного цвіту й дрібку кайєнського перцю. Виголосивши проповідь сію з натхненням і запалом, містер Мулліган хутко зняв зі свого капелюха хустину, якою намагався його захистити. Обох прихідьків, видно було, заскочив дощ, і хоч як прудко поспішили вони до прихистку, а проте встигли добряче намокнути, свідченням чого була нижня частина костюма містера Муллігана, де домоткана сіра матерія зробилася сорокатою, мовби в яблука. Його ж прожект тим часом був сприйнятий прихильно, здобувши невдавані похвали всіх слухачів, за винятком одного містера Діксона, що від Марії Скорботної, який із підступною люб'язністю поцікавився, чи не збирається містер Мулліган заодно ще й вугілля возити у Ньюкасл, і так цією копалиною багатий. Одначе тут шановний медик здобув прихильність освіченої частини аудиторії, навівши доречну цитату з класиків, позаяк у цитаті тій, як там вона вже збереглася в його пам'яті, сподівався він знайти вишукане й водночас вагоме підкріплення своїм задумам: *Talis ac tanta depravatio hujus seculi, O Quirites, ut matres familiarum nostra lascivias cujuslibet semiviri libici titillationes testibus ponderosis atque excelsis erectionibus centurionum Romanorum magnopere anteponunt*[266]{713}, ну а в тупіші голови утовкмачив свою думку за допомогою уподібнень із тваринної царини, які їм легше було перетравити, про оленя з оленицею в дикій пущі та про качку з качуром у дворі ферми.

Мавши вельми високу думку про шляхетність манер своїх і про елегантність убрання власного, та й насправді будиши молодцем хоч куди, наш щедроллов звернувся потому до огляду одіння свого, приперчуючи огляд отой буркотливими осудами нежданих-негаданих примх природи, тоді як шановане зібрання на всі лади розхвалювало оприлюднений тут допіру прожект. А юний джентльмен, друг його, ніжно розхвилювавшись пробіжкою піддошовою, котра йому щойно випала, тут уже не втерпів і незагаино почав викладати пригоду ту свою найближчому до нього сусіді. Ну а пан Мулліган, звернувши погляд свій на стіл, поцікавився, а для кого тут стільки хлібин та рибин; затим, укмітивши він незнайомця та вклонившись йому ґречно, мовив: Прошу вас, скажіте-но, сере, чи ж не привела вас сюди потреба в послугах ремесства баблення-повивання, які ми могли б вам надати? На відповідь той останній подякував йому щиро, тримаючися, однак, із гідністю та без панібратства, й звістив їх усіх, що навідався він до закладу Горнового, потерпаючи за долю певної дами, котра тутечки нині перебуває, позаяк недоля жіноча (при цьому з грудей йому вирвалося глибоке зітханннн), привела її в делікатне становище, і він бажав би знати, чи ж не розрішилася вже вона щасливо. Тоді містер Діксон, вирішивши відплатити супротивникові його ж монетою, заходився випитувати в містера Муллігана, чи його власна вентральна корпулентність{714}, в якій той допіру звинуватив його, містера Діксона, не єсть наслідок овобластичної гестації в утрикулі простати, чи то в утробі чоловічій, або ж, як у містера Остина Мелдона, іменитого медика, симптом синдрому прогресуючої ендогенної філофагії? А містер Мулліган замість відповіді, вельми розвеселившись від споглядання своїх панталонів, молодцовато ляснув себе нижче грудночеревної перегородки і, зобразивши на обличчі препотішну міну матінки Гроган (премилої жіночки, але, на жаль, легесенької моралі), заволав: Ось черево, яке не спородило жодного байструка! Отакий дотепний жарт поновив цілу бурю захвату, тож ізнову всі в палаті віддалися буйним та розгульним веселощам. І так тривали їхні жваві пересварки та скоморощества, аж поки долинула сюди якась тривога з передпокою.

Тут слухач, ніхто інший, як отой студіозус зі Скотії, з чуприною, мов льон білявою, з великим запалом привітав молодого джентльмена та, уриваючи його оповідь на наймальовничішому місці, чемно звернувся до свого візаві, чи не був би той такий люб'язний, щоб передати йому посудину з сердечними краплями, й водночас, запитливим нахилом голови, за яким тут-таки здійснився рівновеликий нахил пляшки у зворотньому напрямі, – незрівнянного сього жесту не прищепить і цілий вік галантного виховання – красномовніш за слова зробив оповідачеві пропозицію пригостити його чарчиною. *Maïs bien sûr, шляхетний незнайомче, et mille compliments*[267]. Як не треба до речі. Саме цієї чарчини мені й бракувало вельми для повноти щастя. Але ж, милостиві небеса, коли б навіть тільки й лишилося мені у саквах, що шкуринка хліба й ковток води криничаної, і тоді, о мій Боже, серце повеліло б мені, прийнявши їх, улякнутися на коліна й подякувати вишнім силам за все щастя, дароване Подавачем благ. Мовивши це, він підніс чару свою до уст, із видимою втіхою одсюрбнув добрий ковток щиросердечного трунку, пригладив собі чуприну й видобув із пазухи медальйон на шовковій стрічечці: там, усередині, той самий образ, який він беріг, лелів, відколи її рука зробила на ньому напис. І з безмежною ніжністю задивившись на її риси, вигукнув, Ах, мсьє, коли б ви тільки бачили її, як привелося мені в ту приголомшливу мить, у тій її вишуканій блузці, в новенькому капелюшку й не без кокетства (подарунок їй до дня ангела, як вона зворушливо призналася мені), і в такому непідробному безладі, в пориві ніжності, до самозабуття, клянусь моєю душею! Навіть вас би, мсьє, ваша великодушна натура спонукала беззастережно здатися на милість отакого ворога – або залишити бойовисько назавжди. Ручуся вам, іще ніколи в житті не бував я такий розчулений. Хвала тобі, Боже, Творцю днів моїх! Троєкратно буде щасливий той, кому таке чудесне створіння подарує свою взаємність. Ніжне зітхання надало ще більшої красномовності його словам, і тоді він, ізнову сховавши медальйон назад, до себе на груди, утер сльози і вкотре зітхнув. О Всемогутній Сіячу, що засіваєш, наділяєш благами всі творіння Твої, яке ж велике та безмежне сіє найсолодше іго Твоє, що може тримати в путах і вільного, й раба, сільського пастушка й столичного фертика, юнака в пору буйних пристрастей та мужа, умудреного літами! Але, як по правді, пане, то я відхилився від свого предмета. Які ж непевні й тендітні оці підмісячні радощі наші! Прокляття! Чом не завгодно було Всевишньому, щоб передчуття шепнуло мені прихопити плаща? Ладен розридатися, думаючи про це. А з другого боку, хай би навіть і сім злив пролилося на нас у цій єдиній, і це не завдало б нам аніякісінької шкоди. Одначе хай йому всячина, вигукнув він, відчутно лягнувши себе по лобі, ранок вечора мудріший, і я знаю одного *marchand de sarotes*[268], мсьє Пойнтца, у якого я за лівр можу купити найвигіднішого плаща по французькій моді, який тільки захищав хоч коли даму від вільгости. Ну-ну! гучно уриває його *le Fécondateur*[269], друже мій, мсьє Мур, сей найславутніший мандрівець (ми ж допіру прийняли півплящини *avec lui*[270] в колі вибраних дотепників сього міста), достовірно повідомив мене, що на мисі Горн, *ventre biche*[271], хлющать такі дощі, що промочать будь-якого, навіть найцупкішого плаща. Від таких несамовитих злив, примовляв він мені, *sans blague*[272], не один сердега хутенько переставився на той світ. Тьху! Цілий лівр! закричав тут мсьє Лінч. Таж ці неоковирні напиначки не вартують навіть одного су. Одна-єдина парасолька, хай не більше крилатого гриба, краща цілого їх десятка. Та жодна розумна жінка не захоче подібних засобів. Моя мила Кітті сказала мені сьогодні, що краще танцюватиме під потопом, аніж погодиться на муки голоду в такому ковчезі порятунку, адже, як нагадала вона мені (мило зашарівшись і нашіптуючи мені на вухо, хоча й підслухувати нас було нікому, крім метеликів, що пурхали довкола), пані Природа, із призводу Божого, навіяла нам, і це вже й прислів'ям стало, що *il y a deux choses*[273], для яких невинність первоствореного нашого вбрання, яка за інших обставин порушує правила пристойности, виявляється найдоречнішим і навіть єдино підходящим одінням. Перша з них, сказала вона (і тут чарівна моя філософиня, поки я підсаджував її в тільбюрі, легесенько лизнула мені вушну варяницю язичком, аби краще збудити мою увагу), це ванна... Але цієї ж самої миті дзеленчання дзвоника у вітальні урвало його оповідь, що так багатонадійно обіцяла збагатити скарбницю наших знань.

Отож посеред загальних безжурних веселощів, що панували в товаристві, зненацька закалатав дзвоник, і поки всі гадали, яка там могла бути причина, увійшла міс

Каллан і, тихо мовивши кілька слів юному містерові Діксону, вийшла, вклонившись щирій компанії низенько. Навіть і коротка присутність серед роздебошеної компанії цієї жінки, обдарованої всіма чеснотами скромности і настільки прекрасної, наскільки й суворої, притлумила гумористичні випадки навіть найнестриманіших нечем, однак щойно вона вийшла, як непристойне лихослів'я, мов за сигналом, знову ринуло потопом. А вбийте мене дурня, ревнув Костелло, цей вельми захмелілий нікчема. Оце так телічка, клянуся всіма монстрами! Закладусь на що завгодно: вона тихцем призначила тобі побачення. Чи ж не так, ти, хтивий собацоро? Та чи ти ж хоч умієш з ними? А в бога душу... Та ще краще тебе, заперечив містер Лінч. Вони там, у Скорботній, тямлять, як обходитися в ліжку. Хресьятий побий, чи ж той док О'Гаргл щось іще там робить, як не лоскоче постійно черничок під підборіддячком? Це така правда, як і те, що душа моя жадає спасіння, що моя Кітті мені розповідала, а вона вже сьомий місяць висиджує там сиділкою. Ах, божмилий, докторе, вигукнув тут юнак у лимонно-жовтій камізелі, зображаючи манірні кривляння й непристойно вигинаючись усім тілом, як же ви розлоскотали мене всю! А пропади все пропадом! Господи Ісусе, як я вся трясуся! Та ви небезпечний, як наш миленький-любенький Отець Поцілуйко, їй-бо! А хай я вдавлюся цим кухлем, знову загорлав Костелло, якщо вона не дожидає поповнення в сімействі! Знаю я одну панію, на яку тільки глянеш, а вона вже й пузом. Однак тут молодий хірург підвівся й попросив пробачення у товариства, позаяк потрібна його присутність у палаті, як повідомила його медсестра. Милосердному провидінню було завгодно, щоб нарешті настав край стражданню тієї дами, котра була епсеїнте[274] і перетерпіла все зі зразковою твердістю, породивши допіру брикливого хлопчика. Хотів би я, провадив він, аби мені вистачило терпцю на тих, хто, не мавши ані рішучости давати життя, ані вчености – давати знання, паплюжить благородну професію, яка, виключаючи тільки віддавання шани Божеству, є найвеличнішою силою, котра несе щастя землі. Запевняю вас, що коли б у тому була потреба, я б привів цілу хмару свідків її гідного й шляхетного служіння, яке має викликати не розгнуждану хулу, а гордість і триумф у людських серцях. Я не можу скинути їх із рахунків. Як? Чорнити таку людину – милу міс Каллан, окрасу своєї статі й диво для нашої, і це ще в таку значущу хвилину, що випала на долю слабкого смертного створіння? Та хай згине сама думка про це! Я здригаюсь, коли думаю про майбутнє того племені, де посіялося таке недобре насіння, де навіть у Горновій хороміні давно забули належно шанувати матір і діву. Проказавши цей докір, він на прощання вклонився товариству й вийшов у двері. Зусібіч почувся схвальний гомін. Дехто запропонував прогнати геть ницого пияка, і то без обговорень, і цей намір міг би й здійснитися, так що дістав би катюга по заслугі, коли б сам він не позадкував поспішно, із жахливою божбою (прокляття ніколи не сходили з його уст) запевнивши товариство, що свята й істинна церква ніколи ще не мала кращого сина, ніж оце він. Здохнути б мені на місці, заволав він, якщо я не найчесніший Френк Костелло, та ж я, що стою ось тут перед вами, завжди плекав тільки добрі почуття, а паче всього був змалку навчений, шануй батька свого й матір свою вона ж у мене вміла зготувати пудинг із варенням язика проковтнеш пальчики оближеш не забуду матір рідну все за нею плачу!

Але повернімося до містера Блума, який ще зразу, тільки-но зайшов сюди, вловив декотрі непристойні жартики, однак стерпів, надумавшись дивитися на них як на плоди незрілого віку, коли, як багато хто вважає, людина не відає жалю. Що правда, то правда: молоді лобуряки вправлялися навперебій, хто втне шаленішу витівку, й галасували, мов великі діти; слова, що пробивалися крізь їхні крикливі та безладні суперечки, були не дуже зрозумілі й дуже непристойні; їхня грубість, образливі моти[275] відштовхували від себе його розум, і все ж тим паче ці молодики не надто старалися дотримувати правил доброго тону, хоча невичерпні запаси їхньої юної тваринної енергії радше приваблювали до них. Однак слова містера Костелла звучали йому небажаним жаргоном, його нудило од сього безсоромного гультипаки, що видавався йому якимсь безвухим виродком, потворно згорбленим, хтозна од кого народженим, посланим у цей світ, мов ті горбані, вже з утроби зубатим і ногами вперед, імовірність чого начебто потверджували й сліди від хірургових щипців на його черепі, й наводив цей суб'єкт пана Блума на думу про ту ланку, котрої забракло в ланцюзі творінь[715] і котрої так дошукувався винахідливий розум покійного містера

Дарвіна. Блум-бо вже переступив за половину строків, які одпускає нам доля, і пережив незліченні злигодні земного буття, отож, належавши до племені обачливого, а ще маючи рідкісний дар передбачення, давно вже звелів серцю своєму не піддаватися поривам гніву, а натомість, гамуючи їх незагаймо та вміло, берегти у себе в грудях те супокійне всеприйняття, яке ниці людці ганяють, швидкі на суд – зневажають, і всі вважають стерпним – але не більше того. За тими, хто змагається в дотепності, висміюючи тендітну натуру жінки (глибинно чужий йому нахил), він не визнав би ні чесного ймення, ні шляхетного виховання, тоді як супроти тих, хто, втрапивши усяку міру, більше вже нічого не годен був утратити, у нього лишалася вигострена зброя – досвідченість, здатна змусити їхнє зухвальство до безславного та безладного відступу. Це не боронило йому співчувати палкій юності, яка, попри шавкотіння старечого недоумства та буркотню засуворого старшинства, одвічно прагне (як виражають те цнотливі образи Святого Письма) вкусити од плода забороненого; однак він нізащо не зміг би скотитися до такого нехтування людяністю в ставленні до шляхетної дами, що виконує покладений на неї обов'язок. Отож виснуємо: хоча слова тієї першої сестри й підтримали в ньому сподівання на швидке розрешення породіллі, але, хай там як, годі не визнати, яке велике пережив він полегшення, коли довідався, що після аж таких тяжких випробувань добрі провіщення все-таки збулися, і тим самим явлені були всім і милосердя, й щедрість Верховної Істоти.

Свої розмірковування щодо великої цієї події він зважився повідати сусідові, сказавши, що, стосовно його уявлень про сей предмет, його думка (якої, можливо, йому й не варто було б висловлювати) така, що тільки той, у кого замість серця шмат льоду, а розум заморожений, не зрадіє од звістки про завершення пологів страдниці, позаяк їй випали жорстокі випробування без будь-якої її провини. Ошатно вбраний молодик гостро одказав, що вина за ті її випроби цілковито лягає на її мужа чи, принаймні, мала б на нього власти, якщо тільки дама не є новітньою матроною ефеською{716}. Мушу вам сказати, додав містер Кротерс, постукавши по стільниці, аби ще й звуком підкріпити своє повідомлення, що її старий Алілуїще знову приходив сьогодні, геть уже підтоптаний, із тими бакенбардами, і гундосить самим носом, скажіть хоч слівце, як там Вільгельміна, життя моє, так він її прозиває. Я велів йому бути готовим, мовляв, сподівана подія ось-ось прорветься. Просто притча, скажу я вам. Не надивуюся потенції цього старигана, якщо він зі своєї половини спромігся виколошкати ще одне. Всі почали вихваляти його, як хто вже умів, і тільки гостроязикий фертик усе наполягав, що то, мовляв, хтось інший, а не законний муж, одзначився у цій справі: чи духовна особа, чи факельник (вельми чеснотливий), чи мандрівний продавець усілякого дріб'язку, потрібного в кожному хазяйстві. Яка ж дивовижна, бесідував гість сам із собою, яка незрівнянна їхня здатність до метемпсихозу, якщо і чадоприймний покій, і трупорозтинальний театр обернено нині ними в академії аморальної легковажності – і за всього сього вже самого лише входження до вченої корпорації буде достатньо, аби ці служителі пустих забав умлівіч перетворилися на взірцевих майстрів того мистецтва, яке стільки славетних мужів мають за найдостойніше з усіх. Але ж, додав він іще, може статися, се дає їм нагоду не стримувати напружених почуттів, які гнітять їх у повсякденному житті, бо ж неодноразово спостерігав я потвердження тому, що крук крукові ока не вийме.

Але яким таким правом, дозвольте нам запитати благородного лорда, покровителя його, оцей-о чужинець, лише милістю доброго володаря отримавши права громадянства, сам себе зводить у верховні судді внутрішніх наших справ? Де та його вдячність, яка має впливати вже з простої лояльності підданця? Під час недавньої війни, коли часами ворогові щастило здобувати перевагу своїми гранатами, хіба цей зрадник племені свого не користався щораз нагодою, аби повернути зброю проти імперії, де його терплять до пори, сам тим часом тремтячи за долю своїх чотирьох відсотків? Чи він забув про це, як воліє забувати про всі отримувані ним блага? Чи звикнувши ошукувати інших, він пошив у дурні, нарешті, й самого себе, позаяк, якщо чутки не брешуть, він сам зробився єдиним знаряддям своєї власної насолоди? Безперечний гріх супроти скромності – вдиратися до спальні шановної дами, дочки відважного майора, або ж припускати бодай тіль сумніву стосовно її доброчесности, однак, коли вже він сам привертає до того нашу увагу (чого, воістину, ліпше б йому остерігатися), – то

що ж, хай так і буде. Нещасна жінка, їй надто вперто й довго одмовляли в законних її прерогативах, щоб вона могла ставитися до його докорів інакше, ніж зі зневагою тієї, що впала в одчай. Се він сміє кидати оті докори, цей ревнитель моралі, істинний пелікан у своїй доброчесності{717}, він, хто, зацуравши сумління й забувши про природні зносини, кинувся шукати незаконних стосунків зі служницею, взятою з найнижчих верств суспільства! Та коли б ся красунечка не знайшла свого ангела-охоронця в особі своєї швабри, їй дісталася б така сама гірка доля, як єгиптянці Агарі! Що ж до пасовиськ, то тут його сварлива упертість давано знайшла лиху славу, аж один скотар, обурившись, суворо вичитав йому в добірних буколичних виразах, чому свідком став містер Кафф. Не надто пасує йому проповідувати отаке писання. Невже немає біля його оселі поля, що лежить незоране й жде плуга? Порочна звичка пори статевого дозрівання є ганьба у зрілому віці, але, гай-гай, стає його другою натурою. Коли вже він бажає розповсюджувати свій бальзам гілеадський у рецептах та апотегах сумнівного смаку, аби жовторотих розпусників повертати на стежі здоров'я, то годилося б і справам його бути в кращій згоді з ученнями, якими він захоплюється нині. Подружнє його серце ховає секрети, які добропристойність відмовиться виносити на світло. Розпусні пропозиції якої-небудь зів'ялої красуні здатні втішити його за дружину, одкинуту – й зваблену кимсь іншим; одначе в машкарі новоспеченого цілителя зол і поборника доброчестя він виступає, в найкращому випадку, як таке собі екзотичне дерево, що, коренившись у землі рідного Сходу, і росло, й цвіло, щедро дарувало бальзам, але, будши пересажене в помірніший клімат, утратило колишню міць коріння свого, а речовина, що сочиться з нього, загнилася, прокисла і втратила снагу.

З великою обачністю, гідною двірських звичаїв Блискучої Порти, друга санітарка довірила новину молодшому з чергових представників лікарського корпусу, а той уже, своєю чергою, сповістив депутацію про появу на світ спадкоємця. Коли ж він одійшов на жіночу половину, щоб бути присутнім на врочистій церемонії одділення посліду, за участі державного секретаря з внутрішніх справ і членів таємної ради, які стомленим мовчанням виражали одноставне схвалення, депутати, стомившись своїм тривалим і поважним пильнуванням та уповаючи на те, що ця радісна подія звільнює їх від гніту пристойности, гаразд що це звільнення полегшувалося одночасною відсутністю і камеристки, й офіційної особи, незагаймо дали роботу язикам – пустилися в суперечку. Марно лунав там голос пана Комісіонера Блума, закликаючи їх до м'якості, стриманості, спокою. Хвилина була надто сприятлива для вправлення у тому штибі промов, який тільки й пов'язував, єдиний, ці вельми несхожі натури між собою. Їхній безжальний скальпель не проминув жодної подробиці предмету: вродженої антипатії єдиноутробних братів, кесаревого розтину, пологів після батькової кончини або, рідше, після смерті матері, братовбивчої справи Чайльдса, яка набула розголосу завдяки пристрасній промові пана Адвоката Буша, котрою й виправдано невинуватого, прав первородства й отримання допомог при народженні двійні чи трійні, викиднів і дітовбивств, зумисних чи таємних, foetus in foetu[276] без наявності серця, апросопії{718} при закупорці вен, агнатії декотрих китайців без підборіддя (випадок, повідомлений паном Кандидатом Мулліганом) унаслідок недовершеного зрощення щелепних виступів уздовж медіальної лінії (випадок, коли, за його виразом, одне вухо чує, що інше говорить), переваг знеболювання пологів за допомогою снодійних, подовження часу переймів на останній стадії вагітності внаслідок тиску на вену, передчасного відходу вод (спостереженого в даному випадку), який загрожує сепсисом матки, штучного осіменіння з допомогою шприца, загинання матки з настанням менопаузи, проблеми продовження роду в тих випадках, коли жінка зачала внаслідок згвалтування, дуже болючого різновиду пологів, котрий бранденбуржці називають Sturzgeburt[277], відомих випадків народження монстрів, двосім'яних і багатоблизнюкових народжень, які трапляються, коли зачаття було кровозмісним або в період менструації, – одне слово, всіх різновидів людського народження, які ілюструє Арістотель у своєму шедеврї з додатком хромолітографічних ілюстрацій. Щонайглибші проблеми акушерської науки й судової медицини були тут піддані розгляду з тією самою увагою, що й престонародні повір'я, які стосуються вагітності, як от: заборона вагітній долати перелази, аби при такому рухові маля не задушилося пуповиною, або ж настанова їй, якщо загориться палким і даремним пожаданням, то хай

прикладе руку до того свого місця, котре призначено для тілесних покарань. Такі аномальні відхилення, як заяча губа, родимі й винні плями, багатопалість, синюха, ангиома, хтось із присутніх згадав як очевидне й природне гіпотетичне пояснення нечастих випадків народження свиноголових (не забули пом'янути тут і мадам Гріссел Стівенс{719}) або народження немовлят, оброслих собачою вовною. Гіпотеза ж плазмічної пам'яті, прицуприкована сюди посланцем Каледонії й гідна метафізичних традицій репрезентованої ним країни, добачала в подібних випадках зупинення ембріонального розвитку на котрій-небудь із долюдських стадій. А чужоземний депутат, відкидаючи обидві сії теорії, відстоював із запалом (майже переконливим) теорію про зляг жінок із самцями тварин, ручаючись за істинність байок, подібних до легенди про Мінотавра, яку вишуканий геній латинського поета повідав нам на сторінках його «Метаморфоз». Слова його справили незагайне, хоча й ефемерне враження. Випарувалося воно так само швидко, як і найшло на них, під дією промови Кандидата Муллігана, яку той виголосив у своєму неповторно-грайливому стилі, ствердивши, що найкращий предмет бажань – се славненький чистенький дідусик. Водночас пан Депутат Медден і пан Кандидат Лінч завели палку суперечку про юридично-богословську дилему, що виникає в результаті смерті одного з сіамських близнюків раніше від іншого, й обидва надумали викласти свої ускладнення панові Комісіонеру Блуму для незагайного передання їх панові Кoadьютору Диякона Дедалу. Цей останній доти одмовчувався – чи то корившись внутрішньому голосові, чи, можливо, бажаючи підкреслити надмірно поважною міною дивоглядне достоїнство свого одіння, отож коли його запитали, нагадав лиш коротко і, як видалося декому, з недбалістю, церковну настанову, щоб не розлучала людина того, що поєднав Бог.

Одначе Малахієва оповідь уже почала сповнювати їхні серця трепетом. Ось він вичарував перед присутніми сцену. Зненацька частина стіни поруч коминка, за якою крився потаємний хід, безгучно відсунулася набік, і в ніші показався... Гейнс{720}! І хто з нас не відчув, як йому морозом продерло спину? В одній руці прихідько тримав портфель, напхом напханий кельтськими переказами, а в іншій – фіал із написом Отрута. Приголомшення, жах, відраза відбилися на всіх обличчях, тоді як новоявленець зирив на них із мертвотною посмішкою. Розреготавшись сатанинським реготом, він промовив, що саме такого прийому й сподівався, а винна в тому, як видається, історія. Так, ви не помилилися. Я – вбивця Семюела Чайлдса. Але ж як мене покарано! Пекло не лякає мене. Ось зовнішність, що на мені[278]. Безодня і вічність, глухо промимрив він, коли ж здобуду я спокій, по стогнах Дубліна я волочуся з пісенною своєю ношею, і невідступно повсюди за мною він, немовби south[279], неначе bullawurrus[280]. Пекло моє і пекло Ірландії – на цьому світі. І як тільки не намагався я змусити себе забути! Розваги, стрільба по круках, гельська мова (тут він зронив кілька фраз на ній), опій (підніс свою посудину до вуст), туристичні походи. Все намарне! Його привид переслідує мене. Дурман – ось єдина моя надія... О-о! Погибель! Чорна пантера! І несподівано він із моторошним зойком щез, а стіна враз стала на місце. Одначе за мить голова його виткнулася із протилежних дверей і промовила: Чекайте на мене на станції Вестленд-роу о десять хвилин на дванадцятку. І він пропав! Сльози заструменіли з очей розгульного збіговиська. Провидець підніс руку свою до небес, шепочучи: Помста Мананаана{721}! Мудрі повторювали: Lex talionis[281]. Сентиментальний той, хто здатний тішитися, не обтяжуючи себе боргом відповідальності за скоєне. Охоплений хвилюванням Малахій змовк. Тайна розкрилася. Був третій брат, і той брат – Гейнс, чие справжнє прізвище – Чайлдс. Чорна ж пантера – то був він сам, привид свого власного батька. Він пив дурманячі зілля, щоб забутися. Дуже вдячний вам за полегшення. Ніхто не живе в самітній хатині біля цвинтаря{722}. І жодна душа там не житиме. Тільки павук у самотині тче там свою павутину та пацюк визирне з нори нічною порою. Прокляття тяжіє над цим місцем. Тут блукає привид. Тут земля вбивці.

Який вік має душа людська? Позаяк вона наділена хамелеоновим хистом змінювати відтінки за всякого нового підходу, бути радісною з веселими, сумною з пониклими, то й вік її міняється-міниться, геть як і її настрої. І Леопольд, що сидить тут, думає-гадає, знай жуючи й пережовуючи жуйку спогадів, більше вже не є той статечний служитель преси, власник скромного інвестиційного набутку. Де й поділися літа. Він

– юний Леопольд. Неначе у ретроспективному впорядкуванні, от ніби дзеркало в дзеркалі (і – рраз!), він споглядає сам себе. Ось юна постать тієї далекої пори, вигляд у неї не по літах змужнілий, свіжого холодного ранку вона поспішає до школи із старого будинку на Клембрасил-стрит, оперезана ранцем мов патронташем, а в ранці – добряча скиба пшеничного хліба, матрина турботливість. А ось – та сама фігура через рік чи два, у першому своєму котелку (о, то був день!), уже при ділі, повноправний комівояжер у батьковій фірмі, озброєний книгою замовлень, напахченою нікчемицями (гай-гай, було, та загуло!) і невичерпним запасом підлесливих усмішок для кожної ще не цілковито переконаної господині, що складає ціну на пальцях, чи для якої-небудь напіврозквітлої дівчини, котра сором'язливо вислуховує (а голос серця? признайтесь!) його завчені люб'язності. Парфуми, усмішки, а ще важливіше – темні очі та єлейна чемність добували туди ближче до вечора чимало замовлень для глави фірми, котрий після подібних же трудів урочисто засідає мов біблійний Яків із люлькою біля домашнього вогнища (локшина, будьте певні, ось-ось довариться) і, нацупивши на носа круглі рогові окуляри, читає газету місячної давности з континенту. Але хтось дихнув на дзеркало, і – раз! – юний мандрівний лицар одступає вглиб, усе маліє, маліє і розтає крихітною іскриною в імлі. Тепер він сам уже глава родини, і ті, що довкола нього, могли б бути його синами. Хто тут що скаже? Мудрий батько знає своє дитя. І згадується йому мрячлива ніч на Геч-стрит, біля замкнених складів, та, перша. Вони вкупочці (вона – безпритульна бідолашка, дитя ганьби, твоя, моя, чия завгодно за жалюгідний шилінг із пенсом на щастя), разом чують важку ходу сторожів, коли дві тіні з гостроверхими каптурами рухаються повз новий королівський університет. Брайді! Брайді Келлі! Навіки запам'ятається йому се ім'я, ніколи не забудеться та ніч, перша ніч, шлюбна ніч. У безпросвітній пільмі сплітаються вони водно, жертва і жрець, і вумлівіч (fiat[282]!) море світла залопить світ. Однак чи прихилилося серце до серця? Ох, ні, прекрасна читачко! Все звершилося єдиним подихом – але стривайте! Назад! Не треба! Сердешна втікає нажахано туди, в морок. Вона наречена ночі, донька темряви. Вона не зважиться виносити сонцелике дитя дня. Ні, Леопольде! Ні ім'я, ні спомини не втішать тебе. Намарне проминула та юначка омана твоєї снаги – її забрано від тебе. Немає біля тебе сина од чересел твоїх. Нікому бути для Леопольда тим, ким Леопольд був для Рудольфа.

Голоси зливаються водно й розчиняються в туманнім безгомінні, безгомінні, що є нескінченність простору, і стрімливо, безмовно душа пролітає понад недовідомими краями незліченних поколінь, що жили раніше. То край, де сиві сутінки вічно спускаються, але ніколи не спадають на ясно-зелений обшир пасовищ, проливаючи свій смерк, сіючи нетлінні роси зір. Нерівною ступою вона дигає за своєю матір'ю, от мовби кобила веде за собою лоша. Сутінкові видіння, вбрані, одначе, у форми магічної краси, ставний округлий круп, струнка м'язиста шия, тривожно-сприйнятливі обриси голови. Сумовиті видіння, вони блякнуть – ось і пропали. Агендат – неплідна пустеля, притулок нічних сов і підсліпуватих одудів. Золотого Нетаїма більше вже немає. Вони рухаються хмарною дорогою, рикаючи грім бунту, привиди звірів. Гуу-у! Слухай! Гуу-у! Паралакс поганяє їх, невідступно ступаючи слідом за ними, блискавиці чола його жалять мов скорпіони. Яки, лосі, бики Васанські{723} й Вавилонські, мастодонти й мамути щільним стадом бредуть до западини моря, Lacus Mortis[283]. Лиховісне, мстиве воїнство Зодіаку! Вони мукають, ступаючи по хмарах, дворогі й козорогі, хоботасті й ікласті, левогриві й велепантні, свинорилі й повзучі, гризуні, жуйні й товстошкірі, все їхнє рухливе мукаюче тлумище, вбивці сонця.

Все далі, до мертвого моря бредуть вони, тупочучи, на водопій, хлещуть жахливими ковтками й не можуть напитися од його солоних, дрімотних, невичерпних, невихлєпних вод. І знак кінський{724} виростає знову й сходиться посеред пустелі небес, мало не на весь обшир небосхилу, аж поки й нависне, неосяжний, над домом Діви. І ось,

глянь, чудо метемпсихозу, се вона, прісносуща наречена, вісниця денної зорі, наречена й пріснодіва. То вона, Марта, ти, моя втрато, се Мілісент, юна, мила, сяйна. Яка безжурна вона в царственній появі своїй посеред Плеяд в останні досвіткові години, в сандалях із щирого золота, у вбранні з сього, як його там, серпанку! Він огортає, оповиває її зоренароджену плоть, грає сапфірним і смарагдовим, бузковим і ясносонячним, хвилюється потоками крижаних міжзоряних вітрів, звиваючись, кружеляючи, скручуючись по небу кільцями, зміісто-загадковими письменами, поки, нарешті, після незліченних метаморфоз символу, гасне, Альфа, рубіновий трикутний знак на чолі Тельця{725}.

Тут Френсіс нагадав Стівенові, як вони разом училися в школі за часів Конмі. Почав розпитувати його про Главкона, Алквіада, Пісістрата{726}. Де вони тепер, яка їхня доля? Ні, обидва вони нічого про них не знали. Ти говориш про минуле й про привидів його, зронив Стівен. Але що про них гадати? Хай я через води Лети знову прикличу їх до життя, то чи не поквалляться ті сердешні привиди юрмою на мій поклик? І хто таке припускає? Я, Боус Стефануменос, бикозапанібратський бард, я їм пан і податель життя. І, усміхнувшись Вінсентові, він увінчав нескірливі свої кучері короною виноградного листу. Відповідь ся, одгукнувся на те Вінсент, достоту як і сей вінок, достойніш увінчали б тебе, коли б більше, ба набагато більше витворів, аніж жменька легковагих од, могли назвати твій геній отцем своїм. І всі твої зичливіці так-то вже сподіваються чогось такого од тебе. Всі жадають уздріти во плоті задуманий тобою труд. Щиро бажаю, щоб не ошукалися їхні сподівання. О ні, Вінсенте, схвальню втрутився Ленеган і поклав руку на плече найближчому своєму сусіді. Не потерпай. Він не лишить матір свою сиротою. Обличчя юнакове потемніло. Всі могли бачити, які тяжкі йому нагадування про його обітницю та про свіжу його втрату. Він би й покинув бенкет, коли б гамірні голоси довкола не тамували йому болю. Медден утратив п'ять драхм на Короні, з примхи поставивши на неї, заради жокеєвого імени; такого самого збитку зазнав і Ленеган. Як заходився він розповідати про ті перегони. Прапорець упав, і тут-таки, уух! усі вони рвонули, кобилка пішла жваво, свіжо, жокей О. Медден. Вона повела перегони, серця у всіх ох і калатали. Навіть Філіс не стрималася. Вона замахала шарфом, загукала: Гурра! Корона виграє! І тоді, вже на останній прямій, коли всі збилися щільним гуртом, із ними зненацька порівнялася темна конячка, Реклама, наздогнала Корону – і перегнала. Все було втрачено. Філіс мовчала, очі її – печальні фіялки. О Юноно, вигукнула вона, я розорилась, я пропала! Однак вона втішилася, коли її коханий подав їй золоту скриньку, в якій лежали кругленькі зацукровані сливи, – залюбки згамала добрий десяток. Лиш одна-єдина сльозинка впала з її вій. Найбравіший жокей, сказав Ленеган, це В. Лейн. Чотири призи вчора, три сьогодні. Кому ще таке до снаги? Та посади його на верблюда чи на дикого буйвола, й він легесеньким чвалом дочвалає до перемоги. Одначе нумо терпіти немилість фортуни, як теє вміли древні. Милосердя до невдах! Сердешна Корона! мовив він із легким зітханням. Видно, таки підупала кобилка. А яка ж була, панове! Не Корона, а королева! Пам'ятаєш її, Вінсенте? Шкода, не бачив ти сьогодні моєї королеви, одказав Вінсент, у всьому її юному блиску (сама Лалаж не здавалася б гарною поруч неї), у жовтих тувельках і в мусліновій сукні, лиш не знаю, як цей фасон називається. Довкола стояли каштани в буйному квіті, повітря було напоєне їхнім густим ароматом, і всюди літали хмаринки пилку. Камені на осонні так розпеклися, що завиграшки можна було б спекти на них скількись там булочок із коринфськими плодами, якими Періплепоменос[284] торгує у своїй крамничці біля моста. Але їй, гай-гай, нічого було взяти на зуб, хіба що мою руку, якою я її обіймав і яку вона пустотливо покусувала, коли я тис дужче. Тиждень тому вона перехворіла, чотири дні пролежала в ліжку, та сьогодні вже була весела-безжурна, сміялася над усіма небезпеками. В таку пору вона ще спокусливіша. А її букети! Бачили б ви, який вона нарвала довкола, коли ми прилягли на травичку. І по секрету, друзяко, ти не повіриш, кого ми з нею здибали, коли вже верталися з поля. Конмі власною персоною! Прогулювався попід живоплотом і щось читав, чи не требник свій, де замість закладки у нього, я певен, галантне послання од якої-небудь Глікери чи Хлої{727}. Мила моя бідолашка так збентежилася, аж зашарілася вся мов маків цвіт, і вдала, ніби поправляє якийсь негаразд на сукні, якась травинка прилипла до матерії, бо й сама рослинність обожнює її вся. Коли Конмі пройшов, вона дістала люстерко, що

завжди при ній, і подивилася на своє чудове відлуннячко. Але він був милостивий. Дав нам благословіння. Боги теж мають бути милостиві, одгукнувся Ленеган. Коли вже не поталанило мені з Бассовою кобилкою, то, може, хоч його зілля піде мені на користь. І вже був ухопився за найближчу посудину з вином, однак Малахій укмітив се й стримав його, показавши на незнайомця з ясно-червоним ярличком. Тихо, прошепотів він, оберігайте друїдове мовчання. Душа його далеко звідсіля. Можливо, прокидатися од видінь так само болісно, як і народжуватися на світ. Будь-яка річ, коли зосереджено її споглядати, може послужити брамою для входження у нетлінний еон богів. Ти з цим згоден, Стівене? Про це повідав мені Теософій, одповів Стівен, його в попередньому втіленні єгипетські жерці посвятали були в тайни кармінного закону. Ясно-жовтогарячі повелителі Місяця, так казав Теософій, котрі прибули на кораблі з планети Альфи місячного ланцюга, не допускають ефірних двійників, і тому ці останні були втілені темно-червоними его з другого сузір'я.

Однак насправді недоладне припущення, боцім він перебував у якомусь гіпнотичному чи іпохондричному стані, було всуціль породжене щонайповерховішим спостереженням і зовсім не відповідало дійсності. Індивід, зорові органи якого, поки все те діялося, за тих обставин почали виказувати ознаки оживання, лишався не менш, коли не більш, зірким, ніж хоч би й хто з живих смертних, і всяк, хто припустив би протилежне, припустився б тим самим помилки. Бо протягом останніх чотирьох хвилин чи десь близько того він пильно вглядався у певну кількість пива марки «Басс, номер 1», фірми «Басс і Ко», у Бертоні-он-Трент, яке виявилось, з-поміж інших пляшок, розташованим точно навпроти нього, явно будучи на те й розрахованим, аби привертати до себе увагу своєю яскраво-червоною зовнішністю. Просто він тільки й зробив, що – як перегадом з'ясувалося із причин, які найкраще відомі йому самому й дали геть інше забарвлення нинішнім подіям, після попередніх хвилин розмірковувань про дні свого отроцтва й перегонів, – оддався спогадам про два чи три свої приватні вчинки, в яких оті двоє не були винні, мов новонароджені немовлята. Однак врешті-решт їхні четверо очей стрілися, і тільки йому сяйнуло, що той намірився заволодіти предметом, аби використати його за призначенням, як він несподівано для себе надумався використати його ж за тим самісіньким призначенням і відповідно до цього, взявши за горлечко середніх розмірів скляну посудину з жаданою рідиною, скоїв у ній чималу порожнечу, виливши чималу частину вмісту назовні, спрямувавши, втім, невсипущу пильність, аби ні краплі не розхлюпати з пива, що було там, усередині.

Подальші дебати змістом своїм і розвитком немовби зобразили в мініатюрі течію самого життя. І місце зібрання, й учасники його вирізнялися незаперечними чеснотами. Диспутанти належали до числа звичайних-пересічних людей країни, але предмет їхньої суперечки був шляхетний і важливий. Високі склепіння Горнових хоромів ніколи ще не бачили такого представницького й багатолікого товариства, а старовинні сволоки сього закладу зроду не чували речей настільки енциклопедичних. Воістину то було мальовниче видовище. У кінці стола там сидів Кротерс в екзотичному шотландському вбранні, з обличчям, яке вичинили суворі вітри Малл-ов-Галловою. Навпроти нього розташувався Лінч, на чиєму обличчі вже прочитувалися стигмати ранніх пороків і передчасної досвідченості. Місце поруч шотландця займав Костелло, суб'єкт із великими химерами, а побіля нього громадилася опасиста флегматична фігура Меддена. Крісло господаря сієї оселі стояло порожнє перед коминком, зате обабіч од нього різко контрастували одне одному Баннон, убраний як мандрівець, у твідових шортах і грубих волячих черевиках, і лимоннокамізельний Малакай Роланд Сент-Джон Мулліган{728}, що сяяв елегантністю й столичними манерами. І нарешті на чолі стола сидів юний поет, що в дружньому похваленні сократичної бесіди знайшов прихисток від педагогічних трудів та метафізичних споглядань, а право- і ліворуч од нього засідали невдаха-провісник, який прибув просто з іподрому, й невтомний наш мандрівець, котрий, посипаний порохом доріг і битв, спізнав невитравне нечестя й ганьбу, але, всупереч усім спокусам і страхам, тривогам і приниженням, незрушно беріг у своєму стійкому, вірному серці той чарівливо-любострасний образ, що його зберіг для прийдешніх віків натхненний олівець Лафайста.

Доречно вказати тут-таки, на самому припочатку, що викривлений трансценденталізм,

невеликовну, з усією видимістю, схильність до якого засвідчують судження містера С. Дедала (Скеп. Богосл.), цілковито розходиться з усталеними науковими методами. Наука, і це необхідно безперестанку підкреслювати, розглядає тільки улеглі відчуття феномени. Людина науки, як і всякий смертний, мусить виходити з найзвичайніших фактів, що обійти їх годі, і повинна намагатися дати їм щонайкраще пояснення. Таки правда, існують окремішні питання, на які наука ще не дала відповіді, – як, наприклад, перша з проблем, котрі поставив містер Л. Блум (Рекл. Аг.), себто проблема передбачення статі майбутньої дитини. Чи повинні ми прийняти точку зору Емпедокла з Тринакрії, згідно якої правий яєчник (за іншими твердженнями, в постменструальний період) забезпечує народження хлопчиків, або ж диференціюючими факторами слугують так довго недооцінювані сперматозоїди, інакше – немасперми, або ще, як схильні вважати багато ембріологів, зокрема Калпеппер, Спалланцані, Блюменбах, Луск, Гертвіг, Леопольд і Валенті, мають місце і те й інше? Останнє було б рівнозначне поєднанню (одному з найулюбленіших засобів природи) *nisus formativus*[285] немасперма, з одного боку, й вдалого вибору положення, *succubitus felix*[286] пасивного елемента, – з іншого. Наступна проблема, яку порушив той самий дослідник, своєю важливістю ніскільки не поступається першій – це смертність немовлят. Прикметне тут те, що, за глибоким його спостереженням, ми всі народжуємося в однаковий спосіб, але вмираємо геть по-різному. Містер М. Мулліган (Нуг. et Eug. Дос.[287]) складає вину на санітарні умови, через які наші міські мешканці з їхніми сірими легенями наживають аденоїди, хвороби дихальних органів тощо, буди змушені вдихати численні бактерії разом із пилом. Як він стверджує, саме ці чинники, а також огидні картини на наших вулицях – потворна реклама, служителі релігії всіх конфесій і рангів, скалічені солдати й матроси, візники, що хизуються цинготними виразками, розвішані останки мертвих тварин, параноїдальні старі парубки й незапліднені нахлібниці, – ось що, за його словами, є справжньою причиною виродження нації. Він пророкує, що калліпедія незабаром стане загальноприйнятною, і всі найкращі блага життя: справді хороша музика, цікава література, легка філософія, повчальні картини, копії класичних статуй, передовсім Венери й Аполлона, кольорові художні фотографії взірцевих немовлят – усі ці невеличкі знаки уваги допоможуть дамам, що перебувають у цікавому становищі, провести належні місяці щонайприємнішим чином. Містер Дж. Кротерс (Disc. Васс. [288]) приписує відому частину обговорюваних смертних випадків черевним травмам у жінок-робітниць, яких примушують на роботі до тяжкої праці, а вдома – до подружньої дисципліни, але незмірно велику більшість – недбальству (і офіційному, й приватних осіб), вершиною якою стають підкидання новонароджених, кримінальні аборти й страхітливий злочин дітовбивства. Хоча це останнє (маємо на увазі недбальство) аж ніяк не випадає заперечувати, але випадок, ним наведений, коли медсестри забули перелічити губки у черевній порожнині, надто рідкісний, аби вважати його типовим. Насправді ж, коли придивитися пильніше, то дивним видається радше те, що так багато вагітностей і пологів відбуваються цілком благополучно, якщо зважити всі чинники, включно і з нашими людськими вадами, які тут і там заважають накресленням природи здійснюватися. Блискуче припущення зробив містер В. Лінч (Васс. Arith.[289]), згідно з яким народжуваність і смертність, достоту як і всі інші феномени еволюції, припливні рухи, фази Місяця, температура крові, захворювання – одне слово, все, що вершиться в неосяжній майстерні природи, од загибелі далеких сонць і до розпукування найменшої квіточки з тих, що прикрашають наші міські парки, – все це підпорядковується певному числовому закону, якого поки-що не відкрили. Одначе, з іншого боку, просте і пряме питання, чому дитина нормальних і здорових батьків, за всіма ознаками й сама здорова, забезпечена правильним доглядом, бува помирає невідомим чином у ранньому дитинстві (хоча з іншими дітьми від того самого шлюбу цього не стається), запевне, кажучи словами поета, велить нам задуматися. Позаяк не випадає засумніватися в тому, що природа за кожною своєю дією ховає добрі й поважні підстави, то, з усією вірогідністю, подібні смерті викликаються певним законом напередвизначеності, за яким організми, вибрані для свого проживання хвороботворними бактеріями (сучасна наука остаточно довела, сама лишень речовина протоплазми може вважатися безсмертною), схильні зникати на куди більш ранніх стадіях розвитку – така особливість, котра, хоч і завдає страждань нашим почуттям (насамперед материнським), одначе в кінцевому підсумку, як гадає дехто з нас,

сприятлива для роду як цілого, бо забезпечує виживання найприспосованішим. Зауваження (чи доречніш назвати б його втручанням?) містера С. Дедала (Скеп. Богосл.) у тому плані, що така всежерна істота{729}, здатна з найдовершенішою незворушністю розжувати, проковтнути, перетравити й вивести через звичайний канал настільки різноманітні харчові продукти, як виснажені пологами канкренозні жінки, гладкі чоловіки вільних професій, не кажучи вже про жовтушних політиків і малокровних черниць, зазнала б, можливо, шлункового полегшення, невинно закушуючи хитким телям, що засвідчує як не треба яснїш, і то в найнегативнішому світлі, ту тенденцію, натякнути на яку ми дозволили собі вище. До відома ж тих, хто ще не встиг завести з побутом міської різниці ближчого знайомства, ніж те, яким хвалиться цей ембріональний філософ і болісно чутливий естет, повен марнославної самовпевненості у справах наукових, але навряд чи здатний відрізнити кислоту від лугу, слід, можливо, пояснити, що на грубому нариччі господарів наших харчівень щонайнижчого ґатунку хитким телям іменують придатне для куховарства м'ясо теляти, яке допіру вийшло з черева матері-корови. У нещодавньому публічному диспуті з містером Л. Блумом (Рекл. Аг.), що відбувся у великій залі Центрального Пологового Будинку, Голлс-стрит, 29, 30 і 31, котрий очолює, як відомо, наш талановитий і знаменитий лікар А. Горн (Лік.-Ак., К. В.-П. К. Т. І. Л.[290]), згідно зі свідченнями очевидців, він стверджував, що коли жінка впустила kota в торбу (як можна здогадатися, натяк нашого естета на один із найскладніших і найдивовижніших природних процесів, акт статевого поєднання), то вона повинна його й випустити звідтіль, або ж дати йому життя, аби, як він висловився, урятувати своє власне. Із ризиком для свого власного життя, співрозмовник зробив доречну тут репліку, якій надавав ще більшої ваги його стриманий і гідний тон.

Тим часом мистецтво й терпіння лікаря привели до щасливого звільнення від тягара. Тяжким, ой яким тяжким виявилось воно і для стражденної, і для її акушера. Зроблено було все, до чого тільки спроможне вдається акушерське мистецтво, а одважна жінка сприяла цим зусиллям із рішучістю, що не поступалася чоловічій. І вона перемогла. Здобула звитягу в тяжкій битві й тепер нарешті була щаслива – дуже-дуже щаслива. Здавалося, що й ті, хто вже покинув цей світ, хто одійшов раніше нас, щасливилися й собі, усміхнено споглядаючи з небес цю зворушливу картину. Святобливо погляньмо ж і ми, як страдниця зморено відкинулася на подушки, й материнським сяйвом променяється її очі, як вона стужилась за тими крихітними пальчиками (і нам любо дивитися на се) та як вона, у першому розпукуванні свого нового материнства підносить безмовну подячну молитву Єдиному в вишніх, Мужеві Небесному. І, з безконечною ніжністю дивлячись на своє малятко, вона жадає ще тільки однієї милости – аби її славний Доді був отут-о, поруч, і поділяв її радість, і взяв на свої руки сю малесеньку крихітку глини Божої, плід освяченої любови їхньої. Дарма, що він уже постарів (ми з вами можемо шепнути се одне одному), що трохи зігнулися йому плечі, та все ж таки у вируванні літ старанний молодший бухгалтер Ольстерського банку, того відділення, що на Колледж-ґрін, здобув гідність і солідність. О Доді, коханий давно проминулих юних літ, вірний життєвий супутник нині! Вона більше вже не повториться, та далека пора троянд. Похитуючи вродливою голівкою – її той самий жест! – вона пригадує. Боже, які чудові ті дні тепер, оповиті серпанком промайнулих літ! Але водночас і діти їхні, його і її, юрмляться, в її уяві, довкола її ложа: Чарлі, Мері Аліса, Фредерік Альберт (коли б лишився жити), Меймі, Баджі (Вікторія Френсіс), Том, Віолетта Констанція Луїза, маленький крихітка Бобсі (названий на честь нашого славетного героя Південно-Африканської війни, лорда Бобса{730} Вотерфордського й Кандагарського), й ось тепер – нова запорука їхнього шлюбу, щонайчистіший Пюрфуа-Чистовір, який тільки може бути, з чистісінько пюрфуаським-чистовірським носиком. Сей юний скарб наречуть Мортімер Едвард, на честь четвероюрідного брата містера Пюрфуа-Чистовіра, впливової особи в Дублінському замку, у відомстві скарбничних заборгованостей. Отак час волочиться своїм шляхом – хоча тут рука батечка Хроноса поки-що була легка. Ні, хай не вирветься зітхань з твоїх грудей, о добра лагідна Майно! А ти, Доді, коли проб'є твоя година (хай же нескоро настане той день!), витруси попіл зі старої вересової люльки, такої любові тобі, й загаси світач, при якому читав ти Святе Письмо, бо вже догоряє олива у світачі, й з чистим серцем одійди, зляж на ложе упокоєння. Він-бо знає, і Він прикличе тебе в годину, угодну

Йому. Вчинив ти подвиг добрий, славно сповнив своє діло мужа. Ось вам моя рука, сер. Добре єси ти чинив, ти, добрий і відданий рабе Божий!

Існують гріхи чи (назвімо їх так, як їх світ називає) лихі спомини, які людина намагається забути, заховати у найдальші тайники душі, – одначе, криючись там, вони дожидають свого часу. Людина може змусити пам'ять про них поблякнути, може зацурати їх, от ніби їх і не було зовсім, або, принаймні, щоб вони зробилися зовсім іншими. Але одне випадкове слово зненацька розбуркає їх, і вони постануть перед твої очі за щонайнесподіваніших обставин, у видінні чи уві сні, а то і в хвилини, коли тимпан з арфою веселять тобі душу, чи в тихомірній прохолоді сріблито-ясного вечора, чи посеред опівнічної учти, коли розпалився вином. І це видіння не загримить на тебе гнівно, не скривдить, не помститься, одділяючи од живих, ні, воно постане, завинуте в одіння жалю, в саван минулого, безмовним і далеким докором.

Незнайомець усе ще спостерігав, як на тому обличчі, котре він бачив перед собою, поволі щезав той напускний спокій, що, здавалося, тільки силою звички або завченої пози супроводжував слова, зжорсточена різкість яких викривала у мовцеві хворобливу пристрасть, *flair*[291], до грубіших сторін буття. У пам'яті спостерігача сама собою спливла сцена, покликана до життя настільки буденним і простим словом, що, можна було подумати, ті давні дні справді перебували там (у чому й упевнені декотрі) з усією одчутністю своїх задовольень. Покошений моріжок одного тихого травневого надвечір'я, незабутній гайок бузків у Раундтауні, фіялкові та білі суцвіття, стрункі та духмяні глядачі гри, вони зацікавлено стежать за кулями, що поволі котяться по зеленій траві або, зіштовхнувшись, зупиняються одна біля одної, чуло здригнувшись і завмерши. Віддалік, біля сірого водограю, де вода вистрілює рівномірними струменями замисленого зрошення, видніє ще одне духмяне суцвіття, сестрички Флої, Етті, Тайні, а з ними й смаглявіша їхня подружка, і хтозна, що привертало тоді до її постави, Мадонни з Вишнями{731}, мила вишнева сережечка звисала з її вушка, і теплий нетутешній тон її шкіри так витончено відтіняли ті прохолодно пламенючі плоди. Хлопчак літ п'яти чи чотирьох у напіввовняному костюмчику (пора квітнування, але весело буде і з друзями біля вогнища, коли незабаром зберуть і поховають кулі) стоїть на краю водограю, в кільці турботливих дівочих рук. Він ледь супиться, достоту як нині той юнак, занадто, либонь, тішачись небезпекою, однак відчуває необхідність час од часу поглядати в напрямі *riazetta*[292], що виходить на квітник, де сидить і дивиться на нього його мати, у веселому погляді якої криється легенька тінь одчужености чи то докору (*alles Vergängliche*[293]).

Одзнач се на майбутнє й запам'ятай. Кінець приходить раптово. Увійди в той передпокій народження, де зібралися студіозуси, й затам їхні обличчя. Здається, ніби в них немає нічого покvapливого, а чи буйно-нестриманого. Швидше се чулий спокій сторожі, який пасує її служінню в цій оселі, пильнування пастухів та ангелів довкола ясел у Віфлеємі Юдейському, за прадавніх часів. Однак, подібно до того, як перед ударом грому скупчені розові хмари, обтяжені надміром вологи, громадаються величезними розбухлими масами, сковуючи небо й землю єдиним усеохопним заціпенінням, нависаючи над пересохлими нивами й дрімотними волами, над прив'ялим заростом кущів і трав, аж поки вумлівіч спалах блискавиці розпанахає самісіньке їх нутро, і під громові перекоти ринуть, линуть потоки вод, – саме так, а не інакше, несамовито й миттєво перетворилося все, тільки-но промовилося Слово.

До Берка! Перший, із закличним криком, вискакує мілорд Стівен, і вся та наволоч-потолоч, весь набрід мчить слідком, задавака й задирака, шахрай і шарлатан, лікар і калікар, а за ними диб-диб по п'ятах і Блум-педант, і всі разом розхапують капелюхи, шпаги, тростини, панами, піхви, альпенштоки і хто що попадає. Палка юність, кров із молоком, блакитна кров. У коридорі приголомшена сестра Каллан неспроможна їх затримати, і так само й усміхнений хірург, що спустився вниз, несучи добру вість про успішне одділення посліду, на добрий фунт, міліграм туди-сюди. Гайда з нами! кричать йому, галакають гуляки. Двері! Одчинені? Ха! Гуртом надвір і бадьорим підтюпцем уперед. До Берка, на ріг Дензилл і Голлс, ось їм куди. Діксон

чистить їх на чім світ стоїть, а тоді, здавшись і лайнувшись чимміцніш, рушає слідом. Блум затримався біля сестри, хочеться ж вітання передати щасливій матері, з новонародженим, як вона його люляє там нагорі. Головне – дієта і спокій. А сама сестра як, теж змучилася, аж змарніла? Пильнування в хоромах Горнових ясно прочитуються в оцій крейдяній блідості. Пиворізів уже лизка злизала, тож він, надумавшись пожартувати на підхожу тему, шепче їй на вушко: Мадам, а коли й до вас прилетить лелека?

Повітря надворі напоєне дощовою вологою, небесною субстанцією життя, вона вилискує на дублінській бруківці під яснозоряним соелум[294]. Повітря Боже, повітря Отця всіх і всього, повітря іскрометне, всепроникне, добродайне. Глибше вдихай його. Бачить небо, ти, Теодоре Пюрфуа-Чистовіре, добре постарався, не звомпив! Клянусь: ти найвидатніший плідник, без будь-якого винятку, у всій цій розторганій-розторгованій, всеохопній, надзаплутаній історії. Приголомшливо! У ній лежала Можливість, Богом дана й Богом оправлена в оправу відомої форми, і ти запліднив її зі своїх скромних чоловічих ресурсів. Тримайся ж за неї! Служи! Трудись і далі, працюй як вірний пес, і к дідьку всю вченість і всіх мальтузіанців! Ти татусь для всіх їх, Теодоре. Гнешся під тяжким гнітом, замучений рахунками від різника та зливками золота (чужого!) у своєму банку? Вище голову! За кожного новозачатого пожнеш ти свій гомер стиглої пшениці. Глянь, зволожилося твоє руно. Сподіваюся, не гризе тебе задрість до Дарбі Дулмена-Філемона з його Джоан-Бавкідю? Крикливий папуга та шолудива шавка – ото все їхнє потомство. Тьху! тільки й скажу я тобі про них. Він просто мул, дохлий пузоніг без хоч би якого запасу снаги, ламаний гріш йому ціна. Од їхнього злягу жодного знаку! Нема та й нема, я скажу! Іродове побиття немовлят, от як слід се назвати. Скажіть на милість, овочі й стерильне співмешкання! Давай їй біфштекси, сирі, червоні, з кров'ю! Вона ж стала пандемоніум усіх недуг, у неї гланди, свинка, пухирі, чиряки, пролежні, гузки, сінна лихоманка, дербіширський зуб, стригучий лишай, блукаюча нирка, жовчні камені, напади печінки, ведмежа хвороба й опухлі вени. Кінець панахидам і планам і голосінням і всій застарілій заупокійщині! Двадцять літ отакого добра, наслухався вже. З тобою не так, як із багатьма, котрі прагнуть, потім тягнуть, а тоді подумують та й передумують. Ти знайшов свою Америку, свою справу життя, ти покривав її яро, мов американський бізон. Що там говорить Заратустра? Deine Kuh Trübsal melkest Du. Nun trinkst Du die süsse Milch des Euters[295]. Глянь! Ось воно лється в наддостатку для тебе. Пий, чоловіче, скільки його в тому вимені! Материнське молоко, Пюрфуа-Чистовіре, молоко роду людського, а ще молоко розброшених зір у тебе над головою, що блискочуть крізь тонку дощову запону, і молочко од сказаної корови, на яке зараз накинуться в корчмі буйні пияки, молоко безуму і молоко й мед краю Ханаанського. Занадто тугі дійки в корови твоєї? Хай – зате молоко її тепле і солодке й густе. Справжня тобі жирна bonnyclaber[296]. Припади ж до неї, старий патріарху! Хлепчи! Per deam Partulam et Pertundam nunc est bibendum[297]{732}!

Із хоромів Горнових бризнули дерболизнути, за руки побравшись, горланячи на все місто. Правила такі, що подорожніх і пізніше обслужать. Де ти спав ту ніч? А в Тімоті, в Кухля Битого{733}. А мі ліпш у старого Біллі. А розчепірки й кенді-ґумаки є? Де ж ті дідькові костоправ і ганчірник? Прбач, ни гнаю. Гурра, он він, Дікс! Доганяй, ґалантерее! А Панч де? Десь гуде. Агей, диви, пастор нализався{734}, з родилки човпе! Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius[298]. Подайте, містере. Зухи з Дензилл-лейн{735}. Чорт, а хай тобі! Ану з дороги. Айсексе, а змети їх із тої довбаної сцени. Ви з нами, любий сере? Не ліземо в чуже жито. Ну й Лу, який добренький. Тут усе адна кумпашка. En avant, mes enfants[299]! Гармата нумер один, вогонь! До Берка! Пройшли вони звідтіля п'ять пересягів. Кінна піхтура Слеттері. Де той довбаний офігер? Стіве, пасторе, анахтемська віро! Ні-ні. Муллігане! Гей, на кормі! Повний вперед. Який там час на гадиннику. Скоро довбня в плечі. Муллі! Ти чо там? Ma mère m'a mariée[300]. Британські блаженства! Тррам-там-там парарам. Ага, на тобі. Видавить видавництво Друм-Друїдум Прес. Обкладинками обкладуть дві редактриси. Теляча шкіра пісьтряво сіра. Пшик-ескіз для арт-маркіз. Найгарніша ірландська книжка на моім віку. Silentium[301]! Ось вам спорт: робим спурт! Напрруга нарруга. Ну то перебіжкою до забігайлівки найближчої: анексія

спиртного! Марш-марш! Гуп гуп попадали хлопці в суп а випить хочеться. Бургундське, біфштекс, бізнес, біблія, бульдоги, бандарлоги, броненосці, бурдеї, біскупи, бородаї. Є живот або нап ешафот. Бургундське й біфштекс борють Біблію. За Ірландію горлом дію. Потопчем тих, хто нас топче. Хрін і лизькавка! Кроком, кроком перекрочим ненароком. Падаєм подаєм. Біскупу браги барило. Стій! Жаби якоря гризуть! Регбі. Мала купа. Без ніг! Ай, моя лапонька! Вас зачепили? Надзвичайно вибачай-но!

Перед нами питання. Хто в нас ставить? Гордий власник дуль першокласних. Оголошую убожество. Шинкарка морг: лізь у зашморг. Ось несуть десять су. Кінець тижня вся готівка лишня. А в тебе? Мед наших предків для юберменшів. І мені. П'ять номер перший. А вам, сере? Добірного імбирного. Тікаю – візницького не бажаю. Море калорій. Заводить свої ходики. Зупинились доходились постаріли – нема милиць. Абсенту міні, панімаш? Каррамба! Яєчного лікеру або устриць із прерій! Украли часу мірило? В ломбарді воно, дурило! За десять хвалин. Висоловлюю хлипоку патяку. Нимазащо. Грудний забій у 'го, га, Діксе? Після бою не. Закладаюсь то 'го чміль учмелив як у себе в задочку хропачка давив. Діг ням матінку сиру землю. Да взяв собі паняночку... Знаш 'го мадонну? Та вже ж. Тяглова кобилка. Гля на ню в не глі же. Люк сусова. Любо лю бити. Не те що тоща твоя теща. Закрий жалюзі, залюзі. Два ардилони. Сюди те саме. Гля, слизько. Грякнешся – не встанеш. П'ять, сім, дев'ять. Хвайно! Ну й пара пирогів у неї спереду! Та не для тебе, сопляче. Коб до себе повела та й ромчику залила. Не позириш – не повіриш. Жагучі очі, з любовабстру шия... О склей мене, бо зара я зомлію! Що, сере? Бульба од рома ти зьми? То все варнякання-дурнякання, звиняй на слові. Для хой-полоїв[302]. Боюсь ти теле пень за плі ше ний. То шо, лікарю? Вернувся з Лап-лап-дії? Ваше дебелотушіє примудрилося-примостилося хокей? Як там скво з дитинчатами? Жіноче тіло на солоні діло. Стій, стрілятиму. Пароль. Лося волосся. Нам біла смерть, народжиння чирвоне. Привіт. Собі плюнь в око, безпардоне. Міміка од коміка. Списав бандіто у Мередіта. Обісусений яйцеклопозаїдений езуїт! Моя тітуся напише Кінчика татусю. Паганий Стів доброго Малахія на манівці пустив.

Гурря! Залупи залупу, хлопни, хлопе. Кружай сивуху. Гей, горянин пивноп'яний, ось твоє ячне пійло. Хай вік смердить твоя піч, а куліш вариться всю ніч! Я ставлю. Мерсі. Пригощаймося. Ти куди? Поза грою. Ни заплямує міні шикарні шкарбуни. А поперчи-но, людино. Хапай. Кмин та кориця – пиво годиться. Дотумкав? Заніміла думка. Всяк голубок до горлиці горнеться. Венус Пандемос{736}, Афродіта Для-Всіх-Роздіта. Les petites femmes[303]. Хоробре дівчесько з Малінгара. Шепни їй: я на неї важу. Заграй, Саро, як гітара. Дорогою в Малагайд. Я? Мене спокусила – ім'я не лишила. А ти чо хтів за дев'ять пенісів? Мачрі, макруйскін[304]. Станцюй, Моллі, джиґу, за солодку фіґу. Напилися до холери, а теперки дружно в двері!

Де плата, босе? Облізательно! Наші закладанці на твої сап'янці. Ач, баньки вилупив, бо чирвінці му ни сиплються. Викличеш на нас кумстебля? Он у того грошей гребля. Бачив у 'го чи ни три хунти чирвоних і казав фсі його. Хто сюди нас запросив? Ти, щоб гаман потрусив. Давай викладай. Два драних із кругляком. Шо, у пранцузів пирийняв моду пити й не платити? Нам тут на таке ни милься. Хльопсик нас скис на квас. Бачу нам чорнота світить. Сфята прафда, Чорлі. Ми ни пняні. Ни такі пняні. О рознервуар, мусьйо. Списьібі.

Атож, тошно так. Шо каеш? Та в пивницю-потайницю. Де пиво дешево. Додув, шере. Он Бентам два дні не там. Клявся пити ни бурду а бурдо. А хай йому псячина. Дай глінтвейну Шінн-Фейну. Боже, сіпаюсь, як риба на гачку. А він од циркулика. Ото налився – німий зробився. З якимсь типом із залізниці. Як ти до цього докотився? А оперу він любе? Труянда Костилії. Актори риспиртуар. Поліція! Давай H2O, побризкай, панок зомлів. Гля, а в Бентама квіточки. Браточки, зараз горлатиме. О коллін бон, мій коллін бон. Гей, ти, завври! Заткни йому ту голландську халяву твердою рукою. Ставив на переможця поки я не підказав йому хто сто відсотків. Чорт одірвав би довбешку Стівенові, це він напутив постав на ту паршиву шкапу. Той зловив хлопчика, рознощика телеграм а в того депеша у відділок від боса Бассової

стайні. Тиць тому мідяка і по серу Грехему{737}. Кобилка мовляв у найкращій формі. Гінею шмаркачу. За обман! Хрессятий побий. Злочинна диверсія? Таки так! Сто процентів. Буцегарня йому світить, якщо слідчі копнуть. Медден ставив на Меддена а не виграв і міддяного гроша. О хіть, наш прихисток і сила наша. Одчалою. Мусиш іти? До мамусі. Постривай. Прикрийте мої маки сорому. Якщо він мекне вистежить, я пропав. Бентоме, додому. Адьйо, мовйо[305]. Не забудь свого жовтецю. Ану признайся. Хто навів тебе на того лошака? Між нами хлопаками. Тільки чесно! А Джона-Тома супружниця. Ну ж, розколись, старий Лео. Поможи, свята Діво. Хай я провалюсь, якщо кому. Ти ж у нас виликий святий чирнець. То чом ни скажиш? А то зробим тобі тут мішну, мішану з мацюю. І в ім'я прутня Господа нашого, амінь.

Вносиш пропозицію? Ну, Стіве, хлопче, ти в нас скарб. Чи ж є ще тут дідькове зілля? Чи дозволить наш незмірно чудовинний цілувальник одному цнотливцю, суццюму в цілковитій схудлості й епохальній ультрафеноменальній охочості до браги, вивершити одне розкішлыве кльове узливання? Аж дух перехопило. Хазяїне, хазяїне, маєш ти ще вино, стабу-стабелла? Чуєш, нам хоч по наперсточку, грамульку! Подегустувати. І повторити. Ну ж бо, Боніфацію! Абсенту всій кумпанії. *Nos omnes biberimus viridum toxicum, diabolus cariat posteriora nostra*[306]. Джентльмени, ми зачиняємось. Як? Амброзії панові Блуму. Цибуля чи циблмуля? Блу? Котрий рекламки випрошує? Татуля фотодівчинки, от так номер. Тихо, дуже прошу, друже. Вшиваємось. *Bonsoir la compagnie*[307]. І від підступів ворога лихого, пранців. А де ж Красень із слиньком? Злиняли? Скоїли втечу. Гаразд, кожному свій шлях широкий. Шах і мат. Король проти тури. Добрий Християне помозі юнакові у якого друг забрав ключ од хижі знайти куток де б йому прихилити свою увінчану голову хоч на другу ніч. Тю, шось я ококосів. А щоб мені порвав штани пес шолудивий, якщо це була не найкраща наша пия тика. Ану, хазяїне, дай-но пару бісквітів на ці діти. Як, нема, туди тебе розтуди?! І ні крихти сиру? А щоб його сифіліса туди в пекло а вкупі з ним і всі дозволені до продажу напої! Час, панове! Страждальці-блукальці по світу. За всіх присутніх. А *la vôtre*[308]!

Братці! Сміха! Це ще що за вишкребок у макінтоші? Порохнявий Родос{738}! Гляньте на його лахи. Святий Боже! А на що він там розжився? Ювілейна баранина. Клянусь, це Бовріл. До чого дійшов, сердешний. Знайомі вам оті подерті шкарпетки? Чи не грибоголодренець із Ричмонда{739}? Б'юсь об заклад, він! Думав, у нього прутень свинцевий. Чи симулював? Ми його прозивали Бартл-Хлібоїд. А колись, сери, був він солідний громадянин. Голодренець бідний жив, він сирітку полюбив. Та вона втекла од нього. Перед вами нещасливець покинутий. Макінтош, що блукає по диких каньйонах. Залив – і рухай. Їм пора зачинятися. Рогатим нічого. Препрош? Бачив 'го сьгодні на похерені? Шо, дружок який дуба врїзав? Ааа, згадав! А дітей купочка, ой горе-горе! Та ни розтроджуй міні душі, Польде! Чи ж ни вихлюпали ми всі сльози як побачили поперли дружка Падні в чорнім мішку? З усіх чорнюків масса Пат була найкраща! Зроду ни стрічав таких як він. *Tiens, tiens*[309], але все це сумно, друзяко, сумно. Та не плещи, газонув на підйомі один до дев'яти. Авто на рухомих осях то каша. Два проти одного, Єнаці{740} втре йому носа. Япончики? Навісний вогонь, *іпуаһ*[310]! Та потопили, у спецвипусках було. Тим гірш, мовляв, для нього, а ни для русіян. Час, час! Одинадцатеро їх було. Та вшивайтеся вже. Впиред, пняні, ноги нислухняні! Дбраніч. Браніч. Хай Всевишній Аллах офігенно збереже твою душу сеї ночі.

Стривай-но! Славно ж ми захмелені, причмелені. Ану скажи: поліція, палиця, паляниця. Нерговий чаряд. Обирежно, соколята, тут придставник Пранції Деп'є-Деблює. Щоб порожніше в чирипній... тьху, в чиривній порожнині. Оттак. Дбраніч. Мона, любов моя, чи мона... Гоп. Мона, тільки ти моя, чимона, чмона. Бам.

Чуєте? Прикрий свою коробочку. Бамм! Бамм! Горить! Он вона мчить. Пожежна! Повертай голоблі. Через вулицю. Зріжем. Бамм! Біжимо! А ви не? Учвал, ристю-дристю, хто куди! Баамм!

Лінче! Га? Причалюй до мене. Сюди, до Дензилл-лейн. Пересадка до Веселих Осель. Вона сказала ми удвох в бурдей тьох-тьох де мріє темная Маріє. А чо, залюбки-

затюпки. Laetabuntur in cudilibus suis[311]. То ти йдеш? Ану шепни, що то за, чорти б його, чудило в чорних лахах? Тсс! Согрішив еси супроти світла, і вже нині близький той день, коли він явиться судити світ вогнем. Баамм! Ut implerentur scriptura[312]. А розкажи-но той віршик. І мовив слово медик Дік теж медикові Деві. Хрестикнули, це ще що за жовтий екскремент? Шо за шиза проповідує на Мерріон-холлі? Ілія гряде! Омитий Кровію Агнця. Прийдіте, всі істоти виносмокчучі, пивожлуктячі, джиноспраглі! Прийдіте, особачені, бикошиї, жукочолі, свинорилі, бобомозкі, тхороокі, шулери, фальшивотривожні й забутобагажні! Прийдіте, стоганебні з найганебніших. Се я, Александер Дж. Христос Дауї, хто прищуприкував до спасіння славного колосальну частину планети нашої од Сан-Франциско до Владивостока. Бог – се вам не балаган, де з вас здеруть гроші й не покажуть нічого путнього. Я вам заявляю, що Бог – се найпотрясніша бізнесова пропозиція, де все по-чесному. Він – найвеличніша штуковина, зятяте се собі якнайтвердіше. І прокричим як один: спасіння во Царі Ісусі! Рано треба встати тобі, ти, грішнику, ох як рано-раненько, якщо ти хочеш обдурити Бога Всемогутнього. Бааамм! Де вже тобі. Для тебе, друзяко, бережеться у нього в задній кишені штанів така мікстурка од кашлю, що вмить подіє. Ти тільки вхопи та й скуштуй.

Епізод 15

Меббот-стрит. Вхід до нічного міста. Трамвайні рейки лежать долі не змонтовані, покладені схематично колом, між ними червоні й зелені сигнальні вогники. Ряд халуп із навстіж розчиненими дверима. Два-три ліхтарі з райдужною підсвіткою. Біля крижаної гондоли морозивного фабриканта Рабайотті товчється черга миршавого люду чоловічої й жіночої статі. Кожен хапає свою порцію червоного або чорного морозива у вафлях. Починає лизати його і зникає в сутінках. Діти. Лебединий вінець гондоли світить білим і синім у променях маяка. Хтось когось кличе, хтось комусь відкликається.

ПОКЛИК: Постривай, моя любаско. Я несу тобі ковбаски.

ВІДГУК: Я терпіння трохи маю. За конюшнею чекаю.

(Дибас лупатий глухонімий слинявий кретин, труситься від хвороби святого Віта. Гурт дітлахів оточує його, взявшись за руки.)

ДІТИ: Kitogue[313]! Драстуй.

КРЕТИН (піднімає паралізовану ліву руку і харамаркає): Грхахуте!

ДІТИ: А де велике світло?

КРЕТИН (мимрить): Гхагхахест.

(Діти його випускають. Трясучися, він дибасе далі. На гойдалці, підвішеній на мотузці між двома халупами, гойдається карлиця і голосно рахує кожен раз. За нею звалище сміття, і вона затуляється рукою і шапкою, хропе, скрегоче зубами і знову хропе. Курдупель, що копається у звалищі, ступає вище на сходинку і завдає собі на

плечі клунок із покидьками. Біля нього бабище з кіптявою гасовою лампою стромляє ще одну пляшку йому в клунок. Він забирає цей даток, криво насуває набакир свого картузика і тупає далі мовчки. Бабище суне назад у своє лігво, вимахуючи лампою. Клишоногий хлопчина, що сидів навпочіпки на порозі, граючись паперовою кулькою на резинці, рачкує слідом за нею боком, хапає за поділ спідниці, підводиться на рівні ноги. П'яний трудяга, похитуючись, хапається обома руками за хистку огорожу. На розі видно двох довготелесих нічних патрульних у плащах із руками на чохлах кийків. У якійсь халупі розбивається тарілка, верещить жінка, репетує дитина. Горлає чолов'яга, бурмоче, змовкає. Постаті никають, ховаються, визирають із сховища. В одній хатині світить свічка, заткнута у порожню пляшку, й жінка розчісує ковтуни золотушній дівчинці. З провулку лунає голос Сіссі Кеффі, ще юний, дзвінкий).

СІССІ КЕФФІ:

У нашої Моллі

Цицьки завжди голі.

Дяка дівці ось яка –

Дам їй ногу гусака.

Рядовий Карр і рядовий Комптон з офіцерськими тростинами під пахвами чвалають, спотикаючись, потім враз повертаються, наче по команді «кругом», і зграйно пукають ротом – буцімто перднули. Гурт чоловіків у провулку регоче. Баба-відьмачка на те озивається так.

БАБА-ВІДЬМАЧКА: Щоб вам заціпило, волохаті гепи. А дівка з Кавана хай буде здорова як вода.

СІССІ КЕФФІ: Мені, бач, щастить. Каван, Кутгілл і Белтербет{741}. (Співає):

Подарую Неллі

За жвавність в постелі:

Ось так перетак

Буде Неллі гусак.

Рядовий Карр і рядовий Комптон повертаються і ну відгавкуватися,

Їхні мундири здаються криваво-червоними в тьмяному світлі ліхтарів, а біляві чуби впадають в очі по сусідству з чорними кашкетами. Стівен Дедал і Лінч пропихаються крізь юрбу повз червономундирників.

РЯДОВИЙ КОМПТОН (піднімає палець): Дорогу пастору.

РЯДОВИЙ КАРР (повертається і вигукує): Ти ба, пастор!

СІССІ КЕФФРІ (її голос звучить гучніше):

Десь її та всуне!

В ній тепер уся

Ніжка гуся.

Стівен, махаючи ясеновою тростиною у лівій руці, натхненно співає вступний псалом великодньої служби. Його супроводить Лінч з насмішкувато невдоволеним виразом, насунувши на лоба свій жокейський картуз.

СТІВЕН: Vidi aquam egredientem de templo a latere dextro. Alleluia[314].

З-за дверей вистромлюються голодні поламані зуби старої звідниці.

ЗВІДНИЦЯ (шепоче хрипливо): Цить! Ходи-но сюди, я скажу. Тут є одна незаймана. Але цить.

СТІВЕН (Aldus aliqantulum): Et omnes ad quos pervenit aqua ista[315].

ЗВІДНИЦЯ (ущипливо спльовує услід їм): Костоправи з Триніті. Фалопієві труби. Наші прутні мають добрі прутні, а до діла зась.

Еді Бордмен сидить поряд із Бертою Сапл, сопе носом, проводить хусткою під ніздрями.

ЕДІ БОРДМЕН (із запалом): То вона мені каже: бачила тебе на Фейсфул-плейс із твоїм каваліром, що мастить колеса на станції, він був у капелюсі, знаєш, який називається постіль-уже-розстелена. Та хіба, кажу я. А яке тобі до того діло, кажу я. От якби ти застала мене в бурдеї з одруженим шотландцем, кажу я. Ну й падло ж вона, прости Господи! Та ще і з поліцією дружить. А що вперта, то впертіша за осла. Було й таке, що гуляла водночас із двома: з Кїлдбрайдом, він машиніст, і з капралом Оліфантом.

СТІВЕН (triumphaliter): Salvi facti i sunt[316].

Вимахує ясеновою тростиною і зрушує промінь ліхтаря, а разом із тим усе світло над світом. Біло-рудий спанієль підкрадається і гарчить на нього ззаду. Лінч стусає пса ногою.

ЛІНЧ: То й що?

СТІВЕН (озираючись): Те, що саме жест, а не музика, не запахи став би всезагальною мовою, тим дарунком мовлення, що робить видимим не звичний сенс, а першу ентелехію, структурний ритм.

ЛІНЧ: Порнографічна філотеологія. Метафізика на Мекленбург'-стрит!

СТІВЕН: Шекспір був приборканий норовливою, і Сократ був під пантофлю у своєї законної. І навіть сам кладезь премудрости Стагірит попався у пастку штукарці{742}, яка його злапала, загнуждала й осідлала хитрими обіцянками.

ЛІНЧ: Ба!

СТІВЕН: У кожному разі, чи так уже треба два жести, щоб передати «шмат хліба» і «кухоль вина»? Ось цей рух показує і хліб і вино в Омара. Потримай ціпка.

ЛІНЧ: Та к бісу цей рудий дрючок. Мене цікавить, куди ми теліпаємося.

СТІВЕН: До однієї, прости Господи, хтивої кішки. До Джорджини Джонсон, la belle dame sans merci. Ad deam qui laetificat juventutem meam[317]{743}.

Він силоміць вручає Лінчеві тростину й повільно витягує і розводить якомога руки з долонями донизу, пальці трохи розчепірені, ліва рука вище, голова відкинута назад.

ЛІНЧ: То де тут кухоль хліба? Нічого схожого. Нагадує що завгодно. Скажімо, митницю. Зобрази що-небудь іще. Тим часом бери свою милицю і ходи.

Вони рушають. Томмі Кеффі підбігає до ліхтарного стовпа і починає рвучко видряпуватися догори. Видряпавшись, з'їжджає вниз. Джек Кеффі теж хоче вилізти. З іншого боку до стовпа підступає, похитуючись, трудяга. Близнята щезають у темряві. Трудяга затискає одну ніздрю пальцем, а з другої вишмаркує здоровецьку шмаркю. Тоді звалює собі на плече стовп і несе його крізь натовп із лампою, що світиться, як смолоскип.

Від річки поволі повзуть змії холодного туману. А з риштаків, вигребних ям і ринв та калюж підіймаються смердючі випари. Заграва грає десь на півдні, де гирло річки. Трудяга хитаючись суне крізь натовп до трамвайного кола. З дальшого боку, з-під залізничного мосту появляється Блум, засапаний, спаленілий, засовуючи в кишені хліб і шоколад. У вітрині перукарні Гіллена він бачить сукупний портрет героя Нельсона. Увігнуте дзеркало збоку показує йому зневаженого всім жіноцтвом, знехтуваного всім світом похнурого Бллллгума. Серйозний Гладстон бачить його без усяких прикрас як облупленого: ну що з цього Блумчика візьмеш! Він проходить повз герцоґа Веллінгтонського, який пропікає його зневажливим поглядом, але у випуклому дзеркалі

посмішка вже знову оживляє поросячі очиці й жирні щічки Польдика-хлопика.

Біля дверей Антоніо Рабайотті Блум зупиняється. Під яскравою дуговою лампою на його чолі виблискують краплини поту. Блум зникає. За мить з'являється і поспішає далі.

БЛУМ: Риба з картоплею. Не те. Ох!

Пірнає в двері крамниці Олгаузена, різника. За хвилину виринає звідти він, засапаний Польді, задиханий Блугум. У кожній руці тримає по пакунку, в одному ще тепла свиняча ніжка, в другому холодна бараняча, посипана немолотим перцем. Випростався, стоїть, переводить дух. Тоді нахиляється вбік, прикладає до боку пакунок, крекче.

БЛУМ: У боці кольки. І чого, питається, я гасав як ошпарений?

Відсапавшись, він повільно рушає до освіченої колії. Знову спалахнула заграва.

БЛУМ: А це що таке? Якісь спалахи. Прожектор?

Зупинився біля Кормака, придивляється.

БЛУМ: Чи то полярне саяво, чи, може, сталь плавлять. Ага, пожежна команда. Десь на півдні пожежа. Може, його будинок. Добре палає. Це десь у Беггарс-буші. Нам не загрожує. (Бадьоро мурчить.) Горить Лондон, Лондон! На пожежу, бігом на пожежу! (Помічає в кінці Толбот-стрит трудягу, який проштовхується крізь натовп.) Він мене випередить. Побіжу. Краще перейти вулицю тут.

Пробує перебігти. Вигуки хлопчаків.

ХЛОПЧАКИ: Дядьку, вам що, повилазило?

Два велосипедисти проносяться повз нього, мало не впритул, їхні паперові ліхтарики погойдуються, дзвінки тенькають безнастанно.

ДЗВІНКИ: Дзень-дзелень!

БЛУМ: (застигає від раптового болю): Ой!

Роззирнувшись навколо, кидається вперед. Туман густішає, і на Блума підступно суне дракон, що посипає рейки піском: він їде повільно, попереду мигає червоний прожектор, дуга тріщить, торкаючись до дроту електропередачі. Водій постійно тисне на педаль сигнального гонґа.

ГОНґ: Бам Бам Блам Блу Блум.

Обурено завищали гальма. Блум, піднявши руку в білій полісменській рукавичці, силкується переступити рейки, та ноги його не слухають. Водій, мало не ткнувшись кирпатим носом у кермо, серед плетива своїх дротів і важелів горлає, проїжджаючи.

ВОДІЙ: Гей, ти, засранцю, свої фокуси показуй не тут, а в цирку!

БЛУМ (вийшовши на пішохід, зупиняється знову. Рукою з пакунком він витирає з щоки грязюку): Немає ходу. Мало не попав під колеса, зате колькок не стало. Треба знову відновити вправи по Сендоу. Стояти догори ногами. І застрахуватися від нещасливого випадку на вулиці. У Провіденшал. (Мацає кишеню штанів.) Талісман бідолашної мами. Каблуки можуть легко застрягнути в рейці, а шнурки – намотатися в колеса. Одного разу мені вже зачепили черевик колесом. Біля Леонарда на розі. За третім разом має пощастити. Він каже: фокуси. Нахаба. Треба буде поскаржитися. За кермом у водіїв нікудишні нерви. Чи ж він не той самий, що затулив мені зранку франтувату дамочку? Той самий стиль. Однак він швидко дотумкав, що й до чого. Ноги ж у мене заплітаються. Жарт жартом, а від правди нікуди не дінешся. Та жахлива канава на Лед-лейн. А може, з'їв щось шкідливе. Будемо вважати: не пощастило. А чому? Мабуть, м'ясо негодяще. Знак звіра. (На мить заплющує очі.) Щось голова паморочиться. Щомісячна мігрень чи ще якась зараза подіяла. Мізки в тумані. Геть стомився. Більше не можу. Ой!

Біля крамниці О'Бейрона, притулившись до стіни і схрестивши ноги, стоїть лиховісна постать, обличчя незнайоме, позначене ін'єкціями темною ртуттю. З-під крилатого сомбреро споглядає Блума неприязним поглядом.

БЛУМ: Buenas noches, señorita Blanca, que calle es esta[318]?

ПОСТАТЬ (робить знак рукою і холодно каже): Пароль. Срайд Маббот.

БЛУМ: Так-так. Мерсі. Есперанто. Sian leath. (Упівголоса до себе). Шпигун Гельської ліги, підіслав до мене той блазень.

Рушає далі. Дорогу йому заступає ганчірник із клунком за плечима. Блум ступає ліворуч, і клунконіс у той самий бік.

БЛУМ: Дозвольте.

Оминає його і йде далі.

БЛУМ: Бери праворуч, праворуч, праворуч. Якщо в Степсайді{744} Турклуб поставив дороговказ, завдяки кому таке добре діло? Дякувати тільки мені, тому, хто там заблукав, а потім виступив на сторінках «Ірландського велосипедиста» з листом «У нетрях Степсайду». Бери, бери, бери праворуч. Ганчірник опівночі може бути поруч. Убивці завжди кортить повернутися до того місця, де вчинив злочин. Ганчірника – туди, де нахапав свої ганчірки тощо опівночі. Де ховає крадене.

Джеккі Кефстрі, за яким женеться Томмі Кефстрі з розгону налітає на Блума.

БЛУМ: Ой!

Хитнувшись на хистких ногах, він зупиняється. Томмі і Джеккі зразу щезають. Руками з пакунками Блум починає ляскати себе по кишеньці для годинника, по кишені для грошей, по внутрішній кишені, по принадах гріха і по картоплині з милом.

БЛУМ: Бережися кишенькових злодіїв. Давній злодійський викрутас. На ходу зіткнеться з вами і зріже ваш гаман.

Довкола никає чийсь мисливський пес, ніс до землі, щось шукає, винюхує. Яийсь чолов'яга чхає. І ось з'являється бородатий згорблений дідуган у довгому каптані сіонських старшин і ковпаку з червоними китичками. Окуляри в роговій оправі зсунулися на кінчик носа. Жовті патьоки отрути на змореному обличчі.

РУДОЛЬФ: За сьогоднішній день ти примудрився проциндрити аж цілі дві півкрони. Я ж казав тобі: ніколи не води компанії з п'яними гоями. От. Грошиків тобі від того не прибуде.

БЛУМ (понуро стоїть, ховаючи за спиною пакунки з бараниною та свининою, відчуваючи їхні холод і тепло). Ja. Ich weiss, parashi[319].

РУДОЛЬФ: А що ти тут робиш у такому місці? Чи у тебе немає душі? (Тремтливі пазурі мацають Блумове німотне обличчя.) Чи ти, може, не мій син Леопольд, не онук Леопольдів? Чи ти не любий мій син Леопольд, що залишив дім батька свого і залишив бога своїх прабатьків Авраама і Якова?

БЛУМ (обережно): Так, це справді так, тату. Мозенталь. Усе, що лишилося від нього.

РУДОЛЬФ (суворо): А одного разу тебе привезли вночі додому п'яного в дим, бо ти пропив усі свої шилінги, до останнього пенса. Як називають тих ваших хлопців, що

бігають?

БЛУМ (вузькоплечий юнак у шикарному синьому оксфордському костюмі з жилетом і в тирольському брунатному капелюсі, з годинником Вотербері з чистого срібла на подвійному ланцюжку «Принц Альберт» із печаткою і дармовисиками. Один бік костюма покритий не засохлою грязюкою): Побігаї, тату. Це було один-єдиний раз.

РУДОЛЬФ: Один-єдиний! Весь викачався в грязюці. Рука розпанахана. Може бути правець. Вони таки доведуть тебе до капуту, Леопольде-любчику. З цими хлопцями треба бути насторожі.

БЛУМ (вагаючись): Вони умовили мене пробігти спринт. А там була грязюка, я й посковзнувся.

РУДОЛЬФ (із презирством): *Goim nachez*[320]. Гарна картина для твоєї бідолашної матері!

БЛУМ: Мама!

ЕЛЛЕН БЛУМ (З'являється як у пантомімі, де буває присутній цей комічний персонаж: провінційна панія у чіпці зі стрічками, в криноліні і з турнюром, як у вдови Твенкі, блузка з рукавами пишними від плеча до ліктя і вузькими від ліктя до зап'ястя, що защібається на спині, сірі рукавички, брошка з камеєю, волосся вкладене в сітку. Вона підходить до поручнів сходового майданчика, тримаючи криво свічник, і перелякано репетує.) Боже, мій Боже милий! Що це вони з ним зробили! Де мої солі? (Задирає поділ і починає гарячково копирсатися в кишені смугастої нижньої спідниці. Звідти випадають слоїк, шматочок проскури, зморщена картоплина, целулоїдна лялечка) Свята Божа Мати, але де ж ти був, де?

Блум, мимрячи щось нерозбірливо, опустивши очі додолу, силкується засунути свої пакунки в кишені, які й так переповнені, і, зазнавши невдачі, стоїть ні в сих ні в тих, щось бурмочучи.

ГОЛОС (гостро): Польді!

БЛУМ: Хто це? (Ховає голову між плечі, чекаючи духопела.) Слухаю вас уважно.

Він підводить погляд. Навколо фінікові пальми, а перед ним красуня в шатах туркені. Пурпурові шальвари і прикрашена золотим шитвом блузка не спроможні приховати її спокусливі пишні форми. Її стан підперезаний широкою жовтою крайкою. Біла чадра, що вночі набула трохи бузкової барви, закриває її обличчя, залишаючи тільки великі чорні очі та волосся кольору воронячого крила.

БЛУМ: Моллі!

МЕРІОН: Була Моллі – помінялись ролі. Віднині, мій любий чоловіче, коли ми будемо з тобою спілкуватися, ти мене іменуватимеш місіс Меріон. (Глузливо.) Ось наш благовірний чоловіченько, чи не застудив він, гуляючи так довго, свої ніженьки?

БЛУМ (переступаючи з ноги на ногу): Ні-ні. Анітрохи.

Він дихає глибоко, збуджено, ковтаючи повітря, питає, сподівається, ось приніс свинячі ніжки їй на вечерю, йому треба стільки сказати їй, вибачитися, побажати, словом, він наче зачарований. На чолі у неї блискуча монета. На пальцях ніг коштовні персні. Кісточки ніг з'єднані тоненьким ланцюжком. Біля неї верблюд із високим тюрбаном на голові, стоїть, чекає. Шовкова драбинка з безліччю щаблів звисає з паланкіна, що височить між його горбами. Він тупцяє на місці й неспокійно крутить задом. Вона сердито ляскає його по стегнах, і золочена узда гнівню подзвонює на її браслеті. Лає його мавританською мовою.

МЕРІОН: Nebracada! Femininum.

Верблюд піднімає передню ногу, зриває з дерева великий плід манго, тримаючи подвійним копитом, і простягає його господині, моргаючи, тоді схиляє голову і вигинає ший, муркаючи, готується стати на коліна. Блум теж нахилиє свою спину, наче хоче підставити її і собі.

БЛУМ: Я міг би вам... Тобто як ваш меменеджер... Місіс Меріон... якщо ви...

МЕРІОН: То ти втямив, що тепер усе змінилося? (Спроквола погладжує свій прикрашений дармовисиками корсаж. В її очах дружнє співчуття.) Ет, Польді-Польді, тобі ще треба побувати в усяких бувальцях, доки наберешся кебети. Вчитися треба та вчитися.

БЛУМ: Я так хотів повернутися по той лосьон, що в ньому віск із помаранчевим цвітом. У четвер він зачинається рано. Але завтра я насамперед туди відразу. (Ляскає себе по кишенях.) Ця клята мандрівна нирка. Ох!

Він показує на південь, потім на схід. Там з'являється новенький чистенький брусок лимонного мила, випромінюючи світло і пахощі.

МИЛО: Ми домовилися: Блум миє землю, я – небо.

Проти бруду тут і там ми завжди у парі.

Я шарю небеса, сидячи на хмарі.

На диску милосонця появляється обличчя аптекаря Свіні.

СВІНІ: Три і пенні, якщо ваша ласка.

БЛУМ: Авжеж. Для моєї дружини, місіс Меріон. За особливим рецептом.

МЕРІОН (стиха): Польді!

БЛУМ: Слухаю, моя пані.

МЕРІОН: Ti trema un poco il cuore[321]?

Зневажливо відвертається і йде, пухка і водночас величава як пава, наспівуючи дует із «Дон Жуана».

БЛУМ: А ви певні щодо цього Voglio? Маю на увазі, як його вимов...

Дибає слідом за нею, слідом за ним дибає пес, винюючи. Стара звідниця хапає його за рукав, на її бородавці вилискують волосинки.

ЗВІДНИЦЯ: Десять шилінгів за незайманку. Зовсім свіжа ніхто навіть пальцем. П'ятнадцять років. І там нікого, тільки старий татусь, п'яний як квач.

Вона показує рукою. На порозі своєї відчиненої темної комірчини стоїть Брайді Келлі, боязка, мокра від дощу.

БРАЙДІ: Гетч-стрит. Може, надумались?

Йойкнувши, вона махає хусткою, як кажан крильми, й тікає. За нею женеться здоровий чолов'яга, тупочучи черевиками. Спотикається на сходах, підводиться і зникає в темряві. Чується тихе хихотіння, потім тиша.

ЗВІДНИЦЯ (її вовчі очі, мов жарини): Допався як кіт до сала. До твого відома, у законному закладі незайманої не знайдеш. А у нас за десять. Та не лови г'ав, бо ті в цивільному накриють, що й не зчуєшся. А тут виникає ще й ця сучка з шістдесят сьомого.

З'являється Герті Макдауелл. Закочуючи очі, вона кульгає до нього. З манірними вихлясами показує, сором'язливо опустивши очі, те, що тримала в руці за спиною, – білизну, заплямовану кров'ю.

ГЕРТІ: Все те, чим володію на цім світі, я віддаю лише тобі. (Стишує голос.) Це ви зробили. Я вас ненавиджу.

БЛУМ: Я? Коли? Це вам приснилось. Я вас уперше бачу.

ЗВІДНИЦЯ: Зась тобі до джентльмена, дурисвітко! Вона, срамотниця, знай пише облудні листи джентльменові. Шукає клієнтів на панелі, пропонує себе чоловікам. На місці твоєї матері я б давно вже одлупцювала тебе ременем, хвойдо.

ГЕРТІ (Блумові): Тепер ви знаєте всі мої секрети, що у нижній шухляді. (Гладить його рукав, пускає сльозу.) Жаль тебе, одруженого бідолаху! Кохаю тебе за те, що ти зробив зі мною.

(Вона йде засмучена, ступаючи боком, кульгаючи. На бруківці стоїть місіс Брін у бобриковому чоловічому пальті з великими накладними кишнями, очі широко розплющені й свідчать, що вона обмірковує якусь каверзу, посміхаючись усіма своїми травоїдними зубами).

МІСІС БРІН: Містере...

БЛУМ: (Поважно кашляє) Шановна пані, в нашому останньому листі від шістнадцятого червня ми мали приємну нагоду...

МІСІС БРІН: Містере Блуме! Ви тут опинилися в самому осерді гріха! Я спіймала вас на гарячому. Ви дворушник. Так ось хто ви є насправді!

БЛУМ (поквапливо): Не треба так гучно називати моє ім'я. Не знаю, у чому ви збираєтесь мене звинуватити. Не виказуйте мене. Стіни мають вуха. Як ви поживаєте? Ми ж бо з вами цілих сто років. Вигляд у вас чудовий. Кажу вам щиро. Погода саме така, як належить у розпалі літа. Чорне поборює тепло. Звідціля мені ближче додому. Цікавий квартал. Притулок Магдалини для рятунку пропащих жінок. Я секретар...

МІСІС БРІН (піднімає застерезливо палець): Не заговорюйте мені зубів. Я знаю декого, кому це не сподобається. Постривайте, я все розкажу Моллі! (Лукаво.) Негайно поясніть, чого ви тут опинилися, інакше буде вам непереливки!

БЛУМ (озирнувшись): Вона часто казала, що хоче побувати. Подивитися на міські нетрища. Заради екзотики. Якби вона була багата, тримала б обслугу негрів у лівреях. Отелло, чорний звір. Юджин Стреттон. Навіть хористів під негрів у ліверморівських виставах. Брати Боухи{745}. Чи, може, й сажотрусів.

Ось вони вибігли на сцену, Том і Сем Боухи, двоє негрів у білих костюмах, червоних шкарпетках, перекрохмалених сорочках під горлянку в стилі Самбо з великими червоними айстрами в петлицях, у кожного з шиї звисає банджо, їхні бліді, на диво невеликі руки сіпають, тринькибринькають струни. Виблискуючи своїми білими «кафрськими» очиськами і білими зубами, стоячи спиною до спини, гупаючи черевиками на дерев'яній підшві, вони вибивають шалений дріб, носок-п'ятка, п'ятка-носок, водночас бринькаючи, виспівуючи, смаковито цмокаючи негритянськими розлогими губами.

Хтось є у моєму домі з моєю Діною,

Хтось є у моєму домі, знаю-знаю,

Хтось є у моєму домі з моєю Діною,

Він награє на старому банджо.

Вони зривають чорні маски зі своїх лагідних простодушних мармиз і, нажарюючи, нашкварюючи, притупуючи, припресовуючи чуки-чуки-чук до ритму кеквоку, роблять його зрозумілим для розваги публіки.

БЛУМ (із кислуватою посмішкою): Чи не можемо ми дозволити собі маленьку вільність, якщо ви не проти? Коли на те буде ваша ласка, я хотів би обняти вас бодай на півсекунди, га?

МІСІС БРІН (весело вигукує): Треба ж таке придумати! Краще подивіться на себе в дзеркало!

БЛУМ: Заради давніх часів, га? Я просто хотів зустрітися вчотирьох, зібрати докупи наші дві шлюбні пари. Знаєте, у мене завжди була слабкість до вас. (Меланхолійно.) Адже це я прислав вам валентинку з віршем про газель.

МІСІС БРІН: Боже мій, вигляд у вас не приведи Господи. Побачити, лягти і не встати. (Простягаючи руку, починає допит.) А що це ви ховаєте за спиною, дорогенький? Кажіть, але тільки правду.

БЛУМ (бере її долоню вільною рукою): Ця дівчина звалася Джозі Пауелл і була найчарівливіша дебютантка Дубліна! Як швидко летять роки! Чи пам'ятаєте ви, хоч і з ретроспективними поправками, той давній Святвечір, входи́ни Джорджини Сімпсон, коли грали в Ірвінга Бішопа{746}, пробували читати думки інших або знайти шпильку з зав'язаними очима? Або ж: що сховано в цій табакерці?

МІСІС БРІН: Ви завжди були левом вечірок з вашим володінням трагікомічною декламацією. І ви підтвердили свою репутацію. Ви ж бо завжди були улюбленцем дам.

БЛУМ (дамський кавалір, у смокінгу з шовковими вилогами, з блакитним масонським значком у петлиці, з чорним метеликом і перламутровими застібками піднімає високий пугар шампанського.) Леді й джентльмени, я пропоную тост за Ірландію, дім і красу.

МІСІС БРІН: Любі дні, яким нема вороття. Давня солодка пісня кохання.

БЛУМ (багатозначно притишує голос): Признаюся, я почуваюся чайником, так мені цікаво довідатися, чи не чайником стало дещо у декого зараз.

МІСІС БРІН (жваво): Атож, та ще й гарячим! Я просто вся як чайник, здоровий як Лондон. (Злегка дотикається до нього стегном.) Потім були ще ігри з загадками у вітальні, хлопавки з ялинки, і нарешті ми сіли на отоманці біля сходів. Під гілочкою омели. Супер для нас двох.

БЛУМ (він у червоному трикутному наполеонівському капелюсі з бурштиновим півмісяцем, пальці його руки поволі сунуть від ліктя до її м'якої, вологої, пухкої долоні, і вона делікатно їх не спиняє): Настав час для нічного чаклування. Я витягував скалку з цієї долоні обережно, повільно. (Ніжно, як він надягає їй на палець рубіновий перстень.) *La ci darem la mano.*

МІСІС БРІН (У цільній бальній сукні, синій, з барвою місячного сяйва, на чолі її оздоблена золотими блискітками діадема сільфіди, бальний записник лежить біля синьо-місячного атласного черевичка, вона поволі вигинає долоню, часто дихаючи.) *Vogliu e non.* Ви гарячий! Ви пекучий! Ліва рука ближча до серця.

БЛУМ: Коли ви тоді зробили свій вибір, усі сказали, що сталося, як у казці про Красуню, яка вибрала Чудовисько. Пробачити вам цього я не зможу ніколи. (Прикладає до чола зціплений кулак.) Подумайте, як багато це важить для чоловіка. Ви для мене важили більше, ніж будь-що інше на цьому світі. (Хрипко.) Жінко, це доводить мене до нестями!

Денніс Брін у білому циліндрі з рекламними щитами Віздома Гелі човгає повз них у хатніх пантофлях, його нечепурна борода стирчить уперед, і він щось мимрить, повертаючи голову праворуч або ліворуч. Малий Елф Берган, убраний як виновий туз, іде слідом за ним і повторює всі його рухи, корчачися з реготу.

ЕЛФ БЕРГАН (глузливо показує на рекламні щити): К. п.: ка-пут.

МІСІС БРІН (до Блума): А внизу гості гойно веселилися. (І вона пустила йому двійко бісиків). Чому ви не поцілували мені долоню, щоб усе пішло на краще? Адже ви хотіли це зробити.

БЛУМ (уражений): Найкраща подруго Моллі! Як ви могли б?

МІСІС БРІН (її м'якенький язичок, вистромившись між губами, дарує йому цілунок голубки): А з вашими запитаннями – до когось іншого. Там у вас, мабуть, є для мене невеличкий даруночок?

БЛУМ (начебто про річ не варту уваги): Кошер. Дещо на вечерю. Що нам домівка наша, як нема чорносливу й м'яса? Я був на «Ліі». Місіс Бендмен Палмер. Цікавий інтерпретатор Шекспіра. На жаль, викинув програмку. Ось тут є крамничка, де можна сміливо купувати свинячі ніжки. Помацайте, прошу.

З'являється Ричі Гулдинг, на голові у нього пришпилені три жіночі капелюшки, а в руці фірмовий портфель Колліса і Ворда, такий важкий, аж Ричі перехилився на один бік, а на ньому білим вапном намальовані череп і схрещені кістки. Відкриває портфель і показує: він ущерть наповнений свинячими ковбасами, копченими оселедцями, в'яленою тріскою і коробками з пігулками.

РИЧІ: Найкращі в усьому Дубліні.

Лисий Пет, забіганий і заморочений офіціант, стоїть на порозі з серветкою на руці й чекає, поки клієнт йому щось замовить.

ПЕТ (несе таріль, тримаючи її нерівно, так що з неї крапкрапкрапає підлива): Біфштекс із нирками. Пляшка лагеру. Хе-хе-хе. Клієнт питає Пета, а Пет не чує і нічого не петра.

РИЧІ: Божемилий! Яне ївз ранку.

Похнюпивши голову, рушає далі. З'являється трудяга, тьопає повз нього, штурхає його своїм палючим двозубцем.

РИЧІ (хапається за попереk, зойкає від болю): Ой! Щоб ти луснув! Нирка!

БЛУМ (показує на трудягу): Шпигун. Не привертайте уваги. Не терплю безтямного натовпу. Я ж сюди прийшов не розважатися. Маю великі труднощі.

МІСІС БРІН: Щоб збити когось із пантелику, ви завжди вигадували якусь історію.

БЛУМ: Я розкажу вам один невеликий секрет, чому я тут опинився. Але нікому ні слова. Навіть Моллі. Я маю на це важливі причини.

МІСІС БРІН (палаючи з цікавості): Ні в якому разі.

БЛУМ: То, може, походимо, якщо хочете?

МІСІС БРІН: Авжеж.

Звідниця даремно робить йому знаки. Блум іде собі разом з місіс Брін. Тер'єр поспішає за ним, скімлячи й махаючи хвостом.

ЗВІДНИЦЯ: Жидівське поріддя!

БЛУМ (у спортивному костюмі вівсяного кольору з гілочкою жимолости в петлиці, фешенебельна жовта сорочка, картатий шарф з андріївським хрестом, білі гетри, бежевий плащ, накинутий на руку, червоні черевики, на грудях у футлярі польовий бінокль, на голові сірий капелюх-котелок): А ви пригадуєте, як колись у давні часи, у прадавні роки, коли Міллі, ми її називали маріонеткою, щойно відлучили, ми усімгуртом поїхали на перегони у Феарігауз?

МІСІС БРІН (у досконалому крою костюмі з темно-синьої вовни, велюровому білому капелюшку, вуалі-павутинці): В Лепардстаун.

БЛУМ: Атож. У Лепардстаун. Моллі тоді виграла сім шилінгів на трирічній кобилці її звали Неклич а потім ми верталися додому через Фоксрок у якійсь старезній чортопхайці і ви тоді красувалися у своєму новенькому капелюшку з білого велюру опорядженого кротовим хутром купленого за порадою місіс Гейс бо ціну на нього бач знизили і тепер він коштував тільки дев'ятнадцять одинадцять, а там додали трохи дроту і клопоть вельветину та й уже, закладаюся на що завгодно це вона зробила сама навмисно...

МІСІС БРІН: Звичайно ж, навмисно, брехлива котяра! Та годі про неї! Гарна порадиця!

БЛУМ: Тому що вона куди менше личила вам аніж та симпатична лискуча тока з крильцем колібрі, якою я так милувався на вас, а ви в ній виглядали дуже привабливо хоча убивати таку крихітну красу, їй-богу, жорстоко з вашого боку і серце у них менше за мачинку.

МІСІС БРІН (гладить його руку, манірно): Авжеж, я таки була жахливо жорстока.

БЛУМ (стиха, таємничо, дедалі швидше): А Моллі уминала сандвіч із м'ясом та гірчицею з кошика місіс Джо Галлагер для щоденного ланчу. Сказати правду, хоча у неї було досить і радників і залицяльників, мене ніколи особливо не хвилював її стиль. Вона була...

МІСІС БРІН: Занадто...

БЛУМ: Саме так. І Моллі знай сміялася коли Роджерс і Штукар О'Рейлі ну кукурікати принагідно, проїжджаючи повз ферму, і нас саме перегнав кабріолет Маркуса Теріуса Мозеса, торговця чаєм, він їхав із дочкою, відомою під прізвиськом Танцюристка Мозес, і на колінах у неї сидів пудель, дуже поважний, і ви у мене запитали, чи не доводилося мені чути, або читати, або бачити...

МІСІС БРІН (завзято): Так, так, так, так, так, так, так.

Її постать поряд із ним тане в повітрі. Він простує далі, до пекельних воріт, Пес скімлить, супроводжуючи його позаду. У підворітті стоїть баба і сцить по-коров'ячому, нахилившись вперед і розставивши ноги. Біля зачиненого шинку зібрався гурт загулялих майстрових, слухають свого десятника з перебитим носом, а той бавить їх якимись небилицями, хрипко при тому жартуючи. А двоє безруких заходилися боротись і гарчать у п'яному запалі каліцького змагання.

ДЕСЯТНИК (він присів і говорить у ніс, голос звучить гугняво): І коли на Бівер-стрит Кернс зліз із риштувань, що він, по вашому, зробив? Відразу ж вирішив відлупити і відлупив у відерце з пивом, яке поставили Дерванові тинькарі там на стружках.

МАЙСТРОВІ (регочуть, роззявляючи свої вовчі пащі): От, чортяка!

Їхні вимазані фарбою шапки вихляють на їхніх головах. Заяложені вапном і клеєм, каліки без кінцівок гуцають навколо нього.

БЛУМ: Знову збіг. Вони думають: це смішно. Анітрохи. Серед білого дня. Намагався дійти. Повезло, що не було жінок.

МАЙСТРОВІ: Тож треба, припекло бідоласі. Сечу довелося спустити. І треба було в те пиво.

Блум рушає далі. Дешеві шльондри, поодинці й парами, у хустках і простоволосі, закликають із вуличок, дверей, закутків.

ШЛЬОНДРИ:

Куди тебе несе проти ночі, дурнику?

Як там твоє дрочило? Працює?

А пуцька у тебе в штанях лежить?

Давай, я так зроблю, що вона встане.

Блум чалапає через це людське гноїще, прямуючи до освіченої вулиці попереду. Відхиливши фіранку вікна, грамофон вистромив надвір свій мусянжевий погнутий хобот. Збоку шинкарка підпільного шинку торгується з трудягою і двома солдатами.

ТРУДЯГА (ригаючи): А де, з біса, цей блядський будинок?

ШИНКАРКА: Пердон-стрит. Пляшка міцного шилінг. Я жінка чесна.

ТРУДЯГА (схопивши за комір обох солдатів, тягне їх за собою): Британська арміє! Вперед, до перемог!

РЯДОВИЙ КАРР (за його спиною): Напився по самі вінця.

РЯДОВИЙ КОМПТОН (сміється): Не кажи!

РЯДОВИЙ КАРР (до трудяги): Казарми Портобелло, їдальня. Запитай Карра. Просто Карра і все.

ТРУДЯГА (репетує):

Ми хлопці з Вексфорда.

РЯДОВИЙ КОМПТОН: Послухай-но, як тобі наш старшина?

РЯДОВИЙ КАРР: Беннетт? Та це ж мій друзяка. Для мене він хлопець що треба.

ТРУДЯГА (репетує):

Ми скинем чужу кормигу,

Врятуємо рідний наш край.

Рушає вперед, спотикаючись, тягнучи їх за собою. Блум зупиняється, вагаючись. Підходить пес, висолопивши язика, тяжко дихаючи.

БЛУМ: Іду туди, не знаю куди. Хтозна, де ті будинки. І куди поділися вони самі? Напідпитку хлопці долають відстань удвічі швидше. Невилазна плутанина. Спочатку сцена на Вестленд-роу. Потім скочив у перший клас, хоча квиток мав у третій. Потім одну станцію проїхав. Потяг із паротягом позаду. Міг би завезти аж у Малагайд або на відстій на запасну колію на всю ніч або зіткнутися з зустрічним потягом. До

шкоди доводить друга випивка. Треба не більше одної. Чого я за ним? З усього гурту він найпристойніший. Якби я не почув про місис Бофуа-Пюрфуа, то не пішов би туди і його б не зустрів. Доля. А ті грошики він проциндрить. Тут міститься контора допомоги нужденним. Враз отримуєш, скільки треба для нагальних обгородок. Кажете, у вас труднощі? Легко прийшло, легко й піде. Я міг би вже лежати на кладовищі через цього трамгонгфардугрейкджаггернаута, але не розгубився. Проте це не завжди рятує. Того дня, якби пройшов повз вікна Трулока на дві хвилини пізніше, то попав би під кулю. Відсутність тіла. Хоча якби куля тільки продірявила одяг, міг би виправити п'ятсот фунтів за психологічне збурення. Хто б це там був? Якесь цабе з клубу на Кілдер-стрит. Збережи, Господи, його егерів. (Роздивляється на стіні фалічний малюнок крейдою з підписом «Солодкий сон».) Комедіанти! От Моллі намалювала в Кінгстауні на замерзлій шибці у вагоні. А на що схоже це?

Розмальовані ляльки визирають із вікон, стоять у розчинених дверях, смалячи дешеві цигарки. Солодкий нудотний димок пливе до нього круглими й овальними кільцями.

КІЛЬЦЯ: Солодкі принади. Принади гріха.

БЛУМ: Щось у мене негаразд із хребтом. Іти далі чи вернутися? А ще цього м'ясива накупив. Їстимеш цю свинячину, станеш сам як свиня. Ну й дурень! Викинув гроші на вітер. Переплатив шилінг і вісім пенсів. (Пес торкає його долоню холодним мокрим носом, махаючи хвостом.) Дивно, чому їх усіх до мене вабить. Навіть того собацюру, що сьогодні. Спочатку з твариною краще поговорити. Вони, як і жінки, люблять *rencontres*[322]. Хоча від них стільки смороду, як від тхора. *Chacun son gout*[323]. А може, він скажений. Фідо. Не знає, що йому робити. Гарний пес! Гарріоуен. (Вовкодав лягає на спину, безсоромно вигинаючись, канючачи лапами, висолопивши довгого чорного язика). Вплив оточення. Віддай – і справі край. Якщо ніхто. (Гостинно запрошуючи сеттера, він сторожко, мов браконьєр, крок за кроком відступає в темний смердючий куток. Розгортає один паунок, хоче кинути свинячу ніжку, передумав, бере баранячу.) Дорожча всього на три пенси, але значно важча. Хоча я тримаю її в лівій руці. Вона потребує більше сили. Чому? Вона менша, бо менше працює. Та кидай. Два і шість.

Хоч і жаль, а кидає свинячу ніжку й паунок із баранячою. Мастиф абияк шматує обгортку пакунка і з гарчанням жадібно вгризається в м'ясо, трощить кістки. Тим часом наближається нічний дозор – двоє поліцаїв у дощових плащах із каптурами, тихі й насторожені. Перемовляються пошепки.

ДОЗОР: Блум. Блума. Блумові. Блумі.

Кожен із них кладе руку на плече Блумові.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Затриманий під час порушення. Забруднював місця громадського користування.

БЛУМ (затиноючись): Але я роблю добро іншим.

Зграя голодних чайок злітає з каламутних вод річки Ліффі, несучи у дзьобах частування – крихти солодкого пиріжка.

ЧАЙКИ: Який короший киріжок!

БЛУМ: Друг людини. Муштрований ласкою.

Показує рукою. Боб Дорен, вмостившись на високому стільчику шинквасу, ризиковано на ньому погойдується і нахилиється над спанієлем, що трощить м'ясиво.

БОБ ДОРЕН: Гарний собацюра. Дай лапу. Ну дай мені лапу.

Бульдог гарчить, шерсть на загривку стала дибом, між зубами, що гризуть свинячу кістку, тече слина як у скаженого. Боб Дорен безгучно падає у підвал.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Захист тварин від жорстокого поводження.

БЛУМ (із запалом): Шляхетна справа! Я висварив машталіра конки на мосту Гарольдс-кросс за те, що він злочинно занедбав свою бідолашну конячину, так що хомут до крові натер їй шию. А він ще й вибатькував мене за мою турботу про його ж тварину. Саме був мороз, і трамвай був останній. А всі розповіді про те, як живеться тваринам у цирку, вони, вважайте, аморальні.

Синьйор Маффеї, збліднувши від люті, у вбранні приборкувача левів з діамантовими зашпінками на накрохмаленому нагрудді сорочки, виступає вперед, тримаючи цирковий, обклеєний папером обруч і канчук, що звивається кільцями, а ще револьвер, націлений на ненажерливого дога.

СИНЬЙОР МАФФЕЇ (зі злостивою посмішкою): Леді і джентльмени, і мій учений хорте, саме я спромігся приборкати Аякса, грізного мустанга пампасів за допомогою мого патентованого сідла з гостряками для м'ясоїдів. Шмагати під животом канчуком з вузлами. А коли подушиш на блоку за горло, це зробить згідливим самого впертого лева, навіть Leo ferox[324], лівійського людожера. Розпечений до червоного лом і особливі мастила, які втирають у обпечене місце, створили Фріца Амстердамського, гієну, що мислить. (Дивиться на Блума пекучим поглядом.) Я володію індійським секретом. Його дія залежить від поєднання блиску моїх очей з полиском діамантів на моїх грудях. (Із чарівною посмішкою.) А тепер дозвольте відрекомендувати вам мадмуазель Рубі, окрасу арени.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Дайте прізвище та адресу.

БЛУМ: От забув. А, згадав! (Скидає свій високий капелюх, кланяється.) Доктор Блум, Леопольд, дантист{747}. Ви, звичайно ж, чули про пашу фон Блума. Мільйони

червінців. Доннерветтер! Володіє половиною Австрії. І Єгипту. Двоюрідний брат.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Доказ.

З-за шкіряного обідця Блумового капелюха випадає картка.

БЛУМ (у червоній фесці, у повній формі кадія з широким зеленим чересом, з підробним орденом Почесного легіону, спішно піднімає і подає картку): Дозвольте. Я член клубу Молодих Офіцерів Армії і Флоту. Мої повірені: фірма Джон Генрі Ментон, Бечелорз-вок, 27.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ (читає): Генрі Квіт. Без певного місця проживання. Волоццога, заважає роботі вуличного руху.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Алібі. Вас попереджено.

БЛУМ (із нагрудної кишеньки витягає зім'яту жовту квітку): Квіт – квітка. Оце і є та квітка, про яку була мова. Мені дав її один чоловік, я не знаю його прізвища. (Переконливим тоном.) Ви ж знаєте цей давній жарт про троянду Кастилії. Блум. Змінене прізвище. Віраг. (Довірливо й конфіденційно він стишує голос.) Розумієте, сержанте, ми заручені. Тож маємо до діла ще з жінкою. Треба враховувати сердечні прихильності. (Грайливо штовхає плечем другого дозорця.) Та нам, морякам, до цього не звикати. Честь нашого мундира зобов'язує. (Серйозним тоном до першого.) Хоча інколи буває і Ватерлоо. Зайдіть до мене якось увечері, у мене є пляшечка старого бургундського. (До другого дозорця жваво.) Я вас познайомлю, інспекторе. Вона дівчина моторна. Раз, два та й уже.

Виникає темне, позначене ртуттю обличчя, за ним жіноча постать під вуаллю.

ТЕМНА РТУТЬ: Його шукають у Замку. Його вигнали з ганьбою з армії.

МАРТА (під густою вуаллю, ясночервона стрічка навкруг шиї, в руці номер «Айриш таймс», показує на нього з докором): Генрі! Леопольде! Леопольде! Ліонелю, моя утрата. Поверни моє добре ймення.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ (суворо): Гайда в дільницю.

БЛУМ (злякано задкує, надягає капелюх, прикладає праву руку до серця, тримаючи лікоть під прямим кутом, подає знак масона другого ступеня). Ні-ні, вельмишановний майстре, це шалава. Сплутали з кимсь іншим. Ліонська пошта{748}. Лезюрк і Дюбоск. Ви, певно, пам'ятаєте справу про братовбивство Чайльдса. Ми ж бо медики. Його зарубали на смерть сокирою. Мене обвинуватили помилково. Краще хай уникне кари один винуватець, аніж постраждають дев'яносто дев'ять невинних.

МАРТА (хлипає під вуаллю): Обіцяв же, а тепер відмовляється. Моє справжнє ім'я Пеггі Гріффін. Писав мені, що дуже нещасний, бідолаха. Я поскаржуся на тебе, безсовісний баламуте, моєму братові, він грає захисником у команді «Бектайв».

БЛУМ (прикриває рот рукою): Жінка п'яна. Перебрала алкоголю. (Нерозбірливо бурмоче Єфраїмівський пароль.) Шитброліт.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ (зі сльозами на очах до Блума): Вам має стати за себе дуже соромно.

БЛУМ: Панове присяжні засідателі, дозвольте мені внести ясність. Тут на мене верзуть усяку нісенітницю, а я, законослухняний громадянин, потерпаю. Зробили з мене цапа-відбувайла. Я поважний одружений чоловік. Живу на Екклз-стріт із незаплямованою репутацією. Моя дружина це дочка заслуженого воєначальника, відважного джентльмена, людини чести, генерал-майора Брайєна Твіді, одного з тих британських командирів, які отримують для Британії перемоги на полі бою. Став генерал-майором за геройську оборону Роркс Дрифту{749}.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Полк.

БЛУМ (звертається до ґалереї): Королівські дублінські стрільці, що прославилися своєю хоробрістю в усьому світі, вони сіль землі, любі мої. Здається мені, я бачу серед вас декого з моїх давніх товаришів по зброї. К. Д. С. Разом із нашою столичною поліцією, що охороняє наш спокій, найхоробрішими нашими хлопцями, які служать нашому монарху.

ГОЛОС: Зрадник! Слава бурам! Хто шельмував Джо Чемберлена?

БЛУМ (кладає руку на плече першого дозорця): Мій старий татусь теж був мировим суддею. Я такий самий непохитний британець, як і ви, сер. Я воював під нашими прапорами за короля і державу під час чудернацької війни під командуванням генерала Гофа, що у парку, був поранений при Спайон Копі та при Блумфонтейні{750}, моє прізвище неодноразово згадувалося в реляціях. Я робив усе, що може зробити кожна біла людина. (З почуттям здійсненого обоє 'язку.) Джим Бладсо. Пароплав стоятиме, торкаючись носом берега.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Професія або діло.

БЛУМ: Займаюсь я здебільшого ділами літературними. Я автор літературних текстів, тобто журналіст. Зараз ми якраз готуємося видати збірку популярних оповідань. Ідея такого видання нова, подав її я. Я пов'язаний із британською та ірландською пресою. Якщо ви зателефонуйте...

З'являється Майлс Кроуфорд, підходить рвучкою ходою з гусячим пером у зубах. Його пурпуровий дзьоб спалахує у затінку його солом'яного бриля. В одній руці у нього в'язка солодкої іспанської цибулі, а друга притискає до вуха телефонну слухавку.

МАЙЛС КРОУФОРД (мочки його вух звисають, як сережки у півня): Алло, сімдесят сім вісімдесят чотири. Алло. Це додаток до газети «Фрімен»: «Оглядач дублінських пісуарів та тижневий сракопідтирач». Паралізуємо Європу. А ви хто? Поліція? Питаєте, хто пише? Хто-хто? Блум?

Містер Філіп Бофуа-Гарновір стоїть перед присяжними, дає свідчення в чепурній візитці, кутик носовика визирає з зовнішньої кишеньки, у ретельно випрасуваних бузкових штанях і лакованих черевиках. В руці у нього здоровецький портфель із наліпкою «Майстерні випадки еківоки викрутаси вихиляси фокуси фортелі Метчема».

БОФУА (кожне слово вимовляє так, наче воно тягуче): Ні, я не зовсім упевнений, що ви відразу дійшли б того самого висновку. Я цього не бачу та й годі. Жоден із тих,

хто народився джентльменом, жоден, хто має бодай елементарні уявлення про джентльменство, не допустить такої безсовісної нечесної гри. Він веде саме таку гру, ваша честь. Плагіатор. Слизький пролаза, який видає себе за письменника. Кожнісінький читач знає, що він, розпаскуджений своєю зіпсутістю, списав деякі мої художні твори і намагається їх видати за свої власні, хоч вони своєю блискучою стилістикою та ідеально виписаними любовними сценами свідчать про моє авторство. Твори Бофуа про кохання і про людей, які насолоджуються всіма благами життя, напевно знайомі вашій честі, як і всій публіці нашої імперії.

БЛУМ (бурмоче заляканий, спантеличений): Якщо ваша ласка, прошу відхилити звинувачення щодо відьмочки сміхотворниці...

БОФУА (закопиливши губу у зверхній посмішці, озирає присутніх): Ну й осел же ти, небораче! Тебе ніколи не проймеш ніякими з біса словами! Проте навряд чи тобі варто так дуже цим перейматися. Тут присутній мій літературний агент містер Дж. Б. Пінкер. Сподіваюся, ваша честь, ми, яко свідки, отримаємо належну грошову компенсацію, правда ж? Бо ж задля посвідчення тут нам довелося немало потратитися, щоб вивести на чисту воду цього нікчемного перодряпа, цю реймську сороку{751}, яка навіть не ходила в університет.

БЛУМ (мимрить сам до себе): Університет життя. Нікчемна література.

БОФУА (горлає): Це підла брехня, що свідчить про моральну ницість цієї людини! (Він відкриває свій портфель.) Ось тут, ваша честь, незаперечні докази, corpus delicti[325], зразки моєї зрілої творчости, спотвореної тавром звіра.

ГОЛОС ІЗ ҐАЛЕРЕЇ:

Цар Мойсей, він обісрався,

«Дейлі-нюсом» підтирався.

БЛУМ (він очунався): Перебаранчає.

БОФУА: Ах ти ж стерво нещасне! Тебе треба в смердючій калабані втопити. І то якомога швидше, скотиняко підла! (Звертаючися до суду.) Та ви подивіться на його особисте життя. Він живе якимось почетвірним життям – не подвійним, а почетвірним. На людях янгол, а вдома чорт. Його ймення не можна вимовляти при жінках. Найперший інтриган віку.

БЛУМ (звертаючися до суду): А він, неодружений, яким чином...

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Король проти Блума. Викличте свідка Дрісколл.

ОПОВІСНИК: Мері Дрісколл, посудомийниця!

Появляється Мері Дрісколл, молода служниця у стоптаних черевиках. На зігнутий її руці звисає відро, у другій руці швабра.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Ще одна! Ви теж належите до того самого, не приведи Господи, жіночого класу?

МЕРІ ДРІСКОЛЛ (обурено): Я ніяка не хвойда. Я чесна дівчина, і в останнього хазяїна працювала чотири місяці. Непогані умови: шість фунтів за рік, частування чай, пиво і у п'ятницю вихідний день, та довелось піти, бо став до мене чіплятися.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Чим він вас не влаштовував?

МЕРІ ДРІСКОЛЛ: Почав вимагати, щоб я йому дала, самі знаєте що, але я ж не можу дозволити того, що не годиться для мене, хоч я дівчина бідна, як самі бачите.

БЛУМ (у хатній репсовій куртці, фланелевих штанях, домашніх капцях, неголений, чуб скуйовджений; каже примирливо): Я ж поведився з тобою порядно. Приносив гостинці. Подарував смарагдові підв'язки, які куди люксовіші, ніж ті, які тобі годилось би показувати. Необачно я заступився за тебе, коли стали шукати винуватця пропажі у нашому домі. Кожен повинен знати межу того, що йому дозволено вчинити. Нумо грати по-чесному.

МЕРІ ДРІСКОЛЛ (запально): Хай мене Господь Бог покарає, якщо я справді поцупила ті устриці!

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: То вас, виходить, обмовили? І що потім сталося?

МЕРІ ДРІСКОЛЛ: Він схопив мене зненацька на задвірку, ваша честь, коли хазяйка пішла зранку на закупи, вимагав, щоб я дала йому шпильку. А він як стиснув мене, то потім на тілі чотири синці лишилися. І двічі силкувався засунути руку під спідницю.

БЛУМ: Вона сама рухалася відповідно.

МЕРІ ДРІСКОЛЛ (презирливо): Мені не хотілося пускати в хід мою швабру. Я його усовіщала, ваша честь, а він мені: ти тільки нікому ані слова!

Усі сміються.

ДЖОРДЖ ФОТРЕЛЛ (секретар королівського і мирового суду гучним голосом): Порядок! Зараз обвинувачений виголосить свою першу заяву.

Блум не визнав своєї вини, в руці у нього розквітла квітка водяної лілеї, він починає довгу недоладну промову. Присутні ще почують, що скаже його захисник у своїй разючій промові зверненій до суду. Його геть затоптали в грязюку й оголосили виродком, а проте він, так би мовити, бажає стати на шлях виправи, загладити пам'ять про минуле чистим, як у сестер, життям і повернутися до своєї природи, перетворитися на хатню тваринку. Він народився семимісячним, і його дбайливо вигодував і виплекав прикутий до ліжка батько. Можливо, навіть батько допустився якихось помилок, проте він волів би перегорнути сторінку і нині, наблизившись впритул до ганебного стовпа, захити спокійним домашнім життям на схилку свого віку у затишку родинного сховку. Уроджений британець він того літнього вечора стоячи на майданчику паротяга Кільцевої лінії бачив час від часу як дощ збирається линути і не линув і у вікнах дублінських домівок і приміських теж видовища щасливого родинного побуту з шпалерами Докрелла за шилінг дев'ять пенсів, невинної малечі, що народилася британцями і жебоніє молитвами Немовляті Христу, юних школяриків, що схилилися над своїми уроками, зразкових панночок, які опановують своє фортеп'яно,

або ж того, як вони всі сімейним гуртом палко дякують Господу, зібравшись навколо різдвяного вогнища, а скрізь по країні, по boreens та зелених моріжках та доріжках colleens разом із їхніми swains під мелодії акордеона з органним звучанням із сплава «Британія» з чотирма регістрами і дванадцятьма міхами, просто задурно, такої вигідної нагоди тільки пошукати...

Знову сміються. Він бурмоче щось нерозбірливе. Репортери скаржаться, бо не можуть зрозуміти.

КАНЦЕЛЯРИСТКА І СТЕНОГРАФІСТКА (не відводячи очей від своїх записів): Заткніть йому пельку.

ПРОФЕСОР МАКГ'Ю (за столом для журналістів він кашляє і повторює): Головне, друже, щоб ти був здоровий і не кашляв.

Починають перехресний допит на тему – Блум і відро. Велике відро. Власною особою Блум. Розлад шлунку. На Бівер-стрит. Так, беруть кольки. Дуже. Відро тинькарів. Насилу йшов. Хоч стань та плач. Ніби прийшла остання година. Десь ополудні. Кохання або бургундське. Так, трохи шпинату. Вирішальна хвилина. У відро він не зазірав. Ніхто. Досить брудно. Не зовсім. Давнє число «Цікавинок».

Вигуки і свист. Блум у подертому сурдуті, вимазаному вапном, на голові пом'ятий циліндр з'їхав набакир, на носі наліплений пластир, говорить зовсім нечутно.

ДЖ. ДЖ. О'МОЛЛОЙ (в перуці і мантиї адвоката, говорить тоном болісної огуди): Не місце тут глумитися з бідлашного смертного, який перебрав хмільного. Ми не у ведмежатнику і не на студентській гулянці й не прагнемо розіграти тут пародію на справедливий суд. Мій підзахисний – хлопчик із родини іммігрантів, який розпочав своє діло з нуля і тепер чесно силкується заробити собі на шмат хліба. Зфабриковане звинувачення, про яке тут товчуть безперестану, вчинене через хвилине відхилення від спадковості і вільне поводження, схоже на те, яке йому інкримінується, цілком дозволені на його батьківщині, землі фараонів. Prima facie[326], звертаю вашу увагу на те, що спроби гвалтування, власне, не було. Статевий акт, як такий, не відбувся. Наруга, на яку скаржилася міс Дріскол, тобто замах на її цноту, більше не повторювалася. В цьому я вбачаю атавізм. В історії родини підзахисного зафіксовані випадки кораблетрощі й лунатизму. Якби обвинувачений міг говорити, то розповів би історію, яка здалась би нам незвичайною з-посеред інших, які можна знайти в книжках. Адже він і сам, ваша честь, скидається на уламок кораблетрощі, у нього слабкі груди, як то у всіх ремісників. Його покірність пояснюється тим, що він виплодок монгольської раси і не відповідає за свої вчинки. По суті кажучи, у нього не всі дома.

БЛУМ (босий, недолугий, у штанях і блузі найманця-азіата на флоті озирається навколо крихітними кротовими очічками, підтискаючи від незручності пальці ніг, потираючи долонею лоба. Потім підтягує штани і зі східною гречністю вітає суд, показуючи великим пальцем на небо): Яку судову нісь Бозя дала! (Починає наспівувати.)

Хлопся малий милий

Купи нозю паці

Ой за два за шилі...

Крики й свист присутніх заглушили його голос.

Дж. Дж. О'МОЛЛОЙ (запально озиваючись на вигуки присутнього люду): Це гра в одні ворота. Присягаюся Плутоном, я не дозволю, щоб над моїм підзахисним, хоч який він є, безбоязно знущалася згряя шавок і гієн. Закон джунглів змінюється заповідями Мойсея. Я вважаю, і вважаю категорично, зовсім не бажаючи суперечити меті правосуддя, що обвинувачений зовсім не допомагав учинити злочин, і позовниця зовсім не наражалася на насильство. Мій підзахисний ставився до цієї юної особи, як до рідної дочки. (Блум бере руку Дж. Дж. О'Моллоя і припадає до неї устами.) Я знайду заперечливі свідчення і напевне доведу, що тут знову діє невидима рука. Винуватець невідомий – хапайте Блума. Мій підзахисний сором'язливий і боязкий, він менше всіх на світі здатен зробити щось негоже, щось образливе для скромности або кинути камінь у дівчину, яка пішла по кривій стежці, коли якийсь негідник примусив задовольняти його заласся. Він хоче йти прямою дорогою, і я вважаю його найбездоганнішою людиною з усіх, яких я будь-коли знав. Зараз він перебуває в складних обставинах, позаяк йому довелося закласти свої чималі маєтності в глибинах Малої Азії в Агендат Нетаїм, діапозитиви якого вам зараз покажуть. (Блуму.) Здається мені, бажано, щоб ви дали якусь приємну для люду обіцянку.

БЛУМ: Обіцяю пенні за кожен фунт.

На стіну проектують береги озера Кіннерет, на них, повиті срібним маревом, пасуться стада. В ґалереї стоїть Мойсей Длугач, альбінос із очима тхора, у робочих штанях із синьої саржі, і в кожній руці тримає цитрину та свинячу нирку.

ДЛУГАЧ (хрипким голосом): Берлін, W 13, Бляйбтрой-штрассе.

Дж. Дж. О'Моллой ступає на невисоку приступку і з поважним виглядом береться за вилоги мантиї. Обличчя його видовжується, стає блідим і бородатим, очі западають, вилиці спалахують плямами хворого рум'янцю: сухотне обличчя Джона Ф. Тейлора. Він прикладає хусточку до уст і розглядає, як на ній розпливається рожево-червона течія крові.

Дж. Дж. О'МОЛЛОЙ (ледь чутно): Перепрошую, мене дуже морозить, я хворів, оце щойно встав з ліжка. Декілька ретельно підібраних слів. (У нього з'являється пташина голова, лисячі вуса і красномовство Сеймура Буша.) Коли настає час розгорнути ангельську книгу, якщо гідно преобразилася душа, зачата замисленим лоном, я кажу: даруйте обвинуваченому святу презумпцію невинуватости.

У суд передають папір з відповідною заявою.

БЛУМ (у придворному вбранні): Можу назвати найкращі рекомендації. Мсьє Каллан, Колман, містер Віздом Гелі, мировий суддя. Мій колишній патрон Джо Кафф. Містер В. Б. Діллон, колишній мер Дубліна. Я бував у блискучому колі найчарівніших... королів дублінського світу. (Недбало.) Оце ввечері на вузькому прийомі у віце-короля я геть забалакався з моїм давнім приятелем, сером Робертом, королівським астрономом, і з його дружиною, леді Болл. Сер Болл, кажу я йому...

МІСІС ЄЛВЕРТОН БАРРІ{752} (на ній опалова бальна сукня з низьким корсажем, довгі, по лікоть, рукавички кольору слонової кістки, доломан, оторочений хутром соболя з підбивкою цегляного кольору, в косах гребінь з діамантами та егретка): Констеблю, заарештуйте його. Він прислав мені анонімного листа, написаного учнівською рукою і підписався Джеймс Різколюб, коли мій чоловік був на Мунстерській виїзній сесії у Північній Окрузі. Він повідомив, що побачив з гальорки мої незрівнянні округлості, коли я сиділа в ложі театру «Ройял» на виставі «Цикади», яку давали на прохання намісника. Я розпалила його, він там писав. І він зробив мені непристойну пропозицію порушити свій подружній обов'язок наступного четверга о пів на п'яту по меридіану Дансинка. Він також пропонував вислати мені поштою твір мсьє Поля де Кока «Дівчина в трьох корсетах».

ЛЕДІ БЕЛЛІНГЕМ (у капелюшку виходить із свого екіпажа, закутана в своє кроликове хутро, і виймає з муфти опосумового хутра черепаховий лорнет): І мені теж. Так, я гадаю, що це та ж сама сумнівна особа. Бо одного разу в сльотавий непогожий день він зачинив дверцята моєї карети біля дверей будинку Торнлі Стокера, це було під час жакливої холоднечі в лютому дев'яносто третього, коли у моєму домі замерзла навіть вода у бачку ванної і решітка зливної труби. І після цього він прислав мені квітку едельвейса, яку, він сказав, зірвав на гірській вершині. Я віддала її для ознайомлення вченому ботаніку, і той запевнив, що це квітка картоплі з теплиці експериментальної фірми.

МІСІС ЄЛВЕРТОН БАРРІ: Ганьба йому!

До приміщення вдирається юрма шльондр і голодранців.

ШЛЬОНДРИ Й ГОЛОДРАНЦІ (верещать): Хапай злодія! Слава Синій Бороді! Іцкові Мойші тричі слава!

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ (дістає наручники): А ось і вони, рідні.

ЛЕДІ БЕЛЛІНГЕМ: Він писав мені різними начерками, лестив, називаючи Венерою в хутрі й запевняв, що ой як співчуває моєму лакею, який їздить на приступці карети, Балмерові, хоча водночас признавався, що заздрить його шапці-ушанці та смушевому кожуху, а ще й до того, що він має щастя бути так близько до моєї особи, стоячи позаду за моїм сидінням у моїй лівреї з гербами Беллінгемів, на чорному тлі золота оленьча голова. Він мало не з несамовитим захопленням вихваляв нижню половину мого тіла, мої огрядні литки у шовкових панчохах, натягнених по далі нікуди, і величав усі інші мої принади, котрі, як він сказав, сховані в коштовних мереживах, і він їх може тільки уявити. Він спонукав мене, запевняючи, що вважає це своєю життєвою місією, щоб я споганила своє подружнє ложе і вчинила з ним перелюбство якомога

швидше, при першій же нагоді.

Її ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ МІСІС МЕРВІН ТОЛБІЙС (в амазонці й котелку, в ботфортах із шпорами, червоній камізельці, з мушкетерськими рукавицями, шлейф амазонки підібраний, мисливський канчук у руці, яким вона ляскає себе по халяві): І мене також. Він побачив мене у Фенікс-парку на грі в поло на матчі Вся Ірландія проти Решти Ірландії. Я знаю, очі мої яскрилися божественно, коли я бачила, як драгунський капітан Денні Залізна Рука робить переможний кидок на своєму улюбленому Кентаврі. Цей плебейський Дон Жуан стежив за мною, причаївшись за кебом, а потім прислав мені в подвійному конверті непристойну фотку, таку, що їх продають, коли стемніє, на паризьких бульварах, і вони є образливі для кожної леді. Вона й досі у мене. На ній напівгола сеньйорита, тендітна й приваблива (як він завзято запевняв мене, його власна дружина, що він сфотографував з натури) незаконно злягається з м'язистим тореро, напевно гольтіпакою. Він умовляв мене робити те саме, пуститися берега, блудодіяти з гарнізонними офіцерами. Він благав мене, щоб я закаляла його лист таким способом, який я аж ніяк не можу сказати, а також покарала його, чого він цілком заслуговує: сіла б на ньому верхи й переїщила його щосили нагайкою.

ЛЕДІ БЕЛЛІНГЕМ: І мене благав.

МІСІС ЄЛВЕРТОН БАРРІ: І мене.

Кілька найшановніших дублінських леді піднімають сороміцькі листи, отримані від Блума.

Її ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ МІСІС МЕРВІН ТОЛБІЙС (у раптовому пориві люті тупає чобітком, і на ньому дзвенить шпора): Присягаюся Господом Богом, я це зроблю таки. Я лупцюватиму цю тварюку скільки стане сил. Я злуплю з нього живого шкуру.

БЛУМ (заплющує очі): Як, тут? (Совається на своєму місці.) Знову! (Роздратовано.) Я люблю небезпеку.

Її ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ МІСІС МЕРВІН ТОЛБІЙС: Ну постривай! Зараз я тобі піддам жару! Ти у мене затанцюєш.

ЛЕДІ БІЛЛІНГЕМ: Розмалуйте йому штани! Щоб там було все аж до американського прапора!

МІСІС ЄЛВЕРТОН БАРРІ: Ганьба! Ніщо не може його виправдати! Одружений чоловік!

БЛУМ: І всі на мене. Я думав тільки про те, щоб надавали ляпанців. Щоб процедура гріла, щоб по тілу мурашки йшли, але щоб без крові. Рафінована хльоста для стимуляції кровообігу.

Її ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ МІСІС МЕРВІН ТОЛБІЙС (зловісно сміється): Та невже, мій любчику? Що ж, Господь Бог не дасть мені збрехати: зараз ти отримаєш пам'ятку на все своє життя, повір мені, найнещаднішу хльосту з усіх, які хтось, можливо, зазнав на своєму віку. Ти розбуркав люту тигрицю в моїй душі.

ЛЕДІ БІЛЛІНГЕМ (мстиво махаючи муфтою і лорнетом): Припечи його, поганця, Ганно, серденько. Сипни йому перцю під хвіст. Терзай цього псявіру, до останнього його подиху. Канчуком його дев'ятиремневим. Виріж йому члени. Розітни його на частини.

БЛУМ (тремтить, корчиться, благально складає до купи долоні): Ой, як холодно! Як мене трусить! А до вини довела мене ваша божественна врода. Забудьмо, пробачмо.

Фатум. Пробачте мене на цей єдиний раз. (Підставляє іншу щоку.)

МІСІС ЄЛВЕРТОН БАРРІ (суворо): Ні в якому разі не слухайте його, місіс Толбойс! Треба дати йому добрячого лупня, щоб він і десятому наказав!

Її ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ МІСІС МЕРВІН ТОЛБОЙС (рішуче здирає з руки рукавичку): Не буде йому ні краплі жалю. З малої свиноти зростає свинота велика. Він, бачте, зважується звертатися до мене! Та я його зашмагаю до невпізнання отут на вулиці привселюдно. Встромлю в нього шпори навглиб. Та він же роконосець, усі знають. (Вимахує зі свистом канчуком.) Ану, здирайте з нього штани, не баріться. Сюди, сер! Бігом! Чуєте?

БЛУМ (тремтить, але скидає): Погода була така тепла.

Проходить Деві Стівенс з кучерявою кучмою на голові в супроводі хлопців продавців газет.

ДЕВІ СТИВЕНС: «Вісник Серця Ісусова» та «Івнінг Телеграф» з додатком із нагоди Дня Святого Патрика. Повідомляють найновіші адреси всіх дублінських роконосців.

Високопреподобний канонік О'Ганлон у золототканій парчевій ризі підносить і виставляє на поклін мармуровий годинник. Отець Конрой і преподобний Джон Г'юз, Т. І., які стоять перед ним, низько схиляються перед реліквією.

ГОДИННИК (розчиняючи свої двері):

Ку-ку

Ку-ку

Ку-ку!

Чути, як подзвонюють мідні пружини ліжка.

ПРУЖИНИ: Бринь-бринь, брень-брень, бринь-бринь.

Запона туману швидко згортається, і за нею видно лаву присяжних, там сидить Мартін Каннінгем, старшина у високому циліндрі, Джек Пауер, Саймон Дедал, Том Кернан, Нед Ламберт, Джон Генрі Ментон, Майлс Кроуфорд, Ленеган, Педді Леопард, Флінн Довгий Ніс, МакКой і хтось із невпізнаними рисами обличчя – Безіменний.

БЕЗІМЕННИЙ: Скаче без сідла. Вага залежно від віку. Їй-богу, він її упорядкував як слід.

ПРИСЯЖНІ (Усі їхні голови повертаються до нього): Справді?

БЕЗІМЕННИЙ (з оскалом): Дупа важливіша за довбешку. Сто шилінгів на п'ять.

ПРИСЯЖНІ (усі їхні голови згідливо кивають): Ми майже всі так і думали.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Він давно вже в нас на замітці. Ще одну дівчину розправичив. Його шукають. Джек Тельбушник. Винагорода тисяча фунтів.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ (шепоче з шанобливим страхом): І вбраний у чорному. Мабуть, мормон. А, може, анархіст.

ОПОВІСНИК (гучно): Беручи до уваги те, що Леопольд Блум, без певного місця проживання, відомий як терорист, фальшивомонетник, двоєженець, звідник і рогносець і являє собою громадську небезпеку для громадян міста Дубліна, а також беручи до уваги, що в нинішньому судовому засіданні бере участь превелебний...

Його честь сер Фредерік Фолкінер, головний суддя Дубліна в суддівських строях сірого каменю, підводиться з лави кам'янобородий. В його руках парасоля-скіпетр. З чола стримлять могутні Мойсеєві роги.

ГОЛОВНИЙ СУДДЯ: Я покладу кінець торгівлі живим товаром і звільню Дублін від цієї злочинної комерції. Далі вже нікуди! (Надягає чорну шапочку. {753}) Нехай мій заступник звелить, щоб його взяли з лави підсудних і помістили у в'язницю Маунтджой, де він сидітиме стільки часу, скільки буде завгодно його величності, а потім його повісять, і гадаю, ви це влаштуєте в якнайкращий спосіб, бо інакше хай Господь помилує вашу душу. Заберіть його.

Чорна шапочка вже на його голові, з'являється заступник головного судді Довгий Джон Феннінг, курить велику пахучу сигару.

ДОВГИЙ ДЖОН ФЕННІНГ (Озирає присутніх зизим оком і питає гучним басом): То хто повісить Юду Іскаріота?

Г. Ромбольд, цирульник, у криваво-червоній шкірянці й фартусі чинбаря та мотком мотузки через плече виходить на ешафот. За поясом у нього кийок із свинцем і поцвяхована палиця. Радісно потирає свої звиклі до тортур руки з надягненими на них кастетами.

РОМБОЛЬД (до головного судді, зі зловісною фамільярністю): Гаррі-вішальник, ваша величносте, пострах Мерсі. Зашморг на шию – і маю п'ять фунтів. Була б шия, а мотузка знайдеться.

На церкві святого Георгія дзвонять дзвони, поминальний лункий повільний подзвін.

ДЗВОНИ: Тень-бам! Тень-бам!

БЛУМ (у відчаї): Постривайте. Зупиніться. А чайки. Добре серце. Я бачив. Невинність. Дівчина перед кліткою з мавпами. У зоопарку. Хтиві шимпанзе. (Задихається.) Тазовий басейн. Її дівочий рум'янець скорив мене. (Йому заціпило від хвилювання.) Мене вже тут немає. (Звертається до когось у натовпі.) Гайнсе, можна вас на хвилину? Ви ж мене знаєте. Можете не віддавати мені ті три шилінги. Якщо вам треба ще трохи...

ГАЙНС (холодно): Я вас бачу вперше.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ (показує на куток): Бомба там.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: Пекельна машина з годинниковим механізмом.

БЛУМ: Ні-ні. То свинячі ніжки. Я був на похороні.

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ (хапається за свій кийок): Брехун!

Пес-гончак піднімає пісок, і він стає сірим цинготним обличчям Педді Дігнема. Він зжер усе. Дихання пса тхне його звичною поживою – дохлятиною. Він виростає до розмірів людини і набуває людської подоби. Шкура такси вже стала темним саваном покійника. Зелене, пронизливо яскраве око налилося кров'ю. Половина вуха, весь ніс і великі пальці рук з'їдені упирами.

ПЕДДІ ДІГНЕМ (замогильним голосом): Це правда. Це був мій похорон. Доктор Файнюкейн засвідчив смерть від природних причин, коли я захворів і помер.

Він задирає до місяця спотворене попелясте обличчя і тужливо вис.

БЛУМ (переможно): Ось, чуєте?

ПЕДДІ ДІГНЕМ: Блуме, я дух Педді Дігнема. Слухай, слухай-но, слухай.

БЛУМ: Це голос Ісава.

ДРУГИЙ ДОЗОРЕЦЬ (хрестячись): Як це може бути таке?

ПЕРШИЙ ДОЗОРЕЦЬ: У короткому катехізисі про це нічого не сказано.

ПЕДДІ ДІГНЕМ: Це метемпсихоз. Привиди.

ГОЛОС: Чортзна-що!

ПАДДІ ДІГНЕМ (захоплено): Досі я працював у штаті містера Дж. Г. Ментона, адвоката, який зазвичай засвідчував присяги та свідчення, контора на Бечелорз-вок, 27. Тепер

я небіжчик, гіпертрофія стінки серця. Не пощастило. Дружина, бідолаха, вона й так збавила своє здоров'я. Як вона там тримається? Сховайте від неї ту пляшку хересу. (Озирається навколо.) Лампа. Хочу справити природну потребу. Мій шлунок не сприймає ряжанки.

Нараз з'являється статурна фігура Джона О'Коннелла, управителя кладовища, в руках у нього в'язка ключів на жалобній стрічці. Поряд із ним отець Трунні, настоятель, товстопузий, кривошиїй, у стихарі, на голові пов'язана шовкова хусточка замість нічного ковпака, сонний, він тримає у руці пучок сплетених стебел маку.

ОТЕЦЬ ТРУННІ (спочатку позіхає, а тоді починає хрипко наче квакати): Наміне. Джекобс. Вобісквіт[327]. Амінь.

ДЖОН О'КОННЕЛЛ (бере мегафон, і в ньому чути завивання сирени): Небіжчик Дігнем, Патрик Т.!

ПЕДДІ ДІГНЕМ (здрігнувся і нашорошив вуха): Високі ноти. (Витягається і припадає вухом до землі.) Голос мого хазяїна{754}!

ДЖОН О'КОННЕЛЛ: Похоронне посвідчення U. P. 85000. Секція 17. Дім Ключів. Дільниця 101.

Падді Дігнем із помітним зусиллям дослухається, міркуючи, хвіст стирчить пістолетом, вуха нашорошені.

ПЕДДІ ДІГНЕМ: Молітеся за упокій душі його.

Він щезає, протиснувшись в підвальний люк, і поли його савану шарудять зачіпаючи долі камінці гравію. Слідом за ним дигає старий гладкий пацюк, черепащачі лапи якого наче ніжки грибів під сірим панцирем. Голос Дігнема долинає з-під землі як приглушений гавкіт. «Дігнем мрець, йому лежати і ніколи не вставати!» Том Рочфорд з червоною краваткою, як у пташки малинівки, в картузі і в бриджах, вискакує із своєї машини з двома колонками.

ТОМ РОЧФОРД (прикладє руку до грудей і кланяється): Рувим Дж. Ставлю флорин, що знайду його. (Уважно роздивляється люк поглядом, сповненим рішучості). Ну, тепер моя черга. Гайда за мною в Карлоу.

Робить відчайдушний стрибок і щезає у люку. Два диски в колонках, похитавшись, показують два круглі ока нулів. Усе зникає. Блум чвалає далі. Зупиняється перед освітленим будинком, дослухається. Поцілунки, які вихоплюються із своїх хатинок, витають навколо нього, щєбечуть, тьохкають, висвистують.

ПОЦІЛУНКИ (щебечуть): Лео! (Цвірінькають.) Любий, милий, солодкий, смачний для Лео! (Воркують.) Цьом-цьом! Мур-мур! (Щебечуть.) Цінь-цінь, Дінь-дінь, Сунь-сюди, Лео-лінь, О, Лео! (Вони пурхають, сідають на його одяг, кольорові блишки, невагомі іскорки.)

БЛУМ: Саме для чоловіка. Сумна музика. Церковна музика. Може тут.

Зоя Гіггінс, молода лярвочка в сапфіровій вузькій спідничці з трьома бронзовими пряжками, на шиї вузький оксамитовий комірчик, киває йому і сходить до нього з ганку.

ЗОЯ: Ви когось шукаєте? Він там усередині з другом.

БЛУМ: Це заклад місіс Мак?

ЗОЯ: Ні, у нас вісімдесят один, місіс Коген. Буває, підеш далі і знайдеш гірше. Матуся Патинка. (Наче давньому знайомому.) Цієї ночі вона сама трахається з хахалем, він у неї ветеринар, усіх певних конячок підказує та ще й платить за сина в Оксфорді. Робота надтермінова, але сьогодні у неї критичний момент. (З підозрою.) А ви, часом, не його батько?

БЛУМ: Категорично ні!

ЗОЯ: Бо обидва в чорному. Тоді, мабуть, хлопчик хоче трохи розваги?

Його шкіра відчула наближення її пальців. Рука поповзла по лівому стегну.

ЗОЯ: Де твої яєчка?

БЛУМ: Збоку. Дивно, що завжди праворуч. Мабуть, там важче. Мій кравець Мізайєс каже, що це буває в одного з мільйона.

ЗОЯ (враз стривожилася): У тебе твердий шанкр.

БЛУМ: Навряд.

ЗОЯ: Я ж відчуваю.

Вона стромляє руку в ліву кишеню його штанів і виймає звідти тверду почорнілу зморщену картоплину. Дивиться на неї і на Блума, напіввідкривши рот з вологими губами.

БЛУМ: Це талісман. Оберігає, на щастя.

ЗОЯ: То хай буде для Зої? Хай оберігає мене? За те, що я така добра.

Ховає свій здобуток з неприхованою жадобою собі в кишеню, бере його під руку, притискається, наче до коханого. Він ніяково усміхається. Лунає східна музика, повільно, такт за тактом. Він дивиться у її карі очі, обведені олівцем. Усмішка його теплішає.

ЗОЯ: Впізнаєш мене наступного разу.

БЛУМ (тужливо): Побачити газель{755}, красу азійських гір та піль, я мріяв уже не раз, та ба!..

Газелі вистрибують, пасуться на гірських схилах. Поблизу видніються озера. А по берегах їх лежать темні тіні кедрових гаїв. Повітря духмяне там від чудодійних пахоців кедрової смоли. Схід палає, сапфірове небо покреслене летом бронзових орлів. А під ним розпросторився жінкоград{756}, оголений і білий, у прохолоді та розкоші. Струмені водограю шепочуться в товаристві дамаських троянд. Величезні троянди шепочуть про пурпурові виноградні грона. І вино сорому, пристрасти й крові наливають таємно і шепочучись.

ЗОЯ (шепочучи, мугикаючи в такт музиці, одаліска усміхається, її губи зволожені мастилом із трояндової настоянки та смальцю): Шорах ані ввеноввах, бенонт Ершалоім[328].

БЛУМ (приворожений): Чуючи твою вимову, я гадав, що ти з доброго кореня.

ЗОЯ: А ти хіба не знав, що гадати шкідливо?

Вона любенько бере його вухо своїми золотими пломбованими зубками, дихаючи на нього затхлим часниковим духом. Троянди розступаються, відкриваючи для всіх золоту усипальню царів і їхні тлінні рештки.

БЛУМ (сахається, механічно продовжуючи пестити її праву грудь пласкою долонею.) Ти з Дубліна?

ЗОЯ (спіймала пасмо волосся, що випало з решти, і вплела його до купи): Бери вище. Я англійка. Курива у тебе, часом, немає?

БЛУМ (править своєї): Я рідко покурюю, зайчику. Буває сиг'ару. Дитяча гра. (Сміється.) Можна устами припасти до чогось іншого, а не до смочка з гіркою травичкою.

ЗОЯ: Давай далі. Цілу промову про шкоду.

БЛУМ (у чорному комбінезоні робітника з червоною краваткою-бантом, що майорить на вітрі, у вельветових штанях і капелюсі апаш): Виправити людство то справа безнадійна. Сер Волтер Ралей{757} привіз нам із Нового Світу цю картоплю і цю траву, перша, коли її споживаєш, убиває інфекції{758}, друга ж труїть слух, зір, серце, пам'ять, волю, розум, – словом, усе. Власне, він привіз отруту на цілі сто років раніше, ніж той, хто, забув його ім'я, привіз нам їжу. Самогубства. Облуда.

Всі наші нориви. А подивіться на наше громадське життя!

З далеких дзвіниць долинає опівнічний дзвін.

ДЗВОНИ: Вернися, Леопольде! Лорд-мером Дубліна станеш ти!

БЛУМ (у шатах олдермена з ланцюгом): Виборці Арран-кі, Іннс-кі, Ротонди, Маунтджоя та Північних Доків! Запевняю вас, що найкраще це провести трамвайну колію від скотного ринку до річки. Ось музика майбутнього. Ось моя програма. Сui bono[329]? Проте наші пірати Летючі Голландці на кораблі-привиді їхніх капіталів...

ОДИН ІЗ ВИБОРЦІВ: Тричі по три слава нашому майбутньому хазяїну міста!

Північним полярним саявом спалахує смолоскипний похід.

СМОЛОСКИПНИКИ: Гурра!

Імениті містяни, місцеві тузи та почесні громадяни потискають руку Блумові й вітають його. Тімоті Геррінгтон {759}, який тричі побував лордом-мером Дубліна, вельми імпазантний у пурпуровій мантиї мера з золотим ланцюгом і в білій шовковій краватці перемовляється з радником Лорканом Шерлоком, locum tenens. Обоє гаряче кивають на знак повної згоди.

КОЛИШНІЙ ЛОРД-МЕР ГЕРРІНГТОН (у пурпуровій мантиї, в руках жезл, на ньому золотий ланцюг мера і широка нашийна шовкова хустка білого кольору): Промова олдермена сера Лео Блума буде надрукована коштом комунальних прибутків мерії. На будинку, де він народився, буде встановлена меморіальна дошка. І проїзд, який досі називався Коров'ячим Вигулом, біля Корк-стріт, віднині буде називатися Бульваром Блума.

РАДНИК ЛОРКАН ШЕРЛОК: Схвалено одногласно.

БЛУМ (патетично): Ці Летючі Голландці чи, точніше, Блядучі Голландці, коли вони вилежуються у себе на килимах у кают-компаніях, нудьгуючи, грають у кості, до чого їм діло? Машина – ось їхня єдина турбота, їхня химера, їхній талісман. Пристрої та автомати, механічні страховища, наштамповані упирі для взаємного нищення, мерзотні покручі, яких плодить жадоба капіталістів, що хтиво прилипли, присмокталися до нашої опроституьованої праці. Біднота відпочиває з голоду, а вони собі відгодовують своїх королівських оленів, вони собі стріляють своїх зачок і кайців і тішаються своєю владою над нами. Але їхня влада це тільки піратство, і не впізнаєш, де її лице, а де виворіт...

Тривалі бурхливі оплески. Скрізь виникають тріумфальні арки, споруджують обеліски, святкові флагштоки. Над вулицею вивісили полотнище з гаслами: Ceas Mile Failte[330] та Mah Ttob Melck Israel[331]. Біля кожного вікна товпляться глядачі, здебільшого дами. Вишикувані уздовж дороги полки Королівських дублінських стрільців, Власних

Його Величності шотландських прикордонних гвардійців, Камеронських верховинців та Валлійських стрільців, стоячи по поставі «струнко», стримують натиск юрби. Школярі захопили всі телеграфні й ліхтарні стовпи, всі водогінні та пічні труби, лутки й карнизи, огорожі, парапети і жолоби, вітаючи обранця свистом і вигуками. Вдалині виникає хмарний стовп. Лунає мелодія «Кол Нідре»[332], виконувана на флейтах і барабанах. Підходять і передові, над ними злітають до неба імператорські орли, майорять прапори, гойдаються пальмові віти. Посеред інших прапорів високо здіймається короґва папи римського з державом із золота та з слонокости. Наближається стрижень походу, його очолюють Джон Говард Парнелл, міський церемоніймейстер, в шаховому плащі, атлонський молодший герольдмейстер і герольдмейстер ольстерський. За ними ідуть велебний Джозеф Гатчинсон, лорд-мер Дубліна, його вельможність лорд-мер Корка, їхні милості мери Лімерика, Галвея, Слайго і Вотерфорда, двадцять вісім ірландських перів-представників, сердари, ґранди і маґараджі, що несуть тронний балдахін. Дублінська столична пожежна команда, капітул фінансових святих у своїй плутократичній ієрархії, єпископ Даунський і Коннорський, його високопреосвященство Майкл, кардинал Лог, архієпископ Армаський, примас усієї Ірландії, його преосвященство високопреподобний доктор Вільям Александер, архієпископ Армаський, примас усієї Ірландії, головний раввін, голова пресвітеріанської церкви, голови громад баптистів, анабаптистів, методистів і моравських братів, а також почесний секретар Товариства друзів. За ними рухаються цехи, гільдії і міське ополчення з розгорненими прапорами, птахівники, лимарі, рекламні агенти, нотаріуси, масажисти, виноторговці, бандажисти, сажотруси, салганники, ткачі оксамитів та поплінів, ветеринари, італійці-городники, опорядники церков, виробники ріжків для взуття, власники похоронних закладів, торговці шовками, різьб'ярі, аукціонери, коркороби, страхувальники від пожеж, фарбувальники і плямовиводильники, експортери спиртних напоїв, розлитих у пляшки, кушніри, малювальники наліпок, гравірувальники гербових печатей, конюхи, постачальники знадоб для крикету та стрільби з лука, умільці, що роблять сита, скупники яєць та картоплі, панчішники і рукавичники, підрядники з водогінних та каналізаційних робіт. За ними простують камер-юнкери, Чорний Жезл, герольдмейстер Ордена Підв'язки, Золотий Жезл, шталмейстер, лорд гофмаршал, президент геральдичної палати, великий конетабль, який несе меч королівства, залізну корону св. Стефана, потир і біблію. Чотири піші сурмачі сурмлять у сурми. Лейб-гвардійці відповідають вітальними звуками рогів. Під тріумфальною аркою з'являється Блум із непокритою головою в пурпуровій оксамитовій мантиї, отороченій горностаєм; у руках у нього жезл святого Едварда, держава й скіпетр із голубом, меч милосердя. Він верхи на білосніжному коні, той красується довгим пурпуровим хвостом, розкішним чапраком і золотою вуздечкою. Несамовитий захват. Дами з балконів обсипають його пелюстками троянд. Повітря напоєне їхніми пахощами. Вітальні вигуки чоловіків. Пажі Блума біжать між натовпом з гілками черемхи та іншої зелені.

ПАЖІ БЛУМА:

Ой ми пташку-горопашку,

Всіх птахів царицю,

В дроці взяли, в день Стефана,

Роздрочену птицю.

КОВАЛЬ (бурмоче): Господи милосердний! Невже це Блум? Виглядає так, наче йому од сили тридцять.

БРУКАР І КАМЕНЯР: Ось наш славетний Блум, найбільший реформатор світу. Геть шапки!

Усі скидають шапки. Жінки перешіптуються.

МІЛЬЙОНЕРША (щедро): Він просто чудовий!

АРИСТОКРАТКА (аристократично): Скільки цей чоловік побачив!

ФЕМІНІСТКА (мужньо): А зробив!

ЛИВАРНИК ДЗВОНІВ: Класична зовнішність! У нього чоло мислителя.

Погода до Блума. Яскраві промені засяяли на північному заході.

ЄПИСКОП ДАУНСЬКИЙ І КОННОРСЬКИЙ: Я маю честь представити вам вашого незрівняного імператора-президента і короля-прем'єра, найясновельможнішого, милостивого і могутнього правителя сього царства. Боже, храни Леопольда Першого!

УСІ: Боже, храни Леопольда Першого!

БЛУМ (у далматику й пурпуровій мантиї, до єпископа Даунського і Коннорського з гідністю): Дякую вам, високоякийсьтам сер.

ВІЛЬЯМ, АРХІЄПИСКОП АРМАСЬКИЙ (у пурпурових шатах і капелюсі з широкими крисами): Чи ж обіцяєш, що за твого царювання в Ірландії та приналежних до неї землях усі твої рішення та присуди будуть спиратися на закон і милість?

БЛУМ (клянеться, поклавши праву руку собі на яєчка): Хай допоможе мені в тому Всевишній. Усе це я постараюся справдити.

МАЙКЛ, АРХІЄПИСКОП АРМАСЬКИЙ (виливає Блумові на голову банку брильянтина): Gaudium magnum annuntio vobis. Habemus carneficem[333]. Леопольд, Патрик, Ендрю, Девід, Джордж хай приймуть помазання!

Блум убирається в ткану золотом мантию і надягає рубіновий перстень. Він іде й утверджується на Камені Призначення {760} . Пери-представники надягають свої двадцять вісім корон. Лунає радісний передзвін церков Христа, святого Патрика, святого Георгія і веселої Малагайд. Зусібіч злітають вогні фейєрверку добродійного базару Майрас, утворюючи в небі фаллопіротехнічні символи. Пери присягають на вірність, один за одним підходячи до Блума й уклякаючи перед ним навколішки.

ПЕРИ: І я стаю васалом вашим душею й тілом на все своє життя.

Блум піднімає правицю, на якій яскріє діамант Кохінор {761} . Його кінь ірже.

Відразу западає тиша. Міжконтинентальні та міжпланетні передавачі приготувалися передати повідомлення.

БЛУМ: Піддані мої! Цим призначаємо ми нашого вірного румака Копулу Фелікса нашим спадкоємним Великим Візиром{762}, а також оголошуємо, що від сьогоднішнього дня відкинули ми колишню дружину нашу і подарували найав'густішу нашу руку принцесі Селені, красі ночі.

Колишню Блумову морганатичну дружину мерщій вивозять на чорному вороні, Принцеса Селена у синьо місячних шатах, увінчана срібним півмісяцем, виходить із портшеза, який принесли два велетні. Вибух вітань.

ДЖОН ГОВАРД ПАРНЕЛЛ (піднімає королівський штандарт): Прославлений Блуме! Наступнику мого великого брата!

БЛУМ (обнімаючи Джона Говарда Парнелла): Дякуємо тобі від душі, Джоне, за цю воістину королівську зустріч у зеленому Ерїні, землі обітованій наших спільних предків.

Йому приносять грамоту про надання нагородженому нею звання почесного громадянина міста Дублін. Надаються також ключі міста, схрещені на пурпуровій подушці. Він показує всім, що у нього зелені шкарпетки.

ТОМ КЕРНАН: Ви заслужили на це, ваша честь.

БЛУМ: Саме цього дня двадцять років тому ми перемогли нашого віковічного ворога при Ледісміті{763}. Наші гаубиці і фальконети на верблужих запряжках чудово поколошматили його ряди. На пів ліги вперед! Вони атакують. Усе втрачено! Невже ми не витримали? Е, ні! Це вони тікають щодуху! А ми женемося за ними. Подолавши на лівому фланзі висоти Плевни, наша легка кіннота із своїм бойовим кличем «Вперед за Саваофа!» порубала всіх сарацинських гармашів до єдиного.

БРИГАДА СКЛАДАЧІВ «ФРІМЕНА»: Слухайте! Слухайте!

ДЖОН ВАЙЗ НОЛАН: Це чоловік, що визволив із в'язниці Джеймса Стівенса.

УЧЕНЬ СИНЬОМУНДИРНОЇ ШКОЛИ: Браво!

СТАРОЖИЛ: Ви гордість нашої батьківщини, сер, маю сказати це прямо.

ЯБЛУЧНА ПЕРЕКУПКА: Саме такий чоловік і потрібен Ірландії.

БЛУМ: Любі мої підданці, над нами займається зоря нової ери. Я, Блум, істинно кажу вам, вона вже на порозі. Щодо цього даю вам слово Блума: скоро ввійдете всі у град майбутній золотий, у новий Блумусалим, у новій Гібернії майбутнього.

Тридцять два робітники з кокардами на шапках усіх тридцяти двох графств Ірландії

під керівництвом підрядника Дервана, споруджують новий Блумусалим. Це велетенська споруда під кришталевим дахом і з сорока тисячами кімнат, що формою копіює здоровецьку свинячу нирку. Задля її будівництва зносять цілий ряд будинків і пам'яток. Урядові установи тим часом переводяться у пакгаузи. Силу житлових будинків зрівняли з землею, їхніх мешканців поміщають у діжках і ящиках, позначених червоними літерами L. В. Декілька злидарів падають із сходів. Частина міського муру Дубліна з сотнями прихильних до Блума глядачів повалилася.

ГЛЯДАЧІ (помираючи): Morituri te salutant[334]! (Помирають.)

З якогось люка вихоплюється чолов'яга в брунатному макінтоші. Довгий вказівний палець він спрямовує на Блума.

ЧОЛОВ'ЯГА В БРУНАТНОМУ МАКІНТОШІ: Не вірте жодному його слову. Це Леопольд Макінтош, відомий палій. Його справжнє прізвище Гіггінс.

БЛУМ: Застрелити його на місці! Християнська собака! І забудьмо про Макінтоша!

Гарматний залп. Чолов'яга в макінтоші зникає. Блум скіпетром збиває голівки маку {764} . Стає відомо про те, що багатьох могутніх ворогів – скотарів, членів парламенту, членів постійних комісій – спостигла нагла смерть. Охоронці Блума роздають милостину Великого Четверга {765} , пам'ятні медалі, хлібини й рибини, значки товариства тверезості, дорогі сигари, безплатні супові кістки, гумові презервативи в закритих пакуночках, перев'язаних золотою ниткою, вершкові тягучки, ананасні льодяники, любовна писулька, складена втрое, готовий одяг, котлети в тісті, пляшки дезінфектанту Джейса, товарні купони, сорокаденні індульгенції, фальшиві монети, ковбаси з молочних поросят, єдині сезонні проїзні квитки для всіх трамвайних маршрутів, білети Угорської королівської лотереї з привілеєм від влади, талони на безплатний обід, дешеві видання Дванадцяти Найгірших Книжок на Світі: «Жабники і Фріци» (політичне), «Догляд дитини» (інфантильне), «50 страв за 7 з половиною шилінгів» (кулінічне), «Чи був Ісус сонячним міфом?» (істеричне), «Геть цей біль» (медичне), «Все про Всесвіт для немовлят» (закличне), «Пирхнемо всі разом» (гуморильне), «Путівник рекламного агента» (жирнолистика), «Любовні листи матінки-повитухи» (еротичне), «Хто є хто в космосі» (астричне), «Копійчаний шлях до мільйонних грошей» (ощадне), «Пісні, що запали в душу» (мелодичне). Почалася, не доведи, Господи, штовханина і колотнеча. Жінки пропираються до Блума, щоб торкнутися краю його одягу. Леді Дмибіда, прорвавшись крізь тлум людський, стрибає до нього на коня і розцілює в обидві щоки під захоплені вигуки глядачів. Фотографують із спалахами магнію. Батьки високо піднімають свою малечу.

ЖІНКИ: Тато наш! Тато наш рідний!

МАЛЕЧА:

Плесь-плесь в долоньки! Хай прийде Польді

Й принесе гостинці самому собі.

Блум нахиляється над немовлям Бордменів, лоскоче йому пузце.

НЕМОВЛЯ БОРДМЕНІВ (гикає, з рота тече молочко): Ува-ува!

БЛУМ (потискає руку сліпому хлопцеві): Мій більш ніж Брат! (Обнімає за плечі престарих чоловіка з дружиною.) Любі мої давні друзі! (Грає в популярну гру «п'ятий кут» з вуличними хлопцями й дівчатами.) І раз! І вже! (Заколисує близнят у колисці.) Куй, куй, чобіток, дай, Аннето, молоток. А не даси молотка, не підкую чобітка. (Жонглює, показує фокуси, виймає з рота шовкові хустки, червоні, помаранчеві, жовті, зелені, блакитні, сині, бузкові.) Рій вбив, що летів 32 фути в секунду. (Втішає вдову.) Розлука молодить серце. (Витанцьовує вогнистий шотландський танок, блазнюючи і викаблучуючись.) Та ворушіться ж! Сто чортів вам у печінку! (Цілує пролежні ветерана, що прикутий до ліжка.) Почесні рани! (Жартома підчепив ногу гладкому полісмену.) Ку-ку! (Шепоче на вухо офіціантці, що паленіє, і сам добродушно сміється.) Шельма, ох і шельма! (З'їдає сиру ріпку, яку приніс йому фермер Моріс Баттерлі.) Смачний овоч! Чудовий! (Відмовляється взяти три шилінги, які заборгував йому Джозеф Гайнс, журналіст.) Категорично не візьму, друзяко, навіть і не думайте! (Скидає з себе пальто й віддає жебракові.) Прошу, візьміть. (Заводить перегони повзком з калічним старим людом.) Вперед, хлопці! Повзвіть веселіше, дівчата!

ГРОМАДЯНИН (від надміру почуттів пускає сльозу на свій смарагдовий шарф): Хай благословить його Господь!

Сурмлять баранячі роги, закликають до тиші. Піднімають прапор Сіону.

БЛУМ (велично скидає плаща, демонструючи свою огрядну фігуру, розгортає свій список і врочисто читає): Алеф Бет Гімел Далет Хагада Тефілім Кошер Йом-Кіпур Ханукка Рош-Гашана Б'Най Брит Бар Міцва Маца Ашкеназім Мешуге Таліф.

Джиммі Генрі, молодший секретар муніципалітету, оголошує офіційний переклад.

ДЖИММІ ГЕНРІ: Зараз розпочинає свою роботу Суд Совісти. Його Католицька Величність зволить вершити правосуддя просто неба. Безплатні медичні та юридичні поради, розгадування ребусів, вирішення різноманітних задач. Щиро запрошуємо всіх бажаючих. Дано в нашому вірнопідданому місті Дубліні в рік I Райської ери.

ПЕДДІ ЛЕОНАРД: Як мені позбутися податків та мита?

БЛУМ: Заплатити їх, мій друже.

ПЕДДІ ЛЕОНАРД: Щиро дякую.

ФЛІНН ДОВГИЙ НІС: А чи можу я закласти свою страховку від пожежі?

БЛУМ (безапеляційно): Панове, доводжу до вашого відома, що згідно з цивільним

правом ви зв'язані вашими власними зобов'язаннями протягом півроку в сумі п'яти фунтів.

ДЖ. ДЖ. О'МОЛЛОЙ: Кажуть, він Даниїл. Та ні! Бери вище. Насправді він достеменний Пітер О'Брайєн!

ФЛІНН ДОВГИЙ НІС: Де я, з біса, розживуся на цілих п'ять фунтів?

ПІСЮН БЕРК: А якщо з сечовим міхуром негаразд?

БЛУМ:

Acid. nit. hydrochloridil., 20 minims,

Tinct. Mix vom., 4 minims

Extr. taraxel. lig., 30 minims.

Ac. dis. ter in die.

КРИС КАЛЛІНАН: Чому дорівнює параллакс субполярної екліптики Альдебарана?

БЛУМ: Радий вас чути, Крисе К. 11{766}.

ДЖО ГАЙНС: А чому ви не в формі?

БЛУМ: Коли мій, царство йому небесне, праотець носив форму австрійського деспота у кам'яній темниці, де були ваші прабатьки?

БЕН ДОЛЛАРД: Квіти братки?

БЛУМ: Прикрашають клумби наших парків.

БЕН ДОЛЛАРД: А коли народжуються близнята?

БЛУМ: Батько (патер, тато) замірковується, що робити далі.

ЛАРРІ О'РУРК: Я відкриваю ще одну залу в моєму шиночку. Треба патент на вісім днів. Ви ж пам'ятаєте мене, сер Лео, відколи жили в сьомому номері. Посилаю десяток портерів для вашої половини.

БЛУМ (холодно): Ви зловживаєте нашим знайомством. Леді Блум не приймає подарунків.

КРОФТОН: Сьогодні ж справжнісіньке свято.

БЛУМ: Те, що ви називаєте святом, я називаю священнодією.

АЛЕССАНДРО КЛЮЧЧИ: Коли ж у нас буде наш дім ключів?

БЛУМ: Я виступаю за реформу міської натури і за десять заповідей у їхньому чистому вигляді. Давні обрії зміняться новими. Згуртування всіх, євреїв, мусульман і

язичників. Три акри і королева{767} кожному з дітей природи. Всі парки мають бути відчинені круглодобово. Катафалки люкс на автомобілях. Фізична праця обов'язкова для всіх. Електричні посудомийки. Туберкульоз, недоумство, війни і жебрацтво перестають існувати. Загальна амністія, щотижневий карнавал із дозволеним єднанням між масками, нагороди для всіх учасників, всесвітня мова есперанто і всесвітнє братство. Досить нам патріотизму пиворізів і тих, що допилися до водянки. Вільні фінанси, вільне кохання і вільна громадянська церква у вільній громадянській державі.

О'МЕДДЕН БЕРК: Вільна лисиця у вільному курнику.

ДЕВІ БЕРН (позіхає): Iiiiiiiiiiaaaaaaaxx!

БЛУМ: Змішані раси і змішані шлюби.

ЛЕНЕГАН: А як щодо змішаних лазень?

Блум пояснює тим, хто стоїть поблизу, свої плани соціальних реформ. Усі їх схвалюють і підтримують. З'являється хранитель музею на Кілдер-стрит, він тягне платформу, на якій погойдуються статуї оголених богинь – Венери Калліпіги, Венери Пандемос, Венери Метемпсихоз і гіпсові фігури, теж оголені, що зображають дев'ять нових муз – Торгівлі, Оперної Музики, Кохання, Реклами, Промисловости, Свободи Слова, Багаторазового Голосування, Гастрономії, Особистої Гігієни, Курортних Концертів, Знеболювання Пологів і Популярної Астрономії.

ОТЕЦЬ ФАРЛІ: Він англіканець, агностик, усяковір, він хоче підірвати нашу святу віру.

МІСІС РІОРДАН (рве свій заповіт): Я зневірилася щодо вас! Ви просто погань!

МАТІНКА ГРОГАН (скидає черевик, щоб пошпурити його в Блума): Ах ти ж тварюка! Такого мерзотника ще світ не бачив!

ФЛІНН ДОВГИЙ НІС: Слухай, Блуме. Заспівай нам краще пісеньку. Яку-небудь давню, солоденьку.

БЛУМ (починає видавати рулади):

Довіки лишусь я серденьком твоїм,

Доки нас кличе наш рідний дім.

Трам-па-ра-рам...

СТРИБУН ГОЛОГАН: Наша давня розрада Блум! Його ні з ким не зрівняєш.

ПЕДДІ ЛЕОНАРД: Рекламна фігура ірландця!

БЛУМ: Яка опера схожа на трамвайну лінію в Гібралтарі? Троянда Кастилії.

Всі сміються.

ЛЕНЕГАН: Плагіатор! Геть Блума!

СИВІЛЛА ПІД ПОКРИВАЛОМ (завзято): Я за Блума, і я цим пишаюся. Я вірю в нього, не зважаючи ні на що. Такого сміхуна, як він, нема ніде в цілім світі.

БЛУМ (підморгує навколишній публіці): Ладен заприсягтися, що вона краля.

ТЕОДОР ПЮРФУА-ЧИСТОВІР (у рибальському брилі й непромокальній куртці): Він використовує механічні засоби, щоб замінити ними священні настанови природи.

СИВІЛЛА ПІД ПОКРИВАЛОМ (стромляє собі в груди кинджал): Мій герою, моє божество! (Помирає.)

Чимало палких і чарівних дам також накладають на себе руки, вони заколюються, топляться, п'ють синильну кислоту, аконіт, арсен, ріжуть собі вени, морять себе до смерти голодом, кидаються під парові котки або у великий чан броварні Гіннесса, вішаються на модних підв'язках, стрибають із колони Нельсона чи викидаються з вікна різних поверхів.

АЛЕКСАНДЕР ДЖ. ДАУВІ (несамовито): Братове у Христі і в антиблумстві. Цей чоловік на ім'я Блум він є справжнісінький виплодок пекла і наруга над християнським світом. З малих літ цей смердючий цап мендесський{768} виявив ранній потяг до дитячої розпусти, що нагадує нам міста долини з тамтешньою гріхородницькою бабою. Цей запеклий лицемір, чие ім'я навіки поєднується з ганьбою, він і є той бик білий, про якого згадано в Апокаліпсисі. Він поклоняється Блудниці Вавилонській, і лихі заміри виходять з його ніздрів разом із диханням. Єдиний рятунок від таких, як він, це спалити їх на вогнищі або кинути в казан із киплячою олією. Калібан!

НАТОВП: Лінчуйте його! Засмажити його живцем! Він гірший Парнелла. Містер Фоксе{769}!

Матінка Гроган шпурляє свій черевик у Блума. Крамарі на Нижній та Верхній Дорсет-стрит закидають його різним непотребом: костюмами, бляшанками з-під згущеного молока, качанами гнилої капусти, крайцями черствого хліба, овечими хвостами, шматками сала.

БЛУМ (обурено): Здається мені, ви подуріли тут усі до єдиного чи, може, хтось підбив вас пожартувати наді мною дошкульно. Присягаюся, моє сумління чисте перед вами, як сніг, що лежить на альпійських вершинах. Це діло рук мого брата Генрі. Він мій двійник. Живе в Долфінс-барн, будинок номер два. Наклепник, страшніший за змію, висунув проти мене брехливі звинувачення. Браття мої і співітчизники, sgeni inn ban bata coisde gan sarall[335]. Я прошу мого давнього друга, доктора Мейлахі Муллігана, фахівця з проблем статевої сфери життя, дати щодо мене медичний висновок.

ДОКТОР МУЛЛІГАН (у шкіряній куртці автомобіліста й зелених окулярах, піднятих на

чоло): Доктор Блум слабує на бісексуальну аномалію. Він нещодавно втік із приватної лікарні доктора Юстейса для душевнохворих чоловіків. Він нешлюбна дитина і хворий на спадкову епілепсію, яка розвивалася внаслідок непогамованих статевих надмірностей. У попередніх поколіннях були випадки слонової хвороби. Помічені очевидні симптоми хронічного ексгібіціонізму. Виявлене також приховане дворушництво. Він дочасно облісів, практикуючи мастурбацію, яка зробила з нього ідеаліста-збоченця та розкаяного шалапуту зі вставними зубами. Сімейні обставини спричинилися до того, що він тимчасово втратив пам'ять і навряд чи завдав комусь якоїсь шкоди, швидше шкоди міг завдати йому хтось інший. Я провів внутрішньовагінальне обстеження, застосував тест на кислотність до 5427 анальних, пахвових, грудних і лобкових волосків, тож свідчу, що він *virgo intacta*[336].

Блум прикриває свої статеві органи своїм капелюхом-люкс.

ДОКТОР МЕДДЕН: Наявна також виразна гіпсоспадія{770}. В інтересах нащадків я пропоную заспиртувати вражені частини і зберегти їх у національному тератологічному музеї.

ДОКТОР КРОТТЕРС: Я зробив аналіз сечі пацієнта. Вона білковидна. Слиновиділення недостатнє, колінний рефлекс із перервами.

ДОКТОР ПАНЧ КОСТЕЛЛО: Вельми помітний *fetor judaicus*[337].

ДОКТОР ДІКСОН (читає медичний висновок): Професор Блум є завершеним зразком нового типу – жіночного чоловіка{771}. Його душевні якості прості й привабливі. На думку багатьох він людина симпатична. Загалом він дивакуватий, сором'язливий, але ж не слабого розуму в медичному сенсі. Він написав юрисконсультів Товариства Сприяння Священикам, Незгідним із Католицькою Вірою чудового листа, читається як поема, де переконливо роз'яснює, що до чого. Знаю його як практично зовсім непитушого і можу підтвердити: цей подвижник спить на солом'яній підстилці й харчується спартанською їжею, сухим горохом, що бере у городника. І влітку і взимку він носить власяницю і бичує себе сам щосуботи. Казали мені, що буцімто за якусь серйозну провинність він сидів у колонії для малолітніх у Гленкрі. А ще я чув, що він народився після смерті свого батька. Я прошу вашого милосердя заради найсвятішого слова, яке може вимовити наш язик. Скоро він народить дитину.

Всі вражені й сповнені співчуття. Жінки зомлівають. Багатий американець збирає пожертви для Блума. І посипалися монети, золоті й срібні, банківські чеки, банкноти, коштовності, облігації, векселі, обручки, ланцюжки, медальйони, браслети, намиста, коралі.

БЛУМ: О, я так хочу стати матір'ю.

МІСІС ТОРНТОН (в одязі няні-доглядальниці): Притулися до мене міцніше, золотко. Скоро вже закінчиться. Міцніше, любонько, міцніше.

Блум міцно обнімає її і народжує вісім жовтих і білих хлопчиків. Вони появляються на сходах, покритих червоним килимом і заставлених екзотичними рослинами. Всі вісьмушки гарні, з обличчями наче з коштовних металів, у всіх пропорційні фігури,

вони гарно вбрані й чудово виховані, всі вільно розмовляють п'ятьма сучасними мовами, жваво цікавляться досягненнями науки та мистецтва. Ім'я кожного чіткими літерами віддруковано на манішці сорочки: Насодоро, Голдфінгер, Хризостом, Мейндоре, Сілверсмайл, Зільберзельбер, Віфаржан, Панаргірос. Їм одразу ж доручають відповідальні посади в різних країнах, вони стають директорами банків, керівниками залізничних компаній, президентами фірм з обмеженою відповідальністю і віце-президентами синдикатів готелів.

ГОЛОС: Блуме, ти Месія бен Йосиф чи бен Давид?

БЛУМ (загадково): Ти сказав.

БРАТ ТРУТЕНЬ: Тоді сотвори диво.

БЕНТАМ ЛАЙОНС: Провісти, хто виграє Сент-Лежер.

Блум проходить по лезу бритви, затуляє ліве око лівим вухом, пролазить крізь стіни, видирається на колону Нельсона і зависає на його верхньому виступі, ковтає дванадцять десятків устриць (зі скойками), зцілює кількох золотушних, змінює риси обличчя, набуває повної схожості з багатьма історичними особами, лордом Біконсфілдом {772} , лордом Байроном, Вотом Тайлером, Мойсеєм Єгипетським, Мойсеєм Маймонідом, Мойсеєм Мендельсоном, Генрі Ірвінгом, Ріпом ван Вінклем, Кошутом, Жан-Жакком Руссо, бароном Леопольдом Ротшильдом, Робінзоном Крузо, Шерлоком Холмсом, Пастером, повертає кожну ногу водночас у різних напрямках, а морський приплив повертає свій плин назад у море, і затьмарює сонце, простягнувши свій мізинець.

БРІНІ, ПАПСЬКИМ НУНЦІЙ (в уніформі папського зуава, в сталевій кирасі на грудях, в ручних і ногових латах, із пишними світськими вусами і в темній паперовій митрі): *Leoroldi autem generatio*[338]. Мойсей народив Ноя, Ной народив Євнуха, Євнух народив О'Галлорана, О'Галлоран народив Гугенгейма, Гугенгейм народив Агендата, Агендат народив Нетаїма, Нетаїм народив Ле Гірша, Ле Гірш народив Іссурума, Іссурум народив Маккея, Маккей народив Остролопського, Остролопський народив Смердоза, Смердоз народив Вейсса, Вейсс народив Шварца, Шварц народив Адріанополя, Адріанополь народив Аранхуеца, Аранхуец народив Луї Лоусона, Луї Лоусон народив Іхаводоносора, Іхаводоносор народив О'Доннелла Магнуса. О'Доннелл Магнус народив Христбаума, Христбаум народив Бен Маймуна, Бен Маймун народив Запиленого Родса, Запилений Родс народив Бенамора. Бенамор народив Джонс-Сміта, Джонс-Сміт народив Саворгнановича, Саворгнанович народив Ясписа, Яспис народив Вентетюньєма, Вентетюньєм народив Сомбатхея, Сомбатхей народив Вірага, Віраг народив Блума *et vocabitur nomen eius Emmanuel*[339].

РУКА МЕРЦЯ (пише на стіні): Блум – мошонка.

СИФІЛ (в уніформі лісника): А що ти робив у короварні за Кілберреком?

ДІВЧИНКА (торохтить калатальцем): І під мостом Баллібох?

ПАДУБ: І в Чортовому Ярку?

БЛУМ (червоніє як варений рак від потилиці до сідниць, з його лівого ока викочуються три сльози): Не чіпайте мого минулого.

ІРЛАНДСЬКІ ОРЕНДАРІ, ЗІГНАНІ З ЗЕМЛІ (в чумарках і бриджах, із доннібрукськими

кийками): Sjamboк[340] його!

Блум з осячими вухами сідає під ганебним стовпом, схрестивши руки і простягнувши ноги. Насвистує *Don Giovanni*, а сенаг *teso*[341]. Сироти з притулку Артейне кружляють навколо нього, Дівчата з Місії В'язничних Воріт, побравшись за руки, кружляють у протилежному напрямі.

СИРОТИ З АРТЕЙНА:

Він пес, він кнур, брудний він хам!

Гадає: він любимчик дам!

ДІВЧАТА З ТЮРЕМНОЇ БРАМИ:

Як побачиш ху,

Не кажи він хто,

А мерщій вмочай

Ти його у чай.

ГОРНБЛОВЕР (в ефоді{773} та єгерському картузі оголошує): І понесе він гріхи народу Азазелеві{774}, духу, що мешкає в пустелі, і Ліліт, привида нічному. І поб'ють вони його камінням і споганять його, так, усі вони від Агендат Нетаїма і від Міцраїма, землі Хама.

Всі закидають Блума картонним бутафорським камінням. П'яниці, що чвалають із шинків, і бездомні пси підходять і поганять його. З'являються Мастянський і Цитрон у лапсердаках, із довгими пейсами, і вказують бородами на Блума.

МАСТЯНСЬКИЙ І ЦИТРОН: Веліал! Лемляйн із Істрії, Псевдо-Месія! Абулафія{775}!

Джордж С. Мізайєс, Блумів кравець, наближається до нього з праскою під пахвою і подає рахунок.

МІЗАЙЄС: За переробку штанів одинадцять шилінгів.

БЛУМ (потирає руки, підбадьорений): Як у добрі давні часи. Бідолаха Блум!

Рувим Дж. Додд, чорнобородий Іскаріот, лихий пастир, несе на плечах тіло свого сина – утопленика і підходить до ганебного стовпа.

РУВИМ ДЖ. (хрипко шепоче): Якась падла роздзвонила про мене, тепер усі знають. Розкололися субчики. А ти мерщій на чих-пух і ту-ту.

ПОЖЕЖНА КОМАНДА: Бам!

БРАТ БРЕХУНЕЦЬ (надягає на Блума високий гостроверхий ковпак і жовту накидку з вишитими на ній язиками полум'я. Вішає йому на шию мішок із порохом і віддає його в руки цивільної влади, напучуючи її): Нехай пробачать йому борги його.

За одностайним проханням громадськості лейтенант пожежної команди Дубліна Майєрс підпалює Блума. Лунають ридання.

ГРОМАДЯНИН: Хвала небу!

БЛУМ (у тканній накидці з літерами І. Х. С., як фенікс вивищується він серед язиків полум'я): Не плачте за мною, дочки Еріна.

Показує дублінським репортерам сліди опіків. Дочки Еріна в чорних убраннях, з великими молитовниками і довгими запаленими свічками в руках, стають навколішки і моляться.

ДОЧКИ ЕРІНА:

Блумова нирко, молися за нас.

Квітко лазні, молися за нас.

Ментонів Менторе, молися за нас.

Рекламний агенте для «Фрімена», молися за нас.

Масоне Милосердний, молися за нас.

Заблукане Мило, молися за нас.

Принади Гріха, моліться за нас.

Музико без Слів, молися за нас.

Приборкувачу громадянина, молися за нас.

Любителю всяких штучок-дрючок, молися за нас.

Повитухо Всемилостива, молися за нас.

Картоплино, що береже від усякої Чуми і Моровиці, молися за нас.

Хор із шестисот голосів під орудою Вінсента О'Брайєна {776} виконує хорал «Алілуя», акомпанує на органі Джозеф Глінн. Блум німіє, знічується, обвуглюється.

ЗОЯ: Говори-балакай аж поки й почорнієш.

БЛУМ (у старенькому капелюсі, за його стрічкою застромлена череп'яна люлечка, черевики припали пилом, в руках червоний вузлик емігранта, веде за собою на солом'яній мотузці чорну, як морений дуб, свиню, а в очах усміх): Пора мені йти, хазяєчко, а то пропаду ні за Коннемарського цапа душу (зі сльозою в очах): Усе, що діється, це божевілля. Патріотизм, туга за померлими, музика, майбутнє нації. Бути чи не бути. Сон життя вже минув. Хай іде собі з миром. А вони хай живуть далі. (Сумно дивиться в далечінь.) Моя свічка вже догоріла. Ковтнути трохи миш'яку. Запнути штори. Лист. А потім лягти і спочити. (Тихо зітхає.) Годі. Я прожив своє. Прощайте. Прощавайте.

ЗОЯ (незворушно пригладжує пальцем на шиї свою горжетку): Ти справді? Тоді бувай. (Глузливо.) Мабуть, ти сьогодні устав із лівої ноги, а, може, перепхнувся зі своєю кобітою надто побіжно. Знаю я вас усіх як облуплених.

БЛУМ (із гіркотою): Чоловік і жінка, кохання, що це? Бочка і чопок.

ЗОЯ (раптом розсердилася): Не люблю балакунів, що ради красного слівця на макарони ламаються. Хоч із шльондрою, а треба по людському.

БЛУМ (кається): Щось я дуже уїдлиий. Ви це неминуче лихо. Звідкіля ж ти? З Лондона?

ЗОЯ (охоче): Я зі Свиндона, де на органі грають свині. Це Йоркшир, я там народилась. (Відводить його руку, що намагає її пипку.) Слухай-но, Томмі-мишенятку, припини ці штучки і візьмись за дещо серйозніше. У тебе є грошики на коротку ходку? Десять шилінгів?

БЛУМ (посміхається, повільно киває головою): Більше, моя гуріє, більше.

ЗОЯ: Що більше, то краще. (Гладить його оксамитними лапками.) То, може, ходімо? Побачиш нашу нову піанолу в салоні. Ходімо, я скину все.

БЛУМ (нерішуче чує потилицю з унікальною тупорилістю вуличного торговця, який раптово розгледів витончену симетрію її пухких груш): Дехто захворів би з ревнощів, якби, не дай Боже, довідався. Потвора з зеленими очима. (Переконано.) Ти ж знаєш, як це важко, тобі можна не пояснювати.

ЗОЯ (влещена): Чого око не бачить – за тим серце не болить. (Гладить його.) Ну, ходімо.

БЛУМ: Смішлива чаклунка! Рука, що гойдає колиску.

ЗОЯ: Дитятко.

БЛУМ (у штанцях, пальтечку, голова чимала, з кучмою темного чуба, зачаровано дивиться широко розплющеними очима на її барвисту спідницю, пухким пальчиком лічить на ній пряжки, лепече, висолоплюючи мокрий язик): Одна, дві, тли, – тли, длві, одлна.

ПРЯЖКИ: Любить. Не любить. Любить.

ЗОЯ: Раз мовчить, то згоден. (Розчепірені кігтики хапають його руку, вказівний палець пише на його долоні умовний знак таємного ментора, що веде до неминучого.) Руки гарячі – горлянка холодна.

Він вагається, захоплений пахощами, музикою, спокусами. Вона веде його до сходів, ваблячи пахощами пахов, гріховно підмальованими очима, шелестом спідниці, у звивистих бганках якої ховається тваринний запах самців, які на ній каталися.

САМЦІ (смердячи сірчаним духом хоті і гноєм, стають дибки в стійлі, махаючи ошалілими головами): Добряче!

Зоя з Блумом підходить до дверей, де сидять дві сестри-повії. Вони з цікавістю роздивляються його з-під намальованих брів, усміхаються, відповідаючи на поспішний уклін. Він ненароком спотикається.

ЗОЯ (вчасно підхоплює його швидкою рукою): Гоп-па! Нагору не падати.

БЛУМ: Праведник упаде сім разів. (На порозі зупиняється, пропускає її.) За правилами після вас.

ЗОЯ: Спочатку дама, потім кавалір.

Вона переступає поріг. Він вагається. Вона обертається, хапає його руку і тягне. Він перестрибує через поріг. У передпокої на оленячих рогах висять капелюх і плащ. Блум скидає свій капелюх, потім, побачивши їх, супиться, потім посміхається, думаючи щось своє. Двері на другому поверсі відчиняються. Чолов'яга в червоній сорочці, сірих штанях та брунатних шкарпетках чвалає антресолями мав'ячою ходю, задерши догори лису голову з цаповою борідкою, обнявши повний кухоль з водою, а ззаду до самих п'ят метляються чорні шлейки. Блум швидко відвертається від нього і нахиляється, щоб роздивитися на столику в передпокої спанієлячі очі лисиці, що біжить, потім підводить голову і йде слідом за Зоєю в салон. Світло люстри затемнене жовто-рожевим картоном. Навколо нього кружляє метелик, б'ється крильми, одлітає. *Підлогу покрито лінолеумом із мозаїчним візерунком ромбів нефриту, лазуриту й цинобри. На ньому відбитки підшов у всіх можливих поєднаннях: п'ята до п'яти, п'ята до серединки, носок до носка, зімкнуті стопи, майський танок підшов, що колись тут човгали, без тіл-фантомів, усе впереміш у безладній колотнечі. На стінах шпалери з тисовими вітами та ясними галявинами. Перед коминком екран із павиноного пір'я. Лінч сидить на повстяній маті, схрестивши ноги по-турецькому й повернувши кепку дашком на потилицю. Він поволі відбиває такт жезлом. Кітті Рікетс, кощава бліда повія в матроському костюмі, в замшових рукавичках, закасаних так, щоб виднів браслет із коралів, умостилася на краєчку стола, похитуючи ногою й зиркаючи

на свій образ у великому дзеркалі, що висить у позолоченій оправі над коминковою полицею. З-під блузки в неї витикаються кінчики шнурків її корсету. Лінч киває глузливо на парочку біля піаніно.

* З цього місця і далі переклад О. Мокровольського.

КІТТИ (кахикаючи в кулачок): Вона трішки пришелепкувата. (Крутить біля скроні вказівцем.) Бебебе. (Лінч жезлом задирає їй подолок, а з ним і білі нижні спідниці. Вона негайно збиває все те донизу.) Шануйся. (Гикає – і хутко нахиляє свого матриського капелюшка, блиснувши червоною хною фарбованих кіс.) Ой, перепрошую!

ЗОЯ: Більше світла на сцену, Чарлі! (Підходить до люстри й відкручує газ до краю.)

КІТТИ (зиркаючи на полум'я): Що це найшло на неї?

ЛІНЧ (замогильним голосом): Входять привид і домовики.

ЗОЯ: Оплески Зої!

Жезл у Лінчовій руці спалахує, то мідна коцюба. Стівен стоїть біля піаноли, на якій лежать недбало кинуті його капелюх і ціпок. Двома пальцями він ще раз повторює ряд чистих квінт. Флорі Толбот, білява гладка зманіжена повія у приношеній сукні барви запліснявілої полуниці, ліниво розсілася в кутку дивана й слухає, звисивши мляву руку з валика. З її сонної повіки звисає важкий набряклий ячмінець.

КІТТИ (гикає знову, від чого підскакує її закинута на ногу нога): Ой, перепрошую!

ЗОЯ (тут-таки відгукуючись): Твій хлопець тебе згадує. Зав'яжи вузлика на комбінації.

Кітті Рікетс похнюплює голову. Боа розгортається, сунеться, сповзає їй з плеча і по спині, руці, по кріслу спадає на підлогу. Лінч підіймає ту скручену гусеницю своїм жезлом. Вона звивається шиєю, вмощуючись зручніше. Стівен озирається на постать, що сидить навпочіпки, з кепкою дашком до потилиці.

СТІВЕН: Як по правді, то зовсім не важить, чи Бенедетто Марчелло{777} створив це, а чи знайшов готовеньке. Ритуал – це відпочинок для поета. Тут може вигулькнути який-небудь давній гімн Деметрі або супровід до Coela enarrant gloriam Domini[342]. Цим припускаються вельми взаємовіддалені сув'язі-супрязі й тональності-ладальності як гіперфрігійська та міксолідійська і геть-то несхожі тексти як ото галай-балай священиків перед Давидовим чи то пак Цирцеїним та що це я Церериним олтарем і Давидові напаяти зі стайні головному своєму тромбоннику навздогад його Давидові всемогутности. Mais, nom de nom[343], це вже Беркові штани, й зась їм до нашого жлукта. Jettez la gourme. Faut que jeunesse se passe[344]. (Замовкає, усміхається, показуючи на Лінчову кепку; заходиться сміхом.) А з котрого боку в тебе ґуля мудрости?

КЕПКА (поринувши в понуру зажуру): Гай-гай! Так воно, бо воно так. Бабський розум. Жидогрек – це грекожид{778}. Крайнощі сходяться. Смерть – найвища форма життя. Гай-гай!

СТІВЕН: Ти так сумлінно запам'ятовуєш усі мої помилки, вихваляння, промашки. Скільки ще мені заплющувати очі на таке віроломство? Брусочку!

КЕПКА: Гай-гай!

СТІВЕН: Коли так, то ось тобі ще. (Набурмошується.) Причина в тому, що тоніку й домінанту розділено найбільшим із можливих інтервалом, який...

КЕПКА: Який же? Договорюй. Та де тобі!

СТІВЕН (із зусиллям): Інтервалом, який. Є найбільшим із можливих еліпсом. Сумісний із. Остаточним поверненням. Октава. Яка.

КЕПКА: Яка ж?

За стіною грамофон оглушливо загорлав «Місто Священне»{779}.

СТІВЕН (різко): Те, що подалося на край світа, аби тільки не перетнутися з самим собою. Бог, сонце, Шекспір, комівояжер здобувають отим самих себе, коли сягають перетину з собою в самій дійсності. Стривай-но. Стривай одну мить. Прокляття на того голову, хто вкоїв цей гамір там на вулиці. Себе, якими вони самі були нескасовно наперед обумовлені стати. Ессо[345]!

ЛІНЧ (глузливо іржучи, підморгує Блумові та Зої Гіггінс): Ото вчену спічуху штовхнув, еге ж?

ЗОЯ (жваво): Боже поможи твоїм мізкам, він знає більше, ніж ти позабував.

З опасистою тупістю Флорі Толбот видивляється на Стівена.

ФЛОРИ: А я чула, цього літа кінець світу буде.

КІТТИ: Ні!

ЗОЯ (регочучи): Великий неправедний Боже!

ФЛОРИ (ображено): Он і в газетах про Антихриста писали. Ой, мені п'ята засвербіла!

Мимо, вигукуючи й лопочучи босими підшвами, пробігають, тягнучи хвостатого змія, обшарпані хлопчачки-газетярі.

ГАЗЕТЯРІ: Екстрений випуск! Результати перегонів на кониках-гойдалках! Морський змії у Королівському каналі! Щасливе прибуття Антихриста!

Стівен обертається і бачить Блума.

СТІВЕН: Час, часи та півчасу.

Рувим Дж. Антихрист, вічний жид, виставивши за спиною руку з розчепіреною хапучою п'ятірнею, важкою ходою виступає наперед. На крижі йому звисають мандрівничі сакви, звідкіля стирчать боргові розписки й неоплачені рахунки. Через плече в нього довгий човнярський гак, із якого розбряклою безформною масою висне на шлейках тіло його єдиного сина, спасенне з вод Ліффі. У дедалі густіших сутінках перевертами йде домовик у подобі Панча Костелла – із черепом гідроцефала, скошеним лобом, бульдожою спідньою щелепою та розбухлим червоним носом, горбатий і вихлявий.

УСІ: Що діється?

ДОМОВИК (клацає щелепами, скаче на всі боки, витріщає очі й верещить, стрибає мов кенгуру, простягаючи хапучі лабети, а тоді, рвучко просунувши свою безгубу пику в розсоху кривих ніг, вищить звідтіля). *Il vient! C'est moi! L'homme qui rit! L'homme primigène[346]{780}!* (Несамовито кружеляє на місці, завиваючи дервішем.) *Sieurs et dames, faites vos jeux[347]!* (Присідає, жонглюючи. Крихітні рулеткові планетки злітають з його рук.) *Les jeux sont faits[348]!* (Планетки злітаються до купи й зіштовхуються, лунає хрумкий лускіт.) *Rien n'va plus[349].* (Планети, роздувшись, мов кульки, лунуть угору й щезають із поля зору. Сам домовик вистрибує в пустку.)

ФЛОРІ (осуваючись у тупе заціпеніння й хрестячись покрадьки): Кінець світу!

Вона протікає теплими жіночими струмами. Хмарна сутінь огортає всесвіт. Зовні, крізь повзучий туман, реве грамофон, глушачи кахикання й човгання ніг.

ГРАМОФОН:

Єрусалиме!

Відчини ворота свої й співай

Осанну...

Ракета злітає в небо й вибухає. З неї випурхує біла зірка, звістуючи погибель усього суцього й друге пришествя Іллі. По нескінченному невидимому мотузу, нап'ятому від зеніту в надір, додолу крізь морок скочується, крутячись, Кінець Світу – двоголовий восьминіг у мисливських кільтах, гусарському ківері й картатих тартанах-

шотландках, набуваючи зрештою подоби Менського Триніжка{781}.

КІНЕЦЬ СВІТУ (з шотландським акцентом): Хто нам станцює вгору-вниз, вгору-вниз, вгору-вниз?

Перекрикуючи гомін і чийсь давучий кашель, хрипко каркає з висоти глас Іллі – деркий, мов поклик деркача. Сам він, з обличчям церковного служки, височіє на катедрі, покритій американським прапором, пітніючи в просторому батистовому стихарі з рукавами лійкою. Грюкає по катедрі кулаком.

ІЛЛЯ: Припиніть-но базікання в цій буді. А ви, Джейку Крейне, Креолко Сью, Дейве Кемпбелле та Ейбе Кіршнере, звольте бухикати із заціпленим ротом. Так от, усю цю лінію обслуговую я. Хлоп'ята, втніть це зараз. Час Божий – рівно 12.25. Скажи матусі, що будеш там. Хутко сюди твоє замовлення, і козирний туз випадає тобі. Приєднуйся просто тут! Бери на прямий експрес до станції Вічність! Одне тільки ще слівце. Ти Божий чи на телепня схожий? Якщо друге прищезть відбудеться на Коні-Айленді, готові ми чи ні? Флорі Христос, Стівен Христос, Зоя Христос, Блум Христос, Кітті Христос, Лінч Христос – усі ви повинні відчуті цю космічну силу. Ми що, спасуємо перед космосом? Аж ніяк! Будь на боці ангелів. Призмою будь. Ти ж маєш оту штучку всередині, вище я. Ти можеш стати пліч-о-пліч із Христосом, із Гаутамою, з Інгерсоллом. Усі ввійшли в цю вібрацію? Я певен: усі ввійшли. Братіє, варто лиш раз це вхопити, і справу зроблено, бадьора прогулянка на небо у вас у кишені. Допетрали? Кажу ж вам, це життєвий прожектор, найдужче зілля з зіллів, цілий пиріг із найсмачнішою начинкою. Це найкрутіша, найдотепніша лінія у всесвіт. Неосяжна, щонайрозкішніша. Відновлює сили, дає чудові вібрації. Хто-хто, а я знаю, таки тямлю дещо на вібраціях. Гаразд: геть жарти й вернімося до суті. А. Дж. Христос Дауї та гармоніальна філософія – це ви погуляли? О'кей. Шістдесят дев'ята західна вулиця, сімдесят сім. Запам'ятали? Тоді все гаразд. У будь-який час можете телефонувати мені по сонцефону. Заощаджуйте на марках, старі п'янюги. (Зривається на крик.) А зараз заспіваймо всі нашої славної пісні! Разом, дружно, нумо! Іще раз! (Заспівує.) Еру...

ГРАМОФОН (перекрикуючи Іллю): Ххолерусааламінтвїйвисокххх... (Голка скрегоче, дряпаючи платівку.)

ТРИ ПОВІЇ (верещать, затуляючи вуха): Айайайай!

ІЛЛЯ (в сорочці з закасаними рукавами, чорнолиций, горлає щосил, здіймаючи руки догори): Великий наш Брате, містере Президенте, ти послухай, що я зробив, тобі говорив. Авжеж, я наче ото сильно вірю в тебе, містере Президенте. І мені сильно здається, що міс Гіггінс і міс Рікетс уже взяли собі віру в серце. Авжеж, мені сильно здається, що я ніколи не бачити такої переляканої жінки, як оце ви, міс Флорі. Містере Президенте, прийди швидше та допоможи рятуї наші любі сестри. (Підморгує публіці.) Наш містер Президент, він усе знати-розуміти, але нічого не казати.

КІТТИ-КЕЙТ: Я заплуталась. У хвилину слабкості повело мене не туди, і я скоїла те, що й скоїла на Пагорбі Конституції. А мене ж сам єпископ конфірмавав. Моя тітка по матері вийшла заміж за одного з роду Монморансі{782}. Я була невинна, а водопровідник призвів мене до згуби.

ЗОЯ-ФАННІ: А я впустила його туди, бо цікаво було.

ФЛОРИ-ТЕРЕЗА: Все сталося через портвейн, а ще через «Хеннесі» три зірочки до того. Гілан заліз до мене в ліжку, ото ж я й согрішила.

СТІВЕН: Напочатку було слово, а наприкінці – світ без кінця. Хай будуть благословенні вісім блаженств.

Блаженства – Діксон, Медден, Кроттерс, Костелло, Ленеган, Баннон, Мулліган і Лінч – у білих халатах медиків, по чотири в лаві, марширують, гупаючи, гусячим кроком.

БЛАЖЕНСТВА (безладно): Бробарник, біфчекс, бульпіт, бикокуп, бузнес, барнум{783}, бардарнум, богослужарнум.

ЛІСТЕР (у сірих квакерських бриджах і крислатому капелюсі, чемно промовляючи): Він із наших друзів. Немає потреби називати імена. Шукай світла!

Виступцем куранти виходить. З'являється Крац, убраний як перукар, накрохмалений і відпрасований до блиску, кучері накручені на папільйотки. Він веде Джона Еглінтонна, на якому жовте китайчане кімоно мандарина, поцятковане літерами-ящірками, та високий пагодоподібний капелюх.

КРАЦ (усміхаючись, ледь підіймає пагодоподібність, відкриваючи голену баню, на маківці якої стирчить кіска з жовтогарячим бантиком). Я тут, коли хочете знати, доводжу його до лоску. Лоск, розумієте, – це блаженство краси. Як пише Єйтс, чи то пак, Кітс.

ДЖОН ЕГЛІНТОН (видобуваючи тьмянний ліхтар із зеленою накривкою, присвічує ним у куток, промовляючи причіпливо): Естетика й косметика годяться для будуару. А я вирушив пошукати правди. Простої правди для простої людини. Тандераджі{784} бажає фактів і наміряється їх одержати.

У снопі світла за вугільним відром мудровчений, святоокий та бородатий Мананаан МакЛір поринув у роздуми, спершись підборіддям на коліна. Ось він поволі підводиться. З його друїдської мантиї віє холодним морським вітром. Довкола його голови звиваються вугри й міноги. Всього його обліпили мушлі й водорослини. У його правиці велосипедна помпа. Лівою він тримає за дві клешні величезного краба.

МАНАНААН МАКЛІР (голосом хвиль): Аум! Гек! Вал! Ак! Люб! Мор! Ма! Білі йоги богів. Окультний піймандр Гермеса Трисмегіста. (Посвистом морського вітру.) Пунарджанам козлдойпенджоб! Мене не обведеш круг пальця. Сказано було колись: стережися лівого, культу Шакті! (Покликами буревісників.) Шакті, Шіво! Темносокритий Отче! (Велосипедною помпою трощить крабиська. На кооперативному диску того знаряддя висвічуються знаки зодіаку. Голосить лютим шалом океану.) Аум! Баум! Піжаум! Я – світло садібі, омріяне-невіяне масло вершкове!

Юдин скелет простягає руку й задушує світло. Зелене світло блякне до ледь рожевого.

Жалібно свистить газовий струмінь.

ГАЗОВИЙ СТРУМІНЬ: Пхуааа! Пхуііііі!

Зоя підбігає до панікадила й, підігнувши ніжку, поправляє сітку пальника.

ЗОЯ: Хто дасть прикурити, коли вже я тут?

ЛІНЧ (кидає на стіл цигарку): На!

ЗОЯ (скривившись гримасою ображеної гідності): Чи ж так подають мариху дамі? (Тягнеться прикурити від пальника, повільно покручуючи цигарку й демонструючи брунатні мички під пахвами. Лінч своєю кочергою нахабно задирає їй подолок ізбоку. Під сапфіровою тканиною її оголене вище підв'язок тіло вилискує русалчиною зеленню. Вона незворушно робить затяжку.) Ну то як, розгледів родимку на моїй попії?

ЛІНЧ: А я й не дивлюся.

ЗОЯ (дивлячись поглядом невинного ягняти): Справді? Ну, хіба ви здатні опуститися так низько! Вам би до рожевенької припасти?

Із награною сором'язливістю вона скоса зиркає на Блума, а тоді, крутнувшись у напрямку до нього, вивільняє комбінацію від кочерги. Блакитні флюїди знову струменять по її тілу. Блум стоїть, крутячи великими пальцями й хтиво посміхаючись. Кітті Рікетс, послинивши собі середнього пальця, пригладжує брови перед дзеркалом. Блискавично по каміновій трубі спускається Ліпоті Віраг {785} , базилікограмат [350] , і робить два поважні кроки ліворуч на негнучких рожевих дибах. Він закушканий у декілька пальт під брунатним макінтошем, під яким тримає сувій пергаменту. В його лівому оці блискає моноколь Кешела Бойла О'Коннора Фіцморіса Тісдала Фаррела. На голові височіє єгипетський псхент. За обома вухами у нього стирчить по гусячому перу.

ВІРАГ (каблук до каблука, кланяється): Звати мене Ліпоті Віраг, я з Сомбатхея. (Замислено-сухо прокашлюється.) Тут явні прояви розпусних оголянь, чи не так? Несподіваним чином зі споглядання задніх її частин впливає той факт, що вона аж ніяк не носить тих інтимних речей, котрі ти особливо любила. Слід від ін'єкції у неї на стегні ти, сподіваюсь, укмітив? Чудово.

БЛУМ: Granparachi[351]. Але ж...

ВІРАГ: З іншого ж боку, номер два, вона, хоч і з вишневою помадою та в білому капелюшку, з волоссям, що в неабиякому боргу перед виготовленим із дерева гофер еліксиром нашого племені, вона вбрана в сукню для прогулянки, надто тісно зашнуровану, коли судити з того, як сукенка на ній сидить. Мов кілка проковтнула, так би мовити. Можеш підправити мене, але я завжди вважав, що грайливі манери осіб, які дозволяють чоловікові ухопити поглядом інтимні частинки їхнього туалету, приваблюють тебе своєю ексгібіціоністичністю. Якщо ж виразити це одним словом. Гіпогриф. Моя правда?

БЛУМ: Вона досить-таки худа.

ВІРАГ (вельми вдоволено): Абсолютно! Справедливо підмічено – а ці накладні кишені на спідниці, як і розширений угорі крій цієї останньої, розраховано, щоб створити враження крутіших стегон. Свіженький закуп на якомусь непевному розпродажу, заради якого обскубли не одну пташину. Підроблений шик для омани очей. А ще завваж, яка увага до всіх дрібничок. Не відкладай на завтра, що можеш нацупити на себе сьогодні. Параллакс! (Нервово сіпнувши головою.) Ти чув, як мені луснуло в мізках? Поллісіллабакс!

БЛУМ (обхопивши ліктя долонею, а пальцем підперши щоку): Невеселий у неї вигляд.

ВІРАГ (вишкіривши жовті тхорячі зуби й цинічно відтягуючи пальцем донизу ліве око, хрипко, гавкучо): На дурня розраховано! Стережися тих, що підробляються під невинність і під глибоку скорботу. Лілея панелі. Кожна з них має кнопку старого парубка, яку відкрив Руальдус Колумбус{786}. Голуб її. Колумб її. Хамелеонь. (Зм'якшившись.) Ну та гаразд, дозволь мені повернути твою увагу до номера три. Тут і неозброєному оку відкривається чимала маса тілостоти. А насамперед відзначмо значну кількість окисленої рослинної речовини у неї на черепі. Хо-хо, вона вхоркає хоч кого! Гидке каченя в товаристві, недоношене дитя й неосяжна корма.

БЛУМ (шкодуючи): Вдома лишив рушницю – то й вся на тебе птиця.

ВІРАГ: Тут тобі на вибір усі сорти вина: слабенької, середньої та найвищої міцності. Гроші викладай, товар вибирай. Яким щасливим ти можеш бути хоч би з...

БЛУМ: ...котрою?

ВІРАГ (облизуючи горішню губу): Умм! Ти глянь тільки, яка вона шикарно широкозада! Огорнута товстелезною верствою жиру. Безперечно належить до ссавців, коли зважити на обсяг грудей, бо ти ж бачиш, які спереду в неї випинаються дві вельми вражаючі опуклини, схильні так і плюхнутися під час обіду в таріль супу, тоді як у задній її нижній частині відстовбурчуються два додаткові виступи, наводячи на думку про потужну пряму кишку й спокушаючи тебе хутчій пропальпувати ті набрячища, тож лишається хіба що бажати більшої їх пружності. Подібна тілостість є наслідком дбалого харчування. Коли відгодовувати таких у тісних хлівцях, їхні печінки можуть сягати слонячих розмірів. Кульки свіжоспеченого хліба з гуньбою та бензоєм, залиті згори порціями зеленого чаю, встигають забезпечити їх, за короткий їхній вік, природними подушками тлуцу колосальних пропорцій. Цілком на твій смак, еге ж? Жадані казани з м'ясивом у землі Єгипетській. Купайся в них донесхочу. Лікоподій. (Горлянка йому сіпається.) Бабах по бабах! Ось воно, знову почалось.

БЛУМ: От тільки ячмінець мені не до вподоби.

ВІРАГ (зводячи брови догори): Кажуть, треба прикладати золотого персня. Argumentum ad femīnam[352], як ми висловлювалися в Давньому Римі й Античній Греції за консульства Диплодока й Іхтіозавра. Що ж до всього іншого – абсолютно дієвий Євин засіб. Не на продаж. Лиш напрокат. Гугенот. (Знову нервовий тик.) Чудні звуки. (Схвально гмукає.) Чи то просто гузка? Сподіваюсь, ти пам'ятаєш, чого я вчив тебе на цей предмет? Пшеничне борошно з медом та мускатним горіхом.

БЛУМ (замислюється): Пшеничне борошно з лікоподієм і сілабаксом. Спробуй вишукай. Мені випав страх який стомливий день, суцільна вервечка пригод. Стривайте. Хочу сказати, що гузкова кров сама розповсюджує гузки, а ви говорили...

ВІРАГ (суворим голосом, причому ніс його ще нижче загинається, а око не тільки косує, ай моргає): Облиш крутити великими пальцями й поміркуй як слід. Ти ж бачиш: забулось. Застосуй свою мнемотехніку. La causa è santa[353]. Тара. Тара. (Наб'ік.) Я певен, він пригадає.

БЛУМ: Розмарин{787} – ви ще казали, якщо я правильно втямив, або самонавіюванням діяти на паразитичні тканини. Але ні, не це, тепер я пригадую. Зцілює дотиком рука мертвяка. Мнемо?

ВІРАГ (радісно): Саме так. Саме воно. Вона, техніка. (Енергійно ляскає по своєму сувоя пергаменту.) Ця книга розповідає, як діяти, всі подробиці описує. Показчик підкаже: аконіт за невідчепного страху, соляна кислота від меланхолії, для пріапічних цілей калган. А зараз Віраг розповість про видалення. Наш давній друг каустик. Треба їх виморити. Зрізати кінським волосом біля самої основи. Ну та звернімось тепер до болгарів та басків: вирішив ти нарешті, чи до смаку тобі жінки в чоловічому вбранні? (З сухим хихотінням.) Ось ти намірявся присвятити рік вивченню релігійних питань, а три літні місяці 1886 року кинути на пошуки квадратури круга й заробити той мільйон. Маячня! Від великого до смішного один крок. Наприклад, піжами? Чи, скажімо, розклинвані закриті трикотажні панталони? Чи, припустімо, оце непросте одіння – комбінація з панталончиками? (Глузливо кукурікає.) Кукуріку!

Блум нерішуче споглядає трьох повій, далі задивляється на затінене рожевувате панікаділо, слухаючи, як б'ється об світло невгамовний нічний метелик.

БЛУМ: Тоді я хотів завершити сьогодні. Нічне вбрання ніколи не було. Звідки висновок. Але завтра є новий день буде. Минуле було є сьогодні. Отже що є нині буде завтра позаяк тепер було бути минулим учора.

ВІРАГ (нахиляється до його вуха й шепче свинячим рохканням): Комахи-одноденки збувають своє ефемеричне існування у всякчас повторюваних зляганнях, приваблювані запахом будь-котрої більш-менш миловидної самиці, у якій статєва палкість поширюється на дорсальну її частину. Попка хорроший! (Його жовтий папугодзьоб гугняво каркає.) У Карпатах побутувала одна примовка в п'ять тисяч п'ятсот п'ятдесятому році нашої доби чи десь коло того. Одна ложка меду на столі приваблює нашого друга Медмедика куди дужче за півдесятка барилець щонайкращого солодового оцту. Дзижчання бурмила обурює бджіл. Та облишмо це. Може, продовжимо іншим разом. Нам, іншим, було вельми приємно. (Кашляє, схиляє голову й задумано потирає носа зігнутою долонею.) Безперечно, ти зробив для себе те відкриття, що цих нічних метеликів приваблює світло. Але це хибний висновок, якщо пригадати, яке в них ускладнено-неприспосовуване око. Відповіді на всі ці вузликові питання шукай у сімнадцятому томі моєї праці «Основи сексології, або Любовна пристрасть», які доктор Л. Б. назвав найсенсаційнішою книгою року. Ось тобі приклад: існують, знов-таки, деякі, чиї рухи відбуваються автоматично. Придивися. Для нього це його сонце. Нічна птаха нічне сонце нічне місто. Дожжени мене, Джиммі! Дззз!

БЛУМ: Якось-то пригадую муха чи бджола билася об свою тїнь на стїні аж поки й ошалїла тоді ошалїло полїзла менї під сорочку добра робота я...

ВІРАГ (їз безпристрасним виразом, посміюючись розкішним жіночим смїшком): Чудесно! Мушки-шпанки лїзуть до нього в штаники або гїрчичник йому на кілочок! (Збуджено белькоче, телїпаючи їндичими сережками.) Дил-дик! Дил-дик! Де ж це ми? Сезаме, відчинись! Ось, гряде! (Квапливо розгортає сувоя і читає, хутко бїгаючи своїм свїтлячковим носом і шкрябаючи кїгтем по рядках у зворотному порядку.) Ось зараз, добрий мїй друже. Я дам тобі відповідь на твоє запитання. Небавом на нас посиплуться устриці з Редбенку. А з мене ж бо найліпший кухар. Цї соковитї двостулковї можуть підсобити нам, як і трюфелї з Перигору – бульби, що їх добуває з ґрунту всеїдний пан хрунь, неперевершено дієві у випадках нервової слабкості й мужоподїбності. Нехай вони й злецько тхнуть, та добряче розпечуть. (Трясе головою,

сміхотливо кудкудакаючи.) Жартун – жах. З моноклем у моїх баньках.

БЛУМ (неуважливо): А наші баньки нам свідчать, що жінка – ще гірший випадок двостулковості. Завжди відчинений сезам. Роздвоєна стать. Тому й бояться вони паразитів, повзучих тварючок. Але Єва й змії цьому суперечать. Хоча це позаісторичний факт. Явна аналогія з моєю ідеєю. До того ж змії надто охочі до жіночого молока. Ладні проповзти цілі милі, звиваючись, аби до краплини висмоктати груди соковитої двостулкової. Достоту як ті бульбашково-жартівливі римські матрони, про яких розводиться Елефантуліазис{788}.

ВІРАГ (випнувши губи, зібрані в глибокі бганки, кам'яно-очужіло заплющивши очі, псальмоспіває чужинецьким речитативом): І те, що корови з набухлим вим'ям, що про них відомо..

БЛУМ: Я зараз заверещу. Перепрошую. Що? Так. (Немов повторюючи завчене.) Самі розшукували лігво гадове, аби віддати жадібному їхньому смоктанню пипки. Мурашки доять попелицю. (Глибокодумно.) Інстинкт править світом. У житті. В смерті.

ВІРАГ (схиливши голову набік, зігнувши спину й випнувши лопатки, видивляється на метелика й кричить, показуючи на нього гачкуватим кігтем): Хто є Джер-Джер? Хто – любий Джеральд? Ох, я так боюсь: він дуже-дуже обпечеться! Бутьте лашкафі негайно відвернути шей катастрофа, помахавши найліпший чиштий шерветка! (Нявкає.) Кс-кс-кс! (Зітхає, сахається і кутиком ока, з відвислою щелепою, позирає на підлогу.) Ну, та нехай уже. Нехай спочине в мирі.

Я маленький малюнок,

Я весни метеличок,

Все кружка веду танок.

Був колись я корольок,

Став пелюстка з пелюсток,

Сік-сочок

Смокчу з квіток:

Смок!

(Гучно хляпаючи крильцями, набігає на абажур люстри.) Тринди-ринди-триндички-спіднички!

Із дверей, що нагорі ліворуч, з'являється Генрі Квіт і, поковзом ступивши два кроки, зупиняється трохи лівіш середини салону. На ньому темна мантия і насунуте на чоло сомбреро з пером. У руках у нього сріблострунні інкрустовані цимбали й люлька Якова у подібні жіночої голівки з довгим бамбуковим цибухом. Чорні шпетні оксамитові панталони облипають ноги, взуті в бальні туфлі зі срібними пряжками. В нього романтичне обличчя Спасителя, облямоване хвилями кучерів, а ще вусики й ріденька борідка. Журавліні ноги з крихітними ступнями позичено в тенора Маріо, принца

Кандійського. Він поправляє мережані манжети й зволожує губи хтивим язиком.

ГЕНРІ (низьким млосним голосом, торкаючи струни своєї гітари): Ось квітка розцвітає.

Віраг люто, зціпивши щелепи, витріщається на панікадило. Блум зосереджено споглядає Зоїну шию. Доблесний Генрі повертає своє подвійне підборіддя до піаніно.

СТІВЕН (бурмоче під ніс): Грай із заплющеними очима. Наслідує тата. Я напхався лушпайками, свинячою їжею. По саму зав'язку. Встану та й подамся до свого. Сподівайся, що це саме те. Стіве, ти збився на згубну стежу. Мушу провідати старого Дізі або стукнути телеграму. Наша з вами вранішня розмова справила на мене глибоке враження. Попри різницю в віці. Більше напишу завтра. Втім, я ще й трохи напідпитку. (Знову торкає клавіші.) Тепер мінорний акорд. Так. Хоча не дуже.

Альмідано Артіфоні подає згорнуті руркою ноти, жваво ворухачи вусами.

АРТІФОНІ: *Ci rifletta. Lei rovina tutto*[354].

ФЛОРІ: Заспівай нам що-небудь. Давню милу пісню про любов.

СТІВЕН: Немає голосу. Як митець я геть вичерпався. Лінче, я показував тобі того листа про лютю?

ФЛОРІ (сприкрено посміхаючись): Птах, що вміє, але не хоче співати{789}!

У вікні вигулькують двоє сіамських близнюків: Філіп Бух та Філіп Сух {790} , парочка оксфордських професорів із газонокосарками. Обидва в масках Метью Арнольда.

ФІЛІП СУХ: Послухай мене, дурня. Кепські справи. Підрахуй тупим кінцем олівця, як і годиться юному ідіоту. Дали тобі платні три фунти дванадцять, два фунти папірцями, один золотий, дві крони (якщо молоде-дурне здатне запам'ятати). Муні-ан-віль, Муні-сюр-мер, у Мойри, в Ларчета{791}, з медициною в Голлс-стрит, у Берка. Все правильно? Я не спускаю з тебе ока!

ФІЛІП БУХ (нетерпляче): Тьху на тебе, чоловіче! Іди ти к дідьку лисому! Я скрізь платив сам за себе. От тільки як його зміркувати про октави. Вторинне роздвоєння особистости. І хто ж сказав мені, як його звати? (Його косарка починає тиркотіти.) Ага, ось: зое му, сас агапо[355]{792}. Таке відчуття, ніби я колись тут був. Коли ж? З Аткинсоном? Десь маю його картку. Якийся Мак. А запам'ятався як Несмак. Розводився мені про кого ж, стривай, чи не про Свінберна?

ФЛОРІ: Ну, то буде пісня?

СТІВЕН: Душа бажає, а плоть слабка.

ФЛОРІ: А ти не з Мейнута часом? Ти схожий на одного мого знайомого звідтіля.

СТІВЕН: Був, та нема. (Під ніс собі.) Розумняка.

ФІЛІПИ, БУХ і СУХ (під супровід своїх косарок, що тиркочуть, викидаючи рігодон травинок): Розумняка варняка. Був, та нема, та поїхав до млина. До речі, а чи з тобою ціпок, і штука, й наука? Таки-так, осьдечки вони. Розумняка варняка був та нема. Тримайся у формі. З нас приклад бери.

ЗОЯ: Забіг позавчорашнього вечора сюди один попик, відомо, в яких справах, а весь позашібався аж під горлечко. А я йому, та не ховайтесь, бо я й так знаю: ви – католицький священик.

ВІРАГ: Цілком логічно, з його погляду. Гріхопадіння людське. (Різно, з розширенням зіниць.) К дідьку Папу! Анічого нового під сонцем. Я – той самий Віраг, хто викрив сексуальні секрети ченців і дівиць. Ось чому я й порвав із католицькою церквою. Читайте «Священик, жінка і сповідальня». Пенроуз. Молодиці-солодиці. (Корчиться.) Жінка розв'язує свого очеретяного пояса і з милим рум'янцем сорому пропонує лінгамові свою таку вологу йоні. Потім небавом чоловік приносить жінці добути в джунглях шматки м'яса. Жінка виказує радість і прикрашає себе шкурами й пір'ям. Чоловік люто кохає її йоні великим твердуючим лінгамом. (Кричить.) Coactus volui[356]! Потім вітрогонка хоче втекти. Чоловік міцно хапає її за руку. Жінка верещить, кусається, плюється. Чоловік, розлютившись вже по-справжньому, б'є жінку по її пишній ядгані[357]. (Крутиться, силкуючись упіймати себе за хвоста.) Піф-паф! По-по! (Зупиняється, чхає.) Апчхи! (Термосить свого кінця.) Пирррх!

ЛІНЧ: То й що, наклала ти покаяння на святого отця? Дев'ять отченашів за те, що пальнув, мов єпископ.

ЗОЯ (випахкуючи моржеві вуса диму з ніздрів): Та де йому! Навіть не втрапив. Так, знаєш, полоскотав тільки. Сухий захід.

БЛУМ: Бідолаха!

ЗОЯ (безжурно): Катюзі по заслугі.

БЛУМ: Як так?

ВІРАГ (диявольська паща чорного світіння спотворює йому обличчя, витягуючи кощаву шию наперед. Він задирає рило вирока й завиває.): Verfluchte Goim[358]! Батька він мав? Чи сорок батьків! Та й самого його ніколи не було. Бог свиней! Він мав дві ліві ноги. Був він Юда Якх{793}, лівійський євнух, папський виплодок. (Уклякає на скорчені передні лапи з розчепіреними задерев'янілими ліктями, око його агонізує десь у сплющеному до потилиці черепі, а гавкіт лине ген понад онімїлим світом.) Повііне поріддя. Апокаліпсис.

КІТТИ: А Мері Шортол набралася пранців від Голубка Джимі{794} з синіх кашкетів і на примусове заgrimіла, а коли опісля народила від нього, то немовля не могло ковтати, так і задихнулося від корчів на своєму матрацику, і ми всі склалися на похорон.

ФІЛІП БУХ (суворо): Qui vous a mis dans cette fichue position, Philippe[359]?

ФІЛІП СУХ: C'était le sacré pigeon, Philippe[360].

Кітті неквапом скидає капелюха і, поклавши його на стіл, поправляє фарбоване хною волосся. Гарнішої, чарівнішої голівки з такими звабливими кучериками ще ніхто не бачив на плечах у повії. Лінч нацуплює капелюха на свою голову. Вона тут-таки відбирає своє.

ЛІНЧ (сміється): Отаку-то втіху прищепив Мечников людиноподібним мавпам{795}.

ФЛОРІ (киває головою): Локомоторна атаксія{796}.

ЗОЯ (весело): Ой-йой, де моя енциклопудія?

ЛІНЧ: Три премудрі й пренепорочні діви.

ВІРАГ (труситься, немов у лихоманці, жовта ікра рясно піниться на його тонких губах епілептика): Вона торгувала приворот-зіллям, воском, помаранчевим цвітом. Пантер, римський центуріон{797}, таки розтлив її своїм дітородним знаряддям. (Висолоплює фосфоресцентного скорпіонячого язика, заклавши долоню між ноги.) Месія! Порвав їй барабанну перетинку. (Із дикими павіанячими зойками безсоромно сіпає стегнами.) Хік! Хек! Хак! Хок! Хук! Кок! Кук!

Бен Одоробало Доллард, червонопикий, м'язисторукий, ніздреволосий, лопатобородий, клаповухий, пелехаторудий, патлатогривий, товстоциций, виступає наперед, чересла його й хазяйство затиснуті в чорних купальних трусах.

БЕН ДОЛЛАРД (виклачуючи кастаньетами в пухких величезних лабетах, весело виводить тирольські йодлі своїм басобарилотоном): Коли любов мені спалила душу...

Непорочні діви, сестра Каллан і сестра Квіглі, пробившись на ринг через охорону й канати, кидаються до нього з розпростертими обіймами.

НЕПОРОЧНИЦІ (в захваті): Великий Бене! Біг Бен! Бен МакХрі!

ГОЛОС: Ану тримайте мені отого буцмана в куцях штанях!

БЕН ДОЛЛАРД (нестримно регочучи й ляскаючи себе по стегнах): Ну втримайте ж його!

ГЕНРІ (шепоче, пестячи в себе на грудях відрубану жіночу голову): Твоє серденько, люба моя. (Торкаючи струни своєї лютні.) Коли уздрів я вперше...

ВІРАГ (міняючи шкіру й линяючи, від чого осипається його пишне оперення): Пацюки! (Позіхає, демонструючи вугільно-чорну горлянку, і знову зціплює щелепи, підштовхнувши спідню своїм сувоєм.) Сказавши після чого я геть пішов. Прощайте. Прощавай. Дреск[361]!

Генрі Квіт квапливо розчісує борідку й вусики кишеньковим гребінцем і, плюнувши на пальці, прилизує волосся. Рапірою вказуючи собі шлях, поковзом рушає до дверей, закинувши буйну арфу за плечі. Віраг сягає дверей двома незграбними скоками диб,

задерши хвоста, й мимохідь спритно приліплює до стіни гнійно-жовту листівку, буцнувши по ній головою.

ЛИСТІВКА: К. 11. Заборонено розклеювати листівки. Суворя секретність. Д-р Гай Френкс.

ГЕНРІ: Уже все втрачено.

Віраг швидко відкрочує собі голову й затискає її під пахвою.

ГОЛОВА ВІРАГА: Шарлатан!

Виходять поодинці.

СТІВЕН (Зої, через плече): Ти б віддала перевагу тому войовничому пасторові, котрий заснував протестантську єресь. Тільки стережись Антисфена, собачого мудреця{798}, та кончини ересіарха Арія. Смерть у нужнику.

ЛІНЧ: А для неї всі – один Бог.

СТІВЕН (побожно): І Господь Вседержитель.

ФЛОРІ (до Стівена): Я просто впевнена: ти – розстрига-священик. Або ченчик.

ЛІНЧ: Правда твоя. Він кардинальський син.

СТІВЕН: Кардинальний свин. Ченчик із ордену коркотяга{799}.

Його Преосвященство Саймон Стівен кардинал Дедал, примас усієї Ірландії, постає в дверях: у червоній сутані, сандалях і шкарпетках. Його служки смертні гріхи, семеро мавпоподібних карлів, також у червоному, підносять за ним шлейф, підглядаючи під нього {800}. На голові в нього м'ятий циліндр, збитий набакир. Великі пальці заткнуті під пахви, долоні виставлені наперед. На шиї чотки з корків, посеред яких звисає на груді хрест-коркотяг. Вивільнивши великі пальці, він плавними широкими жестами прикликає благодать ізгори й урочисто-помпезно проголошує.

КАРДИНАЛ:

Консервію упіймали,

В льоху лежить, в буцегарні.

На руках, на ногах кайдани –

Три тонни, не менш принаймні.

Якусь мить він озирає всіх, заплющивши праве око й надувши ліву щоку. Потім, не в спроможності більше утримувати в собі веселість, починає розгойдуватися взад і вперед, і заводить, зі щирим молодецьким настроєм:

Ох, качур бідний, маленький
Мав лапки жо-жо-жовтенькі.
Жирненький, меткий, качок він любив,
Та кривавий дикун його вбив,
Щоб м'ясо було йому до опеньків, –
І більше в Нел Флаерті качур не жив.

Комарі хмарами в'ються довкола його вбрання. Схрестивши руки, він зі страдницькою гримасою чує собі ребра, вигукуючи:

Я зношу пекельні муки, мов проклятий. Присягаюсь найдурнішою нісенітницею: маю дякувати Ісусові, що це дрібнесеньке плем'я не зовсім одностайне, а то б вони вижили мене зовсім із нашої розтриклятої кулі.

Схиливши набік голову, він квапливо роздає благословення середнім і вказівним пальцями, дарує великодній поцілунок і виходить кумедними подвійними крочками, теліпаючи сюди-туди своїм циліндром і швидко маліючи до розмірів власного дрібненького почту. Карли не відстають від нього, виписуючи ніжками кривулі, пхаючись, хихочучи, підглядаючи, презираючись та обмінюючись великодніми поцілунками. Вже здаля знов долинає його голос, мужній і милостивий, м'який та мелодійний:

Віднесе моє серце тобі,
Віднесе моє серце тобі,
І лагідний легіт нічний
Віднесе моє серце тобі!

Ручка замкнених дверей прокручується.

ДВЕРНА РУЧКА: Тоообіііі!

ЗОЯ: У тих дверях засів диявол.

По рипучих східцях спускається чоловіча постать, і чути, як вона бере з вішалки дощовика й капелюха. Блум мимоволі рушає з місця, іде вперед, але, причиняючи двері, дістає з кишені шоколадку й нервово простягає Зої.

ЗОЯ (жваво обнюхавши його чуприну): Гм. Передай спасибі твоїй мамі за кролів. Я дуже люблю те, що мені подобається.

БЛУМ (насторочує вуха, зачувши чоловічий голос, що розмовляє з повіями на ґанку): А що, коли це він? За? Чи через те, що ні? Чи і так, і так?

ЗОЯ (розриваючи фольгу): Пальці придумано ще до виделок. (Відламавши часточку, покусує, ще одну віддає Кітті Рікетс, а тоді грайливо обертається до Лінча.) Хочеш і собі пігулку? (Той киває головою. Вона з ним дражниться.) Дати чи зачекати, поки сам потрудишся забрати? (Він роззявляє рота, задерши голову. Вона веде приз колом, проти годинникової стрілки, а його голова обертається слідом. Веде навпаки, і тут він витріщається на неї.) Лови!

Вона кидає шматочок. Спритно вловивши ротом, він із хрускотом розкушує шоколад.

КІТТИ (жуючи): Той інженер, із ким я на базар ходила, от у нього чудесні шоколадки. Всякими лікерами начинені. А туди ж сам віце-король був завітав із своєю дружиною. Ну й накружлялися ми там у Тофта на каруселі – досі голова паморочиться.

БЛУМ (у хутряній шубі Свенгалі, схрестивши руки на грудях і з наполеонівською гривкою над чолом, набурмосився в зусиллі черевомовця-екзорциста, спрямувавши орлиний погляд на двері. Тоді, напружившись, виставивши ліву ногу, робить швидкий наказовий пас і, знявши праву руку з лівого плеча, подає знак майстра ложі.): Щезни, щезни, щезни, хоч би хто ти був, заклинаю тебе!

Знадвору долинає чоловічий кашель і чути, як даленіє чиясь хода. На Блумовому обличчі прочитується полегшення. Він стоїть у спокійній невимушеній позі, заклавши руку за виріз камізелки. Зоя простягає йому шматочок шоколаду.

БЛУМ (урочисто): Дякую.

ЗОЯ: Як дають, то бери. На!

Чути впевнений цокіт жіночих каблучків на сходах.

БЛУМ (беручи шматочок): Збудливе? А я саме подумав. Ваніль заспокоює – чи? Мнемо. Розсіяне світло розсіює пам'ять. Червоне діє на вовчий лишай. Барви впливають на характери жінок, на будь-які. Ця чорнота наганяє на мене смуток. Їжте, веселіться, бо завтра. (Жує.) Впливає і на смак, рожевість. Але ж я так давно не. Здається чимось новим. Збуд. Той священик. Хай приходить. Краще пізно, ніж ніколи. Потрюхай по трюфелі до «Ендрюз».

Відчиняються двері. Входить Белла Коген, тілиста господиня закладу. На ній довга сукня барви слонокости, з пишно отороченим подолком. Задля прохолоди обмахується чорним костяним віялом, наманір Мінні Гок {802} у «Кармен». На лівій руці два персні, один – обручка, а другий свідчить про її статус хазяйки. Очі дуже підмальовані. Помітно пробиваються вусики. Вона має оливкове, трохи спітніле обличчя з важкими рисами, м'ясистим носом, ніздрі помаранчево підведені. У вухах великі сережки з берилами.

БЕЛЛА: Слів немає! Я впріла, мов купа гною.

Вона обводить очима пари, потім зупиняє погляд – владний, наполегливий – на Блумові. Її велике віяло жене легіт їй на гаряче обличчя, на шию та крутосхили грудних опуклин. Блискочуть її соколині очі.

ВІЯЛО (колихаючись шпарко, а тоді сповільнюючись): Бачу, ти одружений.

БЛУМ: Атож... Почасти – і де я подів...

ВІЯЛО (напіввідкрившись, складається): І дружина командує. Твоя підкаблучність.

БЛУМ (з дурнуватою посмішкою втупившись у підлогу): Таки так.

ВІЯЛО (складене, завмерло біля її сережки): Ти забув мене?

БЛУМ: Так. Ні.

ВІЯЛО (складене, впирається в її талію): Це ж я та про яку ти мріяв досі? І то вона відтоді знала його тебе нас? Чи я всі вони і ті самі тепер коли ми?

Белла підходить, легенько поплескуючи його віялом.

БЛУМ (здригається): Владна істота. Вичитала в моїх очах ту дрімоту, що подобається жінкам.

ВІЯЛО (поплескуючи): Ми стрілися. Ти мій. Це доля.

БЛУМ (упокорено): Пишна жінка. Я ждав, жадав твого панування. Я виснажений, покинутий, вже немолодий. Стою, можна сказати, з невідправленим листом, за який треба доплатити, перед скринькою для запізнитої кореспонденції на головній пошті людського життя. Вікно і двері, відчинені під прямим кутом, викликають протяг із швидкістю в тридцять два фути за секунду, за законом падіння тіл. Щойно я відчув напад ішіасу в лівому сідничному м'язі. Це у нас родинне. Бідолашний тато, вдівець, він через це був ходячий барометр. Він вірив, що тут допомагає тепло тварин. Носив узимку камізельку на котячому хутрі. А коли діло пішло до кінця, то, пам'ятаючи царя Давида з сунамітянкою, клав біля себе Атоса, що зберіг вірність і по смерті. Собача слина, як ви, певне... (Здригається.) Ах!

РІЧІ ГУЛДИНГ (заходить, обтяжений портфелем): Глузами завжди діймеш. Найліпше, що є в Дубліні. Гідне принцових печінки й нирок.

ВІЯЛО (поплескуючи): Всьому настає кінець. Будь моїм. Зараз.

БЛУМ (вагаючись): Всьому зараз? І навіщо я розпрощався з моїм талісманом? Потрапив під дощ, полежав, коли спадала роса, на скелях, непростима дурість у моєму віці. Всяке явище має свою природну причину.

ВІЯЛО (вказуючи додолу): Ти можеш.

БЛУМ (дивиться вниз і помічає у неї на черевіку розв'язаний шнурок): На нас дивляться.

ВІЯЛО (рішуче вказуючи додолу): Ти повинен.

БЛУМ (жадаючи й опираючись жаданню): Я вмю зав'язувати справжнім пласким вузлом. Перейняв, коли бігав побігаєм, а потім трудився у Келета – у відділі поштових замовлень. Напрактикувався. Таємна мова вузликів. Дозвольте ж. Зробіть ласку. Сьогодні я вже стояв на колінах. Ах!

Белла трохи підіймає подолок сукні й, ставши чимстійкіше, впирає у край стільця тлусту кінцівку з копитом у зашнурованому черевіку та бабкою в шовковій панчосі. Блум, із негнучкими ногами, такий постарілий, схиляється над тим її копитом і ніжними доторками засилує шнурок у дірочки й витягує назовні.

БЛУМ (закохано мурмоче): Служити продавцем узуття в Менсфілда, у дамському відділі, – то була моя люба юнача мрія. Милі радощі приємного зацібання кнопочок та гудзичків, дивний екстаз перехресного зашнуровування, до самого коліна, чепурного лайкового черевичка на єдвабній підкладці, такого просто неймовірно крихітного, для леді з Клайд-руд{803}. Навіть на їхній восковий манекен, Раймонду, я що день Божий ходив видивлятися, такий захват будили в мені її панчохи-павутинки, які носять у Парижі, й пальчик ноги, мов стебельце ревеню.

КОПИТО: Понюхай мою теплу козячу шкіру. Відчуй мою королівську вагу.

БЛУМ (шнуруючи): Не надто тісно?

КОПИТО: Хай ти мені тільки наплутаєш, Ручки-Дрючки, я тобі як футбольну по твоїх м'ячиках.

БЛУМ: Головне – не пропустити якої дірочки, як було вийшло у мене перед благодійним балом. Погана прикмета. Гніздечко в неналежному місці у неї... у згаданій вами особи.

Того вечора вона зустріла... Готово!

Зав'язує шнурка. Белла опускає ногу на підлогу. Блум підводить голову. Просто в міжбрів'я свердлять йому її важке обличчя, її очі. Його очі каламутніють, блякнуть, під ними надуваються капшуки, ніс розбрюкає.

БЛУМ (мимрить): Чекаючи подальших розпоряджень, честь маємо, панове...

БЕЛЛО (гучним баритоном, із невблаганним поглядом василіска): Нікчемна собако!

БЛУМ (закохано): Імператрице!

БЕЛЛО (з важко обвислими щоками): Рабе перелюбських сідниць!

БЛУМ (благально): Грандіозносте!

БЕЛЛО: Гноєїде!

БЛУМ (з обвислими м'язами): Величавосте!

БЕЛЛО: Ану падай! (Ляскає її віялом по плечу.) Згинай ноги! Ліву на крок назад. Ти впадеш. Ти падаєш. Навкарачки!

БЛУМ (захоплено закотивши очі, потім заплющившись): Трюфелі!

Із пронизливим епілептичним вереском вона падає навкарачки, рохкає, сопе, риє рилом біля його ніг, потім розпластується, мовби мертва, щільно прикривши очі тремкими повіками, в позі взірцевого майстра.

БЕЛЛО (коротко підстрижений, із буряковим другим підборіддям та пишними вусами, що облямовують поголений рот. На ньому гамаші горянина, зелений камзол зі срібними гудзиками, вільного крою сорочка й тирольський капелюх із пером куріпки. Руки глибоко закладені в кишені бриджів. Він ставить ногу на її шию і пригинає до підлоги): Відчуй всю мою ваготу. Падай, безправний рабе, ницьма перед троном переможних закаблуків твого повелителя, аби вони гордо й засліпливо височіли над тобою.

БЛУМ (покірливо лепече): Обіцяю завжди слухатись.

БЕЛЛО (гучно регочучи): Дурепо! Ти зовсім мало знаєш, що на тебе чекає. Я той тартар, що вирішить твою нікчемну долю – вгатить тебе в себе! Всім ставлю коктейлі, коли не виб'ю з тебе всіх твоїх ганебних хитрощів, старенький свиночку. Позадирайся-но зі мною, спробуй лишень! Як зважишся, то зразу й затремти, бо скуштуєш каблучного виховання, вбравшись у гімнастичне трико.

Блум заповзає під диван, визираючи крізь торочки.

ЗОЯ (розправляючи спідниці, щоб заховати її): Тут її немає.

БЛУМ (заплющуючи очі): Тут її немає.

ФЛОРИ (затуляючи її подолком сукні): Вона цього не хотіла, містере Белло. Вона виправиться.

КІТТИ: Ви вже пробачте їй, містере Белло. Адже ви пробачите, правда, мадамсер?

БЕЛЛО (підлесливо): Ну-бо, вийди, люба качечко. Лиш на одне слівце, дорогесенька: просто призначимо покараннячко – і все. Лиш трішечки зважся на коротеньку щирю розмову. (Блум боязко витикає голову.) Оце хороша дівчинка. (Белло хапає її за чуприну й витягує назовні.) Я тільки хочу тебе підправити, задля твого ж добра, по м'якенькому неболючому місцю. Як тут наш ніжний задочок? Ось я по ньому легесенько, люба. Будь готова!

БЛУМ (мліючи): Ой, не порвіть мені...

БЕЛЛО (люто): Кільце в ніздрі, тортури обценьками, биття кием, диба й нагай – все це я змушу тебе цілувати, мучачи під зойки флейти, мов нубійського раба давніх часів. Цього разу ти мені попалась! Ти пам'ятатимеш мене, скільки й житимеш. (Його обличчя наливається кров'ю, жили на лобі набрякають.) Я щоранку гарцюватиму на тобі, на твоїй спинці-отоманці, упхавши в себе добрячий сніданок смаженої свинини від Матерсона й видудливши пляшку Гіннесового портеру. (Відригує.) Посмоктуватиму добру сиг'ару й читатиму «Газету патентованих рестораторів». А потім, либонь, звелю, щоб тебе закололи в моїй стайні й засмажили на рожні, і я тебе смакуватиму по кусню просто з духівки, з хрумкою шкуринкою, запечену мов молочне поросля з рисом та лимонником або із смородиновою підливою. Ой як тобі болітиме!

Починає викручувати їй руку. Блум вищить, перекидається догори кілем.

БЛУМ: Не треба так жорстоко, нянечко! Не треба!

БЕЛЛО (далі викручуючи): Іще разочок!

БЛУМ (стогне): Ой, це ж просто пекло! Як болить! Ти ж із мене просто сотаєш нерв за нервом!

БЕЛЛО (горлає): Чудово, клянусь каправим капралом! Оце ж для мене найкраща новина за останні півтора місяця! Ану ж бо, не змушуй мене ждати! (Вліплює ляпаса їй по щоці.)

БЛУМ (пхинькає): Ви хочете мене віддухопелити. Я все розповім...

БЕЛЛО: Ану придавіть його, дівчата, поки я його засідлаю.

ЗОЯ: Ага! Пройтися по ньому. Я хочу.

ФЛОРИ: І я хочу! Не будь жадюгою.

КІТТИ: Ні, я! Здайте мені його напрокат!

У дверях з'являється бордельна куховарка місіс Кйоу, поморщена, сивоборода, в

засмальцьованому фартусі, в чоловічих сіро-зелених шкарпетках та черевиках, обсіпана борошном, тримаючи в оголених червоних руках обліплена тістом качалку.

МІСІС КЙОУ (кровожерливо): Чи не потрібна вам допомога?

Вони хапають Блума й притискають до підлоги.

БЕЛЛО (вмощується Блумові на обличчя, порохкуючи, пахкаючи сигарою, несквапно простягаючи тлусту ногу): Я бачу: Кітінга Клея обрали на президента психіатричної лікарні в Ричмонді, так, і слід зазначити, Гіннесові акції з фіксованим дивідендом котируються по шістнадцять і три чверті. Я просто склеїла писаного дурня, що не купила той пакет, коли радили Крейг і Гарднер. А все моє пекельне безталання, хай йому всячина. Та ще ця триклята Реклама одбателила двадцять до одного. (Спересердя гасить сигару об Блумине вухо.) Де в біса та клята попільничка?

БЛУМ (попечена й сіднищерозчавлена): А! О! Чудовисько! Мучителька!

БЕЛЛО: Преси цього щодесять хвилин. Виклянчуй. Благай про це, як ні про що не благав досі. (Тиче їй у ніс дулю й смердючу сигару.) Ану цілуй! І це, і те. Цілуй! (Перекидає ногу на другий бік, сідає верхи й, стискаючи Блума коліньми, покрикує як вершник.) Гоп-гоп! їде ляля на коні в червоному жупані. Я поскачу на цій кобилі на Екліпсів приз{804}. (Хилиться набік і грубо стискає тестикули свого коня, погукуючи.) Гей! Нно! Приїду все одно! Я тебе виїжджу як годиться. (Підскакує, мов справжній вершник у сідлі.) Пані їде помалу-малу, кучер їде ристю-ристю, вершник мчить чвалом!

ФЛОРІ (сіпає Белло): А тепер пустіть мене на нього! Ви вже накатались. Я перша просила.

ЗОЯ (сіпаючи Флорі): Ні, дай мені! Мені! Ти ще не приконтачила його, п'явко?

БЛУМ (задихаючись): Не можу більше!

БЕЛЛО: Ну, а я ще й як можу! Стривай-но. (Затримує дихання.) Прокляття. Ось воно. Зараз як прорве. (Відкупорює свій зад і, весь напружившись, із перекривленим обличчям, оглушливо пердить.) Ось тобі! (Знову закупорюється.) Ну й чортяка: шістнадцять і три чверті!

БЛУМ (обливаючись потом): Не чоловіче. (Принюхавшись.) Жіноче.

БЕЛЛО (встаючи з нього): Досить із тебе вже холодних та гарячих. Здійснилося те, чого ти палко прагнув. Відтепер ти розчоловічений і цілковито мій, ти – бидло в ярмі. А зараз про виправне вбрання. Ти розлучишся з чоловічою одежею – тобі втямки це, Рубі Когене? І незагайно дістанеш розкішні шовки, що так мило шурхочуть, коли їх надягаєш через голову.

БЛУМ (зіщулившись): Шовк! Пані звеліла! О хрусткий! Рипучий! Чи повинна я нігтями торкатися до нього?

БЕЛЛО (показуючи на своїх повій): І будеш ти геть такий, як вони: в перуці, з завивкою, напудрена й напахчена, з чисто виголеними пахвами. З тебе знімуть мірки щільно по тілу. Тебе безжально зашнурують у тісний, мов лещата, корсет із м'якого сизого тьку, із планшетками китового вуса, геть аж до абсолютної межі, до тазу,

прикрашеного алмазом, а фігуру, що стане повніша, ніж була на волі, вбиратимуть в улиплі сукні, в чудесні невагомні спіднички зі шлярками, і на всьому, звісно, буде позначка мого дому: вишукана білизна для Аліси{805}, найкращі парфуми для Аліси. Аліса почуватиметься зашороною. Марії та Марті спочатку буде прохолодно в цих строях, але легкі пишні мережива довкола голих колін нагадають тобі...

БЛУМ (чарівлива субретка з гірчичними косами й розмальованими щоками, з великими чоловічими руками й носом, із хижо-хтивим ротом): Я тільки двічі спробував надягти її речі, на Голлс-стрит, ужарт. Коли нам було сутужно, я прав їх сам, аби заощадити на пральні. А ще я перелицьовував свої сорочки. Чиста економія.

БЕЛЛО (глузливо): Дрібничкові послуги, щоб матуся похвалила, еге ж? А потім, убравшись, мов на маскарад, зашторивши усі вікна, кокетував перед дзеркалом, виставляючи голі стегна й козлине вим'я, прибирав усяких поз, ніби віддаючись? Ха! Ха! Як мені смішно! Чорна поношена комбінація та короткі панталончики, що луснули по швах, коли її гвалтували востаннє, – те, що продала тобі місіс Міріам Дандрейд із готелю Шелборн, чи не так?

БЛУМ: Міріам. Чорна комбінація. Дама напівсвіту.

БЕЛЛО (з грубим реготом): Хрест святий побий, яка з тебе гарна потіха! То ти, значить, був миленькою Міріам, коли вистриг заріст свого заднього ходу й розлігся, умліваючи, впоперек ліжка, нібито місіс Дандрейд перед тим, як бути згвалтованою лейтенантом Смайт-Смайтом, містером Філіпом Огастесом Блоквелом, Ч. П., синьйором Лачі Даремо{806}, міцним тенором, блакитнооком Бертом, ліфтером, Анрі Флері[362], уславленим, як сам Гордон Беннет, квартироном Шериданом, багатим, мов Крез, восьмим номером веслувальної залози старого Триніті, Понтом, власним призовим ньюфаундлендом, і Бобс, овдовілою герцогинею Меноргамільтон. (Регоче.) Боженьку, від такого й сіамський кіт покотився б зо сміху!

БЛУМ (її руки й риси обличчя ходором ходять): Це через Джеральда я так полюбив корсети, ще в школі, коли грав жіночу роль у виставі «Навпаки». Це все любий Джеральд. А в нього це почалося з того, що страшенно вабив корсет старшої сестри. І тепер дорогенький Джеральд рум'яниться й підмальовує повіки золотою фарбою. Культ прекрасного.

БЕЛЛО (з лихим посміюванням): Прекрасного! Дай відпочити від сміху! Коли ти, мов панночка, всідався на зачовганому троні, підіймаючи свої торочки.

БЛУМ: Задля науки. Аби порівняти різні втіхи, яких кожне з нас зазнає. (Поважно.) І така поза справді краща... бо скільки разів доводилося обмочити...

БЕЛЛО (суворо): Щоб мені жодного такого непослуху! Он там, у куточку, для тебе тирса. Я дав тобі строгі інструкції, а ти забула? Будьте ласкаві робити це стоячи, сер! Я відучу тебе від паскудних звичок! Якщо хоч раз знайду сліди на твоїх пелюшках... Присягаюсь ослом Доранса{807}, ти пересвідчишся, який я суворий начальник! Гріхи твого минулого ополчуються на тебе. Їх багато. Сотні!

ГРІХИ МИНУЛОГО (незграйною сумішшю голосів): Він пройшов через подобу таємного шлюбу принаймні з однією жінкою, в сутіні Чорної Церкви{808}. Подумки телефонував міс Данн на Д 'Ольєр-стрит і говорив їй несусвітні речі, надавши собі непристойного вигляду перед апаратом у телефонній будці. Словом і ділом він підохочував одну нічну дівичку відкладати фекалії та інші речовини в антисанітарному нужнику біля запусілих будівель. У п'ятьох громадських убиральнях поробив написи олівцем, пропонуючи свою законну дружину хоч би якому самцеві з потужним прутнем. А хіба не збував він цілих ночей на задвірках смердючої фабрики купоросних фарб, присусіджуючись до закоханих парочок і гадаючи, скільки, та що, та як пощастило б йому підгледіти? І чи не вилежувався гладким кабанюрою в ліжку, пожираючи очима шмат ретельно використаного туалетного паперу, який подарувала йому мерзенна

шльондра, підохочена пряником і поштовим переказом?

БЕЛЛО (гучно свиснувши): Нічогенько! І що ж було найогиднішою непристойністю у всій твоїй злочинній кар'єрі? Виливай увесь свій свинський бруд! Виблюй все, що маєш! Хоч раз висповідайся щиро.

Німі нелюдські фізіономії виступають юрбою з п'їтьми, злостиво косують, лепечуть, галу-балу, щезають... Польді Кок, Шнурки-за-пенні, карга біля Кессіді, сліпий хлопець, Ларрі Носоріг {809} , та дівчина, та жінка, та повія, та інша, та...

БЛУМА: Не випитуйте! Наша спільна віра. Втіха-стрит. Я не гадав і половини... Присягаюсь найсвятішим...

БЕЛЛО (владно): Відповідай! Огидна нікчемо! Я наполягаю, бо хочу знати. Потіш мене, розкажи щось непристойне, чи страшилку з привидами, чи віршика прочитай – швидко, швидко, швидко! Де? Як? Коли? Зі скількома? Лічу до трьох. Один! Два! Тр...

БЛУМА (слухняно белькочучи): Я пху... пхнув носа в гигигидотне...

БЕЛЛО (бундючно): О відійди геть, смердючко! Заткайся! Говори тільки тоді, коли тобі дозволять!

БЛУМА (кланяючись): Пане! Пані! Приборкувачу чоловіків!

Здіймає руки догори. Браслети спадають з його зап'ясть.

БЕЛЛО (знущально): За дня ти пратимеш і полоскатимеш нашу смердючу білизну, й навіть тоді, коли у нас наші жіночі немочі, й митимеш наші нужники, підтикавшись і з посудною ганчіркою, прив'язаною до твого «хвоста». Яка милість, правда? (Надягає рубінового персня їй на палець.) Ось так! Цим перснем я привласнюю тебе. Кажі: «Дякую, пані»!

БЛУМА: Дякую, пані.

БЕЛЛО: Ти прибиратимеш постелі, готуватимеш для мене ванну, виноситимеш з усіх кімнат нічні горщики, в тому числі й кухарчин, місіс Кйоу, той, з піском. І зятям: всі сім вимити гарненько – або ж вихлептати, мов шампанське. Пий моє гарячим! І гоп-гоп! Витанцьовуватимеш переді мною на задніх лапках, а то я вичитаю тобі пречудову лекцію про твої прогріхи, міс Рубі, та добряче одшмагаю тебе, міс, по голій паністарі жорсткою щіткою. Покажу тобі, які лихі твої хиби. На ніч ти щедро умастиш твої руки в браслетах кремом і надягнеш на них рукавички на сорока трьох гудзичках – свіжонапудрені тальком і з напахченими пучками. За подібні милості лицарі в давнину віддавали життя. (Хихоче.) Мої хлопці будуть у невимовному захваті, як забачать таку панійку, а найдужче полковник. Коли прийдуть сюди напередодні весілля потішитися з моєю найновішою цікавинкою в золотих черевичках. Але спочатку я сам розважуся з тобою. Один мій знайомий з іподрому, звати Чарльз Альберта Марш (допірочку оце я була з ним у ліжку й ще з одним джентльменом із канцелярії лорда-канцлера) якраз підшукує собі служницю для всіх послуг. Випни бюст. Усміхнись. Опустити плечі. Хто скільки дасть? (Показує на неї.) Ось за цю річ, навчену господарем приносити-відносити, кошичка в зубах. (Закасавши рукава, занурює руку по лікоть у Блумину вульву.) Оце так глибина вам! То що, хлопці? Це вас не

запалює? (Тиче рукою в обличчя покупцеві.) Гей, свистати всіх наверх! І почали!

ПОКУПЕЦЬ: Флорин!

Діллонів лакей калатає дзвоником.

ГОЛОС: Переплачує шилінг і вісім пенсів.

ЛАКЕЙ: Телень!

ЧАРЛЬЗ АЛЬБЕРТА МАРШ: Либонь, незайманка ще. Віддих хороший. Свіжий.

БЕЛЛО (стукає молотком): Два шилінги. Куди вже дешевше, ціна мізерна. Чотирнадцять долонь зросту. Мацайте, розглядайте його-її якості. Покрутіть її-його туди-сюди. Гладенька шкіра, м'які м'язи, ніжна плоть. Був би при мені мій золотий дірокол! Зовсім легко доїться. По три галони теплого за день. Добрий і на плем'я, а за годину й отелиться вам. Один з його предків поставив рекорд з надоїв: тисяча галонів незбираного молока за сорок тижнів. Егей, мій скарбе! Покажи-но товар лицем! Агей! (Ставить на Блумин круп своє тавро, ініціал К.) Ось вам! Коген із гарантією! Два шилінги, панове, – хто дасть більше?

ТЕМНОЛИЦІЙ ЧОЛОВІК (старанно приховуючи акцент): Сіто хвунтів здерлінгів!

ГОЛОСИ (перешіптуються): Для каліфа Гаруна аль-Рашида!

БЕЛЛО (радісно): Чудово! Хай усі біжать сюди. Легка, зухвало вкорочена спідничка, піддзигана до колін, покаже білі панталончики, цю могутню зброю, а панчохи-павутинки зі смарагдовими підв'язками й прямим швом, що заходить вище колін, пробудять найкращі інстинкти наших пересичених джигунів. Опануй плавний дрібний виступець на чотиридюймових закаблуках а-ля Людовік XV, випрацюй грецький стан, круп випнутий, стегна колихаються звабливо, колінця скромненько цілюються. Дій на них усією силою всіх своїх чарів. Потурай їхнім содомо-гоморським порокам.

БЛУМ (ховає зашаріле обличчя під пахву та безглуздо осміхається, заклавши пальця в рот): Еге ж, я знаю, на що ви натякаєте.

БЕЛЛО: Та на що ще ти годишся, імпотенте нещасний? (Нахиляється і, зазираючи, грубо тичає віялом поміж товсті жирові бганки на Блуминих стегнах.) Підтягнись! Підберись! Коте безхвостий! Що ми тут маємо? Де подівся твій кучерявий чайничок? Хто відбив тобі носика-дзьобика, пташечко? Заспівай, пташку, заспівай. Висить, мов у хлопчика-шестилітка, який дзюрить калюжку за возом. Купи собі відро або продай свою помпу. (Гучно.) Та чи можеш ти робити чоловічу роботу взагалі?

БЛУМ: На Екклс-стрит...

БЕЛЛО (в'їдливо): Я б хтозна-як хотіла пощадити твої почуття, але ж місцем твоїм уже заволодів м'язистий чоловік. Часи змінилися, мій веселий юначе! От він – це натуральний мужчина, і ростом удався нівроку. Тобі б, недоноску, отаку гармату, як у нього: з вузлами, шишками, гузками по всій довжині. Ручуся: він бабахнув як слід. Нога до ноги, коліно до коліна, живіт до живота, груди до грудей! Це не євнух тобі. Ззаду в нього стирчить пучок рудого волосся, достоту колючий куц. Зачекай дев'ять місяців та й побач, хлопче мій! А хай йому, як воно вже брикає та чхає в ній на всі боки! Ти вже закипаєш, еге ж? Зачепило за живе? (Презирливо спльовує.) Тьху, ганчірка!

БЛУМ: Мене піддали нечемному обходженню, я... я піду в поліцію. Сто фунтів. Немає слів! Я...

БЕЛЛО: Пішов би, та дійшов, доходяго! Нам потрібна добряча злива, а не твоя нікчемна мжичка.

БЛУМ: Вона доводить мене до божевілля! Моллі! Я забув! Пробач! Моллі!.. ми... все ще...

БЕЛЛО (нещадно): Ні, Леопольде Блуме, все змінилося по волі жінки, поки ти лежнем лежав у Сонній Печері. Двадцять літ пролежав. То вернись і поглянь.

Над пустищем лунає голос Сонної Печери.

СОННА ПЕЧЕРА: Ріпе ван Вінклю! Ріпе ван Вінклю!

БЛУМ (у порваних черевиках, із заржавілою рушницею, зі схудлим, вилицюватим, оброслим бородою обличчям, навпомацки ступає навшпиньках; придивившись крізь шибки-ромбики, вигукує): Я бачу її! Це вона! Той перший вечір у Мета Діллона! Але сукня на ній – зелена! І коси пофарбовані в золотавий колір, а він...

БЕЛЛО (глузливо сміється): Це ж донька твоя, старий сліпий сичу! Вона зі студентом із Маллінгара.

Міллі Блум, білява, в зеленій сукні та босоніжках, із блакитним шарфиком, яким бавиться морський бриз, виривається з обіймів коханого й вигукує, широко розплющивши очі.

МІЛЛІ: Боже! Це ж татульо! Але ж як ти... Ой, татулю, як ти постарів!

БЕЛЛО: Ага, змінився? Глянь лиш: наша етажерка, наш письмовий стіл, за яким ми ніколи не писали, крісло тітоньки Геґарті{810}, наші класичні репродукції давніх майстрів. Тут привільно живеться чоловікові з його друзками. «Притулок Рогоносців»! А чом би й ні? Ану признайся, скільки ти мав жінок? Переслідував їх по темних вулицях, дибаючи на пласких ступнях, збуджуючи їх своїм утробним бурчанням. Що скажеш, чоловічку-проституте? Порядні жінки, що несуть додому пакунки з бакалії. Обернися. Підлива для гуски, мій гусаче, О.

БЛУМ: Вони... я...

БЕЛЛО (уриває його): Вони затопчуть той килим, що під брюссельський, якого ти купив на розпродажу в Рена. Ті жеребці, у своїх буйних забавах із Моллі, ловлячи блоху в неї під сорочкою, відіб'ють голову статуетці, яку ти під дощем ніс додому, цінуючи мистецтво заради мистецтва. Потім дошукаються до всіх секретів, що в тебе у нижній шухляді. Повиривають сторінки з твого астрономічного довідника, розкурюючи собі люльки. І плюватимуть тобі в коминок крізь мідні ґратки, що ти купив за десять шилінгів у Гемптона Лідома.

БЛУМ: За десять і шість. Так поводяться останні негідники. Відпустіть мене. Я ще повернусь. Я доведу...

ГОЛОС: Присягнись!

Блум зціплює кулаки й повзе вперед, затиснувши в зубах мисливського ножа.

БЕЛЛО: Квартирантом чи утриманцем? Запізно. Ти влаштував у себе вдома ліжко другого сорту, отож лежати в ньому іншим. Епітафія твоя вже написана. Ти скотився на самісіньке дно, ти не в себе вдома, і не забувай цього, стара довбешко.

БЛУМ: Правосуддя! Вся Ірландія супроти одного! Невже ж ніхто... (Кусає пальці.)

БЕЛЛО: Згинь і пропади, проклятий, якщо в тебе лишилася бодай крапля пристойности чи гідности. Пригостила б я тебе таким рідкісним старим вином, від якого ти вмить злітав би в пекло й назад. Підпиши заповіт, лиши нам увесь свій капітальчик. А як нема, то роздобудь як сам знаєш, накрадь, награбуй, хай тобі біс! І ми закопаємо тебе біля нужника в кущиках, і лежатимеш ти там у лайні й спокої, поруч старого Рогоноса Когена, мого прийомного небожа, за якого я вийшла заміж; цього сучого звідника й педераста, триклятого кривошийого подагрика, – і поруч решти моїх чоловіків, скільки їх там, десять чи одинадцять, уже й не згадаю, як їх, паскудників, звали, щоб вони всі там гнили в єдиній помийній ямі. (Вибухає гучним кашлеподібним сміхом.) Ми вас удобримо-угноїмо, пане Квіте! (Перекривляє пискляво.) Бувай, Польді! Бувай, татусю!

БЛУМ (хапаючись за голову): Моя сила волі! Пам'ять! Я грішив! Я стражд... (Ридає без сліз.)

БЕЛЛО (знущається): Поплач, дитинко! Крокодилові слізки!

Блум, зламаний, щільно сповитий для жертвоприносин, ридає, покладений ницьма. Лунає подзвін. Під стіною плачу темні постаті обрізаних, у власяницях та обсипані попелом: М. Шуломовіц, Джозеф Голдвотер, Моше Герцог, Гаріс Розенберг, М. Мойзел, Дж. Цитрон, Мінні Вочмен, О. Мастянський, превелебний Леопольд Абрамовіц, кантор. Вимахуючи руками, вони від душі голосять, оплакуючи віровідступника Блума.

ОБРИЗАНИ (з гортанним протяглим наспівом закидають його плодами мертвого моря, не квітами): Шема Ісраел Адонаї Елогену Адонаї Ехад[363].

ГОЛОСИ (зітхаючи): Тож він спочив. Ах, так. Так, насправді. Блум? Ніколи не чув про такого. Ні? Чудний був тип. Он його вдова. Ота? Так, так.

Над погребним вогнищем для самоспалення вдови здійсмаються полум'я і дим смолистого камфорного дерева. Розвіюється запона пахкого диму. Вийшовши з дубового обрамлення, німфа з розпущеним волоссям, у легких шатах високохудожніх чайно-брунатних тонів, спускається зі свого ґроту і, пройшовши попід переплетеним гіллям тисів, зупиняється над Блумом.

ТИСИ (шепочуть листям): Сестра. Наша сестра. Шш.

НІМФА (тихо): Смертний! (Ласкаво.) О ні, не плач!

БЛУМ (желеподібно переповзає під віття; в пасмугах сонячного світла, згідністю): В такому становищі. Я відчував, що цього сподіваються від мене. Сила звички.

НІМФА: Смертний! Ти знайшов мене в лихому товаристві, з кафешантними танцівницями, вуличними перекупками, боксерами, популярними генералами, неморальними акторами пантоміми в тілесних трико, модними виконавицями шіммі, Ля Аврора й Каріні, музичний номер, сенсація віку. Мене ховали в рожевому дешевому папері, пропахлому гасом. Мене оточували заяложені непристойності для клубних нероб, бувальщини, спокусливі для зелених парубчаків, оголошення про силуетні листівки, найдовершеніші гральні кості та бюстгальтери, реклами патентованих товарів, а ще навіть носити бандаж, із атестацією від джентльмена з грижею. Інтимні поради одруженим.

БЛУМ (підводить черепаху голову до її пелени): Ми вже стрічалися колись. На іншій зірці.

НІМФА (сумовито): Гумові вироби. Ніколи не рвуться. Марка, що постачається клієнтам з аристократії. Корсети для чоловіків. Лікую напади, оплата у випадку невдачі повертається. Добровільні свідчення про чудесний засіб професора Вальдмана для розвитку грудей. Мій бюст збільшився на чотири дюйми за три тижні, повідомляє місіс Гас Раблін, фото додається.

БЛУМ: Ти маєш на увазі «фотокартинки»?

НІМФА: Атож. Ти забрав мене звідтіля, вставив у позолочену дубову рамку й почепив над своїм шлюбним ложем. І якось-то, одного літнього вечора, ти потайки поцілував мене в чотирьох місцях. А ще ти любовно підмалював мені олівцем очі, груди й соромок.

БЛУМ (смиренно цілуючи її довге волосся): Твої класичні форми, о безсмертна красуне. Я щасливився, споглядаючи й славлячи тебе, породження самої краси, мало не молився на тебе.

НІМФА: Темними ночами я чула твої похвали.

БЛУМ (покvapливо): Так, так. Ти хочеш сказати, що я... Уві сні у всіх виявляється найгірше, окрім хіба дітей. Знаю: я впав із ліжка, себто мене зіштовхнули. Подейкують, буцім вино, коли настоїться на чомусь сталевому, допомагає від хропіння. А від іншого – то та англійська вигадка, про яку мені днями надіслали проспект, помилково, адресу переплутали. Там стверджується, начебто воно забезпечує випорожнення без шуму й запаху. (Зітхає.) Так воно завжди буває. Шлюб! Ім'я тобі – зрада.

НІМФА (затикаючи пальцями вуха): А слова! Таких немає у моєму словнику.

БЛУМ: А ти ж зрозуміла їх?

ТИСИ: Шш!

НІМФА (затуляючи обличчя рукою): І чого тільки надивилася я у тій спальні? На що доводилося дивитися моїм очам?

БЛУМ (провинним тоном): Я розумію. Брудна білизна, навмисне вивернута брудним назовні. І ліжко розхиталося. Із Гібралтару довго пливло, та й давно вже.

НІМФА (низько опустивши голову): Гірше! Гірше!

БЛУМ (обережно розмірковуючи): Той стільчак розсипається. І не через її вагу. Тоді

вона важила рівно сімдесят кілограмів. А як перестала годувати, так і набрала дев'ять фунтів. Там просто була тріщина й замало клею. Га? Та ще той безглуздий горщик у жовтогарячі смужки, без однієї ручки.

Чути шум водоспаду, веселе плюскотіння.

ВОДОСПАД:

Пулафука Пулафука

Пулафука Пулафука.

ТИСИ (сплітаючись гіллям): Слушайте. Шепіт. Вона слушно мовить, сестра наша. Ми зросли біля Пулафуки-водоспаду. Ми давали тінь і прохолоду в задушливі літні дні.

ДЖОН ВАЙЗ НОЛАН (на задньому плані, у формі Ірландського національного лісництва, вітально підіймає капелюха з пір'їною): Ростіть і процвітайте! Даруйте тінь і прохолоду в задушливі дні, о дерева Ірландії!

ТИСИ (мурмочуть): Хто приїздив на Пулафуку зі шкільною екскурсією? Хто не пішов по горіхи з однокласниками, а сховався натомість у нашому затінку?

БЛУМ (вузькогрудий, з обвислими, підбитими ватою плечима, в непоказному чорно-сірому підлітковому костюмчику, що вже затісний на нього, в білих тенісних туфлях, у відкочених угорі шкарпетках з обвідкою та червоному шкільному кашкеті зі значком): Я був тоді хлопчак, підліток. Тоді мені вистачало й малої дещиці, труський вагон, змішані запахи жіночих та чоловічих убиралень, скупчена юрба на східцях старого «Ройялу», бо хто ж не любить тисняви, це стадний інстинкт, і пропахла хіття сутінь театру розгнуждує пороки. Навіть преїскурант їхньої білизни. А ще спекота. Того літа були плями на сонці. Кінець навчального року. І ромові баби в буфеті. Безжурні дні.

Безжурні дні – школярі в біло-блакитних футболках і шортах, юні Дональд Тернбул, Абрахам Чаттертон, Овен Голдберг, Джек Мередіт, Персі Апджон – стоять під деревами на галявині й гукають юного Леопольда Блума.

БЕЗЖУРНІ ДНІ: Захребетнику! Потерпи нас іще трохи! Гурра! (Вітальні волання.)

БЛУМ (неоковирний підліток у теплих рукавичках, у виплетеному матусею шарфику, закиданий градом сніжок, силкується зіп'ястися на ноги): Іще! Мені шістнадцять! От повезло! Калатайте у всі дзвони на Монтегю-стрит! (Слабеньким голоском вигукує.) Гурра нашій школі!

ЛУНА: Олух!

ТИСИ (з тихим шерехом): Вона слушно мовить, сестра наша. Шепіт. (По всьому лісу чути перешепти й поцілунки. Обличчя гамадріад визирають із стовбурів, із крон і

обертаються, розпукуючись, квітами.) Хто осквернив наш безмовний холодочок?

НІМФА (сором'язливо, крізь розчепірені пальці): Як? Просто під широким небом?

ТИСИ (хилячись до самого долу): Так, сестро. На нашому чистому-незайманому моріжку.

ВОДОСПАД:

Пулафука Пулафука

Фукафука Фукафука.

НІМФА (розчепіривши пальці на всю ширину): О! Яка ганьба!

БЛУМ: У мене було ранне дозрівання. Юність. Фавни. Я приніс жертву богові лісу. Квіти розцвітають навесні. То була пора парування. Капілярне притягання – це природне явище. Лотті Кларк, коси як льон, я підглядав у татків театральний бінокль, як вона роздягалася перед сном, вікна були абияк зашторені. Збитошниця, вона любила жувати всякі травинки. Скочувалася по траві з гори біля моста Ріальто, аби спокусити мене лавиною своєї шаленої жвавости. Вона подерлася на їхнє криве дерево, і я... Тут і святий не встояв би. Щось демонічне найшло на мене. А втім, кому те було видно?

Биця Бека, з маленькими білими ріжками, жує жує жує, витикає крізь листя вологу морду.

БИЦЯ БЕКА: Мееніі буулоо... Мееніі!

БЛУМ: Просте удоволення потреби. (З наболілим обуренням.) Жодна дівчинка не хотіла піти зі мною, коли я починав залицятись. Я був надто неоковирний. Вони нізащо не хотіли побавитися...

З висот Бен-Гаута продирається крізь рододендрони Мама Коза з повним вим'ям, гублячи буруб'яшки з-під куцого хвостика.

КОЗА (мекече): Меееніі! Маааміі Кооозіі!

БЛУМ (розпашілий, простоволосий, весь у колючках будяка й дроку): Законно заручені. Обставини міняють справу. (Напружено дивиться вділ, на затоку.) Тридцять два переверти за секунду. Газетний кошмар. Вихиляси-Іліяси. Падіння зі скелі. Сумний кінець типографського робітника.

У сріблястони́мотному літньому повітрі Блумова лялька, сповита мов мумія, скочується, крутячись, із урвища Лев'ячої Голови у виннобарвні води чекання.

БЛУМОМУМІЯ: Блумблумблумбуль!

Далеко в глибині затоки, поміж маяками, Бейті та Кішем, пропливає «Король Еріну», випускаючи з труби чорний дим, що стелиться до берега.

РАДНИК НАННЕТТІ (з шуліково-жовтим профілем, у темному альпаковому піджаку, самотою стоїть на палубі, заклавши руку за викот камізели, й виголошує): Коли моя країна посяде своє місце поміж націй нашої планети, отоді, але не раніше, хай буде написана моя епітафія. Я вже...

БЛУМ: ...усе зробив. Ху!

НІМФА (зверхньо): У нас, безсмертних, як ти переконався сьогодні, немає ніякого такого місця, ані волосяного заросту там. Ми чисті й холодні, мов камінь. Ми живимось електричним світлом. (Спокусливо вигинає тіло, поклавши пальчика в рот.) Ти звертався до мене. Я чула, ззаду. Як же ти міг?..

БЛУМ (присоромлено водить долонею по кущину вересу): Таки-так, я був свиня свинюю. І клізми ставив. Третина пінти кассії та столова ложка кам'яної соли. Вводити чимглибше. Штрикавка від Гамільтона Лонга, друга жінок.

НІМФА: У моїй присутності. Пушок до пудри. (Зашарівшись, робить кніксен.) Що й казати про все інше.

БЛУМ (пригнічено): Що ж, рессаві[364]. Я шанував той живий олтар, де спина вже перестає називатися спиною. (З несподіваним запалом.) Бо й чому повинна напахчена тендітна ручка, вся в коштовностях, рука-правителька?..

Постаті звиваються, зміяються поміж дерев, творячи непоквапний лісовий візерунок, млосно перегукуючись.

ГОЛОС КІТТИ (в гущавині): Покажи ж нам котрусь із тих подушечок.

ГОЛОС ФЛОРИ: Ось, дивись.

Куріпка пролітає по чагарнику, незграбно хляпаючи крильми.

ГОЛОС ЛІНЧА (в гущавині): Ух! Гарячуца!

ГОЛОС ЗОЇ (з кущів): З гарячої місцинки.

ГОЛОС ВІРАГА (ватажка пташиного племені; в бойовому синьому розмалюванні, в головному уборі з пір'я, він сягисто крокує, потрясаючи списом, крізь хрумкий

очерет, топчучи шишки й жолуді): Гарячий! Гарячий! Стережіться Сидячого Бика{811}!

БЛУМ: Це дужче за мене. Теплий відбиток її теплою тіла. Навіть посидіти, де допіру сиділа жінка, надто коли в неї стегна були розтулені, ніби обіцяючи найвищу близькість, а вже геть особливо, якщо вона, сідаючи, чимвище підняла поли на підбійці з білого сатину. То вже така повнота жіночного. Вона наповнює по вінця, переповнює мене.

ВОДОСПАД:

Пелеповнюй Пулафука

Пулафука Пулафука.

ТИСИ: Шш! Говори, сестро!

НІМФА (безока, в білому вбранні черниці, в чіпці й апостольнику з великими крильми; лагідно, з відсутнім поглядом): Монастир Транквілла. Сестра Агата. Гора Кармел, яви у Ноку й Лурді. Жодних бажань більше. (Зітхаючи, схилиє голову.) Тільки ефірне. Де мрійливе-дрімливе часня мчить понад плесом навмання.

Блум трохи підіймає зад, і ззаду на штанях у нього відлітає ґудзик.

ҐУДЗИК: Лусь!

Дві нечупарні кумські дівичі в шалях витанцьовують під дощем, верескливо вигукуючи.

ДІВИЦІ:

В Леопольда панталони

До шпилечки притульони.

Шпилька лусь!

Польді, дзусь!

Без штанів не втрапиш додому.

БЛУМ (холодно): Ти зруйнувала чари. Остання соломинка. Якби існувала сама лишень ефірність, де б ви всі були, послушниці й кандидати у священники? І хочеться, і колеться, як ослиці відлоти.

ТИСИ (срібна фольга їхнього листя осипається, кощаві руки вмить старіють і трясуться): Падолист!

НІМФА: Яке блюзнірство! Зазіхнути на мою цноту! (На її вбранні розпливається велика волога пляма.) Заплямувати мою невинність! Ти не гідний торкатися одержі чистої жінки. (Її рука щось хапає у бганках одіння.) Але стривай, сатано. Не співати більше тобі любовних пісень. Амінь. Амінь. Амінь. Амінь. (Вихоплює кинджал і, вбрана в лати лицаря-тамплієра, замахується на його чересла.) Некум!

БЛУМ (підскочивши, затримує її руку): Гей! Небракада! Кицька дев'яти життів! Звольте чесну гру, мадам. Без обрізального ножа. Лисиця й виноград, еге ж? Мало вам вашого колючого дроту? Розп'яття недосить міцне? (Хапає її вуаль.) Святого абата тобі треба? Чи Брофі, кривого садівника? Чи безводограйної статуї водоноса? Чи доброї матінки Альфонсуси? А чи братика Лиса?

НІМФА (з криком тікає, лишивши вуаль у його руках, її гіпс розтріскується, із тріщин пахають хмаринки смороду): Полі!..

БЛУМ (навздогін їй): А то наче ви не пускаєтеся на всі заставки! І чого б то сіпатись? Ти й так у всякій слизоті. Я вже ж доскіпався. Вся ваша сила – в нашій слабкості. Ану ж бо, що нам належить як плідникам? Скільки з вас на шинквас? Читав я, ви оплачуєте на Рив'єрі кавалерів із числа танцівників. (Німфа голосить на бігу.) Ех! Шістнадцять років я гарував як чорний раб. То й що, суд мені присудить бодай п'ять шилінгів утримання? Обкручуйте інших кругом пальця, та не мене. (Принюхується.) А це що таке? Цибуля. Гнила. Сірка. Жир.

Перед ним стовбичить Белла Коген.

БЕЛЛА: Наступного разу ти мене вмить упізнаєш.

БЛУМ (холоднокровно оглядає її): Passée[365]. Стара баранина молодиться, мовляв: я – ярочка! Зуби з'їдені, вовни понаростало де не слід. Останній твій порятунок – сира цибуля на ніч, оздоровила б колір обличчя. І хоч сякий-такий масаж від подвійного підборіддя. Очі порожні, мов ті, осклілі, у твого опудала лисиці. Втім, такі вони якраз пасують до решти твоїх рис. Сказати більше нічого. Я тобі не пропелер із трьома лопатями.

БЕЛЛА (зневажливо): Авжеж, небагато з тебе наїдку. (Її свиняча манда рожкає.) Ххрохх!

БЛУМ (зневажливо): Почисть спочатку свого середнього пальця, що без нігтя: у тебе там холодний сік твого огиря крапотить із гребеня. Візьми пучок сіна та підітрися!

БЕЛЛА: Знаю я тебе, хвалька! Здох твій окунь!

БЛУМ: Бачив я твого – хазяїн дому розпусти! Продавець віспи та гною!

БЕЛЛА (обертаючись до піаніно): А котра з вас тут грала марш мертвяків із «Саула»?

ЗОЯ: Я. Побережіть свої мозолі. (Кидається до інструмента й вибиває акорди перехрещеними руками.) Прогулянка киці по черепиці. (Озираючись.) Ану, хто там кохає моїх солоденьких? (Вмить опиняється знову біля стола.) Все, що твоє, – моє, а що моє, те мені.

Незадоволена Кітті обліплює зуби срібною фольгою. Блум підходить до Зої.

БЛУМ (лагідно): Віддай, будь ласкава, ту картоплину, добре?

ЗОЯ: Та це фантик, гарна, надто гарна штука.

БЛУМ (із почуттям): Для тебе це ніщо, а мені пам'ять про бідолашну матінку.

ЗОЯ:

Штучку дай та й забори

Бог спитає де дари

Скажеш ти йому не знаю

Вижене тебе він з раю.

БЛУМ: З нею пов'язані дорогі мені спогади. Я дуже хочу мати її.

СТІВЕН: Мати чи не мати, ось де питання.

ЗОЯ: Ось, на. (Задирає подолок, оголюючи стегно, й видобуває картоплину, що була запхнута за горішній край її панчохи.) Хто сховав, той і знає, де знайти.

БЕЛЛА (набурмосившись): Що діється? У нас тут не вар'єте. І не розтовчіть мені того піаніна. Хто тут платить?

Підходить до піаноли. Стівен, попорпавшись у кишені, дістає за кутик банкноту й вручає господині.

СТІВЕН (із перебільшеною чемністю): Я видобув цього шовкового гаманця зі свинячого вуха публіки. Прошу пробачення, мадам. Із вашого дозволу. (Недбалим помахом тицяє в Лінча й Блума.) Ми обидва робимо ставки на цих перегонах, Кінч і Лінч. Dans ce bordel où tenons nostre éetat[366].

ЛІНЧ (озивається від коминка): Дедале! Поблагослови її і за мене.

СТІВЕН (вручаючи Беллі монету): Червінець. Уже в неї.

БЕЛЛА (дивиться на гроші, потім на Зою, Флорі й Кітті): Ви хочете трьох дівчат? Це в нас по десять шилінгів.

СТІВЕН (захоплено): Сто тисяч перепрошень! (Знову попорпавшись, дістає й віддає господині дві крони.) Дозвольте, brevi manu[367], щось я трохи недобачаю.

Белла підходить до стола полічити гроші. Стівен розмовляє сам із собою односкладовими реченнями. Зоя схиляється над столом. Кітті зазирає через Зоїне плече. Лінч підводиться, поправляє кепку та, обійнявши Кітті за стан, приєднує її свою голову до гурту.

ФЛОРІ (силкується встати): Ох! Нога затерпла. (Шкутильгає до стола. Блум і собі підходить.)

БЕЛЛА, ЗОЯ, КІТТИ, ЛІНЧ, БЛУМ (базікаючи й сперечаючись скоромовкою): Цей джентльмен... десять шилінгів... платить за трьох... та постривайте хвилинку... джентльмен платить окремо... хто тут чіпає?.. ой... ти дивись, кого щипаєш... ви на цілу ніч чи на часинку?.. хто?.. це, з вашого дозволу, брехня... джентльмен заплатив як справжній джентльмен... випити... уже давно за одинадцятку.

СТІВЕН (стоячи біля піанолі, робить жест огиди): Жодних пляшок! Що-що, одинадцятка? Загадка.

ЗОЯ (піднявши подолок, ховає півсоверена в панчошу): Заробляю тяжкою працею з усякою пацею.

ЛІНЧ (підіймає Кітті й несе геть від стола): Ходім!

КІТТИ: Зачекай! (Хапає дві крони.)

ФЛОРІ: А мене хто?

ЛІНЧ: Гопля!

Підіймає її, несе, бух на диван.

СТІВЕН:

Лис співає, півень літає,

На небі дзвони

Одинадцять дзвонять.

Бідна душе її! Ходи

З неба сюди.

БЛУМ (спокійно кладе півсоверена на стіл між Беллою та Флорі): Ось так. Дозвольте-но. (Забирає фунтового папірця.) Три по десять. Ми квити.

БЕЛЛА (захоплено): Ну й хитрюга ви, старий гріховоднику. Аж поцілувати хочеться.

ЗОЯ (показуючи на Блума): Його? Краще втопитися в глибочезному колодязі.

Лінч перегинає Кітті через спинку дивана й цілує. Блум із фунтовою банкнотою в руці підходить до Стівена.

БЛУМ: Це ваше.

СТІВЕН: Як це так? *Le distraît*, себто неуважливий жебрак. (Знову сягає до кишені, дістає жменю дріб'язку. Щось падає.) Упало.

БЛУМ (нахилившись, бере й подає його коробку сірників): Ось це.

СТІВЕН: Люцифер. Дякую.

БЛУМ (розсудливо): Чи не ліпше було б вам віддати мені ці гроші на зберігання? Навіщо переплачувати?

СТІВЕН (віддає йому всю готівку): Спершу будь справедливий, а потім – щедрий.

БЛУМ: Гаразд, але чи мудро це? (Перелічує.) Один, сім, одинадцять, іще п'ять. Шість. Одинадцять. За те, що ви досі могли розгубити, я не відповідаю.

СТІВЕН: Чому вибило одинадцять? Пропарокситон[368]. Важливий ось цей момент, що перед наступним, як каже Лессінг. Спраглий лис. (Голосно сміється.) Хоронить свою бабусю. Чи не вбив її.

БЛУМ: Тут один фунт шість шилінгів одинадцять пенсів. Фунт сім, для рівної лічби.

СТІВЕН: Не має це ані найменшої ваги.

БЛУМ: Так, але ж...

СТІВЕН (підходячи до стола): Цигарку, будьте ласкаві. (Лінч із дивана кидає цигарку на стіл.) Отож Джорджина Джонсон упокоїлась і повінчалась. (Дивиться на цигарку, що з'явилася на столі.) Чудо. Салонна магія. Повінчалась. Гм. (Загадково-менланхолійний, він тернув сірником і переходить до прикурювання цигарки.)

ЛІНЧ (спостерігаючи його дії): Якщо ти піднесеш сірника ближче, то отримаєш більший шанс прикурити.

СТІВЕН (підносячи сірника ближче до очей): Очі рисі. Треба придбати окуляри. Розбив учора. Шістнадцять років тому. Відстань. Оку все здається пласким. (Віддаляє сірника, він гасне.) Мозок мислить. Близько – далеко. Неодмінна модальність видимого. (Загадково насупившись.) Гм. Сфінкс. Звір, у якого дві спини опівночі. Повінчалась.

ЗОЯ: На ній оженився один комівояжер і забрав з собою.

ФЛОРІ (киває головою): Містер Агнес із Лондона.

СТІВЕН: Агнець із Лондона, який забирає гріхи світу нашого.

ЛІНЧ (обіймаючи Кітті на дивані, співає низьким голосом): *Dona nobis pacem*[369].

Цигарка випадає зі Стівенових пальців. Блум підхоплює її й викидає в кошичок.

БЛУМ: Не паліть. Краще поїжте. Коли б не здибався з тим клятим псом... (До Зої.) Знайдете щось?

ЗОЯ: А він що, голодний?

СТІВЕН (усміхаючись, простирає до неї руку й наспівує на мотив клятви з «Загибелі богів»{812}):

Hangende Hunger,

Fragende Frau,

Macht uns alle kaput[370].

ЗОЯ (трагічно): Гамлете, я – твого батька свердло! (Бере його за руку.) Красеню блакитноокий, дай погадаю по руці. (Показує на його чоло.) Нема зморщок – катма розуму. (Рахує.) Два, три, Марс – це хоробрість. (Стівен хитає головою.) Дітей немає.

ЛІНЧ: Не боїться блискавки під ковдрою. Хлопчик, що просто не вмів ні здригатись, ні труситись{813}. (До Зої.) Хто навчив тебе хіромантії?

ЗОЯ (обертаючись до нього): Спитай у моїх яєчок, яких у мене немає. (Стівенові.) Я з обличчя бачу. В очах себто. (Насуплює похнюплене чоло.)

ЛІНЧ (сміючись, двічі ляскає Кітті по задку): Різко! Дамо сраці різки!

Двічі лунко хльоскає різка, труна-піанола враз відкривається, і звідти, мов чортик із коробки, вискакує маленька-кругленька голова отця Долана.

ОТЕЦЬ ДОЛАН: Котрий хлопчик тут захотів різки? Ти розбив окуляри? Малий ледачий вигадник! По очах бачу.

Із труни-піаноли підводиться милосердна, поблажлива, начальницька голова ректора Джона Конмі.

РЕКТОР ДЖОН КОНМІ: Ну, заспокойтесь, отче Долане. Заспокойтесь. Я впевнений, що Стівен – хороший хлопчик.

ЗОЯ (розглядаючи Стівенову долоню): Жіноча рука.

СТІВЕН (шепоче): Продовжуй. Бреши далі. Притиснись. Приголуб. Я ніколи не міг розібрати його почерк – тямив тільки дактилоскопію його великого пальця на рибі пікші.

ЗОЯ: В який день ти народився?

СТІВЕН: У четвер. Сьогодні.

ЗОЯ: Народився хто в четвер – ой далеко той попер. (Проводить пальцем по рисах на його долоні.) Лінія судьби. Впливові друзі.

ФЛОРИ (показуючи пальцем): Уява.

ЗОЯ: Пагорб Місяця. Матимеш зустріч із... (Раптом різко втупившись у долоню.) Про погане я тобі не скажу. Чи все-таки хочеш знати?

БЛУМ (відводить її пальці й підставляє свою долоню): Шкоди більше, ніж користи. Ось, почитай мою.

БЕЛЛА: Ану покажіть! (Крутнувши Блумову руку до себе.) Я так і думала. Вузлуваті пальці, пристрасть до жінок.

ЗОЯ (розглядаючи Блумову долоню): Решітка. Далека морська дорога й одруження на грошах.

БЛУМ: Не сходиться.

ЗОЯ (жваво): Ага, я бачу! Куций мізинець. Твоя квочка тебе геть заклувала. І це невлад?

Велика чорна курка, що несе яйця в обведеному крейдою колі, підводиться, розправляє крила й кудкудаче.

ЧОРНУШКА: Куд-куда-куд-куда! Квок! Квок! (Бочком відступає від знесеного яйця й перевальцем іде геть.)

БЛУМ (показуючи на свою руку): Рубець – це нещасливий випадок. Двадцять два роки тому впав і порізався. Було мені тоді шістнадцять.

ЗОЯ: Бачу! Сказав сліпий. Скажи нам щось цікавеньке.

СТІВЕН: Бачите? Два рухи до однієї великої мети. Мені також двадцять два. Шістнадцять років тому я, двадцятидволітній, гепнувся, і двадцять два роки тому він, шістнадцятилітній, упав зі свого коника-гойдалки. (Морщиться.) Забив десь руку. Треба до зубного. А гроші?

Зоя шепочеться з Флорі, обидві хихочуть. Блум вивільняє руку й неухважливо-повільно виводить по стільниці кривулі зі зворотним нахилом.

ФЛОРИ: Що-що?

Кеб номер триста двадцять чотири, який тягне кобилиця з викличними сідницями, а на

передку Джеймс Бартон (Гармоні-авеню, Доннібрук), бадьоро котиться мимо. На сидіннях привільно розсілися О'Кріп О'Шпар і Ленеган. Позаду на зап'ятках притулився коридорний з «Ормонда». Сумно, понад фіранки, дивляться Лідія Дус і Майна Кеннеді.

КОРИДОРНИЙ (гуцаючи на зап'ятках, показує їм, ніби грає на носі): Хо-хо, а ви рога... носці?

Бронза й золото перешіптуються.

ЗОЯ (до Флорі): Пошепки! (Вони й далі перешіптуються.)

О'Кріп О'Шпар перегинається з кеба назовні, його капелюх тонкої соломки набакир, а в зубах червона квітка. Ленеган, у морському кашкеті та білих туфлях, догідливо знімає довгу волосину з плеча О'Кропового піджака.

ЛЕНЕГАН: Ха! Що я бачу? Чи не змахував ти павутини з деяких дірочок?

О'ШПАР (самовдоволено осміхаючись): Та індичку патрав.

ЛЕНЕГАН: Підхожа роботка на ніч.

О'ШПАР (підморгує, розчепіривши товсті тупонігтеві пальці): Зваблива повійка для О'Кропа! Найвища якість або гроші назад. (Тицяє тому під ніс свого вказівця.) Нюхни-но оце.

ЛЕНЕГАН (із насолодою нюхає): Ахх! Омар під майонезом! Ахх!

ЗОЯ і ФЛОРИ (разом сміються): Ха-ха-ха!

О'ШПАР (упевнено зіскакує на землю і голосно, щоб усі чули, гукає): Гей, Блуме, привіт! Місіс Блум уже встала?

БЛУМ (у темно-синій плюшевій лакейській лівреї, в коротких панталонах, жовтих панчохах та напудреній перуці): Боюсь, що ще ні, сер. Останні дрібнички туалету...

О'ШПАР (кидаючи йому шестипенсовика): Ось тобі, на джин та рисову пудру. (Спритно накидає капелюха на оленячі роги, що виростили на Блумовім лобі.) Проведи мене. Я маю маленьку приватну справу до твоєї дружини. Ти ж розумієш?

БЛУМ: Так, сер. Дякую, сер. Мадам Твіді зволить приймати ванну, сер.

МЕРІОН: Він має вважати це за велику честь. (Із грайливим хлюпанням витикається з води.) Раулю, ходи сюди, любий, та витри мене. Я тут у Євинім костюмі. На мені лиш новий капелюшок і каретна щіточка.

О'ШПАР (з веселим вогником в очах): Чудесно!

БЕЛЛА: Що-що? Що там таке?

Зоя пошепки розповідає господині на вушко.

МЕРІОН: І хай він дивиться, сцикун! Сутенер! І хай шмагає себе! Ось я напишу котрій-небудь дужій проститутці чи бородатій Бартоломоні, щоб вони оддухопелили його до рубців, не менше дюйма завтовшки, ще й змусили принести мені квитанцію про це, з підписом і печаткою.

БЕЛЛА (регоче): Хо-хо-хо-хо!

О'ШПАР (кидає Блумові через плече): Можеш підглядати в замкову шпарину й тішитись сам з собою, поки я зроблю в неї кілька ходок.

БЛУМ: Дякую, сер, я так і зроблю, сер. А можна мені покликати ще двох моїх приятелів, аби вони посвідкували й зробили знімки? (Подає слоїк із мастю.) Накажете вазелін, сер? Чи помаранчевого цвіту?.. Літеплої водички?..

КІТТИ (з дивана): Розкажи нам, Флорі. Розкажи! Що там..

Флорі нашіптує їй. Шепітливі любслова мурмотять, льоплюблячи голосно макосмако плюсьплесь.

МАЙНА КЕННЕДІ (закочуючи очі під лоба): Ой, це, либонь, як дух герані й спілих персиків! Ой, він просто обожнює кожен її шматочок! Сплелися! Покриває цілунками!

ЛІДІЯ ДУС (ледь розтуляючи губки): Цмок-цмок. Ой, він це робить, носячи її по кімнаті! Верхи на конику-паличці. Чути їх до Парижа й аж до Нью-Йорка. Це мов повні роти полуниці з вершками.

КІТТИ (сміється): Хи-хи-хи.

ГОЛОС О'ШПАРА (солодко-низько-хрипкий-утробний): Аххокрріп їйдверріррип!

ГОЛОС МЕРІОН (хрипко-солодко-горловий): Ойххоочушшчче! Ойпццілуйммоюммитуппоппу шшче!

БЛУМ (здавлюючи себе, з дико розплющеними очима): Вийми! Сховай! Вийми! Ори її! Ще! Бабах!

БЕЛЛА, ЗОЯ, ФЛОРИ, КІТТИ: Хо-хо! Ха-ха! Хи-хи!

ЛІНЧ (показуючи): Дзеркало перед природою{814}! (Сміється.) Ху-ху-ху-ху-ху-ху!

Стівен і Блум обертаються до дзеркала, де з'являється обличчя Вільяма Шекспіра – безбороде, з паралітично закляклими рисами, увінчане віддзеркаленням оленячих рогів, вішалки у вітальні.

ШЕКСПІР (поважно чревовіщає): Так пустку розуму гучний сміх викриває. (Блумові.)
Аще хочаше ти невидимо перебути. Взирає! (Сміхокукурікає чорним каплуном.) Ягого! Як там у мене мій Отелко телиться, душачи свою Тещемому! Го-го! Ягогого!

БЛУМ (криво осміхаючись до повій): А коли я почую, про що ви там жартуєте?

ЗОЯ: Швидше, ніж двічі женишся й раз овдовієш.

БЛУМ: Людям прощаються помилки. Навіть великий Наполеон, коли з нього по смерті мірку на голе тіло знімали...

Місіс Дігнем, удова, щоки й ніс-гудзик почервоніли від розмов про смерть, сліз та тунце-темного хересу, квапливо дріботить у своїй жалобі, в абияк надягнутому капелюшку, на ходу підфарбовуючи й припудрюючи щоки, губи й ніс, лебедиця, що підганяє свій виводок лебедят. З-під спідниці виглядають буденні старі штани покійного мужа та його ж величезні підкочені черевики. Вона тримає страховий поліс Шотландських удів і велику шатропарасолю, під якою вміщується весь її виводок, Петсі, що стрибає на одній короткій ніжці, з відщербленим комірцем, теліпаючи пакунком свинячих котлет, запханий Фреді, Сьюзі з плачливим риб'ячим ротом, Аліса, що насилу підносить немовля. Вона прискорює їх потиличниками, всі її вимпели в'ються на вітрі.

ФРЕДІ: Ох, ма, не тягни мене так шпарко!

СЬЮЗІ: Мамо, бульйон збігає!

ШЕКСПІР (паралітично лютуючи): Яа бии туу удовууу ууубив перперпершу!

Бородате обличчя Мартіна Каннінгема витісняє безбородий Шекспірів образ. Шатропарасоля п'яно розгойдується, дітки пороснули хто куди. Під парасолею з'являється місіс Каннінгем у кімоно й капелюсі а-ля Весела Вдова. Вона ковзає бокаса, кланяючись та японисто звиваючись.

МІСІС КАННІНГЕМ (співає):

Я не гейша, я – джуел ов Ейша!

МАРТІН КАННІНГЕМ (безпристрасно її споглядаючи): Висікака! Клята невгамовна вітрогонка!

СТІВЕН: Et exaltabuntur cornua iusti[371]. Королеви злягалися з бугаями-рекордистами. Згадайте Пасифаю, на догоду чий хіті мій древньостарий предкодавній прадідок був спорудив першу сповідальню. Не забудьте й мадам Грисел Стівенс, а також нащадячих кабанадків родини Ламбертів{815}. А ще Ноя, як він був упився. І ковчег у нього розкрився.

БЕЛЛА: Не треба нам тут такого. Не той у нас заклад.

ЛІНЧ: Та облиште його. Допіру з Парижа!

ЗОЯ (підбігає до Стівена й горнеться до нього): Ой, давай іще! Видай нам парлефрансе!

Стівен, нацупивши капелюха, одним стрибком опиняється біля коминка, де заклякає, звівши плечі, розкинувши руки плавцями і з приклеєною усмішкою на обличчі.

ЛІНЧ (гатить кулаками по дивану): Прамм-памм-паммммм!

СТІВЕН (монотонною скоромовкою, сіпаючись, мов маріонетка на нитці): Тисячі місць для марнотратних розваг вечори з милими паніями що продають рукавички і ще дещо моє серце пиво й сосиски абсолютно моднячий заклад на найексцентричніший смак без ліку кокоток щонайдивограйніших шмоток неначе принцеси танцюють канкан і юрби витівників парижан клоунада дуріють всі радо для неодружених чужинців що англійською мовлять мов німці які ж вони мастаки на штуки любови й солодкохтивої мови. Містери мсьє опранці перепранці купи народа фсі тля насолода в рай у пекло візита путете фас возити шоу з похоронний сфічки сріблом розплакуються панки і такий кошна ніч. Апсолютна шокуйся шахливий нат релігія хлузування небачен ніде в цілий світ. Фсі шикарні приходять дами скромні не підступися нам з вами а тоді вереск усі роздягайся стогни як побачать вампір разтліяє черничка сфіжа така полунічка в dessous troublants[372]. (Лунко клацає язиком.) Оляля! Се рiф qu'il a[373]!

ЛІНЧ: Vive le vampire[374]!

ПОВІЇ: Браво! Парлефрансе!

СТІВЕН (відкинувши назад голову й корчачи гримаси, гучно регоче, сам собі аплодуючи): Всі сміються: великий усміх – великий успіх. Ангели надто на прости тутка схожі, а святі апостоли улиті клятві бандити. Демімондени напівсвітські дами даменні в туалетах приемних сяють уродою та діамантами. А чи мсьє краще любе те чим мотер-нові тішитись слабощі старий лютина? (Гротесковими жестами вимальовує довкола себе щось, а повії з Лінчем мимоволі повторюють його рухи.) Кавчуко статуя шінка складана чи в натуральний величина мошна пітглядай незайманий нагота туше леспіяна цілуй п'ять тесять рас. Месьє зайти глядіти в серкала всі полошення як на тряпеція вся та маханіка а ше коли башати осопливий номер шахливо звірська різник ропити чик-чик у шивий телячий печінка або омлет на живота шкура п'еса Шахмпура.

БЕЛЛА (ляскаючи себе по животу, падає на диван, заходячись від сміху): Омлет на... Хо! хо! хо! хо!... Омлет на...

СТІВЕН (маніжачись): Я тебе любити, сер любий. Я тобі говори англеза мова, для подвійна антанта сердешна. О так, mon loup[375]. Скіки коштує? Ватерлоо. Ватерклозет. (Зненацька замовкає, піднісши вгору вказівця.)

БЕЛЛА (все ще регочучи): Омлет...

ПОВІЇ (регочучи): Анкор! Іще! Анкор!

СТІВЕН: Ось пошлюхайте. Мені кавун наснився.

ЗОЯ: Катай закордон, покохай заморську дівицю.

ЛІНЧ: Круг світу за кобіту!

ФЛОРІ: Сні слід розуміти навпаки.

СТІВЕН (простираючи руки перед себе): Це було тут. Вулиця повій. На Серпентайн-авеню Вельзевул показав мені її, гладку вдовицю. А де ж простелено червоний килим?

БЛУМ (підходячи до Стівена): Послухайте...

СТІВЕН: Ні, я літав. Вороги мої піді мною. І завжди так буде. Світ без кінця. (Вигукує.) Pater! Вільний!

БЛУМ: Кажу ж вам, послухайте...

СТІВЕН: То він зламає мій дух? O merde alors[376]! (Кричить, вигострюються його яструбині пазурі.) Агей! Гей-го! Агій!

Голос Саймона Дедала, хоч і сонний, незагайно відгукується до нього.

САЙМОН: Усе гаразд. (Невпевнено знижується на дужих коршакових крилах, описує кола, видаючи підбадьорливі заклики.) Егей, хлопче! То як, прямуєш до перемоги? Гу-гу! Пхе! В одному стійлі з цими напівкровками. Я б не підпустив їх до себе й на крик віслюка. Вище голову! Високо тримай наш стяг! Червоний орел летить у срібному полі{816}. Готовий до бою король Ольстеру! Гей-гей-гей! (Видає гавкіт вижла, що жене здобич.) Гав-гав! Грр-врр-грр! Давай, хлопче!

Шпалерні віти й прісвіти швидко розкочуються по чистому полю. Дужий лис, вигнаний гамором із криївки, хвіст трубою, мчить, поховавши свою бабусю, із кущів до поля, блискаючи очима й намагаючись видивитися борсучу нору під листом. За ним – гонча зграя, носами до землі, нюшачи слід, гавкаючи, розпалившись жагою крові. Мисливці й мисливиці з Товариства, злившись водно зі зграєю, жадають убивства. Від Шестимильного мису, від Флетгаусу, від Дев'ятимильного стовпа хмарою сунуть піші з сучкуватими дрючками, остями, арканами, пастухи з нагаями, ведмежі загоничі з барабанами, тореадори зі шпагами, сиві негри, що вимахують батогамі. В тій гамірній юрбі гравці в кості, в орлянку, в ремінця, наперсточники, шулери. Злодії та навідники, захриплі букмекери у високих ковпаках звіддарів оглушливо галасують на всі голоси.

ЮРБА:

Програма перегонів! Перегонів програма!

Десять до одного!

Приймаю ставки! Ставки приймаю!

Десять до одного, крім одної {817} ! Крім одної – десять до одного!

Шукайте талану в перегонах настільних!

Десять до одного, крім одної!

Плачу до п'ятисот, хлопці! До п'ятисот плачу!

Десять до одного даю!

Десять до одного, крім одної!

Темна конячка без верхівця, мов примара, шугнула повз фінішний стовп, її грива у місячній піні, очі – зорі. За нею і вся решта, брикаючи, стаючи дибки. Коні-кістяки: Скіпетр, Максим Другий, Зінфандель, Постріл герцоґа Вестмінстерського, Відсіч, Цейлон герцоґа Бофора (володар Паризького призу). На скакунах карли в іржавих латах, підскакуючи, гуцикаючи, гоп-гоп, у сідлах. Останній, під мжичкою, Північний Півень {818} , фаворит, запінена булана шкапа, а на ній Герет Дізі в медовому кашкеті, зеленій жокейській блузі, міцно тримаючи віжки, з хокейною ключкою наготові. Його шкапа, спотикаючись ногами в білих гетрах, трюхикає кам'янистим путівцем.

ЛОЖІ ОРАНЖИСТІВ (знуцально): Гей, містере, ти б ліпше зліз та підштовхнув! Останній ривок! До ночі якраз устигнеш.

ГЕРЕТ ДІЗІ (прямий, мов кілка проковтнув, погрожує їм ключкою, його подряпане нігтями обличчя заліплене поштовими марками, блакитні очі мерехтять при світлі панікадила, а тим часом його шкапа пробує перейти на правильний клус): Per vias rectas[377]!

Коромисло з відрами хижим леопардом падає згори на нього та на його брикливу шкапину, потік баранячого бульйону, в якому витанцьовують зірочки й монетки моркви, ячменю, цибулі, ріпи й картоплі.

ЗЕЛЕНІ ЛОЖІ: Вільгий день, сере Джоне! Вільгий день, ваша честь!

Рядовий Карр, рядовий Комптон і Сіссі Кеффі проходять попід вікнами, горланячи невлад пісню.

СТІВЕН: Чуєте? Наш друг, галас на вулиці!

ЗОЯ (підіймає руку): Тихо!

РЯДОВИЙ КАРР, РЯДОВИЙ КОМПТОН І СІССІ КЕФФІ:

Та вилікує мене

Любка моя з Йоркширу...

ЗОЯ: Себто я вилікую. (Плеще в долоні.) Танцюємо! Танцюєм! (Підбігає до піаноли.) Хто кине два пенси?

БЛУМ: Хто...

ЛІНЧ (дає їй дві монетки): Тримай.

СТІВЕН (нетерпляче клацає пальцями): Мерщій! Мерщій! Де той мій жезл жерця? (Кидається до піаніно й хапає свого ціпка, потрійно витупуючи ногою танцювальний ритм.)

ЗОЯ (крутнувши ручку): Ось воно.

Вкидає дві монетки у шпарину. Спалахують золоті, червоні, фіалкові вогні. Валик, звільна обертаючись, вагаючись, мурличе тихий вальс. Професор Гудвін, у перуці з кіскою, в двірському вбранні, з накинутим на нього плащем без рукавів дріботить, із тремкими руками, зігнутий удвоє тягарем свого неймовірного віку, через кімнату. Сідає, такий крихтний, за піаніно й б'є по клавішах руками-кийками без зап'ястків, киваючи головою в такт по-жіночому ґраційно, а кіска на перуці підскакує.

ЗОЯ (кружляє сама, пристукуючи каблучком): Танцюйте ж! Чи тут ніхто не вміє? Хто станцює?

Піанола, моргаючи пістрявими вогнями, грає в ритмі вальсу вступ до «Моєї йоркширської дівчини». Стівен, шпурнувши свого ціпка на стіл, хапає Зою за стан. Флорі й Белла відсувають стіл до коминка. Стівен, обійнявши Зою з перебільшеною делікатністю, вальсує з нею по кімнаті. Її рукав, зісковзнувши з піднятого плеча, відкриває білотілесну квітку щеплення. Блум стовбичить собі збоку. Професор Маджінні просуває поміж штор ногу в туфлі, на носак якої крутиться шовковий капелюх. Ось спритно підкинутий головний убір сідає йому точно на голову, й модноокапелюшений професор ковзанярем уїздить до кімнати. На ньому сіро-блакитний сурдут із бордово шовковими лацканами, нашійна хустина кремового тюлю, зелена камізель із надмірним викотом, стоячий комірець із білою краваткою, вузькі бузкові штани, бальні лаковані туфлі й канаркові рукавички. В петельці величезна жоржина. Він крутить навсібіч майже невидимого ціпка, потім міцно затискає його під пахвою. Плавним порухом прикладає руку до грудей, кланяється, торкає свої ґудзики й квітку.

МАДЖІННІ: Поезія руху, мистецтво ритму й пластики. Жодного стосунку до мадам Леджет Бернс чи до Левінстона{819}. Улаштування костюмованих балів. Уроки гарної постави. Рухи Катті Лайнер. Ось так. Дивіться на мене! Мій терпсихорейний талант. (Робить три па менуету на легких бджолиних ніжках.) Tout le monde en avant! Révérence! Tout le monde en place[378]!

Вступ закінчується. Професор Гудвін, усе так само вистукуючи по клавішах ледь помітними руками-палічками, зморщується, зменшується, зникає, порожній плащ сповзає зі стільця. Мелодія вальсу лунає впевненіше, гучніше. Стівен і Зоя легко кружляють.

Вогні міняться, тліють, гаснуть, золотий, рожевий, фіялковий.

ПІАНОЛА:

Двоє хлопців говорять про дівчат, дівчат, дівчат,

Коханих, що лишилися далеко...

Із кутка вигулькують ранкові години, золотокоші, стрункі, у незаймано-блакитному, з осиними таліями й невинними руками. Вони граційно танцюють, стрибаючи через скакалки. Слідом за ними вихоплюються полудневі години в бурштиново-золотому. Сміхотливо сплітаючись, блискочучи золотими гребенями в косах, вони пускають зайчики пустотливими люстерками, високо підіймаючи руки.

МАДЖИННІ (плещучи в рукавичконечутні долоні): Carré! Avant deux! Дихайте рівно! Balance[379]!

Ранкові й полудневі години вальсують на своїх місцях, крутячись, зближуючись, вигинаючись, кланяючись своїм візаві. Позад них кавалери, вигнувши дугою руки, опускають долоні до їхніх плечей, торкаються і знов одводять долоні.

ГОДИНИ: Ви можете доторкнутися до мого...

КАВАЛЕРИ: Можна мені доторкнутися до вашого?

ГОДИНИ: О, тільки злегка!

КАВАЛЕРИ: О, так злегка!

ПІАНОЛА:

Яка ж у неї талія, у дівчини моєї.

Зоя і Стівен кружляють дедалі швидше, розкутіше. Із довгих призахідних тіней поодиначі виходять вечірні години, нерішуче, у них млосний погляд, а щоки ледь підфарбовані хною та рум'янком. Вони в сірому серпанку, темні рукави, мов кажанячі крила, тріпочуть під свіжим леготом.

МАДЖИННІ: Avant! Huit! Traversé! Salut! Cours de mains! Croisé[380]!

Нічні години поодиноці скрадаються на вільне місце. Ранкові, полудневі й вечірні години відступають перед ними. Вони в машкарах, у них кинджалами стирчать коси, а на руках браслети з приглушеними дзвіночками. Оповиті укривалами, вони стомлено кланяються.

БРАСЛЕТИ: Гей-го! Гей-го!

ЗОЯ (кружляючи, притуляє долоню до чола): Ох!

МАДЖИННИ: Les tiroirs! Chaîne de dames! La corbeille! Dos à dos[381]!

Вони сплітаються арабесково-стомлено, тчуть і розпускають візерунок, кланяються присідаючи, вигинаються і просто крутяться.

ЗОЯ: Голова паморочиться.

Вивільняється з його рук, падає на стілець. Стівен підхоплює Флорі й кружляє з нею.

МАДЖИННИ: Boulangère! Les ronds! Les ponts! Chevaux de bois! Escargots[382]!

То переплітаючись, то відступаючи, то мінючи руки, нічні години утворюють рухливу мозаїку, змикаючись кожна з кожною вигнутими дугою руками. Флорі незугарно крутиться зі Стівеном.

МАДЖИННИ: Dancez avec vos dames! Changez des dames! Donnez le petit bouquet à votre dame! Remerciez[383]!

ПІАНОЛА:

Краща, з усіх найкраща,

Баррабум!

КІТТИ (підскочивши): Ой, точно це грали на каруселі на Майраському ринку!

Мчить до Стівена. Той підхоплює її, безцеремонно кинувши Флорі. Лунає хрипкий деркий зойк деркача. Вискобуркорипуча Тофтова неоковирна карусель звільна обкручує кімнату довкола кімнати.

ПІАНОЛА:

Дівчино, моя ти йоркширочко!

ЗОЯ:

Йоркширистішої не буває!

Ану всі, всі в танець!

Хапає Флорі й вимучує з нею вальс.

СТІВЕН: Чоловіче соло!

Підштовхнувши Кітті в обійми Лінча, хапає ясенового ціпка зі стола й пускається в танок. Усі крутяться вертяться кружляють вальсують. Блумбелла Кіттілінч Флорізоря зачаровані жінки. Посередині Стівен зі своїм капелюхоціпком то жабою розплатується, то зціпивши зуби й охопивши рукою стегно, дивовижно підкидає ноги під самісінькі небеса. Із брязканням дзвяканням бумканням тюканням жовтими зеленими блакитними спалахами каруселиться топчеться тофтиться Тофтова озія з кониками підвішеними на золотих зміях розтрушуючи вершникам фанданго кишки скік-скок поштовх ногою від землі і знову впасти.

ПІАНОЛА:

Нехай вона дівчина з фабрики

Й не малюється фарбами...

Однезаоднепохапавшись хутчій мерщій крутиться рій з тріскотомвискотомблискотом в малукупуневелику бубух!

ТУТТІ: Анкор! Біс! Браво! Анкор!

САЙМОН: Згадай материну рідню!

СТІВЕН: Танець смерти{820}.

Дзень і знову дзень-дзелень дзеленчить дзвоник служки, кінь, шкапа, віл, порсята, Конмі на Христослі, із костуром та дерев'яною матрос у човні то руки схрестивши то вибираючи канат викостурює джиги матроські до шмиги моряк. Бумбумшурумбурум! На шкапах кнурах конях з дзвіночками гадаренській свині Корні в труні сталева акула однорукий Нельсон на камінь колонний навершен дві пройди фрауенціммер сливами вимашені вилітають дитячо з коляски з ляском. Свят клей! Переміг галалей. Гнотеблакитний пер з барила {821} превелебна вечерня Любов дурила у напрокатній бричці О'Кріп осліп утрипогибелі велосипедисти Діллі зі сніжкою босою ніжкою. І на останнім диханні відьмацьким злечу зарахвацько і гуп додолу старі ночви мов віцекороль з королевою тяга до знадобі в кадубі плюхширу троянди. Бумбубуух!

Пари розпадаються. Стівен запаморочено кружляє, а кімната крутиться довкола нього. Заплющившись, захитався. Вогняні рейки линуть у простір. Сонця, зірки обертаються довкруж. Яскраві комашки танцюють по стіні. Він зупиняється мов укопаний.

СТІВЕН: Стій!

Стівенова мати, худюща, кошава, підводиться просто крізь підлогу кімнати в сірому одінні прокажених, у зів'ялому вінку з флердоранжу й подертому велюрі, її безносе виснажене обличчя позеленила могильна цвіль. Зрідка стирчать прямі волосини. Вона спрямовує на Стівена порожні очниці в синіх колах, відкриває беззубий рот, нечутно щось вимовляючи. Хор дів і сповідників безгучно співає.

ХОР:

Liliata rutilantium te confessorum...

Iubilantium te virginum...

Красень Мулліган, стоячи на даху башти в пістрявому вбранні блазня, жовтому з червоним, у блазеньському ковпаку з дзвіночком, витріщається на неї, тримаючи в руці гарячу булочку з маслом.

КРАСЕНЬ МУЛЛІГАН: Здохла мов скотина. Як жаль! Мулліган зустрічає доведену до розпачу матір. (Закочує очі до неба.) Мінливий Малахій!

МАТИ (з тонкою усмішкою божевілья смерти): Колись я була красуня Мей Гулдинг. Тепер я мертва.

СТІВЕН (охоплений жахом): Лемуре{822}, ти хто? Що за пекельні штуки?

КРАСЕНЬ МУЛЛІГАН (трусячи своїм дзвіночком): Сміх та й годі! Кінчик, пся крев, угробив її собаче тіло. Врізала дуба. (Сльози розталого масла скрапують йому з очей на булочку.) Наша велика ласкава мати. Епі ойнопа понтон.

МАТИ (підступає до нього, м'яко дихаючи йому в обличчя вільгістю могильного тління): Всім судилося пройти це, Стівене. Жінок на світі більше, ніж чоловіків. І тобі також. Настане час.

СТІВЕН (задихаючись від страху, жаху та гризот): Кажуть, буцім я вбив тебе, мамо. Він зганьбив твою пам'ять. Але ж тебе вбив рак – не я. Доля.

МАТИ (зелена струминка жовчі сочиться у неї з кутика рота): Ти співав мені ту пісню. «Гірка любови таїна».

СТІВЕН (пристрасно): Скажи мені те слово, мамо, якщо тепер ти його знаєш. Слово, яке знають усі.

МАТИ: Хто врятував тебе того вечора, коли ви з Педді Лі скочили на потяг у Долкі? Хто жалів тебе, коли тобі сумно було серед чужих? Молитва – вона всемогутня. Молитва за стражденні душі, вона є в катехизі урсулинок, та ще сорокаденне відпущення гріхів. Покайся, Стівене!

СТІВЕН: Упиряка! Гієна!

МАТИ: Я молюсь за тебе на тому світі. Нехай Діллі варить для тебе рис вечорами, після того, як ти натрудився розумово. Стільки літ я любила тебе, о мій сину, первістку мій, кого я виносила в лоні.

ЗОЯ (обмахуючись екраном, що стояв біля коминка): Я тану від задухи!

ФЛОРИ (показуючи на Стівена): Гляньте-но! Він геть побілів.

БЛУМ (підходить до вікна, відчиняє ширше): То голова запаморочилась.

МАТИ (очі її тліють двома жаринами): Покайся! О, пекельне полум'я!

СТІВЕН (надсадно дихаючи): Трупоїдка! Голомоза голова й криваві кості!

МАТИ (обличчя її, присуваючись ближче й ближче, обдуває його подихом тління): Стережись! (Підіймає висхлу зчорнілу правицю й поволі наближає до Стівенових грудей розчепірені пальці.) Стережись! Перста Божого!

Зелений краб із червоними злими очиями, вишкірившись клешнями, глибоко вгороджує їх у Стівенове серце.

СТІВЕН (задихаючись від люті): Лайно! (Обличчя його стає морхле, сіре, постаріле.)

БЛУМ (від вікна): Що сталось?

СТІВЕН: Ah non, par exemple[384]. Розумова уява розігралась! Мені або все, або геть нічого. Non serviam[385]!

ФЛОРИ: Треба дати йому холодної води. Стривайте! (Вибігає за двері.)

МАТИ (повільно заламує руки, стогнучи у відчаї): О Пресвяте Серце Ісусове, помилуй

Його! Спаси його свід погибелі пекельної, о божественне Пресвяте Серце!

СТІВЕН: Ні! Ні! Ні! Спробуйте зламати мій дух, ви всі, якщо зумієте! Я всіх вас поставлю на коліна!

МАТИ (хрипить у смертельній агонії): Господи, змилуйся над Стівеном, заради мене! Невимовна була туга моя, коли в любові, скорботі й муках відходив я на горі Голготі.

СТІВЕН: Нотунг{823}!

Обома руками високо піднісши ціпка, щосили б'є ним по люстрі. Вгору виривається синьо-багряне полум'я кінця часів, і в запалій потому пітьмі розпадаються простори, обертаються в скалки скло й кам'яні мури.

ГАЗОВИЙ СТРУМІНЬ: Пфугг!

БЛУМ: Зупиніться!

ЛІНЧ (кинувшись до Стівена, хапає того за руку): Агей! Припини! Не божеволій!

БЕЛЛА: Поліція!

Стівен, упустивши ціпка на підлогу й різко закинувши назад голову та руки, відштовхується від землі й вилітає з кімнати, повз повій у дверях.

БЕЛЛА (верещить): Тримайте його!

Дві проститутки кидаються у двері. Лінч, Кітті, Зоя вискакують із кімнати, збуджено перемовляючись. Блум виходить за ними, тоді повертається.

ПОВІЇ (скупчившись біля виходу, показують на щось): Он там!

ЗОЯ (показуючи точніш): Там! Он там щось!

БЕЛЛА: А хто заплатить за лампу? (Ловить Блума за полу.) Ага, ви ж були з ним. Лампу розбито!

БЛУМ (метнувшись у вітальню, звідтіля назад): Яку ще лампу, жінко?

ОДНА З ПОВІЙ: Він піджака порвав.

БЕЛЛА (показує пальцем, очі їй палають гнівом і жадібністю): За ось це хто заплатить? Десять шилінгів. Ви свідок.

БЛУМ (підхоплюючи Стівенів ціпок): Я? Десять шилінгів? Чи ж ви мало з нього вициганили? Він-бо...

БЕЛЛА (голосно): Годі, не треба нам ваших лекцій! Тут не бордель. Тут ціна десять шилінгів.

БЛУМ (оглянувши лампу знизу, тягне за шнур. Газовий струмінь освітлює зім'ятий рожево-бузковий абажур. Блум замахується ціпком): Тільки скло розбито. Він тільки й...

БЕЛЛА (сахнувшись, верещить): На Бога! Не треба!

БЛУМ (опускаючи ціпок): Я просто показую, як він ударив по абажуру. Збитку тут і на шість пенсів не натягне. А ви: десять шилінгів!

ФЛОРИ (входить зі склянкою води): А де він подівся?

БЕЛЛА: Ви хочете, щоб я викликала поліцію?

БЛУМ: Цих ми знаємо. За наші гроші дуже хороші. Але ж той – студент із Триніті. Найкраща ваша клієнтура. Ці джентльмени не лишаються в боргу. (Творить масонський знак.) Відомо вам, що це означає? Він небіж віце-канцлера. Ви ж не бажаєте скандалу.

БЕЛЛА (сварливо): Триніті! Забіжать сюди після човнярських перегонів – і до дверей, не заплативши. А ви тут чого розкомандувались? Де він? Я заявлю на нього! Зганьблю на весь світ! (Кличе.) Зоє! Зоє!

БЛУМ (не відступаючи): А якби це був ваш рідний син з Оксфорду? (Застережливо.) Мені відомо...

БЕЛЛА (онімівши на мить): Та хто ви, інког?

ЗОЯ (у дверях): Там якась буча на вулиці.

БЛУМ: Що? Де? (Кидає шилінг на стіл і поспішає до дверей, гукнувши на ходу): Це за розбите скло! То де там шамотня? Хочу дихнути гірським повітрям!

Квапливо виходить через вітальню. Повії показують, де. Флорі виходить слідком, розливаючи воду з нахиленої склянки. На ґанку всі проститутки, скупчившись, говорять усі разом, показуючи праворуч, де туман розвіявся. З лівого боку під'їздить, погуркуючи, кеб і зупиняється біля будинку. Стоячи у дверях, Блум завважує Корні Келлегера, що збирається злізти на землю, а поруч – двох мовчазних гуляк. Блум відвертається. Белла з вітальні підохочує своїх дівичь. Ті посилають свої дзвінкі палкі солодкі цмок-цмок повітряні цілунки. Корні Келлегер відповідає їм мертвотно хтивим вищиром. Безмовні гуляки розплачуються з кебменом. Зоя і Кітті все ще показують праворуч. Блум, швидко з ними попрощавшись, закутується в пончо й каліфів плащ і, ховаючи обличчя, збігає по східцях на вулицю. Інког Гарун аль-Рашид, він прослизає поза спинами німотних гуляк і легкою ходою леопарда швидко по під огорожею, лишаючи за собою запашний слід, подерті пакети, просякнуті анісом. Ясеновий ціпок відмірює йому кроки. Зграя гончих псів, яких нацьковує, вимахуючи нагаєм, Сурмач-Горнбловєр із Триніті в старих сірих штанях і кашкеті псаря, здалеку наздоганяє його, нюшкуючи слід, гавкочучи, важко хекаючи, гублячи слід, знову вишукуючи, висолоплюючи язика, вже й сягаючи, силкуючись ухопити його за п'яти, за поли. А він іде, біжить, петляє-кривуляє, мчить щодуху, прищуливши вуха. Його закидають камінцями, качанами, коробками з-під печива, картоплею, яйцями, дохлою рибою, жіночими пантофлями. По п'ятах за ним, виявленим, у шаленій гонитві, в несамовитій крутняві петляючи, мчать щодуху: патрульні 65С та 66С, Джон Генрі Ментон, Мудр Гелі, В. Б. Діллон, радник Наннетті, Александер Кейз-Ключчі, Ларрі

О'Рурка, Джо Кафф, місіс О'Дауд, Пісяр Бурк, Безімен, місіс Ріордан, Громадянин-Ситизин, Гарріовен, Якійогозвали, Дивнолик, Накогосхож, Дейогобачив, Свійхлоп, Крис Калинян, сер Чарлз Камерон, Бенджамін Доллард, Ленеган, Бартелл д'Арсі, Джо Гайнс, Рудий Мурий, видавець Брайден, Т. М. Гілі, пан суддя Хвицьгібон, Джон Говард Парнел, превелебний Консерв О'Селедець, професор Джої, місіс Брін, Деніс Брін, Теодор Чистовір, Майна Чистовір, поштарка з Вестленд-Роу, Ч. П. М'кой, Лайонсів Друг, Гоп Галаган, чоловікзулиці, щеодинчоловікзулиці, Футбол-бутса, Водій Кирпа, багата протестантка, Дейві Берн, місіс Еллен М'Гіннес, місіс Джо Галлагер, Джордж Лідвел, Джиммі Генрі На-Мозолях, управитель Лейресі, отець Каулі, Крофтон Митник, Ден Доусон, дантист Блум з общеньками, місіс Боб Доран, місіс Кенфік, місіс Мудр Нолан, Джон Мудр Нолан, гарназаміжнядамаобчийширокийзадхтонетерсявтрамваїнаКлонскі, продавець «Принад гріха», міс Напобаченнянавманяїйбо, мадами Джеральд і Станіслаус Морани з Ребека, старший клерк у Дриммі, полковник Гейс, Мастянський, Цитрон, Пенроуз, Аарон Фігатнер, Мозес Герцог, Майкл Е. Джерафті, інспектор Трой, місіс Гелбрейт, констебль із перехрестя Екклс-стрит, старий лікар Брейді зі стетоскопом, загадковий незнайомиць із пляжу, прибудний пес, місіс Міріам Дандрейд з усіма своїми коханцями.

ГАРМИДЕР (безскладуїладукрикгикспередуїззаду): Он він, Блум! Хапай Блума! Ловиблума! Ловизлодія! Гей! Агей! Хапай його на розі!

Під риштованням на розі Бівер-стрит Блум, захеканий, зупиняється біля гамірної сварливо юрби, не відаючи щоякби та чоготам галубалу галайбалай держи! бий! та коли б не дійшло до бійкиганьби.

СТІВЕН (із вишуканими жєстами, дихаючи глибоко й повільно): Ви мої гості. Непрохані. Волею п'ятого з Георгів і сьомого з Едвардів. У всьому винна історія. Байки матерів пам'яті.

РЯДОВИЙ КАРР (до Сіссі Кеффі): Він що, кривдив тебе?

СТІВЕН: Я звернувся до неї в кличному відмінку жіночого роду. Чи, мо', середнього. І в неродовому відмінку.

ГОЛОСИ: Та не чіплявся він. Забрехалаь дівка. Тільки вийшов від Когенихи. І чого цей шум учинився? Солдати пруть на цивільних.

СІССІ КЕФФІ: Я ото гуляла з солдатами, вони відійшли під кущики, ну, самі розумієте чого, а тут ні сіло ні впало цей молодик причепився. Але ж я вірна тому, хто пригощає, хай я навіть дівка за шилінг.

СТІВЕН (угледівши голови Кітті й Лінча): Вітаю, Сизіфе. (Показуючи на себе й на довколишніх.) Поетичне. Непоетичне.

ГОЛОСИ: Вона вірнатовухто.

СІССІ КЕФФІ: Атож, щоб я з ним пішла. А я вже ж подружилася з солдатом.

РЯДОВИЙ КОМПТОН: А чи не хоче він, щоб йому заїхали у вухо, гад оцей? Смальни йому, Гаррі.

РЯДОВИЙ КАРР: Він що, кривдив тебе, поки ми там маленьку нужду справляли?

ЛОРД ТЕНІСОН (у куртці кольорів англійського прапора і в штанях для крикету, без капелюха й з розкошаною бородою): Їхня справа – не розмірковувати.

РЯДОВИЙ КОМПТОН: Та вріж йому, Гаррі!

СТІВЕН (до рядового Комптона): Не знаю, як вас звати, але вся правда на вашому боці. Як сказав доктор Свіфт, один чоловік у латах поб'є десятих у сорочках{824}. Сорочка тут синекдоха. Частина замість цілого.

СІССІ КЕФФРІ (до юрби): Та ні ж бо, я була з цими рядовими.

СТІВЕН (люб'язно): Та що ж тут лихого? Солдат бравий хлопець. Я, наприклад, гадаю, що всяка дама...

РЯДОВИЙ КАРР (у збитому набакир кашкеті, підступає до Стівена): Чуєш, начхальнику, а що коли я зараз тобі бах по зубах, га?

СТІВЕН (задивившись у небо): Що коли? Неприємно вельми. Шляхетне мистецтво самовиправдання. Особисто я ненавиджу дію. (Махає рукою.) Трохи рука поболіє. Enfin, ce sont vos oignons[386]. Тут якесь непорозуміння. Скажи, в чому ж річ?

ДОЛЛІ ГРЕЙ (зі свого балкона махає хустинкою, подаючи знак ерихонської героїні): Раав. Кухарчин сину, прощавай. Щасливо повернутися до Доллі. Хай сниться тобі дівчина, яку ти покинув, а ти снитимешся їй.

Солдати зирять туди-сюди посоловілими очима.

БЛУМ (ліктями проштовхавшись крізь юрбу, сіпає Стівена за рукав): Ходімо, професоре, екіпаж чекає на нас.

СТІВЕН (обертається): Га? (Вивільняє руку.) А чом би мені й не порозмовляти з ним чи з будь-котрою людською істотою, що пересувається вертикально по цій сплющеній помаранчі? (Показує пальцем.) Я не боюсь того, до кого я можу говорити, якщо тільки бачу його очі. Того, хто зберігає вертикальність. (Хитнувшись, ступає крок назад.)

БЛУМ (підтримуючи його): Ви збережіть свою власну.

СТІВЕН (безглуздо сміючись): У мене змістився центр ваги. Забув цей фокус. Сядьмо де-небудь та й подискутуймо. Боротьба за життя – це закон існування, але нинішні філіреністи{825}, особливо цар та англійський король, вигадали третейський суд. (Ляскає себе по лобі.) Але саме ось тут я повинен убити попа й короля.

ПТАШКА ТРИПЕРА: Ви чули, що сказав професор? Він професор із коледжу.

КИЦЯ ХТИЦЯ: Авжеж, я це чула.

ПТАШКА ТРИПЕРА: Його фразеологія позначена неабиякою витонченістю.

КИЦЯ ХТИЦЯ: Це справді так. А ще – такою доречно ущипливою гостротою.

РЯДОВИЙ КАРР (розштовхавши людей, виходить наперед): Ти шо тут пасталакаєш про мого короля?

Під аркою вигулькує Едвард Сьомий. На ньому біла джерсі з нашитим зображенням Святого Серця, з орденами Підв'язки, Будяка, Золотого Руна й Данського Слона, емблемами кінних полків Скіннера й Пробіна, значками юридичної корпорації Лінкольна та стародавньої вельмишанованої Масачусетської артилерійської бригади. Він смоче червону карамельку. На ньому одіння того, хто сягнув найвищої довершености, й великого магістра Великої Ложі, а на фартусі й лопатці тавра «Виготовлено в Німеччині». В його лівій руці відро тинькарів із друкованим написом Défense d'uriner[387]. Його зустрічають захопленими вітаннями.

ЕДВАРД СЬОМИЙ (повільно, урочисто, але невиразно): Мир, абсолютний мир{826}. Для розпізнання в руці у мене відро. Вітаю вас, хлопці. (Обертається до своїх підданців.) Ми прибули сюди, щоб посвідкувати чесний і справедливий двобій, і ми від усього серця зичимо удачі обом учасникам. Магак макар а бак[388].

Тисне руку рядовому Карру, рядовому Комптону, Стівену, Блумові й Лінчеві. Загальні оплески. Едвард Сьомий дякує, елегантсько підіймаючи відро.

РЯДОВИЙ КАРР (Стівенові): Ану повтори.

СТІВЕН (нервує, але, опанувавши себе, дружнім тоном): Я розумію вашу позицію, хоча сам я особисто не маю наразі короля. Нині вік патентованих ліків. Тут нелегко провадити дискусію. Одначе суть у наступному. Припустімо, ви гинете за батьківщину. (Кладе руку на рукав рядового Карра.) Не подумайте, ніби я вам цього зичу. Але я кажу: нехай моя батьківщина гине за мене{827}. Досі вона так і чинила. Я не хотів її загибелі. К дідьку смерть. Хай живе життя!

ЕДВАРД СЬОМИЙ (левітуючи над купами убитих, у німбі й одінні Ісуса-Жартуна, з білою карамелькою на фосфоресцентному обличчі):

Мій зцілення спосіб – для декого шок:

Прозрів щоб сліпий, в очі сиплю пісок{828}.

СТІВЕН: Королі та однороги{829}! (Відступає на крок.) Ходімо десь та й... А що казала та дівчина?..

РЯДОВИЙ КОМПТОН: Гей, Гаррі, а дай йому по м'ячиках! Уліпи в діторобні органи!

БЛУМ (лагідноумовляючи солдатів): Та він же й сам не тямить, що каже. Хильнув зайву чарчину. Абсент, потвора з зеленими очима. Я його знаю. Він джентльмен, поет. Нічого такого не сталося.

СТІВЕН (киває головою, усміхається, потім заливається сміхом): Джентльмен, патріот, учений і суддя над ошуканцями.

РЯДОВИЙ КАРР: А мені начхати, хто він такий.

РЯДОВИЙ КОМПТОН: А нам начхати, хто він такий.

СТІВЕН: Мені здається, я дратую їх. Зелена ганчірка для бугая.

Кевін Іген Паризький в іспанській чорній сорочці з китицями, у кашкеті протестантського бойовика робить знаки Стівенові.

КЕВІН ІГЕН: Првіт. Bonjour! Ця vielle ogresse із dents jaunes[389].

З-за його спини визирає Патріс Іген із писком кроля, скубаючи айвовий листочок.

ПАТРИС: Socialiste!

ДОН ЕМІЛЬ ПАТРИЦІО ФРАНЦ РУПЕРТ ПОУП ТЕННЕССІ (в середньовічній кольчужі й шоломі, на якому летять двоє диких гусей, закутою в лати рукою зі шляхетним обуренням показує на солдатів): Werf цих нікчем footboden, цих гладких porcos, джоніжоні todos викачаних у підливі[390]!

БЛУМ (Стівенові): Ходімо додому. Бо ще вскочите в халепу.

СТІВЕН (похитуючись): Я не тікаю від цього. Він стимулює мій розум.

ПТАШКА ТРИПЕРА: Всяк відразу помітить, що він із роду патриціїв.

ВІРАГО: Зелене вище червоного{830}, так він каже. Вулф Тоун.

ЗВІДНИЦЯ: Червоне не гірше зеленого, а навіть краще. Слава солдатам! Слава королю Едварду!

ХУЛІГАН (регоче): Ха! І руки вгору перед Де Ветом!

ГРОМАДЯНИН (із дрюком і в величезному зеленому шарфі):

Ниспошли нам, Боже,

Голуб'я зубоноже,

Голуб'я, ножами озублене,

Щоб англійських псів

Порізало всіх,

Якими вожді ірландські погублені.

СТРИЖЕНИЙ ХЛОПЧИНА (із зашморгом на шиї, обома руками запихає в розпанаханий живіт нутроці):

Я всіх люблю, кого носить земля,
Та Ірландія краща й за короля.

РОМБОЛЬД, ДЕМОН-ЦИРУЛЬНИК{831} (у супроводі двох помічників у чорних машкарах, виступає наперед із невеликим саквоюжем і відкриває його): Пані й панове, ось різницький ніж, якого купила місіс Чикчик, щоб зарізати Могга. А ось цим теслом Вуазен-Сусід порубав на шматки дружину свого співвітчизника, перерізавши горло бідолашній від вуха й до вуха, а її останки загорнув у простирадло й сховав у своєму льоху. Це – склянка з трутизною, миш'яком, видобутим із тіла міс Гробарки, за що Седдона послали на шибеницю.

Сіпає за мотузку, а посіпаки кидаються на ноги жертви, тягнучи додолу; язик стриженого хлопчини враз висолоплюється.

СТРИЖЕНИЙ ХЛОПЧИНА:

Ссирульнихх хмолись

Хвій храт іде ввись.

Випускає дух. Могутня ерекція повішеника викидає, крізь його смертні лахмани, краплі сперми на бруківку. Місіс Беллінгам, місіс Єлвертон Баррі, високоповажана місіс Толбойс кидаються змочити в ній свої хустинки.

РОМБОЛЬД: Сам мало не г'г'нув. (Розсукує зашморг.) На цій мотузці повішено жадливого бунтівника. По десять шилінгів за шмат, із дозволу Його Королівської Величності. (Пхається головою в розпоротий живіт страченого й виймає її облиплу сплутаними паруючими кишками.) Мій тяжкий обов'язок виконано. Боже, бережи короля!

ЕДВАРД СЬОМИЙ (непоквално й урочисто танцює, побрязкуючи відром та добродушно наспівуючи):

Ото гульнемо, та-на-на,

Як вип'єм пива та вина

До dna

В день коронації!

РЯДОВИЙ КАРР: Гей, ти! То що ти там варнякаєш про мого короля?

СТІВЕН (здіймаючи руки догори): О, це вже надто одноманітно! Нічого я не кажу. Король хоче забрати мої гроші й моє життя заради якоїсь своєї брутальнської імперії, але краще б він віддав свої й своє за неї. А в мене грошей катма. (Неуважливо порпається в кишенях.) Віддав комусь.

РЯДОВИЙ КАРР: Та кому потрібні твої клятві гроші?

СТІВЕН (намагаючись вислизнути): Чи скаже мені хто-небудь, де у мене найменше шансів зіштовхнутися з цим неминучим злом? Ça se voit aussi à Paris[391]. Не те, щоб я... Але клянуся святим Патриком{832}!..

Голови присутніх жінок зливаються водно. Виникає Беззуба Бабуся, що сидить на поганці: на голові у неї ковпак мов цукрова голова, а на грудях квітка смерти – вражена чумою картопля{833}.

СТІВЕН: Ага! Я знаю тебе, Костомахо! Гамлете, помстись! Стара хавронія, що пожирає власний виводок!

БЕЗЗУБА БАБУСЯ (розгойдуючись уперед-назад): Любов Ірландії, дочка короля Гішпанії, aIanna[392]. Чужинці в моїм домі, хай їм дідько! (Голосить, мов банші{834}.) Ochone! Ochone[393]! Шовкова корівчина! (Знову голосить.) Ти побачив бідну стару Ірландію – як там вона тримається?

СТІВЕН: Спитай ліпше, як я тебе витримую! Фіглярі нікчемні! А де ж третя особа Святої Трійці? Soggarth Aroon[394]? Превелебний Чорний Крук?{835}

СІССІ КЕФФРІ (верещить): Та розведіть їх!

ХУЛІГАН: Наші відступили.

РЯДОВИЙ КАРР (тугійш затягнувши пояс): Скручу шию кожному халамиднику, який хоч слово вякне супроти мого їбаного короля!

БЛУМ (жахнувшись): Та він же нічого й не сказав! Ані слівця. Чисте непорозуміння та й годі.

ГРОМАДЯНИН: Erin go bragh[395]!

Майор Твіді й Громадянин виставляють один одному напоказ свої медалі, ордени, військові трофеї, рани. Салютують один одному з лютою ворожістю.

РЯДОВИЙ КОМПТОН: Та дай йому, Гаррі. Вріж йому в баньки. Він виступає за бурів.

СТІВЕН: Я? За? Коли таке було зі мною?

БЛУМ (червоним мундирам): Ми воювали за вас у Південній Африці, ірландські піхотні частини. Чи це не ввійшло в історію? Королівські дублінські стрільці. Відзначені нашим монархом.

ГРАБАР (спотикаючись мимо): Так, так 'му! Хрес сятий побий 'го! Товчи халамея на гамуз! О! Бо...

Алебардники в латах і шоломах наїжилися стіною списів із кишками на вістрях. Майор Твіді – з вусами Жахливого Турка, у ведмежій шапці з півнячим пером, в еполетах, із золотими шевронами, з повною особистою амуніцією, з шабельтасом, при всіх нагородах – стає в бойову лаву. І творить знак мандрівного воїна-тамплієра.

МАЙОР ТВІДІ (з лютим гарчанням): Деривація Рорке! Вперед, гвардійці, на ворога! Магал шалал гашбаз[396]!

РЯДОВИЙ КАРР: Зараз як дам йому!

РЯДОВИЙ КОМПТОН (помахом руки змушує юрбу розступитися): Тут буде чесний бій. Зробимо з гада котлету.

Масовані оркестри гримлять «Гарріоуен» {836} і «Боже, бережи короля».

СІССІ КЕФФРІ: Зараз битимуться! За мене!

КИЦЯ ХТИЦЯ: Відважні за красуню{837}!

ПТАШКА ТРИПЕРА: Здається мені, чорний лицар покаже себе найдостойнішим на цьому турнірі.

КИЦЯ ХТИЦЯ (зашарівшись маківкою): Ні, мадам! Я – за червоний камзол і веселого святого Георга{838}!

СТІВЕН:

Із краю в край тче крик повій

Саван Ірландії старій.

РЯДОВИЙ КАРР (попускаючи ремінь, горлає): Голову скрочу всякому гадові, який хоч слово супроти мого доброго йо...ера-короля!

БЛУМ (трясе Сіссі Кеффрі за плечі): Та скажіть ви їм! Чи вам заціпило? Ви ж бо зв'яжете народи й покоління. Скажи слово, жінко, свята дарувальнице життя!

СІССІ КЕФФРІ (стривожено хапає рядового Карра за рукав): Ти що, хіба я не з тобою? Хіба я не твоя дівчина? Сіссі твоя дівчина. (Кричить.) Поліція!

СТІВЕН (захоплено, до Сіссі Кеффрі):

Ручки білі, ружа-пастка,

Пелюсток цмачнюща річ...

ГОЛОСИ: Поліція!

ГОЛОСИ ДАЛІ: Дублін горить! Дублін горить! Пожежа! На пожежу!

У небо жбухають язики сірчаного полум'я. Мимо клубочаться хмари диму. Гуркочуть важкі кулемети. Стівпотворіння. Розгортаються війська. Тупіт копит. Артилерія. Хрипкі команди. Калатають дзвони. Гейкають гравці на перегонах. Горлають пияки. Верещать хвойди. Голосять сирени. Бойові вигуки. Стогони вмирущих. Піки скрегочуть об кіраси. Мародери грабують убитих. Хижі птахи, налітаючи з-над моря, здіймаючися з боліт, пікіруючи з гір, із криками кружеляють, баклани малі й великі, грифи, яструби, вальдшнепи, соколи, коршаки, тетеруки, орлани, чайки, альбатроси, казарки. Опівнічне сонце поглинула п'ятьма. Земля двиготить. Повстають дублінські небіжчики з Проспекту й Джеромової гори, котрі в білих овчинах, а котрі в чорних козиних шкурах, являючись багато кому. Безмовним позіхом розверзається безодня. Том Рочфорд, лідер, в самих лише спортивних трусах і майці, мчить на чолі учасників загальнонаціонального забігу з перешкодами і, без затримки, на швидкості стрибає в пустку. За ним кидаються туди й інші бігуни, а ще – стрибуні. В дико-вигадливих позах вони шугають за край. Тіла їхні занурюються. Фабричні дівчатка, химерно вбрані, кидаються розпеченими до червоного йоркширськими варваробомбами. Світські дами, намагаючись захиститися, задирають спідниці, натягуючи їх на голови. Реготливі чарівниці в червоних піддзиганих сорочках шугають у повітрі на мітлах. Квакерлістер ліпить лейко-клейко-пластирі-блістери. Випадає дощ із драконячих зубів, з яких на полі вмить виростають озброєні герої. Вони приязно обмінюються умовним вітанням лицарів Червоного Хреста й зачинають між собою двобої кавалерійськими шаблями: Вулф Тоун стявся з Генрі Граттаном, Сміт О'Брайан – із Деніелом О'Коннелом, Майкл Девіт – з Айзеком Баттом, Джастин М'Карті – з Парнелом, Артур Гріффіт – із Джоном Редмондом, Джон О'Лірі – з Ліром О'Джонні, лорд Едвард Фіцджеральд – із лордом Джеральдом Фіцедвардом, члени роду Донох'ю-з-Долин – із членами роду Долин-із-Донох'ю. А на підвищенні, в центрі землі, споруджують польовий олтар Святої Варвари. Чорні свічки стоять на ньому і з євангельського боку, й зі сторони апостольських послань. Два світлові списи, вириваючись із високих бійниць башти, впиваються в оповитий димами жертвний камінь. На ньому возлежить місіс Майна Чистовір-Пюрфуа, богиня нерозуму, оголена, в ланцюгах, а на її набухлому череві покоїться потир. Отець Малахій О'Флінн, у мережаній нижній спідниці, у вивернутій ризі, з двома лівими ногами п'ятами наперед, відправляє польову месу. Превелебний містер Г'ю К. Ненавид О'Люб, магістр мистецтв, у сутані й чорному університетському капелюсі, голова й комір задом наперед, тримає над священнодіячем розкрити парасолю.

ОТЕЦЬ МАЛАХІЙ О'ФЛІНН: Introibo ad altare diaboli[397].

ПРЕВЕЛЕБНИЙ МІСТЕР НЕНАВИД О'ЛЮБ: До диявола, що звеселив мої юні дні.

ОТЕЦЬ МАЛАХІЙ О'ФЛІНН (дістаючи з потиру й підносячи гостію, з котрої скрапує кров): Corpus meum[398].

ПРЕВЕЛЕБНИЙ МІСТЕР НЕНАВИД О'ЛЮБ (високо задерши ззаду спідниці священнодіяча, відкриває його голі сірі волохаті сідниці, між яких стирчить морквина): Тіло моє.

ГЛАС УСІХ ГРІШНИКІВ: Ълетижредесв Гоб Ёдопсог ясвирацов, об Яуліла!

Згори злинає глас Адонаї.

АДОНАЇ: Гоооооооб!

ГЛАС УСІХ ПРАВЕДНИКІВ: Алілуя, бо воцарився Господь Бог Вседержитель!

Згори злинає глас Адонаї.

АДОНАЇ: Бооооооог!

Силкуючись перекичати одне одного, прибічники Оранжевої та Зеленої партій виспівують «Копни Папу!» й «День до дня слав Марію».

РЯДОВИЙ КАРР (люто карбуючи слова): Зараз я його укладу, в йобаного христа душу! Скручу йобаному байстриюку його блядську пустопорожню довбешку!

БЕЗЗУБА БАБУСЯ (тицяє Стівенові в руку кинджала). Усунь його, acushla[399]. О 8.35 ранку ти будеш на небі{839}, а Ірландія стане вільна. (Молиться.) О Боже милосердний, прийми його!

БЛУМ (кидаючись до Лінча): Чи не могли б ви забрати його звідси?

ЛІНЧ: Він любитель діалектики, універсальної мови. Кітті! (Блумові.) Це ви заберіть його. Бо мене він не послухає.

Тягне Кітті геть.

СТІВЕН (показуючи на нього): Exit Judas. Et laqueo se suspendit[400].

БЛУМ (кидаючись до Стівена): Ходімо звідси негайно, бо гірше буде. Ось ваш ціпок.

СТІВЕН: Ціпок? Ні. Розум. Цей бенкет чистого розуму{840}.

СІССІ КЕФФРІ (тягнувши рядового Карра): Ходімо, бо ти ж як чіп. Він мене образив, ну та я йому прощаю. (Кричить йому на вухо.) Прощаю йому, що він мене образив!

БЛУМ (через Стівенове плече): Так-так, ідіть. Ви ж бачите, він неспроможний.

РЯДОВИЙ КАРР (виривається): А зараз я його таки вб'яжу.

Кидається з кулаками на Стівена, б'є в обличчя. Приголомшений Стівен хитається, падає. Він лежить горілиць, його капелюх відкотився до стіни. Блум іде й бере капелюха.

МАЙОР ТВІДІ (гучно): Карабін на ремінь! Припинити вогонь! Честь від-дав!

ПРИБЛУДНИЙ ПЕС (люто підгавкуючи): Ав-ав-ав-ав-ав!

ЮРБА: Дай йому встати! Не бий лежачого! Хай оддишеться. Хто його? Та солдат умегелив. Він професор. А дуже його? Не чіпай! Він без тями.

Приблудний пес нюшкує довкола юрби, гучно гавкуючи.

СТАРА КАРГА: І по якому ж то праву він, чирвоний мундер, ударив джинтильмена, сам бувши під мухою? Хай би вони всі туди забиралися та з бурами воювалися!

ЗВІДНИЦЯ: Ви тільки гляньте, хто тут розкомандувався! То що, солдатіві вже й з дівчиною не можна погуляти? А той зразу в кущі, то й по пиці дістав.

Вчепилися одна одній у коси, дряпаються, плюються.

ПРИБЛУДНИЙ ПЕС (гавкає): Ав-ав-ав-ав-ав!

БЛУМ (відпихає юрбу, кричить): Відійдіть, назад!

РЯДОВИЙ КОМПТОН (відтягуючи товариша): Гей, Гаррі, вшиваємось! Копи!

Двоє рослявих патрульних у каптурах заходять у юрбу.

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Що тут діється?

РЯДОВИЙ КОМПТОН: Ми йшли з цією дамою, а він ну ображати нас, напав на мого приятеля. (Пес гавкає.) Та заберіть цього гавкуна, хто хазяїн, туди його в кров?

СІССІ КЕФФРІ (з надією): Що, в нього кров пішла?

ЧОЛОВІК (підводиться з колін): Та ні. Зомлів просто. Не страшно. Хутко й оклигає.

БЛУМ (гостро зиркнувши на чоловіка): Лишіть його на мене. Я легко зможу...

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: А ви хто такий? Ви його знаєте?

РЯДОВИЙ КАРР (нетвердою ходою суне до патрульного): Він образив мою даму.

БЛУМ (обурено): Та ви ж його вдарили без хоч би якого приводу. Я свідок. Констеблю, запишіть номер його частини.

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Прошу не повчати мене, як мені виконувати службові обов'язки.

РЯДОВИЙ КОМПТОН (тягне товариша): Гей, Гаррі, вшивайтесь! А то Беннет засадить тебе на губу.

РЯДОВИЙ КАРР (упирається, хитаючись): Хрес сятий побий того йобаного Беннета! Гімно блідосраке, ось хто він такий. Засранець із засранців!

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ (дістаючи блокнота): Як його прізвище?

БЛУМ (виглядаючи щось понад юрбою): Он там я бачу кеб. Якби ви мені трохи допомогли, сержанте...

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Прізвище, адреса.

Посеред збіговиська з'являється Корні Келлегер – із кепом на капелюсі й жалобним вінком у руці.

БЛУМ (зрадівши): О, саме той, хто треба! (Пошепки повідомляє прибульцеві.) Саймона Дедала син. От коли б ви спрямували полісменів, щоб розігнали цих роззявляк?

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Моє шанування, містере Келлегере.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (патрульному, значущо приплющивши око): Тут нічого страшного. Я його знаю. Виграв децицю на перегонах. Золотий кубок. Розженете цих? (Сміється.) Дам по двадцять на брата. Розумієте, до чого я?..

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ (обертаючись до юрби): І на що ви тут роти пороззявляли? Ану розходьтесь!

Збіговисько помалу, буркочучи, розходиться провулком.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР: Полишіть це на мене, сержанте. Так воно буде найліпше. (Посміюється, хитаючи головою.) Ми й самі, бувало, доходили до такого – чи й до гіршого. Ге ж? Чи не так?

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ (сміється): Та чого ж, бувало.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (злегка підштовхуючи ліктем другого патрульного): І замнемо це діло. (Наспіває, киваючи в такт.) Із моїм трімітїмітїмі... Тямите?

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ (здогадливо): Авжеж, і з нами траплялося.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (підморгуючи): Хлопці-молодці. А в мене тут таратайка.

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Все гаразд, пане Келлегере. Добраніч.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР: Я подбаю про нього.

БЛУМ (прощається за руку з патрульними). Дякую вам, панове, дуже дякую. (Довірчо стишуючи голос.) Нам не хочеться розголосу, розумієте. Батько у нього відомий чоловік, усіма шанований громадянин. Тут просто невеличкий грішок молодости, ви ж розумієте.

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Авжеж, розумію, сер.

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Усе гаразд, сер.

ПЕРШИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Це коли є тілесні ушкодження, тоді я зобов'язаний доповідати.

БЛУМ (згідливо киває головою): Атож. Цілком правильно. Прямий ваш службовий обов'язок.

ДРУГИЙ ПАТРУЛЬНИЙ: Обов'язок це обов'язок, сер.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР: Надобраніч, хлопці.

ПАТРУЛЬНІ (разом віддають честь): Добраніч, джентльмени.

Ідуть геть важкою, повільною ходю.

БЛУМ (зводить дух): Фу, це просто провидіння, що ви з'явилися. То ви з візником?..

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (сміючись, показує через плече на кеб, що стоїть біля риштування): Два комерсанти всіх частували шампаном у Джеммета. Геть мов князі які, їй-бо. Один із них програв два фунти на перегонах. То випили з горя, а тоді надумали розважитися з веселими дівчатами. То я їх у Беганів екіпаж і прямісінько до веселого кварталу.

БЛУМ: А я вертався додому по Гардінер-стрит і геть випадково..

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (сміючись): Авжеж! Вони й мене тягли до гулящих: за компанію, мовляв. Ба ні, кажу, так не піде. Це не для таких стріляних горобців, як оце ми з вами. (Знову сміється, косуючи тьмяним поглядом.) У нас, хвалити Бога, воно й дома знайдеться – чи не правду я кажу, га? Ха-ха-ха!

БЛУМ (силувано вторуючи): Хи-хи-хи! Атож. Я, власне, перевідував мого друга, Вірага, ви його не знаєте (бідолаха провалявся, хворуючи, цілий тиждень), ну, і ми хильнули по чарчині, а потім я саме чимчикував додому...

Кінь ірже.

КІНЬ: Йогогогого! Йогогогогодому!

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР: Еге ж, а мені Беган і каже, кучер наш, коли ми лишили комерсантів тих двох у Когенихи, а я йому на це стань мовляв то я піду та й гляну. (Сміється.) Тверезі візники – це те, що якраз мені треба для катафалків. То як, підкинути його додому? Де він пробуває? Десь у Кабрі{841}, га?

БЛУМ: Та ні, наче в Сендикуові, – здається мені, щось таке він якось був зронив.

Стівен лежить собі й дихає до зірок. Корні Келлегер косує на коняку. Блум від дум впав у сум.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (чухаючи потилицю): Сендикуов! (Нахиляється і гукає Стівена.) Егей! (Знову гукає.) Агей! Ну, що ж, він тут лежить на стружках, мов на перині. Тільки глядіть, щоб його не обікрали.

БЛУМ: Ні-ні. Його гроші й капелюх у мене, і ціпок також.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР: О! То й чудово. Він оклигає. Кістки цілі. Ну, а я попхаюся далі. (Сміється.) Бо вранці маю рандеву. Мертвих ховати. У спокій світу того.

КІНЬ: Ііііогого!

БЛУМ: Доброї вам ночі. А я зачекаю трохи й одвезу його за кілька...

Корні Келлегер повертається до свого кеба й залізає в нього. Бряжчить збруя.

КОРНІ КЕЛЛЕГЕР (стоячи в бричці): Дбраніч.

БЛУМ: Браніч.

Кучер сіпає віжки й підохотливо хльоскає нагаєм. Бричка з конем помалу, незграбно задкують, розвертаються. Корні Келлегер на пасажирському сидінні похитує головою, посміючись над Блумовим безталанням. Кучер приєднується до тих німо-пантомімічних веселощів – киває головою. Блум і собі приєднується до їхніх веселощів, відповідаючи киванням. Долонею і великим пальцем Корні запевняє, що ті два копи не потурбують сплюха, бо й що ще тут можна вдіяти. Нахилом голови Блум виражає вдячність адже Стівенові наразі тільки сну й треба. Бричка поверничка втім трімітмім за ріг. Корні Келлегер іще раз трімітмім запевняє втім. Блум рукою відповідає Корні Келлегеру втім що він, утім, запевне запевнений трімітмім. Цокання копит і брязкання збруї затихають у міру їхнього втім віддаляння трімітмім. Блум, тримаючи в руках Стівенові ціпок і капелюх, прикрашений стружками, стоїть нерішуче. Тоді нахиляється над лежачим і трясє його за плече.

БЛУМ: Гей! Агей! (Відповіді немає. Він нахиляється знову.) Містере Дедале! (Жодної відповіді.) Погукати на ім'я. Як сновид окликають. (Схиляється знову й, повагавшись, наближає губи до вуха лежачого.) Стівене! (Без відповіді. Гукає ще раз.) Стівене!

СТІВЕН (зі стогоном): Хто це? Чорна пантера. Вампір. (Зітхає, потягується і майже незрозуміло, розтягуючи голосівки, мурмотить):

Хто... з Фергусом... помчати... хоче...

В ліси... мережаної... тьми?..

Перевертається на лівий бік, зітхає, скручується калачиком.

БЛУМ: Вірші. Добра освіта. Жаль. (Знову нахиляється й розщібає ґудзики Стівенової камізельки.) Щоб легше дихалось. (Обережно рукою, мов щіткою, змитає стружки зі Стівенової одежі.) Фунт і сім. Принаймні немає поранень. (Дослухається.) Що-що?

СТІВЕН (мурмотить):

...має... пущі шуму...

...моря сиву... далину...

Простягає руки, знову зітхає і скручується клубочком. Блум стоїть випростаний, тримаючи капелюха й ціпка. Віддаєки загавкала собака. Блум то зціплює, то розціплює пальці на ціпку. Не зводить погляду з простертої постаті, обличчя Стівена.

БЛУМ (бесідуючи з ніччю): Обличчя нагадує мені його бідолашну матір. Ліси мережаної тьми. Моря сиву далину. Здається, він сказав Фергусон. Дівчина. Якась дівчина. Це було б найліпше для нього. (Бурмотить.) ...присягаюсь свято шанувати й завжди зберігати і ніколи не розкривати жодної частини чи частин, істини чи істин... (Бурмотить.) ...на піщаному морському дні... за кабельтов від берега... де приплив спадає... і течія...

Безмовний, задуманий і пильний, стоїть він на сторожі, приклавши пальця до уст у жесті таємного навчителя. На темному тлі стіни повільно виникає постать, чарівний хлопчик літ одинадцяти, викрадене феями й підмінене дитя {842} ; він в ітонській курточці й кришталевих черевичках, на голові невеликий бронзовий шолом, а в руці книга. Він безгучно читає її справа наліво, усміхаючись, цілуючи сторінку.

БЛУМ (вражений, кличе без голосу): Руді!

РУДІ (дивиться в Блумові очі, не бачачи їх, і читає собі далі, усміхаючись, цілуючи книгу. На його щоках ніжний рум'янець. ґудзики на одежі діамантові та рубінові. В лівій руці він тримає тоненьку паличку слонокости з бузковим бантиком. Біле ягнятко визирає з кишені його камізельки.)

Коли Стівен нарешті прокинувся, пан Блум змів із нього основну масу стружок, уручив капелюха з ціпком і взагалі, на манір доброго самаритянина, постарався його підбадьорити, в чому той мав украй велику потребу. Перебільшенням було б сказати, буцім він (Стівен) виявився не при своєму розумі, однак розум його трохи таки хитався туди-сюди, і коли Стівен висловив бажання утамувати спрагу, пан Блум, попри глупу ніч і цілковиту недосяжність колонок із водою Вартрі{843}, придатною коли не для внутрішнього, то бодай для зовнішнього користування, зумів-таки знайти вихід, умить зміркувавши, що їх напевне зарятував би так званий «Притулок візника», буквально камінцем докинути від Баттського моста: там, либонь, знайшлося б щось попити – на взір мінеральної води чи молока з содовою. Але як туди добутися – ось у чому була заковика. Якусь хвилику Блум постояв розгублено, однак обов'язок наполегливо закликав його вжити дієвих заходів, і тому він став подумки перебирати всілякі можливі способи й варіанти, тоді як Стівен знай позіхав, мов заведений. Наскільки Блум міг роздивитися, його протече був вельми блідий на обличчі, тож абсолютно годилося б скористатись бодай яким-небудь транспортним засобом, украй бажаним, зважаючи на їхній теперішній стан, адже обидва, зважте, були до краю виснажені, особливо Стівен, причім Блум усе сподівався, що й глибої ночі можна вишукати щось помічне для пересування. Відповідно, виконавши декілька простеньких попередніх дій, як, скажімо, трохи обтруситись-почиститись, хоча Стівен і забув прихопити свого намиленого носовичка по тому, як згадана річ вимушено послужила була голярській справі, обидва разом рушили по Бівер-стрит (власне, Бобровій вулиці, яку правильніше було б називати провулком) і добулися до ветеринарної лікарні й до вельми відчутного смороду візничих стаєнь на розі Монтгомері-стрит, а там звернули ліворуч і влилися, обійшовши крамничку Дена Берджина, в Ам'єн-стрит. Однак, в чому він і доти був майже геть-то певен, ніде їм не завидніло жодної признаки котрого-небудь єху, що стовбичив би зі своєю таратайкою, чекаючи, хто б його найняв десь їхати; ото хіба під «Північною зіркою» стояв чотириколісний засіб, вичікуючи, либонь, на гуляк, котрі засіли в ресторані, бо жодні симптоми не виказали ані найменшого його ворущіння, коли пан Блум, аж ніяк не будши професійним свистуном, двічі спробував привернути до себе увагу певною подобою свисту й натякаючи піднятими та зчепленими над головою руками на дугу.

Таки придибенція виходила, однак здоровий глузд невблаганно підказував: теперечки їм уже геть нічого іншого не лишається, як, скорчивши бадьюру гримасу при кепській грі, топтати далі дорогу тим самісіньким топтобусом, що вони відповідно й зробили. Отож, зрізавши навкіс повз Маллета й Сигнал-гаус, до яких дочимчикували без проблем, два блукачі хоч-не-хоч подалися в напрямі вокзалу на Ам'єн-стрит, причім панові Блумові відчутно дошкуляло те, що один із ґудзів на його штанях, коли вжити *mutatis mutandis* давній вираз, пішов шляхом усіх ґудзів-ґудзиків, хоча він героїчно намагався, враховуючи стан речей, не зважати на таку перешкоду. Ото ж бо, коли вже так склалося, що поспішати обом їм було нікуди, а повітря діяло приємно-відсвіжливо після нещодавнього прищестя Юпітера Плювія-Дошового{844}, вони, зовсім не швидкоючи, проминули екіпаж, що самотньо стовбичив без візника й пасажира. Склалося при цьому так, що одному з піскорозкидувачів Дублінської Об'єднаної Трамвайної компанії якраз привелося повертатися тією вулицею в депо, і з такого приводу старший з подорожніх повідав молодшому товаришеві про свій відносно недавній і абсолютно чудесний порятунок. Вони минули головний вхід Великого Північного

вокзалу, звідки йдуть потяги на Белфаст і де, звісно, не було жодних рейсів у цей пізній час, пробрели повз задвіркові ворота моргу (не надто приваблива – аби не сказати лиховісна – місчинка, надто вночі), сягнули кінець кінцем Портової Таверни, а там, як заведено, звернули на Стор-стрит, уславлену поліційними казармами відділку К. Проходячи від згаданого пункту й високими, не освітленими в таку пору складами на Бересфорд-плейс, Стівен здумав подумати про Ібсена, що в його голові якимось чином пов'язувався з майстернею каменеріза Берда і чомусь на Толбот-плейс, перший ріг праворуч, а тим часом його старший супутник, служачи йому, мов вірний Ахат, не без приємности вдихав пахощі пекарні Джеймса Рурка, зовсім недалечко розташованої, – вельми, слід зазначити, апетитні духмянощі хліба нашого повсякденного, найпершого та найнеобхіднішого з усіх продуктів людського спожитку. Хліб – основа життя, добувай хліб свій... А райські де книші-коржі? У Рурка-пекаря в діжі. А калачі? Та в Рурка ж, пекаря, в печі.

En route[401], звертаючись до свого мовчазного й, це годі цілковито приховати, ще не зовсім тверезого супутника, пан Блум, хай там як, а цілком при своїх спроможностях і геть тверезий – скажімо виразніше: до бридкого тверезий – наполегливо остерігав того від жінок лихої слави, підпилих молодчиків та інших небезпек нічного міста, куди припустимо заходити лише в крайньому випадку, спорадично, але аж ніяк не систематично, адже то згубна пастка для юнаків його віку, особливо для вже звиклих, під впливом зеленого змія, хиляти; хіба лиш коли маєш напихваті прийомчик джиу-джитсу для всіляких випадковостей, позаяк навіть від п'янички, котрий розлігся горілиць посеред дороги, можна дістати добрячого тумака, коли не обійти його чималим околясом. Чистим даром небес стала поява на сцені Корні Келлегера, коли Стівен у стані блаженної непам'яті і гадки не мав, що коли б не нагодився цей чолов'яга о тій одинадцятій годині, то фінал міг би бути такий, що він Стівен міг стати кандидатом у клієнти найближчого медичного пункту, а то й навіть буцегарні, та й постати наступного дня перед ясні очі містера Тобіаса, себто, коли точніш, то він хотів сказати Волла, адже той юриста, а чи може Малоні{845}, а потім сороки рознесли б на хвостах і все пропав чоловік. А повів він мову наздогад поліції тому, що з цих полісменів геть немилих його серцю добра половина таких, що на його думку не надто широко служать Короні, і, як висловився пан Блум, пригадавши зо два випадки з практики ділянки. А на Кланбрасил-стрит ладні заприсягтися куля пробила десятигалонне барило, тоді як насправді жодної дірки там не було. Коли вони потрібні їх ніколи немає на місці, зате в тихих районах скажімо на Пембрук-роуд цих правоохоронців хоч греблю ними гати, бо їм, звісна річ, платять, щоб вони охороняли вищі класи. А інше, про що він висловився критично, це дозвіл солдатам, коли ті виходять відпочити в місто, мати при собі всяку зброю, холодну чи вогнепальну, адже військові через будь-який дріб'язок ладні пускати її в дію отож через це й розпалюється їхня ворожнеча з цивільними. Ви пускаєте на вітер свій час, вельми розважливо переконавав він, занепащаєте і здоров'я, й репутацію свою, а ще ж тут справжня манія марнотратства, і всі ці жвавві дамочки напівсвіту так і накидаються на ваші фунти, що й казати про пенси та шилінги, але основна небезпека це з ким випиваєш, хоча коли вже мова зайшла про міцненьке, то сам пан Блум зовсім не від того щоб у слушний час прийняти келих доброго старого вина (особливо ж хорошого бургундського, за яке він стоїть несхитно, вважаючи його і поживним, і кровотворним, а також наділенням вартощами послаблювального засобу, однак ніколи не переступаючи певної межі, на якій він незмінно зупиняється, бачачи, що заходить далі – це втрапити в самі тобі неприємності, коли, до того ж, ти цілковито віддаєшся на повну милість довколишніх осіб. Але найгостріший його осуд викликали Стівенові товариші по чарці, які всі, крім одного, покинули його, що при світлі всіх обставин стало кричущою зрадою з боку його побратимів-медиків.

– І той єдиний був Юда, – мовив Стівен, що доти ніяк не відгукувався на жоден із зачеплених старшим співрозмовником предметів.

Обговорюючи це й споріднені з ним питання, вони навпростець перетнули задвірки митниці й поплуганили попід мостом Окружної залізниці, коли це жарівня з розпашілим вугіллям, котра стояла перед вартівнею чи чимсь подібним, притягла до себе їхні й

так уже трохи притомлені кроки. Без особливої причини, хоч і без будь-якої принуки, Стівен зупинився, витріщившись на купу голих кругляків, та й розгледів при світлі жарівні в мороці вартівні невиразну постать муніципального сторожа. І почало йому пригадуватися, ніби це вже й раніше траплялося а чи хтось казав, начебто траплялося, й після неабияких зусиль він нарешті пригадав, що впізнає в тому сторожеві колишнього батькового приятеля, Гумлея. Аби уникнути такої зустрічі, відсахнувся до опор моста.

– Хтось до вас привітався, – підказав пан Блум.

Особа середнього зросту, що чигала під склепіннями моста, знову привітала його, гукнувши: «Вечір!» Стівен здригнувся й похитнувся, що зовсім не дивно, але зупинився, щоб відповісти на привітання. Ну а пан Блум, побуджуваний мотивами вродженої тактовності, позаяк гадав, що не годиться пхати носа в чужі справи, незагадно відійшов набік, залишаючися, втім, *qui vive*[402] трохи занепокоєний, але ніскілечки не злякавшись. Хоча це й не було звичайним явищем у дублінських околицях, а проте він знав, що нічого нечуваного немає в тому, коли пропащі люди, не маючи ані гроша в кишені, виходять на розбійницькі роздобутки, підстерігаючи а то й взагалі тероризуючи мирних подорожан, приставивши пістоля до лоба десь у глухому закамарку за міською рисою; такі можуть бути й побратимами голодним волоцюгам із набережних Темзи чи й просто грабіжниками, ладними враз ушитися з будь-якою здобиччю, котру тільки поталанить вихопити в заскочених зненацька, коли вам крикнуть гаманець або життя й залишать, у науку іншим, лежачого-придушеного із затичкою в роті.

Стівен, коли, звісно, той причепа зовсім наблизився, хоч і сам був не в надто тверезому стані, розпізнав сивушно-перегарний віддих Корлея. Так дехто прозивав того чоловіка: лорд Джон Корлей, а родовід його був ось який. Доводився він старшим сином недавно спочилому інспекторові Корлі з дільниці Г, який був одружений із такою собі Катрін Брофі, дочкою лаутського фермера. Дід його, Патрик Майкл Корлі з Нью-Росса, був жонатий на вдові тамтешнього трактирника, яка за дівування свого звалася також Катрін – Катрін Толбот. Ходили чутки, хай і непідтвержені, буцім вона родом із лордів Толботів де Малагайд, у резиденції яких (направду чудовому палаці, радимо подивитися) його мати, чи тітка, чи ще якась родичка мала честь служити посудомийкою. Ось звідкіля причина, чому цього відносно ще молодого, хоч і непуцящего суб'єкта, котрий допіру погукав Стівена, схильні до глузів людіці прозивали лордом Джоном Корлеєм.

Відвівши Стівена вбік, він повів загальновідому сльозливу річ. Немає ні фартинга, нічим заплатити за нічліг. Усі друзі його кинули. І, як на те, він іще й розсварився з Ленеганом, із тим, як він схарактеризував його Стівенові, смердючим падлючим пияком, додавши й ще декотрі інші непривабливі на його адресу вирази. Роботи немає, тож Корлей і благав Стівена підказати йому де-небудь хоч якесь місце. Та ні, то була дочка матері-посудомийки, яка доводилася молочною сестрою спадкоємцеві роду, а чи, взагалі, вони були якось пов'язані через матір, і те й інше відбулося одночасно, якщо тільки вся та історія, від початку й до кінця, не була повністю вигадана, а простіше – брехня. Так чи інак Корлеєві припекло, що далі нікуди.

– Я б і не став просити в тебе, – провадив він, – але ж тільки, страшною клятвою клянусь, і сам Бог свідок, я зовсім на міліні.

– Завтра чи післязавтра, – запропонував Стівен, – буде вакансія в хлопчачій школі у Долкі. Директором там містер Герет Дізі. Спробуй. Можеш послатися на мене.

– Ах, Господи, – заперечив Корлей, – де вже мені, друже, пхатися в учителі. Ніколи не належав я до вашого товариства, до розумняк, – додав він, хихочучи. – Два роки протирав штани в молодшому класі у Християнських братів.

– А ночувати мені й самому ніде, – повідомив наостанок Стівен.

Спочатку Корлей схильний був припустити, чи не скоїлося тут щось на взір вигнання Стівена з рідного барлогу за те, що той завів туди якусь дівчину з вулиці. Була одна нічліжка на Мальборо-стрит, господиня місіс Малоні, але там, у тій убогій забігайлівці за шість пенсів, повно всякої наволочі, а от М'Конахі запевняв, начебто за шилінг можна непогано влаштуватися у «Бронзовій голові» на Вайнтверн-стрит (що віддалено нагадало його співрозмовникові про брата Бекона{846}). А ще він просто помирав із голодухи, хоча досі ні словечка про це не зронив.

Подібних бувальщин Стівен стільки наслухався, чи не щовечора хто-не-будь заводив, але в душі його заворушилися його добрі почуття, дарма що він чудово усвідомлював: і ця, найновіша Корлеєва байка, заслуговує не на більшу довіру, ніж усі попередні. Одначе *haud ignarus malorum miseris succurrere disco*[403] і таке інше, як висловився латинський поет, тим більше, що, волею долі, йому виплачували платню в середині місяця, шістнадцятого числа, котре достеменно припало на сьогодні, дарма що чимала частка цих життєвих засобів виявилася вже й утраченою. Але сіль цієї придибенції полягала в тому, що цей Корлей забрав собі в голову, ніби Стівен добряче гараздус і йому треба тільки шаснути до кишені, аби зачерпнути й відсипати дзвінких монет, скільки попросили, – тоді як... І все ж таки він сягнув рукою до кишені, не розраховуючи, звісно, знайти там якусь їжу, але тільки подумавши, що міг би позичити прохачеві якусь суму, десь шилінг, з якою той міг би принаймні спробувати роздобути собі сякий-такий спожиток. Але результат виявився негативним, позаяк він, собі на досаду, переконався: вся готівка пропала. Тільки й знайшлося, що кілька розкритих печевинок. Почав він тужитися, напружуючи пам'ять: чи не загубив часом? Цілком можливо. Чи де залишив... У такому випадку перспективи його були далеко не блискучі, а швидше зовсім навпаки. Назагал був він надто зморений для належних пошуків, хоча й постарався пригадати щодо печива: таки-так, щось вельми невиразне. Але хто достеменно дав його? І де таке сталося? Чи сам купив? Одначе в іншій кишені він щось таки намацав і припустив поночі, що то пенсові монетки, але зараз же й з'ясувалося: ні, помилився.

– Та це ж, друзяко, півкрони! – виправив його Корлей.

І справді, це були монети по півкрони. То Стівен і вручив йому одну з них.

– Дякую! – розчулився Корлей. – Ти справжній джентльмен. Я десь-якось постараюся тобі віддати. А хто то там з тобою? Я його бачив якось-то в «Кривавому Коні» на Кемден-стрит з О'Шпаром, антрепренер котрий. Спробуй-но, друже, замовити слівце за мене, хай би мене взяли туди через нього. Я ото хотів був найнятися людиною-сандвичем, носити реклами по місту, так секретарка сказала, у них на три тижні вперед забито. Господи, щоб на отаку справу та ще заздальгідь записуватися, немов на Карла Розу{847}. Я б жив – горя не знав, аби тільки добув роботу, хоч отакусіньку, хоч димарі чистити.

Розжившись на два й шість, він розбалакався куди твоє діло, почав розказувати Стівенові про одного хлопа на ім'я Коміскі-Торба, запевняючи, що Стівен має добре його знати рахівником працює в суднового постачальника Фулама і вічно огинається з О'Марою та ще з таким куценьким заїкою, Таєм прозивають, на задвірках у Нагла. Так ото загребли його минулої ночі й припекли десять бобиків штрафу за пияцтво, порушення порядку й за те, що не хотів пройтися з констеблем.

Тим часом пан Блум усе не встрявав, походжав побіля купи кругляків та жарівні перед вартівнею, мешканець котрої, як з'ясувалось, був такий ревний у виконанні своїх обов'язків, що на свій страх і ризик спокійнісінько давав собі хропака, бо ж і весь Дублін спав. Водночас, отак походжаючи, він раз у раз позирав на Стівенового співрозмовника, чие вбрання аж ніяк не відзначалося бездоганністю, от ніби десь він уже бачив цього юного аристократа, хоча й не зміг би точно відповісти де, не мавши й жодного уявлення про коли. А що пан Блум був чоловік із кебетою і в

спостережливості поступився б небагато кому, то від нього не сховались ні заялений капелюшок, ні загальна обстріпаність його вбрання, які виказували фатальний дефіцит засобів. Чи не котрийсь зі Стівенових нахлібників – хоча, як подумати, пожива коштом ближнього свого відбувається всюди й постійно, в будь-якій мірі й, скажімо так, з якою завгодно непомірністю, отож, як поміркувати, коли б вуличний причепа випадково опинився на лаві підсудних, то навряд чи б йому присудили каторжні роботи, із заміною штрафом чи без такої, бо то вже була б гага avis[404], дуже гага. Так чи інак, тут необхідний чималий припас холодної упевненості, що ти неодмінно когось та підстереш о цій нічній чи то, швидше, уже ранній порі. Розуму в цьому було, звісно, аж ніяк не забагато.

Та ось співрозмовники розпрощались, і Стівен повернувся до пана Блума, який укмітив досвідченим своїм оком, що той таки піддався на улесливе вимагацтво трутня. Коментуючи цю придибенцію, Стівен засміявся:

– Смуга невдач у хлопця. Попросив мене попросити вас, щоб ви попросили якогось О'Шпара, антрепренера, взяти його на роботу людиною-рекламою.

Вислухавши це повідомлення без якогось помітного інтересу, пан Блум спрямував неуважливий погляд у напрямі землечерпалки, котра, тішачись уславленим ім'ям «Еблана», стояла пришвартована біля Митної набережної і, вельми схоже, потребувала ремонту, по чому зазначив ухильно:

– Всяк має, як то кажуть, свій талан чи безталання. Оце, як ви про нього сказали, мені й пригадалось його обличчя. Однак, відклавши це поки-що на потім, скажіть, з якою сумою ви розлучилися, – поцікавився він, – якщо тільки я не надто допитливий?

– Із півкроною, – відказав Стівен. – Гадаю, це для нього справжня життєва потреба, він навіть нічліг не годен оплатити.

– Потреба! – луною повторив пан Блум, ніскілечки, втім, не здивувавшись почутому. – Я цілком цьому вірю і навіть ручуся, що та потреба в нього невтоленна і постійна. Кожному по потребі й кожному по труду. Однак якщо узагальнити цю тему, то де ж, – додав він з усмішкою, – ви сам збираєтесь ночувати? Пішки йти до Сендикуова годі й думати. І навіть якщо ви це втнете, вам не втрапити досередини після того, що сталося на станції Вестленд-Роу. Тільки даремно намучитеся. Я зовсім не збираюся брати на себе смілість щось вам рекомендувати, але все-таки: навіщо ви покинули батьківський дім?

– Щоб шукати нещастя собі на голову, – була Стівенова відповідь.

– Зовсім недавно я бачився з вашим шанованим батечком, – дипломатично провадив пан Блум. – Власне, сьогодні, чи, коли точніше, уже вчора. Де він мешкає нині? З розмови з ним я зрозумів, що він десь переїхав.

– Гадаю, він десь у Дубліні, – незворушно відповів Стівен. – А що?

– Він чоловік, обдарований у багатьох царинах, – відгукнувся пан Блум про Дедала Старшого, – а що вже оповідач! Уроджений, незрівнянний. Він дуже пишається вами, на що є всі підстави. Може, ви б усе-таки повернулися? – зважився він підказати, згадуючи вельми неприємну сцену на станції Вестленд-Роу, коли неозброєним оком видно було, що ті двоє, себто Мулліган і його приятель, англійський турист, перехитрувавши урешті-решт свого третього товариша, безсовісно намагаються втекти від Стівена у вокзальній штовханині, от ніби весь той триклятий вокзал є їхня власність.

Однак відповіді на цю пропозицію не дістав, бо вся увага Стівенової свідомості зосередилася на відтворенні картини домашнього вогнища, яким він його бачив востанне: сестричка Діллі з розпущеними косами сидить біля плити, чекаючи, поки у

вкритому верствою кіптяви чайнику звариться якесь слабеньке тринідадське какао, і вони вдвох, забіливши це вівсяним відваром замість молока, вивершать таким напоєм свою трапезу з п'ятничних оселедців, по пенні пара, тоді як Меггі, Буді та Кейті отримали додатково по яйцю, а кіт біля кошика з білизною пожирає на аркуші брунатного паперу асорті з риб'ячих голів, кісточок і яєчної шкаралупи на виконання третього церковного припису постувати й утримуватися у зазначені дні, адже був саме день посту, а може, день утримування, одне слово, десь щось таке.

– Ні, – повторив тим часом пан Блум, – особисто я (коли б я був на вашому місці) не дуже покладався б на вашого веселого приятеля й зятятого гумориста, доктора Муллігана, – не довіряв би йому ні як навчителю, ні як філософу, ні як другові. Цей свого шматка ніде не проґавить, хоча схоже, він ніколи не тямив, як шкідливо не мати регулярного харчування. Ви, звісно, не завважили стільки, скільки укмітив я, але нітрохи не здивуюсь, коли з'ясується, що вам у питво підмішали пучку тютюну чи якогось наркотику – з певною таємною метою.

Втім, з усіх відомостей, які до нього доходили, впливало, що доктор Мулліган вельми різнобічна людина, чий кругозір зовсім не обмежується самою лиш медициною; у своїй справі він швидко висувається в перше коло і, якщо чутки не брешуть, розраховує в недалекому прийдешньому здобути багату практику як модний лікар із солідною гонорарною ставкою, а ще ж на додаток до цього професійного статусу й те, що він урятував потопельника від певної смерти за допомогою штучного дихання та, як це називають, першої допомоги десь чи то в Скериз, чи в Малагайді, й це, слід визнати, стало найвідважнішим учинком, гідним найвищих похвал, отож, признатися чесно, пан Блум зовсім не міг собі уявити, які причини за цим криються: хіба що звести все на рахунок якоїсь злостивости а чи просто звичайних ревнощів.

– Хіба що все зводиться до одного, а саме: що він, як це називають, краде ваші ідеї, – зважився він висловити власну думку.

Обережний погляд, де була стурбованість навпіл із цікавістю, і не без відтінку симпатії, який він кинув на понуре наразі Стівенове обличчя, не пролив потоку світла на питання, чи просто він дозволив тим безсовісно себе ошукати (як можна було припустити за двома-трьома похмурими репліками, що зірвалися йому з вуст), а чи зовсім навпаки: прозирає усе те наскрізь, але, керуючися якимись лиш йому відомими резонами, попустив справі, більш чи менш... Гнітюча злиденність штовхала до того, і він майже напевне дав зрозуміти, що, попри всю свою освіченість, йому коштувало величезних зусиль бодай якось зводити кінці з кінцями.

Побіля чоловічого туалету пан Блум побачив візок морозивника, а поруч купку, слід гадати, італійців, які в палкій пересварці незвичайно шпарко-енергійно обмінювалися красномовними виразами на своїй жвавій мові, розв'язуючи поміж себе якісь невеличкі розбіжності.

– Putana madonna, che ci dia i quattrini! Ho ragione? Culo rotto!

– Intendiamoci. Mezzo sovrano più...

– Dice lui, però.

– Farabutto! Mortacci sui [405] !

Пан Блум і Стівен увійшли до «Притулку візника», невибагливої дерев'яної будівлі, де досі їм навряд чи коли привелось побувати, причому перший з них іще перед порогом шепнув другому декілька слів стосовно господаря закладу, котрим, як запевняли, був ушавлений колись Козолуп, Фіцгарріс Непереможний, хоча він і не поручився б за істинність цих чуток, бо в них, цілком можливо, не було й сліду правди. Ще хвилина – і двоє наших запівнічників уже сиділи в затишному куточку, де їх вітали самі лише погляди вельми розмаїтого збіговиська бездомних волоцюг та

інших непіддатливих для класифікації особин роду Гомо, які вже їли-пили, урізноманітнюючи це заняття балачками, і, судячи з усього, помітно зацікавилися новими прибульцями.

– Що ж до кави, – зважився пан Блум відверто спробувати розколоти лід, – то, на мою думку, вам би слід покріпитися й чимось істотнішим, скажімо, якоюсь булочкою.

Відповідно найпершою його дією було замовити ці життєві блага, що він і виконав цілком спокійно, із притаманним йому sang-froid[406]. Noi polloi[407], себто вантажники й кучери, чи хто там ще вони були, після побіжного огляду відвернулися, явно не вдовольнивши своєї цікавості, і лиш один п'яничка, з усього видно моряк, рудобородий, уже шпакуватий, іще довгенько на них витріщався, аж поки нарешті переніс свою натхненну увагу на підлогу.

Пан Блум, скориставшись правом свободи слова та мавши капелюшне знайомство з мовою суперечки, хоча, сказати правду, так і лишаючись непевним щодо voglio, виразним голосом зазначив своєму протезе апропо розкішної баталії, що досі, з непогасним запалом, бушувала на вулиці:

– Чудова мова. Маю на увазі: для співу. І чом би вам не писати ваших віршів цією мовою? Bella Poetria! Така мелодійна, повнозвучна. Belladonna voglio[408].

Стівен, відчайдушно борючись із убивчими позіхами та взагалі зі смертельною втомою, відгукнувся так:

– Для всолоди слуху слоних. Вони розвели той базар через гроші.

– Та невже? – перепитав пан Блум. – Так, звісно, – додав він замислено, в душі подумавши: почати треба з того, що взагалі мов існує більше, ніж конче необхідно. А італійську, можливо, оточують якісь південні чари.

Тут господар цього притулку порушив їхній тет-а-тет, бухнувши їм на стіл кипучо-пливучу чашку вишуканого пійла, титулованого як кава, і поклавши вельми допотопний взірець булочки чи то чогось такого подібного, після чого здійснив відступ за свій шинквас. Пан Блум, надумавши роздивитися його як слід, але десь перегодом, аби це не здалося... і з цієї причини поглядом підохотив Стівена братися до питва-їжі, а сам ну порядкувати, поступово та обережно підсуваючи ближче до нього чашку того, що в цей момент претендувало на назву кава.

– Звуки оманливі, – заговорив Стівен, помовчавши коротку хвилю. – Достоту як і імена: Ціцерон, Подмор{848}, Наполеон, містер Добродій, Ісус, містер Дойл. Свого часу Шекспірів було не менше, ніж Мерфі. Що там, в імені?

– Авжеж, саме так, – незворушно погодився пан Блум. – Звісно, що так. Наше ім'я також змінювалося, – додав він, посуваючи тепер так звану булочку через стіл до Стівена.

Тут рудобородий моряк, що не спускав свого ока, яке стільки перебачило, з наших прихідьків, особливу увагу приділяючи Стівенові, заскочив молодика любовим запитанням:

– А от твоє ім'я яке може бути?

Тієї ж миті пан Блум ногою торкнувся черевика свого супутника, одначе Стівен, явно знехтувавши той теплий дотик у несподіваному місці, спокійно відповів:

– Дедал.

Моряк тяжко втупив у нього запухлі сонні очі, мішки під якими виказували надмірне

вживання алкоголю, з перевагою, віддаваною доброму голландському джинові з водою.

– А Саймона Дедала знаєш? – нарешті запитав він, витримавши паузу.

– Чував про такого, – відказав Стівен.

На якусь мить пан Блум геть розгубився, ще й завваживши, як на те, що довколишні відвідувачі явно дослухаються.

– Він ірландець, – проголосив бравий моряк, усе так само не відводячи погляду й покиваючи головою. – Щирий ірландець.

– Навіть занадто щирий ірландець, – уточнив Стівен.

Що ж до пана Блума, то він геть перестав тямити, що й до чого в цій історії, і саме питав себе подумки, який тут може бути зв'язок, коли це моряк, підштовхнутий якимсь своїм внутрішнім імпульсом, обернувся до інших завсідників і повідомив:

– Я бачив, як він із п'ятдесяти ярдів розстріляв через плече два яйця на двох пляшках. З лівої гатить без промашки.

Хоча моряк раз у раз потроху затинався і жести робив недоладні, він доклав усіх зусиль, аби якнайкраще пояснити все публіці:

– Он там, скажімо, пляшки. Відмірюємо п'ятдесят ярдів. На пляшках яйця. Ось він кладе рушницю на ліве плече. Прицілюється.

Він вигнув упівоберта тулуб, міцно заплющив праве око. Потім скривив усі риси обличчя якось набік і з абсолютно бридкою гримасою втопив погляд у ніч.

– Бах! – гаркнув він раз.

Слухачі завмерли, сподіваючися ще одного баху, позаяк лишалося ж друге яйце.

– Бах! – іще раз гаркнув він.

Коли ж і яйце номер два було з усією очевидністю знищене, він кивнув головою, підморгнув і кровожерливо продекламував:

Стрельнув Буффало Білл {849} – так і вбив,

Бо промахів не любив.

Запала мовчанка, аж поки пан Блум зважився, з чистої чемности, запитати, чи діялося те на якихось стрілецьких змаганнях, на взір тих, що в Бізлі.

– Препрошую, – відказав моряк.

– І давно це було? – доскіпувався пан Блум, не відступаючи ні на дюйм.

– Та чого там, – відповів моряк, трохи зм'якшившись під чарівним ефектом того явища, коли коса знаходить на камінь, – ну якихось літ десять тому. Він роз'їжджав по світу з Генглеровим Королівським цирком. Особисто я бачив, як він це робить, у

Стокгольмі.

– Цікавий збіг, – ненабридливо поділився пан Блум ураженням зі Стівеном.

– А мене звати Мерфі, – провадив моряк. – В. Б. Мерфі з Каригейлоу{850}. Знаєте, де це?

– Квінстаун-Гарбор, – відповів Стівен.

– Точно, – погодився морський вовк. – Форт Кемден і форт Карлайл. Ось де мої благословенні місця. У мене й жіночка там. Знаю, чекає мене не дочекається. За Англію, дім і красу. Законна вірна дружинонька, а я ж її вже сім років не бачу, все плаваю-пливаю по світах.

Пан Блум легко уявив собі сцену його появи: темної дощової ночі моряк, щасливо обвівши круг пальця всіх морських чортів, повертається до своєї хатини при дорозі. Довкола світу в пошуках кобіти. Без ліку бувальщин на цю тему Бена Болта з його Алісою: тут і Інок Арден, і Ріп ван Вінкль, а дехто, можливо, ще й Кривого О'Лірі згадає{851} – улюблений, хоч і нелегкий, номер для декламації, а склав, до речі, бідолаха Джон Кейсі, й чим не справжня поезія, хай і дрібненька, безпретензійна? Причім ніде й ні разу про дружину, котра б утекла з дому, а тоді повернулася, хай там яка вона лишалася вірна мужеві, своєму покинутому. Обличчя у вікні! Уявіть собі, який він приголомшений, коли нарешті торкнувся грудьми фінішної стрічки, й тут йому відкривається гірка правда про його прекрасну половину, руйнуються його найкращі почуття і сподівання. Ти вже й не чекала мене, але я повернувся і хочу розпочати все спочатку. Ось вона сидить, солом'яна удова, біля все того ж самого домашнього вогнища. Гадає, я згинув. Гойдаюсь у бездонній колисці. І тут-таки сидить дядечко Чубс чи там Дубс, господар «Якоря й Корони», скинувши піджака, й наминає ромштекс із цибулею. Стільця для тата немає. У-у-у! Вітер! На колінах у неї останнє маля, посмертна дитина. Купався Іван та й у воду упав: шубовсть! Схились перед неминучим. Усміхайся і терпи. З любов'ю і розбитим серцем лишаюся твій муж В. Б. Мерфі.

Моряк, не надто схожий на дублінця, обернувся до одного візника з проханням:

– Чуєш, а в тебе не знайдеться жувачки пригостити, га?

У того візника не знайшлося, але господар добув кубик табаки зі своєї доброї куртки, що висіла на цвяху, і жаданий продукт передали з рук у руки.

– Дякую! – сказав моряк.

Вкинувши здобич у пащу й жуючи, він провадив, іще повільніше й затинаючись надовше:

– Ми тільки вранці прибули, об одинадцятій. Трищогловий «Роузвін» із вантажем цегли з Бриджвотера. Я завербувався, щоб припливти сюди. А післяобіду й списався. Ось моє свідоцтво. В. Б. Мерфі. Матрос першого класу.

На потвердження своїх слів він дістав із внутрішньої кишені й простяг сусіді складений учетверо документ, уже добряче заяложений.

– Багацько світа довелось тобі побачити, – зазначив господар, спираючись ліктями на шинквас.

– Авжеж! – погодився моряк, трохи розміркувавши. – Відколи вперше пустився у плавання, обплив не одну країну. На Червоному морі побував. У Китаї я був, у Північній Америці, і в Південній теж. Айсбергів перебачив тьму, тих крижаних гір. Ходив і в Стокгольм, і в Чорне море через Дарданелли з капітаном Дальтоном – найкращим із сучих синів, яким тільки доводилося пускати кораблі на дно. Бачив

Росію. Госпаді памілуй – оце так росіяни моляться.

– І дивовиж ти всяких надивився, – докинув котрийсь із візників.

– Та що й казати, – потвердив моряк, перекидаючи жуйку з боку на бік, – набачився дивовиж, і таких, і сяких. От бачив, як крокодил відкусив лапу в якоря – от як я цю жуйку.

Він дістав із рота напівпережовану масу і, вставивши між зубів, люто кусонув.

– Хрусь! Отак-о! А в Перу бачив людожерів, так ті пожирають трупи й конячу печінку. Ось, глянь. Оце ж вони й є. Дружок надіслав мені.

Попорпавшись у внутрішній кишені, що, очевидячки, правила йому й за комірчину на всі випадки, він добув звідтіля поштівку й кинув на стіл. Надрукований підпис пояснював: Choza de Indios. Veni, Bolivia[409].

Увагою присутніх заволоділа сцена, де схоплено гурт тубілок у смугастих настегнових пов'язках, в оточенні безлічі дівтори; вони дрімали, мружилися, кривлялися, годували малят, сидючи навпочіпки перед убогими куреннями з лози.

– З ранку й до ночі коку жують, – пояснював балакучий мореплавець. – Шлунки – мов ті жорна. А коли вже більше не можуть народжувати, то відрізають собі цицьки. Оце ж вони, голі-голісінькі, пожирають сиру печінку з дохлої коняки.

Протягом кількох хвилин, коли не довше, поштівка викликала жвавий інтерес у панів роззявляк.

– А знаєте, чим їх відлякати? – натхненно запитав він.

А що ніхто не зважився висловити припущення, то він, хитро підморгнувши, поділився секретом:

– Шклом! Воно на них наганяє такий переляк! Шклом.

Пан Блум, ніяк не виказуючи подиву, мовби ненароком перевернув листівку, аби роздивитися напівстерту адресу й штемпель. Там зазначалося: Tarjeta Postal, Señor A. Boudin, Galeria Vecche, Santiago, Chile[410]. Хотів він знайти якесь особливе повідомлення, але нічого такого там явно не було. Хоча він не поспішав брати на віру почуту моторошну історію (так само як і яйцеснайперський епізод, незважаючи на Вільгельма Телля й на відому за «Маританю» пригоду Ласарільйо – Дон Сезар де Базан, коли куля першого пробила капелюха другому), виявивши розбіжність між його ім'ям (якщо й справді він був той, ким називав себе, а не плавав під чужим прапором у суворій секретності, зробивши десь повний поворот оверштаг{852}) і гаданим адресатом поштового відправлення, що викликало в нього певні сумніви в bona fides[411] нашого друга, але все ж таки це ятрило його давно плекану мрію яку він хотів би здійснити однієї чудової середі чи суботи вирушити в Лондон далеким морським шляхом не можна сказати щоб він хоч коли-небудь багато чи далеко мандрував одначе в душі його змолodu жила любов до пригод хай іронія долі й лишила його суходільним моряком ото хіба зарахуємо виправу в Голігед далі якого він так і не забивався. Мартін Каннінгем скільки разів пропонував улаштувати йому через Ігена безплатний проїзд, але вічно витикалася яка-небудь щонайдурніша перешкода, внаслідок якої вся затія й провалювалась. А коли навіть припустити свої кривні на бочку щоб Бойда грець ухопив, то й це не надто дорого, гаманець дозволяє, тут треба декілька гіней максимум зважаючи на те що дорога до Маллінгара, куди він мріяв податися, усього п'ять шилінгів і шість пенсів в обидва кінці. Така мандрівка, завдяки цілющому озону, була б корисна для здоров'я і в усіх відношеннях приємна, надто ж тому, в кого печінка не в порядку; побачити в дорозі різні місця, Плімут, Фалмут, Саутгемптон тощо, а потім, вінцем усьому, повчальний огляд великої столиці,

видовище сучасного Вавилону, де він знайшов би, звісно, величезні досягнення й поновив би знайомство з Тауером, з Абатством, з елегантною Парк-Лейн. І ще одне раптом промайнуло в голові як зовсім непогана ідея це ж він міг би скрізь там розглянутись і навести довідки щодо можливого влаштування концертного турне по найфешенебельніших місцях відпочинку, Маргейт із його спільними для чоловіків і жінок пляжами, і найкращі курорти на водах, Істборн, Скарборо, Маргейт і таке інше, чудовий Борнмут, Нормандські острови і тому подібні чудові куточки, які могли б виявитися вельми прибутковими. І вже ж, звісно, не з якою-небудь задрипаною компашкою а чи з місцевими дамочками на кшталт дружини М'Коя позичте мені будь-ласка вашу валізу а я вам надішлю квиточок. Ні-ні, винятково найвищий клас, Твіді й Квіт, велика оперна трупа ірландських зірок, його власна законна дружина примадонна, ніби в піку компаніям Елстер Граймс і Муді-Меннерс, причому вся справа проста-простісінька, успіх абсолютно гарантований, єдине тільки треба розрекламувати чим гучніш у місцевих газетах, а для такого потрібен хтось третій, пробивний хто знав би за які дротинки сіпнути поєднуючи корисне з приємним. Але хто? Ось у чому заковика.

А ще, вже туманніш, йому подумалося, що широке поле діяльності відкривається з відкриттям нових морських ліній, котрі йдуть у ногу з часом, це у зв'язку з лінією Фішгард-Росслер{853}, яка, судячи з розмов, знову стала на порядок денний у департаментах загайок і, як ведеться, знову загрузла в безодні крутіства та тяганини з боку тупоголових чинуш-перестарків. Тут явно були великі можливості для застосування кебети й заповзяття в інтересах щонайширшої мандрівної публіки, в інтересах середньої людини, так би мовити, Брауна, Робінсона і Ко.

Запевне безглуздим і прикрим було, і в тому велика провина нашого препрославленого суспільства, що пересічна людина, коли організм реально потребує укріплення, виявляється позбавленою, через брак якихось нікчемних двох фунтів, можливості ширше побачити світ, де всі ми живемо, а не просидіти життя в клітці, відколи мій нечесаний неотеса узяв мене за дружину. Врешті-решт людина, нагарувавшись, хай йому абищо, одинадцять із чимось місяців, заслуговує на цілковиту зміну декорацій після міських жорен, і то найліпше влітку, коли Мати Природа сяє у всій своїй красі й коли це було б просто відродженням до нового життя. Адже не менш чудові можливості відпочивати є й на рідному острові, дивовижні куточки, вкриті густими лісами, мов обіцянки повернути молодість, ба навіть сам Дублін із його мальовничими околицями пропонує масу розваг і приплив нових сил, навіть Пулафука, куди ходить паровичок, але ж є й чимдалі від ошалілої юрби{854}, у графстві Віклоу, яке по праву називають садом Ірландії, ідеальні місця для велосипедних прогулянок у солідному віці, поки не закондубасилось не розмоквилось, а що вже дикі урочища Донегалу, де, якщо правду кажуть, щонайграндіозніші краєвиди, хоча саме в цей-от район і не зовсім легко потрапити, від чого й наплив прибульців там менший ніж міг би бути зважаючи на всю корисність подібної мандрівки тоді як Гаут з його історичними й іншими асоціаціями, Шовковий Томас, Грейс О'Моллі, Георг' Четвертий, рододендрони на висоті сотень футів над рівнем моря, був незмінним осередком приваби для всякої публіки, надто ж навесні коли бажання юних, хоча він і починає, гай-гай, скорботний урожай смертей за рахунок випадкових чи свідомих падінь зі скель, до речі, зазвичай зопалу, позаяк діставатися туди всього три чверті години від тієї колони. Все це тому, звісно, що сучасний туризм перебуває ще в колісці, якщо дозволено так висловитися, й обслуговування залишається вельми далеким від довершеності. Цікаво б визначити (так йому видавалося з чистої цікавості) чи то пожвавлений рух провадить до відкриття лінії, чи то навпаки, а чи тут обидва чинники однаковою мірою причетні... Перевернувши поштівку знову картинкою догори, він передав її Стівенові.

– А то бачив я одного китайця, – далі вивергав невгамовний оповідач, – так у нього кульки мов із ґиту, він їх у воду кидь, і кожна розгортається – кожна тобі кулька стає чимось іншим! Одна – будиночком, інша корабликом а чи, мо', квіткою. А ще вони вам зварять суп із пацюків, оті самі китайоси.

Чи не вловивши сумнів на їхніх обличчях, цей промчисвіт поділився й ще кількома

своїми пригодами.

– А ще я бачив, як у Трієсті один італійчик убив чоловіка. У спину ножем. От таким ножакою.

Кажучи ці слова, він видобув складаного ножа вельми загрозливого вигляду, якраз до пари його власникові, й замахнувся ним мов для удару.

– В домі розпусти це було, двоє контрабандистів зводили порахунки, хто кого нагрів. А той сховався за дверми та як вискочить у цього за спиною. Отака тарапата. Готуйся, каже, побачитися з Паном Богом! І ххак! Угородив цьому в спину по саме руків'я.

Його важкий погляд, сонливо блукаючи довкола, неначе кидав виклик усім подальшим сумнівам, навіть коли б вони ще в кого-небудь тут лишалися.

– Добра залізяка! – мовив він, розглядаючи свого грізного стилета.

Після отакого жахливого одкровення, здатного настрашити і найбезстрашніших, він клацнув лезом і знову сховав згадану зброю до своєї камери жахів, а сказати інакше – до кишені.

– У справі холодної зброї їм немає рівних, – висловився за всю публіку хтось із геть темного кутка. – Ось чому, коли непереможні скоїли ті свої убивства в парку, найперше подумали на чужинців, бо вбивали вони саме ножами.

При цьому зауваженні, зробленому явно в дусі того, що невідання – блаженство, пан Блум і Стівен, кожен по-своєму, але обидва мимоволі кинули значущі погляди, зберігши, однак, релігійно-шанобливе мовчання на кшталт, що означає тільки між нами, антр-ну, в тому напрямі, де Козолуп, чи то господар, добував струмені рідини зі свого кип'ятильного апарату. Його непроникне обличчя, справдешній витвір мистецтва й довершена річ у собі, перед якою описи безсилі, залишало цілковите враження, буцім він не втямив ані звуку зі сказаного. Сміхота та й годі.

Запала довгенька пауза. Один із відвідувачів силкувався читати вечірню газету, заляпану кавовими плямами, інший розглядав поштівку з тубільцями, choza de, третій – морякове свідоцтво. Що ж до пана Блума особисто, то він поринув у задуму. Яскраво пригадалася йому та, згадана натяком подія, мовби вчора це скоїлося, а насправді років двадцять тому, в час селянських заворушень, коли вони мов громом (образно висловлюючись) уразили цивілізований світ: на початку вісімдесятих, а точніше – у вісімдесят першому, коли йому, Блуму, допіру виповнилося п'ятнадцять{855}.

– Агей, босе, – порушив задовгу мовчанку моряк. – Передай-но їх нам, ті папірці.

Прохання виконано вмить, і він загріб їх у свої лабети.

– А чи бачили ви Гібралтарську скелю? – поцікавився пан Блум.

Моряк, усе ще жуучи-пережовуючи, скорчив пику, яка могла означати і так, і ні.

– Ах, то ви й там побували, – мовив пан Блум, – на крайній точці Європи, – обравши ствердний варіант і сподіваючись, що старий блукач, можливо, щось якимось згадає, але той ніяк не виправдав його надій, обмежившись тим, що випустив довгий струмінь жуйки в тирсу й ліниво-зневажливо похитав головою.

– А в якому приблизно році? – домагався пан Блум. – Можете пригадати пароплави?

Наш soi-disant[412] моряк хвильку жадібно, мовби з голоду, пожував, і тільки тоді відказав:

– Таки притомився я від усіх тих скель, що стирчать у морі, – виголосив він, – від кораблів-пароплавів, посудин усяких. Сама тобі солонина повсякчас.

І змовк із глибоко змореним виглядом. А його допитувач, переконавшись, що навряд чи поталанить вирвати ще щось із такого старого-хитрючого оповідача, спробував уявою охопити незмірні обшири води на нашій планеті, адже досить сказати, що вода покриває, як свідчив перший же погляд на мапу, добрих її три чверті, й істина ця спонукала його глибоко відчути, що означає вислів Володар Хвиль. Багато разів, не менше дванадцяти, він помічав біля Норс-Булла в Доллімаунті перестарка-моряка, геть уже старезного, що зазвичай сидів собі на дамбі край самого моря, не особливо приємно пахучого, і в напівзабутті дивився на нього, а воно – на нього, мріючи про ліс зелений, пасовиська свіжі, як десь там у когось співається. Відкочуючися від нього, воно завжди дивувалося, чому він усе сидить. Можливо, той намагався розгадати якусь таємницю, поневіряючись від антиподів до антиподів і далі в тому самому дусі, і над і під – хоча навряд щоб так уже під, бо то було б спокушати долю. А шансів же було двадцять до нуля, що ніякісінької таємниці й немає насправді. І все ж таки, коли не впадати надто в деталі, залишався красномовний факт існування моря у всьому його гордому блиску, а отже, як не цим, то тим судилося по ньому плавати, кидаючи виклик провидінню – виклик, хоча в кінцевому підсумку це просто засвідчувало, як люди примудряються перекладати на плечі ближнього тягарі непереносимі, цілковито аналогічно ідеї пекла, лотереї та страхуванню, повсюди одна й та сама основа, тож хоча б уже тому недільна рятувальна служба є найпрепохвальнішим почином, за яке широка публіка, що мешкає чи на узбережжі, а чи далеко від моря, як уже в кого склалося, повинна, вдумливо поміркувавши, бути вдячна, разом із вдячністю портовикам та береговій охороні, якій доводиться, згідно зі службовим обов'язком Ірландія сподівається що кожен тощо, перебувати на облавку й віддаватися на милість стихії за будь-якої погоди, і навіть у зимову пору в них дуже навіть суворе життя, а ще ж не слід забувати й про ірландські маяки, Кіш та інші, котрі щохвилини ризикують перекинутися, якось-то він із донькою плавав довкола одного з них і пережив ну коли не шторм то вже принаймні жорстоку хитавицю.

– А на «Піраті» плавав з нами один чолов'яга, – побажав іще щось розповісти старий морський вовк, сам пірат піратом, – так він списався на берег та й підшукав собі легеньку роботу, камердинером в одного пана, за вісім червінців у місяць. Оці-о, що на мені, це його штани, і ніжик теж від нього дістався, і ще й зюйдвестку дав. А от мені до душі була б робота це постригти-поголити. Остогидло волочитися морями. І синок мій, Денні, накивав п'ятами до моря, а матінка ж була приткнула його до драпірувальника в Корк: не забажав гребти легкі гроші!

– Скільки ж йому років? – поцікавився котрийсь із слухачів, у профіль, до речі, трохи схожий на Генрі Кемпбелла, секретаря міської управи, якби його відтягнути від сповняння отих тяжелених службових обов'язків, не дати вмиватися кілька днів, звісно, та ще вбрати у мальовничі лахмани й наділити яскраво вираженою багряною забарвленістю носового придатка.

– Чоо-чоо? – протягло перепитав моряк, мовби чудуючись запитанню. – Це про синка мого, Денні? Та десь вісімнадцять, я так собі міркую.

Затим наш скибберинський татусь{856} обіруч роздер на грудях сіру чи то пак просто брудну сорочку й ну шкребти груди, на яких проглядало татування синьою тушшю, покликане зображати якір.

– Вошей там була тьма-тьменна, у тій халабуді бриджвотерській, – похвалився він. –

Святу правду вам кажу. Покупатися б завтра чи післязавтра... А я їх, чорненьких, таки винищу. Ох і ненавиджу цих смоктунів! Бо ж до останньої кровинки з тебе висмокчуть, падли.

Укмітивши, як усі задивилися на його груди, він заради зручності для доброго товариства розтягнув сорочку ще ширше, так що вище згаданого вже освяченого традицією символу моряцьких надій та супокою всі виразно розгледіли число 16 і профіль насупленого молодика.

– Наколка, – пояснив демонстратор. – Наколото, коли ми в штиль стояли біля Одеси на Чорному морі, з капітаном Дальтоном. Один хлоп наколов мені, Антонію звали. Оце ж він сам і є, грек.

– А дуже боліло, коли колов? – спитав хтось моряка.

Однак цей найдостойніший цієї миті зосереджено щось там вишукував на тих своїх. Чи душив, чи...

– Ось глянь сюди, – звелів він, показуючи на Антонію. – Оце він лихий, кляне помічника капітана. Ну, а зараз дивись, який він! – провадив оповідач. – Той самий, але... – розтягнувши шкіру пальцями, явно якийсь особливий трюк, – тепер він уже регоче над моряцькою бувальщиною!

І справді: злостиве обличчя молодого Антонію зобразило щось схоже на вимучену посмішку, й такий курйозний ефект викликав нестримний захват усіх, навіть цього разу й Козолупа, який аж перегнувся, щоб роздивитися краще.

– Ох-ох, – зазітхав моряк, розглядаючи свої мужні груди. – І цей віддав кінці. Акули зжерли його згодом. Ох-ох!

Він відпустив шкіру, й профіль набув свого звичного виразу.

– Гарна робота, – перший сказав якийсь докер.

– А номер той навіщо? – другий запитав волоцюга.

– Так живцем і зжерли? – недовіжливо перепитав третій.

– Ох-ох! – знову зазітхав морський вовк, але вже не так скорботно, і спрямував подобу швидкої напівпосмішки в напрямку того, хто спитав про номер. – Таки зжерли. Та й грек він був.

А тоді додав, із досить-таки шибеницьким гумором, коли зважити на повіданий ним кінець:

Нащо кинув мене ти, Антонію?

Щоб без тебе я в хвилях потонію?

Обличчя вуличної хвойди, безживне й замальоване під чорним солом'яним капелюшком, зазирнуло у двері забігайлівки, явно розвідуючи, чи не знайдеться для неї тут поживи. Пан Блум, не відаючи, де подіти очі, занепокоєний, але зовні все так само незворушний, відвернувся й підібрав зі столу рожеву газетку, продукцію Еббі-стрит,

яку залишив візник чи хто там іще, а підбравши, глибокодумно втупився у її рожевість власне чому вона рожева. А причиною такої його поведінки стало те, що в обличчі у дверях він упізнав трохи дурнувату особу, яку тільки вчора вдень бачив мелькома на Ормонд-Кі, ту саму, з провулка, вона знала, що дама в брунатному костюмі це ж ваша мадама (місіс Б.) і пропонувала брати в нього білизну на прання. І власне навіщо брати на прання? Це здавалось непевним, чи не так?

Ваше прання. Одначе щирість змушувала його визнати, що він і сам прав брудну білизну своєї дружини на Голлс-стрит, і достеменно так само й жінки ніскільки не гидують і перуть для чоловіка всякі подібні речі з мітками, що робляться особливим чорнилом фірми «Б'юлі і Дрейпер» (себто це її речі були з такими мітками) коли вони його по-справжньому люблять, сказати б, любиш мене – люби мою брудну сорочку{857}. Одначе в цей момент, сидячи мов на голках, він нестемно віддавав перевагу її відсутності перед її товариством, і справжнім полегшенням стало для нього, коли господар грубим жестом наказав їй забиратися геть. Із-за аркуша «Івнінг Телеграфу» він мигцем уздрів її обличчя, яке в щілину дверей спантеличено, з якимсь оскліло-божевільним виразом, котрий виразно свідчив, що в неї не всі вдома, розглядало гурт роззявляк, зібраних довкола мореплавських грудей шкіпера Мерфі, – а наступної миті її мов лизка злизала.

– Канонерка, розтуди її, – зронив господар.

– Із погляду медицини, – довірчо повідомив Стівенові пан Блум, – мене вражає, як отака особа з венеричної клініки, вся просмердівшись заразою, ще насмілюється чіплятись, або як будь-котрий тверезомислячий чоловік може мати щось до неї, коли він хоч трохи небайдужий до свого здоров'я. Нещасна! Я певен, що, в кінцевому підсумку, якийсь чоловік завинив, призвівши її до нинішнього стану. Та все одно, зовсім незалежно від причин...

Стівен, хто навіть не завважив повії, здвигнув плечима та обмежився лаконічним судженням:

– У цій країні примудряються збувати товар куди гірший, ніж у неї, і то з куди гучнішим успіхом. Не бійтесь тих, що продають тіло, але не здатні купувати душі. Вона кепська перекупка. Дорого купує і дешево продає.

Старший співрозмовник, дарма що не мав нічого спільного зі святенниками чи старими дівами, заявив, що це скандально й кричущо, і цьому слід рішуче покласти край, розуміючи той стан речей, коли жінок подібного типу, неминуче зло (полишаючи обіч усі охи й ахи старих дів із цього приводу), відповідні власті не піддають медичному оглядові та реєстрації, а він-бо, як pater familias[413] був, можна з повним правом сказати, щонайтвердішим і найпостійнішим прихильником подібних заходів. І всяк, хто б узявся до здійснення цих заходів, так він заявив, і провентилував як слід це питання, вчинив би просто благодіяння для тих, кого тільки це стосується.

– Коли ви говорите про тіло й душу, – зазначив він іще, – то ви, як добрий католик, вірите в душу. Чи ви, може, маєте на увазі розум, активність мозку як такого – чогось, що відрізняється від усякого зовнішнього предмета, скажімо, від оцього столика або чашки? В це я і сам вірю, позаяк обізнані люди витлумачили це все як звивини сірої речовини. А то б у нас ніколи не з'явилися такі винаходи, як рентгенівські промені. Ви справді саме це маєте на увазі?

Стівен, загнаний отак у глухий кут, мусів, перш ніж відповісти, зробити надлюдське зусилля пам'яті, аби зосередитися і дещо пригадати.

– Мене запевняли, посилаючись на найкращі авторитети, що душа – це проста й, отже, не улегла зіпсуттю субстанція. Наскільки я розумію, вона безсмертна, за винятком можливості знищення власною Першопричиною, себто Тим, Хто, судячи з усього, що мені доводилося чути, цілком спроможний додати й отаке до числа своїх веселих витівок,

позаяк corruptio per se і corruptio per accidens[414] заборонені небесним етикетом{858}.

Пан Блум беззастережно погодився із загальною суттю сказаного, хоча містичні тонкощі й були трохи поза межами його всуціль мирського розуміння; одначе з іншого боку йому видавалося необхідним заявити відвід поняттю простого, й тому він без загайки заперечив:

– Проста? Я б не сказав, що це підхоже тут слово. Звісно, я готовий поступитися вам і пристати на те, що зрідка, коли дуже поталанить, ви можете й справді здибати просту душу. Але що мені важливо наголосити, так це те, що одна річ, скажімо, винайти оці промені, які виявив Рентген, чи там телескоп, якого виготовив Едісон, хоча, здається, це ще до нього, я маю на увазі Галілея, і те ж саме закони котрого-небудь явища природи як приміром електрики – але це вже буде скакун іншої масти, коли ви скажете я вірую в існування надприродного божества.

– О, та це, – знову спробував переконати Стівен, – беззаперечно доведено найвідомішими текстами Святого Письма, не кажучи вже про інші, побічні свідчення.

Одначе в цьому вузловому питанні погляди двох сперечальників, що стояли на різних полюсах за своєю освітою та й за всім іншим, а ще ж і розділених чималою віковою різницею, зіштовхнулися між собою.

– Доведено? – заперечив старший і досвідченіший, не здаючи своїх позицій. – Я не настільки цього певен. У таких речах кожен має право на свою власну думку, тож я, не стаючи на сектантську точку зору, все ж таки дозволю собі не погодитися з вами in toto[415]. Скажу вам щиро правду-матку: як на моє переконання, то всі ці ваші тексти – чистісінька підробка і вставили їх туди найімовірніше ченці або ж тут знову постає проблема нашого великого національного поета, хто ж саме їх написав, як у випадку з «Гамлетом» і Беконом, про що, звісно, не мені вам розказувати, бо ви свого Шекспіра знаєте куди краще, ніж я. До речі, а чому ви не п'єте кави? Дозвольте, я розмішаю цукор, і візьміть шматочок цієї булочки. Схожа вона на одну з замаскованих цеглин нашого шкіпера. Та вже чим багаті, тим і раді. Скуштуйте шматочок.

– Я не можу, – тільки й спромігся видавити з себе Стівен, чиї розумові органи відмовлялися підказати йому хоч би щось іще.

Оскільки навіть приказки свідчать: чіплятися й прискіпуватися – марна справа, то пан Блум надумався, що краще буде бодай розколотити цукор на дні чи хоч спробувати це зробити, а водночас пустився в міркування, майже з почуттям гіркоти, про Кавовий Палац{859} із його антиалкогольною (і прибутковою) діяльністю. Що тут сперечатися: вона мала законні цілі й приносила, поза всякими сумнівами, без ліку всякого добра. Влаштовувались суворо безалкогольні заклади, на взір ось цього, для пізніх перехожих та проїжджих, концерти, театральні вечори, корисні лекції (вхід вільний), читані вченими людьми для нижчих станів. Але, з другого боку, в нього лишився болісний і гострий спогад про те, як вони виплатили його дружині, мадам Меріон Твіді, що певний час відіграла у них видатну роль, більш ніж скромну винагороду за її фортеп'янові виступи. І він дуже схильний був думати, що ідея у них там була творити добро, не забуваючи про прибутки, позаяк жодна конкуренція їм не заважала. Сульфат міді, отруту SO₄ чи щось там таке були виявили в сушеному горосі, згадалося, як читав десь в одній дешевій харчівні, тільки годі вже пригадати коли й де саме. Хай там як, але інспекція, медична інспекція всіх харчових продуктів, ось що здавалося йому необхідним як ніколи, і, можливо, саме тим і пояснювалася популярність Вай-Какао доктора Тібла, що його піддавали медичному аналізу.

– Ану покуштуйте хоч тепер! – добре розколотивши, він зважився заговорити про каву.

Почуваючись, під цим чемним натиском, зобов'язаним принаймні зробити ковток, Стівен

узяв важкого кухля за ручку й підняв із бурої калюжі, що відпустила його лише з прицмоком нехоті, й сьорбнув трішки того відворотного варива.

– Все ж таки це справжня їжа, – підбадьорював його добрий геній, – я обома руками за справжню їжу! – Позаяк головною і єдиною його метою було не гурманство, ні, ні в якому разі, а регулярне харчування як *sine qua non*[416] будь-якої належної роботи, фізичної чи розумової. – Ви повинні більше споживати справжньої їжі. Ви почуваетесь іншою людиною.

– Щось рідке я зміг би, – погодився Стівен. – Тільки зробіть таку ласку: заберіть отого ножа! Не можу дивитися на його вістря. Воно нагадує мені про римську історію.

Пан Блум незагадно виконав це прохання – прибрав запідозрений предмет, звичайнісінький тупий ніжик із роговою колодочкою, в якому невтаємничений погляд нізащо б не добачив нічого римського чи там античного, зазначивши при цьому, що якраз вістря і є найтупіша частина ножика.

– У нашого спільного друга всі бувальщини на нього схожі, – висловив пан Блум думку своєму *confidente sotto voce*[417] у зв'язку з темою ножів. – Ви вірите, вони всі правдиві? За ніч він вам наплете сім мішків гречаної вовни, і всі будуть неповні. Ви тільки гляньте на нього.

Однак хоча очі морякові були каламутні від сну й морських вітрів але ж у житті на кожному кроці події та збіги обставин у тім числі й вельми жажливі тож цілком можливо що тут і не все було цілковитою вигадкою хоча на перший погляд не бачилося ані найменшої ймовірності того щоб ці небувалиці які він видобуває з власних позапазушних надр були істиною чистою мов Євангеліє.

А тим часом він розглядав суб'єкта, що сидів навпроти нього: шерлоко-холмсив його від тієї самої хвилини, коли той опинився у його полі зору. Цей чоловік з енергійною зовнішністю, добре збережений, попри схильність до облісіння, мав, одначе, щось у своєму вигляді сумнівне, мовби натяк на сидіння за ґратами, тож уява без будь-яких зусиль і пов'язувала цю колоритну постать із братством бруківки й грабарки. Можливо навіть, що він сам і розправився з тим чоловіком, якщо, припустімо, розповідав про самого себе, як незрідка чинять люди, себто що він пришив того, а потім відбув чотири чи п'ять веселих років під вартою, що й казати про того персонажа, Антоніо (не плутати з його тезком, персонажем драми, народженої пером нашого національного поета{860}), який спокутував свої переступи змальованим вище мелодраматичним способом. А з іншого боку, він міг просто й прибрехати, простима слабкість, позаяк товариство дублінських міщухів, телепнів заплішених, як усі ці кучери, ласі до заморських байок, неодмінно викликало б у всякого старого мореплавця, що переборознив усі океани, непоборну спокусу набалакати химородних історій про шхуну «Геспер» і все таке в цьому плані. І врешті-решт, будь-які небувалиці, що чоловік наплете про себе, це невинний лепет поруч із неймовірним несусвіттям, якого наскладають про нього інші.

– Врахуйте: я зовсім не стверджую, ніби в нього всуціль ідуть самі байки, – провадив він. – Подібні речі трапляються час від часу, хай і не дуже часто. Хоча, наприклад, гіганта добре як раз у житті побачиш. Марцелла, королева пігмеїв. На Генрі-стрит, де воскові фігури, я на власні очі бачив якихось ацтеків{861}, так їх називають, які сидять собі, підкрутивши ноги. То їм і гроші плати, а вони тих ніг уже ніяк не випростають, бо м'язи їхні отут, бачите, – і він швидко показав на співрозмовнику, – чи то сухожилки, чи як вам до вподоби це назвати, під правим коліном, поробилися у них геть безсилі від того, що вони отак висиджують, скрутившись, стільки часу, а люди їм поклоняються, мов богам. Оце вам, до речі, ще один приклад простих душ.

Одначе, повертаючись до нашого друга Синбада та його настрашливих пригод (трохи нагадував йому Людвіга{862}, чи то Ледвиджа, коли той співав на сцені «Гейсті» коли

Майкл Ганн був усе одно що керівництво в «Летючому Голландцеві», успіх приголомшливий, палкі прихильники плавом пливли, просто табунами перли, аби послухати його, хоча всілякі там кораблі, примарні чи не, на сцені завжди мають недоладний вигляд, і так само й потяги); він ладен був припустити, що тут немає нічого запевне неможливого. Навпаки: у спину ножем – це цілком у дусі тих італьянос, хоча він усе-таки більше схилився до думки, що всі ці морозивники, смаженорибники чи там смаженокартопляники у цій своїй тутешній невеличкій Італії побіля Кума люди назагал тверезі ощадливі та роботящі ото хіба що надто полюбляють ночами вполювати безвинну тваринку родини котячих та ще й чужу власність як на те аби вранці спартолити з неї смаковиту юшку з часником de rigueur[418], шито-крито і, додав він, дешево й сердито.

– А то ще візьмімо іспанців, – продовжував він, – вони народ палкий, пристрасні, просто пекельні натури, й залюбки творять суд і розправу своїми власними руками, ви не встигнете й охнути, як відішлють на той світ, кинджали завжди при них, штрик у живіт – і все. А все це від спеки, від спекотного клімату. Моя дружина, можна сказати, іспанка, себто напів. Фактично вона могла б домагатися іспанського громадянства, якби захотіла, адже народилася вона (формально) в Іспанії, у Гібралтарі. І тип у неї іспанський. Дуже смаглява, справжнісінька брюнетка, чорнокоса. Особисто я переконаний: клімат визначає вдачу. Тому я й спитав, чи не пишите ви поезії італійською.

– Палкі натури за цими дверима, – вставив тут Стівен, – палали пристрастю через десять шилінгів. Roberto ruba roba sua[419].

– Ваша правда, – луною підтвердив пан Блум.

– А ще, – провадив Стівен, утупившись в порожнечу й звертаючися до самого себе чи до якогось невидимого й хтозна де розташованого слухача, – є палкість Данте й рівнобедрений трикут, міс Портінарі, в яку він закохався, й Леонардо, й San Tommaso Mastino[420].

– Це в крові, – негайно погодився пан Блум. – Усі скупані в крові сонця. Збіг обставин: саме сьогодні я побував у музеї на Кілдер-стрит, незадовго до нашої зустрічі, якщо дозволено це так назвати, і просто подивився на тамтешні античні статуї. Чудові пропорції стегон, грудей. Таких жінок ви тут не здібаєте. Хіба вряди-годи, як виняток. Так, трапляються миленькі, по-своєму гарненькі, але те, про що я говорю, це сама жіночність фігури. Як на те, тутешні жінки мають так мало смаку до вбрання, чи не всі, а смак настільки підкреслює природну красу, хоч би що ви про це казали. Зіжмакані панчохи, в бганках – гаразд, хай тільки я схибнувся на цьому, але щось у цьому та є, що я просто не можу на таке дивитись.

Тим часом бесіда навколо них помітно вже втрачала жвавість, то й інші завели про морські катастрофи, про загублені в тумані кораблі, про зіткнення з айсбергами й таке інше. Звісно, і в нашого Полундри знайшлося чого понарозказувати. Він-бо не раз обплив мис Доброї Надії, боровся з мусонами, воно такі вітри, в китайських морях, і посеред усіх цих небезпек пучини-нурти одна штука, виголосив він, повсякчас вірно його рятувала, десь так він висловився, що святий образок завжди його спасав.

Потім вони подрейфували до тої катастрофи під Донтс-рок, яка спіткала оте нещасливе норвезьке суденце{863} – і хто б пригадав його назву? Аж поки візник, отой, що так дуже на Генрі Кемпбелла схожий, згадав: «Пальме»! навпроти Бутерстауна. Тоді в місті тільки й говорили про це (Альберт Вільям Квіл склав на цю тему пречудові вірші найрідкісніших вартощів, справжній шедевр, і видрукував їх у «Айриш Таймс»; хвилі перекочувалися через палубу, а на березі тисячні юрби людей переживали-співчували, кам'яніючи з жаху. Далі хтось щось мовив про той випадок, коли в пароплав «Леді Керне» зі Свонсі врізалася «Мона», що йшла зустрічним курсом, а на морі стояла непроглядна імла, й він потонув з усією командою, що скупчилася на

палубі. І ніхто ніяк не допоміг. А капітан «Мони» сказав потім, мовляв, він боявся, що його шпангоути не витримають зіткнення. А з'ясувалося, що в її трюм ані краплини води не просочилось.

На цьому етапі сталася невеличка подія. Відчувши, що в нього накопичилася потреба віддати рифи, моряк підвівся зі свого місця.

– А дай-но мені перетнути твій траверс, друже! – звернувся він до свого сусіди, що саме переходив у стан блаженної дрімоти.

Торуючи собі путь важкою, забарною, незграбною ходю до дверей, він важко ступив гуп! униз зі сходинки, єдиної при вході, й взяв курс ліворуч. Поки моряк орієнтувався на місцевості, пан Блум, укмітивши, ще як той підводився, що в нього з кожної кишені стирчить по пляшці здогадно матроського рому (для потреб охолодження палаючого нутра), тепер побачив, як той добув пляшку, відкоркував чи відкрутив затичку й, приклавши горлечком до уст, потягнув добрячий ковток, і чути було, як забулькотіло. Невиправний Блум, проникливо запідозривши, чи старий комедіант не проробляє обманного маневру, а сам насправді хоче поволочитися за геть антипатичною проявою жіночого роду, котра, одначе, щезла безслідно та безповоротно, все-таки зумів, напружившись, видивитись, як той, належно збадьорений своїм ромовим забезпеченням, витрищається на бики та балки Окружного моста трохи приголошено, позаяк від моменту його останнього сюди візиту споруда ця, звісно, разюче змінилася, і то на краще, набагато. Якось невидима Блумові особа (чи особи?) спрямувала морського вовка до чоловічого пісуару, з числа споруджених довкола, з відомою метою, Очищувальною Комісією, але минуло в німотній тиші зовсім небагато часу, як моряк, передумавши йти в той рейс, справив малу потребу просто на місці, після чого трюмні його води ще якусь хвильку дзюркотіли по бруківці, чим, очевидячки, потурбували коняку біля конов'язі.

Так чи інак, а копито тупнуло, опустившись на нове місце. Брязнула збруя. Легенько потривожений у своїй халабуді біля жарівні з непогасним вугіллям сторож міських кругляків, хоч як він низько опустився і від найменшого шереху підскакував, виявився в суворій дійсності не ким іншим, як згаданим вище Гумлеєм, що перебивався нині на парафіяльній допомозі, а цю тимчасову роботу дав йому Пет Тобін, за всією людською вірогідністю з людського співчуття, та й знайомство ж давнє, – отож сторож заворушався у своїй комірчині, перш ніж спокійно розпружитися у Морфеевих обіймах. Воістину яскравий приклад того як тяжкі часи щонайсудовішим робом закрутили у своїй крутняві шаленій хлопця з добропристойної родини котрий усеньке дотеперішне життя своє купався в достатку мов вареник у сметані якось-то йому навіть упало мов з неба сто фунтів прибутку на рік але ж у нього в найослішого осла все те втекло чи протекло мов вода крізь пальці. Й ось він сидить голий як бубон, і це після того як бувало заливав усе місто алкоголем а тепер як хоч так і скоч бо й найнешасніший жебрак за тебе багатший. П'є, коли гроші є, що й казати, і це лише ще один зайвий урок, адже міг би завиграшки штовхати якусь велику справу, якби – але тут, звісно, велике «якби» – спромігся дати раду злощасній своїй пристрасті.

А тим часом усі голосно оплакували занепад ірландського судноплавства, і далекого, й каботажного, бо це ж дві сторони однієї медалі. В бухті Александри зійшов зі стапелів корабель для Палгрейва Мерфі, єдиний спуск на воду за цей рік. Воно то правда, гавані ніде не поділись, але коли в них заходили кораблі?

Бувають, знаєте, катастрофи й ката строфи, прорік господар, який, певне, був au fait[421].

І ось що хотів би він з'ясувати: чому той корабель наскочив прямісінько на єдину скелю в усій Галвейській бухті, коли містер Вортінгтон (чи хтось із подібним прізвиськом, як там його) просував проект Галвейського порту, га? Поспитайте капітана тієї посудини, порадив він публіці, скільки англійський уряд утихаря дав йому за таку послугу хабаря? Капітана Джона Лівера{864} з Ліверського маршруту.

– Правду ж я кажу, шкіпере? – звернувся він до моряка, що пихкотів зворотним курсом після усамітненого узливання та інших своїх операцій.

Цей же достойник, на льоту підхопивши уривок фрази чи пісні, ревнув щось ніби музичне, зате дуже завзято: чи то матроський наспів, чи ще щось, чи то в секунду, чи в терцію. Чутке вухо пана Блума уловило потім, як він відхаркує, очевидячки, тютюнову жуйку (отож вона й була), тож він, як можна здогадатися, примощовав її в своєму кулаці, поки ото заливав та відливав, а вже тоді, після згаданої вогняної вологи, вона йому засмакувала надто кисло. Одне слово, після успішного свого заливання-відливання він уломився в двері, наганяючи на товариство атмосферу спиртних випарів і на відчай душі горланячи, мов щирий океансько-океанський волоцюга, якому море по коліна:

Сухарі на шхуні – поламаєш зуби,

Солонина солоніш жони Лота дупи.

Ох, Джонні Лівере!

Джонні Лівере, ох!

Після отакого пісенного вступу цей застрашливий екземплярус упевнено посунув на авансцену й, щасливо допливши до свого місця, радше осів, ніж сів, передбаченою для оного частиною тіла.

Козолуп (якщо то був справді він) явно з якоюсь прихованою думкою виливав свої нарікання в силувано-слабенькій філіппіці стосовно природних багатств Ірландії чи чогось подібного ї, замахнувшись на цілу дисертацію, змальовував її як найбагатшу країну в цілому Божому світі, всім незмірно вищу за Англію, бо й вугілля в неї – незліченні поклади{865}, свинини вивозиться з неї на шість мільйонів фунтів щороку, яєць і масла – на десять мільйонів, і всі ті щедроти випомповує з неї Англія, давлячи вбивчими податками бідняків і загрибаючи щонайкраще м'ясо на ринку, й так далі в цьому дусі все піддавав та піддавав пари. Розмова на цю болючу тему захопила всіх присутніх, і кожен визнав, що саме такі з їхньою батьківщиною справи. Все, що тільки росте, все може виростати на ірландській землі, заявив він, бо он у Кавані полковник Еверард легко вирощує тютюн. А що зрівняється з ірландським беконом? Але день розплати, звістив він, накручуючи своє крещендо та без тіні сумніву, змонополізувавши чи не всю розмову, вже чигає на всесильну Англію, незважаючи на її золото, за всі її злочинства. Назріває крах, найграндіозніший за всю історію. І німчики-япончики урвуть своє, запевнив він. Бури – то був лиш початок кінця. Карткова Британська імперія вже розвалюється, а довершить її падіння Ірландія, її, Британії, ахіллесова п'ята{866}, у зв'язку з якою він і пояснив усім про вразливе місце грецького героя Ахілла – й цей момент слухачі втямили як не треба краще, бо ж оратор цілковито заволодів їхньою увагою, продемонструвавши належне сухожилля на своєму черевіку. А ще він дав пораду кожному ірландцеві: не покидай своєї вітчизни, трудись для Ірландії і живи для Ірландії. Ірландія, як сказав Парнел, потребує кожного з синів своїх.

Це вивершення кінцевої частини його промови публіка привітала шанобливим мовчанням. Одначе непробивного мореплавця господарів суворий заповіт ніскілечки не похитнув.

– Ти б, начальнику, ліпше ділом своїм займався, – не без роздратування відказав цей

необроблений алмаз у відповідь на наведені вище трюїзми.

Щодо краху та дечого іншого господар ладен був і прийняти холодний душ, проте в головному все так само твердо стояв на своєму.

– Хто найкращі війська в армії? – з гнівом поспитав сивий старий ветеран. – Хто найкращі бігуни й стрибуні? І хто у нас найкращі генерали та адмірали? Ось що ви мені скажіть.

– Найчастіше ірландці, – відповів візник, Кемпбелл за винятком деяких відмінностей на обличчі.

– Що й я кажу, – підхопив бувалий моряк. – Ірландський селянин католицької віри. Ось хто хребет нашої імперії. Знаєте Джема Маллінса?

Лишаючи і за ним, і за будь-ким право на власну думку, господар, однак, заперечив, що йому начхати на будь-яку імперію, нашу чи його, а того, хто їй служить, він нізащо не визнає за гідного зватися ірландцем. За цим посипався з обох боків град гнівних реплік, суперечка ставала все палкіша, й обидва сперечальники почали, звісно, апелювати до слухачів, а ті зацікавлено стежили за цим турніром, аби тільки сторони не перейшли до взаємних образ та побоїв.

Мавши конфіденційну інформацію за цілу низку літ, пан Блум схильний був відносити подібні пророцтва до царини чистісіньких нісенітниць, позаяк, зовсім незалежно від того, бажана та мета чи аж ніяк ні, він ясно усвідомлював, що їхні сусіди через протоку, якщо тільки вони не набагато дурніші, ніж він про них думав, радше приховували свої сили, а не навпаки. Це цілком варте було тих рожевих сподівань, плеканих у відомих колах, що, мовляв, коли-небудь десь мільйонів за сто років вугільні жили на братньому острові зовсім вичерпаються, а щодо цього, навіть якби, скажімо, з плином сторіч і вийшла така тарапата, він тільки й міг би сказати від себе, що за такий час могло б успішно виявитися без ліку й інших обставин, не менш важливих для остаточної розв'язки, отож поки те-се, найрозважливіше – це користатися благами обох країн, хай навіть вони будуть двома ворожими полюсами. Ще одна прикметна деталь – амури хвойд із бахурами, коли вдатися до вульгарного просторіччя, – нагадала йому про те, що ірландські воїни бились за Англію так само часто, як і проти неї, фактично навіть частіше. А тепер навіщо? Тож уся сцена між цією парочкою, господарем закладу, який чи то був чи то вважався чи тепер чи в четвер Фіцгаррісом, зі славетних непереможних, і його опонентом, вельми схожим на самозванця, дуже нагадувала чистісіньке ошуканство, от ніби все навмисне підлаштовано, дарма що це здавалося тільки йому, спостерігачеві, знавцеві людської душі, а решта нічого подібного й не завважувала. Що ж до орендаря чи власника, який, можливо, й не був зовсім тією знаменитістю, то в нього (Блума) було тверде відчуття, і то абсолютно виправдане, що від таких людей слід триматися чимдалі, якщо тільки ти не безмозкий віслюк, і ніколи не злигуватися ні з ними (покласти собі за правило на все життя), ні з їхньою злочинною братією, адже ж ніколи не може бути гарантії від донощика, й тоді тебе хутко до прокурора королеви себто наразі короля від котрого-небудь суб'єкта на взір Деніса чи Пітера Кері, хоча подібні думки він відкидав категорично. До того ж, не залежно ні від чого, йому взагалі осоружні були хоч би які злочини чи лихі вчинки. І все ж таки, хоча ніколи й ні під яким соусом у душі його не гніздилися лиходійські нахили, він нестеменно відчував, не заперечуючи цього (хоча внутрішньо й лишаючись самим собою), певне захоплення людиною, котра насправді, реально пустила в дію ніж, убивчу крицю, беручи відвагу в своїх політичних переконаннях (при тому, що сам він нізащо б не згодився брати участь у таких подвигах), адже це з тієї самої опери, що й їхні вендетти через любов у південних країнах, або вона моя, або хай мене повісять через неї, коли часто-густо муж, після короткої розмови з нею про її стосунки зі щасливим обранцем (а парочку він уже й вистежив), завдає своїй найдорожчій смертельні поранення за її позашлюбний зв'язок, угороджуючи їй в груди кинджал, аж поки раптом допетрає, що цей-бо Фіц, на прізвисько Козо-етцетера, всього-навсього тільки правив кінями,

вивозячи геть справжніх виконавців, а отже, якщо йому слушно казали, зовсім і не брав участі в самій засідці, на підставі чого якесь світило адвокатського світу й зуміло врятувати йому шкуру. Так чи інак, це давно було та й загуло, і що стосується нашого друга, гаданого Козо-ітакеїн, то він явно пережив свою славу. Йому б годилося або зійти на ешафот, або вже померти своєю смертю. А то геть як у акторок ах, прощайте навіки – достеменно остання вистава, а потім знову вигулькує з усмішкою. Атож, щедра до абсурду, темпераментна, навіть у думках не мелькає накопичити чи заощадити, й щохвилини ладна погнатись за журавлем у небі. Геть так само він дуже підозрював що містер Джонні Лівер позбувся певної кількості фунтів та шилінгів здійснивши інспекцію ближчої округи доків у задушевній атмосфері «Старої Ірландії», таверни такої, вернися в Ерін і таке інше. Що ж до решти, то цих пісень він уже наслухався не так давно, про що й сповістив Стівена, признавшись, як убивчо просто він обеззброїв свого кривдника.

– Він образився через якусь дрібницю, – пояснив цей муж, що, попри численні кривди, зберігав урівноважену, мирну вдачу, – котра зірвалася у мене з уст. І він обізвав мене жидом, виступивши з великим запалом, дуже агресивно. То я йому на це, нітрохи не відхиляючись від простих фактів, нагадав, мовляв, Бог твій, я маю на увазі Христа, також був жидом, і вся його родина, достоту як і я, хоча насправді я не той. Оцим я його й переміг. Лагідне слово відвертає гнів. У нього не знайшлося жодного слова відповісти, всі це бачили. Чи я не правий?

Він спрямував на Стівена довгий марний погляд боязкої темної гордості за той свій покірливий осуд, але почасті й позирк благання, бо з нього мовби випромінювалося ніби щось тут не зовсім...

– Ex quibus, – не дуже виразно й без особливого виразу промурмотів Стівен, а тим часом двоє чи й четверо їхніх очей перемовлялися, – Christus чи Блум його ім'я чи врешті-решт яке завгодно, secundum carnem[422].

– Авжеж, – знайшов пан Блум за потрібне застерегтися, – це питання слід розглядати з обох боків. Нелегко визначити якісь точні правила слушності й хибності, але все ж таки завжди є можливості для поліпшення, хоча, як кажуть, усяка країна, і багатостраждальна наша в цьому не виняток, має такий уряд, на який вона заслуговує. Але хай би було хоч трохи доброї волі у всіх-усіх. Це так приємно взаємно вихвалитися кожне своїми перевагами, але ж як усе-таки щодо взаємної рівності? Мене відштовхують насильство й нетерпимість у будь-якому їх вигляді. Цим нічого не зупинити й нічого не досягнути. Революція має відбуватись за належним планом-розпорядком, у розстрочку. Це ж цілковите безглуздя – ненавидіти людей лише за те, що вони, сказати б, мешкають не на нашій вулиці й розмовляють не нашою говіркою.

– Історична битва на Кривавому мосту, – погодився Стівен, – і семихвилинна війна між провулком Чинбарів та Ормондським ринком.

– Атож, – повністю погодився пан Блум, цілковито схваливши співрозмовникову заувагу, приголомшливо слушно, адже у всьому світі існувало приголомшливо багато подібних історій. – Ви просто перехопили мої слова, які я саме збирався сказати, – додав він. – Люди так люблять жонглювати суперечливими свідченнями, що, сказати щиро, неможливо, навіть віддалено...

Всі ці нікчемні сварки, як на його скромне розуміння, лише збуджують погану кров – стимулюють котрись там ґулю чи залозу войовничості, й цілком помилково тлумачаться мотивами честі й прапора, тоді як насправді все зводилося частіше до грошового питання, що криється за всім, до жадібності й заздри, бо люди ніколи не знають, де слід зупинитися.

– Звинувачують... – почав на повен голос, але тут-таки відвернувся від решти відвідувачів, які, ймовірно... і продовжив тихіше й ближче, аби інші... якщо вони раптом...

– ...євреїв, – тихо мовив набік, Стівенові на вухо, – звинувачують у руйнуванні. Але в цьому, смію запевнити вас твердо, немає ані грана істини. Історія – чи не подивуєте ви, коли про це довідаєтесь? – неспростовно доводить, що Іспанія занепала після того, як інквізиція вигнала євреїв, а в Англії почалося процвітання, коли Кромвель, цей надзвичайно небезталанний розбійник, який в інших відношеннях набрався гріхів, мов пес реп'яхів, привіз їх туди. А чому? Та тому, що вони люди практичні, й вони це довели. Я не хочу дозволяти собі жодних... вам-бо й так відомі основні погляди на цю тему, а ще ж, позаяк ви ортодоксальний... Але в царині економіки, якщо облишимо релігійний бік, сказати «священик» – це те саме, що сказати «вбогість». А візьмімо знов Іспанію, ви ж могли переконатися в війну, та порівняймо з Америкою, яка повним ходом рухається вперед. Знов же турки: тут річ у догмі. Адже коли б вони не вірили, що після смерти потраплять прямісінько до раю, то постаралися б улаштувати собі чимкраще життя, принаймні так мені здається. Ось на цей гачок і ловлять усіх парафіяльні попи. Але я, – договорив він із драматичним піднесенням, – не гірший ірландець за того грубіяна, про якого я згадав вам напочатку, і хотілося б мені, аби всі люди, без розрізнення вір і класів, – наголосив він, – мали скромний, але пристойний прибуток, не щось жебрацьке, а, скажімо, фунтів триста на рік. Це життєво важливо й цілком досяжно, а ще це неабияк сприяло б кращій приязні між людьми. Принаймні таке у мене уявлення про найвартісніше в житті. Оце я називаю патріотизмом. *Ubi patria*{868}, як нас трішки навчили у нашій альма-матер, *vita bene*[423]. Себто сенс тут такий: де ти зможеш добре жити, якщо працюватимеш.

Сидячи над своєю нескуштовною пародією на каву й слухаючи цей синопсис загальників про все на світі, Стівен зирив собі в пустку. Звісно, до нього таки доходили всі ці слова, такі різні, що змінювали відтінки, немов ті краби вранці у Рингсенді, коли вони квапливо ховаються у всі барви й відтінки одного й того самого піску, в якому вони десь там начебто гніздяться. Ось він підвів голову й стрівся з очима, що сказали, а може, й ні, слова, які вимовив почутий ним голос: якщо працюватимеш.

– Мене викресліть, – спромігся видавити він, маючи на увазі з праці.

Очі виразили подив, позаяк він, їхній про. тем. чи тим. час. власник зазначив чи, точніше, голос його проголошуючий: Усі повинні працювати, зобов'язані, спільно.

– Звісно, я маю на увазі, – поквапився запевнити той, – працю в щонайширшому розумінні. У тому числі й літературний труд, не заради самих тільки лаврів. Писати для газет – це нині найгарячіший канал. І це також праця. Важлива робота. Врешті-решт, судячи з тої дешиці, що я про вас знаю, коли стільки грошей пішло на вашу освіту, ви маєте повне право їх відшкодувати, назвавши свою ціну. Ви маєте стільки ж права добувати хліб свій щоденний своїм пером, розробляючи вашу філософію, як і будь-котрий селянин плугом. Хіба ж це не правда? Обидва ви належите Ірландії, ви її голова й руки. І те й інше однаково важливі.

– Ви припускаєте, – заперечив Стівен із тихим ніби смішком, – що я набуваю ваги тим, що належу *faubourg Saint Patrice*[424] чи то, одним словом, Ірландії?

– Я пішов би ще далі... – почав був пан Блум.

– А я припускаю, – урвав співрозмовника Стівен, – що то Ірландія набуває ваги тим, що вона належить мені.

– Що-що належить? – перепитав пан Блум, нахилившись, бо вирішив, що він чогось недовтямив. – Вибачте, я, на лихо, не розчув кінця фрази. Що саме ви?..

Стівен, явно розсердившись, повторив і, відсунувши свого кухля з кавою чи бозна з чим, додав, не надто чемно:

– Ми не годні поміняти батьківщину. То поміняймо хоч тему.

Пропозиція була доречна, тож пан Блум, аби поміняти тему, опустил погляд, але у певному сум'ятті, бо ніяк не міг зміркувати, до якого мовного звороту належало те належить, бо звучало воно йому геть неналежно. От докір був куди зрозуміліший за решту речення. Тут, слід гадати, подіяли випари його недавньої оргії, дивним чином викликавши у молодика жовчну різкість, непритаманну його тверезому станові. Можливо, домашнє життя, якому пан Блум надавав найбільшу вагу, десь чомусь не було всім, що потрібно, або ж йому бракувало друзів із підхожого кола. Непокоячись за свого молодого сусіду, якого він покрадьки й не без остраху роздивлявся, пам'ятаючи, що він-бо допіру з Парижа, надто ж очі різуче нагадували його батька й сестру, одначе, не спромігшись сягнути ясноти в заторкнутому питанні, він заходився пригадувати всякі приклади, коли висококультурні юнаки, що подавали чудові надії, вже на зорі своїй піддавалися розкладанню, причому звинувачувати в цьому було нікого, крім тільки їх самих. Таким, до прикладу, був випадок О'Каллагана, трохи схибнутого химерника, із пристойної, хоч і небагатої родини, з його божевільними витівками, й одним з його жартів, коли захмеліє і стане геть-то нестерпним, була звичка з'являтися перед публікою, вирядившись напоказ у костюм із пакувального паперу (достеменний факт). А коли у своїх розвагах він пересягнув уже за край, настала і звичайна *déroulement*[425], сіп-сіп – та в окріп, отож довелося кільком друзям хутко сплавити його чимдалі після того, як Джон Маллон із Центрального поліцейного управління дуже прозоро натякнув, що коли б йому не заgrimіти у відповідності до другого розділу Додатків до Карного кодексу (а імена частини осіб, яких викликали в цій справі, не розголошуються з причин, зрозумілих для кожного, в кого голова на плечах. Сказати б коротко: підбиваючи підсумки, шість до шістнадцяти, про що він і слухати не бажав, Антоніо й Ко, жокеї, та естети, та татування, що були зойком моди в сімдесятих чи десь коло того, навіть у Палаті лордів, позаяк у ранні свої літа правлячий монарх, тоді ще престолонаступник, а що вже найвища знать і решта аристократії ті просто слід у слід за главою держави, він розмірковував про переступи сильних світу цього та коронованих осіб коли теє впоперек моралі як скажімо Корнуолова справа кілька років тому за полиском фасаду те що навряд чи передбачено природою, отакєє забороняє закон а добра суспільна мораль із жахом засуджує хоча ймовірно і не з тих причин як гадають хоч би які там вони були окрім переважно жінок котрі завжди раденькі бодай у чомусь підвести одна одну під монастир, здебільшого у справі вбраннів та всього з цим пов'язаного. Дами зі смаком до чогось оригінальненького у найспідніших спідницях і всі гарно обшивані чоловіки мусять усілякими способами-засобами намагатися підкреслити безодню між статями вносячи чимбільше гостроти в ті непристойності які проробляються коли ото вдвох вона йому розщібає а він потім їй розшнуровує обережно шпилька-пришпилька а всякі там дикуни де-небудь на каннібалових о-вах де сорок градусів у холодку їм на такі континентальні витребеньки начхати з найвищої їхньої пальми. Хоча, повертаючись до вихідної точки, звідки всі повиходили, траплялися й такі зухи, котрі з найнижчої сходинки самими тільки власними зусиллями пробивалися аж на найвищий верх. Тут сам тобі природжений геній. Плюс праця головою, пане-сере.

З цієї ж ото причини, а також з інших, йому й здавалося що його інтереси і навіть почасти обов'язок радять йому постривати й скористатися з цієї непередбаченої випадковости хоча він і не міг би впевнено сказати навіщо це коли й так декілька шилінгів пущено на вітер чому фактично сам він і став виною. Але все ж таки зміцнити знайомство з чоловіком такого непересічного калібру який міг би підкинути тобі щедрю поживу для твоїх розмислів це запевне окупило б якісь невеличкі... Подібна інтелектуальна стимуляція час від часу була для розуму, як йому гадалося, чудовим збадьорливим засобом. А ще ж тут наклалися одне на одне зустріч, бесіда, танці, бійка, старий солоноводий екземплярчик, і все це в дусі того, що діється ось сьогодні і зразу ж стає вчора, було й загуло, нічні волоцюги, ціла галактика подій та облич склавшись усе разом ніби в мініатюрну каменю світу де ми живем і як тут не врахувати особливо що життя нужденних низів на взір водолазів, вуглекопів, сміттярів і т. ін. опинилося останнім часом під великим мікроскоповим збільшенням. А щоб година золота ще краща стала він ну гадати чи й йому як ото містеру Філіпу

Бофуа-Гарновіру не усміхнувся б талан коли б він розбуркав у собі письменницький талант! Припустімо описав би щось незвичайне, незаявлене (а саме так він і збирався вчинити) зі ставкою гінея за колонку, скажімо: «Пережите в „Притулку візника“».

А ще примха випадку підсунула йому просто під лікоть екстрено-спортивний випуск «Телеграфу», рожевий, хоча й навіщо паперові червоніти хоч би скільки брехав, і він знову, нітрішки не заспокоївшись, узявся міркувати наздогад належної йому батьківщини а також стосовно попереднього ребусу корабель прибув із Бриджвотера листівку адресовано А. Будену довідайтесь коли народився капітан а очі його безметно шастали по заголовках що відносилися до його сфери діяльності о всеосяжний пресу щоденну дай нам сьогодні. Спочатку аж сахнувся та з'ясувалося то просто щось про когось на ім'я Г. дю Бойс, агент із продажу друкарських машинок чи щось таке. Велика битва Токіо. Любов по-ірландському, збитки на 200 фунтів. Гордон Беннет. Афера з емігрантами. Лист його Преосвященства архієпископа Вільяма †. Аскот Реклама згадує про Дербі-92, коли Сер Г'юго, темна конячка капітана Маршалла, здобув блакитну стрічку головного призу всупереч усім прогнозам. Катастрофа у Нью-Йорку, тисяча загиблих. Ящур. Похорон містера Патрика Дігнема.

Отож, аби поміняти тему, почав він читати про спочилого Дігнема, розмірковуючи, що це прощання було аж ніяк не з числа веселих подій.

Сьогодні вранці (це, звісно, Гайнс утулив) відбулося винесення тіла покійного містера Патрика Дігнема з його дому в Сендимаунті (Ньюбридж Авеню, 9) для поховання на Гласневінському цвинтарі. Покійний пан був людиною рідкісного чару, заслужено тішився в нашому місті любов'ю і славою, тож його кончина після нетривалої хвороби викликала глибоку скорботу в громадян найрізноманітніших станів. Улаштування похорону (це вже Корні Гайнса ліктем під ребро), на якому були присутні численні друзі небіжчика, взяла на себе фірма «Г. Дж. О'Ніл і Син», Північна Стренд-роуд, 164. В числі тих, що прийшли провести небіжчика в останню путь, були: Патк. Дігнем (син), Бернард Корріган (шуряк), Джон Генрі Ментон, пов., Мартін Каннінгем, Джон Пауер ітондрфіл 1/8 адор дорадор дурадора (це він тут, певне, погукав Монкса старосту щодо реклами для «Кейза-Ключчі»), Томас Кернан, Саймон Дедал, Стівен Дедал, бак. гум. н. {869}, Едвард Дж. Ламберт, Корнеліус Келлегер, Джозеф Мак Гайнс, Л. Бум, Ч. П. М'Кой, а також Мак Інтош та інші.

Непомалу розгнівавшись за Л. Бума (така помилка надрукувалася) та за розсипаний у наборі рядок, зате заразом щиро потішившись Ч. П. М'Коем і Стівеном Дедалом, бак. гум. н., які відзначились, і хто про це не знає, саме своєю відсутністю (що й казати про Мак Інтоша), Л. Бум указав на це своєму товаришеві, бак. гум. н., що завзято боровся з черговим позіхом, почасти нервового плану, не забувши докинути й про неодмінну дозу кричущо щонайдурніших друкарських помилок.

– І Перше послання до євреїв {870}, – запитав бак. гум. н., щойно його спідня щелепа дозволила йому це здійснити, – також туди втулили? Текст: відкрий рота, як ворота.

– Еге ж, – підтакнув пан Блум (був подумав спершу той наздогад архієпископа натякає та коли вчув про рота й ворота розпереконався), втішений що може заспокоїти молодшого супутника й трохи приголомшений тим що Майлс Кроуфорд зрештою таки втнув оте, отакої.

Поки Стівен дочитував останні рядки на другій сторінці, Бум (скористаймося тимчасово цим його помилково-газетним псевдо) збавив кілька вільних хвилин пробігши очима на своєму боці, себто на третій сторінці, репортаж про треті перегони в Аскоті. Приз 1000 соверенів і додатково 3000 соверенів золотом для молодих

невичищених огирів та кобилиць. Реклама, містера Ф. Александера, гнід. коб., від Рекрута, п'ятилітка, вага 130 фунтів, жокей В. Лейн. I. Зінфандель, Лорда Говарда де Вальдена, жокей М. Кеннон; II. Корона, містера В. Басса; III. Ставки: 5 до 4 на Зінфанделя, 20 до 1 на Рекламу (аутсайдера). Реклама й Зінфандель ішли ніздря в ніздю. Перегони відбувалися без лідера, але згодом Реклама вийшла вперед, далеко відірвалася від основної групи й побила буланого жеребця лорда Говарда де Вальдена й руду кобилу містера В. Басса на дистанції 2,5 милі. Виїжджав Рекламу Брейн, тож Ленеганова версія подій була чистісінька нісенітниця. Фініш був беззаперечний, прийшла поперед усіх, на корпус. 1000 соверенів і додатково 3000 золотом. Також брали участь: Максим Другий Ж. де Бремона (французька конячка, за яку так схвилювано допитувався Бентам Лайонс, досі ще не прийшла, але за якусь мить доскаче). Всілякі поради, як доскочити успіху. Збитки від любови. А з яким запалом цей недороблений Лайонс поривався на бій, квапився пошитися в дурні. Хоча звісно в грі завжди є ризик так воно вже обернулося що бідолашному телепню не було з чим себе привітати бо його сподівання розвіялись. Узагалі все це виродилося в якесь пустопорожнє гадання.

– Все свідчило про те, що до цього вони й прийдуть, – мовив пан Блум.

– Хто? – поцікавився його співрозмовник, у якого, до речі, досі боліла рука.

Одного чудового ранку, заявив візник, ми розгорнемо газету й прочитаємо: Парнелл повернувся! Він ладен був битися об заклад на що завгодно. Ось тутечки, в «Притулку», сидів нещодавно ввечері солдат із Дублінських стрільців, так він казав, що бачив його у Південній Африці. Гординя – ось що його погубило. Він мав би або накласти на себе руки, або тихо пересидіти якийсь час після того засідання у кімнаті п'ятнадцять{871}, аж поки став би знову колишньою людиною і ніхто не смів би показувати на нього пальцем. І тоді б вони всі до одного повзали перед ним навкарачки, аби він повернувся, коли б знову прийшов до тям. А померти він не помер. Просто десь переховується. Та труна, яку вони привезли, вона була наповнена кругляками. Він змінив своє ім'я, зветься тепер Де Вет і в бурів ходить у генералах. Тільки даремно він пішов супроти священиків. І так далі й таке інше.

І все одно Блум (таке його правильне прізвище) був трохи подивований їхніми спогадами, оскільки в дев'ятох випадках із десяти його ладні були спалити живцем, прикотивши для цього не одну діжку з дьогтем, а цілі тисячі, а потім цілковите забуття, адже проминуло, як не крути, понад двадцять років. Авжеж, у всіх цих оповідях запевне не було й тіні правди, але, навіть коли припустити, то, враховуючи всі обставини, вважав він таке повернення абсолютно небажаним. Либонь, щось не влаштовувало їх у його смерті. Чи то він занадто прозаїчно спочив від гострого запалення легенів саме тоді, коли всілякі політичні комбінації наближалися в нього до завершення чи то поширилось як він помер через те що не спромігся поміняти одягу та взуття коли промок через це застудився але лікаря не викликав а просто вилежувався у себе в кімнаті поки зрештою і помер оплакуваний усіма швидше ніж за два тижні або ще цілком можливо шкодували що не склалося допомогти йому чимшвидше піти з життя. Звісно, він навіть до того нікому не повідомляв про свої маршрути тож ніколи не було відомо де він перебуває достоту як у пісеньці «Алісо, де ти сховалась?» іще навіть до того періоду коли він почав удаватися до різних прізвищ Фокс чи Стюарт тому по суті гіпотеза друга-кучера містилася все-таки в межах можливого. І, зрозуміло, вся та атмосфера травмувала його свідомість природженого вождя яким він безперечно був, та ще з такою вражаючою зовнішністю, шести футів чи принаймні п'яти плюс десять чи одинадцять дюймів, це без взуття, а всі ці панове Як-там-їх, дарма що не годні і в слід йому ступити, лишилися всім керувати хоча ділових якостей у них скупенько було та й ті коли порівнювати з ним вельми куці. Тут виразно напрошувалася мораль – порівняння з колосом на глиняних ногах. А ще ж сімдесят двоє його соратників повстали проти нього, не забуваючи при цьому ще й поливати брудом одне одного. Точно те саме і з убивцями. Ти повинен повернутися на те місце. От ніби щось тебе непереборно тягне туди. Показати дублерові головного героя як слід. Той бачив його якое-то завдяки щасливій випадковості, коли

розбивали набір «Інсапресибла» чи «Юнайтед Айрленд», і дуже цінував цей дарунок долі йому, а ще, це достеменний факт, подав йому циліндра, коли з нього збили, а він мовив: «Дякую», звісно, був схвильований, але зберігав незворушний вираз, попри цю дрібничкову прикрість із розряду всяке буває, то вже було у нього вроджене. І все ж таки стосовно повернення вам дуже й дуже поталанить якщо на вас першої ж миті не нацькують зграї собак. Щоразу буває непевність: хтось за а хтось проти. Але головне, коли ти з'являєшся, а хтось уже посів твоє місце, і треба знову доводити свої права, як тому претендентові у справі Тічборна. Роджер Чарльз Тічборн, а корабель, коли пам'ять не зраджує, називався «Белла», на котрому він, спадкоємець себто, потонув, як з'ясував суд, і до речі в нього було татуювання тушшю, лорд Белью, чи не так? Адже він міг легко вивідати всі подробиці у якого-небудь приятеля на обклавку, а потім, змінивши зовнішність за описом, недбало відрекомендуватися: «Даруйте, панове, я містер Такий-і-такий» чи якимось так. Куди розважливіше було б, як сказав пан Блум вельми стриманому чоловікові поруч себе, справді схожому на ту обговорювану славетну особистість, спочатку промацати ґрунт під ногами.

– Це все та сука, та хвойда англійська йому підлаштувала! – упевнено висловився власник забігайлівки. – Вона вбила першого цвяха в його труну.

– А все-таки файна кобіта, – зауважив двійник секретаря міської управи Генрі Кемпбелла, – візьмеш в руки – маєш вещь. Бачив я її портрет у перукаря. А муж у неї був капітан чи то офіцер.

– Еге ж, – жартуючи, докинув Козолуп, – із бавовняними яйцями.

Цей щедротно-дармовий внесок гумору викликав вибух сміху серед його антуражу. Що ж до Блума, то він без хоч би якої подоби усмішки дивився у напрямі дверей, розмірковуючи про ту історичну бувальщину, котра свого часу була викликала такий жадібний інтерес, коли, аби підкинути дровець у вогонь, оприлюднили всі факти, а разом і любовні листи цілком звичайного штибу з усякими ніжними дрібничками. Спочатку все було чисто платонічно, аж поки до справи втрутилася природа, й поміж них спалахнула пристрасть, розгорівшись мало-помалу до апогею, і про них почали пліткувати в місті, поки нарешті завдано фатальний удар, що стало солодкою вістю для цілої армії недобррозичливців, які прагнули прискорити його падіння, дарма що вся та історія давно вже була секретом полішинеля, хоча, можливо, і не в таких сенсаційних масштабах, до яких її роздмухали згодом. Хоча, коли вже їхні імена й так називалися разом, коли вже він був її визнаним фаворитом, навіщо ще кричати на всіх розпуттях саме про цей факт, що він ділив із нею ложе, а це ж сказано під присягою на свідковому місці, й вся переповнена зала здригнулася мов від удару струмом, коли свідки присягли, що бачили його такого-от числа, як він у нічному одінні вилазив із горішнього помешкання по драбині, попередньо таким самим способом туди проникнувши, – факт, на якому ласі до полунички газети гребли гроші лопатою. А суть справи тут була в простому факті що просто все сталося через чоловіка який виявився не на висоті так що поміж них не було нічого спільного крім прізвища і тут на сцені з'являється справжній сильний чоловік у якого навіть слабощі сильні, падає жертвою її чарів сирени й забуває свої родинні узи{872}. Як воно й буває, упивається усмішками коханої. Само собою, тут ізнову постає вічне питання подружнього життя. Чи може зберегтися у подружжя справжня любов, коли тут замішаний хтось третій? Хоча їх це зовсім не стосувалось, якщо він, захоплений хвилиною пристрасти, її обожнював. Воістину він був чудовий взірець чоловіка, щедро, до того ж, наділений талантами, і яке могло бути порівняння з тією сірою посередністю в мундирі, нудним буденним мотивом «Прощай, хоробрий капітане» – з легких драгунів, задля точності, а ще точніш з 18-го гусарського; звісно, палкий, поривчастий (себто повержений вождь, а не той, інший), і вона, жінка, швидко зметкиувала, що такий чоловік прокладе собі шлях до слави, причому все до того начебто і вело, поки попи й взагалі слуги Євангелія, колишні його завзяті прихильники, разом із любими йому зігнаними скіпщиками, за яких він невтомно воював у сільських районах, відстоюючи їхні права, так що про ліпше вони й мріяти не могли, не зруйнували його шлюбних планів, тим самим накидавши йому на голову розпеченого вугілля, достоту відома

байка про удар віслюка. Якщо озирнутися назад із певним ретроспективним упорядкуванням, то все це уже здається якимсь сном. І повернутись – це найгірше з усього, що ти можеш вигадати, позаяк, без найменших сумнівів, ти почуватимешся п'ятим колесом до воза, якщо справді все неминуче змінюється з часом. От, скажімо, чому Айриштаун-странд, район, куди він не потикався вже кілька років, має якийсь інший вигляд, відколи так склалося, що він став жити на північній стороні? Одначе південь чи північ, а тут була бурхлива пристрасть у своєму найчистішому вигляді, здатна все змести на своєму шляху, достеменно potwierдження тому, що він і говорив, адже вона іспанка чи то напів, а такі не зупиняються на півдорозі, ця південна пристрасна нестримність ладна пустити за вітром останнє клоччя пристойности.

– Якраз potwierджує те, що я казав, – мовив він Стівенові, відчуваючи палання в грудях. – І вона теж була іспанка, якщо я не дуже помиляюсь.

– Дочка іспанського короля{873}, – відказав Стівен, додавши щось невиразне, чи не прощайте, іспанські цибульки, і перша земля називалася Мертвяк, а від Рамгеда до Сцілли було стільки... стільки...

– Справді вона була?.. – вирвався вигук подиву в Блума, втім, ніскілечки не приголомшеного. – Такі чутки ще не доходили до мене. Але могло бути, коли зважити, що вона ж там проживала. Отже, Іспанія.

Обережно, щоб не випали «Принади...» (вони ж, спасибі їм, нагадали йому про прострочену книжку з бібліотеки на Кейпел-стрит), він видобув із кишені гаманця і, швидко проглянувши вміст, нарешті...

– Між іншим, як ви вважаєте, – запитав він, вибравши після хвилинного вагання одну побляклу фотографію та поклавши її на стіл, – ось це іспанський тип?

Стівен, оскільки звертались явно до нього, зиркнув на фотографію, де дама солідних габаритів досить відверто демонструвала, як те веліла мода відкритости, свої пишні принади у вечірній сукні з викотом нарочито низьким, аби неприховано й щедротно, а не якимось туманним натяком, показати всі чари корсажу, з награною поважністю, ледь розтуливши повні уста, так що ледь проглядали перлини зубів; вона стояла біля рояля, на якому лежали ноти «В старому Мадриді», чудової по-своєму балади, незвичайно модної в ті дні. Очі її (тої дами), темні й великі, дивилися на Стівена, неначе готові були усміхнутися чомусь гідному захоплення, ну а творцем цього чуда естетики виступив Лафайет із Вестморленд-стрит, найкращий майстер художньої фотографії в цілому Дубліні.

– Це місіс Блум, моя дружина і примадонна, мадам Меріон Твіді, – поінформував Блум. – Знято кілька років тому. Десь у дев'яносто шостому році. Схоплено вельми схоже на те, якою вона тоді була.

Разом із молодиком він і собі дивився на фото тої пані, нині його законної дружини, що, як він довірчо повідомив, була освіченою дочкою майора Брайєна Твіді й досить рано появила дивовижний талант до співу, уперше розкланявшись зі сцени, коли їй ледве минуло ніжних шістнадцять. Обличчя відтворено з разючою схожістю, а от фігурі тут не пощастило віддати належне, хоча на неї завжди оберталися, але ж чомусь оце вбрання обернулося якимсь невигащним. Вона легко могла б, сказав він, позувати для зображення на повен зріст, не кажучи вже про гармонійну округлість пишних... Бувши трохи митцем у вільний час, він порозводився ще про форми жіночого тіла під кутом розвитку мистецького його відтворення, бо ж якраз сьогодні, такий збіг, він бачив ці грецькі статуї з їх довершеною розвинутістю, шедеври мистецтва, у Національному музеї. Звісно, мрамур здатен відтворити оригінал, плечі, спину, симетрію. А все інше, так, пуританство. Хоча насправді святий Йосип владно... тоді як жодна фотографія не змогла б, адже це, сказати коротко, ніяке не мистецтво.

Захоплений своєю темою, він дуже хотів би наслідувати приклад старого морського

вовка й на лише кілька хвилин покинути тут це зображення, аби воно промовляло само за себе, під тим приводом, що йому... аби інший міг безперешкодно повпиватися її вродою, адже її виступ на сцені був, сказати щиро, такою втіхою, якому фотокамера безсила була віддати належне. Але це навряд чи відповідало б професійному етикетові. Хоча ніч стояла тепла, приємна і з чудесною, як на цю пору року, прохолодою, мов сонце після грози... А він справді відчував певну потребу незагадно піти моряковим слідом, от ніби внутрішній голос велів, і справити можливу потребу, зрушивши з місця. Але все-таки лишився сидіти й просто дивився на знімок, ледь заяложений і трохи зім'ятий, де пишноти, які, втім, не стали гірші від того, а тоді замислено відвернувся, аби не побільшувати гаданої ніяковости в співрозмовника, поки той оцінював вишукану симетрію її піднесених опуклин. Фактично ж та легка заяложеність лише додає пікантності, от ніби коли білизна тільки позбудеться крохмалю, то вона ніскільки не гірша, а навіть краща. А раптом її не буде вдома, коли він?.. Шукав я лампу про яку вона казала мені вчора майнуло йому в голові але тільки на мить мов мимобіжна примха бо він тут-таки згадав ранкову неприбрану постіль тощо й книжку про Рубі з тим метем бзик ос (sic) у ній якій надало впасти впритул до родинного нічного горщика з нашими перепрошеннями Шурею-Мурею шкільнограматею.

Він безперечно тішився сусідством цього молодика, такого освіченого, *distingué*[426] та ще й з характером, на голову вищого за звичайну-пересічну публіку хоча либонь про нього й не подумаєш що він... ні все-таки подумаєш. А ще ж він сказав фотка симпатична і це таки правда хоч ви що кажіть дарма що наразі вона помітно розповніла. А чом би й ні? Довкола цих речей всякчас маса нещирости й лицемір'я пляма на все життя бульварні газетки із шкіри вилузуються роздзвонюють про подружні драми людського роду яким нема переводу приписують таврують позазаконний зв'язок із професійним гравцем у гольф чи там із модним актором улюбленцем публіки замість подивитися на всі ці теми прямо й чесно. Як вони були просто приречені зустрітись та як між ними спалахнула пристрасть і їхні імена спарувалися у публічній свідомості про все це говорили на судових засіданнях де зачитували листи сповнені звичайних ніжних і тим самим компрометуючих виразів так що не лишалося жодних сумнівів у тому що вони відкрито співмешкали по два чи три рази на тиждень у якомусь добре відомому приморському готелі і стосунки їхні скоряючись звичайному розвитку подібних справ стали в належний час інтимними. Потім суд ухвалює умовну постанову, окружний прокурор може вимагати нового розгляду, а позаяк він не домігся скасування, то умовне стає остаточним. Але ті двоє порушників, переважно поглинені своєю пристрастю, цілком могли дозволити собі все це ігнорувати, як вони переважно й чинили, аж поки справа потрапила до адвоката, і той надав їй законного порядку, подавши позовну заяву від імени потерпілої сторони. Він, Блум, мав честь бути поруч некоронованого живого короля Еріну коли коївся той історичний *fracas*[427], коли поваленого вождя, котрий до останку відстоював свої позиції, навіть коли вже був ошельмований як перелюбник, (вождя) вірні соратники десять чи дванадцять числом а можливо навіть і більше проникли в друкарню «Інсап्रेसибла» чи ні «Юнайтед Айрленд» (яке до речі абсолютно неоковирне найменування «Єдина Ірландія») і потовкли там набірні каси молотками чи чимсь таким помщаючись за огидні інсинуації писак О'Брайєнітів{874} котрі зробили своєю професією очорнення особистого життя трибуна проминулих днів. Дарма що вже відчувалося він разуче змінився але ще височів над усіма повелителем хоча все так само був недбало одягнений та з цим своїм виглядом непереборної рішучости чим довго уводив в оману воловодів аж поки ті відкрили геть-то спантеличившись що їхній колос стояв на глиняних ногах після того як самі й звели його на п'єдестал хоча перша відкрила це жінка. Спекотні то були деньки, і в загальній там штовханині Блум дістав невеличке ушкодження від лиховмисного удару ліктем явно націленого під груди але на щастя обійшлося без тяжких наслідків. Йому (Парнеллові) з необачности збили капелюха, а точніше циліндра, й це історичний факт, що саме Блум, укмітивши, що сталося, підняв той головний убір серед тисняви, бажаючи повернути власникові (і він таки повернув його йому без найменшої загайки), а той, стоячи з непокритою головою, надсадно дихаючи й менше всього пам'ятаючи про циліндри, воднораз був природжений джентльмен, що вболівав за долю країни, хай і став на цей шлях насамперед заради лаврів, але це було у нього в крові, засвоєне ще

з пуп'янка з молоком матері, знання звичаю та добрих манер, і це незагадно проявилось, бо він одразу обернувся до подавача і з незворушним апломбом подякував, мовивши: «Дякую, сер», хоча куди шляхетнішим тоном, ніж оте світило юриспруденції, чий головний убір Блум сьогодні вранці допоміг повернути на належне місце: історія повторилася, тільки з деякою відмінністю, після похорону спільного друга, коли вони залишили його зі славою своєю наодинці, виконавши сумний обов'язок – доручивши його останки могилі.

А з іншого боку, найдужче його обурювали глузливі жартики візників і їм подібних, які обернули все це в балаган, непомірно регочучи й удаючи, ніби чудово розібралися в усіх чому та навіщо, хоча насправді не тямали нічого і ніяк навіть у себе під носом, а вся справа нікого й не стосувалася б, окрім двох зацікавлених осіб, коли б не склалося так, що законний муж і сам зробився зацікавленою стороною завдяки анонімному листові, як і годиться, від невідомого доброзичливця, котрий став свідком їхньої зустрічі в найсакраментальніший момент, заставши їх в обіймах одне в одного, та й привернув увагу до їхніх протизаконних дій, і по цьому відбулася родинна сцена, коли прекрасна грішниця на колінах благала свого пана й повелителя простити її, клятвенно обіцяючи розірвати цей зв'язок, а коханцеві назавжди заборонивши доступ до дому, аби тільки ображений муж згодився подивитися крізь пальці на сподіяне та й забути це; вона проливала сльози, можливо, й крокодилячі, позаяк цілком можливо, що й ще когось мала в запасі. Особисто ж він, будучи природженим скептиком, мав цілковиту впевненість і прямо заявляв, що у всякої жінки завжди є в запасі інший чоловік чи й чоловіки у списку кандидатів, хай навіть вона найкраща в світі дружина й між ними пречудові стосунки, на той випадок, коли вона, знудившись родинним життям, зважиться занехаяти свій обов'язок і скуштувати трішечки розпусти, й тоді вона починає приваблювати їх, плекаючи нечисті мрії та переносячи свої сердечні почуття на іншого, бо саме так і зав'язуються численні liaisons[428] у цікавих сорокалітніх дам із молодшими чоловіками, тут немає жодних сумнівів, і скільки завгодно відомих випадків, коли жінки закохувалися, цілковито це потверджують.

Тисячу разів було б шкода, якби молодий чоловік, оцей ось його сусіда, котрому доля щедро вділила розуму, та розтратив свій дорогий час на гулящих жінок, від яких коли б іще не підхопив подаруночка на все життя. Сама природа парубоцького розкошування дозволить йому одного чудового дня одружитися, коли на його сцену вийде міс Суджена, однак до тієї пори дамське товариство – це *conditio sine qua non*[429], хоча тут-таки й щонайсерйозніші сумніви чигають, і річ не в тім, що пан Блум хотів би випитати у Стівена стосовно міс Фергусон, зовсім ні! Хоча цілком можливо, що саме ця провідна зоря й привела була його в Айриштаун так рано вранці. І чи в радість буде йому роль скромного залицяльника, два а то й три рази на тиждень компанія сміхотливих дівичь, а ти без пенса в кишені, й мають бути всі належні прелюдії у вигляді компліментів, ніжних прогуляночок, квіточок та шоколадок? Уявити лишень, як його, бездомного, безпритульного, обдирає яка-небудь господиня, гірша за мачуху, ні, в його віці це занадто жахливо. Чудні вислови, що часом несподівано виривалися з його уст, приваблювали чоловіка, старшого від нього на кілька років, а може, й настільки, що годився б йому в батьки. Але йому неодмінно треба підкріпитися чимось істотним, ну хоча б яйцем, збитим на незбираному материнському харчуванні, або ж, коли такого катма, то просте некруто зварене яєчко, хитун-бовтун.

– А о котрій годині ви обідали? – запитав він худючу постать і зморене, хоч і без зморщок, обличчя.

– Десь так учора, – відказав Стівен.

– Учора! – вигукнув Блум, але враз пригадав, що вже ж настало завтра, п'ятниця. – Ах так, ви хочете сказати, що вже повернуло за дванадцятую ніч.

– Значить, позавчора, – сам себе уточнив Стівен.

Буквально ошелешений цим повідомленням, Блум задумався. Хоча вони двоє не завжди сходилися поглядами, але все-таки існувала у них певна схожість, от ніби думки їхні текли, сказати б, в одному напрямі. Коли він Блум у Стівеновому віці спробував був поткнутися в політику десь років двадцять тому коли він виступив квазі-претендентом на лаври парламентарія у дні Фостера-Картечі{875} то й він як пригадувалося в ретроспективі (й це само собою правило за джерело найвищого вдоволення) плекав непоясненну повагу до подібних крайніх ідей. Наприклад, коли питання про зігнаних скіпщиків, яке тоді ще тільки зароджувалося, починало хвилювати уми, він, хоча, звісно, не жертвуючи ані пенса й не беручи сліпо на віру всіх гасел, з яких чимало не витримували критики, від самого початку принаймні в теорії цілковито підтримував права селян, піддаючись тодішнім віянням (слабінка, від якої, одначе, збагнувши свою помилку, він згодом майже зцілювся) і навіть заслужив докір у тому, що нібито заходить іще далі, ніж Майкл Девіт, у своїх радикальних теоріях; він якось-то проповідував загальне повернення до землі, тож зокрема ще й тому такі неприємні були йому інсинуації, настільки нахабно висунуті на його адресу на зборах кланів у Барні Кірнана, тож він, кого часто-густо розуміли перекручено і хто був, слід на цьому наголосити, найневоюовничішим з усіх смертних, відійшов від своїх звичок і дав йому (метафорично) прямим у щелепу, хоча стосовно політики як такої він чудово тямив, до яких жертв завжди призводять пропаганда й роздмухування взаємної ворожнечі, фатально прирікаючи на вбогість і страждання передовсім найкращий цвіт молоді й забезпечуючи, так би мовити, винищення найудатніших.

Хай там як, а, зваживши усі за і проти й врахувавши, що ніч наближається до першої, пора вже було й на боковеньку відійти. Однак була заковика, й полягала вона в тому, що ризиковано вести його до себе додому, бо коли б не виникли випадковості (з таким характерцем, як у неї буває), котрі зіпсували б усю музику, як тієї ночі, коли він, не поміркувавши добре, привів додому собаку (невідомої породи) з пораненою лапою (обидва ці випадки були, либонь, не зовсім однакові, але й не надто відмінні адже й Стівен поранив собі руку) на Онтаріо-терас, про що відтоді він ніколи не забував, пройшовши все це, так би мовити. З іншого боку було вже запевне надто пізно, щоб вести мову про Сендімаунт чи там Сендікоув, тож пан Блум розгублено зважував, котру з двох альтернатив... Принаймні все вказувало на факт, що слід повністю й до кінця використати нагоду, яка йому випала. Спочатку пан Блум мав враження, ніби той почасти зарозумілий і надто стриманий, але це йому навіть якось імпонувало. Але, по-перше, той міг, що називається, зовсім і не вхопитись за таку ідею, якщо йому сказати, а потім, найдужче його непокоїло, що він навіть не уявляв собі, як до цього підійти і якими словами виразити, коли б той, припустімо, прийняв пропозицію, що йому принесло б величезну особисту втіху, та ще коли б той дозволив допомогти йому фінансово або чимось з одяжі, аби тільки підійшло на нього. Так чи інак, зупинився він на наступному рішенні, вилучивши тимчасово з уваги прибудний прецедент: чашка Еппсового какао й імпровізоване ложе з використанням одного-двох килимків і скрученого пальта замість подушки. Буде він принаймні в надійному місці та в теплі, мов цвіркун у запічку. Нічого тут йому начебто не загрозувало, але за однієї умови: що не зчиниться яка шамотня. Треба було діяти, бо той старий веселун, удівець солом'яний, наче прилип до свого місця, ніби й не гадаючи поквартитися до свого любого Квінстауна, і швидше всього найближчими днями випадало б шукати слідів цього підозрілого суб'єкта в котромусь веселому домі ближче до Нижньої Шериф-стріт поміж підстаркуватих красунь, а він би терзав їм (русалкам) почуття бувальщинами, що кояться в тропіках і що від них кров холоне в жилах: усе про шестизарядні револьвери, а сам тимчасом привільно лапав би їхні об'ємисті принади, приливаючи все те щедрими порціями самогону та хвалькувато прибріхуючи про самого себе, позаяк наздогад того, хто він такий насправді, зазначмо мою адресу й моє справжнє прізвище через два ікси, як висловлюється мадам Алгебра passim[430]. Заразом пан Блум і досі вдоволено посміювався в душі своїй делікатній відсічі тому лицареві крові й ран щодо того що його Бог єврей. Людина змириться, коли її покусав вовк, та коли молодця вкусить вівця – це вже смертельна кривда. Саме це було найвразливішим місцем і в тендітного Ахілла. Ваш Бог був єврей. Адже вони чи не гадали він походить із Каррика-на-Шанноні чи там звідкілясь із графства Слайго.

– Ось що я пропоную, – заговорив нарешті наш герой, ґрунтовно помізкувавши й розважливо ховаючи дружинине фото, – позаяк тут жахлива задуха, ходімо до мене й там про все договоримо. Моя хижа зовсім недалеко звідсіля. Це пійло неможливо пити. Тільки стривайте, хай я розплачусь.

– Ясно було: найліпший план – це відчалити, а там уже лишалося просто пливати за вітром, і він зробив знак, розважливо ховаючи те фото, господареві халупи, який начебто й не...

– Так, це буде найкраще, – запевнив він Стівена, якому по суті було хоч до «Бронзової голови», хоч до пана Блума, чи хоч іще куди-небудь більш чи менш...

Рої утопічних планів металися в його (Блума) невгамовному мізку. Освіта (справдешнього високого рівня), література, журналістика, оповідання на конкурси, сучасна реклама, гідроконцертні тури по англійських курортах і водах, де повно театрів, із заґрібанням грошей, дуети італійською мовою з бездоганною вимовою і безліч інших варіантів, про які, звісно, не варто кричати цілому світові (й власній дружині), ну, й крапелька талану-удачі. Все, що треба, це відкриття. Бо він, Блум, був майже певен, що той успадкував і голос від батька, на це ж він сподівався, цим світилися всі карти-шанси, тож непогано було б і ніскільки не зашкодило б підвести розмову під цю тему, аби просто...

Кебмен саме вичитав із газети, якою заволодів, що колишній віце-король, граф Кадоган, головував на офіційному обіді Асоціації кебменів десь у Лондоні. Цю потрясну звістку зустріли мовчанкою і парою позіхів. Потім той прадавній тип у кутку, зберігши, очевидячки, іскру життєвої сили, прочитав що сер Ентоні МакДоннел вирушив з Юстона до резиденції головного секретаря чи щось там такого. Чого? Відгукнулася луна на таке захопливе повідомлення.

– А дай і нам, діду, заглянути в ту лепелетуру, – кинув бувалий мореплавець і свої штани в жлукто, виказуючи невеличку природну нетерплячку.

– Чого ж, прошу, – чемно відповів стариган.

Моряк видобув зі шкатули, що виявилася при ньому, пару зеленкуватих окулярів і лельом-полельом нацупив їх собі на носа та зачепив дужками за обидва вуха.

– А що, очі підводять? – співчутливо поцікавився персонаж, схожий на секретаря міської управи.

– Та бачиш, – пояснив мореплавець із бородою шотландських барв, не позбавлений, як видно було, скромних літературних інтересів, прозираючи крізь ті свої зелені ілюмінатори, як із повним правом можна б їх назвати, – доводиться читати в окулярах. А все через піски Червоного моря. Колись я міг, так би мовити, і поночі читати. Найдужче ж любив «Забави тисячі й однієї ночі» та «Червона вона, як троянда»{876}.

Поділившись сокровенним, він ухопив газету в свої лаписька й занурився в один Господь Бог знає що: знайдено потопельника або подвиги Короля Крикету, Лютогнів заробив сто з чимось очків, другі ворітця, ще в грі, за Ноттингем, а тим часом господар, нуль уваги на гнів і нгем (чи гнем), люто вовтузився зі своїм лівим черевиком, чи то новим, чи допіру перепроданим з рук, хотів зробити його просторішим, бо тис немилосердно, і бурчав, а щоб йому хто таке продає, а всі хто ще не зовсім закимарив, як прочитувалося з їхніх фізіономій, або понуро витріщалися мовчки, або підкидали нікудишні поради.

Ну а пан Блум, щоб урвати цей предовгий сум, іще раз оцінив ситуацію та й перший звівся на рівні, побоюючись перенапружити їхню гостинність, і насамперед мудро й

ненабридливо, перш ніж безпосередньо звернутися до нашого господаря (наздогад виконання обіцянки розплатитись), натякнув на розлуку легким кивком голови непомітним для решти й промовистим щодо готовності належної суми до видачі в підсумковому обсязі чотирьох пенсів (що їх він ненабридливо й виклав чотирма монетами буквально останніми з могікан) позаяк він заздалегідь зібрав недвозначні дані з друкованого преїскуранту для всіх прагнучих прочитати навпроти нього кава 2 п, кондвироби – а якби на любителя то дав би і вдвічі, як висловлюється система Чимбільш.

– Ходімо ж, – переконливо порадив він. – Пора закінчити цей сеанс.

Переконавшись, що хитрість спрацювала і берег чистий, обидва покинули цей притулок чи то примулок разом із добірним товариством в особі бушлата й Ко, яких нічого, окрім хіба землетрусу, не змогло б вивести з їхнього dolce far niente[431]. Стівен, признавшись, що він усе ще дуже стомлений і слабкий, затримався під, на мить... двері... під... 1

– Одного ніяк не збагну, – сказав він, надумавшись, бо моментом надихнувшись, видати щось оригінальненьке, – навіщо вони перевертають столи на ніч, себто я хотів сказати стільці перевертають на столи у кав'ярнях?

На цю імпровізацію Блум, той, хто за словом до кишені не полізе, відчикрижив, оком не моргнувши:

– Аби вранці підмести підлогу.

І, це кажучи, він круть спритний маневр, вибачившись, але й не приховуючи наміру опинитися по праву руч від товариша, за притаманною йому звичкою, оскільки правий бік був його, сказати б класичним виразом, Ахіллесовою п'ятою. Яка насолода була вдихнути свіжого нічного повітря! Хоча Стівен досі ще не зовсім твердо тримався на ногах.

– Воно, це повітря, вмить вас зміцнить, – запевнив Блум, маючи на увазі й прогулянку. – Треба тільки прогулятись, і тоді ви почуветеся зовсім іншою людиною. Це недалеко. Зіпріться на мене.

Відповідно він узяв Стівена під правицю своєю лівою і відповідно повів вулицею.

– Авжеж, – відгукнувся той не надто впевнено, бо йому здалося, він відчуває, як його торкається якась дивна плоть іншої людини, щось без м'язів, колихливе і все таке.

Так чи інак, а вони проминули сторожову вартівню з кургляками, жарівнею та всім іншим, де тимчасовий працівник міських служб, екс-Гумлей, все так само на свій страх і ризик перебував у Морфеевих обіймах, мріючи уві сні, за відомим виразом, про ліс зелений, пасовиська свіжі. Що ж до труни, напханої кругляками, то, до речі, й геть непогана аналогія, адже ж його, по суті, якраз і забили камінням оці сімдесят двоє з вісімдесяти, з чимсь там, вибірників, котрі переметнулися в час розколу, й то, переважно, хвалений селянський клас, либонь, ті самі вигнані скіпщики, яким він повернув їхні наділи.

Попідручки торуючи шлях через Бересфорд-плейс, перевели балачку на музику, ту форму мистецтва, до котрої Блум, просто як любитель і тільки, плекав найбільшу любов. Вагнерова музика, хай, звісно, по-своєму й велика, видавалася Блумові тяжкуватою, там нелегко вслідкувати, коли вперше припадеш до неї, а от «Гугеноти» Меркаданте або «Сім останніх слів на хресті» Мейєрбера, а також Дванадцята меса Моцарта – цим він просто розкошував, а «Глорія» з названої меси була для нього вершиною першокласної музики як такої, і поруч неї вся решта здавалася жалюгідною вторинністю. Священну музику католицької церкви він підносив на висоту, недосягну

для всього, що в цій галузі могла запропонувати конкуруюча фірма, як, скажімо, гімни Муді й Сенкі, або ще «Поклич мене в життя, й я стану твоїм вірним протестантом». А ще він обожнював, як ніщо інше, «Stabat Mater» Россіні – річ, повну розсипищ просто безсмертних шедеврів, а його дружина, Меріон Твіді, мала в ній приголомшливий успіх, то була справжня сенсація, він міг упевнено сказати, яка додала їй чимало лаврів, а всі інші опинилися цілковито в тіні у церкві отців-езуїтів на Горішній Гардинер-стрит, святе місце було до самих дверей заповнене віртуозами чи, правильніше, *virtuosi*, що збіглися її послухати. Усі водно твердили, що ніхто не зрівняється з нею, досить сказати, що в подібному місці, де винятково богослужіння й духовна музика, її в захваті викликали на біс. Загалом, хоч і віддаючи перевагу легким операм такого плану, як «Дон Жуан» або «Марта», цій своєрідній перлині, він схилився, хай і з поверховим ознайомленням, і до строго класичної школи, якою є, скажімо, Мендельсон. Говорячи про це й вважаючи за безперечне, що він добре знайомий з улюбленими аріями минулого, він згадав *par excellence*[432] арію Ліонеля з «Марти», *M'arragi*[433], яку, завдяки цікавому збігові, йому пощастило послухати чи, точніше, підслухати вчора, й це вельми поціновуваний ним подарунок долі, у виконанні шановного Стівенового батька – абсолютно взірцевому, яке залишає всі інші далеко позаду. На чемно поставлене запитання Стівен відповів, що не виконує її, однак почав славити Шекспірові пісні, принаймні того чи десь того періоду, а ще лютніста Доуланда, що мешкав на Феттерлейн біля Джерарда-ботаніка, – того самого, який *annos ludendo hausit*, *Doulandus*[434], та ще інструмент, який він сподівався придбати за шістьдесят п'ять гіней у містера Арнольда Долмеча, котрого Блум чомусь не спромігся пригадати, хоча на звук прізвище ж явно знайоме; та Фарнабі й сина з їхнім вишуканим голосоведенням і Берда (Вільяма), що грав на верджіналі (сказав він) у Капелі Королеви й повсюди, де траплялася нагода, та ще такого собі Томкінса, що компонував мініатюри й арії, і – Джона Буля.

Дорогою, до якої вони підходили, бесідуючи собі, гуркотіла по бруківці за висячим ланцюгом коняка, тягнучи вуличну підміталку й лишаючи позаду довгу смугу сміття, й Блум засумнівався: чи не завадив йому той гуркіт правильно розчуті про шістьдесят п'ять гіней та Джона Буля. Він перепитав, чи той це Джон Буль, котрий ота сама політична знаменитість, позаяк його вразило: двоє геть однакових імен, різучий збіг.

За ланцюгами коняка стала поволі повертати, і Блум, завжди пильний у питаннях безпеки, жартома застеріг, легенько торкнувши супутника за рукав:

– Цієї ночі наші життя в небезпеці. Стережіться цього парового котка!

Потім вони зупинились. Блум задивився на кінську голову, що аж ніяк не тягла на шістьдесят п'ять гіней, зненацька виринувши з п'ятьма зовсім поруч, аж видалася ця конячина якоюсь новою, геть іншою сукупністю кісток, а також м'яса, адже це явно був тихохід, трясоніг, темногуз, хвостомач, вуховис, чиї задні ноги випереджали передні, а володар його створення, поринувши в думи, сидів на своєму сідалі. Але все ж таки яка хороша бідолашна скотинка! Він пошкодував, що не прихопив шматочка цукру, але втішив себе мудрою думкою, що навряд чи можна передбачити всі випадковості, які тільки можуть трапитися. Це ж була просто здоровезна, дурнувата, ляклива коняка-бовдуряка, позбавлена хоч би яких особливих думок чи переживань. Але навіть і собака, розмірковував він, от хоч би та дворняга в Барні Кірнана, якщо отака завбільшки, то й перепудишся, як здибаєш. Тільки тварина не винна, якщо такою вона вродилася, от як верблюд, корабель пустелі, котрий у своєму горбі переганяє виноград на горілку. Дев'ять десятих із них можна тримати в клітках або дресировати, людині всі підвладні, навіть бджіл у вуликах замикає. Кита гарпуном загарпунити, алігатору спинку полоскотати, й він збагне твій жарт, окрейдити півня в коло, а на тигра – мій погляд орлиний. Оці актуальні роздуми стосовно диких звірів посіли на хвилю його розум, відвернувши увагу від Стівенових слів, а тим часом корабель вулиці маневрував собі далі, а Стівен розводився про вкрай цікаве старовинне...

– То про що ж я говорив? Ах так! Дружина моя, – сповістив він, переходячи зразу in medias res[435], – буде страшенно рада зазнайомитися з вами, бо вона просто обожає всяку музику.

І кинув косий, але приязний погляд на Стівенів профіль, викапана його мати, і зовсім не так-то вже й нагадує той звичайний тип красеня-негідника, якому вони всі, безперечно, так і чіпляються на шию, ні, либонь, не таким цей уродився.

І все-таки, якщо припустити, що він успадкував батьків дар, у чому Блум був майже переконаний, то це відкривало в Блумовій свідомості нові обрії, на кшталт Ірландських Ремесел під покровительством леді Фінгалл, концерт минулого понеділка, та аристократії взагалі.

А Стівен тим часом описував витончені варіації на тему «Тут юности кінець» Янса Пітера Свелінка{877}, голландця з Амстердама, де кажуть фрау на дами. Але ще дужче подобалася йому старовинна німецька пісня Йоганнеса Єпа про супокійне море й голоси сирен, ніжних чоловіковбивць, що трохи налякало Блума:

Von der Sirenen Listigkeit

Tun die Poeten dichten [436]

Ці початкові такти він проспівав і переклав extempore[437]. Блум кивнув головою і сказав, що він чудово все зрозумів і просить його продовжувати, що той і вчинив.

Такий феноменальний тенор, найрідкісніший дар, що його Блум оцінив із першої ж уловленої ноти, легко міг би, якби тільки його поставив належно котрий-небудь фахівець вокалу, наприклад, Барраклоу, та якби ще він умів читати ноти, диктувати свої ціни, тоді як баритони йшли на десять і пенні, і в недалекому майбутньому забезпечити своєму власникові entrée[438] до всіх світських салонів найфешенебельніших кварталів, до магнатів великого бізнесу й титулованих осіб а там би він з його університетським дипломом бакалавра мистецтв (теж своєрідна добряча реклама) та манерами щирого джентльмена (що вельми підсилює сприятливе враження) неодмінно сягнув успіху, мавши розумну голову на плечах яка тут також не зайва і все інше що тільки треба, от тільки вбрати б його як слід, аби якнайкраще втертися до них у довіру, позаяк він сам, буди юним новачком у світських тонкощах стосовно вбрання, певне, ще не тямить, наскільки подібні дрібниці можуть нашкодити. Фактично справа кількох місяців, і Блумові вже виразно бачилось, як той бере участь у їхніх музично-артистичних вечорах та прийомах, особливо в пору різдвяних свят, викликаючи легкий переполох у дамському голубнику й тішачись підвищеною увагою шукачок нових відчуттів, такі випадки, він переконався, зовсім не були рідкістю – та й сам він свого часу, тільки не роздзвонюватимем про це, мав, коли б тільки забажав, цілковиту можливість легко... До того ж звісно слід іще врахувати й грошову винагороду (а не начхати на неї) бо то ж був би істотний доважок до його викладацького бюджету. Це не означає (в дужках зазначив Блум), нібито заради лакомства нікчемного той неодмінно має заручитися з ліричною сценою надовго як із життєвою кар'єрою. Але то був би крок у правильному напрямі, тут годі щось заперечити, і це ані з грошового, ані з духовного погляду не могло принизити його гідність, адже часто виходить украй доречно, якщо в найкритичніший момент, коли й будь-яка абищія теж допомога, тобі раптом вручають чек. А ще ж, хоча останнім часом смаки дуже зіпсувалися, ось така оригінальна музика, далека від звичайної рутини, мусить дуже швидко увійти в моду, позаяк це стане великою новинкою для

дублінського музичного світу після всього набридлого потоку легкостраних соло для тенора який виливають на сердешну публіку Айвен Сент-Остелл і Хілтон Сент-Джаст із їхньою *genus omne*[439]. Авжеж, без тіні сумніву, він зміг би, всі козири у нього в руках, і є щонайсприятливіша можливість зробити собі ім'я – сягнути найвищої оцінки в очах міста, висот, з яких він міг би диктувати тверду ціну і, заздальгідь домовившись, улаштувати парадний концерт у закладі на Кінг-стріт, аби тільки була в нього певна підтримка, якби – хоча тут, звісно, велике якби – хтось підштовхував його нагору, так би мовити, й допомагав обходити всілякі неминучі перешкоди, на яких так часто спотикаються молоді таланти, коли в них голова йде обертом від першого успіху. Причому це навіть ані на йоту не відволікатиме його від решти, якщо він сам собі господар, бо ж матиме масу часу для занять літературою у вільні хвилини коли душа забажає це ж не суперечить співацькій кар'єрі й ніскільки їй не зашкодить бо то його клопіт і більш нікого не стосується. Фактично йому все просто саме йшло до рук, і власне з ось цієї причини той, інший, наділений незвичайно гострим нюхом на всяку поживу, взагалі надумався мати з ним справу.

І саме тієї миті кінь... і перегодом, при слухній нагоді, він (Блум себто) намірився, анітрохи не втручаючись у того особисті справи за принципом дурне діло нехитре, поради́ти йому урвати стосунки з таким собі багатонадійним лікарем, котрий, як завважив Блум, вельми зневажливо з ним (Стівеном) обходився й навіть, під личиною жарту, був не від того, щоб того, за його відсутності, й очорнити чи як іще це назвати, що, на скромну думку-блумку, виказувало досить негарний характер його вдачі – чи вдачу його характеру? (Даруйте цю мимовільну гру.)

А кінь, дійшовши, сказати б, межі, зупинився і, високо, гордою дугою задерши хвоста, зронив на дорогу, яку незабаром доведеться щіткам мести й шкребти, три димучі кавалки яко законний внесок кавалерії. Непоквално і троекратно, раз за разом, випорожнився він із обвислого свого заду. А кучер, сповнений гуманізму, терпляче вичікував на своїй косатій низькопосадковій колісниці{878}, поки той (чи та?) скінчить свою справу.

Блум і Стівен скористалися несподіваною загайкою та й пройшли пліч-о-пліч у вільну прогалину в ланцюгах, праворуч і ліворуч від стовпця, а тоді, переступивши через кавалково-кізякову зону, попрямували по Долішній Гардинер-стріт, причому Стівен уже впевненіше, але все так само неголосно, виводив кінцівку балади:

Und alle Schiffe bnicken[440].

Кучер хоч би слово тобі зронив, добре там, лихе чи байдуже. Він просто споглядав дві їхні постаті, сидючи на своєму повозі, як вони – обидві в чорному, одна гладка, друга худа – чимчикують до залізничного моста, аби отець Махер їх повінчав. Отак ідучи, вони іноді ставали, потім знову йшли, продовжуючи свій тет-а-тет (кучер був, звісно, абсолютно поза тим) про підступних сирен, що зводять чоловіків з ума-розуму, домішуючи сюди й низку інших тем подібного штабу, про загарбників, разом з історичними прикладами оних, тоді як чолов'яга на підмітальному повозі чи коли вам завгодно назвіть оте підгрібальним повозом котрий ні в якому разі не міг нічого чути бо ж ті зайшли надто вже далеко сидів собі на своєму сидінні в кінці Долішньої Гардинер-стріт і дивився їхньому низькопосадковому повозу вслід.

Епізод 17

Якими паралельними курсами йшли Блум і Стівен на зворотному шляху?

Вирушивши об'єднано, нормальною прогулянковою ходою, з Бересфорд-плейс, вони подалися по Долішній та Середній Гардинер-стрит та по Маунтджой-сквер, у вказаному порядку, на захід; потім, уповільненим кроком, обидва збиваючись ліворуч, помилково через Гардинер-плейс до самого рогу Темпл-стрит; тоді, повільною ступою, із зупинками, збиваючись праворуч, по північному боці Темпл-стрит до Гардвік-плейс. Просуваючись, такі вельми несхожі, неквапливим прогулянковим кроком, обидва перетнули круглу площу перед церквою Св. Георгія по діаметру, позаяк хорда всякого круга коротша за ту дугу, що на неї спирається.

Які теми обговорював цей дуумвірат під час тих його мандрів?

Музику, літературу, Ірландію, Дублін, Париж, дружбу, жінок, проституцію, дієту, вплив газового освітлення або ще світла ламп розжарювання й дугових на зростання довколишніх парагеліотропічних дерев{879}, загальноприступні муніципальні сміттєві урни для невідкладних потреб, римо-католицьку церкву, безшлюб'я духівництва, ірландську націю, навчальні заклади єзуїтів, різноманітні професії, вивчення медицини, проминулий день, підступний вплив передсудоби, Стівенову непритомність.

Чи ж виявив Блум спільні фактори споріднености в їхніх відповідно схожих та несхожих реакціях на пережите?

Обидва були чутливі до художніх вражень, віддаючи перевагу музичним перед пластичними чи живописними. Обидва схилилися до континентального устрою життя, цураючись острівного, і воліли жити по цей бік Атлантики, а не по той. Обидва, діставши ранній домашній гарт і впадкувавши зухвалу схильність до інакодумства й протистояння, відкидали численні загальноприйняті релігійні, національні, соціальні й моральні доктрини. Обидва визнавали то стимулюючий, то притуплюючий, почергово, вплив магнетичного тяжіння протилежних статей.

Чи розбіжні мали вони погляди на які-небудь речі?

Стівен відверто не погоджувався з Блумовою думкою щодо важливости дієтичного й громадянського самовдосконалення, тоді як Блум не погоджувався, мовчки, зі Стівеновою думкою стосовно вічного утвердження людського духу в літературі. Блум у душі підтримував Стівенову поправку, згідно з якою анахронізмом було відносити дату навернення ірландського народу з друїдської віри в християнство, яке здійснив Патрик син Кальпорна, сина Потіта, сина Одісса, посланий папою Целестином Першим у 432 році, за правління Лірі, приблизно до 260 року й королюванню Кормака МакАрта († 266 н.е.), що задихнувся у Слетті від неправильного ковтання їжі й був похований у Росснарі. Непритомність, яку Блум пояснював шлунковим виснаженням і дією певних хімічних сполук з різними градусами алкоголю та різними частками домішок, підсиленим за рахунок розумового напруження і швидких обертових рухів в атмосфері розслаблення, Стівен приписав вторинній появі ранкової хмаринки (спостереженій обома із двох різних пунктів, Сендикуова й Дубліна), завбільшки спочатку з жіночу долоню.

Чи ж існував бодай один предмет, на який їхні погляди були однаково негативні?

Вплив газового, а так само й електричного освітлення на зростання довколишніх парагеліотропічних дерев.

Чи обговорював Блум у минулому подібні теми під час нічних прогулянок?

1884 року з Овеном Голдбергом і Сесілом Тернбулом уночі на міських магістралях між Лонгвуд-авеню й Леонардовим рогом, між Леонардовим рогом і Сінг-стрит та Блумфілд-авеню. 1885 року з Персі Епджоном вечорами, притулившись до стіни між віллою Гібралтар і Блумфілд-гаусом у Крамліні, баронство Апперкрос. 1886 року спорадично з випадковими знайомцями й можливими покупцями, на ганку біля дверей, у передпокоях, вагонах третього класу приміських залізничних ліній. 1888 року часто з майором Брайеном Твіді та його дочкою Меріон Твіді, всі разом чи поокремо, на веранді будинку Метью Діллона в Раундтауні. Один раз 1892 і раз 1893 року, з Джуліусом Мастяньським, обидва випадки – у вітальні його (Блума) будинку на Західній Ломбард-стрит.

Які думки виникли в Блума у зв'язку з безсистемною низкою дат: 1884, 1885, 1886, 1888, 1892, 1893, 1904 – до їхнього прибуття на місце призначення?

Йому подумалося, що прогресивне розширення сфери індивідуального розвитку й досвіду регресивно супроводжувалося звуженням протилежної царини стосунків між індивідами.

Яким саме чином?

Від неіснування до існування він прийшов до багатьох і був прийнятий як один із них; існуючи, він був з усяким, як усякий з усяким; перейшовши з існування в неіснування, він стане для всіх ніким, несприйманим.

Яку дію виконав Блум по їх прибуттю на місце призначення?

Біля східців четвертого в ряду рівновідмінних непарних номерів, номера 7 на Екклс-стрит, він машинально сягнув рукою до задньої кишені штанів, щоб дістати ключа.

Чи ж лежав там ключ?

Лишився він лежати в зазначеній кишені, але тих штанів, які він надягав напередодні.

Чому це викликало в нього подвійну досаду?

Тому що він забув і тому що згадав, як двічі нагадував собі не забувати.

Який же вибір постав перед нашою парою, позбавленою ключа навмисне й (відповідно) з необачности?

Входити чи не входити. Стукати у двері чи не стукати.

Блумове рішення?

Тактичний маневр. Упершись ногами в карликову стінку, він видерся на огорожу, насунув чимщільніш капелюха на голову та, вхопившись у двох точках за нижнє з'єднання поперечин і шул, поступово звисив своє тіло у двірок, на весь зріст п'яти футів дев'яти з половиною дюймів, до відстані в два фути й десять дюймів від забрукованого ґрунту, після чого дозволив тілу порухатися вільно в просторі, відділившись від огорожі й скулившись у передчутті удару при падінні.

Чи впав він?

У відповідності до відомої ваги свого тіла, яка дорівнювала одинадцяти стоунам і чотирьом фунтам{880} в англійській системі мір, як те визначено градуйованим приладом для самостійного періодичного зважування у приміщенні аптекаря й фармацевта Френсиса Фрьодмена, Північна Фредерик-стрит, 19, на минуле свято Вознесіння, а саме дванадцятого травня високосного тисяча дев'ятсот четвертого року за християнським літочисленням (за єврейським – п'ять тисяч шістсот шістдесят четвертого, за мусульманським – тисяча триста двадцять другого), золоте число 5, епакта 13{881}, сонячний цикл 9, недільні літери С В, римський індікт 2, юліанський період 6617, MCMIV.

Чи підвівся він неушкоджений після падіння?

Сягнувши знову положення стійкої рівноваги, підвівся неушкоджений, хоч і пережив струс при падінні, підняв клямку зовнішніх дверей, приклавши зусилля до її вільно рухомої пластини, й важіль першого типу до її точки опори, із затримкою проник до кухні через суміжну напівпідвальну комірчину, запалив тертям сірника-«люцифера», відкрив обертом вентиля горючий газ, запалив високе полум'я, прикрутив його, регулюючи, до вільного горіння, і засвітив нарешті переносну свічку.

Яку переривисту послідовність образів сприйняв у цей час Стівен?

Прихилившись до огорожі, він сприйняв крізь прозорі шибки кухні образи чоловіка, що регулює газове полум'я у чотирнадцять свічок; чоловіка, який засвічує свічку; чоловіка, котрий скидає один по одному свої черевики, й чоловіка, що виходить із кухні, несучи засвічену свічку в одну свічку.

Чи з'явився той чоловік десь в іншому місці?

Коли спливли чотири хвилини, мерехтіння його свічки зробилося помітне крізь напівпрозоре напівокругле віялоподібне віконце над вхідними дверима. Вхідні двері повільно прокрутилися на своїх завісах. Відкрився простір проходу, і там знову з'явився чоловік, уже без капелюха й зі свічкою.

Чи послухався Стівен його знаку?

Так, він тихо увійшов, допоміг зачинити двері й взяти їх на ланцюжок, після чого так само тихо пішов слідом за спиною, ногами в домашніх капцях та засвіченою свічкою того чоловіка через передпокій, повз промінь світла з-під дверей ліворуч і обережно вниз, по п'ятьох східцях, що звертають убік, до кухні Блумового дому.

А що робив Блум?

Він загасив свічку, спрямувавши потужний потік видихнутого з рота повітря на її полум'я, присунув до коминка два соснові стільці з ложкоподібними сидіннями, один для Стівена, спинкою до вікна, що дивилося в двір, другий – для себе, про всяк випадок, опустився на одне коліно, розклав на решітці коминка погребне вогнище з перехрещених соснових трісок, пістрявих паперових клаптиків і неправильних багатокутників найкращого вугілля «абрам» по двадцять одному шилінгу за тонну, зі складів фірми «Квіт і Мак-Дональд», Д'Ольєр-стрит, 14, підпалив папір у трьох місцях, де він витикався назовні, одним запаленим «люцифером», вивільняючи тим самим потенційну енергію, вміщену в паливі, завдяки даній його елементам вуглецю й водню можливості входити у вільне поєднання з киснем повітря.

Про які аналогічні видіння подумав Стівен?

Про інших людей, які в інший час і в інших місцях, ставши на одне коліно чи й на обидва, розпалювали для нього вогонь: про брата Майкла в лікарні коледжу Товариства Ісусового в Клонгоуз-Вуд, Саллінс, графство Кілдер; про свого батька, Саймона Дедала, в голій необставленій кімнаті їхнього першого житла в Дубліні, Фіцгіббон-стрит, будинок номер тринадцять; про свою хрещену матір, міс Кейт Моркан, в оселі її вмирущої сестри, міс Джулії Моркан, Ашерс Айленд, 15; про свою матір Мері, дружину Саймона Дедала, в кухні будинку номер дванадцять на Північній Річмонд-стрит, уранці в день свята Святого Франциска Ксаверія 1898 року; про отця Батта, декана, у фізичному кабінеті університетського Коледжу, Північна Стівенс-Грін, 16; про свою сестру Діллі (Делію) в будинку їхнього батька у Кабрі.

Що вздрів Стівен, підвівши свій погляд на висоту одного ярда від вогнища, в напрямі протилежної стіни?

Нижче низки п'яти дверних дзвіночків на пружинках криволінійну, протягнуту навкіс між двома гачками в ніші біля коминкового стояна, шворку, на якій висіли чотири носові хустинки невеликого квадратного формату, складені й незакріплені, послідовно зімкненими прямокутниками, а ще пару сірих жіночих панчіх із фільдеперсовими п'яткою і верхом, у звичайному положенні, схоплених трьома вертикальними дерев'яними прищіпками, дві з боків і одна в точці дотику.

Що побачив Блум на плиті?

На правій (меншій) полиці для підігріву їжі – синю емальовану каструлю, на лівій (більшій) – чорного залізного чайника.

Що зробив Блум на плиті?

Переставив каструлю на ліву полицку, взяв залізного чайника й поніс до мийниці, маючи намір пустити струмінь води, покрутнувши кран, аби вона могла текти.

Чи ж потекла вона?

Так. Із водосховища Раундвуд{882}, що в графстві Віклоу, місткістю в 2400 мільйонів галонів, просочуючись через попідземний акведук в одну чи дві труби, з фільтрами, збудований із проектною вартістю обладнання 5 фунтів стерлінгів за погонний ярд через Даргл, Ретдаун, Долину Даунсів і Каллоугіл у водосховище площею 26 акрів у Стиллоргені, на відстані 22 англійських миль, а звідтіля по системі допоміжних відстійників, із перепадом висоти 250 футів, до межі міста біля моста Юстас і Горішньої Лісон-стрит, хоча внаслідок тривалої літньої посухи та повсякденного споживання обсягом до 12,5 мільйонів галонів рівень води впав нижче порога водозливної греблі, через що окружний інспектор та інженер водогінної мережі містер Спенсер Гарті, М. І.[441], за вказівкою управління водогону заборонив використання міської води для будь-яких цілей, окрім домашнього споживання (передбачаючи, що виникне необхідність удатися до непридатної для пиття води Великого й Королівського каналів, як 1893 року), особливо ж у зв'язку з тим, що Богадільня Південного Дубліна, навсупереч лімітові в 15 галонів на день для одного незаможного, а той ліміт замірювався шестидюймовим водоміром, викрита була в щонічному виливанні зайвих 20 000 галонів, згідно з показами водоміра, за заявою муніципального юрисконсульта містера Ігнатіуса Райса, повірника, і, тим самим, у діях, що завдають збитків іншій частині населення, здоровим і платоспроможним платникам податків.

Що в воді захоплювало Блума, водолюба, водочерпія, водоноса, коли він повертався до плити?

Її універсальність; її демократична рівність і вірність своїй природі у прагненні до власного рівня; неосяжність її океанів у Меркаторовій проекції на мапі; її незміряна глибина в Зундамській западині Тихого океану, яка перевищує 8 000 морських сажнів; невтомна рухливість її хвиль і поверхневих часток, що почергово перевідують усі куточки її берегів; незалежність її частин; мінливість станів моря; її гідростатична нерухомість під час штилю; її гідрокінетичне розбухання в припливи і в весняне водопілля; її вщухання після руйнівних бур; її стерильність у полярних льодах Арктики й Антарктики; її значення для клімату й торгівлі; її переважання над квадратних ліг по всьому регіону нижче субекваторіального тропіка Козорога; мультисекюлярна сталість її первісного басейну; її жовтогарячобуре ложе; її здатність розчиняти й містити в розчині всі розчинні речовини, включно з мільйонами тонн найкоштовніших металів; невблаганне розмивання нею півостровів та опливаючих мисів; її алювіальні відклади; її вага, об'єм, щільність; несхитність її в лагунах і високогірних чашоподібних озерах; градації її барв у тропічному, помірному й холодному поясах; мережі її транспортних розгалужень у материкових замиканих озерами потоках, у ріках, що зливаються водно й течуть в океан, з їхніми притоками й трансоеанськими течіями, у Гольфстрімі на північ і південь від екватора; її буйна сила в цунамі, тайфунах, артезіанських колодязях, виверженнях, дощах, вирах, повенях, розлиттях, донних хвилях, вододілах, водопусках, гейзерах, водоспадах, затонах, мальстримах, паводках, потопах, зливах; її величезна землеохопна агоризонтальна кривизна; потаємність її джерел і прихована вільгість, яку виявляють водошукацькі або гігрометричні прилади і яка має своїми прикладами колодязь біля дірки в мурі, де Ештаунська брама, насичення повітря, дистиляцію роси; простота її

складу, де дві частини водню на одну частину кисню; її цілющі властивості; її підйомна сила у водах Мертвого моря; її вперта всепроникальна здатність у струмочках, ярах, несправних греблях, щілинах корабельних корпусів; її придатність очищати, втамовувати спрагу, гасити вогонь, живити рослинність; її довершеність у як парадигми й першообразу; її обертання на пару, туман, хмари, дощ, іній, сніг, град; її сила в потужних гідрантах; розмаїття її форм в озерах, бухтах, затоках вузьких і широких, протоках, вигинах, рукавах, губах, лагунах, атоллах, архіпелагах, фйордах та естуаріях; її твердість у льодовиках, айсбергах, дрейфуючих льодах; її слухняна готовність приводити в дію водяні млини, турбіни, генератори, електростанції, машини майстерень відбілювання, вичинювання й тріпання; її корисність у каналах та ріках, якщо ті судноплавні, у плавучих і ремонтних доках; її потенційні можливості, приховані у підкоренні припливів та відпливів, а також потоків із великими перепадами висоти; її підводна фауна й флора (анакустичні й фотофобні), чисельно, коли не буквально, порівнянні з усім розмаїттям мешканців земної кулі; її всюдисущість, позаяк вона становить 90 % людського організму; згубність її випарів у мочарах, багвинах, болотах, гниловодді зів'ялих квітів і в застійних застумах при щербатому місяці.

Навіщо, поставивши наповненого до половини чайника на розжевіле вугілля, він знову повернувся до крана, з якого все ще текла вода?

Щоб вимити руки бруском Баррингтонового лимонного мила, почасти вже змиленого і з прилиплим до нього папером (придбаним тринадцять годин тому й ще не оплаченим, ціна чотири пенси), у свіжій холодній мінливо-незмінній воді й витерти їх, а також обличчя, довгим рушником із небіленого полотна з червоною облямівкою, перекинутим через обертову дерев'яну палицю.

Яку Стівен висловив підставу, аби відхилити Блумову пропозицію?

Що він гідрофоб, не зносить контакту з холодною водою, хай то буде часткового (хлюпання в обличчя), а чи повного при зануренні (останній раз він приймав ванну в жовтні місяці минулого року), має неприязнь до схожих на воду речовин, якими є скло й кришталь, і не довіряє водянистості мови чи й думок.

Що завадило Блумові звернутися до Стівена з порадою стосовно гігієни й профілактики, а також з аргументацією на користь попереднього змочування голови й скорочення м'язів при швидкому обризуванні обличчя й шиї, огруддя й епігастральної ділянки у випадку річкового чи морського купання, позаяк з усіх частин людського організму найчутливіші до холоду потилиця, шлунок, долоні рук та ступні ніг?

Несумісність водної стихії з примхливою оригінальністю генія.

Від яких іще повчальних порад він утримався подібним чином?

Від дієтичних: стосовно вмісту білків та енергетичних калорій у беконі, трісці й маслі, а також щодо відсутності перших в останньому з перелічених і великої кількості останніх у першому з переліку.

Котрі з якостей гостя видалися господареві панівними?

Упевненість у собі, урівноважено-супротивні сили самозречення й самовідновлення.

Який супутній феномен мав місце в посудині з рідиною під дією полум'я?

Феномен кипіння. Роздмухване безперервним потоком повітря спрямованої вгору тяги між кухнею та коминковою трубою горіння передалося від купок розпалювальних матеріалів поліедральним масам бітумінозного вугілля, що містило у спресованій мінеральній формі верстви скам'янілого листяного покриву доісторичних лісів, рослинне існування яких, своєю чергою, обумовлювалось сонцем, первинним джерелом тепла (променистого), що передавалося всюдисущим світлоносним теплопровідним ефіром. Тепло (конвектоване), різновид руху, що розвивається за подібного згоряння, постійно і в дедалі більшій кількості надходило від свого джерела до рідини в посудині, будучи випромінюване через нерівну нечищену темну поверхню металевого заліза, а почасти воно відбивалося, почасти поглиналося й почасти передавалося, поступово підвищуючи температуру води від нормальної до точки кипіння, причому підвищення температури можливо виразити як результат затрати 72 теплових одиниць, необхідних для нагрівання 1 фунта води від 50° до 212° за Фаренгейтом.

Що звістило про досягнення вказаного підвищення температури?

Подвійне серпоподібне виверження водяної пари з-під накривки чайника з обох боків одночасно.

Для якої особистої мети міг Блум використати воду, доведену зазначеним способом до кипіння?

Для того, щоб поголитися.

Які ж переваги нічного гоління?

М'якша щетина бороди; м'якший помазок, якщо його навмисне залишати, від гоління до гоління, в засохлій піні; м'якша шкіра, якщо несподівано здибаєш знайомих жіночої статі в незвичайний час, в усамітненому місці; спокійні роздуми про перебіг дня; відчуття більшої чистоти, коли прокинешся після більш освіжливого сну, тоді як ранковий гамір, передчуття й завади, гуркання молочаревого бідона, подвійне стук-стук листоноші, газета, прочитана й перепрочитана при намилюванні й перенамилюванні того ж самого місця й зненацька переляк і думка про те чи шукав він щось хоча потім надумав ат дрібниці можуть спровокувати прискорене виголювання чик і врізався пластир на те хай і пусте за розміром одітти послинь і приткни тим що треба боком коли вже скоїлось ненароком.

Чому відсутність світла непокоїла його менше, ніж наявність шуму?

Тому, що надійніше чуття дотику в його твердій повній чоловічій жіночій пасивній активній руці.

Якою ж якістю володіла вона (його рука), але за якого, однак, протидійного впливу?

Здатністю хірургічного оперування, причому, однак, йому осоружне було проливання людської крові, навіть і тоді, коли мета виправдовувала засоби, й він волів мати, у природному їх порядку, геліотерапію, психофізіотерапію та остеопатичну хірургію.

Що можна було побачити на нижній, середній та верхній полицях кухонної шафи, яку відкрив Блум?

На нижній полиці – п'ять вертикальних невеликих тарілок, шість горизонтальних блюдець, на яких лежали перевернуті чашки, чашка з пристосуванням для вусів, неперевернута, з блюдцем «кроун-дербі», чотири білі з золотим обідком чарки для яєць, відкритий замшований гаманець, де видніли монети, переважно мідні, й слоїк з ароматизованими (фіялкою) цукерочками. На середній полиці – вищерблену чарку для яйця, яка містила перець, барильце зі столовою сіллю, чотири злиплі чорні оливки в промасленому папері, порожню коробку від паштету «слива», овальний плетений кошичок, застелений гофрованим папером і багатий на одну грушу сорту «джерсі», напівпорожню пляшку цілющого білого портвейну фірми «Вільям Гілбі й Ко», напівзагорнуту в коралово-рожеву серветку, пакет розчинного какао Еппса, п'ять унцій високосортного чаю від Енн Лінч по два шилінги за фунт, у пожмаканій фользі, циліндричну бляшанку з найкращим кристалізованим грудковим цукром, дві цибулини (з яких більша й ціла іспанського, а менша – ірландського сорту, з поверхнею, збільшеною завдяки розтину надвоє, і тому пахкіша), молочник із вершками з Ірландської Взірцевої Молочної Ферми, брунатний череп'яний дзбан, що містив півпінти збираного й прокислого молока, що під дією тепла перетворилося на воду, кислувату сироватку й невіддавлений сир, і та кількість, якби до неї додати взяті для сніданків пана Блума й пані Флемінг, становила якраз одну англійську пінту, сумарний напочатку приставлений обсяг; два зубки часнику, півпенні й невелику тарілку зі свіжим іще шматочком антрекоту. А на верхній полиці – батарею слоїків варення, різних розмірів і різного походження.

Що привернуло його увагу на серветці, якою застелено шафу?

Чотири багатокутні клаптики двох порваних червоних квіточків тоталізатора, з номерами 8 87, 8 86.

Які спогади відбилися на його чолі тимчасовою насупленістю?

Спогади про збіги, коли правда буває дивніша за вигадку, які провіщали результат перегонів із перешкодами на Золотий Кубок, офіційний і остаточний результат яких він прочитав ув «Івнінг Телеграф» (вечірній рожевий випуск), у «Притулку візника» біля Баттського моста.

Де ж він отримав попередні натяки на цей результат, сподіваний чи вже готовий?

У патентованому закладі Бернарда Кірнана, Мала Бритн-стрит, 8, 9 і 10; у патентованому закладі Девіда Берна, Дьюк-стрит, 14; на Долішній О'Коннел-стріт, біля дверей Грема Лемона, коли понурий молодик тицьнув йому в руки рекламу (котру він згодом викинув), що повідомляла про Іллю, відновителя Сіонського храму; на Лінкольн-плейс, біля виходу з аптеки «Ф. В. Свені і Ко Лімітед, фармацевти», коли,

після того, як Фредерік М. (Бентам) Лайонс квапливо попросив, погортав і повернув, у вказаному порядку дій, останній номер «Фріменс джорнел енд нешнл пресс», який він саме хотів викинути (згодом і викинув), він рушив далі, до східного стилю будівлі Турецьких і Парових Лазень, Ленстер-стрит, 11, сяючи відблисками божественного натхнення на обличчі, несучи в руках таємницю перегонів, викарбовану мовою пророцтв.

Які пом'якшувальні міркування полегшували йому досаду?

Труднощі витлумачення, оскільки значення всякої події проявляється після її здійснення настільки ж по-різному, як електричний розряд проявляється за акустичної реєстрації, а ще складнощі точного співставлення реальних збитків у випадку хибного витлумачення з повною сумою можливих збитків за рахунок утраченого у випадку правильного витлумачення.

Його настрої?

Він не ризикував, не сподівався, не відчув розчарування – він був задоволений.

Чим був він задоволений?

Тим, що не зазнав реальних збитків. Що надав справжній виграш іншим. Світло язичникам.

Як же Блум готував легкий перекус для язичника?

Він насипав у дві чашки по дві повні ложки, загальною кількістю чотири, розчинного какао Еппса й далі дотримувався надрукованої на пакеті інструкції, додавши в кожную чашку, після достатнього настоювання, рекомендовані інгредієнти для розчинення, рекомендованим же чином і в рекомендованій кількості.

Які надналежні знаки особливої гостинності проявив гостеві господар?

Жертвуючи своїм правом симпозіарха на чашку з імітації порцеляни «кроун-дербі» зі знадіб'ям для вусів, подаровану йому єдиною його донькою Міллісент (Міллі), він замість неї скористався такою самою чашкою, котру дав гостеві, та, як рідкісний виняток, подав гостеві, а також, хоч і в меншій мірі, собі, густі вершки, зазвичай бережені для сніданку його дружини Меріон (Моллі).

Чи ж усвідомив гість ці знаки гостинності й чи поцінував їх?

Коли господар привернув його увагу до них жартівливо, він прийняв їх поважно, й ось таким робом, у жартоповажній мовчанці, вони й причастилися Еппсовою маспродукцією, живлющим какао.

А чи були такі знаки гостинності, які він намислив, але відклав тимчасово, приберігаючи їх для іншої особи й для себе самого на майбутнє, на вивершення розпочатої справи?

Зацерувати дірку завдовжки 1,5 дюйма на правому боці гостевого піджака. Презентувати гостеві одну з чотирьох дамських хустинок, коли буде – якщо буде – досягнута переконаність у доречності презентування цієї останньої.

Хто з них двох пив швидше?

Блум. Мавши початкову фору в десять секунд і здійснюючи з увігнутої поверхні ложечки, по ручці якої безперервно поширювався потік тепла, три ковтки на один свого візаві, шість на його два, дев'ять на три.

Якою роботою мозку супроводжувалися ці повторювані дії?

Виснувавши зі спостереження, але помилково, ніби його мовчазний товариш віддався подумки творчості, він розмірковував про ті втіхи, які добуваються з літератури повчальної, на противагу розважальній, і які він особисто пережив, неодноразово припадаючи до творінь Вільяма Шекспіра задля вирішення нелегких питань, що постають у житті, уявному чи й реальному.

Чи ж знаходив він їх вирішення?

Незважаючи на ревне читання й перечитування, за допомогою ще й тлумачного словника, декотрих класичних місць, він виносив із тексту лише часткову переконаність, позаяк відповіді не охоплювали всіх пунктів.

Якими рядками закінчувався його перший вірш, що його він, потенційний поет, склав в 11 літ, 1877 року, на конкурс із трьома преміями: 10 шил., 5 шил. і 2 шил. 6 п., оголошений тижневиком «Трилисник»?

Цей вірш я збуду з рук,

Аби взяли у друк,

Бо в ньому умістив я стільки дум!

А де кінець рядочків,

Під ними, у куточку,

Впишіть: Ваш, щиро, Лео Блум.

Чи виявив він поміж себе й свого тимчасового гостя чотири сили, що їх розділяли?

Ім'я, вік, національність, віросповідання.

Які анаграми складав він замолоду зі свого імени?

Леопольд Блум

Ельподбомул

Мольдопелуб

Болльопедум

Мольб Оло, деп.

Який акровірш на короткий варіант свого імени він (кінетичний поет{884}) надіслав був панні Меріон Твіді до дня 14 лютого 1888 року?

Поети знай складали рими

Одній лиш музиці незримій.

Любове! Ти злети над ними!

Ь

Дорожча ти за весни й зими!

І ти – моя, і все – здійсниме!

Що завадило йому остаточно скомпонувати злободенну пісеньку (на музику Р. Г. Джонстона) про давноминулі події з натяком на сучасні, під заголовком «Коли б Бріан Бору воскрес та подивився на наш старий Дублін», яку замовив йому Майкл Ганн, орендар театру «Гейеті», Південна Кінг-стріт, 46, 47, 48, 49, аби вставити її до шостої сцени, діамантова долина, другої постановки (30 січня 1893 року) великої щорічної різдвяної феєрії «Синбад-мореплавець»{885} (автор тексту Грінліф Вітіер, декорації Джорджа А. Джексона й Сесіла Гікса, костюми місіс і міс Вілан, вперше поставлено Р. Шелтоном 26 грудня 1892 року під особистим наглядом місіс Майкл Ганн, постановка танців – Джессі Нуар, клоунади – Томаса Отто), чільна жіноча роль – першої солістки Неллі Буверист?

По-перше, коливання між подіями загальноімперських і місцевих масштабів, як от: сподіваний діамантовий ювілей королеви Вікторії (рік народження 1820, сходження на престіл 1837) і сподіяне відкриття нового міського рибного ринку; по-друге, передчуття опозиції з боку радикальних кіл у питаннях візитів, відповідно, їхніх Королівських Високостей герцога й герцогині Йоркських (реальних) і Його Величності короля Бріана Бору (уявного); по-третє, конфлікт між професійною етикою та професійним суперництвом у зв'язку з недавнім спорудженням Великого Мюзик-холу на Берг-квей і театру «Ройял» на Гокінс-стріт; по-четверте, відволікання, результуюче від теплового почуття до неінтелектуального, неполітичного, незлободенного виразу пички Неллі Буверист і жага, розпалювана демонстраціями Нелі Буверист її білих неінтелектуальних, неполітичних, незлободенних предметів спідньої білизни, коли вона (Неллі Буверист) у тих предметах перебувала; по-п'яте, труднощі з підбиранням

підхожої музики та гумористичних натяків із «Збірки жартів на всі випадки життя» (1000 сторінок, і кожна – заряд сміху); по-шосте, гомофонічні й какофонічні рими, пов'язані з іменами нового лорд-мера Деніела Таллона, нового головного шерифа Томаса Пайла та нового головного прокурора Данбара Планкета Бартона.

Яке співвідношення було між віком цього й того?

За 16 літ до цієї їхньої зустрічі, 1888 року, Блумові було якраз стільки, скільки наразі Стівенові, а Стівен тоді був шестилітній хлопчик. А ще через 16 літ, 1920 року, коли Стівенів вік дорівнюється нинішньому вікові Блума, Блумові сповниться 54 роки. 1936 року, коли Блум матиме 70, а Стівен 54, їхні віки, що напочатку перебували у співвідношенні 16 до 0, співвідноситимуться як 17,5 до 13,5, пропорція зростатиме, а нерівність зменшуватиметься в міру додавання довільного числа майбутніх років, адже, коли б пропорція, що мала місце 1883 року, зберігалася незмінною, виходячи з припущення можливості подібного, то 1904 року, коли Стівенові було 22, Блум налічував би 374 роки, а 1920-го, коли Стівенові було б 38, як тепер Блумові, Блум налічив би 646, тоді як 1952-го, коли Стівен сягнув би максимального попотопного віку в 70 літ, Блум, проживши 1190 років і народившись 714 року, перевищив би на 21 рік максимальний допотопний вік, Мафусаїлів, 969 літ, а якби Стівен і собі продовжував жити до досягнення цього віку в 3072 н.е., то Блум на цей час був би зобов'язаний прожити 83 300 років, а народитися 81 396 року до Р. Х.

Які події могли б анулювати ці розрахунки?

Припинення існування обох або одного з них, перехід до нової ери чи то до нового календаря, знищення світу й результована звідси загибель роду людського, неминучі, але непередбачувані.

Скільки попередніх зустрічей слугували доказом давнішого їх знайомства?

Дві. Перша – в бузковому саду будинку Метью Діллона, вілла Медіна, Кіммедж-роуд, Раундтаун, 1887 року, в присутності Стівенової матері, Стівенові тоді було 5 років, і він не хотів вітатись за ручку. Друга – у кав'ярні готелю Бресліна якоїсь дощової неділі січня 1892 року, в присутності Стівенових батька й двоюрідного діда, коли Стівен подорослішав на 5 рочоків.

Чи ж Блум прийняв тоді запрошення на обід, із яким до нього звернувся син, а потім і батько?

Бувши вельми вдячний, із вдячним признанням, зі щирою та вдячливою вдячністю, вдячливо і з подячною приязню шкодуючи, він відмовився.

Чи виявилася в їхній розмові про ці спогади якась третя ланка зв'язку між ними?

Місіс Ріордан, удова з власним капіталом, мешкала в будинку Стівенових батьків від 1 вересня 1888 і до 29 грудня 1891 року, а в роки 1892, 1893 й 1894 вона ж мешкала в готелі «Герб міста», Праша-стрит, 54, власниця місіс Елізабет О'Дауд, де протягом частини 1893 й частини 1894 років була постійною інформаторкою Блума, що жив у тому самому готелі й служив тоді клерком у Джозефа Каффа, Смітфілд, 5, з обов'язками

нагляду за комерційними обладнаннями на розташованому поруч Дублінському скотному ринку, що на Північній кільцевій.

Чи здійснював він для неї якісь особливі справи милосердя?

Іноді, теплими літніми вечорами, він возив її, німичну вдову, що мала скромний, зате власний капіталець, в її інвалідному кріслі на коліщатах, які повільно оберталися, до рогу Північної Кільцевої, навпроти контори містера Гевіна Лоу, де вона залишалася скільки часу, споглядаючи в його однолінзовий польовий бінокль нерозпізнаваних громадян у трамваях, на дорожніх велосипедах із тугими пневматичними шинами, у кебах, на тандемах, у власних і найманих ландо, догкартах, бричках, бідах, лінійках, що ходили з міста у Фенікс-парк і назад.

Чому тоді він був здатний зносити ці свої пильнування з більшою незворушністю?

Тому що замолоду він часто засиджувався, стежачи крізь випуклу округлість пістрявого вітража за видовищем нескінченних змін там, на проїжджій частині вулиці, за дво- й чотириколісними засобами пересування, за дво- й чотириногими перехожими, що ковзали швидко, повільно, розмірено, все довкола та довкола круглого ободу крутобокої кулі.

Які помітно відмінні спогади лишилися в кожного з обох про неї, вже вісім літ як упокоєної?

У старшого – її карти й фішки для гри в безік, її скай-тер'єр, її гадане багатство, замикання надовго в собі й початкова катаральна глухота, а в молодшого – її каганець із кользяної олії перед статусю Непорочного Зачаття, її зелена й каштанова щітки на честь Чарльза Стюарта Парнелла і Майкла Девітта, її серветки з шовкового паперу.

А чи не лишалося в нього якихось молодильних засобів, що здавалися б іще бажанішими через ці спогади, розказані молодшому товаришеві?

Домашні вправи, які він виконував час від часу, а потім занехаяв, і які Юджин Сендоу в брошурі «Фізична сила та як її можна розвинути» рекомендував спеціально для чоловіків-комерсантів із сидячим різновидом занять; їх належало виконувати перед дзеркалом у цілковитій зосередженості, й то так, аби в роботі брали участь різні групи м'язів, і поступово досягалася приємна міць, іще більша приємна розпруженість, а найприємніше – відродження юнацького сприту.

Чи вирізнявся він у ранній юності якоюсь особливою спритністю?

Хоча підіймання штанги було понад його сили, а повний оберт на турніку – понад його хоробрість, усе ж таки в старших класах школи він міг блиснути взірцевим і тривалим триманням кута на паралельних брусах завдяки незвичайно розвиненому черевному пресові.

Чи котрийсь із них двох робив відверті натяки на національні відмінності між ними?
Жоден не робив.

Якими були, коли звести їх до найпростішого взаємного вираження, Блумові думки стосовно Стівенових думок про Блума та Блумові думки щодо Стівенових думок відносно Блумових про Стівена?

Він думав що він думав що він єврей тоді як він знав що він знав що він не був ним.

Якими були, коли усунути замовчувальні обмеження, відповідні їхні родоводи?

Блум, єдиний уроджений чоловічої статі транссубстанційний спадкоємець Рудольфа Вірага (що згодом став зватися Рудольф Блум) із Сомбатхея, Відня, Будапешта, Мілана, Лондона й Дубліна та Елін Гіггінс, другої дочки Джуліуса Гіггінса (вродженого Кароля) та Фанні Гіггінс (уродженої Геґарті). Стівен, старший із братів, що вижили, чоловічої статі єдиносущний спадкоємець Саймона Дедала з Корка й Дубліна та Мері, дочки Ричарда й Кристіни Гулдинг (уродженої Грір).

Чи були Блум і Стівен хрещені та де й ким, кліриком чи мирянином?

Блум (тричі) превелебним містером Гілмером Джонстоном, Магістром гум. наук, особисто в кумській замиській протестантській церкві Святого Миколая; Джеймсом О'Коннором, Філіпом Гілліганом та Джеймсом Фіцпатриком, сукупно, під водогінною колонкою в селі Свордс (Мечі), а ще превелебним Чарльзом Малоуном, вікарієм, у церкві Трьох Святителів, Ратгар.

Чи виявили вони щось подібне у своїх освітніх кар'єрах?

Якби поставити Стівена на місце Блума, то Стлум послідовно скінчив би школу старої пані та середню. Якби ж Блума втелювати на Стівенове місце, то Блівен послідовно скінчив би підготовчий, середній і старший шкільні класи, склав би вступний іспит, пройшов би перший та другий курси гуманітарного відділу й здобув би ступінь бакалавра мистецтв від королівського університету.

Чому Блум утримався від заяви, що він, мовляв, пройшов університет життя?

Тому, що хитався-коливався у непевності, чи не казав такого Стівенові раніше – а чи Стівен йому.

Які два темпераменти репрезентували вони кожен сам собою?

Науковий. Художній.

Які докази притягнув Блум, доводячи, що його нахили спрямовані радше до прикладної,

ніж до чистої науки?

Деякі можливі винаходи, намислені ним у стані нерухокої пересиченості, простягши горизонтально й горілиць заради стравоштравного процесу й черпаючи натхнення в усвідомленні важливості винаходів, звичних нині, але колись революційних, як от: повітроплавний парашут, дзеркальний телескоп, спіральний коркотяг, англійська шпилька, сифон для мінеральної води, канальний опуст із коловоротом і заставкою, всмоктувальна помпа.

Чи призначені були ці його винаходи здебільшого для проекту вдосконаленого дитячого садочка?

Так: відкидаючи як застарілі пугачі, надувні міхури для плавання, азартні ігри, рогачки. В їх числі були астрономічні калейдоскопи, що показують дванадцять сузір'їв Зодіаку, від Овна до Риб, мініатюрні механічні планетарії, арифметичні желатинові цукерочки, геометричне, на додачу до зоологічного, печиво, м'ячі-глобуси, ляльки в костюмах різних епох.

Що ще надихало його в цих задумах?

Фінансовий успіх, якого доскочили Ефраїм Маркс і Чарльз А. Джеймс, перший – зі своїм однопенсовим ярмарком на Південній Джордж-стріт, 42, а другий – з його 6,5-пенсовою крамничкою, великим розпродажем модних товарів і виставкою воскових фігур на Генрі-стріт, 30, плата за вхід 2 п, діти – 1 п; а також величезні непочаті можливості сучасного мистецтва реклами, коли її стиснути в трилітерні моноідейні символи, з максимальною помітністю по вертикалі (провіщення) та максимальною зрозумілістю по горизонталі (розшифровка), а ще – магнетичною здатністю силоміць приковувати увагу, аби зацікавити, переконати, змусити зважитись.

А які приклади?

К. 11. Кіно 11 – шиття штанів.

Дім Ключів. Александер Дж. Кейз – Алессандро Джей Ключчі.

А заперечення, приклади його?

Погляньте-но на цю довгу свічку! Порахуйте, коли вона догорить, і ви отримаєте безплатно 1 пару наших чудових черевиків із натуральної шкіри, з гарантією блиску в 1 свічку. Адреса: Барклай і Кук, Толбот-стріт, 18.

Бацилібій (порошок від комах).

Найнай (вакса для чобіт).

Вампотріб (складаний кишеньковий ніжик із двома лезами, коркотягом, пілочкою для нігтів і стрижнем для прочищення люльки).

А які найнегативніші приклади?

Що за дім без паштету з чорносливом у нім?

Недобуд.

На цім женишся – облаженишся.

Виробництво Джорджа Чорно-Сливі, Дублін, Мерчент-квей, 23, розфасовано в слоїки по 4 унц. і втулено радником Джозефом П. Наннетті, Ч. П., Ротунда-ворд, Гардвік-стрит, 19, безпосередньо під некрологами й роковинами кончин. На етикетці прізвище Чорно-Сливі. Чорнослив і горнятко з м'ясивом – зареєстрована марка. Стережіться підробок. Сливочорн. Лсичоврон. Линвсороч.

Який же приклад надумав він навести, аби підвести Стівена вивести, виснувати, що оригінальність, ефект можуть до успіху привести, але можуть і до дефекту призвести?

Свій власний ідеяминаснажений, але відкинутий проект (бо то виявився прожект) ілюмінованого рекламного фургона, гужовою твариною везеного, де б сиділи дві елегантсько вбрані дівчини й щось невтомно пописували.

Яка навіяна сцена уявилася тоді Стівенові?

Самітний готель на гірському перевалі. Осінь. Сутінки. Палає коминок. У темному кутку сидить молодик. Заходить молода жінка. Вона схвильована. Самотня. Вона сідає. Підходить до вікна. Стоїть. Сідає. Сутінки. Вона задумується. Починає писати на самотньому аркуші з готельною маркою. Задумується. Пише. Зітхає. Стукіт копит і коліс. Вона квапливо виходить. Він з'являється зі свого темного кутка. Хапає той самотній аркуш. Підносить до вогню. Він читає. Самітний.

Що?

Літерами косими, прямими, зі зворотним нахилом: готель «Королевин», готель «Королевин», готель «Ко...».

Яка навіяна сцена пригадалася тоді Блумові?

Готель «Королевин», Енніс, графство Клер, де Рудольф Блум (Рудольф Віраг) помер увечері 27 червня 1886 року, точна година невідома, внаслідок застосування надмірної дози вовчого кореня (аконіту), прийнятого у вигляді антинеуралгічної масти (яку сам він придбав 27 червня 1886 року о 10 годині 20 хвилин ранку в аптеці Френсіса Деннегі, Енніс, Черч-стрит, 17), після, хоч і не внаслідок, купівлі вдень 27 червня 1886 року, о 3 годині 15 хвилин післяобід, нового й вельми чепурного солом'яного човнярського бриля (після, хоч і не внаслідок, купівлі згаданої отрути у названий час і в названому місці), в крамниці одержі Джеймса Каллена, Енніс, Мейн-стрит, 4.

Чому приписав він цю омонімію: ознайомленості, чи збігові обставин, чи інтуїції?

Збігові обставин.

Чи змалював він сцену словами, аби гість її мов побачив?

Він волів бачити гостеве обличчя й слухати його слова, завдяки чому потенційна оповідь здійснилася, а кінетичному темпераментові полегшало.

Чи добачив він лиш зайвий збіг обставин у другій сцені, розказаній йому й названій оповідачем «Краєвид Палестини з гори Пісга, або Притча про сливи»?

Вона-бо, разом із попередньою сценою та іншими, що не були розказані, одначе малися на увазі існуючими, а ще разом із творами на різні теми або повчальними прислів'ями (напр., «Мій улюблений герой»{886} або «Звичка зволікати – часу кат»), написаними за час навчання, містила в собі, як йому здавалося, певну запоруку, в поєднанні з особистим чинником, фінансового, суспільного, особистого й сексуального успіху, хай то буде в складі особливої збірки текстів (стовідсоткової вартости) на вибрані педагогічні теми, або ж у друкованому вигляді, наслідуючи прецеденти Філіпа Бофуа-Гарновіра, чи Доктора Діка, чи «Шкіців у блакитному» Геблону, в якому-небудь виданні з надійним попитом і платіжним балансом, чи будши викладена усно як інтелектуальної стимуляції спочутливих слухачів, спроможних без зайвих слів поцінувати вдалу оповідку, впевнено провіщаючи успіх і талан, у пору все довгих ночей, що настають після літнього сонцестояння, яке настане вже за три дні, а саме у вівторок, 21 червня (св. Алоїзій Гонзага), схід сонця 3.33 ранку, захід 8.29 післяобід.

Яка домашня проблема незрідка непокоїла його так само дуже, як – коли не більше, ніж – будь-котра інша?

Що діяти з нашими жінками.

Які гіпотетичні оригінальні рішення у нього виникали?

Салонні ігри (доміно, кутики, блішки, бирюльки, більбоке, дурник, дев'ятка, безік, очко, п'яниця, шашки, шахи або ще триктрак); вишивання, церування або плетіння для заохочуваного владою товариства «Голому сорочка»; музичні дуети, мандоліна й гітара, фортепіано і флейта, гітара й фортепіано; переписування юридичних паперів або надписування конвертів; двічі на тиждень відвідування розважальних закладів; комерційна діяльність як господині-власниці крамниці, скромної молочарні чи елегантної тютюнової лавки, де вона милостиво розпоряджається, а їй мило підкоряються; таємне вдовольняння еротичної збуджености в чоловічих борделях, що підлягають медичній інспекції та нагляду органів охорони порядку; світські візити за регулярним нещільним розкладом, не застрахованим від випадковостей, і під щільним наглядом про всяк випадок, до знайомих дам, що мешкають недалеко й мають бездоганну репутацію, та їхні візити-відповіді; вечірні освітні курси з особливою турботою про легкість і приємність непримусової освіти.

Які приклади недостатнього розумового розвитку його дружини схилили його до останнього (дев'ятого рахунком) з рішень?

У хвилини байдикування вона не раз псувала аркуші паперу, виводячи якісь значки й

закарлючки та запевняючи, ніби то грецькі, ірландські і єврейські літери. Вона раз у раз, через рівні проміжки часу, питала, як правильно писати велику літеру, з котрої починається канадське місто Квебек. Вона кепсько розумілася на політичних тонкощах зовнішньої та внутрішньої політики. Додаючи суми рахунків, вона часто вдавалася по допомогу до пальців. Викінчивши свої лаконічні епістолярні композиції, вона забувала знаряддя каліграфії в енкаустичному барвнику, тож вони й піддавалися дії сірчанокислового закису заліза, мідного купоросу й чорнильного горішка. Незвичні багатоскладові слова чужоземного походження тлумачила за звучанням або за гаданою схожістю, а чи і так, і сяк: метемпсихоз як «метем бзик ос», аліас[442]{887} як «брехун, згадуваний у Святому Письмі».

Чим урівноважувалися в гаданій рівновазі її розуму ці й подібні їм вади її суджень про людей, місця й речі?

Спостереженою гаданою паралельністю всіх перпендикулярних плечей усіх урівноважувальних пристроїв, істинність якої стверджувалася будовою. Противагою її тонкого судження про одну людину свідченню досвіду.

Як він намагався вилікувати цей стан відносного невігластва?

По всякому. Залишаючи на помітному місці певну книжку, розгорнуту на певній сторінці; даючи пояснення натяками, в розрахунку на пробудження прихованого в ній знання; відкрито висміюючи в її присутності невігласьькі промахи кого-небудь з відсутніх.

Який успіх мали його спроби прямих повчань?

Вона вловлювала не повністю, а частково, з цікавістю слухала, з подивом осягала, ретельно повторювала, пригадувала з труднощами, легко забувала, повторно пригадувала з острахом, повторно повторювала з помилками.

Котрий метод виявився найдієвішим?

Непряме навчання, що зачіпало її особисту зацікавленість.

Приклад?

Їй не подобалися ні парасолька, ні дощ, йому подобалося, коли жінка з парасолькою, їй не подобалося в новому капелюшку під дощ, йому подобалося, коли жінка в новому капелюшку, він купує нового капелюшка в дощ, вона виходить у новому капелюшку під парасолькою.

Приймаючи аналогію, приховану в притчі його гостя, які він навів приклади великих посполонних діячів?

Трьох шукачів чистої істини: Мойсея Єгипетського, Мойсея Маймоніда, автора «Море Небукім» («Проводиря заблуканих») та Мойсея Мендельсона, настільки великих, що від Мойсея (Єгипетського) до Мойсея (Мендельсона) не було рівних Мойсею (Маймонідові).

Яке твердження висловив, із застереженням, Блум стосовно четвертого шукача чистої істини, прозваного Арістотелем і згаданого, з дозволу господаря, Стівеном?

Що згаданий шукач був учнем якогось равина-філософа{888}, чиє ім'я не визначено.

Чи були згадані інші анапокрифічні уславлені сини закону й діти обраного та відкинутого племені?

Фелікс Бартольдї Мендельсон (композитор), Барух Спіноза (філософ), Мендоза{889} (боксер), Фердинанд Лассаль (реформатор і дуелянт).

Які віршові фрагменти давньоєврейською та давньоірландською мовами були, з модуляціями голосу й з перекладом тексту продекламовані гостем господареві й господарем гостеві?

Стівеном: *suil, suit, suil arun, suil go siocair agus, suil go cuin* (іди, іди, іди своїм шляхом, іди безпечно, йди обачно).

Блумом: *Kifeloch, harimon, rakatejch m'baad l'zamatejch* (твої ланіти поміж твоїх кіс мов половинки гранатового яблука[443]).

Як вони здійснювали графічне зіставлення звукових символів обох мов, додатково до усного порівняння?

На передостанній чистій сторінці книжки низької літературної вартости із заголовком «Принади гріха» (яку видобув Блум, зманіпулювавши нею так, що її горішня обкладинка законтрактувала з площиною стільниці), за допомогою олівця (наданого Стівеном), Стівен написав ірландські літери, відповідні латинським *g, e, d, m*, простим і зміненим, а Блум, своєю чергою, написав єврейські літери *гімел, алеф, далет і*, не мавши у своєму розпорядженні мем, замінив його буквою *коф*, пояснивши їхні арифметичні значення як порядкових і кількісних числівників, а саме: *3, 1, 4 і 100*.

Були обізнаності обох їх у кожній з цих мов, мертвій і відроджуваній, теоретичними чи практичними?

Теоретичними, через обмеженість синтаксисом і деякими випадковими граматичними правилами і практичне вилучення словникового запасу.

Які точки дотику існували поміж цими мовами й поміж народами, що розмовляли ними?

Наявність гуттуральних звуків, діакритичних придихів, вставних і службових літер в

обох мовах; їхня прадавність, позаяк обидві викладалися через 242 роки після потопу на землі Сеннаар, у семінарії, заснованій Феніусом Фарсахом, нащадком Ноя, прародителя Ізраїля, і предком Гебера й Геремона, прабатьків Ірландії{890}; їхні археологічна, гомілетична, топономастична, історична та релігійна літератури, втім числі писання равинів та ірландських анахоретів, Тора, Талмуд (Мішна й Гемара), Массор, П'ятикнижжя, Книга Бурої Корови, Книга Баллімот, Вінець Гаута, Книга з Келса; їхнє розсіяння, переслідування, виживання й відродження; витіснення їхніх синагогальних і церковних обрядів у гетто (абатство Святої Марії) і в мирський дім (харчівня Адама і Єви); заборона їхнього національного вбрання в карних кодексах та указах про одягу євреїв; відновлення царства Давидового в Ханаані й можливість політичної автономії чи передачі влади в Ірландії.

Який гимн почасти проспівав Блум у сподіванні цього сукупного, етнічно незводимого звернення?

Kolod balejwaw pni mah

Nefesh, jehudi, homijah[444]{891}.

Чому спів урвався після цього двовірша?

Внаслідок недосконалої мнемотехніки.

Чим виконавець відшкодував цю недосконалість?

Вільним переказом змісту цілого тексту.

У дослідженні якого предмету поєдналися їхні взаємні розмисли?

Неухильного спрощення, простежуваного від єгипетських епіграфічних ієрогліфів до грецької й латинської абеток і до передбачення сучасної стенографії та телеграфного коду в клинописові (семітському) і в квінтофігурному паличковому письмі огам (кельтському).

Чи уволів гість господареву волю?

Подвійно, написавши своє ім'я ірландськими й латинськими літерами.

Які були слухові враження Стівена?

У проникливому стародавньому мужньому незнайомому наспіві йому вчулося втілення минулого.

Які були у Блума зорові враження?

У жвавій юній знайомій чоловічій постаті йому побачилася напередвизначеність майбутнього.

Які були квазіодносчасні у Стівена з Блумом вольові квазівідчуття прихованих особистостей?

У Стівена – зорове: традиційний образ іпостаси, описаний Іоанном Дамаскіном{892}, Лентулом Романом та Єпіфанієм Монахом як лейкодермічний, сесквіпедальний, із виннобарвною чуприною.

У Блума – слухове: традиційний привук екстазу катастрофи.

Які майбутні кар'єри були можливі для Блума у минулому й за чиїми взірцями?

У церкві – католицькій, англіканській або ж дисидентській: взірці – високопревелебний Джон Конмі, о.і., превелебний Т. Лососин, доктор богослів'я, ректор коледжу Триніті, д-р Александр Дж. Дауї. В суді, англійському чи ірландському: взірці – Сеймур Буш, королівський адвокат, Руфус Ісаакс, королівський адвокат. На сцені, в сучасному чи шекспірівському репертуарі: взірці – Чарльз Віндем, видатний комік, Осмонд Тірл (пом. 1901), виконавець шекспірівських ролей.

Чи умовляв господар гостя виконати, з усіма вокальними модуляціями, одну чудну баладу на близьку обом тему?

Підбадьорюючи, вони, мовляв, тут усамітнені й ніхто їх не почує; підбадьорившись, позаяк гарячі напої, вода плюс цукор плюс вершки плюс какао, по осадженню нерозчинного компоненту згаданої механічної суміші, були вжиті всередину.

Виконайте першу (мажорну) частину балади.

Малий Гаррі Г'юз привів своїх друзів,

В м'яча погуляти хотів,

Та перший же м'яч Гаррі Г'юза

В єврейський сад залетів.

А другий м'яч Гаррі Г'юза

Євреям вікна побив {893} .

Як же Рудольфів син сприйняв цю першу частину?

Без хоч би яких змішаних почуттів. Він, єврей, усміхався, слухаючи з задоволенням і

поглядаючи на цілісіньке кухонне вікно.

Виконайте другу (мінорну) частину балади.

І вийшла з дому єврейка-дочка,
Зелене на ній вбрання.
– Ходи-но сюди, хороше хлоп'я,
Тут буде тобі грання! –

Та ні, я в дім ваш не увійду
Без любих товаришів!
А вчитель почує, мені на біду –
Насадить мені стусанів! –

За білу ручку вхопила його,
В далекий покій веде,
І там, хоч би як він кричав: «Ой! О!» –
Ніхто не почує й ніде.

І там вона дістає ножа
Й голівку йому відріза,
І вже він мертвий – не вгилить м'яча,
Й нічого більш не бажа.

Як батько юної Міллісент сприйняв цю другу частину?

Зі змішаним почуттям. Він слухав, не усміхаючись, і з подивом бачив єврейку-дочку в зеленому вбранні.

Стисло викладіть Стівенові коментарі.

Одна поміж усіх, найменша з-поміж усіх, така приречена жертва. Один раз помилково, двічі навмисне він спокушає свою долю. Доля з'являється, коли товариші його покинули, і спокушає його, неохочого, та, як видіння юности й надії, заволодіває ним, упокореним. Вона заводить його до чужої оселі, в таємний притулок іновірців, і там, невблаганна, віддає його на заклання, вже згідливого.

Чому господар (приречена жертва) зажурився?

Він бажав, щоб оповідь про скоєне була розказана про скоєне не ним та й не ним розказана.

Чому господар (знеохочений, нездатний опиратися) знерухомів?

Відповідно до закону збереження енергії.

Чому господар (таємний іновірець) мовчав?

Він зважував усі можливі резони за ритуальні вбивства й проти них{894}: підбурювання ієрархії, марновірство простолюду, поширення чуток із постійними домішками правдивості, заздрість до багатства, вплив помсти, спорадичні явища атаківістичної злочинності, пом'якшувальні обставини фанатизму, гіпнотичного впливу й лунатизму.

Чи був серед цих розумових або фізичних розладів бодай один (коли так, то який саме), від якого він не був цілковито вільний?

Від гіпнотичного впливу: якимось-то, прокинувшись, він був не впізнав помешкання, де спав; неодноразово, прокинувшись, переконувався у своїй неспроможності, на певний час, рухатися чи вимовляти звуки. Від лунатизму: одного разу вві сні його тіло підвелось, стало навкарачки й поповзло у напрямі вичахлого вогнища, де, сягнувши мети, скрутилося в холоді калачиком, у нічному одінні, й, так і не проснувшись, продовжувало собі спати.

Чи траплялися ці чи подібні явища з кимось із членів його родини?

Двічі, на Голлс-стрит і на Онтаріо-террас, його донька Міллісент (Міллі) у віці, відповідно, 6 й 8 років, скрикувала уві сні від жаху, а на розпитування двох дорослих постатей у нічному вбранні відповідала самим тільки відсутнім і німотним поглядом.

Які ще зберіг він спогади про її раннє дитинство?

15 червня 1889 року. Примхлива новонароджена верещить, набухаючи кров'ю, намагаючися зменшити притік крові. Дівчинка, перейменована на Бербеничку, бербенила свою скарбничку; лічить його гудзички як монетки лаз ва тли; лялька, що вона викинула, хлопчик-матросик; білявочка, від двох темнокосих, у родині траплялися біляві, за давніх часів, згвалтування, герр гауптман Гайнау, австрійська

армія{895}, за недавніх, галюцинація, лейтенант Мулвей, британський військово-морський флот.

Чи були наявні ендемічні особливості?

Навпаки: будова назальної та фронтальної областей відповідала прямій лінії спадковості, яка, хоч і уривалася час від часу, виявлялася в окремих ланках аж до найвіддаленіших витоків.

Які спомини лишилися в нього про її отроцтво?

Вона закинула в далекий куток свої обруч та скакалку. На Дьюкс-лоун, коли її умовляв англійський турист, вона відмовилася дозволити йому сфотографувати її і взяти знімок на згадку (не мотивуючи відмови). На Південній Кільцевій, будучи у товаристві Ельзи Поттер, коли за ними подався якийсь моторошний суб'єкт, вона дійшла до половини Стеймер-стріт і різко повернула назад (не пояснюючи причини). Напередодні 15-ї річниці свого народження вона надіслала листа з Маллінгара, графство Вестміт, коротко натякнувши на якогось тамтешнього студента (не повідомивши його курсу чи факультету).

Чи засмутила його ця перша розлука, провіщаючи другу?

Слабкіше, ніж він уявляв це собі, але дужче, ніж сподівався.

Яке ще зникнення, схоже, хоч і відмінне, помітив він у цей самий період?

Тимчасове зникнення його kota.

У чому схожість, а в чому – відмінність?

Схожість у наявності таємної мети, а саме: пошуків нового самця (студента з Маллінгара) або цілющої трави (валер'яни). Відмінність – у несхожості можливих повернень, а саме: до мешканців чи до місця проживання.

А в інших відношеннях – чи були подібні їхні відмінності?

У пасивності, в ощадливості, у силі звичок, у несподіваності.

Як саме?

У тому, що вона, нахилившись і підхопивши свої біляві коси, дозволяла йому зав'язати бант на потилиці (пор., як кицька вигинає спину). Далі: на спокійному плесі озера в Стівенс-Грін, поміж перевернутих віддзеркалень дерев, її непояснений плювок, породивши концентричні кола хвильок, своєю постійною присутністю вказував місцеперебування сонної й нерухомої риби (пор. кицьку, що чигає на мишу). Знов-

таки, щоб запам'ятати дату, учасників, кінець і наслідки котрої-небудь славетної батальної операції, вона сіпала пасма своїх кіс (пор. кицьку, що має вухо). Нарешті, їй, дурненькій, наснилося, ніби вона має безсловесну й незапам'ятовану розмову з конем на ім'я Джозеф, якому вона запропонувала повну склянку лимонаду, а він начебто прийняв запропоноване пригощення (пор. кицьку, що дрімає під коминком). Отже, в пасивності, в ощадливості, у стилі звичок і в несподіваності їхні відмінності були подібні.

Яким чином він ужив подарунки: 1) сову, 2) годинник, котрий їм піднесли як побажання щасливого шлюбу, аби зацікавити й наставити її?

Як наочні посібники для пояснень: 1) природи й звичок яйцекладних тварин, можливості літання в повітрі, декотрих особливостей зору, стародавнього звичаю муміфікації; 2) принципу маятника, втіленого в гирі, трибковій передачі й регуляторі, перекладу на мову особистого й громадського регламенту різних позицій, у напрямі за годинниковою стрілкою, рухомих покажчиків на нерухомому диску, точности щогодинного повернення того моменту в кожній годині, коли покажчики, короткий і довгий, мають однаковий кут нахилу, а саме: щогодинно на 5/11 хвилини пізніше, ніж у попередньої години, в арифметичній прогресії.

Якими способами вона відгукувалася на це?

Вона запам'ятовувала: на день його 27-річчя подарувала йому чашку зі знадібком для вусів з імітації порцеляни «краун-дербі». Вона міркувала: на початку кожного кварталу чи близько того, якщо (чи коли) він робив різні закупи не для неї, вона виказувала турботу про його потреби, вгадуючи його бажання. Вона захоплювалася: коли він пояснював їй різні явища природи, заявляла щоразу, що мріє перехопити частинку його знань, але не поступово, а зразу, бодай половину, чверть, тисячну часточку.

Яку пропозицію зробив діамбулічний Блум, батько сомнамбулічної Міллі, ноктамбулічному Стівенові{896}?

Присвятити проміжні години між четвергом (у власному сенсі слова) й п'ятницею (в нормальному сенсі) відпочинку в імпровізованій однокімнатній спальні безпосередньо над кухнею та безпосередньо суміжній із приміщенням для сну господаря й господині.

Які різноманітні переваги впливали чи могли б впливати із пролонгації подібної імпровізації?

Для гостя: надійний притулок і всамітнення для занять. Для господаря: омолодження інтелекту, заміщувальна втіха. Для господині: спад одержимості, досягнення правильної італійської вимови.

Чому ці декілька випадкових ниточок поміж гостем і господинею могли б зовсім не зашкодити постійній можливості примирливої спілки між малюком і єврейською дочкою, рівно ж як і ця можливість могла б не завадити їм?

Тому що шлях до дочки веде через матір, а шлях до матері – через дочку.

На яке випадкове багатоскладове запитання господаря гість відповів односкладовим запереченням?

Чи знав він покійну місіс Емілі Сініко, що загинула від нещасливого випадку на залізничній станції Сідней-Переїд 14 жовтня 1903 року?

Від якої спорідненої заяви, що на мить зародилася в серці господаря, той невідповідно відмовився?

Від пояснювальної заяви щодо своєї відсутності на церемонії поховання місіс Мері Дедал (уродженої Гулдинг) 26 червня 1903 року, якраз напередодні річниці смерті Рудольфа Блума (вродженого Вірага).

Чи прийняв гість пропозицію притулку?

Незагаймо, непояснено, приязно і вдячно він його відхилив.

Які фінансові операції відбулися між господарем і гостем?

Перший повернув останньому, без відсотків, суму в один фунт і сім шилінгів (1 ф. 7 ш. 0 п.), раніше видану останнім першому.

Які зустрічні пропозиції були по чергово зроблені, прийняті, видозмінені, відхилені, виражені в іншій формі, знову прийняті, офіційно затверджені й знову підтверджені?

Розпочати, відповідно до попередньої домовленості, курс навчання італійської мови, за місцем проживання учениці. Розпочати курс навчання мистецтва вокалу, за місцем проживання навчительки. Започаткувати цикл статичних, демістатичних та перипатетичних інтелектуальних діалогів, за місцем мешкання обох співбесідників (якщо обидва співбесідники мешкають в одному місці), в «Кораблі» (готель із таверною, власники В. та Е. Коннері), Долішня Еббі-стріт, 6, в Ірландській національній бібліотеці, Кілдер-стріт, 10, у Центральному пологовому будинку, Голлс-стріт, 29, 30 і 31, у міському саду, недалечко від культової споруди, на перехресті двох чи й більше міських магістралей, у середній частині відтинку, проведеного між місцями їхнього мешкання (якщо обидва співбесідники мешкають у різних місцях).

Що робило для Блума проблематичною реалізацію цих взаємо-само-виключних пропозицій?

Непоправність минулого: одного разу на виставі цирку Альберта Генглера в Ротонді на Ратленд-сквер, Дублін, промітний блазень у пошуках своїх батьківських коренів подався з арени в публіку, туди, де самотою сидів Блум, і гучно проголосив, на радість глядачам, що той (Блум) його (блазня) рідний татусь. Непередбачуваність майбутнього: якось-то влітку 1898 року він (Блум) позначив флорин (2 ш.) трьома карбами по його рифленому ребру й віддав у рахунок суми, належної до виплати й таки виплаченої Дж. і Т. Деві, домашнім постачальникам бакалійних товарів, Чарлмонт

Мелл, 1, Гренд Кенел, на дослідження циркуляції монети у водах громадських фінансів і перспектив можливого, обхідного чи прямого, її повернення.

Чи ж був той клоун Блумовим сином?

Ні.

Чи повернулася та монета до Блума?

Ні разу не поверталася.

Чому нове розчарування викликало б у нього ще більшу пригніченість?

Тому що в переламний момент людського буття він жадав виправити численні обставини громадського життя, наслідки нерівності, жадібності і чварів між народами.

Тож він вірив, що людське життя, завдяки усуненню цих обставин, було б спроможне на нескінченне поліпшення?

Залишалися ще, як невід'ємна частина людського цілого, обставини родові, визначувані законами природи, які відмінні від людських: необхідність руйнувати заради добування харчу; болісний характер граничних актів індивідуального існування, агоній народження й смерті; періодичні менструації у самиць приматів і (зокрема) в людини, котрі відбуваються протягом усього періоду від досягнення статевої зрілості й до менопаузи; неминучі жертви на морі, в шахтах, на фабриках; окремі вкрай болісні хвороби та пов'язані з ними хірургічні операції; вроджене слабоумство, спадкова злочинність, спустошливі епідемії; катастрофічні катаклізми, що вселяють вічний жах у свідомість людини; сейсмічні потрясіння з епіцентрами в густонаселених районах – і, нарешті, саме життєве зростання, процес конвульсивних метаморфоз від дитинства, через зрілість, до розпаду.

Чому він припинив спекуляції на цю тему?

Тому що замінити небажані феномени, що заслуговують на усунення, іншими явищами, більш бажаними, було завданням для якогось вищого інтелекту.

Чи поділяв Стівен його занепадницький настрій?

Він стверджував свою власну значущість як свідомої й раціональної істоти, що шляхом силогізмів просувається від відомого до невідомого, та як свідомого й раціонального реагента між мікро- й макрокосмом, нескасовно зведеними над невизначеністю порожнечі.

Чи сприйняв Блум це твердження?

Не словесно. Лиш по суті.

Що втішало його у неповноті його сприйняття?

Те, що він, як громадянин компетентний, хоч і знеключений, енергійно просунувся від невідомого до відомого через невизначеність пустки.

В якому порядку послідовності і з яким супровідним церемоніалом здійснено вихід із оселі рабства в пустелю пробування?

Засвічену Свічу в Свічнику ніс

БЛУМ.

Дияконського Капелюха на Ціпку Ясеновому ніс

СТІВЕН.

Співаючи secreto[445] який пам'ятний псалм?

113-й, modus peregrinus: In exitu Israel de Egipto: Domus Jacob de populo barbaro[446].

Що вчинив кожен із них біля врат виходу?

Блум поставив свічника на підлогу. Стівен надягнув капелюха на голову.

Для якої істоти послужили врата виходу вратами входу?

Для kota.

Яке видовище розверзлося перед ними, коли вони, попереду господар, гість позаду, з'явилися німуючи, подвійно темні, з темряви коридором, із задвірків оселі – в сутінь саду?

Зірок небодрево, рясно всіяне вологими нічного туркусу плодами.

З якими медитаціями вчинив Блум демонстрацію розмаїтих сузір'їв своєму супутцеві?

З медитаціями про еволюцію дедалі більшого масштабу: про місяця, невидимого на початку лунарного місяця, коли він близький до перигею; про незгущений Божий Шлях, нескінченний, ситоподібний, мерехтливий і видимий за денного світла{897} для спостерігача, схованого в нижньому кінці циліндричної вертикальної шахти завглибшки

5 000 футів, спрямованої від поверхні до центру землі; про Сіріуса (альфу Великого Пса) на відстані 10 світлових років (57 000 000 000 000 миль) і об'ємом у 900 разів більшого за нашу планету; про Арктура; про прецесію рівнодень; про Оріона з його поясом, і шестірним сонцем тета, й туманністю, здатною вмістити 100 наших сонячних систем; про зорі вмирущі й про зорі нові, що народжуються, як ота Нова 1901 року; про нашу систему, що мчить до сузір'я Геркулеса; про паралакс або паралактичне зміщення так званих нерухомих зірок, що насправді перебувають у постійному русі від незмірно віддалених проминулих епох до нескінченно віддаленого майбутнього, у порівнянні з якими відпущений людині строк – сімдесят літ – становить відтинок нескінченно малої короткотривалости.

Чи були у нього медитації зворотного порядку, про інволюції все менших масштабів?

Про геологічні епохи, закарбовані верствами земної кори; про міриади крихітних ентомологічних органічних існувань, що криються в порожнечах землі, під зсунутими валунами, у вуликах та курганах, про мікроорганізми, мікроби, бактерії, бацили, сперматозоїди; про незліченні трильйони мільярдів мільйонів непомітних молекул, утримуваних силами міжмолекулярного зчеплення в єдиній шпильковій головці; про цілий всесвіт сироватки людської крові з її сузір'ями червоних і білих тілець, які самі є цілими всесвітами порожнього простору з сузір'ями інших тіл, де кожне з них, своєю чергою, є цілим усесвітом зі своїх ділимих складових тіл, з яких кожне, знов-таки, ділиться на складові, так що ділене й дільник знай діляться й діляться, не сягаючи остаточного поділу, аж поки, якщо продовжувати процес досить довго, ніде й ніколи нічого не досягатиметься.

Чом він не довів цих обчислень до точнішого результату?

Тому що скількись часу тому, 1886 року, займаючись дослідженнями квадратури круга, він довідався про існування числа, вираховуваного з відносним ступенем точности до такої величини й зі стількома знаками, скажімо, 9-го степеня 9-го степеня дев'яти, що по отриманню результату потрібні були б 33 томи дрібного друку, по 1000 сторінок у кожному, незліченна безліч дестей і стосів індійського паперу, аби там умістилася вся ця нескінченна оповідь цифр, одиниць, десятків, сотень, тисяч, десятків тисяч, сотень тисяч, мільйонів, десятків мільйонів, сотень мільйонів, мільярдів, причому ядро туманности кожного знака в кожному ряду таїть потенційну можливість зведення в будь-котрий степінь будь-котрого з його степенів, аж до найвищого кінетичного розвитку.

Чи вважав він легшою проблему заселення планет і їхніх супутників якою-небудь расою, певним видом, і можливости суспільного й морального спасіння тієї раси якимось спасителем?

Тут він добачав трудність іншого плану. Знаючи, що людський організм, здатний за нормальних умов витримувати атмосферний тиск у 19 тонн{898}, при підніманні в земній атмосфері на значну висоту починає, з наближенням до демаркаційної лінії між тропосферою та стратосферою, страждати, в арифметичній прогресії за інтенсивністю, від носової кровотечі, запаморочення голови й утруднености дихання, він, ставлячи згадану проблему, висловив, як робочу гіпотезу, неможливість якої неможливо довести, що раса з кращою адаптованістю і з іншою анатомічною будовою своїх громадян могла б якимось особливим чином існувати і в марсіанських, меркуріанських, венеріанських, юпітеріанських чи ураніанських достатніх та еквівалентних умовах, хоча людство у своєму апогеї, складаючися з істот, створених у різних формах і з остаточно усталеними відмінностями, а в кінцевому підсумку подібних одне одному та

всій цілості, запевне лишилося б і там, як і тут, незмінно й невинно прикипілим до марноти, марноти марнот і всякої марноти.

А проблема можливості спокути?

Менший засновок доведено більшим.

Які різні особливості сузір'їв були послідовно розглянуті?

Різні кольори, що свідчать про різні стадії життя (білий, жовтий, червоний, темно-червоний, багрянний); їхнього ступеня яскравості; їхньої величини (доступні оку аж до 7-мої включно); їхнього розташування; зірка Візничого; Вальсингамів шлях{899}; Давидова колісниця; кільця-пояси Сатурна; згущування спіральних туманностей у сонця; взаємозалежні обертання подвійних сонць; незалежні одночасні відкриття Галілея, Симона Маріуса, П'яцці, Левер'є, Гершеля, Галле; систематизації, що їх намагалися запровадити Боден і Кеплер відносно кубів відстаней і квадратів періодів; майже нескінченна стискуваність волохатих комет і їхніх протяглих еліптичних орбіт приходів і відходів, від перигелію до афелію; зоряне походження метеоритів; лівійські повені на Марсі близько часу народження молодшого зі звіздарів; щорічні метеоритні дощі близько дня Св. Лаврентія (мученика, 10 серпня); щомісячне явище, відоме як молодик зі старим місяцем на руках; гаданий вплив тіл небесних на людські тіла; явище зірки (1-ї величини) надзвичайної яскравості, яка палала і вночі, і вдень (нового сонця, що спалахнуло, породжене зіткненням і злиттям двох погаслих екс-сонць, унаслідок чого сталося розпікання) близько часу народин Вільяма Шекспіра, над дельтою сузір'я Кассіопеї, яке не заходить ніколи, та зірки (2-ї величини) аналогічного походження, але не такої сліпучої яскравості, яка була з'явилася і згасла в сузір'ї Корони близько часу народин Леопольда Блума, а ще інших зірок (здогадно) аналогічного походження, котрі (реально чи здогадно) були з'явилися і зникли в сузір'ї Андромеди близько часу народин Стівена Дедала, і в сузір'ї Візничого через кілька років після народження й смерті Рудольфа Блума-молодшого, і в інших сузір'ях перед народженнями чи смертями (чи після народжень та смертей) інших людей; супутні феномени затемнень, місячних і сонячних, від закриття диска світила до нової його появи, вщухання вітру, замовкання крилатих істот, появи нічних і сутінкових тварин, зникання тіней, нещезання пекельного вогню, чорноти вод земних, блідости на людських обличчях.

Його (Блума) логічний висновок, коли він зважив питання та врахував можливість похибки?

Що це не було ні небодревом, ні небогротом, ні небозвіром, ні неболюдиною. Що то була Утопія, адже немає жодного відомого способу сягнути від відомого до невідомого; нескінченність, яку з однаковим успіхом можна вважати й скінченною за допомогою гаданого-ймовірного поручпокладення одного чи й більше тіл як однакової, так і різної величини; рухливість ілюзорних форм, що знерухоміли в просторі й знову зарухоміли у повітрі; минуле, котре, можливо, перестало існувати як теперішнє ще до того, як його майбутні глядачі вступили до свого нинішнього існування.

Чи був він більше переконаний в естетичній цінності видовища?

Безсумнівно, завдяки численним прикладам поетів, що в шаленому маренні відданості а чи в приниженні відкинутості закликали до жару спочутливих сузір'їв або до холоду

супутника їхньої планети.

Тож він приймав як один із предметів своєї віри теорію астрологічних впливів на сублунарно-підмісячні лихобіди-бідолиха?

Як уявлялося йому, і доказ і спростування її можливі до однакової міри, й однаковою ж мірою вибір назв на її селенографічній карті можна приписувати чутливому прозрінню або ж хибній аналогії: озеро снів, море дощів, затока роси, океан родючости.

Які особливі зближення, видавалося йому, існують поміж місяцем і жінкою?

Його прадавність, що передувала послідовності земних поколінь і їх переживала; його нічне владарювання; його сателітно-супутникова залежність; його віддзеркалене світло; його сталість у всіх його фазах, схід і захід у призначені години, прибування-повніння й убування-щербіння; присилувана незмінність його виразу; непевність його відповідей на запитання, які тих відповідей не підказують; його влада над припливами та відпливами вод; його здатність закохувати, приборкувати, наділяти вродою, зводити з ума-розуму, штовхати на злочини й ставати їх співучасником; безжурна непроникність його образу; нестерпність його самодостатньої, деспотичної, невблаганної та блискучої близькості; його знамення, провісники бурі й затишся; закличність його світла, його руху та присутності; грізні засторози його кратерів, безводних морів, його німування; його величний блиск, коли він видимий; його притягання в періоди його видимості.

Який видимий світляний знак привернув увагу Блума, що привернув і Стівенову таку саму якість?

На третьому поверсі (з задвіркового боку) його (Блумового) будинку світло лампи-гасниці з абажуром, яке падало на екран штори, придбаної у Френка О'Гари, виготовлення віконниць, жалюзі, карнизів для гардин, Ейнджер-стрит, 16.

Як він пояснив ту тайну особи-невидимки, його жони Меріон (Моллі) Блум, засвідченої засвіченим видимим знаком – лампою?

Шляхом непрямих, потім і прямих вербальних натяків і тверджень; зі стримуваними ніжністю й обожнюванням; з описом; з утрудненістю; з проникливістю сугестії.

Чи мовчали вони потому?

Таки мовчали, споглядаючи одне одного в парі тілесних дзеркал узаємопривернутої плоті їхньогопопорованих облич.

Чи лишалися вони у непевній бездіяльності?

На Стівенову пропозицію, за Блумовою згодою, обидва вони, спочатку Стівен, а тоді й Блум, поночі справили малу потребу{900}, торкаючись одне одного боками, органи

сечовипускання взаємно уневидимлено шляхом ручного кругоохоплювання, а погляди, спочатку Блума, а тоді й Стівена, здійнялися до світляної-напівсвітляної тіні на екрані.

Чи подібним чином чинилося?

Траєкторії їхніх, спочатку одинпоодних, а потім одночасних струменів не були подібні; у Блума довший і рівніший, у невиверненій формі роздвоєної передостанньої літери латинської абетки, як у того, хто в останньому класі (1880) міг сягати найбільшої висоти порівняно з об'єднаними силами всіх конкурентів зі школи, де було 210 учнів; у Стівена вищий і з посвистом, як у того, хто за останні години проминулого дня ще більше підвищив наполегливість міхура за рахунок прийнятих сечогінних засобів.

Які відмінні проблеми уявилися кожному з них у зв'язку з невидимим чутним паралельним органом іншого?

Блумові: проблеми збудливості, набрякання, твердіння, чутливості, величини, гігієнічності, волохатості.

Стівенові: проблема священної цілісності Ісуса обрізаного (1 січня, свято, коли приписується слухати месау й утримуватися від зайвої роботи служіння), а також проблема того, чи божественній крайній плоті, цьому плотському обручальному персневі святої римо-католицької апостольської церкви, береженому в Калькаті, належить звичайне пошанування, а чи четвертий ступінь поклоніння, віддаваний, по відділенню їх, таким божественним поростам, як нігті ніг та коси.

Яке небесне знамення спостерегли обидва одночасно?

Зірку, що з великою видимою швидкістю промайнула по небосхилу від Веги в сузір'ї Ліри, вище зеніту й поблизу групи зірок Волосся Вероніки, в напрямі зодіакального знаку Лева.

Яким чином доцентровий залишенець надав вихід відцентровому гетьвідхідному?

Вкладенням стрижня бамбулястого чоловічого ключа в щілину хиткого жіночого замка, обернувши ключа на важіль, крутнувши його ліворуч, видаливши язичок замка зі скобеля, потягнувши досередини сіпанням старі схибнуті з завіс двері й відчинивши отвір для безперешкодного виходу та входу.

Як же вони розпрощалися, як розлучилися?

Стоячи перпендикулярно під одними й тими ж самими дверми, врізнобіч від порога, причому лінії їхніх прощально привітальних рук сходилися в довільній точці й під довільним кутом, але меншим за суму двох прямих.

Які звуки супроводжували єднання їхніх дотичних та роз'єднання їхніх (відповідно)

відцентрової й доцентрової рук?

Гуки дзвонів, що вибивали нічні години на дзвіниці церкви Святого Георгія.

Що вчувалося кожному з них у відлунні цих гуків?

Стівенові:

Liliata rutilantium. Turma circumdet.

Iubilantium te virginum. Chorus excipiat.

Блумові:

Гей – гой, гей – гой,

Гей – гой, гей – гой.

Де перебували особи з того товариства, яке разом із Блумом, на поклик цих дзвонів, пройшло сьогодні шлях із Сендимаунта на півдні в Гласневін на півночі?

Мартін Каннінгем (у ліжку), Джек Пауер (у ліжку), Саймон Дедал (у ліжку), Том Кернан (у ліжку), Нед Ламберт (у ліжку), Джо Гайнс (у ліжку), Джон Генрі Ментон (у ліжку), Бернард Корріган (у ліжку), Петсі Дігнем (у ліжку), Педді Дігнем (у могилі).

Що почув Блум, лишившись сам-один?

Подвійну луну кроків, що даленіли, по небеснорожденній землі. Подвійне бриніння єврейської арфи в лункому провулку.

Що відчув Блум, лишившись сам-один?

Холод міжзоряних просторів, тисячі градусів нижче точки замерзання або абсолютного нуля за Фаренгейтом, Цельсієм чи Реомюром; перші призвістки близького світанку.

Про що нагадали йому дзвони, й рукопотиск, і кроки, й трем самотности?

Про товаришів, що спочили від різних причин і в різних місцях: Персі Епджон (убитий в бою біля Моддер-рівер), Філіп Гілліган (сухоти, у лікарні на Джервіс-стріт), Метью Ф. Кейн (утонув у Дублінській затоці), Філіп Мойзел (піємія, на Гейтсбері-стріт), Майкл Гарт (сухоти, в лікарні Скорботної Матері), Педді Дігнем (апоплексичний удар, у Сендимаунті).

Які сподівання яких явищ спонукали його ще лишатися?

Згасання трьох останніх зірок, сіріння світанку, поява нового сонячного диску.

Чи бував він і раніше глядачем цих феноменів?

Якось-то 1887 року після загайної гри в шаради у Люка Дойла, в Кіммеджі, він терпляче дожидав прищестя денного феномену, сидячи на мурі саду й спрямувавши погляд на Міцрах, схід.

Чи запам'яталися йому першопочаткові явища?

Рух повітря, ранкові півні вдалині, церковні дзвони зусібіч, вокалізи пернатих, самотня хода раннього перехожого, видиме поширення світла невидного ще світила, перший золотий крайчик воскреслого сонця, розрізняваний над самим обрієм.

Чи залишився він надовше?

Із глибоким зітханням рушив він додому, знову перейшов сад, знов увійшов у коридор, знову зачинив двері. З коротким видихом він знову взяв свічку, знову зійшов нагору по східцях, знову наблизився до дверей вітальні, ввійшов у хол і взагалі ввійшов.

Що несподівано затримало його входи́ни?

Права скронева ділянка порожнистої сфери його черепної коробки зазнала зіткнення з кутом твердої деревини, й за коротку, але відчутну частку секунди, внаслідок передачі й реєстрації попередніх відчуттів, болісне відчуття локалізувалося.

Опишіть зміни, що відбулися в розташуванні предметів умеблювання.

Диван з оббивкою сливового плюшу перемістився від стіни навпроти дверей до коминка, поруч туго скрученого британського прапора (перестановка, яку він багато разів збирався здійснити); столик із майоліковою стільницею в сині та білі карти поставлено навпроти дверей, на місце, звільнене диваном сливового плюшу; горіховий буфет (випнутий кут якого був на мить затримав його входи́ни) пересунуто з колишнього місця біля дверей на почеснішу, зате загрозливішу позицію перед дверима; два крісла, що досі стояли право- і ліворуч від коминка, перекочували на місце, яке доти займав столик із майоліковою стільницею в сині та білі карти.

Опишіть їх.

Ось одне: приземкувате м'яке крісло з широким поруччям, випнутим наперед, і спинкою, скошеною назад, яке, буди різко відсунути́м при чийомусь уставанні,

загорнуло смужку, неправильної форми, краю прямокутного килима, відкривши в центрі обтягнутого місткого сидіння помітну знебарвленість, що поступово зникала мірою наближення до периферії. І друге: легке крісло з глянсуватого очерету, криволапе, вигнуте, поставлене прямо навпроти першого; каркас його, від верху до сидіння й від сидіння до ніжок, був покритий темно-брунатним лаком, а сидіння впадало в око своїм яскраво-білим плетеним кругом.

Які сенси надавалися цим двом кріслам?

Сенси розташування, подібності, символіки, принагідного свідчення, засвідченого суперменства.

Що ж опинилося на місці, яке первісно займав буфет?

Піаніно (Кедбі) з відкритою клавіатурою, тоді як закрита його труна несла на собі пару довгих жовтих дамських рукавичок і зелену попільничку, що вмещала чотири обгорілі сірники, напіввикурену цигарку й два знебарвлені цигаркові недопалки. На пюпітрі ноти «Старої милої пісні про любов» у тональності соль мажор для голосу з фортепіано (слова Дж. К. Бінгема, музика Дж. Л. Моллоя, репертуар мадам Антуанетти Стерлінг{902}), розгорнуті на останній сторінці зі вказівками *ad libitum*, *forte*, *pedale*, *animato*, затримка педалі, *ritirando*[447], фінал.

З якими почуттями Блум обводив поглядом ці речі?

З напруженням, підіймаючи свічку; з болем, відчуваючи на правій скроні ґулю від удару; з увагою, вдивляючись у темне, велике, пасивне і в легке, яскраве, активне; зі стурбованістю, нахилиючись і поправляючи загорнутий край килима; з посмішкою, згадуючи шкалу кольорів доктора Малакая Муллігана, де була ось така градація відтінків зеленого; з утіхою, повторюючи слова та попередню дію й сприймаючи різними каналами внутрішніх відчуттів наступне й супутнє приємне тепле поширення поступового знебарвлення.

Його подальші дії?

Із відкритої скриньки на столику з майоліковою стільницею він дістав чорний мініатюрний конус заввишки з дюйм, поставив його круглою основою на невелику металеву тарілочку, поставив свічку в правий кут коминкової полиці, добув із кишені камізельки складений лист (ілюстрованого) проспекту з заголовком «Агендат Нетаїм», розгорнув листа, ковзнув по ньому очима, згорнув у тонку рурочку, запалив її від свічки й підніс запалену до вершини конуса, довівши цей останній до стадії багряного світіння, після чого помістив рурочку на основу свічника, розташувачи незгорілу її частину так, щоб забезпечити повне згоряння.

Що стало наслідком цієї операції?

Усічена конічна вершина з кратером мініатюрного вулкана вивергнула вертикальні зміїсті струминки диму, запахтівши східними ароматичними духмянощами.

Які гомотетичні речі, окрім свічника, стояли на коминковій полиці?

Годинник із коннемарського мармуру з прожилками, який зупинився о 4 годині 46 хвилин ранку 21 березня 1896 року, весільний подарунок Метью Діллона; карликове деревце з інеєм на гіллі, під прозорим ковпаком, весільний подарунок Льюка й Керолайн Дойлів; опудало сови, весільний подарунок олддермена Джона Гупера.

Який обмін поглядами відбувся поміж цими трьома предметами й Блумом?

У дзеркалі трюмо з позолоченою оправою неприкрашений тил карликового деревця дивився на прямисіньку спину совиного опудала. Перед дзеркалом весільний подарунок олддермена Джона Гупера витріщався ясным меланхолійним мудрим блискучим неблимним і спочутливим поглядом на Блума, ну а сам Блум імлистим супокійним глибокоблумним неблимним і спочутливим поглядом дивився на весільний подарунок Льюка й Керолайн Дойлів.

Яке складне й асиметричне відображення в дзеркалі привернуло потім його увагу?

Віддзеркалення одинокого (самоспіввідносно) мінливого (іноспіввідносно) чоловіка.

Чому ж одинокого (самоспіввідносно)?

Ні братів, ні сестер, він зовсім один,

Але батько того мужа – його діда син.

А чому мінливого (іноспіввідносно)?

Від немовлятьського віку й до зрілості він був схожий на свою родительку-матір. Що ближче від зрілості до старості, то все дужче ставав він схожий на свого родителя.

Яке останнє зорове враження передалося йому від дзеркала?

Оптичне віддзеркалення певного числа безладно розкиданих книжок, перевернутих, розташованих не за абеткою, блискотливих буквами заголовків на двох полицках навпроти дзеркала.

Складіть каталог цих книг.

Том, «Дублінський поштовий каталог». 1886.

Деніс Флоренс МакКарті{903}, «Поетичні твори» (з мідяним буковим листком як закладкою на с. 5).

Шекспір, «Твори» (бордовий сап'ян із золотим тисненням).

«Корисні обчислювальні таблиці» (брунатна оправа).

«Таємна історія двору Карла II» (червона оправа з тисненням).

«Довідник для дітей» (синя оправа).

Вільям О'Брайєн, Ч. П., «Коли були ми хлопчиками» (зелена, ледь виблякла оправа, закладена конвертом на с. 217).

«Вибрані думки Спінози» (каштанова шкіра).

Сер Роберт Болл, «Історія неба» (синя оправа).

Елліс, «Три подорожі на Мадагаскар» (брунатна оправа, заголовок стерся).

А. Конан-Дойль, «Листування Старка й Мунро», з фонду Дублінської міської публічної бібліотеки, Кейпл-стріт, 106, видана 21 травня (в переддень Трійці) 1904, термін повернення 4 червня 1904, прострочено на 13 днів (чорна оправа з білим цифролітерним ярличком).

Мандрівник, «Подорожі по Китаю» (загорнута в пакувальний папір, заголовок виведено червоним чорнилом).

«Філософія Талмуда» (брошура).

Локгарт, «Життя Наполеона» (без оправи, з примітками на берегах, де применшуються перемоги й перебільшуються поразки героя оповіді).

Ґустав Фрайтаґ, Soll und Haben[448] (чорний картон, ґотичний шрифт, закладена рекламою цигарок на с. 24).

Ґозьєр, «Історія Російсько-турецької війни» (брунатна оправа, 2 томи, з ярличком Гарнізонної бібліотеки, Гавернерс-перейд, Ґібралтар, на звороті обкладинки).

Вільям Оллінґем, «Лоуренс Блумфілд в Ірландії» (друге видання, зелена оправа з малюнком із золотих трилисників, прізвище колишнього власника з правого боку форзацу вишкребене).

«Підручник астрономії» (обкладинку брунатної шкіри віддерто, 5 аркушів ілюстрацій, друк старовинним корпусом, авторські примітки нонпареллю, вказівки на берегах петитом, заголовки малим цицеро).

«Невідоме життя Христа» (чорний картон).

«Слідами сонця» (жовта оправа, титульний аркуш відсутній, заголовок дано в колонтитулі).

Юджин Сендоу, «Фізична сила та як її розвинути» (червона оправа).

«Короткий, але ясний виклад основ геометрії», написав французькою Ф. Ігнат. Пардіс, англійською переклав Джон Гарріс, доктор богослів'я. Лондон, видруковано в «Бішопс Гед» для Р. Неплока, MDCCXI, з посвятою його вельмишановному другові Чарльзу Коксу, есквайру, членові парламенту від міста Саутворка, і з написом від руки на титульному аркуші про те, що книга ся є набуток Майкла Галлахера, датовано травня 10 дня 1822 року, та про сподівання, що у випадку загублення чи втрати книги всякий, хто її знайде, незагаймо її приставить Галлахеру Майклу, теслі, Дьюфері Гейт, Енніскорті, графство Віклоу, найчудовіше на світі місце.

Які думки опосіли його голову в процесі зворотного, щоб лицем догори преревертання перевернутих книжок?

Необхідність ладу, все на місці й для всього своє місце; недосить дбале ставлення жінок до літератури; недоречність яблука, увіпхнутого в келих, і парасольки, увіткнутої в стільчак; ненадійність заховання хоч би якого таємного документа за чи під книжкою а чи поміж її сторінок.

Котрий із томів був найоб'ємніший?

«Історія Російсько-турецької війни» Гозьєра.

Що містилося в другому томі згаданого твору поруч з іншими відомостями?

Назва вирішальної битви (забута), яку часто згадував рішучий офіцер, майор Брайєн Купер Твіді (незабутий).

Чому, по-перше й по-друге, він не звернувся до згаданого твору?

По-перше, задля вправи у мнемотехніці; по-друге, тому що після періоду амнезії, умостившись за великий стіл і збираючися звернутися до згаданого твору, він за допомогою мнемотехніки відновив у пам'яті назву тієї воєнної операції: Плевна.

Що несло йому втіху в його сидячому положенні?

Щирість, нагота, поза, супокій, юність, ґрація, стать, порадиця-статуетка, поставлена в центрі стола, зображення Нарциса, придбаного на аукціоні П. А. Рена, Бечелорс-вок, 9.

Що приносило йому роздратування в тому сидячому положенні?

Тіснотиск комірця (розмір 17) і камізельки (з 5 ґудзиками), цих двох предметів туалету, зайвих у костюмі дорослого чоловіка, бо неспроможних пружно розтягуватися при змінах маси тіла.

Яким робом пом'якшено те його роздратування?

Він зняв комірця з шиї, разом із чорною краваткою та відщібною шпонькою, та й поклав на стільницю ліворуч від себе. Послідовно, у зворотному напрямі, порозщібав камізель, штани, сорочку вздовж серединної лінії розкучерявленого нерівномірного заросту чорного волосся який трикутом розходився від тазової ділянки по черевній округлості з пупковою западинкою по серединній лінії потовщень і до перетину шостих грудних ребер і далі на обидва боки під прямим кутом із вивершенням колами описаними довкруг двох рівновіддалених цят, право- і ліворуч, на кінчиках грудних

горбів. Послідовно він від'єднав шлейки штанів від кожного з шести, за винятком одного, шлейкових гудзів, розташованих попарно, з котрих одна пара була неповна.

Які відбулися затим мимовільні дії?

Він прищикнув між двома пальцями плоть прилеглу до рубця в лівій підреберній ділянці нижче діафрагми виниклого внаслідок укусу завданого бджолою 2 тижні й 3 дні тому (23 травня 1904 року). Машинально й не відчуючи свербіж, почухав правою рукою низку точок і поверхонь своєї епідерми, почасти оголеної, повністю обливаної шкіри. Занурив ліву руку в ліву нижню кишеню камізелі й видобув, і повернув на місце срібну монету (1 шилінг), поміщену туди (здогадно) при події (17 жовтня 1903 року) похорону місіс Емілі Сініко, Сідні-перейд.

Розпишіть бюджет за 16 червня 1904 року.

Чи продовжився процес роздягання?

Відчуючи легку, але стійку затерпність у підшвах, він відвів ступню набік і оглянув зморшки, опуклини й западини, що утворилися під тиском тіла на ступню під час неодноразових піших пересувань у багатьох різних напрямках, після чого, нахилившись, розв'язав шнурки, розшнурував обидва черевики й по черзі скинув їх повторно, відліпив трохи промоклу праву шкарпетку, в передній частині якої ніготь великого пальця знову продовжав отвір, підняв праву ногу та, відщібнувши бузкову еластичну підв'язку, стягнув праву шкарпетку, поставив роззуту ступню на край сидіння свого крісла, вхопив і обережно відщепив виступаючу частину нігтя великого пальця, підніс відщикнуту частинку під ніс і вдихнув дух живої плоті, після чого удоволено відкинув відщикнутий нігтевий фрагмент геть.

Чому вдоволено?

Бо дух, що його він удихав, відповідав іншим запахам, вдихуваним колись від інших нігтевих фрагментів, які був хапав і відщипував юний Блум, учень початкової школи місіс Елліс, терпляче, щовечора, у процесі короткого колінопреклоніння, читання молитви на сон грядущий та шанобливих замрій.

В котрій же останній та остаточній із тих його замрій злилися наразі всі вони, й одночасні, й змінювані послідовно, одна по одній?

Не спадкувати за правом первородства, чи за розділенням поміж братів, чи за привілеєм найменшого в роду, достоту як і не мати в безстроковому володінні великої садиби солідної площі в акрах, рудах і перчах, себто в усталених англійських земельних мірах (оціненої в 42 ф. річного податку), з пасовиськами на торфовищах, прилеглих до тієї баронщини, з вартівнею сторожа й парадною алеєю, але нестеменно

так само не мати й будиночка в суцільному ряді інших а чи половину вілли, що їх називають Rus in Urbe[449] або Qui si Sana[450], а придбати у повну власність шляхом приватної купівлі двоповерховий житловий будинок-бунгало під очеретяним дахом, чолом на південь, увінчаний нагорі флюгером та заземленим громовідводом, із ганком, увитим повзучими рослинами (плющем чи там диким виноградом), оливково-зеленими вхідними дверми з начищеним до блиску мідним оздобленням, мовби в елегантної карети, з фасадом, отинькованим під мармур, із золоченим рельєфом по карнизах і фронтону, й щоб стояв, бажано, на мальовничому підвищенні, з присмним краєвидом, що відкривається з обведеного кам'яною балюстрадою балкону на довколишні пасовиська, безстадні й стадозаборонені, з 5 чи 6 акрами присадибної земельки, але на такій відстані від великого шляху, щоб вечорами світло його вікон пробивалося крізь і понад живоплоти з рівно підстрижених грабів, а від риси столичного міста щоб це його місцерозташування було не менше, ніж на 1 англійську милю, але щоб не довше, ніж за 5 хвилин, можна було звідтіля дійти до трамвайної чи залізничної лінії (напр., на Дандрам, південний напрям, а чи на Саттон, північний, адже обидві місцевості, за відгуками, визнано, після досліджень, подібними до земних полюсів стосовно сприятливості клімату для хворих на сухоти), право спадкового передавання гарантоване, оренда на 999 років, а сам маєток повинен мати 1 залу з еркером (2 стрілчасті арки) і з пристроєм для вимірювання температури, 1 вітальню, 4 спальні, 2 кімнати для челяді, кухню з кахляними стінами, із закритою плитою та мийницею, хол із убудованими білизняними шафами, секцію книжкових полиць мореного дуба, а на ній «Британську енциклопедію» та «Тлумачний словник нового сторіччя», перехрещену зужиту зброю, східну й середньовічну, обідній ґонґ, алебастровий світильник, підвісний вазон, ебонітовий автоматичний телефонний апарат і довідник біля нього, ручної роботи аксмінстерський кремовий килим із картатим бордюром, столик, на одній ніжці з пазуристими лапами, для гри в мушку, коминок із масивними мідними ґратами, коминковий годинник-хронометр із позолоченої бронзи (щонайточніший збіг ходу з боєм соборних дзвонів), барометр із гігрометром, затишні отоманки й кутові дивани ясно-червоного плюшу, з тугими пружинами й серединою, в якій тонеш, японську ширму з трьома стулками й плювальниці (в стилі солідних клубів, добротної шкіри винного кольору, блиск легко відновлюється за допомогою оцту й льняної олії), пірамідально-призматичну центральну люстру, вигнуту дерев'яну жердину з папугою, привченим сідати на палець (лексикон цензуровано), тиснені шпалери по 10 ш. рулон, із поперечним візерунком із кармінових гірлянд і з бордюром горою, сходи, три довгі марші під послідовно прямими кутами, полірованого світлого дуба, сходинки і підсходинки, стійки, балясини й поруччя, з панелями, що йдуть угору, навощеними камфорним воском; ванну кімнату з гарячою та холодною водою, з ванною і душем; ватерклозет на антресолях, оснащений матовим овальним, без хрестовини чи переплетення, віконцем, відкидним сидінням, світильником-бра, бронзовою ручкою і ланцюгом, поруччям, підніжком і художньою олеографією на внутрішньому боці дверей; такий самий, але звичайний; челядські приміщення з осібним санітарним та гігієнічним хазяйством для куховарки, світличної та молодшої челяді (платня підвищується автоматичними щодворічними надбавками на 2 ф.; понад те – страховий поліс, щорічні бонуси (1 ф.) і пенсія (за 65-річною системою) після 30 років служби), буфетні, комори, льодовня, надвірні служби, льохи вугільний та дров'яний, а також винний (з виборними іґристими й неіґристими марками) для почесних гостей, якщо їх запрошено до обіду (у вечірніх туалетах), ну а газ (одноокис вуглецю) мислився проведенням повсюдно.

Які ще принади могли б міститися на тій території?

На додаток до всього – майданчики для ігр у теніс та м'яч, кущова алея, засклена оранжерея з тропічними пальмами, обладнана за останнім словом ботаніки, ґрот із водограєм, вулик, утримуваний на гуманних засадах, овальні клумби на прямокутних газонах, засаджені ексцентричними еліпсами червоних і жовтих тюльпанів, синіх гіацинтів, крокусів, примул, турецької гвоздики, духмяного горошку, конвалій (цибулини від сера Джеймса В. Маккея, фірма з обмеж. відп., оптова і вроздріб

торгівля насінням і цибулинами, постачання мінеральних добрив, консультації з догляду рослин, Горішня Секвіл-стрит, 23), фруктовий сад, город і виноградник, захищені від незаконних вторгнень кам'яним муром із гребенем гострого скла, повітка з висячим замком для всякого оприбуткованого-інвентаризованого обладнання.

Як от?

Верші для ловитви вугрів, сажалка для омарів, вудки, сокира, безмен, точило, трамбівка, снопов'язалка, сіноворушилка, складана драбина, 10-зубі граблі, черевики-дерев'янки, борона, вила, садові ножиці, банка з фарбою, щітка, мотика і таке інше.

А які вдосконалення можна було б запровадити згодом?

Кролятник і пташник, голубник, ботанічна теплиця, 2 гамаки (для дами й кавалера), сонячний годинник, прихований під бузком чи золотим дощем, закріплений на лівій шулі воріт японський дзвіночок з екзотичним і мелодійним звучанням, пузатий кадіб для дощової води, газонна косарка з боковим викиданням і ящиком для трави, пристрій для поливання гідравлічним рукавом.

Які бажано мати там засоби сполучення?

Для виїздів у місто – потяг або трамвай із частими рейсами, від відповідної проміжної чи кінцевої станції. Для їзди по сільській місцевості – велосипеди, дорожній вантажний велосипед без ланцюга, з вільним ходом, з паралельним причепом для вантажу, або гужовий транспорт, ослик у плетеній бідарці чи чепурний фаєтон, запряжений міцною, роботящою масивно-копитною конячиною (буланий кастрований кінь, 14 долонь).

Яку назву могла б носити ця резиденція, збудована в реальності чи в перспективі?

Блум-котедж. Вілла Сент-Леопольд. Квітвіль.

Чи міг Блум із будинку 7 на Екклс-стрит уявити собі Блума з Квітвіля?

У вільного крою костюмі з чистої вовни, у твідовому кашкеті від Гарріса, ціна 8 і 6, і в практичних садових чоботях з еластичними розтяжками, з лійкою в руці, саджаючи алею молодих ялиночок, оббризкуючи, обрізуючи, підв'язуючи, сіючи кормові трави, везучи грабарку з бур'янами, в призахідню пору, серед пахощів свіжоскошеного сіна, надмірно не утруднюючи себе, удобряючи ґрунт, умудрючись розумом, сягаючи справжнього довголіття.

Яка програма розумових занять була б там водночас можлива?

Моментальна фотографія, порівняльне вивчення релігій, фольклор, що відноситься до різних марновірств та еротичних звичаїв, споглядання небесних сузір'їв.

А якийсь легший відпочинок?

На повітрі: праця в саду і в полі, велосипедні прогулянки по рівних укочених путівцях, сходження на пагорби помірної висоти, плавання у відлюдних проточних водах та безпечні катання по річці в надійному плоскодонному човні або в рибальському човнику зі стоп-анкером, на ділянках, де немає загат і порогів (період літньої сплячки), призахідні моціони й верхові променади зі спогляданням пустельних краєвидів, і, за контрастом із цими останніми, привітних димків торфу, що згоряють у коминках селян (період зимової сплячки). В домашній обстановці: обговорення, в теплі й затишку, нерозв'язаних проблем історії та криміналістики; читання екзотично-еротичних шедеврів у виданнях без купюр; теслярювання з ящиком інструментів, де є молоток, шило, цвяхи, шурупи, дюбелі, свердло, обценьки, рубанок і викрутка.

Чи міг би він стати джентльменом-фермером, виробником зерна й товарної худоби?

Ще й як міг би: мавши одну-дві молочні корови, копицю сіна з гірських луків та необхідний сільськогосподарський реманент, як, скажімо, маслоробку, ріпорізку й таке інше.

Які були б його громадянські обов'язки та суспільний статус у колі сільських родин і помісного дворянства?

Вони формувалися б у процесі послідовного сходження по ієрархічних сходах: від садівника, хлібороба, городника, скотаря аж до, в zenіті кар'єри, окружного або мирового судді, з родовими щитом і гербом та підходящим девізом (*Semper paratus*[451]), занесеного належним чином до книги герольдмейстера ольстерського (Блум, Леопольд П., Ч. П., тайн. радн., кав. орд. Св. Патрика, д-р права *honoris causa*[452], Блумвіль, Дандрам) і згадуваного у двірській та світській хроніці (містер Леопольд Блум із дружиною відпливли з Кінгстауна в Англію).

Яку лінію дій накреслив він для себе в такій якості?

Лінію, що пролягала посередині між надмірною поблажливістю і зайвою суворістю: у різномірному суспільстві, складеному з яких завгодно класів, нескінченно мінливому в масштабах соціальної нерівності, здійснювати безпристрасне, однорідне, беззаперечне правосуддя, пом'якшуючи його щонайширшим лібералізмом, однак хай воно буде вкрай скрупульозне у випадках конфіскації майна, рухомого й нерухомого, на користь корони. Лояльні до законної найвищої влади в країні, спонукувані природженою любов'ю до прямоти, його цілі залучали б суворе підтримування суспільного ладу, усунення численних зловживань, хай і не всіх одразу (позаяк будь-котрі реформи й заходи економії, слугуючи лиш попередніми рішеннями, мають впливати, як похідні, з вирішення остаточного), дотримання букви закону (звичайного й торгового прав та законів парламентських) супроти всіх зловмисників, що гуртуються у спілки, й супроти всіх правопорушників, котрі діють навсупереч місцевим правилам та установленням, усіх воскресителів (шляхом браконьєрства та дрібних крадіжок дров) полишеного за давністю сервітуту{904}, всіх велемовних підбурювачів міжнародних гонінь, усіх паліїв міжнародної ворожнечі, всіх нищих баламутів домашньої безхмарности, всіх запеклих руйначів домашньої шлюбности.

Доведіть, що він любив прямоту від ранньої юности своєї.

1880 року, навчаючись у середній школі, він признався юному Персі Епджону про свою невіру в догмати Ірландської (протестантської) церкви (в яку батька його, Рудольфа Вірага (згодом Рудольфа Блума) навернено з юдаїстської віри 1865 року Товариством поширення християнства серед євреїв), пізніше полишеної ним задля переходу в католицтво, у період свого одруження, й задля того, 1888 року. 1882-го, в пору своєї юнацької дружби з Деніелом Магрейном та Френсісом Вейдом (припиненої внаслідок дочасної еміграції того першого) він обстоював у години нічних спільних їхніх прогулянок політичну теорію колоніальної (зокрема канадської) експансії та еволюційні теорії Чарльза Дарвіна, викладені в «Походженні людини» й «Походженні видів». 1885 року він публічно висловлювався за підтримку колективної і національної економічної програми, яку просували Джеймс Фінтан Лейлор, Джон Фішер Муррей, Джон Мітчел, Дж. Ф. К. О'Брайєн та інші, а також підтримував аграрну політику Майкла Девітта, конституційну агітацію Чарльза Стюарта Парнелла (Ч. П. від міста Корка), програму миру, реформ і заходів економії Вільяма Юрта Гладстона (Ч. П. від Мідлотіена, Півн. Брит.) і, висловлюючи свої політичні переконання, відерся в надійне укриття, утворене розгалуженнями крони дерева на Нортумберленд-роуд, аби поспостерігати вступ до столиці (2 лютого 1888 року) урочистої смолоскипної ходи двадцяти тисяч, поділених на 120 ремісничих корпорацій, які ескортували, з двома тисячами запалених смолоскипів, маркіза Рипонського та Джона Морлея.

Скільки і як гадав він платити за свою заміську резиденцію?

Згідно з проспектом Діяльного Іноземного Акліматизованого Націоналізованого Дружньо Державою Субсидійованого Будівельного Товариства (заснованого 1874 року), не більше 60 ф. на рік, що становило 1/6 забезпеченого прибутку, отримуваного від найнадійніших цінних паперів, або ж 5 простих відсотків від капіталу 1200 ф. (продажна вартість при купівлі з розстроченням на 20 років), з якого 1/3 належить виплатити при здійсненні купівлі, а решта суми – 800 ф. плюс 2½ % від них же, у вигляді щорічної ренти належить виплачувати поквартально, рівними річними внесками, аж до ліквідації шляхом погашення всієї суми позики, наданої на термін 20 років для цілей купівлі, що в сукупності давало орендну плату в 64 ф., включно з рентою землевласника, тоді як папери на право володіння мали зберігатися в орендаря (чи орендарів), із пунктом, що застерігає вимушений продаж, позбавлення права викупу заставної та взаємну компенсацію на випадок тривалого прострочення визначених виплат, і за відсутності таких перешкод володіння переходить у повну власність позичаючого наймача по закінченню обумовленого періоду.

Які швидкі, але ненадійні засоби збагачення могли б полегшити незагайну купівлю?

Особистий бездротовий телеграф, що передав би за допомогою тире й крапок результат національного кінноспортивного гандикапу (простого чи з перешкодами) на 1 чи більше миль і сотень футів, виграного аутсайдером за ставок 50 до 1 в Аскоті о 3 годині 8 хвилин пополудні (за Грінвічем), так, щоб повідомлення могло бути отримане й враховане тим, хто робить ставку в Дубліні о 2 годині 59 хвилин (за Дансінком) {907}. Несподіване знайдення предмета великої грошової вартости (коштовного каменя, дуже рідкісної поштової марки, наклеєної чи ненаклеєної (7-шиллінгова бузкова, без зубчиків, Гамбург, 1866; 4-пенсова рожева, на синьому папері, з зубчиками, Велика Британія, 1855; 1-франкова темно-сіра, службова, пробита, з діагональною надпечаткою, Люксембург, 1878), старовинного династичного персня, унікальної реліквії, в незвичайному місці або в незвичайний спосіб: у повітрі (впустив орел, ширяючи), у вогні (серед звуглілих решток знищеної пожежею будівлі), в морі (поміж викинутих при кораблетрощі речей, що плавають або затонули; на покинутому людьми

кораблі), на землі (в шлунку істівної дичини). Дарча іспанського в'язня на якийсь стародавній скарб, у коштовностях, монетах чи зливках, довірений платоспроможній банківській корпорації 100 літ тому з 5 складних відсотків, повною вартістю 5 000 000 ф. ст. (п'ять мільйонів фунтів стерлінгів). Контракт із необачним контрагентом на постачання 32 партій певного товару на умовах оплати готівкою по доставці за початкової плати $\frac{1}{4}$ пенса і з подальшим зростанням у геометричній прогресії зі знаменником 2 (1/4 п., 1/2 п., 1 п., 2 п., 4 п., 8 п., 1 ш. 4 п., 2 ш. 8 п., усього 32 члени). Продуманий план, заснований на вивченні законів імовірності, як зірвати банк у Монте-Карло. Розв'язання багатомірової проблеми квадратури круга, урядова премія 1 000 000 фунтів стерлінгів.

Чи можливе було придбання великої маєтності через промислові канали?

Освоєння дунамів просторих піщаних земель, пропоноване у проспекті Агендат Нетаїм, Берлін W. 15. Бляйбтройштрассе, шляхом закладення помаранчевих плантацій, динних баштанів та лісонасаджень. Утилізація зужитого паперу, шкурок каналізаційних гризунів, людських, наділених хімічними властивостями, екскрементів{908}, зважаючи на величезні запаси першого, величезної чисельності других та колосальних мас третіх, ураховуючи, що кожна нормальна людська особина середніх активності й апетиту продукує щорічно, коли не брати до уваги рідких речовин, сумарну вагу 80 фунтів (за змішаного тваринно-рослинного раціону), що треба помножити на 4 386 035, повну чисельність населення Ірландії, за даними перепису 1901 року.

А чи існували проекти ще ширшого масштабу?

Проект, який іще належить виписати й подати на схвалення членам портового управління і який передбачатиме експлуатацію білого вугілля (гідравлічної енергії), отриманого гідроелектричною станцією в найвищій точці припливу на Дублінській обмілині, чи біля водоспадів, Пулафуки й Пауерскорту, чи в басейнах найбільших рік, із планованим економічним виробництвом 500 000 кв/г електроенергії. Проект обвести дамбами півострівну дельту Норс Бул у Доллімаунті й спорудити на її просторі, нині використовуваному для гри в гольф та вправляння у стрільбі, асфальтовану еспланаду з казино, крамницями, тирами, готелями, пансіонами, читальнями й місцями для змішаного купання. Проект використання собаких та козиних запрягів для доставляння молока щоранку. Проект розвитку ірландського туризму в Дубліні та його околицях на невеликих пароплавах гасової тяги, які б курсували річковим фарватером між мостом Айленд і Рінгсендом; на екскурсійних автомобілях, приміських потягах і прогулянкових катерах прибережної навігації (10 ш. з людини за день, включно з вартістю путівника-трилінгви. Проект відновлення пасажирських та вантажних перевезень по водних шляхах Ірландії після належного розчищення річищ. Проект з'єднати трамвайною лінією Ринок худоби (Північна Кільцева й Праша-стрит) і набережні (Нижня Шериф-стрит та Іст-Волл), паралельно з'єднувальній залізничній лінії, що проходить (змикаючися з Великою Південною та Західною лініями) між скотозагонним двором, вузлом Ліффі й вокзалом Великої Середньозахідної дороги, Норс-Волл 43-45, неподалік від вокзалів або дублінських ділянок Великої Центральної дороги, Середньоанглійської залізничної компанії, Дублінської пакетботної компанії, Ланкаширсько-Йоркширської залізничної компанії, Пакетботної компанії Дубліна й Глазго, Пакетботної компанії Глазго, Дубліна й Лондондері (лінія Лейрда), Англо-ірландської пакетботної компанії, Пароплавного товариства Дублін – Моркем, Лондонської і Північно-західної залізничної компанії, складів управління Дублінського порту й доків, перевалочних складів Полгрейва, Мерфі й Ко, контор судовласників та судових агентів середземноморських, іспанських, португальських, французьких, бельгійських і голландських пароплавних ліній, причому перевезення худоби й додаткові транспортування, здійснювані Дублінською об'єднаною трамвайною компанією, з обмеж. відп., мають оплачуватися власниками худоби.

Із яких засновків природним і необхідним висновком впливало б укладення контракту на декотрі з подібних проектів?

При забезпеченні, рівноцінному шуканій сумі, сприянні, у формі дарчого акту з документом про передання за життя дарувальника, або за заповітом після безболісної кончини дарувальника, з боку найбільших фінансистів (Блюм-Паша, Ротшильд, Гугґенгайм, Гірш, Монтефйоре, Морган, Рокфеллер), що володіють шестизначними статками, накопиченими в підсумку успішної діяльності, й поєднанні капіталу з певним таланом, бажана мета була б досягнута.

Що зробило б його в кінцевому підсумку незалежним від цих багатіїв?

Незалежне відкриття золотої жили з невичерпними запасами.

З якої причини він задумувався над проектами, настільки нелегкими для здійснення?

Одна з його аксіом полягала в тому, що подібні розмірковування, чи автоматичне віднесення до себе оповіді, котра чимось тебе зворушила, чи мирні спогади про минуле, якщо вдаватися до всього цього, перш ніж піти на боковеньку, й чинити це узвичаєно, знімають утому й забезпечують здоровий відпочинок та поновлення життєздатности.

Які ж він наводив цьому докази?

Як фізик, він вираховував, що з 70 років повного людського життя щонайменше 2/7, себто 20 літ, проминають уві сні. Як філософ, він допевнивсь, що до кінця хоч би якого відпущеного людині строку життя у неї встигає сповнитися лиш нескінченно мала частка її бажань. Як фізіолог, він вірив у штучне згладжування шкідливих чинників, котрі діють переважно в період сну.

Чого він боявся?

Можливости скоїти уві сні вбивство чи самогубство унаслідок потьмарення розуму – цієї несумірно категоріальної здатности, що гніздиться у мозкових звивинах.

Якими зазвичай бували його останні міркування?

Про якусь єдину-унікальну рекламу, небачену новинку, перед котрою вражено завмирили б перехожі: очищену від усяких зайвин і домішок, зведену до чогось найпростішого та надієвішого, яку, узгоджену з темпом сучасного життя, хапав би й поглинав найперший випадковий погляд.

А що знаходилося в першій шухляді, яку він відімкнув?

Зошит із прописами Віра Фостера, власність Міллі (Міллісент) Блум, де на окремих сторінках красувалися схематичні малюнки з підписом «Татуля», які зображали величезну кулясту голову в профіль, на маківці котрої стирчали 5 волосин, а замість одного ока з одного боку дивилися двоє очей; тулуб – анфас із 3 великими ґудзями на животі й 1 трикутною ногою; 2 пожовклі світлини англійської королеви Александри{909} й Мод Бренском, акторки й славетної красуні; різдвяна поштівка з художнім зображенням якоїсь паразитичної рослини, підписом «Міцпа», датою «Різдво 1892» й іменами відправників: «від містера й місіс Комерфорд», і ще й з віршиком: «Принесе хай Новий рік щастя й радости навек!»; почасти оплавлена паличка червоного сургучу, отримана у складському приміщенні фірми родини Гілі, з обмеж. відп., Дейм-стрит, 89, 90 й 91; коробка з частиною від одного гроса позолочених пер № 10, отриманого в тому самому відділі тієї ж самої фірми; старий пісковий годинник, що перекочувався, вмщуючи пісок, що пересипався; запечатане пророцтво (ні разу досі не розпечатане), написане рукою Леопольда Блума 1886 року про майбутні наслідки узаконення (ніколи не узаконеного) білля Вільяма Юрта Гладстона 1886 року про гомруль; лотерейний квиток № 2004 добродійного ринку Сент-Кевіна, ціна 6 п., розігруються 100 вигравшів; дитяче послання, датоване, мале пе, понеділок, і сам текст: велике те Татуля кома велике я Як ти там знак запитання велике я Я живу дуже добре крапка абзац велике ем Міллі без крапки наприкінці; брошка-каменя, власність Еллен Блум (уродженої Гіггінс), нині покійної; 3 листи, друковані на машинці, адресат Генрі Квіт, поштове відділення Вестленд-роу, до запитання, відправник Марта Кліффорд, поштове відділення Долфінс-барн, до запитання; ім'я та адреса відправника трьох листів, транслітеровані на зворотну алфавітну бустрофедонну крапкову квадрилінійну криптограму (з видаленими голосівками) N. IGS./WI.UU. OX/W. OKS. MH/Y. IM; вирізка з англійського тижневика «Модерн Сесайеті» («Сучасне суспільство»), тема публікації: тілесні покарання у дівчачих школах; рожева стрічка, якою було увите великоднє яйце в 1899 році; два частково розгорнуті ґумові презервативи з мішечками для зберігання, виписані поштою на адресу: Лондон, Захід-Центр, поштове відділення Чаринг-Крос, скринька 32; 1 пачка з 1 тузінем кремкових конвертів, яких поменшало на 3, та блідолінованим поштовим папером із водяними знаками; декілька різних австро-угорських монет; 2 квитки Угорської Королівської лотереї з Привілеєм від властей; лупа з невеликим збільшенням; 2 еротичні листівки, що зображали: а) оральний статевий акт між оголеною сеньоритою (вид іззаду, позиція згори) та оголеним тореро (вид спереду, позиція знизу); б) ґвалтівний анальний статевий акт між ченцем (повністю одягнутий, очі додолу) і черницею (одягнута частково, очі догори), виписані поштою на адресу: Лондон, Захід-Центр, поштове відділення Чаринг-Крос, скринька 32; газетна вирізка з рецептом підновлення старих брунатних черевиків; поштова марка за 1 пенс, бузкова, правління королеви Вікторії; таблиця обмірів Леопольда Блума, виконаних до і після двох місяців регулярних вправ з еспандером за системою Сендоу-Вайтлі (для чоловіків 15 ш., для спортсменів 20 ш.), а саме: груди 28 дюймів і 2½, біцепс 9 дюймів і 10 дюймів, литка 11 дюймів і 12 дюймів; 1 проспект «Чудотворця», найкращого в світі засобу від розладів прямої кишки, надісланий від «Чудотворця», Лондон, Схід-Центр, Ковентрі-Гаус, Саут-плейс, на ім'я місіс Леопольд Блум і в супроводі короткого тексту, що починався словами: «Дорога мадам...».

Запитуйте дослівно, в яких виразах проспект рекламував вартості чудодійного засобу.

Він зцілює і заспокоює, поки ви спите, якщо ви страждаєте випусканням газів; сприяє природі щонайрадикальнішим чином, забезпечуючи миттєве полегшення при відході газів, гарантуючи чистоту органів і свободу природних відправлень; перший же внесок у 7 ш. 6 п. робить з вас нову людину й надає сенсу вашому життю. Дами знаходять у «Чудотворці» особливу корисність, відзначаючи з приємним подивом його дивовижну дію, подібну до живлющого ковтка джерельної води у спекотний літній день. Рекомендуйте вашим друзям і жіночої, й чоловічої статі. Засобу вистачить вам на все життя. Вводьте заокругленим кінцем. Ваш «Чудотворець».

Чи були там відгуки?

Дуже багато відгуків. Духовної особи, офіцера британського військово-морського флоту, відомого літератора, бізнесмена, сестри милосердя, світської дами, матері п'ятьох дітей, безжурного жебрака.

Наведіть остаточний висновок, що його виснував безжурний жебрак.

Дуже жаль, що наш уряд не додумався забезпечити наших хлопців «Чудотворцем» під час Південно-Африканської кампанії! Яке полегшення принесло б це їм!

Яку річ приклав Блум до цієї колекції предметів?

4-й лист, надрукований на машинці й отриманий Генрі Квітом (якщо Г. К. – це справді Л. Б.) від Марти Кліффорд (знайдіть М. К.).

Якою приємною думкою супроводжувалася ця його дія?

Думкою про те, що, окрім згаданого листа, його магнетична зовнішність, постава та обходження протягом проминутого дня були прихильно сприйняті однією заміжньою дамою (місіс Джозефіною Брін, уродженою Джозі Пауел), однією медичною сестрою, міс Каллан (ім'я невідоме) та ще однією дівцею, Гертрудою (Герті, прізвище невідоме).

На яку перспективу натякало все це?

На змогу в найближчому майбутньому виявити свій шарм і чоловічу силу після дорогої учти у приватному помешканні, в товаристві вишуканої куртизанки з розкішним тілом, помірною таксою та багатючими навичками, до того ж благородного походження.

А що було в 2-й шухляді?

Документи: свідоцтво про народження Леопольда Паули Блума; змішаний страховий поліс на 500 ф., від Страхового товариства шотландських удів на користь Міллісент (Міллі) Блум, який набуває чинності по досягненню нею 25 років, як відсотковий поліс вартістю 430 ф., 462 ф. і 10 ш. 0 п. і 500 ф., по досягненню 60 років або у випадку смерті, по досягненню 65 років або у випадку смерті, і при кончині, відповідно, або, за вибором, як відсотковий поліс (повністю оплачений) вартістю 299 ф. 10 ш. 0 п. і з виплатою готовими грошми 133 ф. 10 ш. 0 п.; чекова книжка Ольстерського банку, видана відділенням у Колледж Грін, яка містить запис поточного рахунку за півріччя, що закінчується 31 грудня 1903 року, баланс на користь вкладника: 18 ф. 14 ш. 6 п. (вісімнадцять фунтів чотирнадцять шилінгів шість пенсів) чистого прибутку; свідоцтво про володіння канадськими 4 %-вими (іменними) цінними паперами (що не обкладаються гербовим збором) на суму 900 ф.; квитанція Комітету католицького цвинтаря (Гласневін) на закуплену ділянку для поховання; вирізка з місцевої газети про зміну прізвища шляхом одностороннього акту.

Наведіть текст цього останнього оголошення.

Я, Рудольф Віраг, що мешкає нині за адресою: Дублін, Кланбрасл-стрит, 52, а раніше мешкав у Сомбатхеї, Королівство Угорщина, цим сповіщаю про те, що я ухвалив рішення й маю намір відтепер і надалі, всюди й постійно носити ім'я Рудольф Блум.

Які ще речі, стосовні Рудольфа Блума (вродженого Вірага), містилися у 2-й шухляді?

Невиразний дагеротип Рудольфа Вірага та його батька Леопольда Вірага, виконаний 1852 року в портретній студії їхнього (відповідно) кузена й небожа Штефана Вірага з Сешфегервара, Угорщина. Старовинна книга, Хаггада, в якій парою окулярів із опуклими лінзами в роговій оправі закладено місце про подяку в ритуальних молитвах свята Пессах (Пасхи); фотосвітлина готелю «Квінз» в Еннісі, власник Рудольф Блум; конверт із написом «Моєму любому синові Леопольду».

Які уривки фраз оживали в пам'яті, коли він перечитував оці чотири слова, неуривчасті?

Завтра тиждень, відколи я отримав... немає сенсу, Леопольде, бути... з твоєю дорогою матір'ю... неможливо більше зносити... до неї... для мене все скінчено... будь добрий до Атоса, Леопольде... любий мій сину... завжди... про мене... das Herz... Gott... dein[453]...

Які спогади про людську істоту, що страждає від прогресуючої меланхолії, оживали в Блумовій душі, коли він дивився на ці речі?

Старий удівець із нечесаним волоссям, у ліжку, вкритий з головою, постійно зітхає; Атос, хворий пес; аконіт, що він застосовував, збільшуючи дози по гранах і скрупулах, аби зняти напади невралгії; мертве обличчя сімдесятилітнього старого, що наклав на себе руки, прийнявши отруту.

Чому Блум переживав напади гризот?

Тому що, буди незрілий і нетерплячий, ставився без поваги до певних звичаїв та вірувань.

Як наприклад?

До заборони вживати м'ясо й молоко за однією трапезою, до щотижневих обговорень плутано абстрагованими, шалено приземленими, меркантильними співексединовірцями; до обрізань немовлят чоловічої статі; до надприродного характеру юдейського Писання, до невимовності тетраграматону{910}; до священности суботи.

Якими видавалися йому нині ці звичаї та вірування?

Не розумнішими, ніж видавалися йому тоді, й не менш розумними, ніж інші звичаї та вірування видавалися тепер.

Яким був його перший спомин про Рудольфа Блума (нині покійного)?

Рудольф Блум (покійний нині) розповідає своєму синові Леопольду (шестирічному), в ретроспективно-зворотному порядку, про пересування між Дубліном, Лондоном, Флоренцією, Міланом, Віднем, Будапештом, Сомбатхеєм і про проживання в перелічених пунктах, виражаючи задоволення (дід його особисто бачив Марію Терезію, імператрицю австрійську й королеву угорську), даючи принагідно комерційні напучування (бережи пенси, а фунти вже й самі зберезуться). Під час оповіді Леопольд Блум (шестиліток) раз по раз тицяв пальцем у географічну (політично-польдітичну) мапу Європи, висуваючи ідеї про відкриття мережі комерційних підприємств у різних згадуваних центрах.

Чи час з однаковим успіхом, але різним чином стер пам'ять про ці пересування в оповідача й слухача?

В оповідача з плином літ і завдяки вживанню наркотичних засобів, тоді як у слухача – з плином років і завдяки відволіканню сторонніми враженнями.

Які ідіосинкразії в оповідача були похідними наслідками амнезії?

Іноді той харчувався, не скинувши попередньо головного убору. А то жадібно ковтав агрусовий кисіль із вершками просто з тарілки, нахилиючи її до рота. А ще, бувало, видаляв рештки їжі зі своїх губів за допомогою старого конверта чи якого іншого шматка паперу, що трапиться напихваті.

Які два вияви сенільності траплялися найчастіше?

Короткозоре перелічування монет пальцями, відрижка пообідавши.

Які речі приносили йому часткову втіху в цих спогадах?

Страховий поліс, чекова книжка, свідоцтво про володіння облігаціями.

Зведіть Блума, шляхом перехресного помноження всяких злигоднів, від яких його захищали ці три запоруки, а також шляхом вилучення всіх позитивних цінностей, до нікчемно малої негативної ірраціонально-ірреальної величини.

Послідовно, в порядку сходження вниз до ілотії: Вбогість: доля вуличного торговця підробними коштовностями, стягувача злісних і спірних боргів, збирача податку на вбогих та решти місцевих податків. Скініння: доля злісного банкрута з жалюгідними залишками майна, котрий виплачує по 1 ш. 4 п. за фунт, людини-сандвіча, розповсюджувача проспективів і рекламок, нічного волоцюги, брехуна-виказувача, матроса-каліки, сліпого юнака, поліційного поплічника-перестарка, некликаного гостя, блюдолиза, улесливого підлабузника, міського посміховиська, що сидить на лавці в парку під старою дірявою парасолькою. Злиденність: доля мешканця будинку для перестарків (при Королівській лікарні) в Кілмейнгамі, жителя лікарні Симпсона

для зубожілих, але шановних джентльменів із повною інвалідністю через подагру або втрату зору. Надір падіння: старезний німецький напівбожевільний злидень, позбавлений громадянських обов'язків і прав, утримуваний громадським коштом напівмрець.

З якими ще додатковими приниженнями?

Холодна байдужість люб'язних колись дам, зневага енергійних чоловіків, приймання черствих крайців, відведені вбік погляди зустрічних знайомих, обгавкування незаконними незареєстрованими бродячими псами, дитячі бомбардування фруктово-овочевими набоями малої, нікчемної або й менше ніж нікчемної вартости.

Що могло б відвернути подібну ситуацію?

Кончина (зміна стану); від'їзд (зміна місця).

Чому слід віддати перевагу?

Останньому, згідно з лінією найменшого спротиву.

Які міркування робили від'їзд не таким-то вже й небажаним?

Постійне співмешкання шкодить взаємній терпимості до особистих вад. Дедалі глибше вкорінюється звичка до самотійного придбання. Необхідність протидіяти неперервній прикутості перериваністю ефемерних перебувань.

Які міркування робили від'їзд не ірраціональним?

Зацікавлені сторони, поєднавшись, плодилися й розмножувалися, після чого, сплотивши нащадків і виховавши їх аж до самої зрілості, сторони, якби не роз'єдналися, були б вимушені поєднатися знову, аби знову плодитися й розмножуватися, що безглуздо, і шляхом воз'єднання знов утворити первісну пару поєднаних сторін, що неможливо.

Які міркування робили від'їзд бажаним?

Привабливість низки місцевостей в Ірландії та за кордоном, поданих на звичайних географічних мапах засобами поліхромного зображення, або на спеціальних топографічних картах засобами штрихування та цифрових позначок.

В Ірландії?

Морські скелі, дикі гори Коннемари з їхніми буйними вітрами, озеро Лох-Ней з затонувим скам'янілим містом, Дорога Велетів, форт Кемден і форт Карлайл, Золота Долина Типперарі, острови Аран, пасовиська Міту Королівського, в'яз святої Бригітти в Кілдері, корабельні «Квінз Айленд» у Белфасті, Стрибок Лосося, озера Кілларні.

За кордоном?

Цейлон (із плантаціями, звідки постачається чай Томасові Кернану, агентові фірми «Пулбрук, Робертсон і Ко», Лондон, Схід-Центр, Мінсінг-лейн, 2 і Дублін, Дейм-стрит, 5), Єрусалим, священне місто (з мечеттю Омара й Дамаською брамою, метою устремління), Гібралтарська протока (унікальне місце, де народилася Меріон Твіді), Парфенон (де знаходяться статуї оголених грецьких богинь), біржа на Волл-стрит (що контролює світові фінанси), Пласа де Торос у Ла Лінеа, Іспанія (де камеронець О'Гара заколов бика), Ніагара (по якій жоден зі смертних не спуститься безкарно), край ескімосів (милоїдів), заборонений край Тибет (звідки не повернувся жоден мандрівник), Неаполітанська затока (побачити яку все одно що померти), Мертве море.

А чим керуєш, ідучи за якими знаками?

На морі: орієнтуючись на північ, за Полярною зіркою, яку знаходять уночі в точці перетину прямої від бети до альфи Великої Ведмедиці, продовженої і поділеної зовнішнім чином в омезі, й гіпотенузи прямокутного трикутника, утворюваного отриманою прямою альфа – омега та прямою альфа – дельта Великої Ведмедиці. На суходолі: орієнтуючись на південь, за бісферичним місяцем, що проглядає змінними неповними фазами крізь тильну щілину не цілковито безпросвітної спідниці неуважливої тілостої мандрівної матрони, а за дня – за стовпом хмарним.

Яке оголошення звістило б про зникнення відбулого?

Винагорода 5 ф., загубився, викрадений або втік з місця проживання, Екклс-стрит, 7, чоловік близько сорока літ, відгукується на ім'я Блум, Леопольд (Польді), зросту 5 футів 942 дюйма, статури повної, смаглявий, відростив, можливо, бороду, був у чорному костюмі, коли його бачили востаннє. Згадана вище сума буде виплачена за будь-які дані, що дали б змогу його знайти.

Які загальні двочленні найменування личили б йому, як суцшому й несущому?

Прийнятні будь-кому й невідомі нікому. Всякий або Ніхто.

Які ж йому почесні?

Пошанівок і дари чужинців, друзів Усякого. Безсмертна німфа, краса, наречена Нікого.

І той вирушенець – ніде, ніколи й ніяк не з'явився би знову?

Вічно блукав би він, самим собою спонукуваний, до крайніх меж кометної своєї орбіти, за незрушні зорі, мінливі сонця й видимі лиш телескопові планети, й різні ефемерні дивовижі космосу, аж до крайніх меж простору, із землі в землю переходячи, поміж народів, серед подій. Але десь, ледве вловно, він би вчув і, немовби того не бажаючи, спонукуваний велінням сонця, скорився б закличові повернутись. А потім,

щезнувши з сузір'я Північної Корони, він якимось чином з'явився би заново народженим, над дельтою сузір'я Кассіопеї і після незліченних еонів блукань повернувся невпізнаним месником, вершителем правосуддя над лиходіями, похмурих хрестоносцем, пробудженим зі сну й наділеним фінансовими ресурсами, що переважували б скарби Ротшильда й срібного короля.

Що зробило б подібне повернення ірраціональним?

Печальна рівність між виходом і поверненням у часі через оборотний простір та виходом і поверненням у просторі через необоротний час.

Яка гра сил, породжуючи інерцію, робила від'їзд небажаним?

Пізня година, породжуючи забарність; нічна п'ятьма, ведучи за собою непроглядність; незвіданість доріг, тягнучи ризик; потреба відпочинку, заступаючи рух уперед; близькість зайнятого ліжка, відволікаючи від пошуків; передчуття тепла (людського), полегшуваного прохолодою (простирадлом), яка відводить від бажання і приносить бажаність; статуетка Нарциса, звук без луни, бажане бажання.

Якими перевагами відрізнялось зайняте ліжко від незайнятого?

Усуненням нічної самотності, якісною перевагою людського (зріла жінка) зігрівання над нелюдським (пляшка з гарячою водою), стимуляцією ранкового контакту, скороченням необхідного прасування, якщо будуть дбайливо складені й розташовані в довжину між матрацами пружинним (смугастих) і повстяним (бежевим картатим).

Які почергово простежені причини, усвідомлені, перш ніж підвестися, накопиченої втоми подумки перебирав Блум, перш ніж підвестися?

Приготування сніданку (жертва всеспалення); переповнення кишкового й продумане випорожнення (свята святих); ванна (обряд Івана Хрестителя); поховання (обряд Самуїла); реклама для Алессандро Ключчі – Александра Кейза (Урім і Туммім[454]); легкий сніданок (обряд Мелхіседека); відвідини музею та національної бібліотеки (святі місця); пошуки книги на Бедфорд-роу, Мерченстс-арк, Веллінгтон-квей (Симхат Тора); музика в готелі «Ормонд» (Шира Ширім[455]); конфлікт із лютим троглодитом у закладі Барні Кірнана (всеспалення); неплідний період часу, включно з поїздкою в кебі, відвідини будинку скорботи, вихід (пустеля); еротичний ефект жіночого ексгібіціонізму (обряд Онана); затяжні пологи мадам Майни Чистовір (жертва напруження); відвідини веселого дому Белли Коген, Долішня Тайрон-стріт, 82, з подальшою сутичкою та випадковою бійкою на Бівер-стріт (Армагеддон); нічна мандрівка до «Притулку візника» біля Баттського моста й потім геть із того притулку (спокута).

Яку самовиниклу загадку загадав собі Блум, збираючись підвестися, щоб дійти висновку аби не виснувати мимовільно передчуті?

Що стало причиною різкого короткого непередбачено почутого самотного гучного тріскоту що його видав нечулий матеріал дерев'яного столика з напруженими жилами?

Яку самозаплутану загадку свідомо загадав собі Блум, підвівшись, рухаючись, збираючи багатобарвні багатоманітні численні предмети вбрання, свідомо передчуваючи, аби не вчути, не виснувати?

Хто був той Макінтош?

Яку самоочевидну загадку, над котрою він, із перемінною сталістю, 30 літ сушив собі голову, Блум зненацька змовчацька розгадав тепер, домігшись природної пільги шляхом погашення штучного світла?

Де Мойсея Бог носив, коли свічку хтось згасив?

Які недовершеності в довершеному дні безсловно, послідовно перелічив був, пересуваючись, Блум?

Тимчасовий провал своїх планів дістати згоду на повтор реклами; добути скількись чаю в Томаса Кернана (агента фірми «Пулбрук, Робінсон і Ко», Дублін, Дейм-стріт, 5, і Лондон, Схід-Центр, Мінсінг-лейн, 2); з'ясувати наявність або відсутність тильного прямокишково-анального отвору в жіночих божеств еллінського пантеону; отримати доступ (безплатний чи за плату) на виставу «Лії» з місіс Бендмен Палмер у театрі «Гейсті», Південна Кінг-стріт, 46, 47, 48 і 49.

Який образ відсутнього обличчя пригадав безмовно Блум, зупинившись?

Обличчя її батька, покійного майора Брайєна Купера Твіді, з Дублінських Королівських стрільців, із Гібралтара й Реговота, Долфінс-барн.

Які його ж образи, повторюючись, були можливі гіпотетично?

Даленіючі, з вокзалу Великої Північної дороги на Ам'єнс-стріт, із постійним та рівномірним прискоренням упродовж паралельних колій, що сходяться, подовжувані, в нескінченності; упродовж паралельних колій, що ідуть із нескінченності, з постійним і рівномірним уповільненням, на вокзал Великої Північної дороги, Ем'єнс-стріт, повертаючись.

Які різноманітні особисті знадоби дамського носінневого спорядження були ним сприйняті?

Пара нових, чорних, без запаху, дамських напівшовкових панчіх, пара нових бузкових підв'язок, пара дамських панталонів з індійського мусліну, вельми великого розміру й просторого крою, духмяніючих жасмином, опопонаксом і турецькими цигарками «муратті», з доданими довгими блискучими сталевими прищіпками й складеними криволінійно; батистовий бюстгальтер із облямівкою тонкого мережива, нижня, в пілки, спідниця з блакитного муару, і всі ті предмети були безладно розкидані по віку прямокутної скрині з чотирма планками, косинцями на кутах, барвистими наліпками й ініціалами, виведеними білим на передній стінці: Б. К. Т. (Брайєн Купер Твіді).

Які неособисті речі він сприйняв?

Стільчак з однією надколотою ніжкою, повністю накритий квадратною кретоною серветкою в яблука, на якій лежав чорний дамський брилик. Набір у жовтогарячу смужку, придбаний у Генрі Прайса, порцеляна, галантерея, плетені вироби й залізні товари, Мур-стрит, 21, 22, 23, окремі предмети якого безладно розташувалися на умивальнику й на підлозі, складаючися з тазика, мильниці й таці для зубних щіток (на умивальнику, разом), дзбан і нічна ваза (на підлозі, поокремо).

Блумові дії?

Він почепив ті предмети вбрання на стілець, скинув із себе предмети одягу, які ще лишалися на ньому, дістав із-під валика в головах постелі складену довгу нічну сорочку, всунув голову й руки у відповідні отвори нічнушки, переніс подушку в ноги ліжка і, підготувавши належним чином постільну білизну, ліг у ліжко.

Як саме?

Обачливо все перевіряючи: як і щоразу, проникаючи в будь-чию оселю, свою чи чужу; зі стурбованістю: знаючи, що зміїні спіралі пружин матрацу старі, а всяка сітка зі зміїними кільцями та бронзові кулі розхитані й деренчать за кожного натягування й натиску; остерігаючись: от ніби вступаючи в лігво, в гадюче гніздо а чи пастку хоті; уникаючи різких рухів: не потурбувати; шанобливо: на ложі зачаття й народження, звершення злюбу й зруйнування шлюбу, на ложі сну й смерті.

На що натрапляли його кінцівки, помалу випростуючись?

На нові чисті простирадла, додаткові запахи, присутність людського тіла, жіночого, її, ще відбиток людського тіла, чоловічого, не свого, якісь смітинки, якісь крихти консервованого м'ясива, що їх він видалив.

Якби він усміхнувся, то чому б усміхнувся він?

Думці про те, що всяк, хто проникає, гадає, ніби він проник перший, тоді як він усього лишень останній член у низці попередників, хай навіть перший у вервечці наступників, причому кожен уявляє, буцім він перший і останній, один-єдиний, тоді як насправді він і не перший, і не останній, і не один-єдиний у низці-вервечці, що починається в нескінченності й до нескінченности триває.

Якою ж була низка попередників?

Припускаючи, що Мулвей був першим у ній{912}, далі Пенроуз, Бартелл д'Арсі, професор Гудвін, Джуліус Мастянський, Джон Генрі Ментон, отець Бернард Корріган, фермер на кінній виставці Дублінського Королівського товариства, Чудик О'Рейлі, Метью Діллон, Валентайн Блейк Діллон (лорд-мер Дубліна), Кристофер Каллінан, Ленеган, італієць-катеринщик, незнайомиць у театрі «Гейсті», Бенджамін Доллард,

Саймон Дедал, Ендрю (Сцикун) Берк, Джозеф Каф, Мудр Гілі, олдермен Джон Гупер, доктор Френсіс Брейді, отець Себастьян з гори Аргус, чистильник взуття біля Головної пошти, Г'ю Е. (О'Кріп) О'Шпар, і так кожен, і так далі, до неостаннього члена.

Які були його думки стосовно останнього члена названої вервечки й нещодавнього окупанта ліжка?

Думки про його силу (нахаба), статуру (розклеювач афіш), комерційні таланти (пройда), вразливість (хвалько).

Чому, для спостерігача, до сили, статури й комерційних талантів додавалася ще й вразливість?

Тому що в попередніх членів тієї самої низки-вервечки він дедалі частіше спостерігав ту саму жагу, що спалахувала й передавалася спочатку з хвилюванням, потім з розумінням, потім із жаданням і нарешті з утомленістю, з перемінними симптомами взаємностатевого передчуття й спочуття.

Які антагоністичні почуття наклали свій відбиток на його подальші роздуми?

Заздрість, ревності, самозречення, незворушність.

Заздрість?

До тілесно-духовного чоловічого організму, оптимально пристосованого для горішньолежачої позиції енергійного чоловічого злягання та для енергійних рухів поршня в циліндрі, необхідних для повного удоволення постійної, хоч і не загостреної хоті, насельниці тілесно-духовного жіночого організму, пасивного, але не нечутливого.

Ревності?

Тому що дозріла натура, непостійна у своєму вільному стані, бувала позмінно то агентом, то реагентом притягання. Тому що дія між агентами й реагентами безперервно змінювалася, у зворотній пропорції наростання й спадання, з безперервним коловим розтягненням і повторюваним радіальним уходженням. Тому що контрольоване споглядання пульсацій притягання виробляло, за бажання, пульсацію насолоди.

Самозречення?

Завдяки: а) знайомству, ініційованому в вересні 1903 року в ательє Джорджа Месіа, комерсанта, кравця й закрійника, Іден-квей, 5; б) гостинності, наданій і

відплаченій, взаємній і поновлюваній; в) порівняній молодості, улеглій поривам шанобства й великодушності, альтруїзму до колег та егоїзму в коханні; г) позарасовому потягові, внутрішньорасовим заборонам, понадрасовій прерогативі; д) сподіваному музичному турне по провінції, із загальними поточними видатками й дільбою чистого прибутку.

Незворушність?

Настільки ж природна, як і всякий інший природний акт природи, виражений або пізнаний, скоєний природними створіннями в природі оприродженій у відповідності до його, її та їхніх оприроджених природ, неподібно подібних. Як не така згубна, ніж катастрофічна загибель нашої планети внаслідок зіткнення її з погаслим сонцем. Як не така недозволена, порівняно зі злочинством, грабуванням на великій дорозі, жорстоким поводженням із дітьми й тваринами, ошуканським отриманням грошей, фальшуванням документів, розтратою, розкраданням державної скарбниці, зловживанням суспільною довірою, симулянтством, завдаванням каліцтва, розтлінням малолітніх, наклепом, шантажем, образою суду, підпалом, зрадою, кримінальщиною, бунтом на облавку в широкому морі, порушенням права власності, крадіжкою зі зломом, протиприродними збоченнями, дезертирством із діючої армії, лжесвідченням, браконьєрством, лихварством, шпигуванням на користь ворогів корони, самозванством, бандитським наскоком, ненавмисним убивством, навмисним і продуманим убивством. Як не аномальніша за всі інші почергові процеси пристосування до мінливих умов існування, що провадять до взаємної рівноваги між тілесним організмом та довколишнім його середовищем; за їжу, питво, набуті звички, простимі слабінки, серйозні захворювання. Як більш ніж неминуче – непоправне.

Чому ж більше самозречення, ніж ревнощів, і менше заздрощів, ніж незворушности?

Від наруги (шлюбу) до наруги (перелюбу) не коїлося нічого, окрім наруги (злягання), і все ж таки шлюбний кривдник шлюбно скривдженої не зазнавав наруги з боку перелюбного кривдника перелюбно скривдженої.

Якій же бути відплаті, якщо бути взагалі?

Убивство – ніколи, адже зла не виправити злом. Дуель як збройний поєдинок – також ні. Розлучення – не наразі. Викрити способом механічним (ліжко з секретом) або індивідуального свідчення (схований очевидець) – ні, поки-що. Позов за завдану шкоду, шляхом юридичного впливу або ж симуляції нападу, з демонстрацією завданих тілесних ушкоджень (самозавданих) – не виключено. У випадку щонайменшого потурання залучити конкуренцію (матеріальну, в подібні рекламної агенції як успішного суперника; моральну, в особі щасливого суперника в інтимній сфері, поганьблення, нацькування, приниження, розлучення, яке захищає розлучену від розлученого, захищає розлучника від обох.

Якими міркуваннями він, як свідомий заперечник порожнечі невизначености, виправдовував свої почуття?

Напередвизначена крихкість шлюбного зв'язку; здогадний недоступ речі в собі; несумірність і диспропорція між самоподовжуванням напруженням, коли щось треба вчинити, й миттєвим полегшенням, коли вже щось учинено; хибність думок про слабкість жінки й силу чоловіка; мінливість етичних кодексів; природний граматичний

перехід шляхом інверсії, що не заторкує смислу, певного речення в аористі{913} (за складом, підмет чоловічого роду, односкладове звуконаслідувальне неперехідне дієслово і прямий додаток жіночого роду) з дійсного стану в відповідне йому аористово-претеритове твердження (за складом, підмет жіночого роду, допоміжне дієслово й квазіодноскладовий звуконаслідувальний дієприкметник минулого часу з непрямим додатком чоловічого роду); неперервне виробництво запліднювачів шляхом їх породження; неперервне вироблення сімени шляхом дистиляції; неплідність і триумфу, й протесту, й відплати; безглуздість препрославленої доброчесности; летаргія неусвідомлюючої матерії; безпристрасність зірок.

У якій фінальній удоволеності зійшлися нарешті ці непримиренні думки й почуття, будучи зведені до своїх найпростіших виявів?

В удоволеності всюдисущістю: і в західній, і в східній півкулях, у всіх населених землях, однаковою мірою і на материках, і на островах, досліджених чи недосліджених (край опівнічного сонця, острови блаженних, грецькі острови, обітована земля), пухких фронтальних і тильних півкуль жіночих, що духмяніють молоком і медом, променяються життєлюбивим і животворним теплом, нагадуючи вічні родини заокруглених кривих, яких не хвилюють зміни настроїв чи суперечливість виразів і які виражають лише німу незмінно зрілу тваринність.

Які видимі знаки перед-удоволености?

Часткова ерекція; пробуджена симпатія; поступове підіймання; обережне відкривання; німотне споглядання.

Потім?

Він поцілував смагляві кругляві жовтаві забави її крижів, обидві пухкі духкі півкулі, і між ними, колижкими, спілість-зрілість долини, темним-щемним милим-смілим цілунком-луком-сполуком.

Видимі ознаки після-вдоволености?

Безмовне споглядання; обережне прикривання; поступове опускання; пробуджена антипатія; спадна ерекція.

Що ж за цією німотною дією?

Сонливе згукування; не таке сонливе упізнавання; дедалі більша схвильованість; катехізичне опитування.

Які зміни вніс оповідач у свої відповіді при цьому опитуванні?

Негативні: він опустив згадку про потаємне листування між Мартою Кліффорд і Генрі Квітом, про публічну сварку всередині й поблизу ліцензійного закладу Бернарда Кірнана і Ко, з обмеж. відп., Мала Брітн-стрит, 8, 9 і 10, про еротичні провокації

й наслідки оних, спричинені ексгібіціоністичним актом Гертруди (Герті), з невідомим прізвищем. Позитивні: він увів сюди згадку про виступ місіс Бендмен Палмер у «Дії», театр «Гейсті», Південна Кінг-стріт, 46, 47, 48, 49, про запрошення на вечерю в готель Вінна (Мерфі), Долішня Еббі-стріт, 35, 36 і 37, про книжку з гріховно порнографічною спрямованістю, під заголовком «Принади гріха», анонімної (автор – зі світського товариства), про тимчасовий шок, викликаний хибним рухом під час післятрапезних гімнастичних вправ, жертвою якого (небавом та жертва цілком оговталася) виявився Стівен Дедал, викладач і літератор, старший із синів (що вижили) Саймона Дедала, без певного місця проживання, та про повітроплавський експеримент, якого він (оповідач) утнув у присутності свідка, згаданого викладача й літератора, з рішучою готовністю й гімнастичним спритом.

Чи була оповідь у всьому іншому вільна від змін?

Цілком і повністю.

Яка особа чи подія виступала в оповіді на перший план?

Стівен Дедал, викладач і літератор.

Які обмеження активності й порушення подружніх прав, що стосувалися їх особисто, усвідомлювали слухачка й оповідач у процесі розповідання, яке уривалося й ставало дедалі лаконічніше?

Слухачка – обмеження її дітородної активності, позаяк святкування шлюбу відбулося через 1 календарний місяць після 18-х роковин її народження (8 вересня 1870 року), себто 8 жовтня, і його смакування того самого числа, з подальшим народженням нащадка жіночої статі 15 червня 1889 року й з початковим смакуванням 10 вересня того ж року, а повне тілесне злягання, з виверженням сімени в природний жіночий орган, востаннє відбулося за 5 тижнів, себто 27 листопада 1893 року, до народження 29 грудня 1893 року другого нащадка (він-таки – перший і єдиний чоловічої статі), котрий помер 9 січня 1894 року, у віці 11 днів, тож достеменно був період 10 років 5 місяців і 18 днів, протягом якого тілесне злягання лишалося неповним, без виверження сімени в природний жіночий орган. Оповідач – обмеження його активності, розумової та фізичної, позаяк повного розумового спілкування між ним і слухачкою не відбувалося від моменту настання зрілості, відзначеного місячною кровотечею, у нащадка жіночої статі оповідача й слухачки 15 вересня 1903 року, так що достеменно був період 9 місяців та 1 дня, протягом якого, внаслідок напередвизначеного природного взаєморозуміння (в нерозумінні) між двома довершеними жінками (слухачкою і нащадком), повна фізична свобода дій була обмежена.

Яким чином?

Різними й багаторазовими жіночими розпитуваннями стосовно чоловічих маршрутів, куди, в яке місце, о котрій годині, на скільки, з якою метою, у випадку тимчасових відсутностей, планованих чи здійснених.

Що видимо витало над невидимими думками слухачки й оповідача?

Відкинуте вгору відображення лампи й абажура, неспостійна низка концентричних кіл з різними градаціями світла й тіні.

В яких напрямках лежали слухачка й оповідач?

Слухачка: схід – південний схід. Оповідач: захід – південний захід. На 53-й паралелі північної широти й 6-му меридіані західної довготи, під кутом 45° до земного екватора.

В якому стані, супокою чи руху?

Супокою відносно самих себе й одне одного. Руху, будиши несені на захід{914}, разом і поокремо, вперед і назад, відповідно, власним і неперервним рухом землі по вічно мінливих шляхах у вічно незмінному просторі.

А в якому положенні?

Слухачка: напівлежачи на боці, лівому, ліва рука під головою, права нога випростана по прямій і спочиває на лівій нозі, зігнутій, у позі Матері – Геї-Теллус, здійснена і простерта, обважніла сім'ям. Оповідач: лежачи на боці, лівому, права й ліва ноги зігнуті, великий і вказівний пальці правиці на переніссі, в позі, яку закарбував колись знімок, зроблений Персі Епджоном, стомлений дитямуж, мужодитя в материнськiм череві.

В череві? Стомлений?

Він спочиває. Намандрувався.

А хто з ним?

Синбад-Мореплавець та Крійзад-Куприкравець та Типкат-Тюрмовправець та Гиньгад-Горедавець та Пропад-Пазурявець та Помлят-Помилявець та Припад-Поручавець та Цебрат-Цеберявець та Кульгат-Кольчугавець та Грімград-Градогравець та Брийбрад-Брусоправець та Капстад-Капустявець та Курпат-Куріпкавець та Замкат-Замикавець та Сухат-Сухотавець{915}.

Коли?

Ідучи до темного ложа там було квадратунокругле Синбада-Мореплавця птиці рухх птиці крукк яйце я й це серед ночі о ложі олжі усіх крукків руххів Темнпада-Днепродавця.

Куди?

Епізод 18

Так тому що такого з ним ніколи не бувало просити сніданок у ліжку там парочку яечок відколи ото в готелі «Міський герб» коли знай прикидався буцім хворий-хворезний та голоском умирущо смиренним клеїв із себе принца приндя аби зацікавити ту стару руїну місіс Ріордан гадалося що діло склалося а та нам і не поду тільки ду відписала хоч би скупердяга фертинг вертинг усе на молебні велебні за свою душку скупушку навіть собі на денатур на джур потратити не давав їй жур ті 4 пенси не пеніси продзиччала мені всі вуха про болячки свої скрухи а ще ці вічні балаки пасталаки про політику відкусити по ліктику про землетруси та кінець світу та дайте перш трішки потішки спаси сей світ Боже схоже коли б усі жінки були як вона вояки супроти декольте купальте а їх же носити ніхто й не думав її просити була вона гадаю побожна бо вдруге жодному мужу й подивитися на неї не можна сподіваюся я ніколи не стану на неї схожа дивно що не вимагала нап'ясти нам на лиця чадру але чого в неї не забери була освічена а теревені її без скінчення все про містера Ріордана а той певне ошасливився втікши від її аркана а її пес без чудес все обнюхував мої хутра та хитромудро все носом під мої спідниці надто в дні ці а втім я люблю це в нім такий чемний зі старенькими і з лакеями ба навіть із жебраками не бундючиться дурно хоч і не завжди а надто як ще щось припече боляче то й умовляти марно що треба ж лягти в лікарню бо ж нема чистішого місця однак умовляти його мушу місяць ну а потім виходить на сцену медсестра ура і він там стирчатиме аж поки викинуть з лахами або скажімо черниця на взір тієї що в нього на знімку безстидниця така черниця як я атож це тому що коли вони занедужають то такі вже там хворі пхичуть нас кличуть ой горе без нас би воно й не підвелося кров з носа то вже й зів'яне ти думаєш вмере коханий а то як сходили з Великої Кільцевої і він підвередив ногу то вже геть вмирущого лебедя корчив строїв то був пікнік з нашим хором на горі Цукровій пам'ятаю була я в тій сукні а міс Стек йому букет із кошика дна на либилася вона на кутні аби вшніпитись до чоловіка у спальню хай дальню з тим голоском старої діви та й уявляє що від любови до неї він помирає ох більш не побачу твого лиця твоя вся ще ти ні тоді хоч мужніший був у щетині поки лежав і батечко такий самий був та загув ну а я терпіти не можу над ним тремтіти перев'язки лічити краплі коли пальця на нозі чикнув так мозоля різонув а зараження крові до смерти боявся бо я вся для нього а коли б я злягла яка б то морока йому була тільки жінки звісно все те ховають щоб не завдавати їм стільки труду як вони мартам гертрудам ага ти-то з кимсь переспав видно по апетиту тільки ж то не любов бо шматок йому в горло б не йшов отож котрась із нічних хвойд якщо справді у тих був краях а про готель ах просто збрехав намолов сім мішків гречаної вовни та й сховав у них справи свої гріховні мов то Гайнс затримав мене в анфас а кого ще я стрів ага пам'ятаєш Ментона{916} і ще того моветона а пика така велика великого немовляти бачила нещодавно він оженився а потім за молоденькою волочився в Пулз-Міріорамі я круть до нього задами коли вислизнув звідти з виглядом винним хоча що тут такого та він мав нахабство ходити за мною ото ще покоритель знайшовся а ці вибалушені очі бачила я телепнів але ж не такого а ще називається юриста та не люблю довго гризти ся в ліжку ну а коли не це то якась сучка кішка підвернулася ніжка десь там зійшовся чи підчепив тайкома знали б вони звивини його ума як я адже ж позавчора строчив листа коли я ввійшла по сірники показати йому про смерть Дігнема в газеті поминки от мов шепнув хто на вухо а він прикрив вимочкою і зобразив ділову задуму тож можливо цілком що писалось тайком котрійсь що гадає знайшла шалопая бо ж у всіх мужчин його віку таке буває надто коли їм під сорок як йому тож підкорить і потягне грошки з нього дурного бо старий пришелепок уже позбувся всіх клепок нема розуму вважай каліка а як цьомав мені паністару приховати хотів ласий котяра а мені начхати кого йому любо кохати чи яка в нього була раніш хоча знати либонь розумніш ніж не коли це такий випадок що обоє не тут у мене не під рукою як з тою хвойдою Мері що тримали ми на Онтаріо-теріс крутило-вертіло підробленим тілом аби спокусити

Його кого бридко підпустити близько коли від нього дух розмальованих потаскух разів два запідозрила такі діла навмисне підкликала його ближче а то знайшла довгу волосину на його піджачині а що й казати про випадок коли я в кухню а він пухне прикинувся враз порядок до води припав радо одної жінки їм мало навіки і хто як не він винен коли полізе до спідниці служниці а тоді пропонує посадити її з нами за стіл різдвяний і хто це схвалив би ну ні спасибі тільки не в моїм домі вкрала сома десяток устриць 2 і 6 як тітку провідать ходила злодійка та й годі ох копався в її городі я таке чую носом а він доказів у тебе нема зовсім а мо' то й не вона ах докази ось вони її тітка устриці дуже любила але я таки їй видала що думаю гадаю про неї умовляв мене піди погуляй моє сердечко щоб з нею тес у гречку я б не принизилася шпигувати за ними тими підв'язками задовольнилась самими що знайшла у неї в кімнаті в її вихідний у п'ятницю і цього вже задосить у неї обличчя злістю озлилось налилося коли їй сказала за тиждень я про звільнення розгледіла це чудово ліпше без них обходитися взагалі ось я кімнати флігелі сама приберу швидше коли б не кляте кухарство капарство та не сміття виносити та все 'дно заявила йому досить або вона або я лишиться в цьому домі я б не змогла й торкнутись до нього коли б знала що був з такою брудною без страху стида брехухою нечепурухою розчухою як оця що ледащо в очі тобі дивиться і віднікується та ще співає в клозеті думала вже він в її тенетах гадала впала під сера серухою так відомо він не витерпить довго без цього тож має десь-то знайти небогу убогу востанне блумопад на мій зад його сцяки до сраки коли ж це було блумло ага того вечора коли ми вештались понад Тьолкою і О'Кріп страшно кріпко згріб мені руку як у пісні мені в руку інша лягла рука злегка а я ж тільки й відповіла що без сил погладила йому тил долоні великим пальцем отако і тихо заспівала з нашого дуету арієту юний маю як місяць любов'ю сяє а він бо здогадується про нас не такий-то вже й бельбас сказав пообідаю в місті та гайну в «Гайєті» та я 'му не дам такої втіхи тільки бачить Бог нас обох це ж хоч якась переміна в дієті та скільки можна натягати старого капелюха на вуха та щоб не сама з собою підплатила б гарного боя хай утне діло не нудне я б його збентежила трохи дала щоб підстежило мої панчохи нові і так би дивилась що хлоп'я б зашарілось і б 'го таки спокусилася юного чару вкусила знаю який то з них кус як ледь пробивається вус третью-мнеться до діла ніяк не візьметься годинами околяси водили б нам відповім як запитав а ви б це зробили з вуглярем а з паламарем авжеж бо й розказала б йому про на стоятеля чи епі с попа що підсів до мене коли плела те вовнене в садочку задочку край синагоги а він не знав Ду бліна нетутешній з дороги та все допитується що тут за місця м'ясяця все про пам'ятки забив баки памороки то він про обеліски а я передражно одаліски він про вірші а я натяк на гірші боки буття от хто в вас на думці якийсь там дуче імператор херманський а в'явіль замість нього мене такого-бо субститута ви можете просто тут відчути цей хоче зробити з мене повію то я це відвію в його літа ідея і де я уже ж не та тож хай облише мене це більш не колише бо жінку таке руйнує бо всує і втіхи ніякої тільки прикинься кимсь чемно ніби тобі приємно поки кінчить а там як хоч так і конч а від цього вуста сама блідота ну та гаразд що сталося те стялось і при всьому галу-балу що розвели про цю кабалу-хибалу тільки перший раз воно наче щось та значить а потім за плотом і вже забула чому не можна поцілувати хому чоловіка так щоб не під вінець довіку а часами зненацька захочеться до нестями так жаско від голови до п'ят захопить такий чудесний захват ат тут вже нічого з собою не вдієш вся млієш хай хоч би який мужчина враз став за плечима й обняв поцілував з цілуванням ніщо не йде в порівняння проникає в самісіньку душу знесилює й забути все мушу лиш ненавиджу ту гижу-огижу що звісно висповідатися слід опісля бреду прийду до коректного крєктного отця Коректгана{917} отже він доторкнувся до мене превелебний отче й до речі що тут такого а де а я як дурепа відповідаю над річкою просто неба та ні де саме в якій точці він торкнув тебе моя дочко до ноги доторкнувся він ззаду а високо ну та десь височенько чи ж там де твої посиденьки та так о Боже яка досада чом він не може просто сказати До заду і тим скінчити до чого оце отче а чи скоїла ти вже й не згадаю як він подав це ні превелебний отче а ще завжди при цьому думаю про справжнього отця-батька от йому все воно нащо коли вже я висповідалася вся перед Отцем Небесним у нього була гарна пухка рука долоня завжди волога коли б доторкнувся я б не сахнулася не бридко та й йому теж бо видно по шиї його бичачій як тісно їй в хомуті наче цікаво чи впізнавав мене в сповідальні я ж могла його

бачити а він мене звісно ні він би й ніколи не обернувся й не дозволив собі тільки очі йому були червоні смажні коли помер його батько а для жінки що й казати важко вони втрачені певне це страшно коли чоловік плаче а вже священик тим паче а я б хотіла щоб хтось у таких облаченнях обняв моє тіло й дух ладану від нього достоту Тато чи Папа до того ж як ти за священиком то нічим не важиш він сам боїться занадто потім заплатим скількись там його Преосвященству Папі за покаєння{918} цікаво чи він лишився мною задоволений чи радше моїм задоволенням мені одне не сподобалось у вітальні коли йшов то не обняв за талію а так безпардонно ляснув мене по задку я хоч засміялась та знаєте я ж таки молодиця а не ослиця йому чи кобилиця чи не батьківських пригадав{919} цікаво може він вже устав і згадає там мене чи бачить сон про мене тільки хто ж подарував йому ту квітку сказав що купив і тхнуло від нього чимсь хмільним

але не віскі й не пивом мо' цим їхнім клейстером чи клістиром що для афіш щось з лікером а добре б посмакувати тих трунків-смакунків що посмоктують театрали-циндри в циліндрах зелені жовті ніжно-золоті видно що дорогі якось-то пригадую вмочила пальця до того американця що балакав з батьком про марки у нього ще білка була а він щосили старався щоб не заснути після останнього разу пили потім портвейн а паштет смакував чудово солонуватий так ото й я почувалась чудесно й заснула сном кам'яним аж поки прокинулась від того жахливого грому Господи помилуй я вже думала небо на нас розверзлось для кари за наші гріхи перехрестилася прочитала Аве-Марію моторошні громові удари геть як у Гібралтарі здавалося кінець світу й тут приходять кажуть тобі Бога немає а що я вдію коли все труситься рушиться й лишається одне-єдине покайся й до речі глянь свічка що я була поставила в кармелітській каплиці на місяць травень оце ж вона й принесла щастя хоча він би ой познущався якби почув він-бо ніколи до церкви не ходить ні на меси ні на молитовні збори каже душа та немає в тебе всередині ніякої такої душі сама сіра речовина звивин поплетини а це тому муже що сам ти не тямив що воно таке мати душу еге ж коли я лампу ввімкнула вже 3 чи 4 ходки зробило те його дурбило така червонюща бамбула я думала ось-ось в нього жила чи сила чи як це там називають лусне а ніс до речі у нього не такий-то великий{920} дуже потім я все з себе скинула вікна щільно всі загардинила і навіть стільки годин чепурилась душилась причісувалась а в нього мов товстелезний стрижень чи лом залізний весь час стримить певне устриць об'ївся упхав штук тридцять а розспівався розтьохкався солов'єм віть-віть ні я ще ніколи в житті ні з ким такого не відчувала щоб усю тебе заповняло а затим чи не влупив пару овець і взагалі що за ідея щоб у нас посеред тіла ціла діра траншея і Жеребець заганяє те в тебе бо ж ім від нас тільки того й треба а погляд у нього рішучий такий лютий аж не витримала очі приплющила а все ж таки в ньому живчиків не так-то й багато коли я його змусила вийняти й на мене вилити бо ж отаке одоробало хай так краще а то ще не все вимісться як слід ну а останній раз я дозволила кінч у мене семене гарно вони придумали для жінок все задоволення собі а хай би самі спробували то й зазнали б тоді мужі наші милі через що я пройшла з Міллі ніякий же не повірить на слово лобур а як зубки у неї йшли а той муж бузувір Майни Чистовір із тими своїми бакенбардами чого вартими темп їй завдає дитинкою чи й двійнею щорік начиняє регулярно мов годинник ну й зух уже ж від неї так і пре дух пелюшок тих жовтинок а одне в них звуть його непосида чи якось там викапане тобі негренья темношкуре о Боже небоже геть тобі мурин а востаннє як там була як висипала їх орда мала купа невелика дайте ще два чоловіка як закричать завалують я вже й голосу свого не вчую це для здоров'я добре вважається ото ж бо вони й стараються аж поки розбехкають тебе мов слониху чи й не знаю яке ще лихо ох я б і ризикнула розжитися ще на одне тільки щоб не цей був ньеньком втім коли б він женився була б від нього кріпка-окріпка дитинка але не знаю у Польді більше соку в коренеплоді а втім було б здорово просто чудово певне то стріча з Джозі Пауел та похорон та думки про мене з О'Кропом так його роз'ятрили що ж хай тепер думає що завгодно чоловічок мій милий коли так йому легше я знаю дещо з Джозі в джазі вони загравали як я прийшла надвір вискочив з нею з зали того вечора святкували новосілля Джорджини Симпсон а потім ніс ахінею щоб збити мене з пантелику миркнув не стерпів що вона підпира одвірка ось чому ми й посварилися за політику-енсцикліку й завівся ж він а не я коли язиком плеснув Господь Наш був тесля зрештою до сліз мене довів звісно жінка така до всього чутлива а потім у мене злість на себе що вступилась тільки тому що знала в нього до мене слабкість каже Він

був перший соціаліст а мені ж було прикро що не можу його роздрочити а втім авжеж його в енциклопудіях не перепреш особливо щодо нашого тіла й нутра навіть коли юрба у кімнаті я завжди уміла не випускати його з поля зору й вирізняти голос що він там верзе про все після того випадку я удала ніби на неї зла через нього бо він трішки ревнує щоразу коли питає а до кого ти йдеш а я 'му до Флой і він подарував мені вірші лорда Байрона і три рукавичок пари на тому усе й скінчилось я в будь-який мент легко й мило могла схилити його до миру знаю як це робиться хай навіть він знову злигався з нею і линяє на побачку до неї де-небудь я б дізналась наприклад відмовився їсти цибулю і безліч іще інших способів прошу відкоти комірця блузки чи виходячи по дрібничку вуаллю або рукавичками зачеплю йому вусики а як поцілую то всяк закрутиться занервує одначе гаразд хай іде до неї а та раденька зображає як шалено його кохає аж без ума та тільки мене цим не злякаєш я до неї прийду сама і спитаю прямо ти любиш чи просто любов крутиш дивитимусь тільки в очі так що обманути не зможе от тільки він ще почне плести свій тин бозна-що уявивши й як закрутить освідчення в своїм освіченім стилі як освідчився був мені хоча якщо пригадати довелось мені тоді потрудитися мов лещатами витягала витку ту хмелину з вражого сина хоч і подобався мені він саме тим що був стійким мав характер знать не подасться за першою-ліпшою що на шию повіситься він уже й був за чисницю до освідчення отого вечора коли я пецькала тісто розкачувала для картопляників хочу тобі в чімсь признатися тільки я його зупинила удала ніби сердита одчепися в мене руки по лікті у тісті бо напередодні була надто відверта коли говорили про сні й не хотіла тепер щоб дізнався ще більше ніж у четвер а та Джозі вічно тримала мене в облозі чіплялось при нім оглашенне на мене звісно розігрувала все ради нього а коли я сказала що вимилася з голови до ніг просто до меж можливого вона тут-таки перепитує чи й це саме можливе теж помила жінки всякчас наводять на таке балачки просто сиплють жартиками такими коли Блум поміж них опинившись очима на них блима відчують що він за типчик по очицях бачать шельмівських кив та морг ледь помітно а сам наче й байдужий як при нім вони щось таке відпускають все це його псує та зовсім не дивує мене тоді він був дуже гарний з лиця старався бути схожим на Байрона лорда бо я згорда призналась подобається він мені хоча як для чоловіка надто гарний лорд Байрон і він справді скидався на нього троха а потім побрались ми з ним страшно не сподобалося це їй того дня напав на мене якийсь дурносміх реготала аж шпильки пришпильки повипадали з кіс бачу в тебе чудовий настрій еге ж це їй душу ятрило бо й я розказувала їй про нас всього силу не все звісно але досить щоб їй потекла слинка але я в цьому не винна як ми побрались не часто до нас на гостину ходила цікаво який вона має нині вигляд поживши зі своїм чоловіченком диким коли бачила її востанне то обличчя було її ледь прив'яле і змучене допіру певне гарикалася дуже з мужем видно було по тому як не терпілося їй зігнати на ньому оскому кісточку йому перемити ох ці чоловіки а що ж вона ще ах те як він бух у брудних черевиках на ліжко коли в голову бзз бзики тож уяви собі кару лягти з отаким екземпляром ще в будь-яку мить придуть ну й тип а втім всяк божеволіє на свій штиб хоча Польді попри всі свої химороди щораз ноги витре коли на вулиці сирі й завжди сам собі черевики чистить а на вулиці стріне капелюха підніме як того разу а це у капцях бродить блука сподіватись урвати 10 000 фу за поштівку ку-ку 0 маю коханий маю ні ну це просто заморожує убиває щоб бути таким вахлаєм що й черевики скидати незвиклий я б краще вмерла 20 раз ніж з отаким у загс та вже ж йому в житті не знайти іншої такої щоб терпіла його як я зі спокоем любиш мене то й кохай мене такі книші в глибині душі він це зна а візьми оту місіс Мейбрик{921} що мужа струїла цікаво за що знать мала з кимсь перетик але вилізло шило з мішка отже ж паскудь яка узяти й на той світ послати авжеж декотрі мужики бувають нестерпні таки збожеволіти можна чого ж тоді просять безбожно за них вийти якщо всі ми хвойди не обійтись їм без нас ніяк вона сипонула йому миш'як певне хап засіб якийсь від мишей цікаво чи тому так називається спитаю а цей сло во грець ке а хай йому грець стій краще знову лишись при своїй темноті либонь любов вона була від іншого без ума коли не побоялася ризику могли ж і смик на шибеницю чи їй було все Одно коли вже така в неї натура дура нічого не вдієш та й вони ж не такі звірі щоб узяти й повісити жінку а чи все ж такі

вони всі такі різні О'Кріп розповів укмітив яка в мене ніжка до того ще як ми зазнайомились коли я була в кондитерській з Польді сміялася силкувалася слухати шлюхати гойда-гойда ногою нагою замовили прості 2 чаї та хліб а він там був із сестрами старі діви обидві і я бачила як на мене він витріщився а я з нестриму встала і в дівчини запитала де у них тут бо просто капут бо що я вдію як з мене вже мало не крапле та ще ці панталони кондоми чорні тісні що сказав він купити мені обмочишся поки їх стягнеш не буває тижня щоб якась нова його забаганка по-його не вийшла і так довго я там це що рукавички на стільці забула замшові так вони й пропали підхопила котрась злодійка тільки ж він триндить тре тиць про це в Айриш-таймс загублені в дамському туалеті в кондитерській на Дам-стрит хто знайде просим верніть місіс Меріон Блум за винагороду в сум і я бачила він видивляється на мої ноги як ішла до порога а як обернулася він все дивився днів за 2 я знову туди зайшла випити чаю чаяла та його там не було особливо ж на нього діяло як я закидаю ногу на ногу спочатку хотів вибрати туфлі пожухлі такі тісні що в них не походиш ні і рука гарна в мене тільки добре б до неї персня з каменем за моїм місяцем із аквамарином красивим ось я вициганю в нього такий а ще браслет золотий а мені ніжка моя якраз подобається не дуже хоча нею була задовольнила тебе цілком мій друже того вечора після концерту де Гудвін{922} так підвів була холодюка люта і вітер та вдома ми мали трохи рому нагріли вогонь у коминку ще не згас і він скрутивсь на килимку якраз перед вогнем і попрохав тихцем скинь панчохи політ цей на Ломбард-стрит а іншим разом йому забажалось щоб я була у своїх брудних черевиках на які налипло кінських кізків з усієї околиці що й казати не такий він як усі люди нормальні кого я як сказав він я можу дати Катті Ланнер 9 очків з 10 наперед і все одно виграю я його спитала що це означає забула що він відповів бо саме пронесли останній випуск газети і пройшов той чоловік з молочарні Люкана з кучерявою чуприною вельми чемний здається він і раніше мені траплявся звернула на нього увагу коли куштувала масло то й не спішила і Бартелл д'Арсі{923} з якого він сміяв си коли почав цілувати мене на хорах сходах по тому як я проспівала Ave Marie Гуно Ах чого баримосся мій друже поцілуй поки тихо в окрузі цікаво в якій саме окрузі нам цілувати дано попри голос свій слабкий сам він був дуже палкий завжди захоплювався як я беру низькі ноти якщо його словам вірити можна а мені подобалися рухи його губів коли співав він потому сказав жах звісно що ми цим займаємося в такому місці ну а я не бачу в цьому нічого жахного коли-небудь не зараз йому розповім про це ото буде йому сюр приз так там ми ж покажу місце те саме до вподоби тобі чи ні а що було те було він гадає нічого не буває без його відома про мою матір{924} він і не думав гадати син сучин аж до наших заручин а коли б не це я б йому нізащо не дісталась так дешево втім він ще гірший удесятеро благав дай мені хоч шматочок панталончик це того вечора як ішли ми по Кенілворт-скверу й він поцілував мене в рукавички вічко мусила скинути а він все чіплявся розпитував чи можна йому знати яка моя спальня і я дозволила йому лишити її в себе ніби забула хай буде на згадку я бачила як запахає собі до кишені а на панталонах він геть збочоний{925} спанталончоний ясно як Божий день ці соромітниці на велосипедах вітер їм спідниці до пупа а він очі вп'яв пасе жодної не пропустить навіть коли ми з Міллі були з ним на святі за містом ота в кремівім мусліні стала прямо проти сонця так що йому було видно все що на ній до волоконця а коли йшов за мною під дощем і дивився на мене ззаду я все 'дно його раніше помітила ніж він мене стовбичить на розі Гарольдс-кросу в новім дощовику з яскраво-пістрявим шарфом аби краще відтінювались темний капелюх і барва обличчя і як завжди цей шельмівський вигляд от тільки що він робив там де в нього жодних справ вони можуть податись куди завгодно й урвати що їм потрібно від будь-котрої спідниці а ми не смій ні про що питати а самі бажають все знати де ти була куди йдеш я просто відчувала як він скрадається за мною й очима свердлить мені спину зазвичай не підходив близько до дому аби не зайшло задалеко тож я зупинилась і ледь обернулася і тут він як причепився до мене щоб я сказала так аж поки я стала повільно скидати рукавичку дивлячись на нього й він сказав рукава сукні надто відкриті для такої погоди просто зачіпку шукав щоб дати волю рукам і знай торочить панталончики панталончики аж поки пообіцяла йому парочку з

моєї ляльки О Пресвята Маріє який у нього був дурний-предурний вигляд під дощем та через пречудові ті зуби я зголодніла дуже а він ну просити щоб ледь підняла нижню спідницю що жовтогаряча в пілки мовляв довкола нікого самі ми тільки й він ладен тут-таки стати переді мною на колінця просто в мокречу якщо не згоджусь так-то вже причепився та й нового плаща міг зіпсувати коли чоловік опиниться з тобою наодинці ніколи не вгадаєш якого коника він годен викинути коли доходить до цього вони робляться просто шалені та й могли вигулькнути перехожі тож я ледь підняла спідниці а другою рукою поторкала йому штани як чинила згодом із Гарднером{926} аби він не почав чогось гіршого просто посеред вулиці мені до смерти було цікаво обрізаний він чи ні а він весь геть трусився їм хочеться всього надто швидко а тоді мало в цьому втіхи і весь цей час батько дожидає обіду а він радить скажіть що забули гаманця в м'ясній крамниці й довелося вертатись ну й Ошуканець а потім написав мені того листа з усіма цими словами і як тільки міг він опісля дивитися жінці в обличчя з його манерами світськими це було так дивно згодом коли зустрілися він запитав ви не образилися на мене я опустила очі долу та він звісно побачив що ні він всякчас міркував не те що цей простак Генні Дойл той вічно порве щось чи поламає коли граємо в шаради терпіти не можу таких телепнів звісно коли б я знала що воно означає я б мала сказати ні бодай для проформи а я сказала не розумію вас то й що цілком відповідь природна звісно у Гібралтарі на тій стіні майже завжди були малюнки жіночих і це саме слово котре я ніде не могла знайти тільки для дітей рано ще на це дивитись потім він заходився писати листи мені що не день ба навіть по два в день мені подобалось як він залицяється в ту пору він знав як приводити жінку до покори прислав мені 8 великих маків то й я написала йому той вечір у Долфінс-барні він поцілував мене в серце неможливо описати що при цім відчуваєш годі порівняти хоч би з чим і все таки в нього ніколи не виходило обіймати так гарно як Гарднер сподіваюся він прийде у понеділок в той самий час о четвертій як обіцяв це діло ненавиджу коли захоплюють тебе зненацька ідеш до дверей гадаєш принесли овочі а то візит будь-ласка і ти стоїш перед ними казна в чому й без гриму або раптом розчухнулися двері задрипаної твоєї кухоньки як того дня коли Гудвін поважний старий прибув на Ломбард-стрит стосовно концерту а я вся розпашіла розпатлана в лахманині подертій розігріваю вчорашній суп довелося сказати не дивіться на мене професоре у мене жакликий вигляд та він був щирий старий джентльмен більшої ґречности годі собі уявити немає служниці не пошлеш сказати тебе нема вдома доводиться визирати в щілину як сьогодні з розсильним спершу вирішила роздумався приходити якщо надіслав цей портвейн і персики хоче виставити мене дурненькою від таких думок мене почала вже брати нервова позіхота і тут він як задзеленчить у двері здається він все-таки припізнівся бо була ¼ 4-ої коли я бачила як 2 доньки Дедала йдуть із школи ніколи точно не знаєш часу навіть оцей годинник що він купив мені не ходить як слід треба щоб подивився майстер коли я подала пенні тому кривому матросу за Англію дім і красу я саме насвистувала чарівну дівчину люблю я навіть чистої сорочки не надягла й не напудрилась узагалі ніц отже за тиждень нам їхати в Белфаст і добре що він якраз має їхати в Енніс 27-ї роковини по його батьку коли б зі мною попхався не надто було б приємно припустімо кімнати в готелі будуть у нас не поруч і я ж не скажу йому обліш не чіпай мене а той що в сусідній кімнаті чи там священик який протестантський із кашлем надсадним почне стукати в стінку й він назавтра нізащо ж не повірить ніби ми нічого того не робили з чоловіком це скільки завгодно пройде а коханця не проведеш пройду по тому як я сказала йому що ми зовсім не робили нічого він само собою не повірив ні так ліпше що він поїде куди повинен тим паче з ним вічно якісь придибенції того разу коли поїхали на концерт Маллоу в Мериборо він замовив для нас суп на станції потім дали сигнал до відбуття а він підвівся й рушив по платформі з тарілкою в руках суп хлюп-хлюп надовкола а він ідучи ложку за ложкою в рот посилає яке самовладання чи не так а за ним слідом офіціант горлає влаштовує нам пекельну сцену відбуття затримується а цей заявляє що не заплатити покіль не доїсть але потім двоє панів у купе 3-го класу сказали що правильно він учинив авжеж правильно часом буває він ого який впертий упреться як бик коли щось забере собі в голову та гара' що тоді він примудрився відчинити двері вагона ножем своїм а то б вони завезли нас до Корка гадаю то так йому мстили О я так люблю трястися куди-небудь на прогулянку потягом чи в екіпажі з зручними м'якими сидіннями цікаво чи не візьме мені 1-й клас мо' потяг пробудиться і йому

замандюритесь цим зайнятися в потязі дасть провідникові чимбільше на чай ба ні швидше всього знов будуть ідіоти витріщати на нас баранячі очі то був великий виняток той простий робітник що лишив нас удвох у купе коли їхали в Гаут хотілося б щось про нього дізнатися там здається 1 а чи 2 тунелі а потім у вікно виглядати мов релі тим приємніш повертатися потім а що коли зненацька я не вернуся в дім наський що вони скажуть втекла з ним отако влаштовують собі кар'єру на сцені останній концерт де співала я де ж це було понад рік тому ах коли в залі святої Терези на Кларендон-стрит тепер

там співають дівчатка на взір Катлін Карні{927} посприяло що батько мій в армії я співала безтурботного жебрака приколола собі значка на честь лорда Робертса коли мала карту всіх цих справ а Польді недоірландець того разу начебто саме він улаштовував він уміє наприклад домігся щоб я співала у Стабат Матер став ходити скрізь і розказувати ніби він створює музику для гімна Світло провідне блага{928} як я підмовила його барабанів на піаніно Веди мене й далі на мотив з якоїсь старої опери аж поки єзуїти виявили що він масон ну він розгулював з декотрими з цих шинфейнерів чи свинфермерів чи як там вони себе називають і молів звичайне своє мливо показав мені якогось курдуплика шиї майже немає і каже це Гріфіт нова зірка надзвичайно розумний не знаю з лиця щось воно схоже не дуже це все що можу сказати тільки здається це з ним він і був знайомий потім був бойкот після війни я стала ненавидіти коли говорять про політику всі ці Преторії Ледісміт Блумфонтейн де Гарднер лейт Стенлі Джі 8-й Б-н 2-й Східн Ланкаш Полк від черевного тифу він чудовий мав вигляд у хакі зростом якраз до міри вищий мене й хоробрий був напевне й він сказав що я гарненька коли ми ввечері цілувалися на прощання біля опусту моя ірландська красуня весь блідий був від хвилювання чи тому що їхав геть чи що нас могли бачити з дороги ледве стояв на ногах а я так розпалилась як ніколи до того краще б на самому припочатку уклали мир чи хай би дядечко Пауль{929} з усякими іншими старими Крюгерами вийшли та й побилися між собою замість щоб все тяглося роками і всіх файних хлопців убивали отим їхнім черевняком коли б він хоч у бою загинув то було б не так прикро люблю спостерігати полк на параді пригадую вперше побачила іспанську кавалерію в Ла Роке гарно було кинути оком через бухту від Альхесираса все вогники на скелі мов світлячки або ці маневри на 15 акрах Чорна Варта{930} у спідницях-шотландках парадним маршем а попереду гусари 10-го принца Вельського полку чи то улани 0 улани чи дублінці що перемогли при Тугелі його батько розбагатів на поставках коней для кавалерії що ж він міг би купити мені який-небудь подарунок хороший у Белфасті після того що дістав від мене у них там чудова білизна або скажімо витончене кімоно треба до речі купити нафталін раніше у мене був він і покласти до скрині де всі ці речі буде шалено цікаво ходити з ним разом по тих крамницях в новому місті обручку либонь ліпше зняти ану ж бо скільки його крутити-вертати поки стягнеш з суглоба а то ще роздзвонять по місту всьому ще в газети проскочить або донесуть у поліцію хоча певне думатимуть ми подружжя ах та ну їх всіх начхати мені на них у нього грошей купа а й не дума одружитись сам Бог велів щоб його хтось розтрусив і як би його довідатись чи подобаюсь я йому авжеж вигляд у мене був досить замучений коли я пудрилась і дивилася в люстерко але дзеркало завжди дає не той вираз і до того ж він стільки часу на мені трудився зі своїми величезними стегнами важкий і груди такі пелехаті в таку спекоту і ти лягай під них увіпхнув би краще ззаду дружина Мастяньського{931} розповідала він змушував її по-собачому та ще щоб висолоплювала язика якнайдалі а сам такий тихий з лиця на цитрі бринькає пісня вся хіба їх чоловіків розгадаєш чого їм не вистачає чудовий він мав вигляд у тім костюмі блакитнім модняча краватка шкарпетки з шовковою блакитною вишивкою багач це ясного ясніш і з фасону одержі видно і годинник такий масивний але перші хвилини коли з газетою він прилинув був він геть ошалілий квиточки рвав лаявся мов ошпарений бо програв 20 фунтів а половину ставив за мене сказав що програв через якусь конячку темну що зненацька прийшла перша ставку Ленеган підказав і як же він кляв його за ту ставку на всі заставки паразит проклятий дозволяв собі зі мною вольнощі коли поверталися з обіду в Гленкрі й екіпаж так підкидало трусило на горі Фезербед-Перині лорд-мер знай за мною масними очима вів Вал Діллон{932} гладкий бузувір я вперше укмітила його за десертом коли горіхи гризла а любіше б курча стеребила оте підсмажене ніжно до найменшого волоконця тільки стриматися вдалося бо не хотіла щоб на тарелі у мене все було

підчищено згола а виделки та рибні ножі срібні з пробою незле було б мати й собі такі легко можна було запхнути парочку в муфту поки вовтузилася з ними вічно від них залежиш за їхні гроші за кожен шматок в ресторані дякувати маєш за жалюгідну чашечку чаю мов за великий добротин отак улаштований світ гаразд хай там як але якщо це ще триватиме то я хочу мати принаймні дві гарні сорочки це по-перше і ще я не знаю які йому до вподоби панталони певне любить щоб не було жодних здається він так і висловився атож у Гібралтарі половина дівчат ніколи їх не носила голісінькі як Бог сотворив ця андалузка що виспівувала Манолу не дуже й намагалася приховати чого на ній немає та й друга пара панчів у перший же день дала чих варто було б їх узяти й уранці Люеру припхати влаштувати там сцену щоб помінjali тільки не перестаратись собі на шкоду щоправда є ризик наскочити на нього й цим усе погубити а ще добре б отой щільний корсет розрекламований у Дамськiм журналі з пружними пластинами на стегнах мій теперішній він підправив та все одно воно барахло як там писалось надає фігурі чудесної лінії 11 шилінгів 6 пен(i)сів скрадає зайву ширину в нижній частині спини живіт у мене величенький припинити за обідом пиво а то надто вже вкинулась оте останнє що надіслали від О'Рурка було геть як вода легко йому дістаються гроші цьому Ларрі-нечосі як його прозвали прислав жалюгідні об'їдки нам на Різдво пиріг із сиром та питво пляшку помиїв що їх нікому не вдалося зіпхнути дурному намагався видати за бордо у такого й плювок бережеться в скарбниці в посуху знадобиться а мо' пройти вправи для дихання не знаю наскільки сильний той засіб від повноти а то коли б не переборщити нині худі не дуже в моді підв'язки либонь є бузкові які сьогодні носила ото й все що він купив мені з того чека що отримав числа першого хоча 0 ні ще лосьйон для обличчя вчора скінчився від нього шкіра помолоділа мов оновіла сто разів йому повторила замов у тiм самiм місці й не забудь а все одно лиш Богу одному відомо чи вчинив як сказано а чи ні адже можна з етикетки дізнатися якщо не приніс то мені либонь тільки й лишається що вживати власні сцязки схоже на м'ясний відвар чи курячий бульйон з додатком опопонаксу й фіялки я вирішила шкіра вже набуває вигляду трохи старої чи зазубилої а де злупилась чомусь там нова куди краща як на цьому пальці після опіку жаль що не скрізь ага ще й чотири дешевенькі хустинки все на якісь там 6 шилінгів ясно як Божий день що на цім світі без елегантського стилю не просунешся ніяк просидиш мов пень усе йде на їжу й квартиру а я ж як щось дістану то все на вітер із шиком пшиком як запарити чай то повну жменю всипай коли купую обновку хай навіть грубу то все безпересталь приміряю кручуся верчуся перед дзеркалом як тобі подобаються ці нові туфлі 0 так скільки вони коштують одержі у мене просто зовсім немає костюм брунатний та ще спідниця з жакетом і той що в чистці ну 3 і що ж це таке для жінки хоч би й якої один капелюх перешитий з старого інший в латках та на тебе мужчини перестануть вести очима а жінки тебе просто розтопчуть укмітять швидко що в тебе нема чоловіка речі що не день то дорожчі а мені того життя лиш 4 роки до 35 адже Господи скільки ж мені у вересні сповниться 33{933} так то ж ну й що а місіс Гелбрейт он куди старша за мене бачила її на тiм тижні ще не страшно та врода в'яне а була чудова жінка прекрасні коси до самої талії відкидала їх назад отак як Кітті О'Шей на Грантам-стрит бувало я щоранку нею милувалась через дорогу як вона їх розчісує начебто залюбки цим займалась і їх було так багато жаль я зазнайомилася з нею аж перед самим нашим від'їздом і ця місіс Лентрі{934} лілея джерсейська у якої був роман із принцом Вельським я гадаю він як будь-котрий чоловік із вулиці тільки й того що королівського роду всі вони зроблені на один копил от тільки з негром цікаво б спробувати ще була красунею в свої у скільки 45 здається якісь пригадує бувальщини забавні про її мужа старого й ревнивого ще там устричний ніж і він їхав геть ба ні він її змусив надягнути на себе якусь бляшану штуку а принц Вельський еге ж у нього був устричний ніж такого звісно не може бути як в різних книжках із тих що він мені носить твори Магістра Франсуа Якогось-там{935} це ніби священик про те як дитина народилась у неї з вуха бо їй пряма кишка випала чудне слівне для священика і її срака от ніби всякий дурень не здогадається що це означає ненавиджу найдужче удавання-прикидання та ще отака фізіономія старого злодія і всякому зрозуміло брехня це діло й ця Рубі й Прекрасні Мучительки він двічі приносив мені пам'ятаю дійшла до п'ятдесятої сторінки де вона підвішує його на гак і починає шмагати абсолютно впевнена для жінки в цьому нічогісінько немає все чистої води вигадки а чи про те як той пан п'є шампан з її туфельки коли закінчився бал як в

Інчикорі Ісус немовля в яслах на руках у Пресвятої Діви{936} зрозуміло що жодна жінка не змогла б розродитися таким величезним дитям і я спершу думала він у неї народився через бік бо ж як би вона могла ходити в нужник коли їй треба було а вона ж вельможна пані звісно вона вважала що їй виявили велику честь його Королівська Високість він відвідав Гібралтар того року як я народилася{937} не сумніваюсь для нього й там знайшлися лілеї він там посадив пагінець дерева але правда й та що після нього не тільки такі пагони лишилися приїдь він трохи раніше то міг би лишити такого пагона як я вже ж тоді я б не ниділа тут нині йому слід було кинути цю справу з Фріменом насилу вибиває ті кілька жалюгідних шилінгів пішов би в контору чи ще куди на тверду платню або в банк де посадили б його на трон цілий день лічити гроші тільки ж він воліє швендяти вдома з кутка в куток так що нікуди подітися від нього які в тебе плани на сьогодні я б навіть хотіла щоб він курих люльку як батько був би чоловічий запах а то прикидається

буцім поневіряється заради своїх реклам хоча міг би все ще бути у містера Каффа{938} коли б не накоїв бід а тоді мене посилає все залагодь я б могла доп'ястися щоб його підвищили й призначили управителем раз чи два він кинув на мене таку мігада[456] спочатку був холодний украй тільки так і не інак місіс Блум і я прегидесно почувалася в заношеній старій сукенці пружок із шлейфу загубився на викот жодного натяку але нині такі в моді купила тільки щоб йому догодити я зразу побачила оздоблення нікудишне і даремно я передумала піти до Тодда й Бернса як сама сказала замість до Лі сукня як і сама крамниця там наче розпродаж забутих речей сама купа мотлоху ненавиджу ці розкішні крамниці просто діють на нерви мене нічим особливо не діймеш ото тільки та його впевненість начебто він великий знавець жіночих убрань та куховарства та дитячого догляду та чого завгодно а сам сипле в каstrулю все підряд що лиш є на полицях коли б я слухалася його поради то кожного нікчемного капелюшка цей пасує так бери того він пасує краще мені підходить про того що мов весільний пиріг стирчав догори на мило від голови а інший немов накривка каstrулі й спускався до самої по на якихось пришипільках а продавчиня в тім магазині на Графтон-стрит куди я собі на лихо його завела нахабна незмірно з такою собі посмішечкою каже боюсь ми завдаємо вам забагато клопоту а для чого вона там взагалі та я збила з неї пиху еге ж він був жахливо холодний що зовсім не дивно але іншого разу вже було інакше задивився Польді впертий баран але я завважила він так і пожирає очима мій бюст коли він підвівся провести мене до дверей це було люб'язно з його боку повірте я дуже шкодую місіс Блум занадто він не дуже наголошував усе-таки першого разу після того як його образили а я вважаюся його дружина я тільки усміхнулась ледь-ледь я знаю в мене груди трішечки випинались ось так коли я стояла біля дверей а він сказав я дуже шкодую і я впевнений що ви так я гадаю вони зробилися твердіші від того що він стільки їх смокче а мене починає пекти спрага циці він їх називає мені смішно було атож принаймні ось ця тільки що так пипка й підіймається і твердне скажу йому хай отак жене її вгору а я їстиму збиті яйця з марсалою аби вони стали ще повніші йому цікаво що воно всі ці жилки і все таке та що їх 2 однакові на випадок близнят вважається що вони втілюють красу мов ті статуї в музеї одна з них начебто прикриває це рукою чим же вони такі прекрасні звісно коли порівняти з тим який вигляд у чоловіка з його калиткою і з тією штукою що в нього висить чи стирчить просто на тебе мов гачок для капелюха нічого й дивного що вони це прикривають капустяним листком звісно жінка прекрасна це всі визнають коли він сказав я могла б попозувати оголеною для котрого-небудь багатого любителя на Голлс-стрит коли він позбувся роботи у Гілі і я розпродувала сукні та трьомкала на піаніно в кав'ярні як розпущу коси чи буду схожа на те купання німфи таки так тільки вона молодша а може я трішечки схожа на ту повію з іспанської фотографії що в нього а що німфи завжди гуляли в такому вигляді я у нього спитала той бридкий камеронянин{939} горянин побіля м'ясних рундуків чи той рудий негідник за деревом де раніше стояла скульптура риби прикинувся ніби справляє малу нужду й виставив щоб я все побачила задер догори свої пелюшки Королівський полк то була мила братія шатія гара' що Суррейці змінили їх ті вічно старалися показати це саме дамї коли я проходила повз чоловічий туалет біля станції Гаркорт-стрит навмисне щоб перевірити чи не щораз то цей то той намагались блись щоб я побачила наче то 1 з 7 чудес світу Ох і сморід у цих препоганих місцях тої ночі коли ми поверталися з Польді додому після вечірки у Комерфордів помаранчі й лимонад діють приємно і сечогінно довелось

забігти в таку місцинку холод був собачий не могла витримати коли ж це 93-го канал покритися льодом так це було кілька місяців опісля{940} жаль не було там парочки камеронян помилуватись як я навпочіпки в чоловічому закладі meadero[457] я спробувала його намалювати потім розірвала мов сосиску чи що дивуюсь як вони ходять і не бояться дістати в це місце удар чи копняк чи ще щось а ще те слово метем щось ніби бзик ос а він ну розводитися так що чорт ногу зламає про втілення перевтілення нізащо не пояснить просто зараза щоб людина дотямила зразу а тоді він відвалює і сковорідку спалює все задля тієї своєї Нирки ця не так дуже а тут досі слід від його зубів коли спробував куснути пипку я аж скрикнула от нелюди навмисне стараються боляче тобі зробити з Міллі у мене хлюпали хвилі молока вистачило б на двох і чого він бовкнув що я як годувальниця могла б отримувати по фунту в тиждень уся розбухла якомсь-то вранці студент що мешкав у № 28 у Цитронів Пенроуз{941} тендітний такий з лиця мало не вгледів у вікно як я милася встигла затулитися рушником так ото він студентствував а боліли ж як почали відлучати її від грудей аж поки він привів доктора Брейді{942} й той прописав беладонну мусила його прохати з них відсисати такі були тугі він казав воно густіше й солодше за коров'яче тоді вигадав здоюся йому в чай мушу сказати його заносить задалеко занадто і хто б його у якісь рямця ввів а коли б я могла запам'ятати бодай половину з того всього вийшла б книга витворянь Магістра Польді як ото годину посмокче то й шкіра гладенька стає наче та я певна мов годинник от ніби в мене великий який годованець вони все хочуть собі в пельку остільки втіхи мають чоловіки від жінки я досі ще відчуваю його рот О Боже треба вистягтися на всю довжину хочу щоб тут був він чи хто ін із ким би я могла туди сюди відчуваю пече всередині пекло вогнянеє чи коли б це мені наснилось коли він удруге змусив мене кінчати лоскочучи ззаду пальцем я доходила хвилин 5 обхопивши його ногами а потім ще й міцно обіймати мала О Боже тіло так і кортіло закричати гнівно йобане чи що завгодно аби тільки не це порнокопитно парнопотворно а тоді ще ті зморшки збрижки від напруження хтозна як би він це сприйняв хочеться намацати свій спосіб із чоловіком та хвалити Бога не всі мужчини його подоба іншим до смаку якщо ти делікатна в ліжку я спостерегла контраст він це зробить і звуку не видасть а я домоглася очей такого виразу коси розпустивши в тій вовтузні язик у напіврозтулені губи до нього дикун грубий четвер п'ятниця один день субота два неділя три О Боже хто допоможе не дїждусь понеділка ффрссііііііфроннн потяг свистить такенна сила в цих машинах мов велетенські гіганти й вода з них виліта обливає як ото Любоооввв кінець має давня ця пісня мила ця пісня люба бідолахи ті машиністи смажаться задихаються топчуться коло тих топок колотяться коло казанів далеко від дружин від родин сьогодні нарешті я попала половину тих старих Фріменів і Фотокартинок скрізь розкидає всякий мотлох не звертає уваги а ще половину викинула в унітаз завтра напосядусь щоб начикав їх для мене та взяти за них пару пенсів аби не залежались і на той рік а він би допитувався вічно де номер за минулий січень і всі старі пальта прибрала з вітальні від них тільки задуха ще більша гарний дощик зразу по тому як підвелась після сну для вроди бо я думала буде сквар як Гібралтар Боже борони яка там була спекота перед тим як налетів вітер зі сходу темно геть поночі й спалахи і та скеля проступає мов велет як порівняти з тією їхньою горою Три Скелі{943} їм здається така величезна вартові червоні тут і там тополі все розпечене до білого й дух дощівки у баках дивишся сонце сонця без кінця і вся сукня виблякла що татова знайома місіс Стенгоуп{944} мені надіслала з Бон-Марше з Парижа як жаль така гарна люба моя Псіна мені писала була вона дуже мила тільки ж як її там звали ця поштівочка аби тільки сказати що я тобі послала подарунок маленький я щойно прийняла теплу ванну дістала велику втіху і почуваясь геть чистюньою псюнею я і східнюк-чорнюк вона звала його східнюк-чорнюк ми все віддати готові аби опинитися знову у Гібі та слухати як ти співаєш В старому Мадриді або Чекання Конконе{945} так називалися ті вправляння шансонні він купив мені щось із тих новомодних що за слово не розшолопала шалі потішні штучки але ледь потягнеш так і рвуться як на мене то й гарні гадаю й тобі згадуватимуться наші милі чаювання з божественним вершковим печивом та малиновими вафлями що я божествила будь розумниця мила Псіно й відписуй швидше теплий а слово привіт вона пропустила твоєму батькові й капітанові Гроуву з любов'ю та друж почут цьом цьом цьом вона ніскілечки не скидалася на заміжню даму геть як дівчинка він був куди старший за неї той чорнюк-східнюк він дуже мене любив на кориді в Ла Лінеа придавив дротину

ногою щоб я переступила це коли матадор Гомес одержав бикове вухо ну й сукні ж доводиться нам носити придумав їх наш губитель спробуй наприклад видертись на гору Кіллліні як на тім пікніку зашнурована вся в корсет у юрбі в отакому вбранні марна справа ні втекти ні відскочити ось чому я так налякалась коли той інший Бугай старий лютий кинувся настрикувати бандерильєрос із шарфами та з тими двома штучками на капелюхах ак дикуни мужчини горлають браво торо я певна що й жінки поводитись там не ліпше в своїх білосніжних мантильях нещасні коні з випущеними кишками я в житті не чувала про таке так він завжди помирав зо сміху коли я зображала як скавучить той сердешний хворий пес на Белл-лейн{946} щось з ними сталось відтоді чи не померли обоє давно пригадується мов крізь туман якийсь і почуваєшся такою старою печиво то я звісно пекла все я мала що схочу коли була дівчинка а Естер ми з нею рівнялися косами густіші були мої вона показала як їх накручувати на потилиці коли підбираєш нагору й щось іще а як зробити вузлик на нитці однією рукою були ми як сестри скільки ж я літ тоді мала тої ночі як буря я спала в її ліжку вона мене оповила руками а потім уранці воювалися подушками так весело було він завжди дивився на мене за будь-якої нагоди коли я стояла на еспланаді Аламеда біля оркестру з батьком і капітаном Гроувом я подивилась спочатку вгору на церкву потім на вікна тоді опустила погляд і тут наші очі стрілися я відчула немов мене колють голками очі блиснули пам'ятаю коли потім глянула в дзеркало ледве себе впізнала така зміна я розцвіла мов троянда шкіра просто чудова від сонця та хвилювання за ніч не склепила очей було б це негарно щодо неї але ж я вчасно могла й припинити вона дала мені прочитати Місячний камінь доти я нічого не читала Вілкі Колінза Іст Лінн прочитала і Тінь Ашлідайят місіс Генрі Вуд а ще Генрі Дунбар тієї іншої жінки потім я її давала йому з закладеною фоткою Мулвея{947} щоб він переконався у мене хтось є і лорда Літтона Юджин Арам і Фортецю Моллі місіс Гангерфорд цю вона дала мені задля назви а я ж не люблю книжок де є Моллі як ота що він приносив про дівку з Фландрії крала де тільки могла одяг матерію цілими ярдами ох ця ковдра на мені заважка так от не маю жодної пристойної нічної сорочки ця вся піді мною скрутилась та він ще зі своїми дурощами так ліпше тоді я через спекоту все крутилася на стільці нижня спідниця просякла потом і влипла між сідниці позаду коли я підвелася вони були такі міцні повненькі а як стала на диван подивитись та підібрала подолок повно блощиць за ніч і москітні сітки я не могла ані рядка вчитати Боже як давно це було ціла вічність звісно вони так ніколи й не повернулись і своєї адреси вона не написала як слід можливо завважила що її чорнюк-східнюк інші все виїжджали а ми ніяк не я пам'ятаю той день на морі хвилі гойдаються човни з високими носами корабель здіймається й опадає мундири офіцерів на березі через цей від'їзд на мене напала морська хвороба він не говорив нічого і був дуже поважний на мені були високі черевики на гудзичках сукня роздувалася вона поцілувала мене разів шість чи й сім а я плакала чи ні напевне так чи щось коло того губи у мене трусилися коли казала до побачення на ній була Розкішна дорожня кирея геть особливої блакитної барви і дуже незвичайний фасон на один бік це було страшенно красиво після їхнього відплиття запала така пекельна нудьга я ладна була втекти від цього куди завгодно де ми є там нам ніколи не подобається батько чи тітка чи весілля тільки й робиш що ждеш вічно чекаєш що б привелоооо йогоооо до тебе чекання всіх лііііт його прилііііт а клятї гармати бухали ревли по всій окрузі особливо в день народження Королеви і все летить додолу й на всі боки якщо не відчинити вікон коли генерал Улісс Грант{948} а вже хто чи що він був вважалось важлива птаха зійшов з корабля і старий Спрейг консул що там сидів від допотопних часів при всьому параді бідолаха в жалобі за своїм сином потім усе те саме ранкова зоря і барабанний дріб і сердешні солдатики довкола шастають зі своїми казанками від яких смороду більше ніж від старих євреїв з довгими бородами в тих їхніх джелибаях{949} та зборищ левитів і ріжок гармати до бою й гарматний сигнал усім повернутись за мури й начальник варти поспішає з ключами замкнути браму й козиці грають і лиш капітан Гроув із батьком усе розважають про Роркс Дрифт і Плевну й про сера Гарнета Волслі{950} та Гордона в Хартумі я їм завжди розкурювала люльки старий пияк зі склянкою грогу на підвіконні нізащо не лишить жодної краплі на денці вічно колупається в носі й гадає котру б іще розповісти брудну бувальщину в куточку але все ж таки при мені він не забувався спочатку викишкає мене з кімнати під будь-яким приводом компліменти мені говорив чи то радше випари віскі в ньому промовляли він би те ж саме варнякав будь-якій жінці

здається помер він давно-давно від білої лихоманки дні тяглися мов роки жодного листа від жодної душі коли не рахувати тих що я сама собі послала просто вклала туди чисті аркушки паперу іноді від нудьги до того доходиш що ладна верещати й дряпатись як зачую того старого одноокого араба з його знаряддям віслюком що виспіває те своє ia ia aia наші компленти ваш ішак так чудесно виспіває кепсько як і нині коли витріщаюся у вікно опустивши руки коли б хоч який милий хлопець навпроти як той медик на Голлс-стрит яким цікавилася медсестра коли я надягала рукавички й капелюха перед вікном показати що виходжу він так і не втямив ані разу ну чи не тупні ж вони ніколи не тямлять що ти хочеш їм сказати їм треба щоб написали великими літерами на великому аркуші навіть якщо ти двічі подала вітаючись ліву руку він мене не впізнав і коли примружилася на нього біля каплиці на Вестленд-роу куди дівається весь їхній великий інтелект хотіла б я знати сіра речовина гадаю вона в них уся в хвості ці сільські спритники за готелем Міський Герб у них у головах смальцю куди менше ніж у корів та биків якими вони торгують і дзвінок вугляра цей галасливий презухвалий тип хотів мене ошукати дістає з шапки якийсь не такий рахунок а лабеті в нього і каструлі чайники сковорідки полагодити і чи немає порожніх пляшок для бідняка і ніколи жодних гостей і ніякої тобі пошти крім його чеків та випадкової реклами як від того чудотворця були надіслали йому а звертання любя пані тільки цього ранку його лист і поштівка від Міллі ти диви вона написала йому а від кого ж мені було востанне О місіс Двенн і що на неї найшло після стількох років писати заради якогось рецепту на pisto madrileno[458] і Флой Діллон написала що виходить заміж за багача архітектора чи ж я цьому повірю вілла й вісім кімнат її батько{951} був страшенно милий чоловік уже літ під сімдесят а завжди в доброму гуморі ану ж бо міс Твіді чи міс Гіллеспі ось наші фортеп'яни і був кавовий сервіз чистого срібла стояв на буфеті червоного дерева потім він помер десь там далеко ненавиджу людей що всім-усім торочать історію їхнього лиха у всякого свої прикрасі бідолашка Ненсі Блейк померла місяць тому від запалення легенів але я по суті й не знала її як слід вона більше була подруга Флой то цілий клопіт що відписати він щораз підказує мені що-небудь не те а ще ж меле меле безперестанку мов промову виголошує ваша гірка втрата і спічуття я вічно припускаюся в цьому слові помилки аж дві літери пропускаю сподіваюсь наступного разу він напише мені довшого листа та якщо тільки я йому й справді до вподоби О слава великому Богові що нарешті я маю когось хто може дати мені те чого я так дуже потребувала повернути чуття життя а то ж тут геть-то жодних шансів не те що давно колись так хочеться аби хтось написав мені любовного листа від нього було не дуже але тепер я йому сказала він може писати все що захоче твій навіки Г'ю О'Шпар дурниці мов у старому Мадридї в які ми дурненькі віримо ах зітхнула любов{952} не вернутися мені знов усе ж таки коли так пишуть це хоч на остілечки та правда а правда чи ні воно тобі заповнює цілі дні й все життя тобі є про що думати щохвилини і все що довкола ти бачиш наче уперше я б могла написати йому відповідь у ліжку аби він коли читатиме уявляв мене короткого якихось там кілька слів не як ті предовгі покреслені послання що Атті Діллон писала хлопцеві своєму він служив десь там аж у чотирьох судах залицявся а потім звабив і кинув я їй із листовника для дам порадила написати декілька простих слів таких щоб він міг крутити їх так і сяк а не шум бурум трах тарарах ліпше з великою щирістю найбільше земне щастя відповісти на пропозицію джентльмена ствердно сили небесні й нічого більше бо їм усе це чудесно одначе якщо ти жінка й постарієш вони тут-таки ладні викинути тебе в помийну яму Мулвей від нього найперша звісточка я вилежувалася того ранку в ліжку а місіс Рубіо принесла його листа разом із кавою та й залякла стоячи я попросила її подати мені й показала на них не могла згадати слово шпилька щоб відкрити конверта horquilla[459] вперта бабусенція вони ж у неї перед самим носом з цим її жмутом накладного волосся хизувалася своєю вродою а сама страшна мов смертний гріх і вже літ під 80 чи й під 100 замість обличчя суцільна сітка зморщок і з усією своєю релігійністю давила на всіх бо не могла стерпіти як це на Атлантичний флот припадає половина кораблів цілого світу і британський прапор тріпоче тут навсупереч усім її carabineros[460] а все завдяки тому що четверо п'яних англійських матросів захопили в іспанців усю скелю{953} а ще тому що я не надто часто ходила на месу в їхню Санта-Марію аби їй догодити вічно шаль у неї на плечах ото хіба коли бувало вінчання і вічні бувальщини про чудеса й святих і її чорна всеблага діва в срібнім одінні й сонце

тричі танцює в небі на Пасху й коли священик проходив з дзвіночком несучи дари умирущому молилась за здоров'я Його Majestad[461] ваш обожнювач так він підписався я мало не підскочила на radoшах мені одразу схотілося підійти до нього коли я вгледіла у крамничній вітрині що він іде слідком за мною по Кальє Реаль потім він пройшов мимо й ледь торкнувся мене я й гадки не мала що він мені напише й призначить побачення я запхнула листа під ліфчик на груди й цілий день з ним носилася перечитувала в кожному затишному куточку поки батько муштрував свої атибатів{954} намагалася угадати чи з почерку чи з мови марок штампів пам'ятаю наспівувала чи приколоти білу троянду й все хотіла перевести дурні старі ходики щоб проискорити час він був перший чоловік що поцілував мене під Мавританським муром подруга моїх юних літ я й тями не мала що то воно таке цілуватися аж поки він ковзь язиком до мене в рот а його рот був юний і мов цукерка я притулялася кілька разів до нього коліном намацуючи дорогу що ж я говорила йому жартувала ніби заручена з сином іспанського дворянина на ім'я Дон Мігель де ла Флора й він повірив і що я маю вийти за нього заміж через 3 роки в жарті завжди є частка істини ось квітка що розцвітає дещо я йому про себе сказала правильно щоб дати уяві поживу іспанські дівчата йому не подобались гадаю котрась із них дала йому одкоша він зі мною весь розпалювався пом'яв мені всі квіти на грудях що сам приніс не вмів рахувати песети й перрагорди аж поки я його навчила сказав що родом із Каппоквіна{955} на Блеквотері але це тривало надто недовго а потім напередодні його від'їзду в травні так це було у травні коли народився спадкоємець в іспанського короля{956} я завжди така навесні мені

б хотілося щорік нового кавалера аж на самім вершечку скелі під гарматою біля башти О'Гари я розказала йому як у неї вдарила блискавка та про старих берберійських мавпочок посилають їх у Клафам{957} безхвостих гасають одна в одній на спині місіс Рубіо вона була з корінних місцевих вони крадуть курчат з Інсової ферми й кидаються камінцями коли підійдеш близько він усе дивився на мене на мені була та біла блузка на 2 ґудзики розщібнута на грудях щоб його підохотити але не занадто бо вони в мене якраз почали кругліти я сказала стомилася ми прилягли на затишній галявинці під ялинами{958} дика місцина певне то найвища скеля на світі ґалереї каземати й ті моторошні урвища та печера святого Михаїла де звисають бурульки чи як там вони називаються і східці і весь бруд липне тобі до черевиків я впевнена оцією дорогою мавпи й переправляються попід морем в Африку після смерті кораблі вдалині мов цяцьки той проходив на Мальту еге ж море та небо і можеш робити все що завгодно лежати скільки хочеш він гладив їх через блузку вони люблять цим займатися округлості їх ваблять я схилилась над ним притулилася новим капелюшком із рисової соломки щоб трохи її прим'яти з лівого боку обличчя моє гарніше блузка розкрита задля його останнього дня а на ньому сорочка прозора і груди його рожевіли крізь матерію в якийсь момент йому захотілось доторкнутися до моїх своїми але я не дозволила він страшенно зажурився боялась по-перше ніколи не знаєш чи сухоти чи залишить embarazada[462], нагородить дитиною та стара служниця Інес казала мені що коли навіть одна краплина потрапить у тебе і того буде досить потім я пробувала Бананом але злякалася що відламається й десь там у мені зостанеться еге ж якось-то дістали з однієї жінки що в ній було роками вже все покритлося верствою соли вони просто шаленіють так їм кортить залізти туди звідки вони вискочили на світло їм завжди здається ось це ще недосить глибоко а потім ти не потрібна до наступного разу еге ж це тому що там увесь час таке дивне й приємне відчуття а чим у нас тоді скінчилося так О так я витягла його та спрямувала в мою хустинку вдавала ніби сама не розпалювалась але ноги розсунула хоча залізти під нижню спідницю я б йому не дозволила бо верхня розщібалася збоку замучила його до смерті спочатку добряче розлоскотавши я любила дражнити того пса в готелі rrrr гавгавгав очі його були заплющені а нижче нас пурхала пташка він був сором'язливий та мені все одно подобалося що йому подобається коли отак постогнуєш того ранку я змусила його зашарітись коли схилилася над ним отак потім розщібнула йому й визволила його знаряддя та залупила ту шкірку а в нього там посередині ніби очко у чоловіків унизу все на ґудзях тільки не з того боку Миленька Моллі{959} звав він мене а як його звали чи не Джек Джо Гаррі Мулвей здається так він був лейтенант досить гарний голос сміхотливий тож я пішов у тее то як його у нього все було тее то як його носив вусики а ще обіцяв повернутись Господи мені це все ніби тільки вчора і навіть

більше знала про життя й про чоловіків ніж усі вони знатимуть у 50 і ніколи не заспівати їм так як я Гарднер казав жоден мужчина не зможе побачити мою усмішку й не подумати при цьому про дещо спершу боялася йому може не сподобатися моя вимова він-бо такий англієць що мені батько лишив крім тих своїх марок а решта все мамине він завжди це казав іноді ці кадети стільки науявляють про себе але в нього цього не було зовсім він був просто схибнувся на моїх устах хай вони спершу знайдуть собі мужа такого щоб не соромно показати й таку дочку як у мене або побачимо чи зуміють вони звабити багатія що може тиць пальцем і вибрати будь-котру як О'Шпар хто здатен запліднити 4 чи 5 раз підряд не випускаючи з обіймів або взяти мій голос я б могла стати примадонною коли б не вийшла за нього пісняаа все про любооов узяти нижче опустити підборіддя тільки трішки а то подвоїться Гніздечко моєї любої задовге щоб на біс про стару садибу в сутінках і склепінчастих покоях так я заспіваю Південні вітри він дав мені її після нашої сцени на хорах зніму те мереживо з чорної сукні щоб краще поцінували й мої циці а ще так хай їм абищо ще полагоджу те велике віяло вони луснуть із заздрощів а щілина моя тільки здумаю про нього так і свербить відчуваю як його хочу відчувається накопичилися гази ліпше тихше не розбудити його а то знову обслинить коли я у себе все вимила спину живіт стегна коли б хоч справжня ванна була а чи власна у мене кімната хай там як а я хочу щоб він спав окремо а то покладе свої холодні ноги на тебе навіть пукнути ніде Боже або хоч трішки зручніше атож зсунем їх отак набік піано м'яко а я люблюуууу знову вдалині той потяг піаніссімо пууууу ще одна пісня пууууусня о легше стало хоч би де хоч би де в ліжку чи над біде хай газ вільно з тебе іде{963} як знати чи та свиняча відбивна що я спожила до чаю свіжа була чи ні при цій спекоті невідомо але запаху я від неї не вчула у різника що продає там свинину вельми підозрілий вигляд напевне шахрай лампа сподіваюся не коптить краще вже хай ніс буде забитий сажею ніж він залишить газ незакручений на всю ніч у Гібралтарі бувало нізащо не влежу в ліжку неодмінно встану та перевірю і

чого я так нервуюся через це хоча взимку навіть подобається от ніби вже є товариство О Господи холод собачий стояв тієї зими мені було років десять здається так у мене була велика лялька зі всякими одєжинками я знай одягала її роздягала крижаний вітер налітав із гір як їх якась там Нивада сира сьєрра не вада стояла під коминком у самій коротесенькій сорочині задираючи догори щоб зігрітись я любила в ній танцювати по кімнаті а потім стрілою знову в ліжко впевнена той хто мешкав навпроти завжди припадав до вікна влітку світло погасить і видивляється як я гола-голісінька скачу я тоді подобалася собі потім роздягнена умиваєшся обтираєшся крем тільки коли доходило до церемонії з горщиком і світло гасила отож ставало нас 20с прощавай мій сну принаймні на цю ніч сподіваюся все-таки він не злигається з тими медиками що збивають його з пуття а то почне уявляти ніби він знов молодий приходить додому о 4-й ранку коли не пізніш як отого разу одначе хай там як а мав делікатність не розбудити мене і про що вони там на які такі теми темні розводилися цілу ніч гроші тринькають та напиваються наливають жлуктили б ліпше воду а потім розкомандується щоб йому яйця та чаю та сьомги від Фіндона грінки гарячі з маслом незабаром побачимо як засяде неначе король той на троні та й зачне колупатися в яйці не тим кінцем ложечки й де він тільки цього набрався мене потішило коли він уранці спіткнувся на східцях і чашки забряжчали на таці потім грався із кицькою а вона третєся об тебе дбаючи тільки за себе цікаво чи є в кішки блішки вона анічим не гірша хоч би якої жінки вічно облизується та вилизується але я терпіти не можу тих їхніх кігтиків цікаво чи бачать вони щось таке чого нам не добачити коли надовго усядеться нагорі на східцях утупиться і дослухається як я дожидаюся вічно й чого кого злодія яку чудесну свіжу камбалу я купила прихоплю либонь якоїсь риби завтра чи й сьогодні адже вже п'ятниця атож так і вчиню і бланманже зі смородиновим варенням як тоді давно але тільки не ті двофунтові слоїки з сумішшю сливового та яблучного від Вільямса й Вудса з Лондона й Ньюкасла бо того вистачає надовше удвічі не зношу вугра тільки через кісточки тріски візьму чимкращий шматочок тріски завжди набираю всього на 3-ох забувається так чи інак а мені вже з душі верне від цього м'яса з Бакліз філейні котлети яловича нога біфштекс на реберцях бараняча шия телячі потрошки сама назва чого варта або пікнік скажімо всі складемося по 5 ши або хай він заплатить і запросить іще якусь жінку для себе кого б ну місіс Флемінг та й поїхати в феррі глен чи там у строберрі безд спершу примусимо його оглянути копита

у всіх коней достоту як він завжди листи розглядає ні не з О'Шпаром туди а так із якимись сандвічами шинка й холодна телятина впереміш там є маленькі хатинки обабіч долини вони там для пікніків а він каже в них парко як у пеклі тільки щоб не в офіційне свято ненавиджу ті юрби мері-енн мар'ян що висипають за місто мов вугілля з ящика й Духів День нещасливий не дивно що його бджола вжалила найліпше до моря тільки я в житті більше з ним не полізу в човен після того як в Бреї він запевняв човнярів нібито вміє веслувати коли б його спитали чи міг би він виступити на перегонах на Золотий кубок він теж відповів би так потім піднялися хвилі старі ночви накренилися всією вагою на мій бік він мені команду кермо праворуч а тепер ліворуч а води набирається все більше просто джерелує крізь щілини в дні а в нього ще й весло вискочило з кочета просто чудо що ми там не потопилися він звісно вміє плавати а я ж ні безпеки абсолютно ніякої будь спокійна у своїх фланелевих штанях так і кортіло подерти їх на ньому при людях і дати йому доброго хльору чи то як у того це називається бичування та так щоб до чорних синців йому б це пішло на користь більше всього тільки й стрималася що через того молодця з довгим носом не знаю хто він такий із тим іншим красунчиком Берком{964} із готелю Міський герб усе довкола нюшив винохував тинявся вічно на приплаві де його не кликали чи нема де якої шамотняви а пика така що на ригачку верне ні ми з ним нізачо не злюбилися б одне тільки втішає що за книжку він припер Принади гріха опус світського чоловіка ще який-небудь містер де Кок чи то де Когут певне вліпили йому таке прізвисько за те що волочився із тим своїм причандалом від однієї молодичі до іншої мені навіть не було на що змінити білі туфлі зовсім нові солоною водою геть зіпсувало і капелюшок з пером зовсім на мені пожмакався мов королева яка пожувала досада така хоч плач тим паче що дух моря мене завжди збуджує на щось під'юджує звісно сардинки й морські лящі в Каталанській бухті по той бік скелі вони ж були мов срібні в кошиках у рибалок старий Луїджі майже під сто років подейкували він із Генуї і той високий літній з сережками у вухах мені зовсім не до вподоби чоловіки на яких треба дертися щоб додертися до чогось напевне вони всі давно давно перемерли й перетліли а ще не люблю лишатися на цілу ніч сама-одна в цій великій казармі хоча з цим либонь доведеться вже мені змиритись я ж навіть забула прихопити з собою дрібку соли коли в'їжджали сюди сум'яття тож він хотів улаштувати музичну академію у вітальні другого поверху й мідну табличку почепити або сімейний пансіон Блума його ідея спеціально щоб розоритися як доти був розорився його батько в Еннісі й всі його плани що ними він ділився з моїм батьком та мною вони такого ж самого штибу але я його бачила наскрізь розписував мені всі чудесні місця де ми могли б перебути наш медовий місяць Венеція при місячнім сяйві гондоли й озеро Комо він вирізав його краєвид з якоїсь газети мандоліни ліхтарика О як чудово мовила я будь-котре моє бажання він кидався виконувати тієї ж самої миті а то й раніше той хто стане моїм мужем спершу хай мені послужить нехай видадуть йому дерев'яну медаль на картонній стрічці за всі ці його плани а в результаті на цілі дні залишав нас самих не знати який іще жебрак-прошак вигулькне під дверима по шурунку хліба з черговою предовгою байкою а то ще й волоцюга виставить ногу так щоб я не змогла захряснути двері схожий на портрет того невинного зарізяки як його назвали у Ллойдс Віклі нюз 20 років просидів а тільки вийшов так і вбив бабусю заради грошей уявити лишень його нещасну дружину чи матір чи хто там у нього оттака пика від якої хочеться утекти з блиску світа я ж не могла спати спокійно поки не замкну на засуви всі двері й вікна та вдруге не перевірю але взаперті воно ще гірше немовби ти в холодній чи в божевільній їх усіх би перестріляти чи нагайкою кицькою дев'ятихвостом оттака здоровезна скотюга-катуга що здатна накинутися на сердешну бабусю й зарізати просто в ліжку я б не вагаючись страчувала таких від нього либонь пуття небагато та все ж таки ліпше ніж нічого тої ночі я була певна чую як злодії в кухні й він узяв свічку та коцюбу спустився вниз от ніби пошукати миш весь білий як полотно мало не вмер зі страху і такого наробив гамору мов навмисне щоб ті почули авжеж свідок Бог там і грабувати було майже нічого але все-таки потерпаєш надто нині коли Міллі ні і що йому стрельнуло в голову відіслати дівчинку вчитися там фотографії на згадку про його діда замість віддати до Академії Скеррі{965} вона б там вивчилася не те що я у неї ж бо в школі самі найвищі бали тільки він усе одно влаштував би що-небудь подібне через мене з О'Шпаром упевнена він саме так і зробив завжди в такому дусі хитрує-мудрує останнім часом у мене не було ж аніякої волі з нею в домі ото хіба

замикатись знай приголомшувала мене вдираючись без стуку того разу коли я підперла двері стільцем заходилася вимивати губкою собі вниз в мене нерви вже не витримали а потім цілісінський день валяється колодою хоч під скляний ковпак її посади та впускай по два екскурсанти подивитися подивуватися на це створіння коли б він знав що то вона відбила руку тій його завалюючій статуетці через те що така незграба розсмикана перш ніж поїхати а я покликала того маленького італійчика й він за два шилінги так прилагодив що не видно й жодної тріщинки навіть не зводить як попрохаш злити воду з бульби ще б пак вона ж собі попусе руки я завважила що останнім часом він із нею знай розмовляв за столом пояснював про що пишуть в газетах а вона прикидалася ніби й тямить хитрує звісно це в неї від нього про мене ж він аж ніяк не скаже ніби я прикидаюсь чи щось вигадую видумляю я навпаки надто щира й подавав їй пальто але коли в неї щось не складається вона прийде до мене а не до нього й розкаже він здається гадає буцім я вже вичерпана й здана в архів одначе юначе нескоро це діло буде нічого подібного ще подивимось ще побачимо нині вона фліртує аж гай шумить із двома синами Тома Девана мене мавпус насвистує з цими дівчиськами Муррейками чисті шибайголови викликають її скажіть будь-ласка а Міллі зможе вийти великий на неї попит висотують із неї що тільки зможуть до пізнього вечора каталася тут за рогом по Нельсон-стрит на Гаррі Девана велосипеді мабуть це й на краще що він відіслав її туди де вона тепер а то вже починала переходити межі бажала без кінця на ковзанку курити з ними цигарки пускаючи дим через ніс а я вчула запах на її сукні пришивала їй нижнього ґудзика до жакетки й нитку нахилилася перекусити вона ж від мене нічого не приховає тільки не слід було пришивати прямо на ній бо ж воно до розлуки й останній пиріг туди ж надвоє розвалився бач от і збулося хай там що кажуть а язик у неї довгий надто як на мене то в тебе викот на блузці занадто глибокий це мені вона називала сковорідка чайника чорносраким то мені довелося сказати їй щоб не задирала голих ніг на підвіконня на подив людський усі так і витріщаються на неї як бувало на мене в її літа ще б пак у таку пору будь-які лахи на тобі мають крутий вигляд але ж вона й недотика велика на свій манір як тоді на виставі Єдиний шлях{966} у Театрі ройял прибери свою ногу не зношу коли до мене торкаються смертельно потерпала коли б я не пом'яла їй на спідниці пілки а в театрі хоч не хоч а торкаєшся коли тіснота й темнота

воно всяке припреться й об тебе потреться як той хлоп у партері Гейсті на Трілобі в Беребамі це я там була востаннє щоб я ще коли поткнулася туди та хай там хоч три лоби в барабани б'ють хоч три по три щоб мене там давили м'яли а він мене що дві хвилини зачепить за це місце а сам відвернувся вбік либонь трохи прищощукуватий потім я його бачила ще раз біля вітрини Світцера намагався притертись до двох модно вбраних дам усе та сама маленька забава я його зразу впізнала обличчя й все інше але він мене не пригадав а вона ж навіть не побажала щоб я її поцілувала в Бродстоуні{967} на прощання що ж сподіваюсь вона собі знайде когось хто витанцьовуватиме коло неї як я коли вона лежала хвора свинкою всі залози порозпухали подай мені це подай те звісно вона поки-що ще не здатна на глибокі почуття відчуття я по-справжньому жодного разу не доходила до яких же це літ до 22 чи десь близько того вічно кудись не тудись воно йшло саме тобі хихотіння кривляння як завжди в дівчат ота Конні Конноллі пише їй білим чорнилом по чорнім папері й запечатує воском хоча вона плескала в долоні коли опустилась завіса бо ж він був шалено красивий а опісля Мартін Гарвей зрання й до смеркання не сходив їй з язика потім я думала собі ото вже ж і є щира любов коли чоловік не вагаючись віддає своє життя ради неї гадаю небагато лишилось таких як він нелегко в це повірити якщо з тобою такого не траплялось у більшості з них ані краплини любови в душі спробуй відшукай в наші дні двох людей самовіддано залюблених одне в одного так щоб інше почувало достеменно те саме що й ти зазвичай у них трішечки не все з головою гаразд певне й батько його чудив якщо отак узяв та й отруївся після неї сердешний старий гадаю він почувався спустошеним а ще вона завжди захоплювалася моїми речами тими кількома нікчемними ганчірками що я маю хотіла зробити собі високу зачіску в 15 і хапала мою пудру для неї це тільки псувати шкіру ще буде на те час життя все попереду звісно їй не сидиться на місці коли знає про себе що така гарнесенька губки яскраві жаль що й не залишаться такими все це і в мене було але немає сенсу так-то вже стелитися перед нею коли воно тобі відповідає мов яка перекупка на базарі коли я попрохала її піти по картоплю того дня ми здибали місіс Джо Галлагер

на рисистих перегонах а та удала ніби не помітила нас у своїй колясі з адвокатом Фрайрі певне ми недосить вельможні для неї аж поки вліпила їй два дзвінки ляпаси оце тобі за те що мені перебаранчаєш а оце за твоє нахабство геть вивела мене з рівноваги знай упоперек мені відчикрижувала та й взагалі я була не в гуморі а з чого воно почалося чи смітинка яка впала в чай чи виспалася кепсько а перед тим що я такого з'їла здається сиру і я сто раз казала їй не класти ножі отак навхрест а все від того що нікому її приструнчити як слід вона й сама це казала що ж якщо він невимогливий до неї то клянусь я сама буду це був останній раз коли вона розрюмсалась я теж була точно така сама мною ніхто в домі не смів командувати звісно це його вина примусив нас двох тут гарувати наче ми йому рабині коли вже давно треба було взяти робітницю чи буде в мене коли пристойна служниця знову авжеж вона бачила б як він навідується довелось б посвятити її в цю справу а то підведе чого доброго під монастир таки морока з ними ця бабусенція місіс Флемінг ходи за нею по п'ятах та все в руки подавай а вона начхає напередить у всі каструлі звісно стара вже якби й хотіла то не зуміла б інакше гара' що я знайшла за буфетом ту стару гнилу смердючу посудну ганчірку я й знала щось там таке є потім відчинила вікно провітрити приводить приятелів та розважає їх як тієї ночі коли прибеждав із собакою будьте раді-веселі а що коли в неї сказ а особливо як привів сина Саймона Дедала{968} татусь його такий критикан на тому крикетному матчі окуляри на носі циліндр і величезна діряка у шкарпетці сміховинне поєднання а син його в середній школі здобув усі винагороди за все на світі уявити лишень переліз через огорожу а коли б хто знайомий спостеріг цікаво чи не продер дірки на цих вихідних штанях от ніби мало тієї якою природа наділила притягти гостя в таку обдерту кухоньку ну чи не схибнувсь він я питаю жаль що не день прання був а то б мої старі панталони могли до речі висіти там на оглядини та його хіба це турбує на них пляма від праски пропекла ця стара руїна а цей міг би подумати що то щось інше так вона й не витопила того сала що я їй сказала хай там яка а ліпше ніж ніякої збирається і йде геть мов її чоловіку паралітику стало гірше у них вічні негаразди то хвороба то треба лягати на операцію а коли не це то він пиячить та її товкмачить а мені тепер знову пускайся на пошуки що не день устаєш і що-небудь іще новеньке Боже мій Боже милостивий певне тільки в могилі знайду спокій захотілося встати на хвилинку стривай о Господи стривай ось ну так і є почалось після того як він там стільки в мені орав шморгав і штовхав що ж я тепер робитиму п'ятниця субота неділя всю душу вимотає а мо' йому й так до вподоби декотрі чоловіки це полюбляють святий Боже святий кріпкий завжди що-небудь із нами та не так на кожні 3 чи 4 тижні щомісячний розпродаж просто брид і нуд того вечора в мене теж так почалося один-єдиний раз потрапили в ложу Майкл Ганн дав йому подивитися Місіс Кендал з її мужем{969} у Гейеті за якісь там його послуги в страхуванні у Дрімміз я мало не збожеволілась але стрималася бо якийсь елегантський джентльмен{970} усе видивлявся на мене в лорнет згори а цей поруч триндить ерундить про Спінозу та його душу що вмерла чи не мільйон на мою думку років тому я усміхаюсь щосили а сама в суцільній калюжі нахилиюся вперед от ніби мені це дуже цікаво й так треба було висидіти до самої завіси ох не скоро забуду я цю дружину Скарлі{971} вважалось це вельми ризикована п'єса про подружні зради а той ідіот на гальорці як зачав свистіти горланити перелюбниця гадаю опісля він вийшов підчепив собі тут-таки жіночку з тих що шастають по всіх задвірках щоб уже на ній відігратись хотіла б я щоб йому настерло що мені оце зараз то й забув би либонь висвистувати присягаюсь останній кицьці й то краще ніж нам чи то крові у нас жінок забагато чи ще щось О терпіння небесне з мене хлюпає виливається море та гара' що не завагоніла хоча він таке здоровило не хочеться попсувати нові простирадла якраз постелила от либонь надягла чисту білизну то й накликала а к бісу к дідьку а їм завжди хочеться побачити пляму на простирадлі щоб переконатися що ти до них була незайманка це їх жахливо хвилює дурні заплішені ти можеш бути вдова чи 40 разів розлучена потрібна тільки краплина червоного чорнила або ожинового соку ні надто темний О сили небесні допоможіть підвестися з цього тьху принади гріха і хто тільки вигадав ці жіночі справи а ще на додачу дітей шиття й куховарство а кляте старе ліжко як пекельно воно рипіло чути було мабуть аж по той бік парку аж поки я запропонувала розстелити ковдру на підлозі й підмостити мені подушку під сідниці цікаво вдень приємніше чи ні гадаю що спокійно а ще мабуть виголю собі ту кицю від них тільки парнота чей знову стану як дівчинка ото б він

спантеличився наступного разу коли б задер мої спідниці хотіла б я побачити його обличчя а де це подівся нічний горщик легше вічно так і тремтиш потерпаючи коли б він не розвалився під тобою як той старий стільчак цікаво чи йому не здалось затяжко коли я сіла йому на коліна я навмисне посадила його в шезлонг і сама скинула тільки спідницю та блузку в сусідній кімнаті він був такий заклопотаний тим чим йому не годилося б що й не відчував моєї ваги сподіваюсь у мене був приємний віддих після тих пастилок легше Боже я пам'ятаю могла колись пускати майже прямий струмінь із посвистом майже як чоловік легше Господи з яким шумом сподіваюсь там угорі бульбашки вони віщують грошики від якогось хлопа а зрання не забути надухмянитись закладаюся він у житті не бачив кращої пари стегон яка білина любо та мило а ось тут найбільш гладенька місчинка саме в куточку й ніжні мов персик легше Боже я б зовсім не проти бути мужчиною та вилізти на гарненьку жіночку О Господи як роздзюрчалася мов джерсейська лілія О як ллються води в Лахорі{972} хтозна може у мене там щось коїться всередині а чи щось там виростає і через те ці справи й трапляються щоразу а коли ж був останній раз у Духів День так лише 3 тижні тому треба б мені сходити до лікаря тільки це вийде як було незадовго до нашого весілля коли щось біле почало витікати з мене і Флой примусила мене піти до лікаря Коллінза що по жіночих хворобах на Пембрук-роуд старий сухий як дрюк і називає це ваша вагіна гадаю на цьому він і нажив усі свої килими та дзеркала в позолочених рамах догоджаючи багачам зі Стівенс-Гріну які хай там щось лише трішки вже біжать до нього ох-ах її вагіна влагіна звісно вони мають гроші значить усе гаразд от уже за кого-кого а за нього не пішла б нізащо навіть коли б він лишився єдиний чоловік на землі а ще ж є щось чудне в їхніх дітях усеньке життя обнюхує цих брудних сучок з усіх боків допитується чи немає неприємного запаху від того чим я опраavlяюсь а чим він хоче щоб я опраavlялася золотом чи що дурне запитання коли б я цим мазонула йому по старій зморщеній мармизі ось вам мої кумприменти тоді б він дізнався достеменно а чи добре у вас працює хто працює вирішила це він про мою робітницю отакий у нього спосіб висловлюватись утім теж чудовий механізм тільки я любила насамкінець якомога глибше опуститися в отвір і смикнути спустити воду так прохолодно й приємно поколює але все-таки я згодна в цьому щось та є коли Міллі була маленька я завжди з того як вона сходить дізнавалася є у неї глисти чи немає але за це ще йому платити скільки я вам винна лікарю одну гінею з вашого дозволу а ще питаю чи часто бувають у мене відділення дивився на мене скося своїми короткозорими очима я б не довірилася йому цілком щоб він давав мені хлороформ чи щось таке але він мені навіть сподобався коли засів виписувати суворо набурмосився ніс розумний такий ніби промовляв ах ти сьака-така

ти брехло ледаче Ах та це неважливо бо всяк зміркує коли не ідіот повний а вже йому розуму стане звісно все це через думки про нього та про його божевільні послання Скарбе мій усе що пов'язане з твоїм осяйним Тілом усе тут він підкреслив усе що виходить від нього є джерело краси й радості навіки набрався з якоїсь дурної книжки я безнастанно це сама собі робила іноді по 4 й по 5 разів на день а йому кажу ні ви впевнені О так я сказала абсолютно впевнена і то таким тоном що йому заціпило я вже знала що він скаже далі у вас просто природна слабкість не знаю як він так збуджував мене в той перший вечір коли ми зустрілися я мешкала на Реховот-террас ми стояли й дивилися одне на одного хвилин 10 і здавалося ми з ним десь уже здибалися гадаю це через те що я єврейка вдалася в матір мені було цікаво з ним розповідав усяку всячину з цією своєю лінивою напівусмішечкою на обличчі у Дойлів усі казали він виставить свою кандидатуру в парламент О чи ж не дурепа я репана бо повірила всьому тому його варняканню і про гомруль і про земельну лігу він мені надіслав предовгу нудотну арію з Гугенотів щоб я співала по-французькому задля більшого шику пшику О beau pays de la Touraine[463] я ж її жодного разу й не співала тлумачив товкмачив теревенив про релігію та гоніння ну не дасть тобі понасолоджуватися по-людськи просто хоч би й чим а чи не можна йому як величезну ласку щойно йому випала перша ж нагода на Брайтон-сквер стрілою влетів до моєї спальні вигадав ніби в нього чорнильна пляма на руці й треба відмити у мене зазвичай водилося мило Альбїон на молоці з сіркою той брусок усе ще в желатиновій обгортці Ой того дня я боки рвала регочучи з нього краще б мені не засідати на цій вазі на всю ніч треба робити горщики нормальних розмірів щоб жінці можна було всістися як слід а він коли справляє свою потребу стає навколінці либонь у цілому

світі годі знайти іншого такого з подібними витребеньками варто помилуватись як він уляжеться головою в ногах і як він може спати без твердого валика ще добре що не хвищає а то повибивав би мені всі зуби а дихає як затулить собі носа рукою мов той індійський бог якого одного разу він показав мені в музеї на Кілдер-стрит дощової неділі весь жовтий і в якомусь фартусі лежить на боці спираючись на руку і всі десять пальців ніг стирчать на тебе це сказав він іще величніша релігія ніж у євреїв та в Господа Нашого взятих разом і вона по всій Азії надумався мавпувати його як він усе й завжди мавпус той теж либонь спав у ногах ложа та задирав оті квадратові величезні ступні мало не в рот дружині дідько б забрав цю смердючу посудину гаразд а де серветки ах так знаю сподіваюся шафа не зарипить ну ось так я й знала що зарипить але він спить міцно гарно збув десь час що ж за його грошики вона мала непогано його обслужити само собою він повинен їй платити за це О ця ще докука сподіваюся на тому світі знайдеться для нас щось ліпше ніж отак загнуздувати самих себе ху з Божою поміччю на цю ніч усе гаразд а це старе ліжко продавлене та деренчливе завжди нагадує мені про старого Когена певне він частенько чухався в ньому а мій думає що батько купив його в лорда Нап'є{973} яким я так захоплювалась коли була дівчинка так я йому наговорила тихше піано Ох люблю своє ліжко Боже й через 16 літ нам усе так само погано скільки ж осель ми змінили Раймонд-террас і Онтаріо-террас і Ломбард-стрит і Голлс-стрит а він собі ходить та насвистує щоразу як нам треба вкотре забиратися знову й знову своїх гугенотів чи марш жаб удає ніби допомагає вантажити так звані меблі чотири дошки а потім готель Міський Герб розжився хома що й ложки нема як каже Швейцар Дейлі цей чарівний куточок на майданчику посередині там вічно хтось молиться а потім зника лишаючи по собі свій сморід завжди можна дізнатися хто був останній щоразу хай-но трохи налагодиться тут-таки щось і скоїться або він улізе мов слон до крамниці та й все зіпсує у Тома потім у Гілі{974} у містера Каффа у Дріммі то мало не заgrimів до тюряги за свої з квитками лотерейними справи на які був склав усі надії а то піде й нахамить незабаром побачим як його потурять і з Фрімена як досі виганяли з інших місць через цих його шинквинарів чи свинфермерів чи франкмазонів побачимо як гарно його втішить той коротунчик{975} якого він мені показував на Коудіс-лейні шкандибає самотою під дощем каже він такий здібний та такий патріот Ірландії що ж можливо й патріот штани на ньому були дуже патріотичні стривай це дзвонить Святий Георгій стривай З чверті година стривай друга година щонайкращий час повертатися додому й перелазити через огорожу а якби хто побачив я його відучу від цього завтра щонайперше оглянущу його сорочку або перевірю чи той презриватив пранцузький лист іще в гаманці у нього чи не гадає він ніби я не знаю всі чоловіки ошуканці й баламути ім 20 кишень мало для їхніх обманів а коли так то чому ми повинні їм сповідатися навіть якщо й правда нам не повірять скрутився в ліжку калачиком мов ті немовлята в Шедеврї Аристократа{976} кого був привів мені якось-то от ніби нам у житті цього бракує без якогось Аристократа чи як там його звати від цих гидесних картинок ще більше з душі верне немовлята з двома головами або зовсім без ніг і отаким паскудством забиті в них голови а більше там нічогоісінько й немає порожньо потруїти б їх половину повільною трутизною а потім подавай йому чай свіжі яйця грінки намащені маслом на обидва боки гадаю я стала порожнє місце для нього відколи однієї ночі на Голлс-стрит не дала йому мене полизькати ох чоловік мужчина завжди деспот тиран насамперед він на півночі влігся спати просто на підлозі голяка так чинять євреї коли хто-небудь помре з рідні потім не доторкнувся до сніданку й відмовився розмовляти йому бажалося щоб коло нього покрутилися повтішали то я подумала що для одного разу достатньо повпиралася й дозволила йому але ж він робить усе неправильно думає тільки про своє задомволєння і язик у нього чи то плаский занадто чи й не знаю що він забуває що ми що я ж не гаразд не я буду як не примушу зробити це ще раз якщо сам не здогадається і на ніч замкну його спати в вугільному льосі з тарганами цікаво а чи не Джозі це вона ж колись чамріла від моїх недоносків він-бо брехло природжене але ні щоб із заміжною на те в нього духу не вистачить тому він і хоче щоб я з О'Шпаром хоча в цьому випадку того її Деніса як вона його зве це печальне видовисько чоловіком навряд чи назвеш так швидше злигався з котроюсь сучечкою навіть коли і я з ним була ще й Міллі на Університетських змаганнях той Горнбловєр-Сурмач у дитячій шапочці на тім'ячку нас туди пропустив через задній прохід він із щонайневиннішим виглядом безперестану видивлявся на тих двох що знай походжали та

крутили-вертіли спідничками спочатку я йому пробувала морганням натягнути тільки все без пуття отак його грошики й пливуть спливають отакі плоди похорону містера Педді Дігнема еге ж вони всі там були такі поважні на такому врочистому похороні про них було в газеті що приніс О'Шпар а бачили б вони справжній офіцерський похорон це таки справді щось зброя цівками долу приглушений дріб барабанів і позаду білий кінь у чорній збруї Л Бум і Том Кернан той маленький пузатий п'яничка що прикусив собі язика впавши п'яний десь у якомусь чоловічому нужнику і Мартін Каннінгем і обидва Дедали й муж Фанні Маккой капуста голова й очі косують вона намагалася співати мої пісні але їй би для цього спершу народитися заново у старій зеленій сукні з якнайнижчим викотом бо ж як інакше їй прива блювати їх мов дощик за комір у дощовий день тепер я все це наскрізь бачу в них це називається дружба вбивати одне одного потім ховати а в кожного вдома дружина й діти особливо ж хороший Джек Пауер що утримує офіціантку звісно дружина його весь час недужа чи от-от занедужає а чи допіру одужала а сам із себе ще цілком цікавий мужчина хоча й скроні в сивині тепленька кумпанія вони всі от тільки мій муж більш не потрапить їм до пазурів якщо це мені до снаги вони кепкують із нього в нього за спиною я знаю достеменно коли він порозводить перед ними свої вчені теревені бо йому вистачає кебети не викинути їм на випивку останній зароблений гріш а подумати про дружину про дитину нікчемні люці Педді Дігнем бідолаха мені все одно його жалько що тепер буде з його дружиною та 5 дітьми якщо він не був застрахований кумедний курдуплик вертлявий мов дзига й вічно стирчав у шинку в якому-небудь кутку а вона чи синок дожидають О Біллі Бейлі будь ласкав ходімо додому{977} її вдовина жалоба не зробить її привабливою хоча коли ти гарна з лиця то воно й личить хто ж із чоловіків а чи був він так був на обіді в Гленкрі й Бен Доллард{978} басобарилотон на той вечір він узяв у нас фрак на Голлс-стрит щоб у ньому співати якось упхався утисся в нього осміхаючись на всю свою широчезну бендолфізіономію схожу на щойно вишмаганий дитячий задок вигляд він мав мов допіру йому дзизнули по яйцях а що вже й казати як воно там на сцені було либонь на що подивитися уявити лишень що платиш 5 шилінгів замовляєш місця щоб поспоглядати його та ще Саймона Дедала той приходив завжди напідпитку й співав другий куплет першим давня любов мов нова це був один з його номерів і так ніжно співала дівчина на гіллі глоду завжди схильний пофліртувати коли я співала з ним Марітану в приватній опері Фредді Майєрса в нього був славний розкішний голос Фебо мила прощай кохана{979} він завжди вимовляв кохана не те що Бартелл д'Арсі у якого виходило прощай когана авжеж такий голос то дар природи і мистецтво тут ні до чого він ніби всю тебе омиває мов теплий душ О Марітано дика трояндо таки чудово ми співали хоча для мого регістру це ледь зависоко хай навіть транспоноване в той час він був одружений з Мей Гулдинг але вічно він чи ляпне чи втне щось і все зіпсує наразі він удівець цікаво який у нього син він каже письменник і буде професором італійської мови в університеті а я щоб брала в нього уроки й куди це він хилить тепер показав йому мою фотку я на ній кепсько вийшла краще б я задрапувалася це

ніколи не виходить із моди і я так маю молодший вигляд цікаво чи не подарував він знімок йому назовсім а заодно й мене врешті решт а чом би й ні я бачила його як вони з матір'ю та батьком їхали на вокзал Кінгсбридж я носила жалобу коли ж це 11 років тому так і йому було 11 хоча яке було пуття з тої жалоби по тому що ще було ні туди ні сюди звісно то він наполіг він би й по кішці надягав траур мабуть тепер він уже чоловік а тоді був невинний хлопчик такий гарненький у костюмчику фасону лорд Фаунтлерой{980} і з кучерявою голівкою мов у принца на сцені коли я його побачила у Мета Діллона я теж йому сподобалась добре пам'ятаю я всім їм подобаюсь стривай-но о Боже ну так це ж він і випав на картах уранці коли я розкинула зустріч із молодим незнайомцем ні блондин ні брюнет котрого раніше вже здибувала я й думала на нього але ж він і не пташеня й не незнайомиць а ще ж моя карта дивилася не в той бік а яка була 7-а карта після тої 10 піки до суходільної дороги потім був лист у дорозі а ще сварки 3 дами й 8 бубнова до успіху в суспільстві чи ти ба так усе й вийшло і 2 червоні вісімки до обнов ти диви і щось іще таке мені наснилось так там було щось про поезію сподіваюся він не носить такої довгої брудної чуприни що звисає на очі чи таких кіс що стирчать наче в індіанця і навіщо спитати б вони так ходять тільки й роблять посміховисько з себе та своєї поезії я завжди любила вірші коли була дівчинкою спочатку я гадала він такий поет як Байрон а в ньому подібного

ані краплі не знайти я його уявляла зовсім іншим цікаво чи не занадто він іще юний йому десь стривайте 88 я вийшла заміж 88-го Міллі виповнилося 15 учора 89 скільки ж років йому було тоді у Діллона десь 5 чи 6 гадаю тепер йому 20 чи трохи більше я для нього не надто стара якщо йому 23 чи 24 сподіваюся він не з тих університетських задавак ні тоді б він не зайшов і не засидівся з ним у нашій злиденній кухні за балачками та попиваючи какао Еппса звісно він удавав ніби все тямить сказав йому напевне що скінчив Триніті Коледж для професора він іще занадто юний сподіваюся він не такий професор як був Гудвін отой був щирий професор пияцьких наук вони у своїх віршах завжди пишуть про яку-небудь жінку ну що ж я гадаю таких як я він небагато знайде де тихі зітхання любови світло гітара де поезією напоєне повітря блакитне море й місяць сяє це так чудово коли поверталися нічним пароплавом із Тарифи маяк на мисі Європа той хлопець із таким почуттям грав на гітарі можливо я ще коли-небудь повернуся туди все нові обличчя зблис погляд віяло ж його сховало я заспіваю це для нього це ж про мої очі якщо він хоч трохи поет очей двох сяйво мов зірки любови чи ж не прекрасні слова мов зорі юної любови це настільки все міняє Бог свідок порозмовляти з розумним чоловіком про себе а то від цього тільки й чуєш вічно реклама для Біллі Прескота реклама для Кейза-Ключчі та реклама для Дідька Тома Лисого а потім коли їхні справи занепадуть то страждати нам упевнена він бездоганно вихований хотілося б мені зустріти такого чоловіка не те що прости Господи все це стадо до того ж він молодий як оті молоді красені котрих я бачила на пляжі в Маргейті де місце для купання біля скелі стоять нагі на сонці мов які боги чи що а тоді пірнають у море чом не всі чоловіки такі то була б хоч якась для жінки втіха мов ота мила статуетка що він купив я б цілими днями нею милувалася плечистий кучерявий і підняв пальця аби ми дослухалися ось де тобі істинна краса й поезія я часто відчувала як хочеться обцілувати його всього від голови до п'ят а той його милий юний півник я б не вагаючись легко взяла його в рот коли ніхто не бачить так і проситься начебто щоб його посмоктали весь такий білий чистий із хлопчачим обличчям я б йому це зробила за півхвилини навіть коли трохи проковтнеш то дарма це ж мов роса чи кашка ріденька нічого страшного і до того ж такий чистенький не те що в цих кнурів чоловіків певна їм і не снилося ніколи помити його частіше ніж раз на рік вони ж чи не всі такі ото тільки що в жінки від цього починають рости вуса упевнена це буде чудесно якщо я в мої літа зумію зійтися з молодим вродливим поетом ось розкину карти це перше що зроблю зрання подивлюся чи випаде 9 чирв або спробую покласти свою даму та й побачу вийде він на пару з нею чи ні я прочитаю і проштудію все що тільки зможу відшукати дещо й напам'ять вивчу коли б тільки знати хто йому подобається тоді б він навіть якщо й гадає ніби всі жінки однакові не подумав що я дурна а я можу навчити його всьому іншому навчу його насолоджуватися цілковито кожною клітиною аж поки він дійде до повної знемоги піді мною і потім він напише про мене коханець і коханка оприлюднено ще й з нашими 2 фотографіями в усіх газетах коли він стане знаменитістю Ох але що ж мені тоді робити з тим хоча ні з тим безнадійно у нього жодних манер ніякої тобі витончености взагалі нічого немає в його натурі здатен лиш ляскати нас по сідницях за те що бачте не назвали його Г'ю нечема невіглас котрому що поезія що головка капусти ось що отримуєш коли зразу не поставиш їх на належне їм місце скидає свої черевики штани й жбурляє на стілець геть нахабно переді мною навіть не спитавши у мене дозволу й стовбичить розкарячившись по-свинськи у своїй напівсорочці вони носять таке аби виставляти всім на подив своє мов який священик чи різник чи як ті стародавні лицеміри часів Юлія Цезаря звісно він по-своєму й має слухність коли дивиться на це як на жартики аби тільки згаяти час із таким самим успіхом можна лягти в ліжко з ким там хоч би й з левом Боже я певна він би впорався краще бравий старий Лев але ні я гадаю це ще від того що вони в мене були такі пухкенькі спокусливі під куцою сорочкою що він не міг устояти часом я й сама від них збуджуюсь добре мужчинам що вони мають безліч насолод від жіночого тіла ми ж бо такі білесенькі та круглесенькі мені завжди кортіло побути якимось-то на їхньому місці для різноманітності просто спробувати як воно з тією штукою що так бубнявіє та твердне на нас і водночас така ніжна на дотик а в мого дядька така довга цяцька я чула як вуличні хлопчачки казали коли огинала ріг Мерубон-лейн а моя тітка Агата має діру волохату було темно і вони знали що йде дівчина і я навіть не зашарілася бо й чого б то адже це просто природа що дядько свою довгу цяцьку пхає тітці Агаті

в її діру волохату й таке інше а воно виявляється загадка то вставляєш тронки в отвір підложної щітки знов усе для чоловіків вони ж бо можуть піти й вибрати собі що схочуть молодлицю чи вогнисту вдовицю а чи дівицю-куницю що кому до смаку як у тих домах довкола Айриш-стріт{981} ну а ми повинні бути вічно прикуті тільки ж мене їм не закувати в кайдани дідька лисого вони візьмуть я коли вже розійдусь то не злякаюсь будьте певні ревностів тупих мужів і чом би нам усім не лишатися друзями замість сваритися через це ну застав її муж за тим чим вони там удвох займалися так це ж природно а як застав то назад уже не переробиш відтепер хоч би що він робив він согонано[464] й тоді через дружину він кидається в іншу крайність біжить до Прекрасних Тиранок звісно чоловікові начхати що то дружина якогось мужа він жадає жінки й бере її а для чого ж іще дано нам ці бажання питаю я поки моєї молодости я з цим нічого не годна вдіяти чи ж не так це чудо що я не перетворилася передчасно на стару поморщену каргу живши з ним до чого холодний ніколи не обніме хіба що ввісні й то зрідка і то не з того краю сам не усвідомлюючи я певна хто тут із ним усякому хто цілує жінку в зад я б дала тільки дулю в пику бо потім він уже піде цілувати що завгодно неприродне у нас там жодного атома хоч би якого почуття чи відчуття у всіх самі тобі 2 шмати сала я б нізащо в світі ніколи в житті не зробила такого чоловікові тьху брудні скотиняки навіть подумати бридко цілую ваші ніжки сеньйорито в цьому якийсь сенс іще є чи ж не цілував він наших вхідних дверей авжеж цілував тю нинармальний намаханий нікому не збагнути його шалених ідей крім мене але жінка звісно хоче щоб її обіймали разів 20 на день вона від цього молодіє а з ким то байдуже тільки була б любов чи хто-небудь тебе любив би якщо той кого ти жадаєш наразі далеко бувало іноді Господи Боже думаєш а чи не податися темного вечора на набережну де тебе ніхто не знає та чи не підчепити матроса котрогось що допіру з корабля і зголоднів за цим ділом йому начхати звідкіля я припхалася і чия я жінка тільки б перепхнутися десь у підворотті а чи когось із тих диких циган у Ратфарнемі вони стояли табором недалеко від пральні в Блумфілді щоб у нас речі цупити принагідно я туди свої посилая всього кілька разів і то заради самої назви взірцева пральня а вони мені щораз відсилали назад якийсь дрантя розпаровані панчохи той хлопець із красивими очима схожий на розбишаку що стругав кийка коли б він накинувся на мене поночі та й окульбачив під муrom без зайвих балачок чи вбивця та хто завгодно вони роблять те саме оті шикарні панове в циліндрах той королівський адвокат що мешкає десь тут неподалік він виходив із Гардвік-лейну того вечора коли запросив нас на вечерю до рибного ресторану з нагоди виграшу на боксерському матчі то він звісно ж заради мене й запросив ото нас я впізнала його за гетрами й ходюю а коли за хвилину обернулася спеціально щоб глянути звідтіля вже виходила жінка яка-небудь брудна хвойда і після цього він приходить до своєї дружини тільки певне половина з цих матросів наділені поганою хворобою Ох та посунься зі своєю великою тушею заради святого Ледацюги слухай тут його посвисти хай понесуть вітри тобі мої зітхання ну та нехай собі спить та зітхає великий Ілюзіоніст Дон Польдо де ла Флора коли б він тільки знав як йому склалося вранці на картах то вже й мав би про що зітхати брюнет у деякій скрутій між двох сімок у казенному домі за якісь такі свої справи-справунки казна-які бо я ж того не відаю не знаю зате маю вилузуватися виготовляти сніданок його ясновельможності поки він тут валяється закутаний мов мумія от тільки чи буду я це питання чи хто ж коли бачив щоб я метушилась

мов несамовита сама залюбки подивилася б на себе збоку тільки покажи що ти до них з увагою-повагою і вже вони з тобою мов із брудною ганчіркою хай там що кажуть а наскільки було б ліпше коли б світом правили жінки хто коли бачив щоб жінки виходили різати вбивати одна одну чи де бачено щоб жінки валялися п'яні отак як ці чи програвалися на останні пенні та пускали все коням під хвіст на перегонах та тому що жінка хоч би що вона робила уміє вчасно зупинитись а цих коли б не ми взагалі не було б на світі вони ж бо не відають як це бути жінкою і матір'ю де їм а де б вони всі були не будь у кожного матері щоб про нього дбала чого особисто я й не мала й чи не того він і колобродить ото ночами занехаявши всі заняття книги й не живе вдома бо там напевне вічні свари в домі гадаю то просто нещасливий випадок коли люди мають гарного сина і ще й незадоволені цим а от у мене ж ніякого чи він нездатен був його зробити вже ж тут я не винна ми тоді разом дійшли коли я дивилася на ту пару собак як він їй ззаду ввіткнув просто посеред безлюдної вулиці після того я геть занепала певне мені не треба було його ховати в тій вовняній кофтині що

я сама виплела і ридала весь час краще б віддала якомусь убогому малятку тільки я достеменно знала у мене більш ніколи не буде іншого це була у нас перша смерть відтоді ми вже більш ніколи не були такими як доти 0 ні більш не дозволю собі тонути в цих понурих думках цікаво чому він не ночував тут я весь час відчувала він привів когось незнайомого краще б поневірявся по місту здибується там бозна з ким із нічними дівицями з кишеньковими злодіями його бідолашній матері коли б вона була ще жива це не сподобалося б так він може занапастити собі все життя а все ж таки це приємна пора доби так тихо я любила повертатися з танців додому поночі нічний легіт у них є друзі з якими можна порозмовляти а в нас нікого або він хоче того чого не може отримати тут або це якась така жінка що ладна вгородити тобі ножа в спину ось це я в жінок ненавиджу не дивно що вони з нами так поведуться ми жаклива згряя сучок гадаю це через усі наші прикросці ми стаємо отакі нестерпні але сама я не така він би міг лягти на софі в іншій кімнаті без проблем мабуть він би соромився як хлопчик іще такий молоденький якихось 20 через те що я через стінку він міг би почути як я на горщику прррр ну й що тут поганого Дедал цікаво це схоже на імена в Гібралтарі Деласпас Деласграсія у них там такі чудні імена чорт ногу зламає отець Віальплана з Санта-Марії котрий подарував мені чотки Росалес-і-О'Рейлі на Кальє лас Съете Ревуельтас[465] а ще Пісімба й місіс Опіссо на Говернор-стріт ото вже прізвище я б стрімголов тікала і втопилася б у першому чорторії коли б мені таке вліпили 0 Боже всі ці вулички узвіз Парадіз і взвіз Бедлам і взвіз Роджерса і взвіз Кратчета й сходи Чортове Провалля що ж не треба мене винуватити якщо я легковажна знаю є в мене такий ґандж Богом присягаюсь я не почуваясь ані на день старшою ніж була в ту пору цікаво чи язик мій іще повернеться вимовити що-небудь по-іспанському сомо está Usted muy bien gracias у Usted[466] ти ба не все ще забула а думала вже все тільки граматика іменник це назва когось чи чогось людини місця чи предмета шкода я навіть не спробувала прочитати роман Валери{982} який принесла буркотлива місіс Рубіо де знаки запитання і так і догори дриґом я завжди знала що ми врешті-решт звідти виїдемо я можу навчати його іспанської а він мене італійської тоді він пересвідчиться я не така вже й неосвічена як жаль що він не лишився я впевнена бідолаха смертельно стомився йому б добре виспатись я принесла б йому сніданок у ліжко трохи грінок тільки не обсмажувала б їх на ножі це кепська прикмета або може проходила б зеленярка з салатом і ще з чим-небудь смачним та симпатичним у кухні там є оливки мо' йому сподобалися б я навіть вигляду їх не зносила в Абрінеса я б могла попрацювати як criada[467] кімната має непоганий вигляд відколи я там усе змінила зробила по-іншому розумієш щось мене весь час підштрикувало що мені треба відрекомендуватись він мене абсолютно не знає як було б дуже потішно от ніби я його дружина або влаштувати так наче ми з ним в Іспанії він напівсонний не втямить куди потрапив dos huevos estrellados señor[468] Господи які шалені думки заскакують іноді мені в голову от було б весело коли б він скажімо лишився у нас жити а чом би й ні нагорі вільна кімната й ліжко Міллі в задвірковій що дивиться в сад він міг би писати займатися студіями там є стіл для його паперопсування а якщо йому заманеться читати перед сніданком у постелі як я роблю то цей може зробити сніданок і для 2х із таким самим успіхом як готує для 1го я нізащо не братиму квартирантів з вулиці для нього якщо він хоче зробити з будинку заїзд так приємно було б чимдовше розмовляти з вихованим освіченим чоловіком я б собі придбала гарненькі червоні пантофлі які продавалися у тих турків у фесках або жовті й гарний лиш ледь прозорий пеньюар він мені так потрібен або домашню куртку персикового кольору як те що колись давно у Волпола всього за 8 і 6 чи то за 18 і 6 просто дам йому ще один шанс устану чимраніше вранці все одно це ложе старого Когена жах як набридло та й подамся на ринок побачити всі ті овочі та капусту та помідори та моркву та всякі чудові фрукти все допіру привезене свіженьке-гарненьке і хтозна який перший чоловік мені трапиться вранці вони виходять пошукати цього Меймі Діллон так запевняла і ночами також це вона так ходила на месу раптом страшенно захотілося груші великої соковитої груші що тане в роті як тієї пори коли на мене находила туга потім я жбурну йому його яйця й подам чай у тій вусатій чашці її подаруночок аби рот його припускаю став іще більший мої вершки теж йому припадуть до вподоби я знаю як зроблю досить веселою але не занадто ходитиму оселею наспівуючи mi fa pietà Masetto[469] тоді почну вдягатися щоб вийти presto non son più forte[470] надягну найкращі панталони нижню спідницю й дозволю йому як слід надивитися так щоб йому

встав його ледар хай знає якщо сам того хотів щоб його жінку махали й добряче вимахали угонобили майже до горла сягав тільки не його пензлик 5 чи 6 разів проведи рукою по простирадлу та й знайди сліди його сімени а я й не стану старатись виводити праскою це має його перекопати як не віриш полапай мій живіт а чи тільки й лишається щоб я його змусила стати отут посередині та впхнути оте в мене я надумала все-все до найдрібнішої деталі йому розказати й змусити щоб сам собі зробив у мене на очах так йому й треба він заслужив це сам у всьому винен якщо я перелюбниця як висловився той суб'єкт на гальорці 0 не таке це велике лихо якщо це все зло що ми скоїли в цій юдолі сліз бачить Бог це не так-то вже й багато чи не всі так чинять тільки приховують а я думаю жінки на те й існують а то б Він сотворив нас якось по-іншому аби ми не так дуже приваблювали чоловіків гаразд якщо він жадає цілувати мій зад то я скину панталони й випну сраку просто йому під носяку в натуральну ширину хай запиша свого язика в ту дучку хоч на 7 миль а як налоскочеться в ненайкращій частині мого тіла потім я скажу йому мені треба 1 фу чи принаймні 30 ши скажу що хочу купити собі білизни й тоді якщо дасть то буде він ну не такий вже й поганий я не хочу вичавити з нього все до останньої краплі як чинять інші жінки я вже давно могла б виписати собі непоганий чек розписалася б за нього на парочку фунтів кілька разів він забував замкнути чекову книжку до того ж він і так не пускає всього на вітер дозволю йому витратитися на мій зад за умови що не перепсує мені всіх моїх хороших панталонів а чи вже змиримося з цим напушу на себе бабидужий вигляд поставлю йому 1-2 запитаннячка та й дізнаюся з відповідей коли він отакий він нічого не годен приховати я вивчила його до найменшої рисочки зад я зціплю як слід і видам кілька гарних-вульвгарних виразів нюхни сраку лизни мого говенечка чи будь-яку дурість що тільки стрілить мені в голову а потім запропоную так 0 постривай-но свиночку тепер моя черга буду цілком весела приваблива мов нічого такого й не бувало 0х я ж забула про цю трикляту докуку тьху не знаєш плакати чи сміятись у нас стільки всього намішано груші яблука ні ліпше вже нацупити на себе якесь старе дрантя-срантя це якось ніби навіть гостріш він ніколи й не довідається він це зробив чи не він цілком згодиться для нього будь-яка стара шмата потім зітру його з себе в цілковито діловому стилі ті його відділення та й подамся собі лишивши його гадати шукаючи відповіді на стелі куди ж вона гайнула в який гай і це єдиний спосіб змусити його щоб захотів мене пробило чверть на котру ж то несосвітенну годину наразі певне якраз устають у Китаї заплітають на день свої кіски небавом у черниці їхній ранковий благовіст до них ніхто не пхається порушувати їхній сон хіба котрий священик чи 2 їх прочовгають на нічне богослужіння в сусідів будильник із першими півнями дзеленчить так що чи не розлетиться на друзки побачимо чи зумію я бодай задрімати 1 2 3 4 5 і що за квіти вони вигадали ніби зорі на Ломбард-стрит шпалери були куди красивіші схоже на фартух що він мені подарував а я надягала його лише двічі краще лампу прикрутити і знову спробувати так щоб змогла встати чимраніше збігаю до Лема ну що поруч Фіндлейтера та й замовлю хай пришлють квітів розставити у вазах по будинку на той випадок якщо він знову приведе його завтра себто сьогодні ні ні п'ятниця день нещасливий спочатку треба хоч прибрати в оселі пилюка накопичується чи не тоді коли я сплю потім можна буде музикувати й курити я можу акомпанувати йому але спершу треба протерти клавіші піаніно молоком а що мені надягти чи пришпилю білу троянду чи ці чудесні тістечка від Ліптона мені подобається як духмяніє великий багатий магазин по 7 ½ пенсів за фунт або ті інші з вишневою начинкою та рожевою поливою по 11 принести фунтів 2 гарну рослину на середину стола це можна взяти дешевше стривай де ж це я нещодавно їх бачила я так люблю квіти хотілося б щоб усе тут довкола тонуло в трояндах Боже

Всевишній немає ж нічого кращого за природу дикі гори й море і бурхливі хвилі й милі сільські краї з нивами вівсів пшениців та всього на світі й гожі стада пасуться довкола серце оживає коли бачиш і ріки й озера й квіти щонайрозмаїтіших форм пахощів барв що так і пнуться звідусіль з усякого рівчака фіялки бабині ручки все це природа а щодо тих хто твердить буцім Бога немає то гріш ціна всій їхній вченості чого ж вони самі не створять бодай чого-небудь я часто в нього допитувалася а ці атеїсти чи як вони там себе називають чом вони спочатку не змиють із себе всього того бруду і чого перед смертю кидаються волаючи до священика а чому чому та тому що сумління нечисте й бояться заgrimіти в пекло о так я їх добре знаю хто був першою людиною у Всесвіті хто сотворив усе коли нікого ще не було хто ага

вони того не знають достоту як і я отожд-бо й воно вони з таким самим успіхом могли б і заборонити сонцю сходити це для тебе світить сонце сказав він того дня коли ми з ним лежали серед рододендронів на мисі Гаут він у сірому твідовому костюмі та в брилі того дня коли я домоглася щоб він запропонував мені руку й серце{983} так спершу я дала йому відкусити шматочок печива з кмином із моїх губів то був високосний рік як і тепер еге ж 16 років тому Боженьку мій після того доооооого поцілунку я мало не задихнулася так він сказав що я гірська квітка так отже всі ми квіти жіноче тіло так це єдина істина яку він вирік за все життя а ще це для тебе світить сонце сьогодні так цим він і подобався мені бо я бачила він тямить або ж відчуває що таке жінка і я знала що завжди зумію домогтися свого від нього і я дала йому стільки втіхи скільки змогла і все заводила заводила його аж поки він і попросив мене сказати так а я не стала спочатку відповідати лише дивилася на море й небо і згадувала все про що він не знав Мулвея і містера Стенгоупа й Естер і батька й старого капітана Гроува і матросів на пірсі що грали у всі пташки летять і в завмири і в миття посуду як вони це називали й вартового перед губернаторським будинком у білому шоломі з околичкою сердега мало не підсмажився в ньому й сміхотливих іспанських дівчат у шалях із високими гребенями в косах і ранковий ринок із греками євреями арабами й сам дідько не добере з ким іще з усіх кінців Європи й Дьюк-стрит і кудкудачий пташиний ринок неподалік від Ларбі Шарона й сердешних віслючків що брели в напівдрімоті й невідомих волоцюг у плащах посунулих на східцях у холодку й величезні колеса возів запряжених волами й стародавній тисячолітній замок та й красенів маврів у білих одіннях і завоях на голові мов королі запрошували тебе присісти в їхніх крихітних крамничках і Ронду зі старовинними вікнами її posadas[471] де віяло сховало зблислий погляд і кавалер цілує ґрати вікна й винареньки напіввідчинені ночами і кастаньети й ту ніч коли ми пропустили пароплав ув Альхесирасі й нічний сторож супокійно походжав зі своїм ліхтарем і Ох той жахливий потік кипучий унизу Ох і море море багряне іноді мов вогонь і розкішні вечірні заграви й фігові дерева в садах Аламеди так і всі дивовижні вулички й рожеві жовті блакитні будинки алеї троянд і жасмин герань кактуси й Гібралтар як дівчину де я була Гірською квіткою так коли я пришпилила в коси троянду як це роблять андалузські дівчата чи червону мені пришпилити так і як він цілував мене під Мавританським муром і я подумала хіба не все одно він чи хтось інший і тоді я сказала йому очима щоб він знову спитав так і тоді він спитав мене чи не хочу я так сказати так моя гірська квітка і спочатку я оповила його руками так і притягла до себе так що він відчув мої груди їх пахощі так і серце в нього калатало шалено і так я сказала так я хочу Так.

Трієст – Цюрих – Париж

1914–1921

Коментар

«Улісса» й досі називають «романом сторіччя». Чи ж цілком це справедливо? До 2000-го року воно, либонь, було так, а вже опісля, вже нині чи не годиться називати цей твір «романом сторіч» (як мінімум двох)? Бо ж значення свого він і у ХХІ сторіччі не втратив. Адже завдяки саме йому у свідомість ошелешеного читача, звичного до традиційно-розповідного та повчально-моралізаторського читва, ринув т. зв. «потік

свідомості» – нечуваний доти спосіб відтворення реальності людського буття. Цей потік свідомості міниться чи не всіма стилями, які виробила світова література за весь час свого розвитку, він несе масу імен, дат, даних... Це до певної міри складно й тому потребує коментування. Із двох основних способів такої справи: докладного переповідання сюжету й коментування крок за кроком, слово за словом (що неминуче виростає в окрему книжку) або, спочатку, аналітичного розгляду всього твору, кожної частини, кожного епізоду з витлумаченням потім згаданих у тексті реалій – схилиємося більше до другого як коротшого.

Митець творив свого «Улісса» 7 років: від березня 1914 по жовтень 1921 р., «уливши» в нього чималу частину з того, що написав раніше. Доти Джойс видав дві книжки прози: збірку новел «Дублінці» (вийшла 1914 р.) і роман «Портрет митця замолоду» (видрук 1914–1915 рр.); а ще лишився незакінченим і почасти був знищений рукою самого автора роман «Герой Стівен» (писано 1904–1907). «Дублінці» ввійшли до «Улісса» як його населення – та й сам «Улісс» був задуманий спочатку як іще одна новела тієї збірки, а вже потім розрісся до масштабів роману. А ще «Улісс» виріс із «Портрета»: тамтешній головний герой, усе ще юний ірландець Стівен Дедал тут посідає місце десь третього, за вагою, персонажа й проживає один день: 16 червня 1904 р. Паралельно з ним проживає цей день і головний герой твору: сорокарічний ірландський єврей Леопольд Блум, який, рано втративши рідного синочка Руді, аж наприкінці роману зійдеться зі Стівеном – і таки здобуде в ньому сина, бодай у духовному сенсі слова. І аж в останньому епізоді заговорить, уже зі свого голосу (досі за неї промовляли самі чоловіки, данина патріархатові), друга за значенням тут персона: Моллі чи то Меріон, Блумова дружина, «Блумиха».

Загальновизнано: «Улісс» – у край складний текст, тож і коментар до нього може бути як завгодно складний, але на першому місці неодмінно має лишатися текст, завдання якого – бути досить захопливим та читабельним і без зазирання до коментарів, бо то вже на потім, якщо є час, охота. Як слушно зазначає С. С. Хоружий, в усьому цьому творі, як і в кожному його епізоді, можна виокремити чотири основні плани: сюжетний (особливості розвитку сюжету), реальний (відповідність сюжету й героїв реальності), гомерівський (більш чи менш точна співвіднесеність із відповідними піснями «Одіссеї») і тематичний (ідейно-тематична насиченість), – а ще тут кожен може відкрити хтозна скільки додаткових планів. На нашу думку, всяк може – і повинен – зробити свої власні, в тому числі й сміливі, неортодоксальні, висновки з прочитаного «тексту віків», і тому, можливо, не варто ошелешувати читача багатотонними селево-зсувними масами теорії. Тож автор цього Коментаря подає далі лише короткі преамбули щодо пов'язаності конкретного Джойсового епізоду з реаліями відповідної Гомерової пісні, намагаючись натомість із максимальною докладністю витлумачити згадані в тексті імена й факти.

I. Телемахіда

1. Т е л е м а х

Не всі відповідності й паралелі «Улісса» з «Одіссеєю» є постійно і твердо витриманими, але одне можна впевнено стверджувати: Леопольд Блум відповідає Уліссові-Одіссею, а Стівен Дедал – Телемахові, синові Улісса. Як Телемах на початку Гомерової «Одіссеї» виявляється фактично бездомним через нахабних материних женихів, так і Стівен переконається: гадані друзі, Мулліган і Гейнс, витісняють його з оплачуваного ним житла – вежі Мартелло.

(Подальші коментарі, які у паперовому виданні складають суцільний прикінцевий перелік із зазначенням сторінки та без позначення відповідних їм місць у тексті, у цій електронній версії віднесено до відповідних місць у тексті. – Прим. верстальника.)

[...]

2. Н е с т о р

У Гомера Телемах подався найперше до Нестора, щоб довідатися, яка лиха доля спіткала його батька, й вислуховує з Несторових уст історію Троянської війни. Цьому відповідає зустріч Стівена Дедала з п. Дізі (чиє ім'я явно перегукується з л. *dixi* («Він сказав», чи з л.-ірл. *Dea-sy* «Богиня-сида», чи з інд. Дасью «демон, ворог аріїв та Індри») директором школи, своїм роботодавцем. Перші три епізоди рясніють ремінісценціями стосовно історії Європи й зокрема Ірландії, Церкви (особливо католицької) й природи та походження людини, тож вони є мовби трьома «жолудями», з яких має зрости «дуб» решти п'ятнадцяти.

[...]

3. П р о т е й

Гомерів Телемах довідується від Менелая, як тому поталанило впіймати невловного морського бога Протея і вивідати дещо про Уліссові злигодні, тоді як Стівен Дедал бореться із Протеєм інтелектуального моря, мандруючи й надихаючись, відповідно, приморськими пісками та баговиннями Сендімаунта.

[...]

II. Мандрі Улісса

4. К а л і п с о

У Гомера німфа Каліпсо тримає Одіссея в любовному полоні сім років, аж поки боги звелять їй відпустити його, а в Джойса Л. Блум уранці полишає вдома на цілий день саму-одну дружину, яка вже добрих півтора десятка літ держить його у подібному полоні.

[...]

5. Л о т о ф а г и

Блум пасивно сприймає все, що його оточує, що діється навколо нього, і це пасивне сприйняття вражень прирівнюється до поїдання Уліссовими супутцями лотосів забуття.

[...]

6. А і д

Блумові відвідини Гласневінського цвинтаря з нагоди похорону Педді Дігнема втворюють Одісеевому сходженню в Аїд у Гомера.

[...]

7. Е о л

Дотепна паралель: як у Гомера бог вітрів Еол допоміг Уліссові раз, а допомогти вдруге відмовився, так у Джойса редактор щоденівки Майлс Кроуфорд спочатку ніби пообіцяв Блумові надрукувати його рекламу, а потім послав його «під три чорти», порадивши його клієнтові поцілувати його (редактора) «ясновельможну ірландську сраку».

[...]

8. Л е с т р и г о н и

Гомерівською основою епізоду стала втеча Одиссея з супутцями від людодів-лестригонів; вельми подібно й Блум жажнувся тим, як їдять «У Бертона», і подався шукати харчевні, де б їли більш по-людському.

[...]

9. С ц і л л а і Х а р и б д а

На відміну від Гомерової поеми, у Джойса виступають подвійні небезпеки не фізичного знищення, а ораторського поглинення, репрезентовані відповідно сутичкою в Національній бібліотеці юного-амбітного Стівена Дедала й гурту балакучих учених.

[...]

10. М а н д р і в н і с к е л і

Епізод складається з дев'ятнадцяти коротких замальовок, і по цьому невеличкому лабіринту рухається більшість персонажів «Улісса»: усе по Дубліну, в часовому проміжку від 3 до 4 години дня.

[...]

11. С и р е н и

В «Одіссеї» Улісс убезпечився від пісенних чарів сирен тим, що запечатав вуха своїх супутців воском, а сам, лишивши собі вуха відкритими, прив'язався до щогли. В цьому епізоді Джойсового «Улісса» з буквальної відповідності є хіба що дві чарівні сирени-барменші: бронзовокоша міс Дус і златоволоска міс Кеннеді – та ще мова ллється-переливається, слова розпадаються на частини й часточки, музично хлюпочучи в розмаїтих комбінаціях.

[...]

12. Ц и к л о п и

Гомеровому одноокому циклопові Поліфему в Джойса відповідає егоїстично-бундючний і націоналістично-непримиренний Громадянин, якому протистоїть лагідний та миролюбний Блум-Улісс.

[...]

13. Н а в с і к а я

В «Одіссеї» царівна Навсікая знаходить на березі моря знеможеного Улісса й веде його до палацу свого батька, царя феаків Алкіноя, тоді як у Джойсовому «Уліссі» юна дівчина Герті МакДауелл, «кривенька качечка», кокетує з Блумом-Уліссом, виснаженим після драматичної втечі з харчувального закладу Барні Кірнана, а стиль цієї інтерлюдії витримано в дусі «дамського мережива» жіночих романів.

[...]

14. Б и к и С о н ц я

Як Одиссеєві супутці, попри заборону свого проводиря, все-таки повбивали священних биків Сонця, так і чоловіки, що завітали до Притулку Материнства начебто зі шляхетною метою: морально підтримати породіллю, що вже три дні ніяк не розродиться, – поведуться геть як пиворізи-гультіпаки, і їхнє блюзнірство вбиває морально сестер-працівниць, а можливо, й декого з породіль, до котрих могли долинути гуки того гульбища.

[...]

15. Ц и р ц е я

Як гомерівська Цирцея перетворює Уліссових супутців на свиней, так Белла Коген, господиня веселого дому на Маббот-стрит (звучить, не випадково, майже як Макбет-стрит!) обертає лагідно-жіночного Блума в жінку – Блуму, але зрештою Блум таки долає лихі Белліні чари, як Гомерів Улісс – Цирцеїні.

[...]

III. Повернення

16. Є в м е й

Гомерів Одиссей, повернувшись на рідну Ітаку, домовляється з вірним свинопасом Євмеєм, як перемогти нахабних женихів, що домагаються Пенелопиної руки. Хоча «Притулок візника» й відповідає Євмеєвій хижі, а Козолуп – самому Євмеєві, відповідність тут лише приблизна, як приблизно співвідноситься вигадана Одиссеєм повість із побрехеньками «морського вовка» Мерфі. Однак те, як Блум відкрився Стівенові, а той – Блумові, луною вторує возз'єднанню Одиссея з Телемахом.

[...]

17. І т а к а

У Гомера Одиссей із Телемахом знищують женихів фізично, а в Джойса перемога Блума над своїми суперниками має суто моральний характер. Розвиток стосунків Батько – Син між Блумом і Стівеном провадить до символізму розіп'ятого Сина Божого.

[...]

18. П е н е л о п а

Після такого тривалого перебування читача в умах Стівена й Блума опинитися йому нарешті в свідомості Моллі Блум як сучасної Пенелопи – це мовби пірнути в бурхливу річку, життєдайні води якої тільки й спроможні оживити пустелю чоловічих метань-блукань.

[...]

0. Мокровольський

До дня Джеймса Джойса

Отож, український переклад ірландського мегароману нарешті – є. Переклад, створений-приурочений ніби до сторіччя початку роботи Джеймса Джойса над його новітньою «Одіссеєю» (1914-й рік). І – ніби до столітиччя того червневого дня 1904-го, коли й відбувається дія цієї ново-епопеї... Може, трохи запізно? Адже невдовзі після своєї появи (1922 р.) «Улісс» був перекладений німецькою, французькою, чеською мовами. А по тому... А по тому чи не всі національні письменства-мови світу влаштували свого роду планетарний перекладацький концерт входження Джойсового гіпертвору у той чи той – свій «дім буття», у мовне річище свого часопростору. Відтак мовна мапа перекладів «Улісса» лише за останні десятиріччя: на суахілі, на грузинську, на білоруську, на російську... А також – нелінгвістично кажучи – на «південнокорейську». Драма ж українського перекладу «Улісса» – то ніби метонімія чи синеодоха (частина замість цілого) драми всієї української літератури відомої «епохи» (лексема, яка взагалі-то означає «зупинка»). Несправедливо забута галичанка Дарія Віконська ще у передвоєнному Львові заговорила про Джойса та ще й у «пандант» з мистецтвом іншого «парижанина» – Архипенка (див. про це: «Всесвіт», 1995, № 3/4). А майже через піввіку потому той же «Всесвіт», 1966 року, видрукував, у вельми кваліфікованих перекладах Олександра Тереха, кілька розділів «Улісса». Та ще й за кваліфікованою редакцією Григорія Порфириовича Кочура. Але, напевне, не випадково супровідна до тієї публікації стаття Валентини Івашової називалася «Безвихідь Джеймса Джойса». Приблизно через десять років у тому ж часописі має з'явитися (вперше в СРСР) «Портрет митця замолоду» – переддень «Улісса» – у перекладі молоденького Ярослава Стельмаха. І дурнуватий цензор, посилаючись на колись почуте ним у студентсько-сталінські часи («Джойс – декадент»), спробував призупинити появу того «Портрета». А невдовзі згадана літературознавиця Івашова у відчай кинулася до «союзного» керівництва Спілки письменників СРСР з проханням призупинити черговий ідеологічно-адміністративний погром у редакції «Всесвіту». На що тамтешній літературно-генеральний секретар: «Но мы не будем вмешиваться. Пусть сами украинцы решают свои дела». Словом, епоха «зупинок».

А проте нині українці нарешті вже самі вирішують свої справи і нарешті з'явився український переклад ірландського мегароману! Передовсім завдяки героїчним зусиллям Олександра Івановича Тереха, якого, на жаль, уже нема з нами. І завдяки його колегам, які ті зусилля продовжили (передовсім Олександр Миколайович Мокровольський).

А тепер, у тональності, зрозуміло, очевидної інтелектуальної авантюри, спробуємо подати бодай ніби «анотацію» Джойсового твору, провідний його «пароль», головне його «гасло», які – бодай частинно! – дозволять зрозуміти, чому ж українське письменство віддавна, з появи «Улісса», намагалося, у темпі то а л е г р о, то а н д а н т е (у відповідності зі своєю історією...) приєднатися до всесвітнього хору шанувальників-перекладачів тієї над-книги Книги того «абсолютного» соліста всесвітнього письменства, а власне прози у ньому.

..Світова література (тоді вона була ще не «літературою», а «словесністю») витворила грандіозну шерегу грандіозних епосів (приміром, «Одіссею», таку «модальну» для «Улісса»...) Але настав інший час, так званий Новий час. (Час, який на теренах англійської історії розпочався з упокорення нею історії ірландської; зокрема, засобами вельми елементарними: англійські карателі, зачувши ірландську мову, стріляли в її носія...). Але разом з тим той Час інтелектуально-естетично був напрочуд плідний. Серед іншого, він витворив зовсім новий епос: епос

новоєвропейського міста. Передовсім великого міста. Його романний портрет. Роман – «буржуазний епос» (Гегель).

І насамкінець тієї уявної бібліотечної полиці стоїть книга, що під нею та полиця аж вгинається: «Улісс» Джеймса Джойса. Абсолютний рекорд «міського епосу». За своєю ні з чим не порівнянню повнотою своєї урбаністичної семантики. Інформаційно-цілковито завершений портрет модерного великого міста, що його, слідом за Шпенґлером, зазвичай називають «світовим». Нинішньому городянину тодішній Дублін, напевно, видався б урбаністичним малям. Але то вже була абсолютна модель самого принципу «великого міста». І Джойс естетично-вичерпно віддав той принцип.

Отже, Джойсів міський гіпер-епос і закинута туди людина. Людина-«молекула» чи навіть «атом». Людинка... Та ще й в ультракатолицькому Дубліні – іноетнічна-іновірна. Але як же розщепив цей атом романіст, що був сучасником уже перших, ще лабораторних спалахів атомної фізики! «Невичерпність матерії», як висловився візаві Джойса у цюрихській кав'ярні – Ленін-Ульянов. Дилетант від філософії – тут, однак, він ніби зірку з неба схопив. Джойс же по-художницькому відкрив невичерпність самої людини – людини взагалі; закинув свій романний ехолот у ті її буттєві глибини, де попередня література побувала лише вряди-годи (приміром, Достоевський чи улюбленець Джойса Флобер, або великі аутсайтери лірики позаминулого сторіччя, автентично прочитані лише у сторіччі минулому).

Отже, атомна фізика створила свою «оптику» для споглядання глибин матерії, Джойс в «Уліссі» подав свою – для інших, людських, глибин. Так званий «потік свідомості» (кінематографічний фаворит Джойса Ейзенштейн перший в СРСР читає «Улісса» і по тому його ентузіаст до останніх днів свого життя – запропонував переконливіший термін-синонім: «внутрішній монолог»): дивовижна за своєю і смисловою й іншою повнотою «стенограма» грандіозного буттєвого видовища у тих глибинах. Бездонних у всіх людських випадках: чи то у великого дублінця, чи то у його зовні крихітного неройця...

А назустріч останньому інтер'єрами-екстер'єрами маленького кельтсько-бритійського Вавилону, його вулицями-провулками-пустирищами, міріадами його колізій – іде, занурений у себе і у весь всесвіт, молодик-художник, гіпермайстер, який уже давно здогадується про ті глибини – і який невдовзі віддасть-відтворить їх. «І виїде випадковий подорожній, неначе знав, неначе чув усе» (Надя Могилянська, саме в той день і рік появи «Улісса»).

А безперестанку назустріч і Леопольду Блуму, і Стівену Дедалусу і всім іншим жителям дублінського космосу і всьому їхньому часопростору – надходять ті чи ті сигнали з минулого, з усіх його культур, цивілізацій, формацій, окремих явищ. Сигнали із колишньої подієвості в нинішню. Слух і зіниця автора з особливою енергією виокремлюють із того знакового огрому – передовсім біблійне й античне. Сигнали звідти з дивовижною силою починають «тут» енергійно впорядковувати-організовувати рішуче всю романну подієвість, і її ніби хаос раптом постає космосом, безлад – ладом, шарварок – архітектурою! Прийнаймні архітектурною метонімією загальної впорядкованості Всесвіту, якої Джойс навчався у свого світоглядного улюбленця, святого Томи Аквіната, найґрунтовнішого коментатора того, що Богдан-Ігор Антонич назвав «Великою Гармонією».

...«Улісс» – то похідне від великого уроку, що його Господар Світу подав і подає Новому часу. І колишній вчитель Джеймс Джойс в «Уліссі» виконав той урок. А тепер у нашому «домі буття» – і сам «Улісс» з його уроками.

...У минулому десятиріччі київська ґалеристка, незабутня Дарина Жолдак, разом зі своїми співробітниками відзначала 16 червня, день, коли відбувається дія «Улісса» – тепер це Всесвітній день Джеймса Джойса та його роману.

І як емблематично, що український «Улісс» видавничо народжується в календарних

околицях цього дня!

Україна на шляху в Європу? Європа на шляху в Україну...

Вадим Скуратівський

Київ, 16.07.2015

Інформація видавця

Ireland Literature Exchange

Idirmhalartán Litríocht Éireann

Видавець дякує Обмінові Ірландської Літератури (Фондові Перекладу), Дублін, Ірландія, за надану фінансову допомогу.

www.irelandliterature.com

info@irelandliterature.com

Перекладено за виданням:

Penguin Books, James Joyce Ulysses, 2000.

© Видавництво Жупанського;

О. Терех, переклад;

О. Мокровольський, переклад, коментар;

В. Скуратівський, післямова;

О. Баратинська, художнє оформлення, 2015.

ЗМІСТ

Частина I

Епізод 1 ...5

Епізод 2 ...25

Епізод 3 ...37

Частина II

Епізод 4	...52
Епізод 5	...66
Епізод 6	...82
Епізод 7	...108
Епізод 8	...142
Епізод 9	...174
Епізод 10	...210
Епізод 11	...246
Епізод 12	...282
Епізод 13	...334
Епізод 14	...366
Епізод 15	...410
Частина III	
Епізод 16	...526
Епізод 17	...575
Епізод 18	...642

Коментар ...683

О. Мокровольський

До дня Джеймса Джойса ...730

В. Скуратівський

Літературно-художнє видання

Серія «Майстри світової прози»

ДЖЕЙМС ДЖОЙС

Улісс

З англійської переклали

Олександр Терех

Олександр Мокровольський

Головний редактор О. Жупанський
Редактор Л. Пішко
Художній редактор О. Баратинська
Оригінал-макет О. Баратинська

Формат 70x100 1/16

Наклад 2000 пр.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи № 2770.
Серія ДК

ФОП Жупанський

Україна, 08293, Буча, вул. Тарасівська, 7а,

тел.: (096) 350-61-05;

E-mail: zhupansky-publisher@ukr.net

Головний редактор/відділ збуту: тел.: (097) 412-04-42

E-mail: zhupansky-editor@ukr.net

web: publisher.at.ua

Замовлення № 15-377.

Віддруковано на ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»,

09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4.

Свідоцтво серія ДК № 4063 від 11.05.2011 р.

Джойс, Джеймс.

Д42 Улісс: роман/Джеймс Джойс; з англ. пер. О. Терех, О. Мокровольський; Коментар, О. Мокровольський; До дня Джеймса Джойса, післямова, В. Скуратівський. – К.: Вид-во Жупанського, 2015. – (Майстри світової прози). – 736 с.

ISBN 978-966-2355-61-1

УДК 84(4Англ=Укр)6-44

ББК 821.152.1'06(477)-311.3

Про автора

Джеймс Джойс

/James Joyce/

(1882–1941) – ірландський письменник, якого вважають одним із найвпливовіших літераторів ХХ сторіччя. Його твір «Улісс» уже давно набув статусу найвизначнішого роману минулого сторіччя. В усіх без винятку рейтингах книжок Джойсів «Улісс» незмінно тримає перші позиції (перший у списку 100 найкращих англомовних романів ХХ сторіччя за версією видавництва «Модерн Лайбрері» та третій у списку найкращих книжок усіх часів за версією журналу «Ньюсвік»). Книжки з першого накладу «Улісса» – найдорожчі друковані раритети ХХ сторіччя, а сам Джойс і досі є одним із найбільш читаних англомовних письменників, який значною мірою вплинув на світову культуру і, зокрема, на творчість таких потужних і відомих у всьому світі літераторів, як Самюель Беккет, Хорхе Луїс Борхес, Салман Рушді, Джон Апдайк та Джозеф Кемпбелл.

У 1999 році журнал «Тайм» розмістив ім'я Джеймса Джойса у списку «100 героїв та кумирів ХХ сторіччя», де зазначалося, що він здійснив справжню революцію в царині культури, підбивши таким чином підсумок усього сучасного модернізму.

Примітки до електронної версії

Нижче наведено перелік виправлень, внесених верстальником. Виправленню підлягали лише технічні неточності набору, які без сумніву можна було визнати такими, що не є ані випадками гри словами, ані особливостями орфографії перекладачів.

С. 34: Я [намаюся] => намагаюся вийти на впливових людей у департаменті.

С. 42: Я не [віврю] => вірю в існування Бога.

С. 58: Біжить, вона біжить мені назустріч, дівчина з золотавим волоссям, що [мас] => має на вітрі.

С. 60: Я [гам] => там зробила позначку.

С. 82: І скупають, і [готову] => голову змиють.

С. 88: Я теж [уміхнувся] => усміхнувся на відповідь.

С. 172: [Припустиму] => Припустимо, вони чорні.

С. 198: Чи завжди у будь-якого сина є такий батько, котрого будь-який син буде завжди любити, і чи сам батько буде любити [цього] => цього будь-якого сина?

С. 254: А Ленеган терпляче чекав нетерплячого О'Шпара, чекав на дзень-дзелень від [О'Крjона] => О'Кропа-джи'уна.

С. 310: Воістину це можна вважати жорстоким [поводженнням] => поводженням із твариною, коли, скажімо, вивести цього пришелепуватого злидня Бріна надвір на пашу <...>

С. 334: <...> Томмі та Джекі Кефрі, двійко кучерявих хлоп'ят, убраних у матроські костюмчики й [припалежні] => приналежні до них шапочки <...>

С. 336: <...> могла правити за такий правдивий взірець дівочої ірландської краси, що про [дозершеніший] => довершеніший годі було й мріяти.

С. 343: <...> та коли [зона] => вона розстебнула ремінець, то вигукнула, Мати Божа, що воно геть мокре <...>

С. 349-350: Усіх зусиль вона докладе на те, щоб [поліпити] => поліпшити його думки.

С. 350: Чи [мас] => має це велике значення?

С. 354: Дивно, що мій [годинник] => годинник спинився о пів на п'яту.

С. 379: <...> а дощ [ти] => тим часом знай поливав їх <...>

Примітки

1

І підійду до жертовника Божого (лат., тут і далі прим. ред.).

2

По виннобарвному морю (гр.).

3

Море! Море! (гр.).

4

Пуп; пуп землі (гр.).

5

Тут і далі вірші в перекладах О. Мокровольського, за винятком позначених знаком * віршованих перекладів В. Житника.

6

Хай оточить тебе лілеями вінчаний тлум осяйних сповідників віри, і хор радісних дів тебе хай зустрине (лат.; із католицької молитви за вмирущих).

7

В ім'я Отця і Сина і Святого Духа (лат.).

8

Рай, XVII, 58.

9

І в єдину святу соборну й апостольську церкву (лат.).

10

Прокляття! До дідька! (фр.).

11

Надлюдина (нім.).

12

Любов матері (або любов до матері) (лат.).

13

Прямими шляхами (лат.).

14

Членові парламенту.

15

Учителя премудрих я побачив (іт. Данте. Пекло, IV, 131).

16

Один за одним (нім.).

17

Одне біля одного (нім.).

18

Деміургів (ісп.).

19

Жіночої кімнати (нім.).

20

Вічний закон (лат.).

21

«Візьмеш із собою» (лат.) – повістка до суду.

22

«Хай спочине» (лат.).

23

Будь насторожі! (іт.).

24

Вступна арія (іт.).

25

Спустися, лисий, щоб не лисів більше (лат.).

26

O так, звісно! (іт.).

27

– Хто призвів тебе до цього пропащого становища?

– Це голуб, Йосипе (фр.).

28

Тепле молоко (фр.).

29

Кролик (фр.).

30

Великому лоті (фр.).

31

«Життя Ісуса» (фр.).

32

– Знаєте, помреш зі сміху. Але я соціаліст. Я не вірю в існування Бога. Не треба казати це моєму батькові.

– Він вірує?

– Мій батько – так. (фр.).

33

Кінець (нім.).

34

Юшка з легенів (фр.).

35

Він – це я (фр.).

36

Ще дві хвилини (фр.).

37

Зачинено (фр.).

38

Славно! Славно! (гр.).

39

Ну як? (фр.).

40

«Балетна пачка» (фр.).

41

«Білі панталони й червоні рейтузи» (фр.).

42

Листкові пиріжки (фр.).

43

Гною бретонського тістечка (фр.).

44

Півчашечки! (фр.).

45

Він ірландський. Голландський? Та ні, не сир. Двоє ірландців ми, знаєте? Ах, так (фр.).

46

Будьмо здорові! (ірл.).

47

Стара відьма [із] жовтими зубами (зіпс. фр.).

48

Батьківщина (фр.).

49

Служниця на всі послуги (фр.).

50

Моя робити. Всі панове (фр.).

51

Мій син (фр.).

52

Віз у піску (фр.).

53

Жахливе мислячи (лат.).

54

Звісно (нім.).

55

Брат-дикобраз (іт.).

56

Всяке тіло до Тебе приходять (лат. Пс. 65, 3).

57

Тут: краще (іт.).

58

І побачив Бог... І ото – вельми добре воно! (лат. Буття, I, 31).

59

Добрий день (фр.).

60

Ти диви, яка маленька нога! (фр.).

61

Денно і нічно, терплячи кривди, нарікає (лат.).

62

Паризький приз (фр.).

63

Люцифер, кажу я, який не знає падіння (лат.).

64

Уже (іт.).

65

Острови біля берегів Ірландії.

66

Гірський кряж на півдні Ірландії.

67

Єврейська та арабська міра площі; близько 0,1 гектара.

68

Тут і далі вірші подаються в перекладі В. Житника.

69

«Дай мені... (рученьку)» (іт.) – з опери «Дон-Жуан» Моцарта (дія I, сцена 3).

70

Хочу і ні» (іт.) – з тієї самої опери.

71

Рядок з дитячого віршика: «Король сидів у скарбниці. Королева гуляла в саду».

72

Солодке байдикування (іт.).

73

Дух товариства (фр.).

74

Член Товариства Ісуса (орден езуїтів).

75

Це Людина (лат.).

76

Стояла мати (лат.).

77

Хто та людина (лат.).

78

Вода дист. лавр. лист. зелен. чай (лат.).

79

Іспанська шкіра (фр.).

80

Вірний Ахат (лат.) – (У Вергілієвій «Енеїді» Ахат – вірний Енеїв друг).

81

Костюм того покрою, що його носили учні аристократичної школи в Ітоні.

82

Хотіла б і я не (іт.).

83

Тріпоче моє (іт.) – далі «серце»: із дуету «Руку подай, красуне».

84

Милосердна Богоматір – лікарня в Дубліні (лат.).

85

Труна по-англійському «кофін».

86

Господиім'я (перекручена лат.).

87

Не станеш на про з рабом твоїм, Господи (лат.).

88

І не введи нас у спокусу (лат.).

89

У рай (лат.).

90

Гра слів: назва фірми Кейез співзвучна англійському слову кейз – ключі.

91

Маєш тіло (лат.) – закон про недоторканість особи.

92

Про мертвих нічого, крім того, що говорилося раніше (лат.).

93

Зауваживши статую Христа, що, роздерши собі груди, показує серце, Блум згадує слова Яго з Шекспірового «Отелло»:

Адже коли я вчинками своїми

Розкрию серця внутрішність і сутність –

Хіба ж це не однаково, що серце

Я покладу собі на свій рукав.

Щоб галки моє серце поклювали? (пер. І. Стешенко).

94

Роберт Еммет 1803 р. очолив повстання проти англійців. Повстання придушили, а Еммета стратили. Друзі таємно поховали його тіло.

95

Входьте, діти мої! (фр.).

96

...тобі спокою

...до розмови станемо з тобою

...над рікою (іт. Данте. Пекло, V (кінцівки рядків 92, 94, 96; пер. П. Карманського і М. Рильського).

97

...крізь темні... простори (Пекло, V, 89).

98

Так мирна орифлама (Рай, XXXI, 127).

99

I зір мій теж сильніше спломенів (Рай, XXXI, 142).

100

Гамлет, перекл. Л. Гребінки.

101

Італія, наставниця мистецтв (лат.).

102

Закон помсти (лат.).

103

Проминув Іліон! (лат. Вергілій, Енеїда. II, 325).

104

Ніякого майна (лат.).

105

Нам бог надав ці дозвілля (лат. Вергілій, Буколіки. Еклога 1, 6).

106

Асоціація Молодих Християн.

107

Шукати жінку (фр.).

108

Ця справа священна! (іт.).

109

Вищий світ. Вершки суспільства (фр.).

110

А-ля герцоґиня Пермська (фр.).

111

О Дон Жуане, повечеряти мене ти запросив (іт. Моцарт, Дон Жуан, дія II, ява 5).

112

В. Б. Єйтс.

113

А той сурму зобразив із заду (іт. Данте, Пекло, XXI, 139).

114

Тьху, чорт! (нім.).

115

«Він прогулюється, читаючи в книжці про самого себе» (фр.).

116

Гамлет або Неуважний. П'єса Шекспіра (фр.).

117

Оселя праотців (лат.).

118

Ім'я випустимо! (лат.).

119

Скорбота (іт.).

120

Корабель підплив до берега. Я жрець (ірл.).

121

Лиш зиркне на людину й тим її отруїть (іт.).

122

Країна юности (ірл.).

123

Шелихвістка (іт.).

124

Те, що ти висміюєш, ти йому й послужиш (нім.).

125

Слава в вишніх Богові (лат.).

126

Слова (ісп.).

127

Сьогодні Страсна п'ятниця! (фр.).

128

Дай іще двадцять су. Ми влаштуємо невеличку оргію. Мінет? Хочеш? (фр.).

129

Крапка (нім.).

130

Відлучення від стола і від ліжка (лат.).

131

Мочись, помочився, сечопускальний, мочитися (лат.).

132

Треба себе угамувати (лат.).

133

Ще одне. Людській громаді вкрай потрібно, щоб якомога більше її громадян були пов'язані між собою дружніми стосунками (лат.).

134

Молися за нас (лат.).

135

Поцілуй мене в сраку! Биття мого серця! (ірл.).

136

Хай спочиває! (лат.).

137

Мовив Еглінтон Літописець (лат.).

138

Життєвий шлях пройшов до половини (іт.).

139

Материнська любов або любов до матері (лат.).

140

Далі. Досі. Знову. Потім (лат.), терміни етапів у схоластичній аргументації.

141

Виглядав так, наче його гойно вшанували почестями (лат.).

142

Самокатувальник. Жертовний бик (гр.). – Прізвиська Стівена в школі.

143

С. Д.: свою даму. Атож, його. Збайдужнівши, вирішує не кохати С. Д. (іт.).

144

Тату, каже (лат.).

145

А що ви хочете? (фр.).

146

Англійське слово cuckold – «рогоносець», «чоловік, якого зраджує дружина», звучить

подібно до сискоо – ку-ку, голосу зозулі.

147

Англійське слово bachelor означає і «бакалавр» і «старий парубок».

148

Я сам собі (гр.).

149

Трактат на захист Христової віри від невіруючих (язичників) (лат.).

150

Наш приятель (фр.).

151

Тридцятирічна жінка (фр.).

152

Дуже виразно (іт.).

153

Воістину гідно і праведно є (лат.; слова із меси).

154

Ідеться про Марію Стюарт.

155

Deo Volente – Божим волінням (лат.).

156

«Число обраних» (фр.).

157

Виверження сімені в природну посудину жінки (лат.).

158

Кучерявитися (фр.).

159

Поможи, Господи (лат.).

160

Блаженні непорочні: Правда – підвалина слова твого, а присуди правди твоєї – навіки (лат.).

161

Безневинно вельможі мене переслідують, та серце моє твого слова боїться (лат.).

162

Але (іт.).

163

Я теж міркував так само, як і ви... коли був молодий. Тоді я був переконаний, що світ це тварюка. Каюся. Проте ваш голос... розумієте, маючи такий голос, ви могли б заробляти добрі гроші. А натомість ви приносите себе в жертву (іт.).

164

Ця жертва обміркована (іт.).

165

Будемо сподіватися... Але послухайте мене. Подумайте (іт.).

166

Подумаю (іт.).

167

Але тільки серйозно, добре? (іт.).

168

Ось він... Заходьте до мене і подумайте. Бувайте, мій любий (іт.).

169

До побачення, маестро... І дякую (іт.).

170

За що?.. Ви не сердитесь? На все добре! (іт.).

171

Стефанові Дедалу, найкращому учневі, що став звитяжцем (лат.).

172

Моє небесне створіння в жіночій подобі. Кохай тільки одного мене. Свят! Амінь (лат., ісп., араб.).

173

Злачний закуток Дубліна.

174

Виконуючий обов'язки (лат.).

175

Мене примусили, але я стою на своєму (лат.).

176

Останній крик [моди] (фр.).

177

Зеленкувато-блакитний колір (фр.).

178

У місті... на морі (фр.).

179

Подзвоніть у дзвіночок! (фр.).

180

Нільських вод (фр.).

181

Парубоцький проїзд (англ.).

182

Закохано, але не надміру (іт.).

183

Гора на мисі Гоут – пагорб, гора (шотл.).

184

Гра слів: англійською harp – арфа; ірландець (арфа – геральдичний символ Ірландії).

185

Мені з'явилося кохання:

Мій погляд його зустрів... (іт.).

186

Очевидно, Блум угледів себе в дзеркалі на стіні ресторану (прим. перекладача).

187

Тіло... рай (лат.; слова з поминальної молитви).

188

Пісня квітів (нім.).

189

Тут обурення (іт.).

190

Моя провина (лат.).

191

Тілоймення (лат.).

192

Англійською мовою дерев'яні інструменти woodwind, а прізвище професора Goodwin.

193

Скорбота (лат.).

194

Моє серце (ірл.).

195

Повторити спочатку (іт.).

196

Дублінська міська поліція.

197

Автор популярної книжки для хворих з порадами, як лікуватися від гонореї.

198

Заткни свою пельку (ірл.).

199

Печеристе тіло (лат.).

200

У мить смерти, спричиненої відтинанням голови (лат.).

201

Ми самі!.. Тільки ми самі! (ірл.).

202

Апогей (найвищий, найкращий) (лат.).

203

Оточення (фр.).

204

Княжі (ірл.).

205

Для загального добра (лат.).

206

Кличка (фр.).

207

Друже (ірл.).

208

Хай щастить (ірл.).

209

Ірландська армія (ірл.). Ірландське патріотичне товариство.

210

Про це не варто (ірл.).

211

Несповна розуму (лат.).

212

Нікчема (ірл.).

213

Убиральня (фр.).

214

Зневажайте англійців! Зрадливий Апьбїон! (фр.).

215

Перемога Червоній Руці (ірл.).

216

Дурниці (ірл.).

217

Овва (ірл.).

218

Щиру згоду (фр.).

219

Зневажайте французів (фр.).

220

У череві матері (фр.).

221

Богоявлення (лат.).

222

Повстань, світися (лат.).

223

Всі... із Сави придуть (лат.).

224

– Наша поміч це ім'я Господа.

– Що створив небо і землю.

– Господь з вами.

– Із духом твоїм (лат.).

225

– Господи, чиїм словом освячується все, пролий благословення Твоє на оце, яке Ти створив. Даруй, щоби кожен, хто, подякувавши Тобі, вжив його відповідно до закону Твого і волі Твоєї, прикликанням найсвятішого Твого імени сподобився б із Твоєю допомогою тілесного здоров'я і душевного піклування, через Христа Господа нашого (лат.).

226

Його екселенція шановний пан Леопольд Квітка (угор.).

227

Зупинка пастуха ста тридцяти телят (угор.).

228

і (ірл.).

229

До побачення, любий друже! До побачення! (угор.).

230

Поминальна відправа (лат.).

231

Кавалер Ордену Підв'язки, Кавалер Ордену святого Патрика, Лицар Ордену Храмовників,

Таємний Радник, Кавалер Ордену Лазні, Член Парламенту, Мировий Суддя, Бакалавр Медицини, Кавалер Ордену за Бездоганну Службу, Содоміт, Майстер Лисячого Полювання, Ментор Братства Ірландських Журналістів (або Моя Благоліпна Ірландська Дупа), Бакалавр Права, Доктор Музики, Опікун Громадського Піклування, Почесний Доктор Коледжу Триніті, Дублін, Почесний Доктор Королівського Ірландського Університету, Почесний Доктор Королівського Коледжу Ірландських Лікарів і Почесний Доктор Королівського Коледжу Ірландських Хірургів.

232

H. M. S. His (Her) Majesty's Ship – Корабель його (її) величності – традиційна аббревіатура перед назвою кожного англійського судна.

233

Маленька (фр.).

234

Скорочена назва Дублінського коледжу Святої Трійці, Триніті-коледж.

235

Товариство Ісуса.

236

Гальціона – в грецькій міфології донька бога вітрів Еола. Коли її чоловік Кеїкс, цар Трихіди, загинув у морі, вона від горя кинулася з високої скелі. Боги пожаліли нещасну жінку й перетворили її на льоту в морську пташку – зимородка. Відтоді, коли зимородок висиджує пташенят, за велінням Гальціониного батька, вітри вщухають і настає тиха, ясна погода. Гальціонині дні – в переносному значенні дні безхмарного щастя.

237

Задертий, кирпатий (фр.).

238

Молись за нас (лат.).

239

Картина (фр.).

240

Заради причастя (лат.).

241

Ти їм хліба небесного дав (лат.).

242

Перешкода (фр.).

243

Поетична назва Ірландії.

244

Хваліте Всевишнього люд весь (лат.).

245

Білизна (фр.).

246

Ранкова домашня сукня (фр.).

247

Рядок з вуличної пісні.

248

Перекручене *La cause è santa* – свята справа (іт.).

249

Ріп ван Вінкл – герой оповідання американського письменника Вашингтона Ірвінга, котрий, сам того не відаючи, проспав у горах двадцять років. Ріп – англійською мовою дірка. Ван (вен) – фургон. Перевінкл – назва морської черепашки.

250

Поступися дорогою! (ірл.).

251

Тефілім (або тефілін) – у євреїв смуги пергаменту з біблійними висловами.

252

Добрий вечір, сеньорито. Чоловікам подобається гарна дівчина (ісп.).

253

На Південь до Голлсу Рушаймо (суміш ірл., лат.).

254

З наступним результатом (лат.).

255

Всемогутнє заступництво Богородиці (лат.).

256

Діва-мати, дочка сина твого (іт.).

257

Адже п. Лео Таксіль повідомив нас, що той, хто призвів її до цього непевного становища, то був священний голуб, присягаюсь пузом Господнім! (фр.).

258

Або... або (нім.).

259

Хай пізнається тайна тіла всякої статі (спотвор. лат.).

260

Помоліться, братове, і за мене (лат.).

261

Друга назва Ізраїля.

262

Де... яким чином (лат.).

263

Стівене, пісню (фр.).

264

Смерть коровам (фр.).

265

Бугая Бугаїв (лат.).

266

Така ж бо велика розбещеність віку нинішнього, О квіріти, що наші матрони залюбки віддають перевагу хтивим мацанням напівчоловіків-ґаллів перед могутніми ядрами й високою ерекцією центуріонів римських (лат.).

267

Звісно ж... і тисяча подяк (фр.).

268

Торгівця плащами (або презервативами). Далі в тексті ця двозначність доповнюється іншою: англійське umbrella «парасоля» має ще й жаргонне значення – «песарій».

269

Запліднювач (фр.).

270

Із ним (фр.).

271

Козине пузо (фр.).

272

Без жартів (фр.).

273

Є дві речі (фр.).

274

Вагітна (фр.).

275

Слівця (фр.).

276

Народжуваний зародок (лат.).

277

Стрімкі пологи (нім.).

278

Калька англійської кальки ірландського виразу, що означає: «Ось недоля, що мене спіткала».

279

Ява привида (ірл.).

280

Тут: запах убивства (ірл.).

281

Закон (рівновеликої) помсти (лат.).

282

Хай буде! (лат.).

283

Озеро Смерти (лат.).

284

Бродячий торгівець фруктами (гр.).

285

Формотворчий імпульс (лат.).

286

Вдале положення (лат.).

287

Доктор Гігієни і Євгеніки (лат.).

288

Бакалавр Риторики (лат.).

289

Бакалавр арифметики (лат.).

290

Лікар-Акушер, Колишній Віце-Президент Королівського Товариства Ірландських Лікарів.

291

Чуття (фр.).

292

Майданчика (іт.).

293

Все минуще (нім.).

294

Небом (лат.).

295

Ти доїш корову твою на ім'я Скорбота. Нині п'єш ти солодке молоко її вимені (нім.).

296

Маслянка (ірл.).

297

Во ім'я богинь Партули й Пертунди зараз належить нам випити! (лат.).

298

Хай благословить вас усемогутній Бог, Отець і Син (лат.).

299

Вперед, діти мої! (фр.).

300

Моя мама мене заміж видала (фр.).

301

Тихо! (лат.).

302

Ної rolloі – юрба, простолюд (гр.).

303

Маленькі жіночки (фр.).

304

Серце моє, філіжанка моя (ірл.).

305

Спотвор. Adіеux, mon vіеux – Прощавай, старий (фр.).

306

Ми всі питимемо зелену отруту, а диявол хай вхопить нащадків наших (лат.).

307

На добраніч, товариство (фр.).

308

За ваше! (фр.).

309

Що ж, що ж (фр.).

310

Точно! (ірл.).

311

Возрадуються на ложах своїх (лат.).

312

Аби збулися писання (лат.).

313

Шульга! (ірл.).

314

І вздрів я потік, із храму витікаючий з правого боку. Алілуя (лат.).

315

(трохи гучніш): І всі, кого сягнув той потік (лат.).

316

(тріумфуючи): Були спасенні (лат.).

317

До прекрасної та безжальної дами. До богині, що звеселяє юність мою (фр., лат.).

318

Доброго вечора, сеньйорито Бланко, що це за вулиця? (ісп.).

319

Так, я знаю, тату (ідиш).

320

Гойське щастя (ідиш).

321

Чи не тремтить у тебе трохи серце? (іт. Варіація фрази з дуету «Дай руку мені, крале»).

322

Зустрічі (фр.).

323

У кожного свій смак (фр.).

324

Лютий лев (лат.).

325

Склад злочину (лат.).

326

Першою справою (лат.).

327

Спотворен. Nomine... Vobiscum – ім'я... з вами (лат.).

328

Доньки Єрусалимські! чорна я, але вродлива (д.-євр.): Пісн. 1, 4).

329

Кому вигідно? (спотв. лат., треба: Cui bene?).

330

Сто Тисяч Вітань (ірл.).

331

Який Прекрасний Цар Твій, Ізраїлю (д.-євр., Числа 24, 5).

332

Всі обітниці (д.-євр.).

333

Радість велику звіщаю вам. Маємо ката (лат.).

334

Умирущі тебе вітають! (лат.).

335

Висмоктана з пальця бувальщина – це мов віз без коня (спотвор. ірл.).

336

Незаймана діва (лат.).

337

Єврейський сморід (лат.).

338

Ось родовід Леопольда (лат.).

339

...і наречуть ім'я йому: Еммануїл (лат. Іс. 7, 14).

340

Відшмагати (африкаанс).

341

Дон Джованні, повечеряти з тобою (іт.).

342

Небеса проповідують славу Божу (лат., Пс. 18, 2).

343

Але, хай йому біс (фр.).

344

Вести гуляще життя. Хай молодість триває (фр.).

345

Ось (іт.).

346

Він іде! Це я! Людина, яка сміється! Первісна людина! (фр.)

347

Панове і пані, робіть ваші ставки! (фр.).

348

Ставки зроблені (фр.).

349

Ставки більше не приймаються (фр.).

350

Царський писар (гр.).

351

Дід (ідіш).

352

Довід до жінки (лат.), варіація до формули «довід до людини» в логіці.

353

Причиною є святий (іт.).

354

Подумайте. Ви все зруйнували (іт.).

355

Життя моє, люблю тебе (гр.).

356

Я мушу (лат.).

357

Лінгам, йоні, ядгана – чоловічий статевий орган, жіночий статевий орган, сідниці (санскрит).

358

Кляті гої! (ідиш).

359

Філіпе, хто вас поставив у таке кепське становище? (фр.).

360

То був святий голуб, Філіпе (фр.).

361

Лайно (ідиш).

362

Ім'я Блума у французькому стилі.

363

Слухай, Ізраїль: Господь, Бог наш, Господь один є (давньоєвр. Іудейська молитва «Шема», Втор 6,4).

364

Я згрішив! (лат.).

365

Минуле (фр.).

366

У цьому бардаку, де ми засіли (фр. Ф. Війон. Балада про тлусту Марґо).

367

Не зволікаючи (лат.).

368

Слово з наголосом на третьому складі з кінця (гр.).

369

Даруй нам мир (лат.).

370

Голод нестерпний,

Жіночі питання,

Нас у могилу зведуть. (нім.).

371

І вознесуться роги праведника (лат. Пс 74, 11).

372

Спокуслива білизна (фр.).

373

Але ж і хобот у нього! (фр.).

374

Хай живе вампір! (фр.).

375

Тут: мій вовчику (фр.).

376

Тоді, чорт з ним! (фр.).

377

Прямими шляхами (лат.). Цей латинський девіз також був девізом колледжу Бельведер, в якому навчався Джойс.

378

Всі рухаються вперед! Кланяєтесь! Всі на місці! (фр.).

379

Квадрат! Вперед парами!.. Погойдуємося! (фр.).

380

Вперед! Вісімкою! Поперек! Кланяємося! Міняємо руки! Перехід! (фр.).

381

Мале коло! Дами в ланцюжок! Велике коло! Відвернулися! (фр.).

382

Булочниця! Кола! Містки! Конячки! Слимаки! (фр.).

383

Кожен зі своєю дамою! Міняємо дам! Кожен підносить дамі букет! Кавалери дякують

дамам! (фр.).

384

Ох ні, наприклад! (фр.).

385

Не служитиму! (лат. Ієр., 2, 20).

386

Зрештою, це ваші витівки (фр.).

387

Мочитися заборонено (фр.).

388

З тобою, лицеміре, батько твій (спотв. араб.).

389

Добрідень!... стара людожерка з жовтими зубами (фр.).

390

Пожбурь... на землю (спотв. нім.); свинею... всіх (ісп.).

391

Те саме бачиш у Парижі (фр.).

392

Дитя моє (ірл.).

393

Лихо! Лихо! (ірл.).

394

Славний Священик (ірл.).

395

Ірландія до судного дня! (ірл.).

396

Квапиться грабіж, прискорює здобич (давньоєвр.; Іс. 8, 1).

397

І підійду до жертовника диявола (лат.).

398

Тіло моє (лат.).

399

Тут: любий (ірл.).

400

Іуда вийшов. І задушився (лат. Ср. Мт. 27, 5).

401

Дорогою (фр.).

402

Тут: пильним, насторожі (фр.).

403

Горя сама я зазнала, тож вмiю в бiдi помагати (пер. М. Бiлика), (лат.; парафраз
вiрша «Енеїди», I, 630).

404

Велика рiдкiсть (лат.).

405

– Курва-мадонна, хто ж це нам дає пiвпенси! Ну що, слушно? Гнила дупа!

– Давай домовимося. Пiвсоверена зверху...

– Вiн ще говорить.

– Мерзотник! Знищити його! (iт.).

406

Холоднокровнiсть (фр.).

407

Простолюдин (давн. гр.).

408

Чудова поезія!.. Чарiвна жiнка (калiчена iт.).

409

Хатина iндiанцiв. Бенi, Болiвiя (iсп.).

410

Поштова листiвка, Сеньйор А. Буден. Галерея Бекке, Сантьяго, Чилi (iсп.).

411

Сумлiнностi (лат.).

412

Начебто (фр.).

413

Батько родини (лат.).

414

Нівечення зсередини... нівечення випадкове (лат.).

415

Загалом (лат.).

416

Необхідна умова (лат.).

417

Півголосом (іт.).

418

Обов'язково (фр.).

419

Роберто краде свій одяг (іт. скоромовка).

420

Святий Тома Мастіно (іт.).

421

У курсі справи (фр.).

422

Від них... Христос... по плоті (лат. Римл. 9, 5).

423

Де батьківщина... життя добре (лат.).

424

Передмістя Святого Патрика (фр.).

425

Розв'язка (фр.).

426

Вишуканий (фр.).

427

Галас (фр.).

428

Зв'язок (фр.).

429

Доконечна умова (лат.).

430

Всюди (лат.).

431

Розкішне неробство (іт.).

432

Тут: насамперед (фр.).

433

Коли з'явився (іт.).

434

Бавлячись, змарнував роки Дауленд (лат.).

435

По суті справи (лат.).

436

Сирен підступність і красу

Поети прославляють (нім.).

437

Експромтом (лат.).

438

Вхід (фр.).

439

Вся братія (лат.).

440

І всі кораблі мостити (нім.).

441

Муніципальний інженер.

442

Інакше названий (лат.).

443

Пісн. 4, 3.

444

Серця ще теплі,

І душа юдейська лине до Сіону (давньоєвр.).

445

Таємно (лат.).

446

За образом чужинців: Коли вийшов Ізраїль із Єгипту, дім Якова із народу чужорідного (лат.).

447

За бажанням, сильно... жваво... видобуваючи (зам. Ritardanto – поволі уповільнюючи) (іт.).

448

Дебет і кредит (нім.).

449

Село в Місті (лат.).

450

Тут зцілюються (іт.) – популярна назва курортних санаторіїв.

451

Завжди готовий (лат.).

452

На честь (лат.).

453

Серце... Бог... твій... (нім.).

454

Світло... Довершеність (давньоєвр.).

455

Пісня Пісень (давньоєвр.).

456

Погляд (ісп.).

457

Пісуар (ісп.).

458

Помідори і червоний перець по-мадрридському (ісп.).

459

Булавка (ісп.).

460

Карабінери (ісп.).

461

Превелебність (ісп.).

462

Вагітна (ісп.).

463

О чудова країна Турен (фр.).

464

Той, що носить тонзуру (ісп.). Моллі має на увазі слово comido (рогоносець).

465

Вулиця Семи Закрутів (ісп.).

466

Як ся маєте дуже добре дякую а ви (ісп.).

467

Покоївка (ісп.).

468

Яешня з двох яєць добродію (ісп.).

469

Мені дуже шкода Мазетто (іт.). Ця і наступна іт. фрази – із дуету «Дай руку мені, красуне».

470

Хутчій, вже сил катма (іт.).

471

Заїжджий двір (ісп.).

Коментарі

1

(5) Статечний. – Існує гіпотеза, ніби перші літери трьох частин роману: S – M – P – мають особливий сенс, начебто утворюючи позначення силогізму в логіці (суб'єкт – середній термін – предикат). А ще це нібито ініціали трьох головних героїв: Стівен, Моллі, Польді. Однак у французькому перекладі, де брав активну участь сам автор, цю квазісакраментальність літер знехтувано й дано іншу комбінацію: M – M – A. Та й головний герой другої частини, звісно, сам Блум, а не його дружина.

2

(5) Він підніс догори мисочку й загугнявив. – Красень Мулліган блазнить і блюзнить, розігруючи пародію на католицьку месу та вдаючись до карнавальної вчености («наукових зауваг» щодо білих кров'яних тілець і вимкнення струму нібито самим Богом тощо). Подібне блюзнірство можна трактувати по-різному; більшість коментаторів добачають тут натяк на «чорну месу» – службу дияволу. Прототипом для образу Муллігана послужив Гогарті, Джойсів друг студентських літ.

3

(6) Схожим на середньовічного прелата... – Коментатори добачають тут натяк на Александра Борджіа (1431–1503), що був Папа Александр у 1492–1503 й уславився, поруч із сприянням мистецтву, неймовірними лиходійствами. Однак слід зазначити, що Борджіа – відома постать не Середньовіччя, а Відродження.

4

(6) Ти рятував потопельників. – Гогарті робив це щонайменше тричі: в 1898, 1899 й 1901 рр.

5

(7) Виннобарвне (море) – гомерівський епітет.

6

(7) «Море! Море!» – вигук еллінських воїнів, що здійснили «вихід» із Персії до Чорного моря (Ксенофонт, Анабазис IV, 7, 24).

7

(7) Наша велика ласкава мати. – «Я вернуся до великої й ніжної матері всіх, / До матері й коханої нашої – до моря». Елджернон Ч. Свінберн, «Тріумф часу».

8

(7) Ти вбив свою матір. – Хтось її та вбив, – ...відмовив Стівен. – Джойс писав у листі до Нори 29 серпня 1904: «Мою матір убили мало-помалу погане поводження мого батька, роки постійних злигоднів та відвертий цинізм моєї поведінки».

9

(7) Я теж гіперборець. – Гіперборейці, в первісному розумінні, народ, що, за грецькою міфологією, мешкав «за межами Борея», північного вітру. Але Мулліган уживає цей термін у ніцшеанському розумінні як «надлюдину», що вивищується понад традиційну християнську мораль.

10

(7) Мати... благає тебе стати навколішки. – Як Стівен відмовився стати на коліна й помолитися з родиною в смертний час матері, так було і з автором у його житті, хоча Мей Меррі, Джойсова мати, була перед смертю непритомна й нічого не просила.

11

(8) Відмова Стівена від сірих штанів підкреслює суворе дотримання ним жалоби по матері – й править одним зі знаків паралелізму Стівена з Гамлетом, який підкреслено дотримується жалоби по батьку.

12

(8) Отак бачить мене він, і бачать інші. – Парафраз рядка з вірша Р. Бернса «Комасі, яку поет угледів на капелюшку ошатної дами під час церковної служби» (1786).

13

(8) Урсула – ім'я святої мучениці часів раннього християнства, верховоди «походу 11 тисяч дів», що проповідували безшлюб і незайманість.

14

(9) Лють Калібана – парафраз афоризму О. Вайлда (1854–1900) з його передмови до роману «Портрет Доріана Грея» (1891).

15

(9) Тріснуте люстерко. – Мотив розтріслового дзеркала подибується в парадоксальному міркуванні Вайльда про те, що «Життя мавпує Мистецтво» (есеї «Руйнування брехні», 1889).

16

(9) Поняття й гасло еллінізації висунув Метью Арнольд (1822–1888) у «Культурі й анархії» (1869); англійське суспільство, на його думку, надто «юдаїзоване», себто віддане практицизму, традиції та дисципліні, й тому потребує «еллінізації» – більшої гнучкості, терпимості, безкорисливого пізнання. Інші автори згодом додали до поняття еллінізації мотиви розкуття почуттів, єднання з природою і насолоди мистецтвом.

17

(9) Рука Кренлі. – За студентських літ найближчим другом Джойса був Джон Берн, виведений під ім'ям Кренлі в «Герої Стівені» й «Портреті»; тут автор відсилає до сцени наприкінці «Портрета», де Кренлі, як оце Мулліган, притискає до себе Стівенову руку.

18

(9) Загадкова сцена з Клайвом Кемпторпом відбулася в Оксфорді, а пригадує її яскраво, мов свідок, Стівен, що в Оксфорді не вчився. Сеймур – приятель Муллігана. Блідолицими прозивали англійців ірландці. Коледж (Св.) Маґдаліни в Оксфорді.

19

(9) Гасла сучасних Стівенові ідейних рухів мелькають у його свідомості. «Тільки ми» («Ми самі») – гельське «Шінн фейн», гасло, що стало назвою ірландського патріотичного руху. «Нове язичництво» проголошував зокрема Вільям Шарп (1855–1905). Омфал в «Одіссей» це острів німфи Каліпсо як «пуп моря»; греки називали «пупом землі» Дельфійський храм з оракулом, а Мулліган в «Уліссі» називає омфалом винайняту ним вежу Мартелло.

20

(10) Сер Пітер Тізел – персонаж п'єси Р. Б. Шерідана «Школа лихослів'я» (1777); Мей Меррі називала так свого лікаря.

21

(11) Єзуїтський струмінь... Лойола – тема уперто-догматичного, «єзуїтського» типу свідомості Стівена, який зберігся в ньому попри розрив із Церквою.

22

(12) Її секрети... – Весь пасаж майже буквально взято з «Трієстського записника».

23

(12) «Не озирайтесь...» – рядки з вірша В. Б. Єйтса (1865–1939) «Хто піде з Фергусом». Наступний абзац побудовано на прихованих цитатах із цього вірша, який дуже любив Джойс.

24

(12) Пам'ять природи – поняття з учення англійського теософа А. П. Сіннета (1840–1921).

25

(12) Зойком «Вампір! Трупожер!», що прозвучав у Стівеновім мозку, відкривається тема його блюзнірства й богоборства. Мотив Бога-Трупожера знайдемо й нижче, в еп. 14, 15.

26

(13) У «Портреті» змальовано палку релігійність Стівена-хлопчика; прислужник слуги – вираз із Книги Буття, 9, 25.

27

(14) Матінка Гроган і нижче Мері Енн – персонажі жартівливих ірландських пісень.

28

(15) Рибоподібних богів коментатори схильні ототожнювати з фоморами, «нижніми демонами» ірландської міфології. Віщі сестри – натяк на сестер В. Б. Єйтса, які влаштували видавництво «Dun Emer Press», а також на відьом у «Макбеті» (дія I, ява 3). Рік великого буревію – 1903.

29

(15) «Мабіногіон» («Повчання юним бардам») – збірка валлійських переказів. Упанішади – священні тексти індуїзму.

30

(15) Збирач крайньої плоті – так Мулліган називає Ягве з його вимогою обрізання для юдеїв.

31

(16) Шовковиста корівка, бідолашна бабуня – алегоричні назви Ірландії, які виникли у XVIII ст., коли заборонялося вважати Ірландію нацією.

32

(16) А ви... із заходу...? – На початку XX ст. гельська мова лишалася розмовною тільки на заході Ірландії.

33

(17) Серденько, мав би я... – уривок із «Жертви» Свінберна (1871).

34

(17) Ірландія чекає... – переінакшена фраза адмірала Нельсона: «Англія чекає...» – виголошена в день битви при Трафальгарі (1805).

35

(19) Дублінську вежу Мартелло збудовано, коли прем'єр-міністром Великої Британії був Вільям Пітт Молодший (1759–1806).

36

(20) «Яфет у пошуках батька» (1836) – роман Ф. Меррієта (1792–1848). «Пошуки батька» – один із лейтмотивів теми Стівена.

37

(20) «Кручу, що лячним...» – «Гамлет» I, 4 (перекл. Л. Гребінки).

38

(20) «Я – найдивніший...» – з незначними змінами уривок із балади, яку склав Гогарті.

39

(21) Меса папи Марцеллія – славетна меса Палестрини, створена в пам'ять про папу Марцеллія II, що помер 1555 р., по лише двадцяти двох днях свого понтифікату.

40

(22) Імена діячів, яких католицька церква має за єретиків: Фотій (бл. 820–бл. 891) – патріарх Константинопольський, звинувачуваний у «розколі», що призвів до розділення Церков (1054); Арій (бл. 256–336) – засновник т. зв. Аріанства, вчення про створеність Сина Божого; Валентин (II ст.) – автор однієї з найвишуканіших систем гностицизму; Савеллій (III ст.) – представник т. зв. модалізму.

41

(22) «Тих, що тчуть вітер» – образ із пісні, що лунає в трагікомедії «Судова справа диявола» (1623) англійського драматурга Дж. Вебстера (бл. 1580 – бл. 1632).

42

(23) Сажнів п'ять... – разом із темою потопельника, Шекспірів мотив («Буря», I, 2).

43

(24) Одного ребра бракувало Адамові, першій людині. Ніцше («Так сказав Заратустра», р. 5) стверджує, що «найниціше з усього... остання людина», а отже, перша людина – найдостойніше, себто надлюдина.

44

(24) Перекручений вірш Притч 19, 17: «Хто благотворить убогому, той позичає Господові».

45

(24) Укорочене ірландське прислів'я: «Бійся бичачих рогів, кінських копит і посмішки англійця».

46

(25) Тема Стівенового уроку – війна римлян із Тарентом (містом на півдні Італії), військами якого керував цар Епіру Пірр (318–272 до н.е.). Свої перемоги (Сирней, 280 до н.е.; Аскулум, 279 до н.е.) здобув такою тяжкою ціною, що це призвело до загальної його поразки – і до появи відомого вислову «Піррова перемога».

47

(25) Стівен в історичних рефлексіях відштовхується від образів та ідей В. Блейка (1757–1827), англійського містика, художника й поета.

48

(26) Хіба Пірр не загинув... від руки старої баби... – Пірр загинув у вуличній сутичці в Аргосі, коли стара жінка кинула в нього з даху цеглину.

49

(26) «Спини свій плач...» – рядки з елегії «Лікід» (1638) Дж. Мільтона (1608–1674). Смерть у воді – один із наскрізних мотивів у Стівенових думках, і саме це є темою елегії, яку Мільтон написав на смерть потонулого свого друга, Едварда Кінга.

50

(27) Душа... це форма форм. – За Арістотелем, «розум є форма форм»; трактат «Про душу», 3, 432a.

51

(28) Півень кукуріку! – І текст, і відгадка – справжня ірландська загадка, з тією лише різницею, що замість бабусі там фігурує мати; у Стівеновій свідомості вона пов'язується зі смертю його матері.

52

(29) Колумбан (543–615) – ірландський святий, учений чернець і місіонер.

53

(29) Цифри... в мавританському танці. – Арабські цифри тут асоціюються з арабськими й іншими нехристиянськими тлумаченнями Арістотелевих ідей. Аверроес (1124–1198) – арабський філософ, один із найавторитетніших коментаторів Арістотеля. Мойсей Маймонід (1135–1204) – юдейський філософ і талмудист. Душа світу – чільне поняття численних систем неортодоксальної християнської містики, а також гностицизму, окультизму, теософії.

54

(30) Яків II Стюарт (1633–1701) – останній король католицької династії Стюартів; скинутий в Англії, став володарем Ірландії, але 1690 був розбитий при р. Бойн і втік до Франції.

55

(31) З висловом про імперію, над якою не заходить сонце, не пов'язане ім'я жодного «французького кельта». Вислів подибується вже у Геродота, де Ксеркс говорить так про імперію персів, а щодо англійської імперії його хто тільки не вживав.

56

(32) Дізі висловлюється демагогічно й неточно. Деніел О'Коннелл (1775–1847) – борець за незалежність Ірландії, прозваний Визволителем за досягнення рівних прав для католиків. Унія – законодавчий акт 1800 р. про ліквідацію Ірландського парламенту. Ложі оранжистів – виниклі наприкінці XVIII ст. агресивні групи ольстерських протестантів, які назвались за ім'ям Вільгельма III Оранського, що розбив Якова II. Голод – катастрофічний голод 1846–1848 рр., унаслідок якого населення Ірландії зменшилося на чверть. Фенії (від Фіанни, легендарної дружини воїнів Фінна МакКула) – члени «Товариства Феніїв», заснованого 1857 р.

57

(32) «Припишкніть, стрижені!» – девіз оранжистів, що брали участь у придушенні антианглійського повстання 1798 р.; повсталі переважно мали коротку стрижку, тож їх прозвали «стриженими».

58

(32) Джон Блеквуд (1722–1799) виступав проти Унії. Один з його нащадків, Генрі Н.

Блеквуд Прайс, писав 1912 р. Джойсові, що Блеквуд «помер, натягуючи свої ботфорти, щоб їхати в Дублін голосувати проти Унії». Тож Дізі, в подачі Джойса, перебріхує події прямо навпаки.

59

(32) Ми всі ірландці, всі з королівського поріддя. – Ця приказка засновується на великій кількості в давній Ірландії дрібних королівств і королів, а також королівських нащадків, у тім числі й позашлюбних.

60

(33) Ліверпульська шатія, яка зірвала задум створити порт. – Мова про виниклий у 1850-х рр. (і так і не втілений у життя) проект перетворення гавані Галвей на заході Ірландії на великий трансатлантичний порт.

61

(33) Від жінки, що не вирізнялася чеснотою. – Себто від Єлени Троянської. Одна з Гомерових алюзій: Телемах, після зустрічі Нестора, стрічає Єлену.

62

(34) Цей крик повій... – В. Блейк, «Вислови невинности» (бл. 1803).

63

(35) Історія... – це нічне страхіття... – Стівенів афоризм перегукується зі словами Жуля Лафорга (1860–1887): «Історія – це давній заплутаний кошмар...»

64

(35) Бог... крики на вулиці. – Варіація на тему біблійного тексту про Премудрість Божу: «Премудрість проголошує на вулиці, на стогнах підносить голос свій». Притч I, 20–21.

65

(35) Перше англо-норманське вторгнення в Ірландію затіяв 1169 р. Генріх II, на заклик не віроломної дружини МакМурровга, а самого Дермота МакМурровга (1135–1171), скинутого короля Лінстеру. «Невірна дружина» Деворгілла мала О'Рурка своїм мужем, а МакМурровга – коханцем, навсупереч твердженням Дізі.

66

(35) Чарлз Стюарт Парнелл (1846–1891) – харизматичний ірландський політичний діяч. Майже домігся реалізації планів гомрулю (самоуправління Ірландії), але його любовний зв'язок із Кетрін О'Шей призвів до скандального розлучення, політичні соратники відступилися від нього, незабаром він тяжко захворів і помер.

67

(36) Недопуск євреїв до Ірландії – заключна вигадка Дізі. В Ірландії були тільки ті самі антиєврейські заходи, що й в Англії, в т. ч. вигнання євреїв 1290 р. Як і в Англії, євреї знову з'явилися в Ірландії за Кромвеля, в середині XVII в.

68

(37) Неодмінна модальність видимого... двері. – Стівен пригадує Арістотелеву теорію зору. Лисий він був... – Немає жодних повідомлень про Арістотеля як про лисого та й всі його зображення – з чуприною. Це ворота, якщо ж ні – це двері. – Пародія на визначення дверей, дане у «Словнику англійської мови» (1755) С. Джонсона: «Двері – це те, що буває в будинку...»

69

(37) Nacheinander... nebeneinander. – Визначення Г. Е. Лессінга (1729–1781), німецького драматурга й теоретика мистецтва, принципів упорядкування елементів у мистецтвах зорових (nacheinander, розташування поруч) і звукових (nebeneinander, послідовність).

70

(37) Деміург Лос – один із персонажів міфологічної системи В. Блейка («Книга Лоса», 1795). Ім'я походить, можливо, від німецького Los «жереб; доля», хоча Los Demiurgos можна розуміти і як іспанське «Деміурги».

71

(37) Чи не у вічність... – перегук із Блейковим (поема «Мільтон», 1808) пасажем: «І я нахилився і звелів їй (лівій нозі – ред.) іти вперед, крізь вічність».

72

(38) Пуповини... Ось чому містики стають ченцями. – Можлива двояка асоціація: 1) францисканці-кордельєри («мотузьяники») ходили, зв'язавшись мотузкою; 2) багато технік містичної медитації радять спрямовувати погляд у район пупа.

73

(38) Чи будете ви як боги? – про спокушення Єви змієм, Бут. 3, 5.

74

(38) Нуль, нуль, один – про акт творення з нічого.

75

(38) Адам Кадмон – Чоловік Перший (д.-євр.)

76

(38) Живіт... купа білого борошна з пшениці... – парафрази Пісні Пісень, 4, 7 і 7, 2.

77

(38) Створений, але не народжений. – У Символі Віри сказано про Христа, що Він «народжений, не сотворений».

78

(38) Кінець... у грецькому нужнику. – Церковні автори стверджують, що смерть Арія сталася в громадському туалеті. Вдівець удової єпархії – 321 р. Арія відлучено він сану пресвітера Александрійської церкви.

79

(39) Вельмишановні гондольєри – іронічний вираз із комічної опери «Гондольєри» (1899) В. Гілберта й А. Саллівана. Джойсів батько йменував так Вільяма Меррі та його брата Джона.

80

(39) Ричі Гулдинг – невдаха-юрист, що удавав солідність і зайнятість.

81

(39) All'erta! – арія з опери Верді «Трубадур», дія I, ява 1.

82

(39) Високоповажний Оккам – Вільям Оккам (бл. 1285–1349), англійський філософ, один з найбільших схоластів, прозваний «непереможним доктором».

83

(40) Острів святих – середньовічна поетична назва Ірландії.

84

(41) Магаманвантара – великий рік (сскр.), в індуїзмі світова доба тривалістю в 4320 років.

85

(41) Піко делла Мірандола (1463–1494) – філософ і вчений, одна з яскравих постатей Ренесансу.

86

(41) Залишки Армади. – 1588 р. іспанський флот «Непереможна Армада» був розбитий англійцями, і деякі з його суден зазнали трощі біля берегів Ірландії.

87

(41) Острів нестерпної спраги – алюзія на вираз «острів невтоленного голоду» («Одіссея», Пісня IV).

88

(41) Голубник – так прозвали форт, де містилася дублінська електростанція.

89

(41) «Хто призвів тебе...? ...Йосипе». – Цитата з «Життя Ісуса» (1884) Лео Таксіля (псевдонім Габріеля Жогана-Паже; 1854–1907).

90

(41) Дикими гусьми називали ірландських політичних емігрантів.

91

(42) М'ясо з казанів фараонових – Вих. 16, 3.

92

(42) Буль-Міш (буль. Міш). – Фамільярна назва бульвару Сен-Мішель.

93

(42) Фіакр і Скот – поряд із Колумбаном найвідоміші з ірландських місіонерів; св. Фіакр – пом. бл. 670 р.; Іоанн Дунс Скот (бл. 1266–1308).

94

(43) Тож за здоров 'я тітки... – адаптація куплета жартівливої ірландської пісні «Тітка Метью Ганігана».

95

(44) Далькассії – мешканці невеликого королівства Далькайс в Мунстері, звідки, зокрема, вийшов і славетний король Ірландії Бріан Бору.

96

(45) Св. Каніс (Кенні) (пом. бл. 599) – ірл. святий, на честь якого названі місто й графство Кілкенні.

97

(45) І Неппер Тенді бере мене за руку – з ірл. Патріотичної балади «Вбраний у зелене», про повстання 1798 р.

98

(45) Луї Вейо (1813–1883) – французький журналіст, запеклий католик, різко критикував романтиків, зокрема Т. Готье (1811–1872).

99

(46) Дві марії – ймовірно, Св. Діва Марія і Марія Магдалина.

100

(46) Лохланни («озеряни»; ірл.) – прізвисько норвежців, що робили наскоки на острів і заснували Дублін.

101

(46) ...коли Малахій... – із вірша Т. Мура (1779–1852) «Згада хай Ерін дні колишні». Йдеться про легенду, як ірл. король Малахій зняв із переможеного данського вождя й надягнув на себе золотий нашійний обруч.

102

(46) Косяк китів... – За свідченнями хронік, під час голоду в Дубліні 1331 р. до берега прибило зграю китів, і дублінці перебили понад двісті тварин. Наступна історична сцена – небувалі морози взимку 1338 р., коли дублінці палили багаття на льоду річки Ліффі.

103

(46) Жовтавий камзол – Мулліган у лимонному жилеті.

104

(46) Ловець удачі. – В «Гамлеті» (II, 2) Розенкранц і Гілденстерн називають себе «наближеними удачі».

105

(46) Когорта самозванців. Брат Брюса – Едвард Брюс (убитий 1318 р.), менший брат шотл. короля Роберта Брюса. 1314 р. Едвард удерся до Ірландії, щоб визволити її від Англії, але ірландці вбили його як самозванця. Томас Фіцджеральд (1513–1537) підняв 1534 р. повстання проти англійців, які взяли його в полон і стратили; прозваний «Шовковим Томасом», бо його прибічники носили шовковий розпізнавальний знак. Перкін Ворбек (бл. 1474–1499) – самозванець, що за царювання Генріха XII оголосив себе сином короля Едварда IV. Ламберт Сімнел (1475–1534), син теслі, проголошений

Едвардом, графом Варвікським і коронований у Дубліні як англійський король Едвард VI; того ж року взятий в полон англійцями, і король Генріх VII відіслав його в кухню кухарчуком, а потім настановив сокільничим.

106

(46) Глузували з Гвідо – мотив із новели 9 Шостого дня «Декамерону» Боккаччо: коли знайомі застали Гвідо, що бенкетував на цвинтарі, й почали глузувати з нього, а він відказав, що вони можуть говорити про нього що завгодно, бо «знаходяться у своїй оселі» – оголосивши тим самим цвинтар їхньою оселею.

107

(47) Метаморфози пса: протягом трьох абзаців він дістає епітети зайця, оленя, ведмедя, теляти, леопарда. Леопард, за середньовічними бестіаріями, «жорстокий звір, якого зачинають у перелюбі лев і пантера».

108

(47) Стівенів сон тлумачать іноді як провіщення його зустрічі з Блумом.

109

(47) Єгиптяни-цигани. – Циганам повсюди довго приписували єгипетське походження.

110

(48) Ручки білі, ружа-пастка... – другий куплет пісні «Задоволені похвали злодія на честь дівки своєї», опублікованої у збірці «Блатна академія» (Лондон, 1673).

111

(48) Безвідрадна втіха. – За «Сумою теології» св. Томи Аквінського, це той гріх, коли свідомості дозволяють заглиблюватися в лихі думки. Братом-дикобразом св. Тому прозвали за гостроту його аргументів і всеозброєність ними.

112

(48) Через піски – тут перегуки з віршами наприкінці драми Шеллі «Еллада» (1821).

113

(48) Omnis caro... – Цим псалмом починається католицька панахида.

114

(48) Де мій записник: Де грифель мій – «Гамлет» I, 5.

115

(49) Єпископ Клойнський – Берклі.

116

(49) Годжес, Фіггіс і Ко – дублінські видавці й книготоргівці.

117

(49) Я вас вітаю, як квітку в маю – ірл. сентиментальна пісня.

118

(50) Кохання, яке не зважувалося назвати себе – із вірша «Дві любові» лорда Апьфреда Дугласа, друга О. Вайльда.

119

(50) Все або нічого – гасло героя драми «Бранд» (1866) Ібсена.

120

(50) Св. Амвросій Медіоланський (бл. 340–397) – один з отців Церкви, єпископ міланський і наставник Блаж. Августина.

121

(51) Гра слів: купа пір'я – постільна перина й одночасно – г. Фезербед («Перинна постіль»), висота на південь від Дубліна.

122

(51) Морську смерть називає найлагіднішою і провіщає її Одиссею Тіресій у Пісні XI.

123

(51) Старезний батько Океан – одне з імен Протея у Гомера.

124

(51) Я пити хочу. Нахмарилося – алюзії на сцену розп'яття Христа.

125

(51) З Новим роком, мамо, щастя прийде – рядок з вірша «Травнева королева» (1833) А. Теннісона (1809–1892). Джойс нег'ативно ставився до його поезії, прозвавши Лаун-Теннісоном (від lawn-tennis «лаун-теніс»).

126

(54) Картоплина – колись дана Блумові матір'ю як талісман (те, що врятувало Ірландію у Великий голод).

127

(55) Гори Блум – існують насправді, на південний захід від Дубліна.

128

(56) Сер Мозес Хаїм Монтефіоре (1784–1885) – англ. мільйонер і благодійник, підтримував сіоністський рух.

129

(57) Агендат (Агудат) Нетаїм – реальне товариство плантаторів у Палестині, але засноване 1905 р.

130

(57) Цитрон, Мастянський, Мойзел – реальні дублінці.

131

(57) Спина норвезького капітана – натяк на дублінський жарт про горбатого капітана-норвежця, що вилаяв кравця, який пошив йому сурдут «не по фігурі».

132

(58) Вправи за Сендоу – Юджин Сендоу (Фредерік Моллер, 1867–1925) – богатир, що видав книгу «Фізична сила і як її можна розвинути» (1897).

133

(59) Дівчата-бережаночки – естрадна пісенька, що править музичним супроводом до О'Кропа О'Шпара в романі.

134

(59) Люстерко в циліндрі – цю деталь Джойс чи не взяв з описів звичок свого кумира Ібсена.

135

(60) Дойл – Дж. К. Дойл, славетний дублінський баритон, персонаж оповідання «Після перегонів» у «Дублінцях».

136

(60) «Давня любя пісня кохання» – популярна пісня на слова Дж. К. Бінгема, музика Дж. Лаймана; один із наскрізних музичних мотивів «Улісса».

137

(61) Принеси ще Поля де Кока. – Шарль Поль де Кок (1794–1871) – автор численних французьких фривольних романів. В англійській мові це прізвище асоціюється зі словом cock «півень; пеніс».

138

(63) Ерін – давня назва Ірландії, а також богиня-епонім острова.

139

(65) «Метчем часто згадує... Рука в руку» – цитати з оповідання, яке Джойс написав підлітком, щоб подати на премію в журнал «Скалки».

140

(65) Грета Конрой – героїня оповідання «Мертві» в «Дублінцях».

141

(65) Танець годин – з опери А. Понкієллі (1834–1886) «Джоконда», дія III.

142

(66) Бетель – дім Армії спасіння; Бет-Ель «Дім Божий» (д.-євр.), святиня, де зберігався ковчег заповіту (Суд 20, 26).

143

(66) Том Кернан – герой оповідання «Милість Божа», що мав прототипом дублінця Неда Торнтонна, який був сусідом в Джойсовому дитинстві.

144

(67) Плоди безділля... чутливі рослини... в ботанічному саду. – Можливі асоціації: «Години дозвілля», перша збірка поезій Байрона (1807); «Тендітна рослина» – вірш Шеллі (1820); «Ботанічний сад» – поема Еразма Дарвіна (1731–1802), діда Чарльза Дарвіна.

145

(67) На початку Англо-бурської війни (1899–1902), задля залучення волонтерів, у Дубліні скасували правило обов'язкової ночівлі солдатів у казармах, і вечорами вулиці заповнилися вояками, що шукали дівчат. Мод Гонн організувала кампанію протесту.

146

(68) Газета Гріффітса трубить... імперія Венерія! – Анахронізм: про масу венериків в англ. армії писав у газеті Гріффітса «Шінн Фейн» Гогарті 1908 р.

147

(68) Однострою ані пожежника, ані полісмена. – Таки й справді в цих одностроях Едвард VII (1841–1910, прав. 1901–1910) ніколи не з'являвся.

148

(68) Гологан на прізвисько Стрибунець – герой оповідання «Мати».

149

(68) Боб Дорен – герой оповідання «Пансіон».

150

(69) Бентам Лайонс – герой оповідання «В день плюща».

151

(69) Рай і пері – розділ II поеми Т. Мура «Лалла Рук» (1817).

152

(69) «Лія (покинута)» (1862) – перероблена амер. драматургом Дж. А. Делі (1838–1899) п'єса «Дебора» нім. драматурга С. Х. фон Мозенталя (1821–1877). П'єса в обох версіях мала великий успіх.

153

(71) Гамлет – жінка? Або власна ідея Блума, або відгук ідей Е. Вайнінга (1847–1920), що видав книжку «Таємниця Гамлета. Спроба розв'язати давню проблему» (1881).

154

(72) Мова квітів – традиційний символізм їх: тюльпани – небезпечні втіхи, незабудка

– вірність, фіялка – скромність, троянда – любов і краса, анемона – тендітність або передчуття.

155

(74) Отвір у стіні в Ештауні – через ту дірку підкупований отримував підкуп, не бачивши підкуповувача. Ештаун – район у північній частині Дубліна.

156

(75) Джон Конмі (1847–1910) – ректор коледжу Клонгоуз Вуд, згодом керівник навчальної частини коледжу Бельведер.

157

(75) Св. Пітер Клавер (1581–1654) – місіонер, покровитель проповіді поміж чорношкірих.

158

(75) За звернення Гладстона... – В. Ю. Гладстон (1809–1898) був 4 рази прем'єр-міністром Англії, популярний в Ірландії за підтримку гомрулю й терпимість до католиків.

159

(75) Св. Патрик (бл. 385 – бл. 461) – святий хреститель і покровитель Ірландії.

160

(75) Мартін Каннінгем – герой оповідання «Милість Божа», прототипом якого став улюблений дублінцями чиновник Метью Кейн.

161

(76) Хліб янголів – символічна назва євхаристії.

162

(76) Ява в Ноку – ява Богоматері й святих, що спостерігалися в 1879 і 1880 рр. у селі Нок графства Майо на заході Ірландії.

163

(76) І. N. R. I. (I. H. C. I.) – Ісус із Назарета, Цар Іудейський, напис на хресті Христовому.

164

(76) Непереможні – члени «Товариства непереможних», терористичної групи феніїв, утвореної 1881 р.

165

(76) Stabat mater – славетний католицький гімн XIII в.

166

(77) Проповідь отця Бернарда Воена. – Б. Воен (1847–1922) – відомий єзуїтський проповідник, прототип отця Пердена в оповіданні «Милість Божа».

167

(77) «Семеро останніх слів Нашого Спасителя на хресті» – ораторія італ. композитора С. Меркаданте (1795–1870).

168

(79) Менший з синів королеви Вікторії, Леопольд, герцог Олбані (1853–1884), страждав гемофілією.

169

(80) Ось скуштуєте ви перцю... – варіація рядка з ірл. пісні «Енніскорті» Р. Мартіна.

170

(80) «Батько тисяч» – вираз, створений за взірцем «матері тисяч», відомої в Ірландії сланкої рослини.

171

(82) Моллі з місіс Флемінг стелють ложе. – Блум згадує смерть свого сина Руді. Служниця Джойсів у Дубліні також мала прізвище Флемінг.

172

(83) Чудовий давній звичай – проходження похоронної процесії через центр міста, мовби останнє прощання небіжчика з ним.

173

(83) Вірний Ахат – супутник і друг Енея.

174

(83) Ігнаціус Галлагер – персонаж оповідання «Хмаринка», мав прототипом дублінського журналіста Фреда Галлагера.

175

(83) Пітер Пол Максвайні – родич Джойсів, багатий купець.

176

(84) Джо Гайнс – герой оповідання «В день плюща».

177

(85) Педді Леопард – персонаж оповідання «Машкари».

178

(85) «Стрижений хлопець» – популярна ірл. пісня про повстання 1798 р.

179

(86) Ден Доусон – дублінський булочник і політичний діяч.

180

(86) Маленька Квіточка – так прозивали св. Терезу з Лізьє (1873–1897).

181

(86) Юджин Стреттон – сценічний псевдонім Юджина Рулмена (1861–1918), білого амер. актора, що створював образ негра.

182

(86) «Кілларнійська лілея» (1862) – опера англ. композитора Дж. Бенедикта (1804–1885).

183

(86) «Бристольські забави, або ніч на морі» (1882, 1887) – комедія Г. К. Джаррета.

184

(87) Мері Андерсон (мадам де Марано) – акторка, виступала 16 червня 1904 р. в концертній залі Ольстер-хол у Белфасті.

185

(87) Джон МакКормак (1884–1945) – славетний ірл. тенор.

186

(87) Томас Фаррелл (1827–1900) – ірл. скульптор.

187

(88) О'Келлеген – герой фарсу «Останні деньки» (1839) амер. драматурга В. Б. Бернарда (1807–1875).

188

(88) Крофтон – герой оповідання «В день плюща» і реальна особа.

189

(88) Визволитель – Деніел О'Коннелл.

190

(88) Слоновий будинок Елвері – «Дім Слона», будівля торгового дому Елвері.

191

(89) Утопити Варавву! – Можливо, Саймон має на увазі долю головного героя п'єси К. Марло «Мальтійський єврей» (1589): зрадник Варавва гине в казані з окропом.

192

(90) Отець Метью – превелебний Теобальд Метью (1790–1861), поборник тверезости в Ірландії.

193

(90) Хай торохтять кістки бідака... – приспів пісні «Мандрівка нещасного» Т. Ноеля.

194

(91) Он яка okazія, Я перлина Азії... – з англ. оперети «Гейша» (1896) С. Джонса.

195

(91) Кубок Беннета – від 1900 р. щорічні міжнародні автомобільні перегони, влаштовані американцем Дж. Г. Беннетом.

196

(91) Чи бачив хто-небудь Келлі? – амер. версія англ. пісеньки на ірл. тему «Келлі з острова Мен» (1908).

197

(91) Похоронний марш із «Саула» – марш із частини III ораторії Г. Ф. Генделя «Саул» (1739).

198

(91) Він не кращий за старого Антонію... – рядок одного з варіантів пісеньки про Келлі.

199

(91) Місіс Ріордан – персонаж «Портрета художника замолоду», де вона виступає як Денті. Її прототип – місіс Гарн Конвей, гувернантка в родині Джойсів.

200

(92) Ростбіф для старої Англії – назва і приспів старої англ. пісні.

201

(93) Плавання на «Бугабу» – сатирична балада Дж. П. Руні про плавання на баржі з торфом.

202

(93) Джеймс МакКенні (пом. 12 лютого 1904 р.) – голова ради директорів Компанії Великого каналу.

203

(93) Бороїме – назва шинку, на честь Бріана Бороїме (частіш Бору; 926–1014), короля Мунстеру й верховного короля Ірландії.

204

(93) Фогарті – персонаж оповідання «Милість Божа».

205

(93) Хоч з очей пішов, а в думках витає... – із пісні «Для пам'яті доріг» (1840) на слова Дж. Лінлі.

206

(94) Оце тут убили Чайлдза. – Убивство 76-літнього Томаса Чайльдса сталося 2 вересня 1898 р. У вбивстві звинуватили його брата, адвокат Сеймур Буш домігся його виправдання.

207

(95) Краще звільнити дев'яносто дев'ять... – парафраз настанови англ. правника В. Блекстоуна (1723–1780): «Краще хай десять винних вислизнуть, ніж один невинний постраждає»; також ремінісценція Лк 15, 7.

208

(95) Артейн – тут: притулок для нужденних дітей у містечку Артейн під Дубліном.

209

(95) Тодд – фірма «Тодд, Берне і Ко», торгувала тканинами і взуттям.

210

(96) Фрогмор – для принца Альберта збудували мавзолей у Фрогморі Лодж, біля Віндзорського замку.

211

(97) Дужі християни – рух в англіканській церкві в 2-й пол. XIX ст. за тілесне здоров'я і фізичний розвиток.

212

(97) Мервін Браун – дублінський органіст і вчитель музики.

213

(97) Св. Верберґа (VII ст.) – одна з англ. святих подвижниць.

214

(98) Серце Деніела О'Коннелла, померлого в Італії, було поховане в церкві св. Агати при Ірландському коледжі в Римі.

215

(99) Ірландська Церква – ірл. гілка англіканської церкви.

216

(100) Габеат корпус – Блум трохи міняє вираз: Habeas corpus, «Хай матимеш тіло» (лат.), правова засада недоторканности особистости.

217

(101) Коли волосся сивіє... – варіація назви пісні «У косах золотих вже срібло блищить».

218

(101) Навстоячки? – У давній Ірландії був звичай хоронити королів стоячи і в бойовому обладунку.

219

(101) Майор Гембл – доглядач дублінського протестантського цвинтаря на Ієронімовій горі (Маунт Джером).

220

(102) Березневі чи червневі іди – березневі іди як правдиво провіщений час смерти Цезаря; червневі іди – час смерти Дігнема.

221

(102) Бідолашний Робінзон Крузо... – популярна пісенька.

222

(102) Поховайте мене в рідній землі – з балади «Стрижений хлопчина».

223

(102) Дім ірландця – це його труна – варіація примовки «Дім англійця його фортеця».

224

(103) Заберіть подушку, хай доходить долі – ремінісценція сцени смерти старого селянина в романі Золя «Земля».

225

(103) «Невже тебе я більше не побачу...» – варіація слів з арії Едгара у фіналі опери Г. Доніцетті (1797–1848) «Лючія ді Ламермур» (1835).

226

(104) День пляща відмирає. – 6 жовтня, в день смерти Парнелла, його прибічники

носили в петлиці листок плюща як символ вірності його пам'яті.

227

(104) Чарлі, голубчику мій – назва шотл. пісні на честь Чарльза Стюарта, претендента на англ. трон (1720–1788).

228

(105) Проводирева могила – себто Парнеллова.

229

(105) Панегірик на сільському цвинтарі – славетна «Елегія, написана на сільському цвинтарі» (1751) англ. поета Т. Грея (1716–1771).

230

(106) Чи прилетять тоді пташки й дзьобатимуть... – Плутаючи Аполлона з Апеллесом, Блум згадує бувальщину, що відноситься до Зевксіса (V в. до н.е.): той намалював плоди, мов справжні, й злетілися птахи їх дзьобати.

231

(106) Невідомий Роберт Емері нагадав Блумові про ірл. революціонера Роберта Еммета (1778–1803), вождя невдалого повстання 1803 р.

232

(106) Вежа мовчання – в релігії парсів заведено лишати тіла померлих на особливих вежах, де вони стають здобиччю птахів.

233

(107) Похорон місіс Сініко – в оповіданні «Печальний випадок» описано смерть місіс Сініко, що попала під потяг.

234

(108) Колона Нельсона – дублінська копія увінчаної статуєю адмірала Нельсона лондонської колони, що на Трафальгарській площі. 1966 р. підірвана терористами.

235

(108) E. R. – Edward Rex, король Едвард (лат.).

236

(109) Вільям Брейден (1865–1933) – видавець газети «Фріменс джорнел» (1892–1916).

237

(109) Маріо, тенор – Джованні Матео Маріо, кавалер ді Кандіа (1810–1883), славетний італійський тенор.

238

(110) «Марта» (1847) – опера нім. композитора Ф. фон Флетова (1812–1883).

239

(110) Наннетті, Джозеф Патрик (1851–1915) – типограф і політик, член парламенту, лорд-мер Дубліна (1906–1907).

240

(111) Довгий Джон Феннінг – персонаж оповідань «У день плюща» й «Милість Божа», «творець мерів».

241

(112) Дім Ключів – назва нижньої палати парламенту о. Мен, його емблема – два схрещені ключі.

242

(114) Болсбридж – містечко біля Дубліна, де в серпні бували кінні виставки.

243

(116) Четтертон, Геджес Ейре (1820–1910) – ірл. політичний діяч, віце-канцлер Ірландії.

244

(117) Ленеган – герой оповідання «Двоє рицарів», чий прототип – Майкл Гарт, приятель Джона Джойса.

245

(117) Габрієл Конрой – герой оповідання «Мертві».

246

(118) Везерап – один із колег Джона Джойса.

247

(118) Удаваний поміщик – авантюрист Френсіс Гіггінс (1746–1802).

248

(119) Критська стопа (кретик) – в античній метриці стопа з одного короткого складу між двох довгих.

249

(120) Ми з Вексфорда хлоп'ята... – рядок із балади Р. Д. Джонсона (1830–1883) про повстання 1798 р.

250

(121) Педді Гупер, Джек Голл – дублінські журналісти.

251

(122) Тебе приваблює лиш слава та можуть... – з арії кастильського короля в дії III опери «Троянда Кастилії» (1857) ірл. композитора М. В. Волфа (1808–1870).

252

(122) Брикстон – робітниче передмістя Дубліна.

253

(123) На наш берег вона ніколи не ступала. – Римляни не робили спроб завоювати Ірландію.

254

(123) Одержимість клоакою – вираз із рецензії Герберта Веллса (1917) на «Портрет художника замолоду»: «Подібно Свіфтові... містер Джойс має одержимість клоакою».

255

(123) О'Медден Берк – герой оповідання «Мати».

256

(124) Ірландець урятував йому життя. – Граф О'Доннел був ад'ютантом австр. імператора Франца Йосифа і врятував йому життя під час замаху на нього 18 лютого 1853 р.

257

(124) Сталося так, що один угорець... – Замах 18 лютого 1853 р. здійснив угорський кравець.

258

(125) Кіріє елейсон «Господи помилуй» (гр.).

259

(125) Голосівки, яких не знають ні семіти, ні сакси – голосівка «іпсилон» у слові кіріос (кюріос) «пан, господь» має лиш неточні відповідники в латинській

(англійській) та єврейській абетках.

260

(125) На прю вони йшли без вагань. Але їх чекала загибель. – Епіграф до книги М. Арнольда «Нариси кельтської літератури» (1867).

261

(125) Поминає Саллюстія – дотеп Гогарті з приводу звичайного вбрання Г'ю МакНіла, чорного й неохайного. Саллюстій, Гай Крісп (86–34 до н.е.) – римський історик.

262

(126) Бобриков, М. І. (1857–1904) – генерал-губернатор Фінляндії (1898–1904), вбитий 16 червня 1904 р. фінським терористом.

263

(126) Ленеган гучно кашлянув. – Ленеган цим натякає на свою пригоду з Моллі, про яку розкаже вже в еп. 10.

264

(126) В лексиконі юности немає такого слова, як невдача – репліка з п'єси англ. письменника Е. Бувльвер-Літтона «Рішельє, або Змова» (1838).

265

(126) Боррис-ін-Оссорі – стародавнє місто на південь від Дубліна, де 1843 р. О'Коннелл організував великий мітинг за скасування Унії.

266

(126) Задрипанець МакКарті – прізвисько одного зі співробітників «Фріменс джорнел».

267

(127) Діялося це року вісімдесят першого... – Убивство у Фенікс-парку сталося 6 травня 1882 р. Тім Келлі, Джо Брейді – його виконавці, Майкл Каванаг і Джеймс Фіцгарріс на прізвисько Козолуп чекали в кебах і вивезли в них учасників. Цей останній не утримував «Притулку візника», а стеріг купи кругляків – заняття, яке автор віддав Гумлею.

268

(128) Дік Адамс (1846–?) – ірл. журналіст і юрист.

269

(128) Бабця з Принс-стрит – «Фріменс-джорнел», за аналогією з популярним прізвиськом лондонської «Таймс» – «старенька з Треднідл-стрит».

270

(128) Тей Пей – ірландська вимова ініціалів журналіста й видавця Т. П. О'Коннора, яка стала його прізвиськом (1848–1929), редактора низки газет, у тім числі «Стар» і «К. О. К.».

271

(128) Ральф Д. Блюменфельд (1864–1948) – амер., потім англ. журналіст і видавець.

272

(128) Пайєтт – Фелікс Піа (1810–1889) – фр. революціонер, публіцист і журналіст.

273

(129) Шуряк Кріса Калліна – Ігнаціус Галлагер. Кріс Каллінан – дублінський журналіст.

274

(129) Леді Дадлі – дружина графа Дадлі, В. Г. Ворда (1866–1932), лорда-намісника Ірландії (1902–1906).

275

(129) Джеймс Вайтсайд (1804–1876) – відомий ірл. адвокат; Айзек Батт (1813–1879) – ірл. юрист і політик; Томас О'Гейган (1812–1885) – адвокат, політик, лорд-канцлер

Ірландії.

276

(130) Дівчата, наближаються по троє... – За легендою, рими Дантових терцин одного разу явилися йому як прекрасні дівчата.

277

(130) Три вчені професії– богослів'я, право й медицина.

278

(130) Ваш коркський темперамент – натяк на коркське походження Кроуфорда й на жартівливу баладу «Жвава коркська нога».

279

(130) Генрі Граттан (1746–1820) і Генрі Флад (1732–1791) – ірл. політичні діячі, славетні оратори; Едмунд Берк (1729–1797) – англ. політик ірл. походження, письменник та ушавлений оратор.

280

(130) Альфред К. Гармсворт, барон Норткліф (1865–1922) – англ. видавець ірл. походження.

281

(130) «Новини від Педді Келлі» – гумористичний тижневик у Дубліні (1832–34).

282

(130) Доктор Лукас, Чарльз (1713–1771) – ірл. лікар і журналіст-патріот.

283

(130) Дж. Ф. Каррен (1750–1817) – ірл. адвокат, оратор-націоналіст.

284

(130) Ч. К. Буш (1767–1843) – ірл. юрист, політик.

285

(132) Статуя Мойсея роботи Мікеланджело знаходиться не в Ватикані, а в римській церкві Сан-П'єтро-ін-Вінколі.

286

(132) Професор Вільям Мадженніс – один з університетських викладачів Джойса.

287

(132) Гурт герметистів... – ідеться про членів містико-теософського гуртка, що мав назву «Герметичне товариство».

288

(132) Дж. Ф. Тейлор (бл. 1850–1902) – ірл. юрист і журналіст, блискучий оратор. Наведені уривки промови, яку він виголосив 24 жовтня 1901 р., взяті автором з газетного переказу й значно ним удосконалені.

289

(132) Джеральд Фіцгіббон (1837–1909) – ірл. юрист, проангл. політик.

290

(132) Тімоті Гілі (1855–1931) – ірл. політик, один із тих соратників Парнелла, що стали його супротивниками в час скандалу з Кітті О'Шей; восьмирічний Джойс написав проти нього гнівного вірша «І ти, Гілі!»

291

(133) Нехай закучерявлені дими... – «Цимбелін», V, 5.

292

(133) Добрим буває лиш те, що може стати поганим – цитата з Блаж. Августина («Сповідь», VII, 12).

293

(134) Позад нього лежало велике майбутнє – гомерівські уявлення часто розташовували майбутнє позаду.

294

(135) Вітряна Троя – вираз із поеми А. Теннісона «Улісс» (1842).

295

(136) Дорогий драний Дублін – заголовок книжки ірл. письменниці леді Сідні Морган (1780–1859) і популярний в Ірландії вираз.

296

(136) Дві дублінські весталки – героїні Стівенової притчі, реальні дублінки.

297

(137) Пасіоністи – члени проповідницького ордену Св. Хреста і Страстей Господніх.

298

(138) Він може поцілувати мою ясновельможну ірландську сраку. – Улюблений вислів дублінця Джона Вайза Пауера, що ввійшов до «Улісса» в образах Джека Пауера (еп. 6) і Джона Вайза Нолана (еп. 12).

299

(139) Адмірал Нельсон став одноруким 1797 р. в битві при Тенерифі й перелюбником 1798 р. в романі з леді Гамільтон.

300

(139) Антисфен (бл. 450 – бл. 360 до н.е.) – один із засновників кіничної філософії, учень Горгія і Сократа й супротивник Платона; дійшла лише назва його твору «Про Єлену й Пенелопу». Горгій (бл. 480 – бл. 380) – один зі старших софістів.

301

(139) Пенелопа Багачка – Пенелопа Рич (англ. Rich «Багата»; бл. 1562–1607) – муза творчости й героїня сонетів англ. поета сера Ф. Сідні (1548–1586).

302

(142) Християнські брати – організація католиків-мирян, що утримувала мережу дешевих шкіл для нужденних класів.

303

(142) Джон Александер Доуві (1847–1907) – постать т. зв. «християнського оновлення», руху сектярського штабу, характерного палкою, але невіглаською проповіддю й масовою екзальтацією. Автор пародіює його як своєрідний релігійний кітч. У Дубліні Дауї не бував.

304

(142) Торрі й Александер – Рувим Арчер Торрі (1856–1928) і Чальз Маккаллом Александер (1867–1928) – поміркованіші, ніж Дауї, амер. діячі «оновлення».

305

(142) Багатожонства «оновленці» не проповідували.

306

(142) Привид Пеппера – у 1870-х іноді застосовували придуманий англійцем Джоном Пеппером сценічний трюк – появу світляного привида.

307

(143) Йом Кіппур – День Спокути, юдейське свято.

308

(144) Анна Ліффі – вживана іноді назва р. Ліффі в її горішній течії; Анна – спотворене ірл. «річка».

309

(144) Деніс Дж. Маджінні – дублінський учитель танців.

310

(145) Сер Роберт Болл (1840–1913) – директор обсерваторії в Кембриджі, родом із Дубліна.

311

(146) Дейм-стрит, 85 – вигадана адреса.

312

(146) Велике свято – монастир Транквілла під Дубліном належав ордену кармеліток.

313

(146) Філ Гілліган – шкільний товариш Блума.

314

(146) Вел Діллон (пом. 1904 р.) – лорд-мер Дубліна (1894–1895).

315

(146) Обід у Гленкрі – щорічний банкет зі збором пожертв у Гленкрі, виправній колонії для малолітніх біля Дубліна.

316

(146) Ательє дагеротипів – було не в батька, а в дядька Блума.

317

(147) Пенденніс – прізвище героя однойменного роману В. Теккерея (1850).

318

(147) Бартелл д'Арсі – персонаж оповідання «Мертві»; його частковий прототип – популярний в Ірландії тенор Бартон Макгаккін.

319

(148) Поховають тебе завтра... – суміш рядків з вірша Бернса «Добираючись до хвіртки»

й музичної пісеньки з приспівом «Його похорон завтра».

320

(149) Ендрю Дж. Горн – видатний ірл. медик.

321

(151) Елф Берган (пом. бл. 1951) – колоритний дублінець, приятель Джона Джойса.

322

(151) Ліззі Твігґ – маловідома дублінська поетеса.

323

(152) Дублінський замок – резиденція лорда-намісника.

324

(152) У нього були сухоти – хибна чутка, що ходила про принца Альберта.

325

(153) Томас Мур (1779–1852) – славетний ірл. поет.

326

(153) Джулія Моркен – персонаж оповідання «Мертві», її прототип – двоюрідна бабуся Джойса.

327

(153) Джозеф Чемберлен (1836–1914) – англ. державний діяч, противник гомрулю, виступав за агресивну політику в Південній Африці.

328

(153) Діксон, студент-медик – один із персонажів «Портрета».

329

(153) Кристіан Р. Де Вет (1845–1922) – славетний полководець бурів.

330

(154) Вінегар Гілл у графстві Вексфорд – місце поразки повстанців 1798 р.

331

(154) Хоч і на смерть заради – з патріотичної пісні «Боже спаси Ірландію» Т. Д. Саллівана (1827–1914).

332

(154) Гарві Дафф – персонаж п'єси «Шогрон» (1860) ірл. драматурга Дайона Бусіко (1822–1890).

333

(154) Грядуть великі переміни – перший рядок пісні англ. поета Генрі Рассела (1813–1900).

334

(154) «Невидима рука» (1864) – популярна мелодрама Тома Тейлора.

335

(154) Скибку хліба на пенні видавала Армія Спасіння кожному, хто приєднувався до її вуличних процесій.

336

(155) Будинки Кервана – дешеві будинки в Дубліні, які будував підрядник Керван.

337

(155) Джон Говард Парнелл (1843–1923) – брат Чарльза Парнелла, церемоніймейстер Дубліна в 1904 р.

338

(155) Фанні й друга сестра – Френсіс Айзабел (1849–1882) й Емілі (1841–1918) – сестри Чарльза Парнелла. Френсіс не була божевільна, писала патріотичні вірші; Емілі написала біографію свого великого брата.

339

(155) Девід Шігі (1844–1932) – ірл. політик, член парламенту (1885–1900, 1903–1918).

340

(156) Їдять помаранчеві шкуринки. – На патріотичних зібраннях поїдання помаранчів було символічним актом непримиренности до проанглійських оранжистів.

341

(156) Майбутні події – з балади «Пророцтво Лошіла» (1802) Томаса Кемпбелла (1777–1844).

342

(156) Альберт Едвард – король Едвард VII, Артур Едмунд – Гіннесс, барон Арділон.

343

(157) Дансинк – Дублінська обсерваторія в районі Фенікс-парку; Чарльз Дж. Джолі (1864–1906) – професор астрономії, її директор.

344

(157) В небі місяць молодий, він травневий такий – із пісні «Юний травень і місяць» Т. Мура.

345

(158) Три Юні Кралі... – з оперети Гілберта і Саллівана «Мікадо» (1885).

346

(158) Гугеноти, що втекли до Ірландії наприкінці XVII ст., заснували там виробництво шовку й попліну.

347

(158) *La causa è santa!* – з IV дії опери «Гугеноти» (1836) Джакомо Мейєрбера (1791–1864).

348

(159) Кормак... удавився і вмер. – Легенди й вірш «Похорон короля Кормака» С. Фергусона (1810–1886) стверджують, ніби Кормак МакАрт (бл. 254–277) прийняв християнство, але його не міг повернути св. Патрик, бо жив набагато пізніше.

349

(160) «Не кажучи про інших ректорів...» і нижче «Отець О'Флінн...» – із балади «Отець О'Флінн» (1879) А. П. Грейвса (1846–1931).

350

(161) Носатий Флінн – персонаж оповідання «Машкари».

351

(161) Піст перед Йом Кіппуром – не навесні, а на початку осені.

352

(162) Бог створив їжу, а диявол кухарів – варіація популярної цитати з англ. письменника Дж. Тейлора (1580–1653).

353

(163) І усміхом яскріють очі... – з арії Дона Хозе в опері «Марітана».

354

(164) Король Баварії Оттон I (1848–1916) 1872 р. був визнаний несамовитим, але після скинення з престолу його брата, Людвіга Баварського, теж несамовитого, його формально посаджено на трон; до династії Габсбургів Оттон I не належав.

355

(167) Одна жінка... роду Сент-Леже Донерейль – справжня бувальщина. Елізабет Олдворт (бл. 1693–1733), дочка Артура Сент-Леже, віконта Донерайля, виявилася свідкою масонських ритуалів у домі батька й була прийнята до ордену задля уникнення розголосу.

356

(168) Нічого в письмовому вигляді. – В народі вважалося, що масони і євреї всіляко уникають клятви, присяги й письмових зобов'язань.

357

(170) «Чому я одкинувся од католицької церкви» (1883) – памфлет Ч. Чінікві (1809–1899). «Пташине гніздечко» – протестантська добродійна організація.

358

(172) Всі ці жінки... у Нью-Йорку – 16 червня 1904 р. дублінські газети повідомили про катастрофу з пароплавом «Генерал Слокам»: унаслідок пожежі загинуло бл. 800 душ.

359

(172) Школа синіх мундирів – аристократична протестантська школа в Дубліні.

360

(173) Томас Дін (1792–1871) – ірл. архітектор.

361

(174) У романі Гете «Роки навчання Вільгельма Майстера» герой має «особливу пристрасть» до Шекспіра. У словах Лістера – парафрази суджень Вільгельма з р. 13 ч. 4.

362

(174) Шістьох відважних медиків... «Смуток Сатани». – Еглінтон іронізує над схильністю Стівена до апології Сатани як романтичного героя-богоборця: мовляв, той хоче заново написати «Втрачений рай», але під диктовку не Музи, як Мільтон, а блюзнірських «доблесних медиків», і вийшли б радше «Злигодні Сатани» (1897) – досить популярний роман англ. письменниці Марії Кореллі (псевдонім Мері Маккей, 1855–1924).

363

(174) Спочатку він її хоче... – із недрукованої поеми Гогарті «Медик Дік і медик Деві».

364

(175) Світлосяйна сімка – з вірша «Колискова» В. Б. Ёйтса.

365

(175) Блискоокий... святоокий – описані відповідно Еглінтон та А. Е.; олав – мудрець і бард у дохристиянській Ірландії.

366

(175) Одинадцять щирх ірландських хлопців із Віклоу... дванадцятро з Тайнагелі – Дж. Берн, прототип Кренлі, заявляв, що тузінь сміливців зумів би визволити Ірландію, і знайти можна таких у графстві Віклоу; Тайнагелі – містечко у Віклоу.

367

(175) Щербата Катлін – вона ж «убога бабуся», символ Ірландії у п'єсі Ёйтса «Катлін-ні-Гуліен»; «в її домі чужинець» – ірл. прізвисько англійців.

368

(175) В затінку гірської долини – назва п'єси ірл. драматурга Дж. М. Сінга (1871–1909).

369

(175) Старий Бен – Бен Джонсон (1572–1637), англ. поет і драматург, друг Шекспіра.

370

(175) Яків Перший, чи Есекс – версії прототипів Гамлета. Есекс – Роберт Девре, другий граф Есекс (1566–1601).

371

(175) Гюстав Моро (1826–1898) – франц. художник.

372

(176) Стівен подумки іронізує над теософами.

373

(176) Тут і тепер, крізь які... – парафраз трактату блаж. Августина «Про безсмертя душі».

374

(176) Книга Жюбенвіля – «Ірландський міфологічний цикл», книга франц. вченого М. А. д'Арбуа де Жюбенвіля (1827–1910), англ. переклад якої, зроблений Р. Вестом (Кращем), побачив світ у Дубліні 1903 р.

375

(177) Стівен Маккенна (1872–1954) – ірл. філософ і лінгвіст.

376

(177) Гамлет, або Неуважний – друга назва радше іронічна: «Неуважний» (1697) – комедія фр. драматурга Ж.-Ф. Реньяра (1655–1709), герой якої, Леандр, «найзабудькуватіший на світі чоловік», явно пародіює Гамлета.

377

(178) «Безжурний жебрак» – славетний вірш Кіплінга на підтримку Англо-бурської війни.

378

(178) Роберт Грін (бл. 1558–1592) – англ. письменник, що в одному зі своїх памфлетів засуджує Шекспіра, вживаючи зокрема вираз «кат душі» – але не про Шекспіра, а про Хіть.

379

(178) Син різника – це лиш одна з версій про те, чим займався Джон Шекспір (пом. 1601); є ціла низка й інших припущень.

380

(178) Дев'ятеро життів – У «Гамлеті» вісім смертей; можливо, Стівен додав до рахунку ще й смерть Гамнета, померлого 1596 р., в одинадцять літ, а ще можливо, що він притяг сюди середньовічне повір'я в дев'ять смертей котів.

381

(178) Гамлети в хакі – англ. солдати («джентльмени в хакі» у «Безжурному жебраку»); «Стріляйте без вагань!» – легендарний наказ капітана Планкетта, що придушив повстання ірландців у Корку 1887 р.

382

(178) Концентраційного табору, що його оспівав містер Свінберн – ідеться про вірш Свінберна «На смерть полковника Бенсона» (1901), де звеличувалися англ. солдати – підкорювачі бурів.

383

(178) Настрахати так, щоб у нас усе тіло тремтіло – хрестоматійний вираз товстого Джо в «Піквікському клубі».

384

(178) Limbo patrum – букв. «край отців», у католицькому богослів'ї місце перебування душ «прабатьків» – старозавітних праведників до спокутної жертви Христа.

385

(179) Сер Френсіс Дрейк (1540–1596) – славетний англ. мореплавець, пірат, переможець «Непереможної Армади».

386

(179) Дім гугенотів на Сілвер-стріт – анахронізм: дані про мешкання тут Шекспіра (в 1598–1604 рр.) знайдено тільки 1910 р.

387

(179) Лебідь Ейвона – з вірша Бена Джонсона «Пам'яті Вільяма Шекспіра».

388

(179) «Король і не король» – назва трагікомедії Френсіса Бомонта (бл. 1584–1616) і Джона Флетчера (1579–1625), яка має сліди впливу Шекспіра.

389

(179) Ричард Бербедж (бл. 1567–1619) – перший виконавець ролі Гамлета, провідний актор «Глобуса».

390

(179) Жан Марі Вільє де Ліль-Адан (1838–1889) – фр. поет і драматург романтико-символістського напрямку; А. Е. цитує його п'єсу «Аксель».

391

(179) Спрямує на них потік... – з пісні друїда у віршованій драмі А. Е. «Дейдрє» (1902).

392

(180) Із того берега Бойну. – Рассел був з Ольстеру, кордоном якого вважалася річка Бойн.

393

(180) Ентелехія – Арістотелеве поняття, означає повну здійсненість потенційного.

394

(181) Як слід народжувати думки... – Платон визначав філософський метод Сократа, чия мати була повитуха, як «маєвтику», повивальне мистецтво.

395

(181) Епісихідіон – гармонія душ (гр.), назва вірша Шеллі; Сократидідіон ужив Аристофан у комедії «Хмари».

396

(181) Лолларди – ранньореформістський рух в Англії (з XIV ст.); квакер Лістер – «лоллард» як радикальний протестант.

397

(181) «Ти прощай, моя дівчино...» – англ. та ірл. пісня, але не Шекспірових часів.

398

(181) Час... її блакитні вікна – натяки на поему Шекспіра «Венера й Адоніс».

399

(181) Гортензіо називає її юною і гарною – «Приборкання норавливої», I, 2.

400

(181) «Палкий пілігрим» – назва збірки віршів, яка вийшла 1599 р. із зазначенням Шекспіра як автора, але Шекспіровими там визнано лише чотири чи п'ять поезій.

401

(181) Двадцятишестилітня була Енн Гетевей в рік весілля, 1582.

402

(181) Сіроока богиня – Венера в поемі Шекспіра й Атена в поемі Гомера.

403

(181) В жита... – «Як вам це сподобається», V, 3.

404

(182) Вільям Дж. Пайпер (1868–1941) – ірл. літератор і мандрівник.

405

(182) Четвер. У нас збори – Четвергові зібрання Герметичного товариства відбувалися у мебльованих кімнатах Доусона. «Ізида без покрову» (1876) – один із чільних творів О. П. Блаватської. Ацтецький логос – у «Розповіді Ісиді» стверджується, що ацтецький міф істотно ідентичний єгипетському й вавилонському. У клітці плоті замкнена душа... – з вірша «Мімікрія, що коливає душу» Луїса Г. Вікторі.

406

(182) Рассел зібрав до купи цілу в 'язку віршів – збірка «Нові пісні» вийшла у квітні 1904 р.

407

(183) Падрайк Колам (1881–1972), Джеймс Старкі (1879–1958) – ірл. поети.

408

(183) Найсамотніша з дочок Ліра – у «Пісні Фіаннули» йдеться про дочку бога Мананаана МакЛіра, а не про доньку короля Ліра.

409

(183) Гаррі Ф. Норман (1868–1947) – редактор газети «Айриш гомстед».

410

(183) Лис Христа – засновник секти квакерів Джордж Фокс (1624–1691); обігрується лексичне значення прізвища Фох – «лисиця». Нью-Плейс – будинок Шекспіра у Стратфордї в його зрілі роки.

411

(184) Яким ім 'ям назвався Ахілл... – античні джерела повідомляють, що Ахілл мав жіноче ім'я Пірра «руда».

412

(184) Маленький Джон – один із легендарних соратників Робіна Гуда, здоровило; Дж. Мур іронічно дав це прізвисько щуплявому Дж. Еглінтону.

413

(185) Мессієр Брунетто – Брунетто Латіні (бл. 1210 – бл. 1295), італ. поет і дипломат.

414

(185) Душа горить, мов червона вуглина – з есею Шеллі «Захист поезії» (1821).

415

(185) Вільям Драммонд із Готорндена (1285–1644) – шотл. поет.

416

(185) Ернест Ренан (1823–1892) – фр. історик і письменник, захоплювався пізніми драмами Шекспіра.

417

(186) Штукарі шифрами – автори, що намагалися знайти в текстах Бекона й Шекспіра шифр, що довів би Беконове авторство.

418

(186) На схід від сонця, на захід від місяця – назва збірки норвезьких казок, яка вийшла в англ. перекладі 1859 р.

419

(186) Скільки миль до Дубліна? – варіація дитячого віршика «Скільки миль до Вавилона?»

420

(186) Міранда – героїня «Бурі», Пердіта – «Зимової казки».

421

(186) Мистецтво бути дідусем – назва збірки віршів для дітей В. Гюго.

422

(186) Смаглява леді сонетів – героїня сонетів Шекспіра й назва п'єси Б. Шоу (1910).

423

(187) Лорд у літературі – вираз Теннісона у вірші «До Вергілія» (1882).

424

(187) Ікло вепра вразило його... – натяк на Адоніса («Венера й Адоніс»), ураженого вепрячим іклом, і на подібну пригоду Улісса («Одіссея», XIX, 393).

425

(187) Перса Імогени – «Цимбелін», I, 2.

426

(188) Псевдомалахія – Мулліган теж Малахій, але не пророк. Йоганн Мост (1846–1906) – нім. анархіст, схвалив у своїй газеті «Свобода» вбивства у Фенікс-парку й потрапив за це до англійської тюрми.

427

(188) Шекспір... це той хлоп, хто пише, наслідуючи Сінга – зроблене Ёйтсом порівняння Сінга з Есхілом породило в Дубліні низку жартів у цьому дусі.

428

(189) Суддя Бартон – Д. П. Бартон (1853–1937), автор книги «Зв'язки між Ірландією та Шекспіром» (1919).

429

(189) Ознака потамованого жадання – з епіграми Блейка «Відповідь на запитання» (1793).

430

(190) Оце я й розкажу тобі – пародійна імітація стилю творів Сінга.

431

(191) Іцик Мойша – злодійкуватий єврей, комічний персонаж англ. гумористичної преси кінця ХІХ в.

432

(191) Він такий грек, що й самим грекам до нього далеко... – натяк на педерастію.

433

(191) Грізельда – героїня останньої новели «Декамерону» Боккаччо.

434

(192) Сер Волтер Ролей (бл. 1554–1616) – англ. поет, мандрівник, двірський Єлизавети, страчений Яковом І.

435

(192) Пенелопу Рич деякі автори вважали героїнею сонетів Шекспіра.

436

(192) Вільям Девенант (1606–1668) – англ. поет і драматург.

437

(192) Дочка Гаррі, того, що шість разів брав нову жінку – Єлизавета, дочка Генріха VIII, що мав шість дружин.

438

(192) Її друзі, вельможні леді, що жили по сусідству – із поеми «Принцеса» (1847) А. Теннісона.

439

(194) Джон Джерард (1545–1612) – англ. ботанік, доглядач королівських садів.

440

(193) Родичі Шекспіра: Мері й Джон (пом. 1601) – його батьки; Джоан Гарт (1558–1646) – сестра, померла пізніше його і братів Едмунда (1569–1607) та Ричарда (1584–1613), а також, гадає Стівен, й останнього брата, Гілберта; Джудіт – менша дочка; Сьюзен – старша дочка.

441

(194) Античні автори згадують... – всі відомості про Арістотеля – з Діогена Лаертського.

442

(194) Помер із перепою. – У щоденнику Дж. Ворда (1629–1681), стратфордського вікарія, є запис, буцім Шекспір помер, захворівши після великої п'ятики з Беном Джонсоном.

443

(195) Едвард Дауден (1843–1913) – професор англ. літератури в Коледжі Триніті.

444

(195) Шекспір і Ко – Стівенова пророча формула: книгарня «Шекспір і Ко» від 1920 р. – головна опора Джойса в Парижі.

445

(195) Генрі Четтл (бл. 1560 – бл. 1607) – англ. драматург і видавець, якого мають за прототип Фальстафа.

446

(195) Людського м'яса фунт – «Венеціанський купець», I, 3.

447

(195) Джон Обрі (1626–1697) – один із перших збирачів даних про Шекспіра.

448

(195) Родріґо Лопес, лікар Єлизавети, страчений у липні 1594 р. за звинуваченням у намірі отруїти королеву. Страта була жорстока, але немає свідчень про серце. Після цієї страти в Лондоні стався спалах антисемітизму.

449

(195) Шотландський мудрагель – Яків Стюарт (1566–1625), написав трактат про бісів.

450

(195) Мафекінг – містечко у Південній Африці, оплот англійців; ця назва стала символом шовінізму.

451

(195) Ось повернувся... «Відважний мореплавець»... – 1610 р. в Англію повернувся не «Відважний мореплавець», що потонув у Бермудському трикуті, а його врятована залога.

452

(195) Рудокоса Бесс – прізвисько королеви Єлизавети, що нібито дала вказівку Шекспірові написати «Віндзорських жартівниць».

453

(196) Треба себе угамувати – Бен Джонсон свідчить про Шекспіра, що до того доводилося застосовувати фразу римського імператора Авґуста про багатослівного оратора Катерія: «Треба його вгамувати».

454

(196) Незчисленномислий Шекспір – вираз Кольриджа («Літературні біографії», 1817).

455

(196) Християнські закони забороняли лихварство християнам, тим самим лишаючи поле діяльності євреям.

456

(196) Татусь Нікто – у Блейковій міфології кровожерне божество пекла й гніву.

457

(197) «Гачки й петлі...», «Найдушоспасніша табакерка...» – назви пуританських брошурок.

458

(197) Немилосерді преподобники – частина назви Бернсового вірша.

459

(197) «Отець» Магі не був з графства Антрім, але рід Магі пов'язувався з місцем у цьому графстві, яке називалося «острів Магі».

460

(198) Мор – старший, великий (ірл.).

461

(198) Галузка яблуні-дички – образ в одній зі згаданих вище поем Вордсворта.

462

(198) Цю п'єсу – «Гамлета».

463

(198) Каландріно – герой третьої новели Дев'ятого дня «Декамерону».

464

(198) Цариці з породистими бугаями – йдеться про міф про Пасифаю, дружину царя Міноса, яка запалала пристрастю до бика.

465

(199) Рю Мсьє-ле-Пренс – паризька вулиця, що на початку XX ст. була у кварталі публічних домів.

466

(199) Бульдог Аквінський – св. Тома; домініканці, до яких він належав, каламбурно прозивалися «доміні канес» – пси Божі (лат.).

467

(199) Саутгемптон – Генрі Райотслі, третій граф Саутгемптон (1573–1624), ще один із гаданих авторів Шекспірових п'єс.

468

(199) Поет під тим самим ім'ям у цій самій комедії помилок. – У «Комедії помилок» Шекспіра близнюки мають іще й однакові імена.

469

(199) Природа... не сприяє довершеності – з есея Дж. Еглінтонна «Апостольське наступництво» (1901).

470

(199) Ймення його матері... в Арденському лісі – ім'я матері Шекспіра Мері Арден.

471

(199) Сцена з Волумнією – «Коріолан», V, 3. Брандес і Гарріс пов'язують образ Волумнії з Шекспіровою матір'ю.

472

(199) Хто така Клеопатра... хто Крессіда й Венера... – За Стівеновою теорією, прообразом усіх цих героїнь, владних спокусниць, мала бути Енн Гетевей.

473

(200) Що там в імені? – «Ромео і Джульєтта», II, 2.

474

(200) Ричард-горбань – «Ричард III».

475

(200) Гарне ймення, Вільям – «Як вам це сподобається», V, 1.

476

(200) Джон О'Гонт – персонаж п'єси «Ричард II».

477

(200) Зірка, яка сяє і вдень – У листопаді 1572 р., коли Шекспірові було 8 років, над Дельтою Кассіопеї спалахнула наднова зірка.

478

(201) Шоттері – село, де до заміжжя жила Енн Гетевей.

479

(201) Класний штукар – так Стівен у «Портреті» (р. 5) називає Дедала міфічного, якого має за свого патрона-покровителя.

480

(201) Pater, ait – за Овідієм, Ікар, падаючи, кликав батька.

481

(202) Отець Патрик С. Дайнін (1860–1934) – ірл. філолог і письменник, що писав ірландською.

482

(202) В аптеці. Моє точило. – Станіслав Джойс, менший брат письменника, був помічником аптекаря до лютого 1904 р. Джеймс дав йому прізвисько Точило (пор. блазня Бруска у «Як вам це сподобається»), бо звик на ньому відточувати свої думки.

483

(202) Голос Ісава. Півцарства за ковток. – Стівенова спрага змушує його згадати «півцарства за коня!» Ричарда III й Ісава, що віддав первородство за сочевичну

юшку.

484

(202) Він помістив Богемію... – два славетні «промахи» Шекспіра: корабель причалює до «пустель Богемії» («Зимова казка», III, 3), а Улісс посилається на Арістотеля («Троїл і Крессіда», II, 2).

485

(203) Доньку... в подружній невірності – згідно з Лі, 1613 р. Сьюзен, за сприяння батька, порушила справу про наклеп у зв'язку зі звинуваченнями її в перелюбі; наклепник до суду не з'явився.

486

(203) Шекспір найбільший творець, окрім Господа Бога. – Із нарису Александра Дюма-батька «Як я став драматургом» (1836).

487

(203) Шовковицю Шекспір, за переказом, посадив у своєму саду в Нью-Плейс.

488

(204) Ліззі – старша онука Шекспіра, дочка Сьюзен.

489

(204) Дядечко Ричі – вираз, що веде і до Шекспірового брата, й до Стівенового дядечка (еп. 3).

490

(204) Якщо Юда рушить... до Юди – з есею М. Метерлінка «Мудрість і доля» (1899). Тут і далі одна з давніх інтерпретацій «Одіссеї» як «повернення до себе».

491

(204) Той драматург... – триває порівняння Шекспіра з Богом-Творцем.

492

(204) Вайльд у своїх платонічних діалогах – два есеї Вайльда, «Зруйнування брехні» (1889) і «Критик як художник» (1891), написані у формі діалогу, але геть не платонічного.

493

(205) Карл Бляйбтрой (1859–1928) – нім. поет, драматург і критик, цюрихський знайомиць Джойса. З теперішнім герцоґом – з сьомим герцоґом Ратлендом, Джеймсом Меннерсом (1818–1906).

494

(205) Мекленбург-стрит (вона ж Тайрон-стрит) – вулиця публічних домів у Дубліні; Неллі-Незаймана й Розалі – героїні нецензурних віршів Гогарті.

495

(205) Енгусе, що мандрує з птахами – так Гогарті називав Джойса. Енгус – ірландський бог молодости, зображався із птахами. І Джойс і Гогарті добре знали вірш Їйтса «Пісня блукальця-Енгуса» (1899).

496

(205) Щовечірня розвага ірландців – натяк на «Вечірню розвагу феніїв» (1897), збірку Оссіанових легенд, яку створив Патрик Макколл (1861–1919).

497

(206) Тихоплинний Мінцій – вираз із Мільтонового «Лікіда».

498

(206) Паккрасень: Пак-Красень; Пак – дух-пустун, персонаж «Сну літньої ночі».

499

(206) Джоне Еглінтоне... до жінок не гоне? – стилізація під вірш Бернса «Джон Андерсон».

500

(206) Чин Чон Ег Лін Тон – натяк на пісеньку з оперети «Гейша».

501

(206) Як давні греки – типові програмні вислови керівників Театру Абатства – Ёйтса, леді Грегорі й ін.

502

(206) Його відшмагав цей вошивий Люсі. – Стівенові джерела вважають вірогідною бувальщину про те, що Шекспіра замолоду спіймано при крадіжці оленя з парку поміщика Люсі й вишмагано. Шекспірові приписують і баладу проти Люсі з повтором виразу «вошивий Люсі».

503

(206) «Тридцятирічна жінка» – роман Бальзака (1831).

504

(207) Ф. МакКерді Аткінсон – дублінський літератор з оточення Дж. Мура.

505

(207) Чи вчую я в провулку лайку... – пародія на поему Єйтса «Байле та Айлінн»(1903).

506

(207) Ти написав рецензію на писанину тієї старої плетуки Грегорі – йдеться про Джойсову рецензію, писану зарозуміло-поблажливим тоном, на книжку леді Августи Грегорі (1852–1932) «Поети і мрійники».

507

(208) Дочки Еріну (Ерінові дочки) – заснована Мод Тонн патріотична жіноча організація.

508

(209) Я боюсь за тебе, старий мореплавцю – рядок із поеми Кольриджа «Сказання про старого мореплавця» (1798).

509

(209) Оксенфордські нахили. – У статті про Вайльда Джойс писав, що схильність до гомосексуалізму – «логічний і неминучий продукт англосаксонської системи коледжів та університетів».

510

(209) Тачка сонця над аркою мосту. – Камінчик у город Джона Рескіна (1819–1900), що закликав молодь займатися не некорисним спортом, а будівництвом доріг.

511

(209) Мир Цимбелінових жерців-друїдів... – фінальна сцена «Цимбеліна».

512

(210) Очільник (дому) – титул окружного голови ордену єзуїтів.

513

(210) В. Е. Сван – директор дублінського притулку для вбогих дітей.

514

(210) Кардинал Томас Волсі (бл. 1475–1530) – лорд-канцлер Англії за Генріха VIII.

515

(211) Провінціал – титул регіонального керівника ордену єзуїтів.

516

(212) Закореніла омана (неподоланне невідання) – католицька формула, що визначає становище протестанта щодо істинної віри.

517

(214) I весільний передзвін... – початок поеми «Весілля в Малагайді» ірл. поета Дж. Гріффіна (1803–1840).

518

(214) «Баронська старовина» (бл. 1902) – історико-побутова книжка, яку видав О. Конмі.

519

(216) За Англію, за рідний дім і красу – з англ. пісні «Смерть Нельсона».

520

(220) «Жінка в білому» (1860) – роман В. Коллінза; одна з його героїнь – Меріен, а не Меріон.

521

(220) Т. Вулф Тон (1763–1798) – герой ірл. визвольного руху.

522

(221) Марія Кендалл (1874–1964) – славетна англ. опереткова акторка.

523

(221) Рінгабелла і Кроссгейвен – відповідно, бухта і село на півдні Ірландії, у графстві Корк.

524

(221) Шовковий Томас – усі відомості Ламберта про нього правильні.

525

(221) Він заїхав... в Томас-корт – обидва твердження Лава хибні.

526

(222) О'Коннор, Вексфорд – компанія, якій належали фургони.

527

(222) Фіцджеральди, вони ж Джеральдини або графи Кілдерські – древній англо-ірл. рід.

528

(225) Ти подивись, як перший промінь... – квартет із дії I опери Майкла Болфа «Облога Ла Рошелі» (1835).

529

(229) Квартирант нагорі помер – один із виразів Джона Джойса.

530

(231) Там... Еммета повісили – Кернан справді наближається до місця страти Роберта Еммета.

531

(231) Часи чварів – Кернан, прихильник англійців, називає чварами повстання 1798 р.

532

(231) Сер Йона Баррінгтон (1760–1834) – ірл. юрист, автор не надто вірогідних мемуарів.

533

(231) То був темний час і вік лихий – з вірша «Пам'яті полеглих» (1843) ірл. поета Дж. К. Інграма (1823–1907) про повстання 1798 р.

534

(231) Під мурами Росса – з балади «Стрижений хлопчина»; облога Росса – невдала операція повстанців 1798 р.

535

(232) «Життя і чудеса кюре з Арса» – кюре з Арса (Жан-Батіст Марі Віанне, 1786–1859) був канонізований лише 1925 р.

536

(233) Обличчя Стюарта, красунчика Чарльза – Карл I Стюарт (1600–1649).

537

(234) Толсел – («хижка митника», ірл.) – стародавня споруда в центрі Дубліна.

538

(235) Бодега – шинок винокомпанії Бодега.

539

(239) І біла смерть... – з вірша Свінберна «Буття».

540

(239) У Відні професор Покорний – Юліус Покорний (нар. 1887), кельтолог, але посилення на нього – анахронізм, бо 1904 р. йому було лише 17 років.

541

(240) Будинок Вайльда – будинок батька Оскара Вайльда, лікаря-окуліста.

542

(241) Кео... з сержантом Беннеттом... – наприкінці квітня в Дубліні відбувся боксерський матч між дублінцем М. Л. Кео й англ. армійцем Гаррі (а не Беннеттом).

543

(241) Фіцсімонс – англ. боксер, що нокаутував Джема Корбета 1897 р. і став чемпіоном світу.

544

(243) Вільям Гамбл, граф Дадлі (1866–1932) – лорд-намісник Ірландії (1902–1906).

545

(243) Том Деван – ідеться про Тома Девіна, Джойсового друга.

546

(244) Там, де... король Біллі – кінна статуя завойовника Ірландії Вільгельма III Оранського. Остаточно знесена 1929 р.

547

(245) Моріс Е. Соломонс – віце-консул Австро-Угорщини, власник фірми з виготовлення окулярів та слухових апаратів.

548

(245) Покійна королева... 1849 року... – королева Вікторія відвідувала Ірландію 1849, 1853, 1861 і 1900 рр.

549

(251) Діви Чеппі – релігійні статуетки у вітрині майстерні фірми «Пітер Чеппі й сини».

550

(251) (А він таки був) простак Саймон – герой популярної дитячої пісеньки.

551

(252) Русявих волосин Віргінії, русалки – «русалка» – одна з марок віргінського тютюну.

552

(252) О, Айдолорес – з оперети «Флорадора» (1899) англ. композитора Леслі Стюарта.

553

(254) Вже гаснуть зорі... – з пісні «Прощай, кохана» Джейн Вільямс і Джона Гаттона.

554

(255) Гряде герой-покоритель – початок вірша Т. Морелла.

555

(258) «Кохання і війна» – дует Т. Кука.

556

(258) Чому він так швидко – антична алюзія: за Аполлодором (але не Гомером!) сирени, коли не змогли полонити Одиссея, кинулися в море й загинули.

557

(259) Мерріон-сквер – багатий район Дубліна.

558

(259) Дочка полку – назва комічної опери Г. Доніцетті.

559

(262) M'аррагі – арія Ліонеля з опери «Марта».

560

(262) «Сомнамбула» (1831) – опера В. Белліні (1801–1835).

561

(262) Джо Маас (1847–1886) – славетний англ. тенор.

562

(263) «До покійників лягай» – англ. пісня.

563

(263) Усе вже пропало – арія Аміні з «Сомнамбули».

564

(263) Луна. I милозвучний відгук – з вірша «Луна» Т. Мура.

565

(265) Дженні Лінд (1820–1887) – славетна співачка, шведка.

566

(265) Терен'юр – інша назва Раундтауна.

567

(266) «Чекання» – англ. пісня (Г. Мілларда на слова Е. Г. Флагг (1867)).

568

(266) В старому Мадриді – англ. пісня (Г. Троттера на слова Дж. Бінгема).

569

(267) Зрадливице, прощатись нам пора – назва амер. пісні.

570

(268) Моя заблукана – з арії Ліонеля.

571

(269) «Пісня квітів» – вірш Г. Гайне.

572

(271) Музика нас зачаровує – із початкової сцени п'єси «Наречена в жалобі» (1697) В. Конгріва (1670–1729); подібна цитата з Шекспіра («Міра за міру», IV, I).

573

(271) Волтер Бепті (1850–1915) – професор співів у Дубліні.

574

(272) Кров теж море – образ іде від поеми Ф. Флетчера (1582–1650) «Пурпуровий острів».

575

(273) Що там розказують буйні хвилі? – дует Ст. Гловера.

576

(273) Qui stegno – арія Зарастро з дії II «Чарівної флейти» Моцарта.

577

(274) Лежи собі, песику – з дитячої лічилки.

578

(274) «Пісня останнього менестреля» – поема В. Скотта.

579

(275) Майкл Ганн (пом. 1901) – управитель театру «Гейсті» в Дубліні.

580

(275) У рідному домі – варіація популярної англ. пісні Наш любий рідний дім.

581

(275) Персидський шах... висякався в завісу. – Візит шаха Персії до Англії 1889 р. породив хвилю подібних анекдотів.

582

(276) Про дев'ятсот четвертий рік – із вірша «Пам'яті полеглих», із заміною 1798 на 1904.

583

(276) Над печальними хвилями моря – з опери «Венеціанська наречена» (1843) Дж. Бенедикта.

584

(278) Луїджі Лаблаш (1794–1858) – бас, славетний співак ХІХ в.

585

(278) «Остання троянда літа» – пісня Т. Мура, яка увійшла до опери «Марта».

586

(279) Рука, що гойдає колиску, править... світом. – З вірша амер. поета В. Р. Воллеса (бл. 1819–1881).

587

(279) Дороги чоловіка до дівки – Притч 30, 19, а також назва анонімного порнографічного роману кінця ХІХ в.

588

(280) Оркестр Мікі Руні – згадується і в «Поминках по Фіннегану», з поясненням С. Монаса як «оркестр Марконі», себто радіо.

589

(280) Джон. Розбудить мертвого – з англ. пісні.

590

(281) Ніколи, хіба що інколи – з оперети Гілберта й Саллівана «Корабель «Фартух» (1878).

591

(281) Зайшов юнак – варіація «Стриженого хлопчини».

592

(281) Сім останніх слів – ораторія Меркаданте.

593

(281) Чесні люди... піднімуть із нами – з «Пам'яті полеглих».

594

(283) У Божого Джона, в притулку для шизів. – Дім св. Іоанна Божого, лікарня для душевнохворих.

595

(284) В землі чудовій Інісфайл – із перекладу Дж. К. Менгена (1803–1849) давньоірл. поеми «Подорож принца Альфреда по Ірландії».

596

(285) Рорі – прізвисько селян, що боролися за переділ землі наприкінці ХІХ в.

597

(286) Сльоза й усмішка – з вірша Т. Мура «Ерін, сльоза й усмішка...».

598

(289) Маунтджой – дублінська в'язниця.

599

(289) Сини Леди – близнюки Кастор і Поллукс.

600

(290) Віллі Меррей – дядечко Джойса і прототип Ричі Гулдинга.

601

(291) Банба – одна з найдревніших богинь ірл. Пантеону.

602

(292) В твоїх очах проблискує сльоза... – варіація рядка з вірша Т. Мура.

603

(293) З чорного краю – із протестантського Ольстеру.

604

(293) Ереб – у гр. міфології бог підземного мороку на шляху до Аїду.

605

(294) Кілмейнгемська в'язниця – дублінська тюрма, де 14 травня 1883 р. був повішений Джо Бреді.

606

(294) Пристрасть живе й по смерті – з віршованих «Дослідів про мораль» англ. поета А. Поупа (1698–1744).

607

(294) Блюмендуфт – аромат квітів (нім.).

608

(294) Героїв шістдесят сьомого – в березні 1867 р. фенії здійснили спробу повстання.

609

(295) Брати Шири – учасники повстання 1798 р., схоплені за доносом і страчені.

610

(295) Місіс О'Дауд – господиня дублінського готелю «Міський герб».

611

(295) Любі друзі з нами поруч... – з вірша Т. Мура «Чи знайдеться такий ще раб».

612

(296) Сперанца – Надія (іт.), псевдонім Джейн Франчески Елджі, леді Вайльд (1826–1896), матері Оскара Вайльда, авторки патріотичної поезії.

613

(296) У ніч перед тим, як Ларрі повели на шибеницю – народна ірл. балада кінця XVIII в.

614

(297) Дата народження св. Патрика невідома, але день його пам'яті – 17 березня.

615

(297) Пагамімі – «плати мені, мені» (іт.); тридцять дві кишені – за числом графств Ірландії.

616

(297) Gladiolus – первісно невеликий римський меч, від якого згодом дістала ім'я квітка – гладіолус.

617

(297) Євнух Каталані – Анжеліка Каталані (1779–1849), славетна італ. співачка, чий голос нагадував сопрано хлопчика чи кастрата.

618

(297) Революція Рієнці – повстання римської бідноти 1347 р. під проводом Кола ді Рієнці (1313–1354).

619

(298) Шейло, ти ж моя кохана – одна з алегоричних назв Ірландії.

620

(299) Ляжем, любко, під копичку – із пісні «Шарабанчик» на слова С. Ловера.

621

(300) Ірландія твереза – Ірландія вільна – гасло Товариства тверезости.

622

(300) Кінантропія – собаколюдськість або собакоолюднення.

623

(300) Оун Гаррі – напівміфічний ірл. король III ст.

624

(300) Тендітна Гілочка – переклад ірл. псевдоніму, під яким писав Дуглас Гайд.

625

(301) Ентоні Рафтері (бл. 1784–1834) – сліпий ірл. поет, якого відкрив Гайд.

626

(301) Валлійський енглін – складна середньовічна форма силабічного вірша, якій аж ніяк не відповідає наведений вірш.

627

(303) Кучерявий Іопас – співець на бенкеті Дідони, «Енеїда», 1, 742.

628

(304) Слуг-на-г'Ейреанн – патріотична організація, що справді спрямувала парламентський запит стосовно заборони ірл. спортивних ігор у Фенікс-парку.

629

(305) Срейд-на-Бретан-Бхеаг – Мала Брітн-стрит (ірл.).

630

(306) І нація стане ірландська... – патріотична пісня на слова Т. О. Девіса (1814–1845).

631

(306) Представники духівництва – всі реальні особи, за винятком Б. Р. Слетрі.

632

(308) Яскрава центральна зірка – «Кінець – ділу вінець», I, 1.

633

(308) Кажу я собі, кажу я – з оперети Гілберта й Саллівана «Пер і пері» (1882).

634

(308) Гора Кальна – лат. назва Гібралтарської скелі.

635

(308) Аламеда – парк у Гібралтарі.

636

(309) Джиммі Джонсон – превелебний Джеймс Джонсон (1870–1900), шотл. священник-пресвітеріанець, автор повчальних брошур.

637

(310) Саммергілл – бідний квартал Дубліна.

638

(310) Справа Седгроува проти Гоула – реальний факт, але рішення було протилежне: листівку не визнано доказом наклепу.

639

(311) Сокільничий – переклад прізвища Фолконер.

640

(311) Бреґони (брехони) – судді в давній Ірландії.

641

(311) Синедріон від дванадцяти колін Іарових. – Джойс зближує давню Ірландію з давнім Ізраїлем.

642

(312) Перелюбниця із своїм коханцем – Деворгілла й Дермот МакМурровг.

643

(313) Нельсон... дивився в прозору трубу сліпим своїм оком – під час битви з данським флотом 2 квітня 1801 р. Нельсон відмовився виконати наказ про відступ – підніс зорову трубу до свого сліпого ока й мовив: «Я не бачу сигналу!»

644

(313) Червона рука – емблема ірл. клану О'Нілів.

645

(313) На алебастрових тронах – на унітазах.

646

(314) Гіральд Камбрійський – Гіральд де Баррі (бл. 1146 – бл. 1223), англ. хроніст, автор двох книг про Ірландію.

647

(315) О'Міміза-сан – героїня оперети «Гейша».

648

(315) Щенята (дворяжки) – прізвисько англосаксів із раннього Середньовіччя.

649

(316) Так спалили... в Омасі, Джорджія – описаний суд Лінча стався в Омасі, Небраска, 28 вересня 1919 р.

650

(317) Старий цинік сер Джон Бересфорд – злиття двох постатей водно: адмірал-ірландець Джон Бересфорд (1768–1844) не вирізнявся жорстокістю, зате нею вславився його тезко, податковий комісар Джон Бересфорд (1738–1805), улаштована яким школа верхової їзди була головним місцем катувань повстанців 1798 р.

651

(317) Ніколи не буде рабами – з гімну «Прав, Британіє, морями».

652

(317) Велика Ірландія за океаном – так ірландці часто називали США або тамтешню ірл. громаду.

653

(318) Бідна старенька казала нам, що французи... – із старовинної балади «Шан ван вохт» («Бідна старенька», ірл.) про невдалу висадку фр. військ на узбережжі Ірландії, в Кіллалі, 1798 р.

654

(320) Прадавня ірландська хустка – опис носової хустини Громадянина – «карнавалізація» Гомерового опису перев'язу Геракла («Одіссея», XI, 609–614); Книга Баллімот – середньовічна (бл. 1391 р.) антологія історичних матеріалів.

655

(320) Новий Єрусалим – сіоністський рух.

656

(321) Любов любить любити любов – пародійний парафраз «Сповіді» Блаж. Августина.

657

(321) Кромвель і його залізної бокі – їхня ірл. експедиція 1649 р. – один з найкривавіших епізодів в історії країни.

658

(322) Ананій Богослов Барбон (бл. 1596–1679) – фанатичний проповідник-протестант.

659

(324) Джуніус – псевдонім, так і не розкритий, автора дошкульних викриттів короля Георга III та його міністрів, друкованих у лондонському журналі (1769–1772).

660

(325) Дж. Дж. і С. – віскі «Джеймісон».

661

(329) Прокляття Кромвеля – ірл. прокляття, що прикликає на голову ворога всі муки, що Кромвель завдав ірландцям.

662

(329) Якби до місяця дострибнув наш єврей-рей-рей – варіація амер. пісеньки «Якби на місяця видерся злодій».

663

(330) Меркаданте не був єврей.

664

(330) «Вернися в Ерін» – сентиментальна пісня на слова Карлотти А. Барнард (1830–1869); Ракоці-марш – угорський національний гімн.

665

(331) Кембрії і Каледонії – Вельсу й Шотландії.

666

(333) Вознесіння Блума подібне вознесінню Ілії.

667

(333) Як шмат гною з лопати – з виразів Джона Джойса.

668

(334) Церкву... Марії, зірці морів – Зоря морів – хибна середньовічна етимологія д.-євр. Імени Богоматері, Маріам.

669

(335) Флора Мак-Флімзі – героїня популярної амер. поеми «Нічого одягти» (1857).

670

(336) Хто ж така була Герті? – Прототипом її стала сусідка Джойсових юних літ Сьюзі Маккернан.

671

(337) «Прінсес новелет» («Новини принцеси») – лондонський тижневик для дам.

672

(339) А рік до того ж високосний... – за звичаєм, у високосний рік жінка може перша робити шлюбну пропозицію.

673

(344) Мартін Гарві (1863–1944) – англ. актор.

674

(344) Щоб вони удвох убиралися завжди однаково через... п'єсу – мелодрама «Дві троянди» (1870) Дж. Олбері, де героїні-сестри однаково одягаються.

675

(348) Вечірні дзвони – назва й початкові слова відомого вірша Т. Мура.

676

(349) Луїс Дж. Волш (1880–1942) – ірл. юрист і поет-дилетант.

677

(354) Нансукові панталони – були сміливою новинкою моди на зламі віків.

678

(355) Анна Брейсгердл (1663–1748), Мод Бренском (1875–1910) – уславлені англ. акторки-красуні.

679

(355) Місіс Клінч – знайома родини Джойсів, Аппієва дорога – вулиця в Дубліні.

680

(357) Її дівоче прізвище було... – ірл. варіація амер. балади «Джемма Браун».

681

(358) Антоніо Джульїні (1827–1865) – італ. тенор, мав успіх у Дубліні.

682

(359) Матінка Шіптон – напівлегендарна авторка «Пророцтв матінки Шіптон» (XVI ст.).

683

(360) Грейс Дарлінг (1815–1842) – дочка доглядача маяка, що разом із батьком прославилася порятунком пасажирів із затонулого корабля 1838 р. Після її смерти Вордсворт написав на її честь поему «Грейс Дарлінг».

684

(361) Ріп ван Вінкль – герой однойменної новели у збірці В. Ірвінга «Книга ескізів», який проспав двадцять років у горах; «Легенда про Сонну печеру» – інша новела в тій самій книзі, не пов'язана з Ріпом.

685

(361) Пташка... напилася з глечика, кидавши туди камінців – байка Езопа «Ворона і глек».

686

(362) Доки Джонні знову завітає додому – амер. пісня часів Громадянської війни.

687

(362) Тефілім. – Блум має на увазі мезузу, сувій з коротким священним текстом, що вивішується на входних дверях.

688

(364) «Шотландські вдови» – шотл. страхова компанія з філією в Дубліні.

689

(364) Навколо Кіша за вісімдесят день – варіація назви роману Ж. Верна.

690

(366) На Південь до Голлса ідемо! – триразовий вигук наслідує стиль «арвальської пісні», обрядового гімну «арвальських братів» – давньоримських жерців, що підносили моління Марсові й Ларам за врожай.

691

(366) Горгорн – Гор-Горн: глава Пологового притулку Горн і він же, за сумісництвом, єгипетський сонячний бог Гор.

692

(367) О'Шіл, О'Лі, О'Гіккі – давні ірл. родини спадкових лікарів.

693

(367) Усе-таки стиль Епізоду 14 не настільки архаїчний, аби відтворювати його мовою «Повісти вряних літ», як вирішили перекладачі російської версії «Улісса», тож українські перекладачі зробили тут ставку на особливу загальну вичистість стилю і зрозумілість тексту навіть для «непідготовленого читача». Адже загальноновизнано: переклад має бути не менш прозорий за оригінал, а то й прозоріший.

694

(368) О'Гер Цілитель – один з лікарів Притулку, що помер навесні 1904 р.

695

(369) Посудини, чар-діями Магончі сотворенні – в оригіналі Mahound, що, як не крути, дає не Бохміта-Восміта-Магома-Магомета... (версії різних перекладачів), а Ma-Hound (Матір-Собаку, букв. Матір-Гончу), себто божество, аналогічне чомусь такому, як, скажімо, жіноча іпостась єгипетського псоголового Анубіса, тим паче, що й більшість джерел стверджує: винайшли скло у Давньому Єгипті. «Єгипетську» версію начебто підпирають богиня Мешенет (Месхеніт), одне з божеств, що допомагають народитися фараонові, та фараон-об'єднувач Єгипту Менес (Менеї), засновник Мемфіса (Менфіса). Якщо ж тлумачити Ma-Hound як «Матір Собаки», то це буде, за Кіплінгом, та первісна жінка, що кинула вовкові, який наблизився до її вогнища, кістку, й тим його приручила, перетворивши на собаку. «Матір Собаки» могла випадково винайти й скло, якщо вогонь був досить сильний і палав на силікатному піску (чи кераміку, якщо розпалила багаття на глиноземі). Третя ж версія може пояснити, чому автор не дав ключів до цього загадкового імени: боявся можливих санкцій? Якщо він

гумористично сприймав Vati-canus як Vatti-Canis «Тато Пес» (чи «Папа Пес»), то містичною дружиною такого божества виявлялася, звісно, Ma-Fides, Ma-Faith, близька, звуковою подібністю, до Ma-Hound. Цьому сприяло, мабуть, ще й елементарне перетворення Ma-Goddess (Ma-Богиня) на Ma-Doggress (Мати-Собака) – як і нім. Ma-Göttin (Ma-Богиня) – на Ma-Hund, англ. Ma-Hound. Якщо припустити: тотемним предком європейського жіноцтва була Ma-Doggress, Мати-Собака, то в чоловіцтва, як відомо, найпопулярнішим тотемом був Та-Вовк: Ra-Wol-f (Ra-Wol-k), а це вказує на ап. Павла, духовного батька християнства – і на фізіолога Павлова (Pavlof) з його «собачими» експериментами. І це ще не вся, що відкривається, Пандорина скриня можливого «собачого» підґрунтя! Адже англ. Purr «цуцення» також мовно зближується з Pore-Папою, і домініканці, чільний християнський орден, залюбки, самими ченцями, переосмислено як Domini Canes, «пси Господні», й ірл. св. Каніс, і «собача» тема червоною ниткою сотається по канві оповісті: і розбухлий пес-потопельник, і переслідування Стівена й Блума псами, кожного своїм, метаморфози пса в Еп. 3; і кініки («собачі») з «собачим мудрецем» Антисфеном, і міркування про кінантропію (собаколюдськість), і собачі перетворення небіжчика Дігнема, Саймона Дедала, гонитва Гончої Зграї за Лисом, вигук Блума: «Християнська собака!»... Але християнські ченці могли б похвалитися хіба що винайденням скла вітражного, для світлобарвного оздоблення храмів.

696

(371) Св. Ультан Арбракканський – ірл. святий VII в., покровитель страждених дітей та сиріт.

697

(372) Святого Футина уд – культ св. Футина (галльський святий, III в.), за співзвуччям його імени з лат. і фр. дієсловом «злягатися», мав риси язичницьких фаллічних культів.

698

(373) Вікарій Христовий – папа; вікарій Брейський – назва сатиричної пісні про клірика, що міняв конфесії відповідно до змін політичної ситуації.

699

(374) «Штабу Штабелла» – нецензурна пісня, яку склав Гогарті.

700

(374) Майоран лагідний – з вірша «До місіс Марджорі Вентворт» Дж. Скелтона (бл. 1460–1529).

701

(374) Од Марії Екклзської – з лікарні Богоматері Скорботної на Екклз-стрит.

702

(375) Туллій – Марк Туллій Ціцерон (106–43 до н.е.), що схилився до стоїцизму.

703

(376) Три престарі сестриці – Мойри, гр. богині долі.

704

(376) Який премудрість вибудувала собі дім – пародія Дж. Ш. Берлі на дитячу скоромовку «Дім, що збудував собі Джек».

705

(378) Папіста... наведеного... у доброго вільяміта. – Дж. Мур перейшов із католицтва у протестантизм, хоча був назагал малорелігійний.

706

(379) Св. Світин – англ. святий IX в., його день – 15 липня.

707

(380) Біблія короля Якова – англійська, себто протестантська.

708

(380) За пророцтвом календаря Малахія – мова про Книгу пророка Малахії.

709

(380) Смерть коровам – фр. жаргонний вираз, що означає «Геть поліцію».

710

(382) Бик зі смарагдовим кільцем у носі – йдеться про буллу 1155 р., яку дав англ. королю Генріху II «фермер Миколай» – Ніколас Брейкспір, папа Адріан IV (1154–1159),

і того ж року папа надіслав королю персня зі смарагдом на знак влади над «смарагдовим островом».

711

(383) Шкріб свою царську шкуру – парафраз рядка з балади-пародії ірл. сліпого вуличного співця Майкла Морана (1794–1846).

712

(385) Острів Ламбей (Лембі), розташований біля Малагайду, до 1878 р. належав лордові Толботу де Малагайду.

713

(385) O, quirites... – лат. фраза, витримана в стилі Ціцерона, але не є ні цитатою, ні парафразом хоч би якого відомого тексту.

714

(386) Його власна вентральна корпуленція... – пародіюється наукоподібний жаргон. Остін Мелдон – іменитий дублінський хірург.

715

(390) Про ту ланку, котрої забракло... – за Дарвіновою теорією, в процесі еволюції між мавпою і людиною була ще якась «проміжна ланка».

716

(390) Новітня матрона ефеська – давній сюжет про невішну вдову, яка хутко втішилася; один із перших варіантів – у «Сатириконі» Петронія (I ст.).

717

(391) Істинний пелікан у своїй доброчесності – за Середньовіччя пелікана вважали символом жертковности й емблемою Христа, бо гадали, ніби він годує своїх пташенят власною кров'ю.

718

(392) Апросопія – недорозвиток або відсутність обличчя в зародка, агнатія – те саме стосовно підборіддя.

719

(393) Гріссел Стівенс (1653–1746) – тілиста сестра славетного лікаря-дублінця, яка ходила під вуаллю, що стало приводом для жартів про її начебто свиноподібну зовнішність.

720

(394) Гейнс являється в образі кривавого лиходія Манфреда з роману «Замок Отранто» (1764) Гораціо Волпола (1717–1797).

721

(394) Мста Мананаана! – з Мананааном, богом моря, не пов'язаний жодний особливий мотив помсти.

722

(394) Самітна хатина біля цвинтаря – алюзія на інший ґотичний роман, «Хатина біля цвинтаря» (1863) ірл. письменника Дж. Шерідана Ле Фаню (1814–1873).

723

(396) Бики Васанські – Пс 21, 13.

724

(396) Знак кінський – сузір'я Пегаса.

725

(396) Альфа, рубіновий трикутний знак на чолі Тельця – в тій частині сузір'я Тельця, яка обрисами відповідає «чолу», є трикут зірок, одна з котрих – Альфа Тельця, Альдебаран.

726

(396) Главкон – один з учасників Платонового діалогу «Республіка»; Алківіад, Пісістрат – державні діячі Атен і герої діалогів Лендора «Алківіад і Ксенофонт», «Солон і Пісістрат».

727

(398) Філіс, Гликера, Хлоя – звичайні імена героїнь античної літератури; Лалага – героїня оди Горація II, 5.

728

(399) Малл-ов-Галловей – острів біля берегів Шотландії; Малакай Роланд Сент-Джон Мулліган – повне ім'я Муллігана – явний натяк на Олівера Сент-Джона Гогарті, що potwierджується і «дружбою» імен Роланд та Олівер (нерозлучні друзі з «Пісні про Роланда»), і Джойс називав Гогарті Малакаєм.

729

(401) Всежерна істота – Бог: Стівен розвиває тему Бога-Трупоїда.

730

(402) Лорд Бобс – Ф. С. Робертс (1832–1914), граф Кандагарський, Преторійський та Вотерфордський, командувач військами Англії в Англо-бурській війні, ірл. походження.

731

(404) Мадонна з Вишнями – такі зображення Богоматері й справді є, одне з них

належить Тіціанові.

732

(405) Партула – римська богиня пологів, Пертунда – злягань і втрати дівоцтва.

733

(405) Тімоті Битий Кухоль – відомий дублінський шинкар XVIII ст.

734

(406) Диви, пастор нализався – цю фразу Джойс, у жалобі й нетверезий, почув якось-то на вулиці на свою адресу.

735

(405) Зухи з Дензилл-лейн – прізвисько «непереможних».

736

(407) Венус Пандемос, «Венера Всенародна» – богиня тілесного й продажного кохання.

737

(408) По серу Грехему – крилатий вираз, що означав розпечатування чужих листів; Дж. Грехем (1792–1861) – англ. міністр внутрішніх справ, дав 1844 р. наказ про перлюстрацію листів Дж. Мадзіні, що перебував в Англії як емігрант.

738

(408) Запилений Родс – герой амер. комікса початку сторіччя, волоцюга й невдаха.

739

(408) Ювілейна баранина – дублінський вираз, що означає «мізерні крихти»; виник після роздачі невеликої кількості баранини дублінській голоті з нагоди ювілею королеви Вікторії 1897 р.; Бовріл – дієтичний бульйон; Ричмонд – дублінська лікарня для психічно хворих.

740

(409) Єнаці – бельг. гонщик початку ХХ ст.

741

(411) Дівці з Кавану. – Мешканці графства Каван на північному заході країни вважалися народом шаленим і диким; Кутгілл, Белтербет – містечка в Кавані.

742

(412) Стагірит попався у пастку штукарці – з середньовічних легенд про Арістотеля;

знана гравюра Г. Бальдунга Гріна в Дуврі зображає Філлис (Герпілліс) із батіжком
верхи на загнuzданому метафізикуві.

743

(413) *La belle dame sans merci* – відомий вірш Кітса (1819).

744

(416) Степсайд – місцевість за сім миль на південь від Дубліна.

745

(420) Брати Лівермор, брати Боухі – білі актори з негритянським гримом і
репертуаром, гастролі в Дубліні 1894 р.

746

(421) Американець Ірвінг Бішоп (1847–1889) на початку 80-х рр. був популярний на
Британських островах своїми сеансами читання думок.

747

(427) Доктор Блум, Леопольд, дантист. – У Дубліні був відомий дантист Маркус Блум,
згадуваний у «Циклопах».

748

(428) «Ліонська пошта» (1850) – популярна колись в Англії фр. п'єса про гучну судову помилку: 1796 р. Ж. Лезюрк був страчений за пограбування ліонської пошти, яке насправді скоїв разюче схожий на нього Дюбоск.

749

(429) Геройська оборона Роркс-Дрифту – епізод війни з зулусами 1879 р.

750

(429) Чудернацька війна – війна з бурами, від Кіплінгового «Безжурного жебрака»; Блумфонтейн – столиця бурської Оранжевої республіки.

751

(430) Реймська сорока – дурне базікало; вираз походить від середньовічного сюжету про сороку, що вкрала перстень в архієпископа реймського.

752

(434) Місіс Єлвертон Баррі – дружина Баррі Єлвертона (1736–1805), відомого ірл. оратора і юриста.

753

(437) Чорну шапочку надягали англ. судді при проголошенні смертного вироку.

754

(440) Голос мого хазяїна! – емблема грамофонної фірми «Голос його хазяїна» – собака перед грамофоном.

755

(442) Побачити газель... – варіація пародії Льюїса Керролла на «Вірші про газель» Т. Мура.

756

(442) Жінкоград – «Місто, але й Жона», образ із поеми Блейка «Чотири Зоа» (1795–1804).

757

(442) Волтер Ралей (Рейлі) – як гадають, перший привіз до Англії з Америки тютюн і картоплю.

758

(443) Перша... убиває інфекції – ірл. віра в цілющість картоплі.

759

(443) Тімоті Геррінгтон (1851–1910) – лорд-мер Дубліна (1901–1903).

760

(445) Рубіновий перстень – атрибут шотл. королів; Камінь Призначення – камінь-реліквія, кладений під королівським троном.

761

(446) Діамант Кохінор у 102 карати належав брит. короні з 1894 р., але не був у персні.

762

(446) Румака... Великим Візиром – варіація на тему Калігули і його коня Інцітата, що став жерцем, а згодом і консулом.

763

(447) При Ледісміті, у Південній Африці, битва відбулася 28 лютого 1900 р.: На півліги вперед! – із вірша Теннісона «Атака легкої кавалерійської бригади» (1854) про Балаклавську битву в Кримській війні.

764

(448) Блум скіпетром збиває голівки маку – за легендою, іграшковим скіпетром у дитинстві збивав маківки римський цар Тарквіній Гордий, що провіщало жорстокість його правління.

765

(448) Милостина Великого Четверга роздавалася в Англії від імени монарха, як відгук давнього обряду обмивання ніг біднякам у цей день.

766

(449) К 11 (невідповідність: у тексті в цьому місці – «К. П.». – Прим. верстальника.) – реклама штанів Кайноу.

767

(450) Три акри і корова – гасло ірл. земельної реформи.

768

(452) Цап мендеський – у давньоєгипетському місті Мендесі вшановували Оси-ріса в образі цапа.

769

(452) Містер Фокс – одне з імен, до яких удавався Парнелл у таємному листуванні з коханою.

770

(453) Гіпсоспадія – різновид недорозвитку чоловічих статевих органів.

771

(453) Зразок... жіночного чоловіка – як і О. Вайнінгер у нашумілій тоді книзі «Стать і характер» (1903), Джойс уважав чоловіків-євреїв жіночними.

772

(454) Лорд Біконсфілд – Бенджамін Дізраелі (1804–1881), англ. державний діяч, єврей за походженням.

773

(455) Ефод – верхнє одіння юдейського первосвященика.

774

(455) Аزازел – козел відпущення, цап-відбувайло.

775

(456) Веліал – одне з імен Сатани у Старому Заповіті; Лемляйн з Істрії 1502 р. проголосив себе Месією бен Йосипом; Абулафія (1240 – бл. 1291) – ісп. єврей, що теж проголосив себе Месією.

776

(457) В. О'Брайєн – ірл. композитор і диригент.

777

(459) Бенедетто Марчелло (1686–1739) – італ. композитор.

778

(460) Жидогрек – це грекожид – відгуки теорії «еллінського» та «юдейського» типів культури Метью Арнольда (див. прим. до I, 11).

779

(460) «Місто Священне» (1892) – протестантський гімн С. Адамса на слова Ф. Везерлі.

780

(461) Людина, що сміється – назва роману В. Гюґо (1869).

781

(462) Менський Триніжок – триніжок як атрибут бога Мананаана, а звідси – й емблема острова Мен.

782

(463) Монморансі – знатний франц. рід, вихідці з якого від давна жили в Дубліні.

783

(463) Барнум – цирк Барнума був такий відомий, що прізвище власника стало майже синонімом цирку взагалі.

784

(464) Тандераджі – містечко у графстві Армах.

785

(465) Ліпоті Віраг – Блумів дідусь.

786

(466) Руальдус Колумбус (1516–1560) – італ. анатом, що вважав, ніби він перший

відкрив клітор.

787

(467) Розмарин – рослина, що символізує пам'ять, спогади.

788

(468) Елефантуліазис – такий автор невідомий, але збереглося ім'я Елефантіс д.-гр. поетеси, авторки еротичних поем, що не збереглися.

789

(470) Птаха, що вміє, але не хоче співати, (слід примусити співати) – такий вигляд має повне прислів'я.

790

(470) Філіп Сух і Філіп Бух – відгук анекдота про Філіпа Македонського, Александрового батька: бувши п'яний, він ухвалив несправедливе рішення в справі однієї жінки, й та сказала, що подасть скаргу «Філіпові тверезому на Філіпа п'яного»; протверезівши, Філіп змінив своє рішення.

791

(470) У Мойри, У Ларчета – шинки, які Стівен відвідав між третьою і десятою годинами дня.

792

(470) Зоє му, сас агапо – епіграф і рядок-рефрен Байронового вірша «Атенська діва» (1810, 1812).

793

(471) Бог свиней – італ. лайка; Юда Якх – відомі лиш як окремі Юда і Якх.

794

(471) Мері... набралася пранців від Голубка – пародія на історію народин Христа.

795

(472) Мечников прищепив людиноподібним мавпам сифіліс 1904 р.

796

(472) Локомоторна атаксія – розлад рухового апарату.

797

(472) Пантер, римський центуріон – нібито був батьком Ісуса, за однією з версій

супротивників християн.

798

(473) Антисфена, собачого мудреця – Антисфен (див. прим. до II, 142) був кініком, себто «собачим» (гр.).

799

(473) Ченчик із ордену коркотяга – так іменували себе члени гуртка дублінської інтелектуальної еліти у XVIII ст.

800

(473) Семеро карлів... підглядаючи під нього – деталь із Флобера, де це відноситься до шлейфу цариці Савської.

801

(475) Свенгалі – герой роману «Трильбі» (1894) Дж. Дю Мор'є (1834–1896), який володів демонічною силою.

802

(476) Мінні Гок (1852–1929) – амер. співачка.

803

(477) Клайд-роуд – вулиця в багатому кварталі Дубліна.

804

(480) На Екліпсів приз – перегони 16 червня на острові Вайт.

805

(480) Для Аліси – позаяк мовиться про перетворення, можливий натяк на Алісу з «Аліси в Країні Чудес» Керролла.

806

(481) Лачі Даремо – скомпоновано зі слів Моцартового дуету *La ci darem*.

807

(481) Присягаюсь ослом Доранса. – Алюзія на ірл. баладу про пияка, що прийняв віслиюка за свою кохану.

808

(482) Чорна Церква – збудована з чорного каменю протестантська церква в Дубліні.

809

(482) Польді Кок – каламбур із Поль де Кок (еп. 4); Ларрі Носоріг – Ларрі О'Рурк (еп. 4).

810

(485) Геґарті – згідно з еп. 17, дівоче прізвище Блумової бабусі по матері.

811

(490) Сидячий Бик (бл. 1831–1890) – вождь сіу, переміг генерала Кастера у битві при Літл-Бігхорн (1876).

812

(495) «Загибель богів» (1874) – опера Вагнера.

813

(496) Хлопчик, що не вмів боятися – казка братів Ґріммів.

814

(499) Дзеркало перед природою – «Гамлет», III, 2.

815

(500) Нащадячих кабанадків родини Ламбертів. – Себто «кабанячих нащадків». Відомий легендарний товстун Деніел Ламберт (1770–1809), а ще родина Ламбертів, де з покоління в покоління народжувалися немовлята, вкриті щетиною.

816

(502) Червоний орел летить у срібному полі – герб роду Джойсів із графства Галвей (не пов'язаного з автором).

817

(502) Десять до одного, крім одної – виплата десяти до одного за ставками на будь-котрого коня, крім фаворита.

818

(504) Північний Півень – прізвисько шотл. герцоґа Гордона, одного з головних придушувачів повстання 1798 р.

819

(504) Левінстон, мадам Леггет Берн – дублінські вчителі танців.

820

(507) Танець смерти – п'єса Стріндберга (1901).

821

(507) Пер з барила – лорд Гіннесс, що дістав титул за пивоторгівлю.

822

(508) Лемури – духи померлих у рим. міфології.

823

(509) Нотунг – чарівний меч Зіґґріда в «Персні Нібелунгів».

824

(512) Як сказав доктор Свіфт – У славетному памфлеті «Листи суконника» (1724–1725) Свіфт висловився не зовсім так: «Одинадцяттеро добре озброєних людей напевне дадуть раду єдиному чоловікові в самій сорочці» (лист 4).

825

(513) Філіреністи – поборники миру.

826

(513) Мир, абсолютний мир – початкові слова гімну, складеного англ. єпископом Е. Г. Бікерстетом (1825–1906).

827

(514) Нехай моя батьківщина гине за мене – фраза, яку виголосив Джойс під час Великоднього повстання 1916 р. в Дубліні.

828

(514) Мій зцілення спосіб – для декого шок... – з «Балади про Ісуса-жартуна», див. еп. 1.

829

(514) Королі та однороги! – натяк на дитячу пісеньку на тему англ. герба з левом та однорогом: «Бились за корону / Лев і одноріг...» (перекл. М. Лукаша).

830

(515) Зелене вище червоного – назва ірл. пісні.

831

(515) Демон-цирульник – пор. назву п'єси Дж. Дібдіна Пітта: «Свіні Тодд, демон-цирульник із Фліт-стрит» (1842).

832

(516) Клянуся святим Патриком! – «Гамлет», I, 5.

833

(516) Беззуба Бабуся – пародія на образ Ірландії як «бідної бабусі»; квітка смерти – чума картоплі як причина Великого Голоду 1846–1848 рр.

834

(517) Банші (букв, «жінка-сида») – в ірл. міфології провісниця смерти.

835

(517) Де ж третя особа – незрозуміло, яку Трійцю має на увазі Стівен; Soggarth Aogon – пісня ірл. поета Дж. Беніма (1798–1844); священників із круками-стервятниками порівнює аптекар Оме в «Пані Боварі».

836

(518) «Гярріоуен» – ірл. балада.

837

(518) Відважні за красуню – варіація рядка з оди Дж. Драйдена «Бенкет Александра, або Влада музики» (1697).

838

(518) Св. Георг' – святий покровитель Англії.

839

(520) О 8.35 ранку ти будеш на небі. – Зазвичай у Британії смертні кари призначалися на 8.00 ранку.

840

(520) Бенкет чистого розуму – вираз із «Наслідувань Горація» А. Поупа.

841

(523) У Кабрі 1904 р. мешкала родина Джойсів.

842

(525) Викрадене феями й підмінене дитя – поширений мотив ірл. фольклору.

843

(526) Вартрі – річка, що постачала дублінський водогін.

844

(527) Юпітер Плювій – Юпітер Дощовий.

845

(528) Метью Тобіас – дублінський адвокат; Томас Волл, Деніел Магоні – чини поліції.

846

(530) Нагадало... про брата Бекона – за легендою, Роджер Бекон (бл. 1214 – бл. 1292), англ. чернець, філософ і природодослідник, змайстрував бронзову голову, що розмовляла.

847

(531) Карл Роза (1842–1889) – нім. диригент і скрипаль, керував оперною трупю, що часто гастролювала в Дубліні.

848

(535) Ціцерон, Подмор – Стівен ілюструє оманливість звуків та імен прикладами різних імен, що, на його думку, означають одне й те саме. Ціцерон і Подмор походять нібито від близьких коренів, що означають «горох» або «стручок».

849

(536) Буффало Білл – Вільям Ф. Коді (1846–1917), легендарний амер. ковбой.

850

(536) Карігейлоу, форт Кемден, форт Карлайл знаходяться у графстві Корк.

851

(537) «Бен Болт» – англ. пісня про моряка, що повернувся до дружини Аліси після двадцяти літ мандрів і довідався про її смерть. «Інок Арден» (1864) – поема Теннісона, герой якої, теж моряк і теж повернувшись, застає дружину замужем за іншим і помирає з розбитим серцем. «Кривий О'Лірі» – балада Дж. Кігана (1809–1849) про старого катеринщика, що повертається після знов-таки двадцяти літ відсутності й знов-таки помирає.

852

(539) Поворот оверштаг – зміна курсу з поворотом проти вітру.

853

(539) Лінія Фішгард-Росслер – між Ірландією та Вельсом, відкрита 1905 р.

854

(540) Чимдалі від ошалілої юрби – парафраз рядка з «Елегії, написаної на сільському цвинтарі», назва також роману Гарді (1874).

855

(541) Коли йому... виповнилося п'ятнадцять – отже, Блум народився 1866 р.

856

(543) Скибберинський татусь – в ірл. баладі «Старий Скибберин» батько на чужині розповідає синові, як він покинув рідний край у дні Великого Голоду.

857

(543) Любиш мене – люби мою брудну сорочку – варіація англ. приказки: «Любиш мене – люби й мою собаку».

858

(545) Проста... субстанція... небесним етикетом – Стівен виклав ортодоксальний

томістський доказ безсмертя душі.

859

(546) Кавовий Палац – кав'ярня і ресторан Дублінського товариства тверезости.

860

(547) Антоніо – персонаж «Венеціанського купця»; про шхуну «Геспер» розповідає балада Лонгфелло «Троща «Геспера» (1840).

861

(547) Бачив ацтеків – Блум бачив швидше йогів-аскетів, переплутавши їх, за співзвуччям, з ацтеками.

862

(548) Людвіг (справжнє ім'я Вільям Ледвідж, 1874–1923) – баритон із трупи К. Рози.

863

(551) Троща біля Донтс-Рок – фінський (а не норвезький) корабель «Пальме» зазнав катастрофи 24 грудня 1895 р і не в Донтс-Рок (Корк), а в Дублінській бухті.

864

(551) Джон Лівер – власник кораблів, що ходили по лінії Галвей – Галіфакс.

865

(551) Вугілля... поклади – Ірландія якраз бідна на вугілля.

866

(552) Ірландія, її... ахіллесова п'ята – Б. Шоу 1906 р. назвав Ірландію ахіллесовою п'ятою Англії, але ще до нього до цього порівняння вдавався К. Маркс.

867

(553) Ірландські воїни бились за Англію – це таки правда: наприклад, у 30-х роках ХІХ ст. у британській армії налічувалося більше солдатів-ірландців, ніж англійців.

868

(555) *Ubi patria* – перекручений лат. вираз «*Ubi bene, ibi patria*» – «Де добре, там і батьківщина».

869

(558) Б. М. – бакалавр мистецтв. (вочевидь, коментар належить до іншого варіанту перекладу. – Прим. верстальника.)

870

(559) Перше послання до євреїв – послання ап. Павла до євреїв є лиш одне і «першим» не називається.

871

(560) У кімнаті п'ятнадцять лондонського парламенту 6 грудня 1890 р. відбулось засідання ірл. фракції з 72 депутатів, після якого за Парнеллом лишилося тільки 27 душ.

872

(562) Сильний чоловік... забуває свої родинні зв'язки – Парнелл не був одружений, і його зв'язок із К. О'Шей мав вигляд родинного життя.

873

(562) Дочка іспанського короля – відповідь жартівлива, з дитячої пісеньки: «До мене приходила в гості / Дочка іспанського короля...»

874

(564) Писак О'Брайєнітів – Вільям О'Брайєн (1852–1928) – один з лідерів антипарнеллівської фракції ірл. націоналістів.

875

(566) У дні Фостера-Картечі – В. Е. Фостер (1818–1886), Головний секретар у справах Ірландії в 1880–1882 рр., дістав прізвисько Фостер-Картеч, давши поліції дозвіл застосовувати картеч при розгоні мітингів.

876

(568) «Червона вона, як троянда» – сентиментальний роман англ. письменниці Роді Броутон (1840–1920).

877

(572) Янс Пітер Свелінк (1562–1621) – голл. композитор та органіст.

878

(574) На своїй косатій... колісниці. – Косами в давнину часто обладнувалися колеса бойових колісниць, зокрема у кельтів.

879

(575) Парагеліотропічних дерев – тих, що повертають листя ребром до сонця.

880

(577) Одинадцяти стоунам і чотирьом фунтам – близько 71 кг.

881

(577) Золоте число – номер року в 19-річному циклі місячносонячного календаря; епакта – зсув фаз місяця відносно першого року 19-річного циклу.

882

(579) Із водосховища Раундвуд... – Дані про дублінський водогін правильно вписані з довідника «Весь Дублін за 1904 р.».

883

(585) У жартоповажній мовчанці – ключове слово, яке Джойс часто застосовував до власного стилю.

884

(588) Кінетичний поет. – У р. V «Портрета» Стівен називає кінетичними, себто ницими почуттями бажання й відразу, і стверджує: естетичне почуття (і справжнє мистецтво) є статичним.

885

(587) Феєрія «Синбад-мореплавець» ставилася в Дубліні на Різдво 1892 р., друга вистава – 30 січня 1893 р. Цілком можливо, що поява тут Синбада пов'язана з тим, що його історія – східний аналог «Одіссеї».

886

(593) «Мій улюблений герой» – на цю тему Джойс написав у школі твір про Улісса.

887

(594) Аліас (брехун) – біблійний брехун – Ананія, англ. Ananias.

888

(595) Був учнем якогось рабина-філософа – відгук давньої переконаності серед євреїв, нібито й Арістотель, і Платон перебували під впливом рабинської мудрости.

889

(595) Деніел Мендоза (1763–1836) – англ. єврей, видатний боксер.

890

(596) Через 242 роки після потопу... прабатьків Ірландії – дані з міфічної ірл. передісторії, вміщеної в «Історії Ірландії» Дж. Кітінга (бл. 1570 – бл. 1644).

891

(596) Kolod balejwaw – початкові рядки сіоністського гімну «Надія» (1878; слова Н. Імбера, музика Шм. Когена; нині – державний гімн Ізраїлю.

892

(597) Св. Іоанн Дамаскін (бл. 675–749), один із гр. Отців Церкви.

893

(599) Малий Гаррі – англ. балада «Сер Г'ю, або Дочка єврея», відома в багатьох варіантах і заснована на легенді (згаданій, зокрема, в Чосера) про розп'яття євреями хлопчика Г'ю з Лінкольна 1255 р.

894

(599) За ритуальні вбивства й проти них – 1904 р. ця тема майже не існувала, але поживилася після справи Бейліса й появи «Протоколів сіонських мудреців» після Першої світової війни; 1919 р. Джойс побував на мітингу протесту проти звинувачень у ритуальних убивствах.

895

(600) Гауптман Гайнау, австрійська армія... – Можливо, вибір прізвища гвалтівника й не випадковий: австр. генерал Гайнау (1786–1853) уславився жорстоким придушенням революцій в Італії та Угорщині 1848–1849 рр.

896

(602) Ноктамбулічний, діамбулічний – той, хто гуляє, відповідно, вночі і вдень.

897

(605) Видимий за денного світла – популярна думка про те, що зорі видимі й за дня із дна досить глибокого колодязя, не відповідає дійсності; відпущений людині строк – сімдесят літ – Пс. 89, 10.

898

(606) Атмосферний тиск у 19 тонн – цифра, отримана помноженням атмосферного тиску на площу поверхні людського тіла, зовсім не відповідає «тискові на людський організм».

899

(607) Вальсингамів шлях – Чумацький Шлях.

900

(608) Обидва вони... справили малу потребу. – Мотив сечовипускання у Джойса має символіко-іронічне навантаження, зливаючись із мотивами творчости й творіння.

901

(611) Права скронева ділянка – можливо, Блумів забій – натяк на удар Уліссу підніжком від Антіноя (XVII, 462–464).

902

(612) Антуанетта Стерлінг (1850–1904) – популярна співачка початку сторіччя, контральто.

903

(614) Д. Ф. МакКарті (1817–1882) – ірл. поет; згадана його книжка невідома.

904

(622) Сервітут – у римському праві – угода про право користування; у праві феодальному – привілеї селян на користування окремими благами поміщикових угідь.

905

(622) Колоніальна експансія – у політичному словнику кінця ХІХ в. – процес розширення прав колоній.

906

(622) Дж. Ф. Лейлор (1807–1849), Дж. Ф. Меррі (1811–1865), Дж. Мітчелл (1815–1875), Дж. Ф. К. О'Брайєн (1828–1905) – ірл. радикальні республіканці.

907

(623) О 3 години 8 хвилин... о 2 годині 59 хвилин. – Позаяк час за Грінвічем на 25 хвилин випереджає час за Дансінком, ідея Блума не позбавлена сенсу.

908

(624) Утилізація... екскрементів уже розроблялася лапутянами в «Мандрах Гуллівера».

909

(626) Англійська королева Александра (1844–1925) – дружина Едварда VII.

910

(630) Тетраграматон – «чотирилітерність», табуйоване ім'я Ягве.

911

(632) За Полярною зіркою, яку знаходять – спосіб знаходження Полярної зірки загальновідомий, тоді як Блумова побудова безглузда.

912

(636) Мулвей був першим... – члени цього списку аж ніяк не всі – коханці Моллі.

913

(638) Певної пропозиції в аористі – йдеться про коротку формулу статевого акту.

914

(640) Бувши несені на захід. – обертання Землі несе нас на схід.

915

(641) Синбад... та Сухат... – ремінісценція феєрії «Синбад-мореплавець», в яку Блум хотів унести свій вклад.

916

(643) Ментон – номер 6 за Блумовим «списком коханців Моллі» (див. III, 633).

917

(644) Отця Коректгана – жартівливо змінене прізвище Корріган: номер 7 у Блумовім списку.

918

(645) Заплатим скількись там... за покаяння – насправді незаконний зв'язок зі

священиком уважався куди тяжчим гріхом.

919

(645) Чи не батьківських пригадав... – О'Шпар – син торговця кіньми.

920

(645) Ніс... у нього не такий-то й великий – народна думка про зв'язок між розмірами носа й пеніса в чоловіків.

921

(648) Місіс Флоренс Мейбрик (1862–1941) засуджена 1889 р. за отруєння мужа миш'яком; на суді з'ясувалося, що вона мала коханця.

922

(648) Гудвін – номер 4 в Блумовім списку.

923

(649) Бартелл д'Арсі – номер 3 в Блумовім списку.

924

(649) Щодо моєї матері. – Блум, певне, не знав, що мати Моллі – єврейка.

925

(649) На панталонах він геть збочоний – цю пристрасть поділяв і автор.

926

(649) Гарднер – навсупереч повідомленому про нього, відсутній у Блумовім списку.

927

(651) Катлін Карні – персонаж оповідання «Мати»; прототипом їй послужила дублінська співачка Олів Кеннеді.

928

(652) Світло провідне благе – гімн «Стовп хмарний» (1833; автор – кардинал Ньюмен).

929

(652) Дядечко Пауль – так прозивали старого вождя бурів, президента Республіки Трансвааль Паулюса Крюґера (1825–1904).

930

(652) Чорна Варта – полк шотл. горян.

931

(652) Мастянський – номер 5 у Блумовім списку.

932

(652) Ленеган – номер 13, Вел Діллон – номер 11 у Блумовім списку.

933

(654) Мені у вересні буде 33 – Моллі помиляється: 34.

934

(654) Місіс Лілі Лентрі (1852–1929) – красуня акторка, що перебувала в широко відомому зв'язку з Едвардом, принцом Вельським.

935

(654) Магістр Франсуа – під таким ім'ям був надрукований «Гаргантюа і Пантагрюель» Рабле (Рабле вважався ченцем-бенедиктинцем); дитина народилась у неї з вуха –

народження Гаргантюа.

936

(654) В Інчикорі, на околиці Дубліна, була влаштована панорама Різдва Христового з восковими фігурами; її відвідував маленький Джойс.

937

(654) Його Королівська Високість Принц Вельський навідував Гібралтар тільки 1859 і 1876 рр.

938

(654) Містер Кафф – номер 19 у Блумовім списку.

939

(653) Камеронець – солдат полку Камеронських горян Її Величності, розквартированого в Гібралтарі; скульптура риби – статуя рибалки, що загарпунив рибину, в гібралтарському парку «Сади Аламеди».

940

(655) Кілька місяців опісля – Моллі веде відлік часу від смерти Руді.

941

(656) Пенроуз – номер 2 у Блумовім списку.

942

(656) Доктор Брейді – номер 22 у Блумовім списку.

943

(656) Гора Три скелі – біля Дубліна, вища за Гібралтарську скелю.

944

(657) Місіс Естер Стенгоуп (1776–1839) – англ. аристократка з бурхливою біографією, засновниця монастиря на Сході й міжрелігійної секти.

945

(658) Джузеппе Конконе (1801–1861) – автор збірки вокальних вправ.

946

(658) Белл-лейн – провулок у Дубліні, а не в Гібралтарі.

947

(658) Мулвей – номер 1 у Блумовім списку.

948

(659) Генерал Улісс Грант, президент США в 1869–1877 рр., відвідав Гібралтар 17 листопада 1878 р.

949

(659) В тих їхніх джелибаях – ідеться про джеллаби, довгі вбрання з каптурами.

950

(659) Сер Гарнет Волслі (1838–1913) – англ. полководець, відомий успіхами в Зулуській війні (1879).

951

(660) Її батько – Мет Діллон, номер 10 у Блумовім списку.

952

(660) Ах зітхнула любов – із пісні «В старому Мадриді».

953

(660) Четверо п'яних... усю скелю. – Гібралтар захопили 1704 р. 1800 англійців та голландців, тоді як іспанський гарнізон налічував 150 вояків.

954

(661) Батько муштрував своїх атибатів – тож чи не був «майор» Твіді насправді лиш унтер-офіцером.

955

(661) Каппоквін – містечко на річці Блеквотер у графстві Вексфорд.

956

(661) Народився спадкоємець в іспанського короля – 17 травня 1886 р.

957

(661) Берберійських мавпочок надіслали одного разу в Лондонський зоосад, а не в лондонське передмістя Клафам.

958

(661) На... галявинці під ялинами – описка Джойса? Бо ялини аж ніяк не гібралтарська рослинність, а в описах Гібралтару зазвичай згадуються «галявини під фіговими деревами».

959

(662) Миленька Моллі – популярна англ. пісня.

960

(662) «(Гібралтар) Кронікл» – місцева газета.

961

(663) Танжер... гори Атласу – з Гібралтару не видимі.

962

(663) Кладдахський перстень. – Кладда – село біля міста Галвей, де начебто носили прикрашені королівським гербом обручки.

963

(664) Хоч би де... хай газ вільно з тебе іде. – Нещодавно дослідники виявили продовження цього твору, яке виявилось епітафією: «Я пукнуть посоромивсь / І за

годину вгробивсь».

964

(666) Красунчик Берк – Сцикун (Пісюн) Берк, номер 18 у Блумовім списку.

965

(667) Академія Скеррі – дублінські курси ділових професій (стенографія тощо).

966

(668) «Єдиний шлях» (1899) – п'єса ірландців Ф. К. Вілса й Ф. Ленгбриджа за романом Діккенса «Повість про два міста».

967

(668) Бродстоун – дублінський вокзал.

968

(669) Саймон Дедал – номер 17 у Блумовім списку.

969

(670) Місіс Кендал з її мужем – Марґарет Грімстоун (1849–?, акторка) і Вільям Грімстоун (1843–1917, актор і режисер), які взяли собі сценічне прізвище Кендал.

970

(669) Елеґантський джентльмен – номер 15 у Блумовім списку.

971

(670) «Дружина Скарлі» – перероблена Дж. Гріном італ. п'єса «Печалі кохання» Дж. Джакози.

972

(670) О як ллються води в Лахорі – перекручений початок вірша Р. Сауті (1774–1843) «Водоспад у Лодорі».

973

(672) Лорд Роберт Нап'є (1810–1890) – губернатор Гібралтару в 1876–1833 рр.

974

(672) Віздом Гілі – номер 20 у Блумовім списку.

975

(672) Той коротунчик – Артур Гріффіт.

976

(673) Шедевр Аристократа – йдеться про «Шедевр Арістотеля».

977

(674) О Біллі Бейті будь ласкав ходімо додому – популярна амер. пісня.

978

(674) Бен Доллард – номер 16 у Блумовім списку.

979

(674) Фебо мила прощай – із пісні «Мила Феба» К. Беллами і Дж. Л. Гертона.

980

(675) Славетний роман письменниці Френсіс Х. Барнетт (1849–1924) «Маленький лорд Фаунтлерой» (1886) породив модний фасон дитячого оксамитового костюмчика.

981

(677) Айриш-стрит – квартал у Гібралтарі.

982

(679) Хуан Валера (1824–1905) – іспанський письменник, учений і дипломат, автор роману «Пепіта Хіменес» (1874).

983

(682) Того дня коли я домоглася щоб він запропонував мені руку й серце – фінальна сцена, яку згадує і Блум в еп. 8, відбулася, згідно з еп. 17, 10 вересня 1888 р.